Ayn Rand

Revolta lui Atlas

VOLUMUL III

A este A

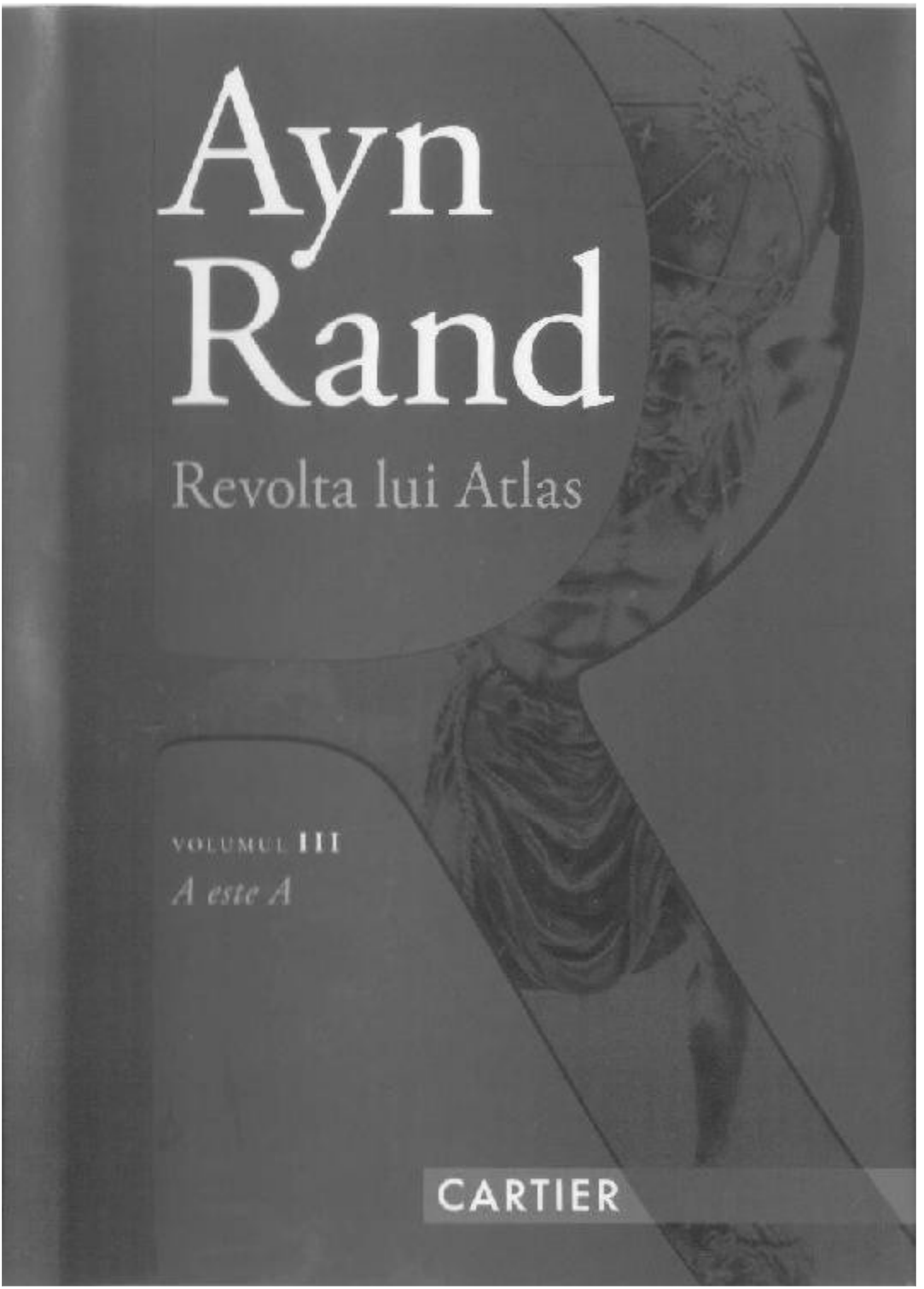

CARTIER

AYN RAND

REVOLTA LUI ATLAS

Roman

Volumul III

A este A

Traducere din engleză de RADU SĂNDULESCU

Colecţia Clasic Cartier

Editura CARTIER, 2016

———————————————————

Ayn Rand

ATLAS SHRUGGED
Penguin Books 2007

———————————————————

———————————————————

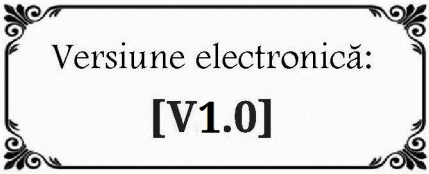

———————————————————
Corectură [V1.0]: august 2016
———————————————————

Capitolul I
Atlas

Când deschise ochii, zări lumina soarelui, frunze verzi şi chipul unui bărbat. Îi trecu prin minte: ştiu despre ce e vorba. Aceasta era lumea aşa cum se aşteptase s-o vadă la şaisprezece ani – iar acum ajunsese acolo – şi totul părea atât de simplu, atât de firesc, ca şi cum tot ce simţea ar fi fost o binecuvântare rostită deasupra întregului univers numai prin intuiţia unui singur cuvânt: desigur.

Se uita în sus la chipul unui bărbat care stătea în genunchi lângă ea şi imediat îşi dădu seama că, în toţi anii care trecuseră, şi-ar fi dat viaţa numai ca să vadă *asta:* un chip pe care nu era însemnată nicio urmă de durere, de teamă sau vinovăţie. Tăietura gurii era orgolioasă, şi arăta ca şi cum mândria i-ar fi fost sporită tocmai de ea însăşi. Unghiurile ascuţite ale pometilor o făceau să se gândească la aroganţă, la tensiune, la dispreţ – cu toate că faţa aceea nu avea niciuna dintre trăsături, ansamblul lor trimitea la o aparenţă de voinţă senină şi de siguranţă, o aparenţă de necruţătoare inocenţă care nici nu caută iertarea, nici nu o promite. Era un chip care nu avea nimic de ascuns şi nimic de care să fugă, un chip pe care nu se citea nici frica de a fi văzut, nici de a vedea, aşa încât primul lucru pe care îl putu percepe în legătură cu el a fost privirea intensă şi pătrunzătoare – se uita ca şi cum facultatea de a vedea ar fi fost cel mai iubit instrument al lui, iar exerciţiul de a percepe realitatea prin văz ar fi fost lipsit de graniţe, o aventură fericită, ca şi cum ochii ar fi însemnat o valoare absolută atât pentru el, cât şi pentru întreaga lume – pentru el, prin capacitatea de a vedea, iar pentru lume, fiindcă era un loc care să merite în asemenea măsură să fie văzută. Pentru o clipă i se păru că se află în prezenţa unei fiinţe care e, în întregime, conştiinţă pură – deşi nu fusese niciodată atât de conştientă de trupul unui bărbat. Ţesătura uşoară a cămăşii părea să scoată în evidenţă – mai curând decât să ascundă – structura acestei siluete, pielea sa era bronzată, trupul lui avea asprimea, soliditatea, rezistenţa şi precizia curată a unei şarje de oţel, părea să fie turnat în metal, dar dintr-un metal întunecat, cu luciu slab, ca un aliaj de cupru-aluminiu, culoarea pielii i se amesteca cu maroniul de nucă al părului, cu şuviţele în dezordine care, în lumina soarelui, i se preschimbau din cafeniu în auriu, iar ochii completau paleta de culori, ca o parte a şarjei de metal rămasă de o strălucire aspră şi întunecată: ochii lui aveau verdele profund, întunecat al luminii care-şi aruncă sclipirile deasupra metalului. O privea cu o umbră de zâmbet, nu era o privire cercetătoare, ci o contemplare familiară, ca şi cum, şi el, ar fi văzut ceea ce aşteptase de mult şi nu se îndoise niciodată c-ar exista.

Aceasta era lumea ei, îi trecu prin minte, acesta era felul în care oamenii erau meniţi să trăiască şi să-şi înfrunte existenţa, iar tot restul, toţi anii de urâţenie şi de încleştare nu erau nimic altceva decât gluma insensibilă a unui oarecare. Îi zâmbi ca unui camarad conspirativ, în semn de uşurare, de eliberare, de persiflare veselă a tuturor acelor lucruri pe care niciodată nu le va mai considera importante. El îi răspunse cu acelaşi surâs – era acelaşi zâmbet ca şi al ei –, ca şi cum ar fi simţit precum ea şi ar fi ştiut şi el la ce se gândeşte.

— N-ar fi trebuit să luăm nimic în serios, nu-i aşa? îi şopti ea.

— Nu, n-ar fi trebuit.

Apoi, revenindu-şi în simţiri pe de-a-ntregul, îşi dădu seama că bărbatul era un necunoscut.

Încercă să se tragă de lângă el, dar nu fu capabilă decât să facă o mişcare scurtă, în care simţi iarba de sub cap. Încercă să se ridice. Un scurtcircuit de durere care îi trecu de-a lungul spatelui o ţintui din nou la pământ.

— Nu te mişca, domnişoară Taggart. Eşti rănită.

— Mă cunoşti?

Vocea îi era impersonală şi aspră.

— Te cunosc de foarte mulţi ani.

— Ne-am întâlnit vreodată?

— Da, cred că da.

— Cum te numeşti?

— John Galt.

Se uită la el fără să se mişte.

— De ce te-ai speriat? o întrebă.

— Pentru că te cred.

Îi zâmbi, ca şi cum ar fi smuls o mărturisire completă asupra înţelesului pe care-l adăugase ea numelui lui; zâmbetul conţinea acceptarea provocării din partea adversarului, amuzamentul celui matur în faţa tristeţii copilului.

Domnişoarei Taggart i se părea că-şi revine în simţiri după un accident care făcuse praf mai mult decât un simplu avion. Nu putea să pună acum la loc piesele, nu putea să-şi amintească toate lucrurile pe care le ştia în legătură cu numele acesta, nu ştia decât că se afla înaintea unui vid negru, pe care trebuia, încet, să-l umple. Nu putea să facă acest lucru în clipa aceea, prezenţa bărbatului era orbitoare, ca un reflector care nu-i permitea să intuiască formele risipite în întunericul din jur.

— Pe tine te-am urmărit în toţi anii aceştia? îl întrebă.

— Da.

Se uită încet de jur-împrejur. Era întinsă pe iarba de pe un platou de la poalele unui bloc de granit care cobora de la sute de metri din

albastrul cerului. La celălalt capăt al platoului, nişte colţi de stâncă, un pâlc de pini şi frunzele lucioase ale câtorva mesteceni ascundeau spaţiul care se întindea până la zidul de piatră, circular, al munţilor din depărtare. Avionul ei nu se făcuse bucăţi, se afla chiar acolo, la distanţă de câţiva metri, culcat pe burtă, în iarbă. Cât vedea cu ochii, nu se mai afla niciun alt avion, nicio altă siluetă, niciun alt semn al prezenţei umane.

— Cum se numeşte valea asta? îl întrebă.

El răspunse cu un zâmbet:

— Terminalul Taggart.

— Cum adică?

— O să-ţi dai seama curând.

Un impuls abia perceptibil, ca reculul unei forţe de semn contrar, îi dădea ghes să vrea să vadă câtă putere i-a mai rămas în muşchi. Putea să-şi mişte şi mâinile şi picioarele; putea să-şi ridice capul; simţea o durere cruntă când trăgea adânc aer în piept; văzu un firicel de sânge care i se prelingea de-a lungul ciorapului.

— Se poate ieşi de aici? îl întrebă.

Glasul îi părea sobru, dar sclipirea verde-metalică din privirea lui era surâzătoare:

— De tot, nu. Temporar, da.

Domnişoara Taggart încercă să se ridice. El se aplecă s-o ridice, însă ea îşi adună puterile, smucindu-se şi răsucindu-se deodată şi scăpându-i din braţe – şi forţându-se să stea în picioare.

— Cred că pot..., începu ea să rostească şi i se prăbuşi în braţe chiar în clipa când picioarele i se înfipseseră în pământ, iar o împunsătură de durere o săgetă în glezna care n-o putea susţine.

El o ridică în braţe şi îi zâmbi.

— Nu, nu poţi, domnişoară Taggart, îi răspunse şi începură să meargă de-a lungul platoului.

Stătea liniştită, încolăcindu-l cu braţele, cu capul pe umărul lui şi se gândea: Doar pentru câteva minute, cât va dura totul, nu e nicio problemă să i se abandoneze pe de-a-ntregul, să uite totul şi să-şi îngăduie să simtă... Când a mai simţit aşa ceva înainte? se întrebă; mai existase un moment în care avusese în minte aceleaşi cuvinte, dar nu-şi putea aduce acum aminte. Mai cunoscuse cândva sentimentul acesta de siguranţă, de lucru dus la bun sfârşit, de capăt de linie, de dincolo-de-orice-dubiu. Dar era ceva cu desăvârşire nou să se simtă în siguranţă şi să simtă că era în regulă să accepte protecţia, să se predea – mă rog, pentru că această neobişnuită senzaţie de protecţie nu era îndreptată înspre viitor, ci înspre trecut, nu protecţia care te scuteşte de luptă, ci aceea care te privează de sentimentul de a o fi câştigat deja, nu o protecţie făgăduită slăbiciunii ei, ci puterii... Conştientă de nefirească apăsare a braţelor lui peste trupul ei, de

şuviţele lui auriu-cenuşii, de umbra pe care i-o aruncau genele pe chip, la numai câţiva centimetri de ale ei, se întrebă deodată: Protejată, împotriva a ce să fiu protejată?... El este cel care mi s-a împotrivit... Oare el a fost?... De ce?... Nu ştia şi nici nu se putea acum gândi la asta. Făcea eforturi să-şi amintească ce urmărea să facă în urmă cu câteva ore şi care-i erau motivele. Se străduia să-şi aducă aminte.

— Ştiai că te urmăresc? îl întrebă.

— Nu.

— Unde ţi-e avionul?

— Pe platoul de aterizare.

— Unde?

— La celălalt capăt al văii.

— Nu era nicio pistă de aterizare în vale când m-am uitat de sus. Şi nici vreo pajişte. Cum se poate întâmpla aşa ceva?

El îşi întoarse privirea către cer.

— Uită-te cu atenţie. Vezi ceva acolo, sus?

Ea îşi dădu capul pe spate, privi ţintă la cer, fără să vadă nimic altceva decât albastrul netulburat al dimineţii. După un timp, zări câteva unde tremurătoare de aer.

— Fronturi de aer cald, spuse domnişoara Taggart.

— Raze refractoare, replică el. Valea pe care ai văzut-o e o culme de munte înaltă de opt mii de picioare, la cinci mile distanţă de aici.

— ...Poftim?

— O creastă de munte pe care niciun pilot n-ar alege-o ca să aterizeze. Ce ai văzut a fost reflexia lui proiectată asupra văii acesteia.

— Cum?

— La fel cum se creează mirajele în deşert: o imagine refractată de un front de aer fierbinte.

— Cum?

— Printr-un ecran de radiaţii menite să asigure protecţia împotriva a orice – mai puţin împotriva unui curaj ca al tău.

— Ce vrei să spui?

— Nu mi-am imaginat vreodată că vreun avion o să reuşească să coboare şapte mii de picioare. Ai trecut prin ecranul de radiaţii. Unele dintre ele pot să distrugă orice fel de motor magnetic. Ei bine, e a doua oară când ieşi victorioasă într-o confruntare cu mine: nici nu am fost vreodată urmărit.

— De ce păstrezi ecranul?

— Pentru că aceasta e o proprietate privată şi aşa intenţionează să rămână.

— Ce se întâmplă aici?

— O să-ţi arăt imediat ce ajungem, domnişoară Taggart. O să-ţi

răspund la toate întrebările după ce o să vezi.

Domnişoara Taggart tăcu. Îşi dădu seama că-i pusese întrebări în legătură cu orice subiect, numai în legătură cu el, nu. Era ca şi cum ar fi fost un întreg izolat, desprins cu cea dintâi privire pe care i-a aruncat-o, ca un absolut ireductibil, ca o axiomă care nu trebuie să mai fie demonstrată, ca şi cum ar fi ştiut totul despre el graţie percepţiei nemediate, iar ceea ce urma să se petreacă era ca procesul să fie identificat de raţiune.

O purtă pe braţe de-a lungul unei cărări înguste care şerpuia până în fundul văii. Pe coastele din jurul lor, piramidele negre şi înalte ale brazilor rămăseseră verticale şi imobile, într-o simplitate virilă, ca nişte sculpturi reduse la o formă esenţială, distingându-se de dantelăria minuţioasă, complexă, feminină a frunzelor de mesteacăn care sclipeau în lumina soarelui. Razele soarelui se strecurau printre frunze şi cădeau legănându-se printre şuviţele de păr şi peste amândouă chipurile lor. Nu vedea nimic din ce se afla dedesubtul sau dincolo de curbele cărării.

Ochii îi reveneau asupra chipului lui. Din când în când, el îi arunca o privire pasageră. La început, ea-şi ferise privirea, ca şi cum ar fi fost surprinsă. Apoi, de parc-ar fi învăţat de la el, îi înfrunta privirea de fiecare dată când el se întâmpla să se uite în jos, către ea – ştiind că el cunoaşte ce simte ea şi nici el nu ascunde nimic din înţelesul privirii pe care o îndreaptă asupră-i.

Îşi dădea seama că tăcerea lui mărturisea acelaşi lucru ca şi a ei. Nu o ţinea îmbrăţişată în felul impersonal în care un bărbat poartă pe braţe o femeie rănită. Era o îmbrăţişare reală, chiar dacă nu exista nicio sugestie de această nuanţă în felul în care o purta pe braţe; o simţea numai prin înţelegerea faptului că întregul lui trup devenise conştient de faptul că o purta strâns în braţe.

Mai întâi auzi vuietul unei cascade, abia apoi zări firul subţire de apă spărgându-se în mii de stropi şi şiroind de-a lungul peretelui de stâncă. Pentru ea, sunetul părea a fi un ritm sacadat, abia perceptibil, o cadenţă efasată care nu părea mai uşor de distins decât o amintire chinuitoare – dar se îndepărtară, iar sunetul continuă să persiste; ascultă clipocitul apei, dar părea că un alt sunet creşte în intensitate, limpede, ivindu-se nu dinlăuntrul conştiinţei ei, ci de undeva dintre frunze. Cărarea făcu o cotitură şi, la marginea joasă a unui luminiş iscat de nicăieri, zări o căsuţă pe fereastra deschisă a căreia aluneca o rază de soare. Când îşi dădu seama ce alt moment din trecut o făcuse să se abandoneze prezentului imediat – se întâmplase în noaptea aceea petrecută pe bancheta prăfuită a Cometei, când a ascultat pentru prima dată Concertul numărul cinci al lui Halley –, realiză că tot asta era ceea ce auzea acum, înălţându-se din claviatura unui pian, sub acordurile exacte şi limpezi scoase de atingerea

puternică şi încrezătoare a unui necunoscut.

Îi aruncă întrebarea pe dată, ca şi cum ar fi sperat să-l ia prin surprindere:

— E Concertul numărul cinci al lui Halley, nu-i aşa?

— Da.

— Când l-a compus?

— De ce nu-l întrebi chiar pe el?

— E aici?

— El e interpretul. E casa lui.

— O…

— O să te întâlneşti cu el mai târziu. O să fie fericit să stea de vorbă cu tine. Ştie că lucrările lui sunt singurele înregistrări pe care-ţi face plăcere să le asculţi, seara, când eşti singură.

— Cum să ştie asta?

— I-am spus eu.

Expresia care i se aşternuse pe chip era ca o întrebare care ar fi început cu „Cum naiba…?”, dar îi zări privirea şi începu să râdă, iar râsul ei dădu glas sensului acelei priviri.

Nu putea să-l întrebe nimic, îi trecu prin minte, nu se putea îndoi de nimic, în acest moment, în acele acorduri ale muzicii înălţându-se triumfătoare printre frunzele zdrenţuite de lumină, o muzică a dezlegării, a eliberării, interpretată aşa cum trebuia să fie interpretată, aşa cum raţiunea ei se străduise s-o audă pe bancheta aceea desfundată, în cadenţa spartă a roţilor – asta fusese ceea ce mintea ei intuise în sunete, în noaptea aceea: valea, soarele de dimineaţă şi…

Apoi icni de uimire pentru că, după o cotitură a cărării, de la înălţimea unei buze de platou, dădu cu ochii de un oraş cuibărit în fundul văii.

Nu era tocmai un oraş, ci o mână de case risipite la întâmplare de la poalele până pe terasele munţilor care se ridicau deasupra acoperişurilor, înghiţindu-le într-un cerc de netrecut, colţuros. Erau câteva case, mici şi noi, cu forme curate, unghiulare şi cu ferestre deschise, strălucitoare. Mult în depărtare, se vedeau câteva clădiri care păreau ceva mai înalte, iar vălătucii şterşi de fum care se înălţau deasupra lor dădeau de înţeles că acolo s-ar afla un sector industrial. Însă foarte aproape de ea, ridicându-se pe o coloană subţire de granit de la o margine a văii, puţin mai în jos de locul în care se găsea, orbind-o cu strălucirea lui şi ştergând toate celelalte contururi, se afla un simbol al dolarului, înalt de un metru, din aur curat. Stătea suspendat deasupra oraşului, ca o stemă, ca o marcă sau ca un far al lui, şi capta toate razele soarelui, ca un conductor de electricitate care-ar fi trimis pe deasupra acoperişurilor o binecuvântare diamantină, tăind aerul orizontal.

— Ce-i asta? şopti ea arătând înspre semn.
— O, aia e gluma lui Francisco.
— Care Francisco? îngăimă ea, deja cunoscând răspunsul.
— Francisco d'Anconia.
— E şi el aici?
— O să apară şi el, din clipă în clipă.
— Ce vrei să spui cu „gluma lui"?
— I-a făcut cadou proprietarului de aici simbolul ăsta ca dar de aniversare. După aceea, l-am adoptat cu toţii drept emblemă distinctivă a noastră. Ne-a plăcut ideea.
— Nu eşti tu proprietarul?
— Eu? Nu.
El îşi coborî privirea înspre poalele văii şi adăugă, arătând cu degetul.
— Uite-l pe proprietar, vine înspre noi.
La capătul unui drum prăfuit oprise o maşină, iar doi bărbaţi urcau grăbiţi cărarea. Nu putea să le distingă figurile; unul dintre ei era uscăţiv şi înalt, celălalt era mai scund şi mai musculos. Îi pierdu o clipă din vedere în spirala cărării, în vreme ce John o conducea înspre ei.
Se intersectară când cei doi îi ţâşniră deodată în faţă din spatele unui colţ stâncos, la câţiva metri în faţă. Imaginea chipurilor lor o lovi cu forţa unei coliziuni.
— Ei bine, să fiu al naibii! izbucni, uitându-se uimit la ea, bărbatul musculos a cărui figură nu-i era cunoscută.
Ea se uita la bărbatul mai înalt, la chipul distins al companionului său: era Hugh Akston.
Cel care vorbi cel dintâi fu Hugh Akston, care se îndreptă către ea cu un zâmbet larg de bun venit.
— Domnişoară Taggart, e pentru prima dată când cineva îmi demonstrează că am greşit. N-am ştiut – atunci când ţi-am spus că n-o să-l găseşti niciodată – că prima dată când te voi revedea te vei afla în braţele lui.
— În braţele cui?
— Păi, cum adică? În braţele celui care a inventat motorul.
Domnişoara Taggart oftă închizând ochii; aceasta era legătura pe care ştia că trebuise s-o facă. În clipa când deschise ochii, privi înspre Galt. El zâmbea, şters, ironic, ca şi cum ar fi ştiut pe de-a-ntregul ce însemna asta pentru ea.
— Ţi-ar fi plătit-o dacă ţi-ai fi frânt gâtul! o pălmui bărbatul cel musculos, într-un acces de furie preocupată, aproape afectată. Ce ispravă nemaipomenită ar fi fost – pentru cineva care a fost primit aici atât de uşor – să se întâmple să fi venit pe uşa din faţă!
— Domnişoară Taggart, dă-mi voie să ţi-l prezint pe Midas Mulligan,

interveni Galt.

— O, rosti ea slab, apoi râse; nu mai avea puterea să fie uimită. Îţi imaginezi cumva că am murit în accident şi că asta e o altă încarnare a mea?

— Aceasta este o altă încarnare, adăugă Galt. Cât despre moarte, ţi se pare că există vreo altă cale de acces?

— O, da, şopti ea, da…

Apoi, zâmbindu-i lui Mulligan:

— Unde e uşa din faţă?

— Aici, îi răspunse el, ridicându-şi degetul către frunte.

— Am pierdut cheia, replică ea cu simplitate, fără vreo urmă de resentiment. Chiar în momentul ăsta mi-am pierdut toate cheile.

— O să le găseşti. Dar ce naiba făceai în avionul ăla?

— Urmăream pe cineva.

— Pe el? întrebă, arătând înspre Galt.

— Da.

— Ai noroc că mai eşti în viaţă! Eşti grav rănită?

— Nu cred.

— O să trebuiască să răspunzi la câteva întrebări după ce vei primi îngrijiri.

Se răsuci brusc pe călcâie, continuându-şi drumul înapoi înspre maşină, apoi se întoarse înspre Galt:

— Ei bine, ce se va întâmpla acum? Există ceva la ce nu ne-am gândit: primul defect de fabricaţie.

— Primul… ce anume? întrebă ea.

— Las-o moartă, îi răspunse Mulligan şi se uită apoi înspre Galt. Îmi asum eu răspunderea. Tu îl iei pe Quentin Daniels.

— O, dar nu e nicio problemă. Nu trebuie decât să se familiarizeze cu locul. Pare să cunoască tot restul.

— Da. Pare să fi urmat toţi paşii de unul singur.

Văzând-o cum îl priveşte uluită, continuă:

— Trebuie să-ţi mulţumesc pentru ceva, domnişoară Taggart: mi-ai făcut un compliment când l-ai ales pe Quentin Daniels ca dublură. A fost o alegere adecvată.

— Unde e? îl întrebă ea. Îmi spui ce s-a întâmplat?

— Midas s-a întâlnit cu noi pe platoul de aterizare, m-a condus acasă şi l-a luat pe Daniels cu el. Urma să mă întâlnesc cu ei la micul dejun, dar ţi-am văzut avionul în vrie, răsucindu-se şi învârtindu-se deasupra pajiştii. Eu eram cel mai aproape de locul accidentului.

— Am ajuns la faţa locului cât de repede am putut, adăugă Mulligan. Mi-a trecut prin cap că oricine ar fi fost la bordul avionului ar fi meritat să moară. Nici nu mi-am imaginat că ar putea să fie una dintre cele două persoane de pe faţa pământului pentru care-aş fi făcut excepţie.

— Şi cine-ar fi a doua? îl întrebă domnişoara Taggart.

— Hank Rearden.

O trecu un fior; fusese ca şi cum ar fi fost lovită de o pală de vânt venită de la mare distanţă. Se întreba de ce i se părea că Galt se uită la ea cu subînţeles şi că văzuse pentru o clipă spasmul de pe chipul lui, prea scurt să-l poată defini.

Ajunseră lângă maşină. Era un Hammond decapotabil, cu plafonul deschis, unul dintre cele mai costisitoare modele, vechi de câţiva ani, dar păstrat în bună stare printr-o eficace folosinţă. Galt o aşează cu grijă pe bancheta din spate, ţinând-o strâns în braţe. Simţi din nou împunsătura dureroasă, dar nu avu timp să se gândească la asta. Se uita la clădirile îndepărtate ale oraşului, în vreme ce Mulligan porni motorul şi maşina începu să ruleze trecând prin faţa simbolului dolarului, iar o rază îi lovi ochii, alunecându-i apoi peste frunte.

— Cine e proprietar aici? întrebă.

— Eu sunt, îi răspunse Mulligan.

— Dar *el* ce e? continuă, arătând înspre Galt.

Mulligan pufni în râs.

— El munceşte aici.

— Dar dumneata, doctore Akston? îşi continuă ea chestionarul.

El se uită lung la Galt.

— Eu sunt unul dintre cei doi taţi ai lui, domnişoară Taggart. Cel care nu l-a trădat.

— O! exclamă ea şi o nouă legătură i se alcătui în minte. Al treilea student al dumitale?

— Exact.

— Cel de-al doilea asistent de contabil! mormăi ea deodată şi încă o amintire îi ieşi la suprafaţa memoriei.

— Ce înseamnă asta?

— Aşa îi spunea doctorul Stadler. Asta era ceea ce doctorul Stadler credea că a ajuns al treilea student.

— M-a supraestimat, îi replică Galt. Mă aflu pe o poziţie mult inferioară după standardele lui şi ale lumii lui.

Maşina intră pe o alee care urca înspre o casă izolată de pe o coamă de deal de deasupra văii. Zări un bărbat care păşea în josul aleii, îndreptându-se înspre oraş. Purta o salopetă din dril albastru şi ducea un pachet cu mâncarea pentru prânz. Era ceva aproape familiar în mersul lui smucit şi apăsat. Când maşina se apropie de el, îi distinse trăsăturile feţei şi-şi întoarse privirea în spate, iar glasul i se sparse într-un strigăt venit din durerea mişcării bruşte, dar şi din şocul a ceea ce văzuse:

— O, opreşte! Opreşte! Nu-l lăsa să se îndepărteze!

Era Ellis Wyatt.

Cei trei bărbaţi izbucniră în râs, dar Mulligan opri maşina.

— O… exclamă ea încet, în semn de scuze, dându-şi seama că acesta era locul din care Ellis Wyatt nu s-ar fi putut face nevăzut.

Wyatt alergă înspre ei: o recunoscuse şi el. Când ajunse lângă maşină, abia oprindu-se din alergare, îi văzu chipul şi zâmbetul tineresc, triumfător, pe care nu i-l mai văzuse decât o singură dată: pe platformele de la Wyatt Junction.

— Dagny! Chiar tu, tu, în sfârşit! Eşti de-a noastră?

— Nu, îi spuse Galt. Domnişoara Taggart s-a accidentat.

— Ce?

— Avionul domnişoarei Taggart s-a prăbuşit. N-ai văzut?

— S-a prăbuit? Aici?

— Da.

— Am auzit un avion, dar…

Privirea lui uimită se transformă deodată într-un zâmbet încărcat de regret, amuzat şi prietenos.

— Înţeleg. O, la naiba, Dagny, e absurd!

Se uita la el cu o privire neajutorată, incapabilă să poată face legătura între trecut şi prezent. Neajutorată, ca cineva care i-ar spune unui prieten mort, în vis, cuvintele pe care regretă că nu a reuşit să i le spună în timpul vieţii, îi zise, amintindu-şi un telefon care suna şi la care nu se răspundea, de acum aproape doi ani, cuvintele pe care sperase să i le poată spune dacă s-ar mai fi întâmplat să se întâlnească vreodată:

— Am… Am încercat să dau de tine.

Ellis îi zâmbi tandru.

— Am tot încercat de atunci să dăm de tine, Dagny… Ne vedem diseară. Nu-ţi face griji, n-o să dispar – şi nici tu nu cred că o vei face.

Le făcu celorlaţi cu mâna şi se îndepărtă, legănându-şi pachetul cu mâncarea pentru prânz. Ea-şi ridică privirea în timp ce Mulligan porni din nou motorul şi, prinzându-i privirea lui Galt, îşi dădu seama că acesta se uita cu mare atenţie la ea. Chipul ei era încruntat, ca şi cum şi-ar fi recunoscut făţiş durerea şi parcă sfidând satisfacţia pe care i-ar fi putut-o provoca.

— Bine, îi spuse, înţeleg la ce soi de spectacol vrei să mă faci părtaşă.

Dar în trăsăturile lui nu se distingea nici cruzime, nici îndurare, doar privirea echilibrată a dreptăţii.

— Prima noastră regulă, aici, domnişoară Taggart, este aceea că fiecare trebuie să aibă singur grijă de el însuşi.

Maşina opri în faţa casei singuratice. Era construită din piatră de granit neşlefuită, cu glasvand în cea mai mare parte a faţadei.

— O să-l trimit pe doctor încoace, spuse Mulligan, conducând mai departe, în timp ce Galt o ducea pe Dagny de-a lungul aleii.

— Casa ta? îl întrebă.

— Da, îi răspunse el, deschizând uşa.

O purtă pe braţe peste prag şi intră într-un living strălucitor, în care săgeţi de lumină loveau pereţii din pin şlefuit. Văzu câteva piese de mobilier lucrat manual, tavanul din grinzi dezvelite, o arcadă care se deschidea către o chicinetă cu policioare rudimentare, cu o masă de lemn, neacoperită şi cu un cuptor de metal, electric, care arunca scântei de crom; locul avea simplitatea primitivă a unei cabine de colonist din prima generaţie, redus la cele strict necesare, dar redus, totuşi, cu măiestria unei extraordinare modernităţi.

O purtă pe sub razele de soare către o mică odaie de oaspeţi şi o aşeză pe pat. Ea văzu o ferestruică deschisă înspre nişte lungi terase pietroase, cu pini care se înălţau către cer. Observă câteva mici semne care semănau cu nişte inscripţii săpate în lemnul pereţilor, câteva linii cioplite care păreau să fie trasate de o altă mână; nu putea să descifreze cuvintele. Văzu o altă uşă, lăsată întredeschisă; ducea către dormitorul lui.

— Sunt oaspete aici sau prizonieră? îl întrebă.

— Alegerea îţi aparţine, domnişoară Taggart.

— Nu pot avea nicio alegere când am de-a face cu un străin.

— Dar dumneata nu eşti o străină. Nu ţi-ai botezat dumneata o linie de cale ferată după mine?

— O!… Da…

În minte i se produse şocul scurt al unei alte legături.

— Da, eu…

Se uita la silueta lui înaltă, subţire, cu părul prin care treceau razele de soare, cu un zâmbet abia reprimat în privirea necruţătoare din ochi – vedea aievea încleştarea cu care a construit Linia şi ziua de vară în care a rulat primul tren – şi se gândea că dacă ar exista într-adevăr o figură potrivită ca emblemă pentru linia aceea, aceasta era.

— Da… Aşa am făcut…

Apoi, amintindu-şi restul, adăugă:

— Dar am botezat-o după numele unui inamic.

El îi zâmbi.

— Aceasta este o contradicţie pe care trebuie s-o clarifici mai devreme sau mai târziu, domnişoară Taggart.

— Dumneata ai fost… nu-i aşa?… Dumneata mi-ai distrus Linia…

— Cum aşa? Nu. La mijloc a fost contradicţia.

Ea închise ochii; după o clipă, întrebă:

— Toate zvonurile acelea pe care le-am auzit despre dumneata – care dintre ele erau adevărate?

— Toate.

— Dumneata ai fost cel care le-a răspândit?

— Nu. La ce bun? Nu mi-am dorit niciodată să se vorbească despre mine.

— Dar ştii că ai devenit o legendă?

— Da.

— Tânărul inventator de la Twentieth Century Motor Company e varianta corectă a legendei, nu-i aşa?

— Cea care e în mod pragmatic reală, da.

Nu putu să rostească asta cu indiferenţă; persista încă o urmă de ezitare în tonul ei, ca şi cum i s-ar fi tăiat răsuflarea, apoi vocea îi deveni şoptită când întrebă:

— Motorul… motorul pe care l-am descoperit… dumneata l-ai conceput?

— Da.

Ea nu-şi putu controla mişcarea de entuziasm care o făcu să-şi lase capul pe spate.

— Secretul transformării energiei… începu şi apoi se opri.

— Aş putea să ţi-l expun într-un sfert de oră, rosti, ca răspuns la rugămintea disperată pe care ea nu îndrăznise s-o pronunţe până la capăt, dar nu există nimic pe pământul ăsta care să mă poată determina să-l spun. Dacă poţi înţelege asta, o să înţelegi tot ce te frământă.

— Noaptea aceea, acum doisprezece ani… Noaptea aceea de primăvară când ai ieşit de la întâlnirea cu cei şase mii de infractori – e adevărată povestea, nu-i aşa?

— Da.

— Le-ai spus c-o să opreşti motorul lumii.

— Am făcut-o deja.

— Ce-ai făcut?

— N-am făcut nimic, domnişoară Taggart. Iar ăsta-i întregul meu secret.

Îl privi un răstimp în tăcere. El stătea aşteptând, ca şi cum i-ar fi putut citi gândurile.

— Distrugătorul… rosti ea pe un ton neajutorat şi stupefiat.

— …Cea mai diabolică creatură care a existat vreodată – îi răspunse el ca şi cum ar fi citat, iar Dagny îşi recunoscu propriile cuvinte – omul care seacă creierii lumii.

— Cât de îndeaproape m-ai urmărit, îl întrebă, şi pentru cât timp?

Fusese numai o clipă de tăcere, ochii lui nici nu s-au clintit, dar ei i se păru că privirea i se tulburase deodată, ca şi cum abia atunci şi-ar fi dat pe deplin seama că o are chiar în faţa lui, iar ea putu intui o intensitate neobişnuită a vocii lui când el îi răspunse liniştit:

— Ani întregi.

Domnişoara Taggart închise ochii, liniştindu-se şi renunţând să mai pună întrebări. Simţea o bizară indiferenţă, eliberatoare, ca şi cum deodată nu mai voia nimic altceva în afară de confortul de a se lăsa în mâinile neajutorării.

Doctorul care sosi era grizonat, cu un chip blajin şi gânditor şi cu un fel de a fi încrezător, ferm şi deloc intruziv.

— Domnişoară Taggart, dă-mi voie, te rog, să ţi-l prezint pe doctorul Hendricks, spuse Galt.

— Nu cumva doctorul Thomas Hendricks? îi scăpă ei, cu impoliteţea involuntară a unui copil; era numele unui cunoscut chirurg, care se pensionase şi dispăruse de pe faţa pământului cu şase ani în urmă.

— Bineînţeles, îi răspunse Galt.

Dr. Hendricks îi răspunse cu un zâmbet.

— Midas mi-a spus că domnişoara Taggart are nevoie de doctor pentru şoc traumatic, continuă dr. Hendricks, nu pentru cel pe care l-a suferit, ci pentru cel care va urma.

— Vă las să vă faceţi treaba, spuse Galt, iar eu în timpul ăsta o să merg la piaţă să fac cumpărături pentru micul dejun.

Ea îl privea pe doctorul Hendricks în activitate, cum îi examinează rănile cu eficienţă şi rapiditate. Adusese cu el un obiect pe care nu-l mai văzuse niciodată: un aparat portabil cu raze X. Află de îndată că avea întindere la ligamentele de la două coaste, că-şi luxase o gleznă, că-şi sfâşiase pielea la unul dintre genunchi şi la cot şi că avea câteva vânătăi care-i făcuseră pete mov peste tot pe corp. Când mâinile îndemânatice şi pricepute ale doctorului Hendricks fixau pansamentele peste răni şi strângeau fesele, ea se simţi de parc-ar fi fost un motor verificat de un mecanic expert – şi era toată grija de care avea nevoie.

— Te-aş sfătui să rămâi în pat, domnişoară Taggart.

— O, nu! Dacă am grijă şi mă mişc încetişor, o să fie bine.

— Ai nevoie de odihnă.

— Crezi că pot?

Îi zâmbi.

— Cred că nu.

Ea se îmbrăcase deja când s-a reîntors Galt. Doctorul Hendricks îi făcu un rezumat al stării ei şi adăugă:

— O să vin mâine să văd cum se simte.

— Mulţumesc, îi spuse Galt. Trimite-mi mie factura.

— Nu, în niciun caz! replică ea indignată. O s-o plătesc eu însămi.

Cei doi bărbaţi se uitară unul la celălalt, amuzaţi, ca şi când ar fi fost vorba de fala unui cerşetor.

— O să vorbim mai târziu despre asta, îi zise Galt.

Doctorul Hendricks plecă, iar ea încercă să se ridice în picioare, lipsită de vlagă şi încercând să se prindă de mobile. Galt o ridică pe braţe, o purtă către bucătărie şi o aşeză pe un scaun lângă masa întinsă pentru două persoane.

Ea îşi dădu seama că i-e foame când simţi mirosul care venea de la ibricul care fierbea pe maşina de gătit, de la cele două pahare cu suc

de portocale şi de la farfuriile de ceramică albă care străluceau în soare pe masa lustruită.

— Când ai mâncat sau te-ai odihnit bine ultima dată? o întrebă el.

— Nu ştiu… Am mâncat în tren cu…

Dădu din cap cu o veselie neajutorată, amară: cu vagabondul, se gândi, iar în cap îi răsuna o voce disperată, care implora să fie izbăvită de un răzbunător care nu putea să fie găsit – răzbunător care stătea înaintea ei, de partea cealaltă a mesei, bând un pahar de suc de portocale.

— Nu ştiu… Pare să se fi întâmplat cu secole în urmă şi pe un cu totul alt continent.

— Cum s-a făcut de mă urmăreai?

— Am aterizat pe aeroportul Afton chiar în clipa în care tu decolai. Cel de acolo mi-a spus că Quentin Daniels a plecat cu tine.

— Îmi amintesc că avionul tău făcea cercuri pentru a ateriza. Dar acela a fost singurul moment în care nu m-am gândit la tine. Am crezut că vii cu trenul.

Îl întrebă uitându-se ţintă la el:

— Şi ce vrei să înţeleg din chestia asta?

— Care chestie?

— Singurul moment în care nu te-ai gândit la mine.

El îi înfruntă privirea; ea îi remarcă din nou uşoara contracţie despre care ştia că-i e tipică lui: mişcarea mândră, de neînţeles a gurii care i se arcuia în umbra unui zâmbet.

— Poţi înţelege orice vrei, îi răspunse el.

Ea lăsă să se scurgă o clipă ca să-şi întărească forţa glasului prin severitatea figurii şi-l întrebă cu răceală, în felul în care ţi-ai acuza inamicul:

— Ştiai că vin după Quentin Daniels?

— Da.

— L-ai luat pe el primul, în cea mai mare grabă, numai ca să nu ajung eu prima la el? Numai ca să mă înfrângi pe mine – ştiind bine ce fel de înfrângere ar însemna asta pentru mine?

— Fireşte.

Ea nu mai adăugă nimic şi-şi mută privirea în altă parte. Galt se ridică spre a continua pregătirea micului dejun. Dagny se uita la el, cum stă în picioare lângă maşina de gătit, prăjind pâinea, pregătind ouăle şi şunca. În felul în care făcea toată munca era atât dexteritate, cât şi relaxare, dar era priceperea care ţinea de o altă ocupaţie; mâinile i se mişcau cu rapiditatea şi precizia unui inginer care acţionează butoanele unui panou de comandă. Îşi aduse aminte deodată unde anume mai văzuse o astfel de execuţie atât de dibace şi de absurdă.

— De la doctorul Akston ai învăţat? îl întrebă arătând către maşina

de gătit.

— Şi asta, printre altele.

— Te-a învăţat cum să-ţi iroseşti timpul (timpul tău!) – nu-şi putu ea reprima izbucnirea de indignare din voce – în asemenea îndeletniciri?

— Mi l-am irosit şi-n munci de mai neînsemnată importanţă.

Când îi aşeză farfuria în faţă, ea îl întrebă:

— De unde ai cumpărat mâncarea? Există vreo băcănie pe aici?

— Cea mai bună de pe pământ. E condusă de Lawrence Hammond.

— Cum?

— Lawrence Hammond, de la Hammond Cars. Şunca e de la ferma lui Dwight Sanders – de la Sanders Aircraft. Ouăle şi untul sunt de la judecătorul Narrangansett, de la Curtea Superioară a statului Illinois.

Dagny se uită în farfurie cu amărăciune, aproape ca şi cum i-ar fi fost teamă să se atingă de ceva.

— E cel mai scump mic dejun pe care l-am mâncat vreodată, dacă e să pun la socoteală timpul bucătarului şi al tuturor celorlalţi.

— Dintr-un anumit punct de vedere, ai dreptate. Dar din alt punct de vedere, e cel mai ieftin mic dejun pe care-l vei mânca vreodată – pentru că nimic din el nu merge spre a-i hrăni pe hoţii care te vor face să plăteşti pentru el ani la rând şi care, în cele din urmă, or să te lase să crăpi de foame.

La capătul unui lung moment de tăcere ea îl întrebă simplu, cu oarecare melancolie în glas:

— Ce faceţi voi toţi în locul ăsta?

— Trăim.

Niciodată nu mai auzise cuvântul ăsta sunând atât de adevărat.

— Cu ce te ocupi? îl întrebă. L-am auzit pe Midas Mulligan spunând că munceşti aici.

— Sunt omul bun la toate, cred.

— Ce?

— Sunt la datorie de fiecare dată când ceva nu merge la una dintre instalaţii, – cu sistemele de alimentare cu electricitate, de pildă.

Dagny se uită la el şi, deodată, se năpusti înainte, privind ţintă la maşina de gătit, dar se prăbuşi la loc, ţintuită în scaun de durere.

Galt chicoti.

— Da, adevărat, dar ia-o uşurel, altminteri doctorul Hendricks o să-ţi ceară să te reîntorci în pat.

— Sistemul de alimentare electrică… spuse, înecându-se, sistemul de alimentare electrică funcţionează după principiile motorului tău?

— Da.

— E gata? Merge? Funcţionează?

— El ţi-a pregătit micul dejun.

— Vreau să-l văd.

— Nu te strădui să-ţi rupi oasele până la maşina de gătit. E o

maşină de gătit electrică, obişnuită, numai că de cam o sută de ori mai ieftină de folosit. Şi asta e tot ce vei putea vedea vreodată, domnişoară Taggart.

— Mi-ai promis c-o să-mi arăţi valea.

— O să ţi-o arăt. Dar nu şi generatorul electric.

— Mă duci să-mi arăţi locul după ce terminăm?

— Dacă vrei şi dacă poţi să te mişti.

— Da, pot.

El se ridică, se duse la telefon şi formă un număr.

— Alo, Midas?... Da... A terminat? Da, e bine... Poţi să-mi închiriezi maşina pentru o zi?... Mulţumesc. La preţul obişnuit: douăzeci şi cinci de cenţi... Poţi să mi-o trimiţi?... Ai cumva vreo cârjă?... O să aibă nevoie... În seara asta? Da, aşa cred. Aşa o să facem. Mulţumesc.

Puse receptorul în furcă. Dagny se uita la el neîncrezătoare.

— Am înţeles bine că i-ai spus domnului Mulligan – care valorează, cred, în jur de o sută de milioane de dolari – că o să-i plăteşti douăzeci şi cinci de cenţi pentru maşină?

— E bine aşa.

— Pentru numele lui Dumnezeu, nu putea să ţi-o dea gratis?

Galt se uită în ochii ei pentru o clipă, studiindu-i faţa, ca şi cum ar fi vrut, în mod intenţionat, ca ea să-i vadă expresia amuzantă de pe chip.

— Domnişoară Taggart, îi răspunse, aici, noi nu avem legi, nu avem reguli, nu avem o organizare oficială de niciun fel. Am venit aici pentru că vrem să ne odihnim. Dar avem anumite obişnuinţe, după cum am remarcat cu toţii, care ţin de lucrurile de care vrem să scăpăm. Aşa că te avertizez că există aici un cuvânt care e interzis să fie folosit: cuvântul „a da”.

— Îmi pare rău, zise domnişoara Taggart. Ai dreptate.

El îi umplu din nou ceaşca de cafea şi desfăcu un pachet de ţigări. Dagny zâmbi luând o ţigară: purta semnul dolarului.

— Dacă n-o să fii prea obosită până diseară, spuse, Mulligan ne-a invitat la masă. O să aibă nişte invitaţi cu care, cred, o să vrei să te întâlneşti.

— O, bineînţeles! N-o să fiu prea obosită. Cred că n-o să mai fiu vreodată obosită.

Îşi terminau micul dejun când maşina lui Mulligan opri în faţa casei. Şoferul se dădu jos, merse repede pe alee şi năvăli în încăpere, fără să se oprească să sune sau să bată la uşă. Îi luă un moment să-şi dea seama că bărbatul acela tânăr, nerăbdător, răvăşit, cu răsuflarea întretăiată era însuşi Quentin Daniels.

— Domnişoară Taggart, începu el, îmi pare rău!

Vina aceea disperată din glas se opunea încântării vesele de pe chip.

— Nu mi-am încălcat niciodată cuvântul. Nu am nicio scuză, nu pot să-ţi cer să mă ierţi şi cred că nici n-o să mă crezi, dar adevărul e că… am uitat! Am uitat că am promis să aştept, am uitat totul – până acum câteva minute, când domnul Mulligan mi-a spus că s-a prăbuşit aici un avion şi am ştiut în aceeaşi clipă că e vina mea – şi dacă ţi s-ar fi întâmplat ceva, orice… O, Doamne, eşti bine?

— Da. Nu-ţi face griji. Ia loc.

— Nu pot să-mi dau seama cum poate cineva să-şi uite cuvântul dat. Nu ştiu cum mi s-a putut întâmpla aşa ceva.

— Eu ştiu.

— Domnişoară Taggart, am muncit luni de zile la asta, numai şi numai la ipoteza asta, şi cu cât munceam mai mult, cu atât mai lipsit de speranţă devenea totul. În ultimele două zile am stat în laborator încercând să rezolv ecuaţia aceea matematică ce-mi părea imposibilă. Simţeam c-o să mor în faţa planşetei de lucru, dar n-o să renunţ. Era noaptea târziu când a venit. Cred că nici nu l-am remarcat – chiar deloc. A spus că vrea să-mi vorbească şi l-am rugat să aştepte, iar el s-a conformat. Cred că am uitat că e acolo. Nu ştiu cât timp a rămas acolo, uitându-se la mine, dar îmi amintesc că, deodată, mâna lui a apărut deasupra planşetei mele, mi-a şters toate figurile şi a notat o formulă scurtă. Şi acela a fost momentul în care am văzut cine e! Am ţipat atunci – pentru că nu era răspunsul complet pentru soluţia motorului, ci calea către ea, una pe care nu o văzusem, pe care nu o bănuisem, dar care ştiam unde duce! Îmi amintesc că am strigat: „De unde ştii asta?” – iar el mi-a răspuns, arătând cu degetul înspre fotografia motorului: „Eu sunt cel care l-a conceput”. Şi ăsta e ultimul lucru pe care mi-l amintesc, domnişoară Taggart, vreau să spun: ultimul lucru pe care mi-l amintesc din propria existenţă, pentru că apoi am vorbit despre electricitatea statică, despre transformarea energiei şi despre motor.

— Am vorbit despre fizică tot drumul până aici, spuse Galt.

— O, îmi aduc aminte când m-ai întrebat dacă aş vrea să vin cu tine, zise Daniels, dac-aş vrea să plec şi să nu mă mai întorc niciodată şi să las totul în urmă… Totul? Să las în urmă un Institut mort, care se târăşte înapoi în inima pădurii, să abandonez un viitor de administrator-sclav-în-numele-legii, să-l las în urmă pe Wesley Mouch şi Directiva 10-289. Şi toate creaturile acelea subevoluate care se târăsc pe burtă şi care mârâie că nu există raţiune evoluată!… Domnişoară Taggart – începu să râdă cu entuziasm –, el mă întreba dac-aş renunţa la toate acelea şi dac-aş veni cu el! Nici nu trebuia să mă întrebe de două ori, nici nu mi-a venit să cred la început, nu puteam să cred că vreo fiinţă umană ar trebui să fie întrebată sau ar trebui să se gândească la asta din proprie iniţiativă. Să merg? M-aş fi aruncat de pe un zgârie-nori numai ca să-l urmez – şi numai ca să aud

formula înainte să mă strivesc de caldarâm!

— Nu te învinuiesc, îi răspunse ea; se uită la el cu o umbră de melancolie, care era aproape invidie. Şi-apoi, ţi-ai îndeplinit contractul. M-ai condus la secretul motorului.

— O să fiu şi aici administrator, continuă Daniels zâmbind vesel. Domnul Mulligan mi-a dat o slujbă de administrator – la arborele electric. Şi când o să învăţ meserie, o să fiu promovat electrician. Nu-i aşa că Mulligan e nemaipomenit? Asta vreau să fiu când o să am vârsta lui. Vreau să fac bani. Vreau să fac milioane. Vreau să fac la fel de mult pe cât a făcut el!

— Daniels!

Dagny râse, aducându-şi aminte de autocontrolul liniştit, de precizia neabătută, de punţile logice ale tânărului om de ştiinţă pe care-l cunoscuse.

— Ce-i cu tine? Unde-ai ajuns? Nu-ţi dai seama ce spui?

— Sunt aici, domnişoară Taggart, iar aici nu există nicio limită pentru ceea ce e posibil! O să fiu cel mai mare electrician din lume – şi cel mai bogat! O să…

— O să te întorci acasă la Mulligan, spuse Galt, o să dormi o zi întreagă sau n-o să te mai las să te apropii de arborele electric.

— Da, să trăiţi, răspunse Daniels umil.

Când plecară din casă, soarele se pierduse după vârfuri şi desena un cerc de granit strălucitor şi zăpadă sclipitoare care închidea valea. Ei i se păru deodată că nu mai există nimic în afara cercului aceluia şi se gândi la confortul fericit şi orgolios de a te găsi în mijlocul a ceva finit, având conştiinţa că aria preocupărilor unuia se suprapune cu tărâmul senzitiv al altuia. Vru să-şi desfacă braţele peste acoperişurile din oraşul din vale, simţindu-se ca şi cum vârfurile degetelor i-ar fi putut atinge culmile de partea cealaltă a aşezării. Dar nu putea să-şi mişte braţele; sprijinindu-se cu o mână în cârjă, iar cu cealaltă, de braţul lui Galt, ridicându-şi picioarele cu efort conştient, încet, înainta către maşină ca un copil care învaţă pentru prima dată să meargă.

Stătea în dreapta lui Galt. Conducea el, ocolind oraşul pe la periferie, înspre locuinţa lui Midas Mulligan. Locuia pe o coamă de deal, în cea mai mare casă din vale, singura care avea două etaje, o bizară combinaţie de fortăreaţă şi casă de vacanţă, cu ziduri groase, de granit, şi cu terase largi, deschise. Opri să-l lase pe Daniels să coboare, apoi conduse pe un drum deschis, care se ridica uşor înspre munţi.

Gândindu-se la bunăstarea lui Mulligan, la maşina de lux şi observând mâinile lui Galt strângând volanul, se întrebă pentru întâia oară dacă şi Galt era bogat. Se uită la hainele lui: cenuşiul pantalonilor şi cămaşa albă păreau să fie de o calitate care permitea o îndelungată folosinţă; pielea curelei strânse bine peste talie era

crăpată: ceasul de la încheietura lui era un instrument precis, dar era făcut din oţel brut. Singura care sugera luxul era culoarea părului: şuviţe care fluturau în vânt precum un aur lichid, precum cuprul.

Dintr-odată, după o curbă, zări păşuni verzi, care se întindeau până la o fermă din depărtare. Se vedeau acolo turme de oi, câţiva cai, adăposturile pătrate pentru porci, cu acoperişuri de bârne de mari dimensiuni şi, ceva mai departe, un hangar metalic care nu părea să aparţină fermei.

Un bărbat îmbrăcat cu o cămaşă stridentă, de cowboy, venea în grabă către ei. Galt opri maşina şi-i făcu cu mâna, dar nu răspunse nimic privirii ei întrebătoare. O lăsă să descopere singură, când bărbatul se apropie, că era Dwight Sanders.

— Bună ziua, domnişoară Taggart, îi spuse acesta zâmbind.

Dagny se uită în tăcere la mânecile suflecate ale cămăşii, la cizmele grele, la cirezile de vite.

— Deci asta e tot ce-a mai rămas din Sanders Aircraft, zise.

— Păi cum aşa? Nu. Acolo se află monoplanul acela extraordinar, cel mai reuşit dintre modelele mele, cel pe care l-ai făcut praf printre dealuri.

— O, şi tu ai aflat? Da, era unul de-al tău. A fost un aparat de zbor minunat. Dar mi-e teamă că l-am avariat destul de serios.

— Meriţi să-l reparăm.

— Cred că i-am distrus carena. Nimeni şi nimic nu-l mai poate repara.

— Eu pot.

Acestea erau cuvintele şi tonul încrezător pe care nu le mai auzise de ani buni, aceasta era atitudinea pe care încetase s-o mai aştepte din partea oamenilor, însă începutul ei de zâmbet sfârşi într-un râs amar.

— Cum? întrebă. Într-o fermă de porci?

— Nici vorbă, nu. La Sanders Aircraft.

— Unde e?

— Păi unde crezi? În compania aceea din New Jersey, pe care vărul lui Tinky Holloway a căpătat-o de pe urma falimentării succesorilor mei prin credite guvernamentale şi scutire de taxe? În compania aceea care a produs numai şase avioane care nu s-au ridicat niciodată de la pământ şi alte opt care au făcut-o, dar care s-au prăbuşit cu patruzeci de pasageri la bord fiecare?

— Atunci unde?

— Oriunde sunt şi eu.

Arătă cu degetul undeva peste drum. Plimbându-şi privirea pe deasupra vârfurilor pinilor, ea văzu, pe fundul văii, dreptunghiul de beton al unui aerodrom.

— Avem aici câteva avioane şi treaba mea e să am grijă de ele, îi

spuse el. Sunt responsabilul de la ferma de porci şi de la flota de zbor. Sunt chiar bun ca producător de şuncă şi cotlete, chiar şi fără ajutorul celor de la care obişnuiam să cumpăr. Numai că ei nu pot construi avioane fără mine şi, fără mine, ei nu-şi pot produce nici şunca, nici cotletele.

— Dar nici tu nu-ţi concepeai singur aeronavele.

— Nu, nu le concepeam singur. Şi nici nu am construit motoarele Diesel pe care odată ţi-am promis să le fac. De ultima dată când ne-am întâlnit, nu am conceput şi nu am construit decât un singur tractor. Vreau să spun unul – pe care l-am făcut cu mâinile goale – n-a fost necesară producţie de masă. Dar tractorul acela a făcut posibilă reducerea activităţii zilnice de la opt ore la patru…

Linia rigidă a braţului său întins, îndreptat către un punct de dincolo de vale, se mişca precum un sceptru regal; ochii ei îl urmăreau şi văzură verdele teraselor şi al grădinilor suspendate de o coastă de munte din depărtare:

— …la ferma de pui şi la fabrica de prelucrare a laptelui a judecătorului Narrangansett…

Braţul i se mută încet către o fâşie lungă, plată, de culoarea aurului bătând în verzui, de la picioarele unui canion, apoi înspre o dungă de un verde puternic:

— …pe terenurile cu grâu şi cu tutun ale lui Midas Mulligan…

Braţul i se ridică înspre un perete de granit punctat de straturi de frunze scânteietoare:

— …în livezile lui Richard Halley.

Ochii ei urmăreau încet curba pe care o descria braţul lui în aer, de mai multe ori, mult timp după ce braţul se lăsase în jos; nu spuse decât:

— Înţeleg.

— Acum mă crezi pe cuvânt că pot să-ţi repar avionul? o întrebă.

— Da. Dar l-ai văzut?

— Bineînţeles. Midas a sunat imediat după doi doctori – Hendricks pentru tine şi pe mine pentru avion. Poate fi reparat. Dar o să fie o treabă nu foarte ieftină.

— Cât?

— Două sute de dolari.

— Două sute de dolari? repetă ea sceptică; preţul părea mult prea scăzut.

— În aur, domnişoară Taggart.

— O…! Ei bine, de unde pot să iau aurul?

— Nu poţi, spuse Galt.

Întoarse capul sfidător înspre el, înfruntându-l:

— Nu?

— Nu. Nu de acolo de unde vii. Legile tale ţi-o interzic.

— Iar ale voastre nu?

— Nu.

— Atunci, vinde-mi-l. Alege-ţi singur rata de schimb. Spune orice sumă vei dori – în moneda mea.

— Care monedă? Eşti falită, domnişoară Taggart.

— Cum?

Era un cuvânt pe care moştenitoarea Taggart nu se aşteptase să-l audă vreodată.

— În valea asta, eşti falită. Deţii milioane de dolari în posesiunile Taggart Transcontinental – dar ele nu pot cumpăra nici măcar jumătate de kilogram de şuncă de la ferma de porci a lui Sanders.

— Înţeleg.

Galt zâmbi şi se întoarse către Sanders.

— Dă-i drumul şi repară avionul. Domnişoara Taggart o să plătească în cele din urmă.

Apăsă butonul de pornire a motorului şi-şi continuară drumul, în timp ce Dagny stătea ţeapănă, fără să mai pună vreo întrebare.

O pată de albastru-turcoaz strident despica dealurile din faţa lor, la capătul drumului; îi trebui o secundă până să-şi dea seama că era un lac. Apa neclintită părea să condenseze albastrul cerului şi verdele munţilor acoperiţi cu păduri de pini într-o culoare pură şi strălucitoare, care făcea ca cerul să pară de un cenuşiu palid, şters. O undă de aer încins veni dinspre pini şi-şi continuă drumul în jos, către poalele pietroase, spre a se pierde în apa nemişcată. Lângă izvor se afla o structură mică, de granit.

Galt opri maşina chiar în clipa când un bărbat corpolent, îmbrăcat în haine de lucru, ieşi în pragul uşii. Era Dick Menamara, care, demult, fusese cel mai bun constructor al ei.

— Ziua bună, domnişoară Taggart! îi spuse vesel. Mă bucur să văd că nu te-ai rănit grav.

Dagny dădu din cap în semn de salut – salutând pierderea şi de durerea trecutului, seara dezolată şi figura lui Eddie Willers comunicându-i ştirile legate de dispariţia acestui om. „Rănită grav?” – se gândi – „Am fost, dar nu în accidentul de avion, ci în seara aceea într-un birou gol…” Cu glas tare, nu-l întrebă decât:

— Ce faci aici? Ce te-a făcut să mă abandonezi, în cel mai prost moment cu putinţă?

Menamara zâmbi, arătând înspre structura de piatră, apoi mai jos, la şanţul de ciment prin care se scurgea apa pierzându-se în lăstăriş.

— Sunt cel care se ocupă de utilităţi, îi spuse, am grijă de sistemul de alimentare cu apă, de liniile de înaltă tensiune şi de serviciul de telefonie.

— De unul singur?

— Aşa a fost până acum. Dar ne-am dezvoltat atât de tare în cursul

ultimului an, încât a trebuit să angajăm încă trei oameni care să mă ajute.

— Ce oameni? De unde?

— Ei bine, unul dintre ei este profesor de economie care nu şi-a mai putut găsi o slujbă afară, pentru că îi învăţa pe studenţi că nu poţi consuma mai mult decât produci, celălalt este un profesor de istorie care susţinea că nu locuitorii din mahalale au construit ţara, iar ultimul este un profesor de psihologie care nu şi-a găsit nicio slujbă pentru că preda faptul că omul este capabil să gândească.

— Şi muncesc pentru tine pe poziţii de instalator şi linior?

— Ai fi uimită să vezi cât de buni sunt la ceea ce fac.

— Şi în mâinile cui au lăsat universităţile?

— Celor care şi le-au dorit.

Râse.

— Cât a trecut, domnişoară Taggart, de când te-am abandonat? N-au trecut nici măcar trei ani, nu-i aşa? Am refuzat să construiesc Linia John Galt pentru dumneata. Unde e Linia dumitale acum? Dar liniile mele s-au dezvoltat, în timpul ăsta, de la cele câteva mile pe care le construise Mulligan când a venit aici la câteva sute de mile de conducte şi de fire, toate numai în perimetrul văii ăsteia.

El îi remarcă modificarea expresiei, căutătura plină de zel, involuntară, mimica pe care o are cel competent care apreciază pe un altul; Menamara zâmbi, se uită la însoţitorul ei şi-i spuse cu voce moale:

— Ştii, domnişoară Taggart, când vine vorba despre Linia John Galt, poate că eu sunt cel care am urmat visul acela, iar dumneata eşti cea care l-a abandonat.

Dagny se uită la Galt. O privea, dar nu putu citi nimic în ochii lui.

În timp ce mergeau cu maşina pe malul lacului, Dagny întrebă:

— Ai proiectat intenţionat traseul ăsta, nu-i aşa? Mi-i arăţi pe toţi oamenii pe care… – şi se opri, simţind o inexplicabilă rezistenţă de a rosti acest lucru, dar continuă -… pe care i-am pierdut?

— Ţi-i arăt pe toţi oamenii pe care i-am luat de lângă dumneata, îi răspunse cu fermitate.

Aceasta era baza lipsei de vinovăţie de pe chipul lui, se gândi ea: el îşi dăduse seama şi rostise cuvintele de care ea voia să fie cruţată, respinsese orice atitudine pozitivă care nu se sprijinea pe valorile lui şi, mândru de certitudinea că are dreptate, îşi făcuse un titlu de glorie din ceea ce ea intenţionase să fie o acuzaţie.

În faţa lor văzu un podeţ care înainta în apa lacului. O femeie tânără stătea întinsă pe scândurile inundate de soare şi păzea un pluton de undiţe de pescuit. Privi înspre ei când auzi zgomotul motorului, sări apoi în picioare dintr-un singur salt, iute, poate puţin prea iute, şi alergă înspre drum. Purta pantaloni marinăreşti, ridicaţi

până deasupra genunchilor, cu picioarele goale; avea părul închis la culoare, răvăşit, şi ochii mari. Galt îi făcu cu mâna.

— Bună, John! Când ai ajuns? îl întrebă.

— În dimineaţa asta, îi răspunse, zâmbind şi continuând să conducă.

Dagny se întoarse şi zări privirea cu care femeia aceea tânără rămăsese să se uite în urma lui Galt. Şi chiar dacă lipsa de speranţă şi acceptarea senină făceau parte din adoraţia din privire, Dagny simţi ceva cu care nu se mai confruntase niciodată: gelozie.

— Cine e? îl întrebă.

— Cea mai bună pescăriţă a noastră. Ea asigură peştele pentru băcănia lui Hammond.

— Şi ce altceva?

— Ai remarcat deja că fiecare dintre noi mai este şi „altceva”? E scriitoare. Un fel de scriitor care n-ar fi publicat nicăieri în lumea de afară. Crede că atunci când cineva lucrează cu cuvintele, lucrează cu mintea.

Maşina o coti pe un drum îngust, care urca pieptiş într-o sălbăticie de lăstărişuri şi de pini. Ştia deja la ce să se aştepte în clipa când zări o inscripţie de mână, făcută cu vopsea, pe unul dintre copaci, cu o săgeată care indica direcţia: Pasul Buena Esperanza.

Nu era o trecătoare, ci un perete de piatră şlefuită, cu un sistem complex de conducte, pompe şi valve care se căţărau ca nişte cârcei de viţă pe lespezile ei înguste, dar la capătul lui de sus se afla un însemn uriaş, din lemn, iar orgoliul fulgurant al literelor acelora care-şi anunţau mesajul unei dezordini de ferigi şi de ramuri de pin era cu atât mai caracteristic, cu atât mai familiar cu cât formau cuvintele: Wyatt Oil.

Curgea petrol prin şerpuirea aceea gâlgâitoare, de la gura conductei până la tancul de la poalele peretelui – aceasta era unica certitudine a unui secret covârşitor, închis în piatră, a unui scop de neîmpiedicat al acelei complicate maşinării – însă maşinăria nu părea să semene cu niciuna dintre instalaţiile de la sondele de petrol, iar ea ştiu că se află în faţa secretului nenăscut al Pasului Buena Esperanza, ştiu că petrolul era scos la suprafaţă printr-o metodă pe care oamenii o considerau imposibilă.

Ellis Wyatt stătea de o parte a peretelui şi se uita la cadranul de sticlă al unui aparat de măsurat fixat în piatră. Văzu maşina care oprise ceva mai încolo şi strigă:

— Bună, Dagny! Vin într-un minut!

Mai erau încă doi bărbaţi care munceau alături de el: un bădăran masiv, musculos, la o pompă de la jumătatea peretelui, şi un băieţandru, la tancul de colectare de la baza lui. Băieţandrul avea părul blond şi un chip cu linii uimitor de pure. Era încredinţată că mai

văzuse undeva aceste trăsături, dar nu mai putea să-şi amintească unde. Băiatul îi surprinse privirea contrariată, îi zâmbi strengăreşte şi, de parc-ar fi vrut să-i dea o mână de ajutor, fluieră uşor, aproape inaudibil primele note din Concertul cinci al lui Halley. Era frânarul cel tânăr de la bordul Cometei.

Dagny râse.

— Era Concertul numărul cinci al lui Halley, nu-i aşa?

— Fireşte, îi răspunse băieţandrul. Dar crezi că i-aş spune asta oricărui ticălos?

— Cui?

— De ce te plătesc? îl întrebă Ellis Wyatt, apropiindu-se; băieţandrul chicoti, grăbindu-se înapoi să aibă grijă de maneta pe care o scăpase din mână pentru o clipă. Domnişoara Taggart nu putea să te concedieze dacă tăiai frunză la câini în timpul lucrului. Eu pot.

— Ăsta-i unul dintre motivele pentru care am părăsit calea ferată, domnişoară Taggart, rosti băieţandrul.

— Ştii că l-am furat de la dumneata? spuse Wyatt. Era cel mai bun frânar al dumitale, iar acum e cel mai bun gresor al meu, dar niciunul dintre noi n-o să-l aibă permanent.

— El cine e?

— Richard Halley. Muzică. E cel mai bun elev al lui Halley.

Ea-i zâmbi.

— Înţeleg, ăsta e un loc în care nu se angajează decât aristocraţi pentru cele mai groaznice slujbe.

— Sunt cu toţii aristocraţi, e drept, spuse Wyatt, pentru că ei ştiu că nu există meserii groaznice. Doar oameni groaznici care nu vor să le facă.

Bădăranul se uita la ei de sus, ascultându-i curios. Dagny îşi ridică privirea înspre el, semăna cu un camionagiu, aşa că ea-l întrebă:

— Ce-ai fost afară? Profesor de filologie comparată, presupun.

— Nu, doamnă, îi răspunse. Am fost camionagiu.

Şi adăugă:

— Dar nu asta am vrut să rămân.

Ellis Wyatt se uita de jur-împrejurul lor cu un fel de mândrie tinerească şi zeloasă faţă de această constatare: era mândria gazdei la o recepţie oficială într-un salon, dar şi aceea a artistului în seara vernisajului, într-o galerie. Ea-i zâmbi şi-l întrebă, arătând înspre maşinărie:

— Petrol din şist bituminos?

— Mda.

— Acesta e procesul pe care te-ai străduit să-l perfecţionezi când erai pe pământ?

O spusese aproape fără să-şi dea seama şi se sperie puţin de propriile ei cuvinte.

El izbucni în râs.

— Când eram în infern, da. Acum sunt pe pământ.

— Cât de mult produci?

— Două sute de barili pe zi.

O umbră de întristare îi reveni în voce:

— Este procesul de extracţie prin care încercai să umpli cinci trenuri de vagoane-cisternă pe zi.

— Dagny, i se adresă el cu seriozitate, arătând în direcţia tancului de colectare, un galon din ăsta valorează mai mult decât o garnitură întreagă în infern – pentru că e al meu, tot, fiecare picătură, fiecare strop e cheltuit în folosul meu.

Îşi ridică palmele murdare, arătându-i ca pe o comoară petele unsuroase, iar o picătură neagră de pe vârful degetului străluci în soare ca o nestemată.

— Al meu, continuă. I-ai lăsat să te învingă şi să te facă să uiţi ce înseamnă acest cuvânt, cum se poate aşa ceva? Ar trebui să-ţi acorzi şansa să-l înveţi din nou.

— Eşti prizonier într-o groapă din mijlocul sălbăticiei, îi spuse ea cu răceală, şi produci două sute de barili de petrol pe zi, când ai fi putut să îneci toată lumea cu el.

— La ce bun? Ca să-i hrănesc pe jefuitori?

— Nu! Ca să faci averea pe care o meriţi.

— Dar sunt mai bogat acum decât oricând altcândva afară. Ce este altceva bunăstarea decât mijlocul prin care se prelungeşte viaţa cuiva. Există doar două căi prin care se poate întâmpla asta: fie producând mai mult, fie producând mai repede. Iar eu asta fac: produc timp.

— Ce vrei să spui cu asta?

— Produc tot ceea ce-mi este necesar, muncesc să-mi îmbunătăţesc metodele, iar fiecare oră pe care o economisesc e o oră pe care o adaug vieţii mele. Mai demult, îmi trebuiau cinci ore să umplu tancul acela. Acum îl umblu în trei ore. Cele două ore pe care le-am economisit sunt ale mele – nepreţuite, ale mele, de parcă mi-aş fi mutat mormântul la încă două ore distanţă pentru fiecare cinci. Sunt două ore pe care le câştigi din îndeplinirea unei sarcini pentru a le investi în realizarea alteia – alte două ore în care munceşti, în care creşti, în care te mişti mai departe. Astea sunt conturile de economie pe care le alimentez. Există, în lumea de afară, vreun fel de seif care să poată proteja o astfel de avere?

— Dar ce spaţiu ai tu aici să te mişti mai departe? Care e piaţa ta de desfacere?

El râse.

— Piaţă? Muncesc acum pentru folosinţă, nu pentru profit – pentru propria folosinţă, nu pentru profitul jefuitorilor. Numai cei care produc

plus valoare existenţei mele, nu cei care devoră, ei sunt piaţa mea. Numai cei care produc, nu cei care consumă pot fi piaţa cuiva. Fac afaceri cu cei care dau viaţă, nu cu toţi canibalii. Dacă petrolul meu presupune mai puţin efort pentru producţie, cer mai puţin de la cei cărora li-l vând pentru lucrurile de care am nevoie. Adaug la existenţele lor un nou interval de timp cu fiecare galon din uleiul pe care ei îl ard. Şi, de vreme ce sunt oameni ca mine, continuă şi ei să inventeze căi mai rapide de a produce lucrurile pe care le produc – aşa că fiecare dintre ei îmi garantează un nou minut, o altă oră, o altă zi cu fiecare pâine pe care o cumpăr de la ei, cu fiecare haină, cu lemnul, cu metalul – îşi întoarse privirea înspre Galt –, un alt an cu fiecare lună de electricitate pe care o obţin. Aceasta este piaţa noastră de desfacere şi aşa funcţionează ea, dar nu aşa funcţiona în lumea de afară. Înapoi la irosirea aceea în care eram înecaţi, în fiecare zi, vieţile noastre, energia noastră? în puţul acela fără fund şi-n tunelul acela fără capăt al tuturor gratuităţilor? Aici, noi ne tranzacţionăm realizările, nu eşecurile, valorile, nu nevoile. Suntem independenţi unii de ceilalţi, deşi creştem împreună. Bunăstare, Dagny? Ce altă avere e mai valoroasă decât să fii proprietarul propriei tale vieţi şi să o cheltuieşti numai ca s-o dezvolţi? Orice fiinţă care trăieşte trebuie să se dezvolte. Nu poate să rămână în imobilitate. Trebuie să se dezvolte, altfel piere. Uite… – şi-i arătă o plantă care se lupta să răzbată către lumină de sub greutatea unei pietre, un lujer prelung, răsucit, contorsionat de o nefirească zbatere, cu rămăşiţele galbene, firave ale unor frunze care şi-au oprit creşterea şi o singură frunză verde, ţâşnind în sus, înspre soare, cu disperarea unui ultim, epuizant şi nepotrivit efort.

— Asta ni se întâmplă nouă acolo, în infern. Mă vezi pe mine acceptând aşa ceva?

— Nu, îi şopti.

— Îl vezi pe el acceptând?

Arătă înspre Galt.

— O, Doamne, nu.

— Atunci nu fi uimită de nimic din ce vei vedea aici, în vale.

Dagny rămase tăcută tot restul drumului. Nici Galt nu mai spunea nimic.

Pe un versant de munte din depărtare, din verdele intens al unei păduri, zări un pin care se curbă deodată, desenând o curbă, ca un ac de ceasornic, apoi se frânse şi dispăru din câmpul vizual. Îşi dădu seama că e o mişcare provocată de mâna omului.

— Cine se ocupă de tăierea lemnelor pe aici?

— Ted Nielsen.

Drumul se desfăcea acum în curbe mai largi şi în urcuşuri mai domoale, printre culmile molcome ale dealurilor. Văzu o coastă maro-

ruginie, mărginită de două pătrate, fiecare având o altă nuanţă de verde: cel întunecat, un verde cenuşiu, ca al frunzelor de cartof, şi cel verde-deschis, argintiu al verzei. Un bărbat cu tricou roşu, la volanul unui mic tractor, plivea buruienile.

— Cine e marele dregător al verzei?

— Roger Marsh.

Închise ochii. Se gândi la buruienile care se agăţau pe treptele de piatră ale unei fabrici abandonate, peste lespezile de la intrare, lustruite, la câteva sute de mile mai departe, dincolo de munţi.

Drumul cobora către fundul văii. Văzu acoperişurile oraşului chiar dedesubtul lor şi semnul strălucitor, mic al dolarului, în depărtare, la celălalt capăt. Galt opri maşina în dreptul primei clădiri, pe o margine, deasupra acoperişurilor, o clădire de cărămidă într-o nuanţă ştearsă de roşu care tremura sub coşurile de fum. Fu aproape şocată să vadă atât de la îndemână o inscripţie ca „Turnătoriile Stockton” deasupra uşii.

Apropiindu-se, şchiopătând în cârjă, trecând de la lumina orbitoare a soarelui în întunericul umed şi rece al clădirii, şocul pe care-l simţea era parţial – un anumit sentiment al anacronismului şi parţial – dor de casă. Acesta era Estul industrial pe care, în ultimele câteva ore, părea să se afle la secole distanţă. Aceasta era o imagine de demult, imaginea atât de dragă, atât de familiară a valurilor roşietice care se transformau în grinzi de oţel, a scânteilor care explodau dinăuntrul izvoarelor invizibile, a flăcărilor care ţâşneau neaşteptat şi spărgeau negura, a cofrajelor de nisip care sclipeau alburiu-metalic. Zidurile clădirii stăteau ascunse în spatele ceţii care-i risipea contururile şi, pentru o clipă, Dagny avu în faţă măreaţa, defuncta turnătorie de la Stockton, Colorado, sau Nielsen Motors… sau Rearden Steel.

— Bună, Dagny!

Chipul zâmbitor care se apropiase era al lui Andrew Stockton; văzu o mână pătată de cărbune întinsă înaintea ei într-un gest de mândrie încrezătoare, ca şi cum, în palma aceea, el ar fi păstrat întreaga ei viziune.

Strânse mâna aceea întinsă.

— Bună, rosti moale, fără să ştie dacă era recunoscătoare faţă de trecut sau faţă de viitor. Ridică apoi capul şi adăugă: Cum de nu creşti cartofi sau nu produci pantofi aici? Ţi-ai păstrat totuşi vechea ocupaţie.

— O, Calvin Atwood de la Atwood Light şi de la Power Company din New York City e cel care se ocupă de pantofi. Pe lângă asta, ocupaţia mea e una dintre cele mai vechi şi de imediată necesitate oriunde. Totuşi, a trebuit să mă lupt pentru ea. A trebuit să falimentez, mai întâi, un rival.

— Ce?

Îi zâmbi şi arătă înspre un glasvand care dădea într-o încăpere inundată de lumină.

— Acolo e rivalul meu falimentat, spuse.

Văzu un bărbat tânăr, aplecat peste o masă lungă, care muncea la un model complicat de cap de burghiu. Avea mâinile uscăţive şi încordate ale unui pianist şi înfăţişarea aspră a unui chirurg concentrat asupra muncii lui.

— E sculptor, zise Stockton. Când am ajuns aici, el şi cu partenerul lui aveau un fel de turnătorie şi un atelier de reparaţii. Am deschis o turnătorie adevărată şi le-am luat toţi clienţii. Băiatul nu putea să facă aceeaşi treabă ca mine, pentru el era numai o slujbă cu jumătate de normă, oricum, sculptura e o bună afacere, aşa că a venit să lucreze pentru mine. Face acum mai mulţi bani, în mai scurt timp, decât ar fi făcut în propria lui turnătorie. Partenerul lui era chimist, aşa că a plecat să lucreze în agricultură şi a produs un fertilizator sintetic, care a dublat câteva dintre culturi – ai spus cartofi? – mai ales, cartofi.

— Asta înseamnă că te poate scoate oricând cineva din afacere?

— Fireşte. În orice moment. Iar cineva anume va putea şi chiar o va face, de îndată ce ajunge aici. Dar, Doamne! – Am lucrat pentru el ca măturător de cenuşă. Ar exploda în valea asta ca un proiectil. Ar tripla producţia tuturor.

— Despre cine e vorba?

— Despre Hank Rearden.

— Mda… şopti ea. O, da!

Se întrebă ce oare o făcu să o spună cu o asemenea siguranţă fulgurantă. Simţi, simultan, că prezenţa lui Hank Rearden în vale era cu neputinţă – şi că aici era locul lui, că-i aparţinea într-un chip ciudat, că acesta era locul în care-şi petrecuse tinereţea, că era locul începuturilor lui şi că, laolaltă, acesta era locul pe care-l căutase toată viaţa lui, ţărmul pe care se chinuise să-l atingă, ţinta luptei lui înverşunate… I se păru că spirala de ceaţă de culoarea focului închipuieşte timpul scurgându-se într-o bizară ciclicitate şi-atunci îi trecu prin minte, ca o frântură de gând străfulgerător, o propoziţie: Să-ţi păstrezi tinereţea veşnică înseamnă să atingi, în cele din urmă, himera de la care ţi-ai început drumul – auzi vocea vagabondului cu care a luat cina spunându-i: „John Galt a găsit fântâna tinereţii pe care vrusese să le-o dea înapoi oamenilor. Numai că nu s-a mai reîntors… pentru că şi-a dat seama că nu le poate fi dată înapoi”.

O jerbă de scântei ţâşni din inima ceţii, iar ea desluşi spatele gol al unui fochist al cărui braţ descrise curba unui semnal, aprobând cine ştie ce operaţiune invizibilă. Îşi înălţă capul să prindă un ordin – îi zări profilul – şi i se tăie răsuflarea. Stockton văzu întreaga scenă, chicoti şi strigă înspre norul de fum:

— Hei, Ken! Vino aici! E aici o veche prietenă de-a ta!

Ea se uită cu atenţie la Ken Danagger apropiindu-se de ei. Marele industriaş, pe care încercase din răsputeri să-l facă să rămână la birou, era acum îmbrăcat în haine de lucru zdrenţuite.

— Bună, domnişoară Taggart. Ţi-am spus eu c-o să ne revedem curând.

Privirea i-a coborât, ca şi cum ar fi încuviinţat sau în semn de mulţumire, însă braţul, o clipă, i s-a lăsat mai greu în cârjă, cât a căzut pe gânduri, retrăind ultima lor întâlnire: chinuitoarea oră de aşteptare, apoi chipul uşor distant din faţa biroului şi zăngănitul uşii cu geam închizându-se în spatele unui străin.

A fost un moment atât de scurt încât cei doi bărbaţi dinaintea ei nu putură să înţeleagă nimic altceva în afară de mulţumire, însă înspre Galt privi când îşi ridică ochii şi-l văzu uitându-se la ea ca şi cum ar fi ştiut la ce se gândea, îl văzu ghicind în chipul ei că-şi dăduse seama că el fusese străinul care părăsise biroul lui Danagger în ziua aceea. Faţa lui nu-i întoarse niciun răspuns: avea aceeaşi expresie de sobrietate respectuoasă pe care o are cineva care se află înaintea faptului că adevărul nu poate însemna nimic altceva în afară de adevăr.

— Nu m-am aşteptat, îi spuse moale lui Danagger. N-am crezut că te voi mai vedea vreodată.

Danagger o privea ca şi cum ar fi fost un copil promiţător pe care l-ar fi redescoperit acum şi era oarecum amuzat de ce vedea.

— Ştiu, răspunse el. Dar ce te uimeşte atât de tare?

— Eu… Oh, e doar ciudat – şi arătă către hainele pe care le purta.

— Ce nu e în regulă la ele?

— Atunci, ăsta să fie capătul tău de drum?

— Pe naiba, nu! începutul.

— Ce aspiraţii ai?

— Minerit. Totuşi nu cărbune. Fier.

— Unde?

El arătă înspre munte.

— Chiar aici. Ştii că Midas Mulligan ar face vreo investiţie proastă? Ai fi surprinsă ce se poate găsi în grămada aia de piatră, dacă te pricepi unde să cauţi. Asta am făcut eu: am căutat.

— Şi dacă nu găseşti minereu de fier?

El ridică din umeri.

— Mai există şi alte lucruri de făcut. Am fost întotdeauna chibzuit cu timpul meu, dar n-am stat niciodată pe gânduri ca să-l folosesc.

Se uită la Stockton cu curiozitate.

— Nu cumva pregăteşti pe cineva care ţi-ar putea deveni cel mai primejdios competitor?

— Numai oameni de felul ăsta îmi place să angajez. Dagny, ai trăit oare prea mult printre jefuitori? Ai ajuns oare să gândeşti că un om

capabil poate deveni o ameninţare pentru altcineva?

— O, nu! Dar credeam că sunt aproape singura care mai gândeşte în felul ăsta.

— Oricine se teme să-l angajeze pe cel mai bun om pe care-l poate găsi e un trişor care se trezeşte într-o meserie care nu e a lui. Pentru mine, cel mai mare nebun de pe faţa pământului, mult mai de condamnat decât un asasin, e angajatorul care respinge un om tocmai pentru că e prea bun. Asta am crezut întotdeauna şi... spune, de ce râzi?

Ea îl asculta cu un surâs sceptic, dar care trăda dorinţa de a auzi mai mult.

— E atât de neaşteptat să aud aşa ceva, spuse ea, tocmai pentru că e adevărat!

— Ce altceva poate cineva să gândească?

Dagny chicoti uşor.

— Ştii, când eram copil, mă aşteptam ca orice om de afaceri să gândească în felul ăsta.

— Şi ce s-a întâmplat de atunci?

— De atunci am învăţat să nu mă mai aştept la nimic.

— Dar e adevărat, nu-i aşa?

— Am învăţat să nu mă mai aştept la adevăr.

— Dar e de bun-simţ, nu-i aşa?

— Am renunţat să mă aştept la bun-simţ.

— Abia la asta nu ar trebui să renunţi niciodată, îi replică Ken Danagger.

Reveniră la maşină şi începură să coboare ultimele curbe ale drumului când Dagny îşi îndreptă privirea înspre Galt, iar el se întoarse deîndată, ca şi cum i-ar fi aşteptat gestul.

— Tu erai în biroul lui Danagger în ziua aceea, nu-i aşa? îl întrebă.

— Da.

— Ştiai, aşadar, că aştept afară.

— Da.

— Ştii cum e, ştii cum e să aştepţi în faţa unei uşi închise?

Nu putu să citească nimic în privirea pe care i-o aruncă Galt. Nu era nici milă, pentru că ea nu putea fi o ţintă a milei; era un anumit fel de privire pe care o îndrepţi spre cel care suferă, dar nu părea s-o vadă pe ea suferind.

— O, da, îi răspunse imediat, aproape pe nerăsuflate.

Primul magazin care le răsări pe o latură a singurei străzi care tăia valea le apăru înainte ca o privelişte de teatru de vară: o schelărie fără peretele din faţă, cu o scenă alcătuită din cărămizi colorate, cantr-o comedie bulevardieră, cuburi roşii, cercuri verzi, triunghiuri aurii, care alcătuiau buncăre de roşii, butoaie de salată, piramide de portocale, toate încununate, în fundal, de soarele care scălda stivele

de containere de metal. Inscripţia de pe firmă spunea: Băcănia Hammond. Un bărbat distins, îmbrăcat într-o bluză cu mâneci, cu trăsături aspre şi cu tâmplele grizonate, îi cântărea o bucată de unt unei femei tinere şi frumoase care stătea la tejghea în postura dezinvoltă a unui manechin. Poalele rochiei i se unduiau uşor în vânt, ca o costumaţie de dans. Dagny zâmbi fără să vrea, deşi îşi dăduse seama că bărbatul acela e Lawrence Hammond.

Magazinele erau toate clădiri unicompartimentate şi, trecând pe lângă ele, prinse la repezeală nume familiare pe firme: Magazin Universal Mulligan, Pielărie Atwood, Tâmplărie Nielsen, iar, la sfârşit, simbolul dolarului deasupra intrării unei făbricuţe din cărămidă cu inscripţia: Compania de Tutun Mulligan.

— Cine mai e proprietar al companiei în afară de Midas Mulligan? îl întrebă pe Galt.

— Dr. Akston, veni răspunsul.

Întâlniră numai câţiva trecători, câţiva bărbaţi, câteva femei, care mergeau repede şi parcă ţintit, de parcă ar avut de îndeplinit o sarcină clară. Unul după altul, se opreau când zăreau maşina, îi făceau cu mâna lui Galt şi se uitau la ea cu curiozitatea deloc uimită a recunoaşterii.

— Eram de mult aşteptată aici? îl întrebă pe Galt.

— Încă te mai aşteaptă, îi răspunse el.

Pe marginea drumului văzu o clădire construită din pereţi de sticlă prinşi laolaltă într-o structură de lemn, dar i se păru că imobilul nu e nimic altceva decât o ramă pentru imaginea unei femei, o femeie înaltă şi fragilă, cu părul blod, foarte deschis la culoare şi cu un chip atât de frumos, care părea că-şi pierde din frumuseţe din pricina distanţei, ca şi cum artistul fusese capabil doar s-o sugereze, nu s-o reproducă pe de-a-ntregul. În clipa următoare, femeia îşi întoarse capul, iar Dagny îşi dădu seama că în interiorul clădirii erau câţiva oameni aşezaţi la mese, că aceea era o cafenea, că femeia aceea servea şi că era Kay Ludlow, starul de cinema pe care, dac-o vedeai o dată, nu o mai puteai uita; starul de cinema care se retrăsese, dispăruse în urmă cu cinci ani şi fusese înlocuită de fete cu nume imposibil de deosebit şi cu chipuri comune. Dar, sub şocul momentului în care şi-a dat seama de asta, Dagny se gândi la filmele care se făceau acum şi simţi că această cafenea reprezenta o mai onestă utilizare a frumuseţii lui Kay Ludlow decât un rol într-o peliculă care ar fi glorificat locul comun al lipsei de glorie.

Clădirea care le ieşi apoi în cale era un imobil scund, aglomerat, din granit brut, grosolan, solid, ridicat cu rigoare, cu liniile marelui dreptunghi precis trasate, ca dungile unui costum oficial, dar văzu, ca o fantasmă care-i apăru numai pentru o clipă – silueta unui zgârie-nori care se înălţa în inelele de ceaţă ale oraşului Chicago, acel zgârie-nori

care purta odinioară simbolul pe care acum îl vedea inscripţionat cu litere de aur pe o uşă de lemn: Banca Mulligan.

Galt încetini maşina în dreptul băncii, ca şi cum ar fi pus momentul între nişte paranteze speciale.

Urmă o clădire mică, din cărămidă, pe care stătea scris: Monetăria Mulligan.

— O monetărie? întrebă ea. Ce face Mulligan cu o monetărie?

Galt îşi băgă mâna în buzunar şi puse în palma ei două mici monede.

Erau două discuri mici, din aur strălucitor, mai mici decât centţii, monede de felul celor care nu mai fuseseră puse în circulaţie de pe vremea lui Nat Taggart; erau marcate cu capul Statuii Libertăţii pe o parte şi cu cuvintele „Statele Unite ale Americii – Un Dolar” pe partea cealaltă, însă datele cu care erau stanţate erau din urmă cu mai bine de doi ani.

— Ăştia sunt banii pe care-i folosim aici, spuse. Sunt turnaţi de Midas Mulligan.

— Dar… sub a cui autoritate?

— E însemnat pe monedă – pe ambele feţe ale ei.

— Şi ce folosiţi pentru mărunţiş?

— Mulligan toarnă monede la fel, din argint. Nu acceptăm nicio altă monedă în vale. Nu acceptăm decât valori obiective.

Dagny studie cu atenţie monedele.

— Arată ca… ca ceva din zorii timpurilor strămoşilor mei.

El arătă înspre vale.

— Da, nu-i aşa?

Ea rămase cu ochii ţintă la cele două bucăţi de aur, subţiri, delicate, aproape imponderabile din palmă, ştiind că întregul sistem al lui Taggart Transcontinental se sprijinise pe ele, că aceea fusese piatra de temelie a tuturor celorlalte pietre de temelie, a tuturor arcadelor, a tuturor traverselor din căile Taggart, a podului Taggart, a Clădirii Taggart… Clătină din cap şi lăsă monedele să cadă înapoi în palma lui Galt.

— Nu-mi uşurezi deloc situaţia, zise ea, cu glasul moale.

— O îngreunez pe cât pot.

— De ce n-o spui? De ce nu-mi spui toate lucrurile pe care vrei să le învăţ?

Mişcarea braţului său îi îndreptă privirea înspre oraş, către drumul din spatele lor.

— Ce altceva am făcut? întrebă.

Îşi continuară drumul în tăcere. După o vreme, Dagny îl întrebă cu un ton de interogatoriu curat, strict statistic:

— Cât din averea lui Midas Mulligan e îngrămădită în valea aceasta?

Galt făcu o mişcare largă către înainte.

— Judecă şi tu.

Drumul şerpuia printre parcele de teren joase, înspre locuinţele celor din vale. Casele nu erau aliniate de-a lungul străzii, ci erau împrăştiate la intervale neregulate, pe coline şi pe văi uşoare, erau mici şi simple, construite din materiale locale, cele mai multe din granit şi din lemn de pin, concepute cu o risipă de ingeniozitate şi cu economie de efort fizic. Toate casele arătau de parc-ar fi fost ridicate prin munca unui singur om, nicio locuinţă nu era identică alteia, iar singura trăsătură pe care o aveau în comun era amprenta unei raţiuni care se confruntă cu o problemă şi o rezolvă. Galt arăta din când în când câte o casă şi rostea cuvintele ca şi cum ar fi strigat galeria numelor de onoare:

— Ken Danagger… Ted Nielsen… Lawrence Hammond… Roger Marsh… Ellis Wyatt… Owen Kellogg… Dr. Akston.

Locuinţa doctorului Akston era ultima, o căscioară cu terasă mare, ridicată pe o culme de colină, cu spatele la culmile abrupte ale munţilor. Drumul trecea pe acolo şi urca şerpuind, tot mai pieptiş. Drumul se îngusta într-o cărăruie care se strecura prin mijlocul a doi pereţi de pini bătrâni, iar trunchiurile lor înalte şi drepte îl apăsau ca o colonadă ameninţătoare, ramurile lor se uneau deasupra, înghiţind deodată drumul într-o tăcere mormântală şi-n semiîntuneric. Nu erau urme de cauciucuri pe fâşia de drum, părea nefolosit şi abandonat, în numai câteva minute şi numai după câteva curbe părea că maşina e la mile întregi de orice aşezare omenească – şi nimic nu tulbura apăsarea acestei nemişcări în afară de câte o rară rază de soare care răzbătea din când în când printre trunchiuri în inima pădurii.

Apariţia neaşteptată a unei case la capătul drumului o izbi ca un sunet puternic: ridicată în mijlocul pustietăţii, ruptă de existenţa oamenilor, arăta ca adăpostul unei măreţe nesupuneri sau al unei suferinţe de neimaginat. Era cea mai modestă casă din vale, un vagon prelung, vârstat cu dungi negre din pricina nenumăratelor ploi, doar ferestrele largi se împotriveau furtunilor cu seninătatea domoală, sclipitoare, neatinsă a sticlei.

— A cui e casa asta… O! – răsuflarea i se tăie şi-şi lăsă capul pe spate. La intrare, sub razele soarelui, uzat şi cu modelul spălăcit, şters de toate vânturile veacurilor, stătea prins blazonul lui Sebastián d’Anconia.

Ca răspuns la mişcarea ei involuntară de a se retrage, Galt opri maşina în faţa casei. O clipă, s-au uitat unul în ochii celuilalt: privirea ei era întrebătoare, a lui era imperativă, chipul ei trăda o sinceritate sfidătoare, al lui o asprime care nu voia să iasă la suprafaţă; Dagny îi înţelesese scopul, nu însă şi motivul. I se supuse. Sprijinindu-se în cârjă, coborî din maşină şi rămase apoi dreaptă, faţă în faţă cu casa

aceea.

Se uita la blazonul de argint care trecuse dintr-un palat de marmură din Spania într-o baracă din Anzi şi ajunsese într-un vagon prelung din Colorado – blazonul celor care nu se supun. Uşa vagonului era încuiată, soarele nu pătrundea întunericul scânteietor din spatele ferestrelor, iar ramurile pinilor atârnau deasupra acoperişului ca nişte braţe desfăcute a protecţie, a milă şi a binecuvântare solemnă. Niciun alt zgomot nu se auzea în afara câte unei ramuri sau a câte unei picături căzând undeva în pădure, în rare răstimpuri, iar liniştea părea să închidă întreaga durere care fusese ascunsă aici şi căreia niciodată nu i se dăduse glas. Stătea şi asculta într-un resemnat, tandru şi demn respect: Să vedem cine va onora mai mult pe cine, tu – pe Nat Taggart sau eu pe Sebastián d'Anconia… Dagny! Ajută-mă să rămân. Să refuz. Chiar dacă are dreptate!…

Se întoarse către Galt, ştiind că el este omul căruia nu-i putuse fi de niciun folos. Stătea sprijinit de roata maşinii, nu o urmase şi nici nu se urnise s-o ajute, ca şi cum ar fi vrut ca ea să-şi accepte trecutul şi să-i respecte intimitatea acestui salut solitar. Remarcase că Galt rămăsese în aceeaşi poziţie în care-l lăsase, cu cotul sprijinit pe volan în acelaşi unghi, cu degetele lăsate în aceeaşi postură sculpturală. O urmărea cu privirea, dar asta a fost tot ce-a putut să citească pe chipul lui: că o urmărea cu atenţie, fără să se mişte.

Când a ajuns din nou lângă el, Galt îi spuse:

— El a fost cel dintâi pe care l-am luat de lângă tine.

Ea îi răspunse, cu o expresie încordată, ofensivă şi francă:

— Cât de multe ştii?

— Nimic din ce mi-ar fi putut spune în cuvinte. Tot ceea ce tonul vocii lui spunea de fiecare dată când vorbea despre tine.

Ea îşi lăsă privirea în jos. Îi înţelesese nuanţa de durere din voce tocmai din pricina subtilei exagerări a indiferenţei.

El porni motorul, iar zgomotul lui aruncă în aer povestea pe care tăcerea o ţinea strânsă în braţe. Îşi continuară drumul.

Drumul părea să se deschidă puţin, făcându-şi loc prin marea de lumină din faţă. În timp ce înaintau către o poiană, zări printre ramurile copacilor sclipirea fugară a unor fire. Aproape de o coastă de deal se ridica o clădire deloc impunătoare, deasupra unei pante pietroase. Era un simplu cub de granit, de mărimea unei magazii, fără geamuri, fără vreo altă intrare în afară de o uşă de oţel şi cu un set complex de fire de antenă care se încâlceau deasupra acoperişului. Galt continua să meargă, fără să facă vreo remarcă în legătură cu magazia, dar Dagny începu deodată:

— Ce-i asta?

Văzu că pe chipul lui se iveşte un zâmbet vag.

— Generatorul electric.

— O, termină, te rog!

I se supuse şi dădu înapoi până la piciorul dealului. Dagny se opri după numai câţiva paşi făcuţi pe panta stâncoasă, de parcă nu mai era nicio nevoie să înainteze, niciun loc încotro să mai urce – şi rămase ca atunci când sub ochii ei s-a deschis pentru prima dată priveliştea văii, momentul în care startul şi ţinta se suprapuseseră.

Se uita la clădire, cu atenţia concentrată asupra unui singur punct şi asupra unei singure emoţii, dar întotdeauna ştiuse că o emoţie nu era nimic altceva decât suma pe care o alcătuia maşinăria minţii şi că tot ce simţea acum era suma instantanee a gândurilor pe care niciodată nu le numise, suma unei lente tranziţii, ca un glas care-i spunea înţelesul unui anume sentiment: dacă s-a ţinut de capul lui Quentin Daniels, chiar fără nici cea mai mică şansă să poată folosi vreodată motorul, numai de dragul faptului că ştia astfel că nu pierise inteligenţa de pe faţa pământului, dacă – precum un scafandru îngreunat de apăsarea oceanului de mediocritate, sub călcâiul oamenilor cu ochi gelatinoşi, cu glasuri de cauciuc, cu convingeri de gumilastic, cu inimi neimplicate în nimic şi cu mâini neocupate, s-a ţinut – ca de viaţă şi ca de tubul de oxigen, de gândul la superlativele cuceriri ale minţii omeneşti – dacă, atunci când a descoperit rămăşiţele motorului, parcă sufocându-se deodată, ca un ultim protest împotriva propriilor plămâni inundaţi de corupţie, doctorul Stadler i-ar fi strigat altceva, nu să se uite în jos, ci altundeva, sus, iar asta a fost strigătul, năzuinţa şi combustibilul existenţei ei – dac-ar fi mers mai departe, posedată de foamea ei tânără pentru un semn de reală pricepere, de pricepere radioasă şi fără nicio fisură – iată acum, în faţa ei, se afla, desăvârşită, în cele din urmă, atinsă, puterea unei minţi care dăduse viaţă unei reţele de fire care sclipeau liniştite sub cerul de vară şi care înghiţeau energia incalculabilă din afară în interiorul tainic al unei mici barăci din piatră.

Se gândea la această clădire care atingea abia jumătate din dimensiunile unui vagon de marfă şi care ţinea locul stâlpilor de înaltă tensiune din întreaga ţară, enormele conglomerate de oţel, carburant şi efort omenesc, se gândea la energia care curgea din structura aceasta şi care ridica de pe umerii celor care o produceau sau care o foloseau o picătură sau râuri sau tone de sudoare şi care adăugau vieţilor lor ore, zile şi ani de timp liber, care să fie încă o clipă în care cineva să-şi ridice privirea de la munca pe care o face şi să se uite înspre soare, sau să fie un pachet de ţigări în plus cumpărat din banii economisiţi la factura de energie electrică, sau o oră de muncă mai puţin pe ziua de lucru pentru fiecare fabrică funcţionând pe curent, sau o lună de vacanţă de-a lungul şi de-a latul lumii, sau un bilet plătit cu munca pentru o zi, sau un tren tras de puterea acestui motor – cu toată energia acestei greutăţi, acestui efort, cu tot timpul înlocuit şi

plătit prin energia unei singure minţi care a ştiut cum să facă toate conexiunile firelor urmând conexiunile propriei raţiuni. Dar ştia că nu există niciun înţeles în motoare şi în fabrici, că singurul lor înţeles era acela al bucuriei de a trăi, că scopul lor este dat de oamenii în slujba cărora stau, şi că admiraţia ei crescândă în faţa unei astfel de realizări se îndrepta înspre omul de la care venea, era admiraţie pentru puterea şi pentru viziunea iradiantă dinăuntrul lui, cel care a văzut pământul ca pe un loc al plăcerii şi care a ştiut că munca depusă în numele fericirii cuiva este scopul, pedeapsa şi scopul existenţei.

Uşa de la intrarea în clădire era din oţel inoxidabil, îngustă şi subţire, bine lustruită, strălucind în lumina soarelui. Deasupra, cioplită în granit, ca o singură notă distinctivă în austeritatea unghiulară a imobilului, se afla o inscripţie:

„JUR PE VIAŢA MEA ŞI PE DRAGOSTEA MEA PENTRU EA CĂ NU VOI TRĂI NICIODATĂ PENTRU ALTCINEVA ŞI NICI NU VOI CERE ALTUI OM SĂ TRĂIASCĂ PENTRU MINE”.

Se întoarse către Galt. El stătea alături; o urmă, ştia că asta înseamnă gestul ei. Se uita la inventatorul motorului, dar ce vedea era silueta obişnuită, blândă a unui muncitor oarecare, cu obişnuitele lui funcţii şi atribute; remarcă dezinvoltura ieşită din comun a posturii lui, un anumit fel de a sta, lipsit de gravitaţie, care indica un control expert în folosirea propriului trup – o siluetă înaltă, îmbrăcată în haine simple: un tricou subţire, pantaloni deschişi la culoare, o curea trecută în jurul taliei subţiri –, şi păr în dezordine, strălucind sub o pală leneşă de vânt. Se uita la el la fel cum se uitase la clădire.

Şi mai ştia că cele două propoziţii pe care şi le spuseseră unul celuilalt trenau încă între ei, umplând tăcerea şi că tot ce se spusese de atunci se spusese pe deasupra sunetului acelor cuvinte, că ştiuse în tot timpul acela, că păstrase totul şi că nu-i îngăduise să uite. Îşi dădu seama deodată că erau singuri; era o revelaţie acută, care accentua singurătatea, care nu mai permitea nicio altă consecinţă, deşi ţinea închisă în ea înţelesul întreg a tot ce nu era numit. Erau singuri într-o pădure tăcută, la baza unei clădiri care arăta ca un templu străvechi şi ştia ce ritual era forma cea mai potrivită de adoraţie care putea fi oferită pe un astfel de altar. Simţi deodată o apăsare în coşul pieptului, îi lăsă uşor capul pe spate, nu mai mult decât să simtă adierea uşoară a vântului prin păr, dar era ca şi cum s-ar fi lăsat pe spate în aer, împotriva vântului, fără să fie conştientă de nimic altceva decât de propriile picioare şi de forma gurii ei. Galt rămăsese nemişcat privind-o, cu chipul nemişcat în afară de uşoara mişcare a pleoapelor îngustând ochii ca înaintea unei lumini prea puternice. Totul nu dură mai mult de trei secunde – aceasta fusese prima –, iar în următoarea simţi împunsătura unui sentiment de triumf feroce, dându-şi seama că efortul şi zbaterea lui fuseseră mai greu de

îndurat decât ale ei, apoi îşi mută privirea, uitându-se în sus, la inscripţia de pe templu.

Îl lăsă să se uite o clipă, aproape ca-ntr-un act de îndurare condescendentă faţă de un adversar care se străduieşte să-şi recapete puterile, apoi îl întrebă, cu o nuanţă de mândrie nestăvilită în glas şi arătând înspre inscripţie:

— Ce e?

— Este jurământul pe care l-au făcut toţi cei din vale, cu excepţia ta.

Ea îi răspunse cu privirea aţintită asupra acelor cuvinte:

— Acesta a fost dintotdeauna principiul meu de viaţă.

— Ştiu.

— Dar nu cred că tu eşti cel care-l aplică cel mai bine.

— Atunci va trebui să descoperi care dintre noi greşeşte.

Se îndreptă către uşa de oţel a clădirii, cu o umbră de neîncredere abia vizibilă în mişcările pe care le făcea, nimic mai mult decât o urmă de agitaţie, nimic mai mult decât conştiinţa puterii pe care o avea acum cunoscându-i durerea, şi încercă, fără să ceară permisiunea, să deschidă uşa. Însă era închisă şi nu simţi niciun tremur în mâna care apăsa clanţa, de parcă încuietoarea ar fi fost turnată în piatră şi pecetluită cu oţel curat.

— Nu încerca să deschizi uşa aceea, domnişoară Taggart.

Galt se apropie de ea cu paşii cumva prea leneşi, ca şi cum s-ar fi gândit şi ar fi devenit conştient de fiecare mişcare a lui.

— Niciun fel de putere fizică n-o va deschide, îi spuse. Numai o idee poate deschide o uşă. Dacă încerci s-o dobori ajutându-te de cel mai puternic explozibil de pe faţa pământului, maşinăria dinăuntru se va face praf şi pulbere mult înainte ca uşa să cedeze. Dar de îndată ce vei intui ideea pe care o pretinde, chiar şi secretul motorului îţi va aparţine – aceasta fusese prima fisură pe care o simţise în vocea lui –, la fel ca orice altă taină pe care ai vrea s-o afli.

Îi înfruntă o clipă privirea, ca şi cum i-ar fi lăsat spaţiu să pătrundă sensul spuselor lui, îi zâmbi într-un fel curios de parc-ar fi răspuns cumva unui gând dinăuntrul lui şi adăugă:

— O să-ţi arăt cum e făcut.

Făcu un pas în spate. Apoi, cu gesturi liniştite, cu privirea ridicată înspre cuvintele sculptate în piatră, le repetă încet, monocord, ca şi cum ar mai fi depus o dată jurământul. În glasul lui nu era emoţie şi nimic altceva în afară de limpezimea ritmată a sunetelor pe care le pronunţa pe deplin încredinţat de sensul lor, dar Dagny ştia că este martoră a celui mai solemn moment pe care-i va fi dat vreodată să-l vadă, că vedea un bărbat pe de-a-ntregul, până-n adâncul sufletului, şi tot ce sacrificase de dragul acestor cuvinte, auzea ecoul zilei în care făcuse pentru prima dată acest jurământ cu toată luciditatea asupra

anilor care vor fi urmat, ştia ce fel de om trebuie să fie cel care s-a ridicat în faţa altor şase mii într-o noapte întunecoasă de primăvară şi de ce le-a fost teamă de el, ştia că aceea a fost geneza şi nucleul tuturor lucrurilor care s-au petrecut în lume în cei doisprezece ani care s-au scurs de atunci, ştia că momentul acela a fost chiar de mai mare importanţă decât motorul ascuns înăuntrul clădirii, ştia totul din sunetul glasului acestui bărbat care pronunţa cuvintele spre proprie aducere-aminte şi ca reconfirmare:

— Jur pe viaţa mea… şi pe dragostea mea pentru ea… că nu voi trăi niciodată pentru altcineva… şi nici nu voi cere altui om… să trăiască… pentru mine.

Nu fu nici uimită, nici nu păru să fie luată prin surprindere, de parcă s-ar fi aflat în faţa a ceva cu totul obişnuit, când, stingându-se ultimul sunet al jurământului, uşa se deschise încet, fără să fie atinsă de cineva, dând spre o dungă din ce în ce mai largă de întuneric. În momentul când s-a aprins lumina înăuntru, Galt a apucat clanţa şi a închis uşa, iar încuietoarea a ermetizat totul din nou.

— E o încuietoare cu amprentă vocală, îi spuse; chipul lui era senin. Fraza aceasta este combinaţia de sunete necesară pentru ca uşa să se deschidă. Nu mă deranjează să-ţi împărtăşesc acest secret, pentru că ştiu că nu vei pronunţa aceste cuvinte până când ele nu vor însemna exact ceea ce trebuie să însemne.

Dagny încuviinţă:

— Nu, n-o să le pronunţ.

Îl urmă pe Galt până la maşină, simţindu-se deodată prea obosită chiar şi pentru a se mişca. Se lăsă pe spate în scaun, închise ochii, abia auzind sunetul de pornire a motorului. Efortul şi şocul orelor de absenţă a somnului o loviră dintr-odată, spărgând barierele tensiunii nervoase care le întârziase. Stătea liniştită, fără să fie capabilă să se gândească la ceva anume, să reacţioneze sau să se zbată, secătuită de orice emoţie în afara uneia singure.

Nu vorbi. Nu deschise ochii decât în clipa când maşina opri în faţa casei.

— Ar fi mai bine să te odihneşti, îi spuse el, şi să te duci chiar acum să dormi, dacă vrei să ajungi în seara asta la cină la Mulligan.

Se supuse. Se clătină până în casă, încercând să evite orice ajutor din partea lui. Îi spuse cu greutate: „O să-mi revin”, apoi se făcu nevăzută în siguranţa camerei ei şi dură destul de mult până să închidă uşa.

Se prăbuşi, cu faţa în jos, pe pat. Nu era numai din pricina epuizării fizice. Era o izbucnire spontană a unei idei fixe, prea copleşitoare să poată fi îndurată. Când toată forţa din trup i se scurse, când raţiunea îşi pierdu luciditatea, o singură emoţie îşi mai făcea loc printre urmele vagi de energie, de înţelegere, de judecată, de control, nemailăsându-

i nimic care s-o ajute sau care să fie o portiţă de scăpare, şi făcând-o incapabilă să dorească ceva, ci numai să simtă, reducând-o la o masă senzitivă – o senzaţie statică, fără început şi fără ţintă. Figura lui îi persista în minte, figura lui aşa cum o văzuse la intrarea în clădire, şi nu mai simţea nimic altceva, nici dorinţă, nici speranţă, nicio cuantificare a propriilor sentimente, niciun nume pentru ele, nicio legătură cu ea însăşi, nici nu exista vreo făptură care să fie ea, nu mai era o fiinţă, ci o funcţie, aceea de a-l vedea pe el, iar această percepţie era şi calea, şi scopul, fără nicio altă ţintă de atins.

Cu faţa îngropată în pernă, îşi aduse vag aminte, ca o senzaţie îndepărtată, momentul în care decolase de pe pista inundată de lumină din Kansas. Simţi pulsul motorului, fluxul de energie acceleratoare acumulând forţa într-un scop unic, iar în clipa când roţile s-au desprins de pământ, adormi.

* * *

Fundul văii semăna cu o piscină imobilă care reflecta strălucirea cerului, iar lumina oscila între aur şi cupru, coastele de deal piereau în zare, iar vârfurile munţilor erau deja cenuşii când se îndreptau către casa lui Mulligan.

Nu mai era nicio urmă de oboseală în atitudinea ei, la fel cum nu mai era nicio rămăşiţă de agresivitate. Se trezi la asfinţitul soarelui; ieşi din cameră şi dădu peste Galt, care o aştepta aşezat leneş în lumina unei lămpi. O privi; stătea în uşă, cu chipul odihnit, cu părul pieptănat, într-o postură relaxată şi încrezătoare – arăta la fel cum trebuie să fi arătat în pragul biroului ei din Taggart Building, cu excepţia unghiului uşor pe care-l făcea corpul sprijinindu-se în cârjă. Rămase o clipă cu privirea asupra ei, iar Dagny se întrebă de ce era oare sigură că aceea era imaginea pe care o vedea el, că vedea uşa biroului ei, ca şi cum ar fi fost o privelişte pe care şi-o imaginase îndelung şi pe care şi-o interzisese multă vreme.

Stătea lângă el în maşină, fără să simtă vreun impuls să vorbească şi ştiind că niciunul dintre ei nu putea să ascundă înţelesul acestei tăceri. Zări câteva lumini care veneau dinspre casele îndepărtate din vale, apoi ferestrele luminate ale locuinţei lui Mulligan de pe terasa din faţă. Îl întrebă pe Galt:

— Cine va mai fi?

— Câţiva dintre ultimii tăi prieteni – îi răspunse – şi unii dintre primii ai mei.

Midas Mulligan îi întâmpină la uşă. Îi remarcă trăsăturile feţei şi văzu că asprimea pătrăţoasă a chipului lui nu era pe atât de lipsită de expresie pe cât ar fi crezut: avea o aparenţă de mulţumire, care însă nu-i putea înmuia trăsăturile, ci, mai curând, le făcea să scânteieze ca o aşchie de cremene, răspândind flăcări de umor care ardeau discret

la colţurile ochilor, umor care era mai muşcător, mai autoritar, deşi mai cald decât un simplu zâmbet.

Deschise uşa şi îşi desfăcu braţele cumva mai încet decât ar fi fost firesc, dând astfel o aproape insesizabilă solemnitate gestului. Îndreptându-se înspre sufragerie, văzu şapte bărbaţi care se ridicară la vederea ei.

— Domnilor, Taggart Transcontinental, spuse Midas Mulligan.

Rostise totul zâmbind, dar glumind numai pe jumătate; o anumită nuanţă din voce făcu în aşa fel ca numele reţelei de transport să sune ca în vremea lui Nat Taggart, ca un titlu de onoare zgomotos.

Dagny înclină din cap, încet, recunoscându-i pe cei pe care-i avea înaintea ochilor şi ştiind că aceştia fuseseră oamenii ale căror standarde de valoare şi de cinste fuseseră la fel cu ale ei, oameni care recunoscuseră gloria acestui titlu la fel cum o recunoscuse ea însăşi, şi dându-şi deodată seama, într-un impuls de nostalgie, cât de tare tânjise în toţi acei ani după ea.

Privirea i se mişcă încet, cu recunoştinţă, de la un chip la celălalt: Ellis Wyatt – Ken Danagger – Hugh Akston – Dr. Hendricks – Quentin Daniels –, iar glasul lui Mulligan rosti numele a încă doi:

— Richard Halley – Judecătorul Narrangansett.

Zâmbetul discret de pe faţa lui Richard Halley părea să-i transmită că se cunoşteau unul pe celălalt de ani buni – la fel cum, în serile ei solitare, aşezată lângă fonograf, şi ea ştiuse de el. Severitatea Judecătorului Narrangansett şi figura lui încărunţită îi amintiseră că, odată, auzise pe cineva descriindu-l ca pe o statuie de marmură – o statuie de marmură oarbă; era un chip dintre acelea care dispăruseră din curţile de judecată de peste tot din ţară în clipa când banii se făcuseră nevăzuţi din mâinile ţării.

— Locul tău e de mult aici, domnişoară Taggart, i se adresă Midas Mulligan. Nu acesta era însă felul în care ne aşteptam să-ţi faci apariţia, dar bine ai venit acasă.

Nu! – vru să răspundă, dar se auzi spunând încet:

— Mulţumesc.

— Dagny, câţi ani îţi trebuie să înveţi să fii tu însăţi?

Ellis Wyatt fu cel care o întrebase, în timp ce o prinse de cot şi o îndrumă să ia loc, zâmbind la aparenţa ei de fetiţă lipsită de apărare şi ezitând între a zâmbi şi a opune rezistenţă.

— Nu te preface că nu ne înţelegi. Ne înţelegi prea bine.

— Nu fac niciodată presupuneri, domnişoară Taggart, îi spuse Hugh Akston. Aceasta e o crimă morală care-i priveşte exclusiv pe inamicii noştri. Noi nu facem afirmaţii – noi arătăm. Noi nu strigăm – noi dovedim. Noi nu încercăm să-ţi câştigăm obedienţa, ci convingerile raţionale. Ai văzut toate elementele tainei noastre. Tu va trebui să tragi acum concluziile. Te putem ajuta să le exprimi, dar nu şi să le

accepţi – perspectiva, înţelegerea şi acceptarea trebuie să fie ale tale.

— Mă simt de parc-aş şti deja totul, răspunse ea simplu, şi-ncă ceva: mă simt de parc-aş fi ştiut dintotdeauna, dar nu descoperisem niciodată, iar acum mi-e teamă, nu să aud despre ce e vorba, ci să fiu atât de aproape.

Akston zâmbi.

— A ce seamănă ce vezi, domnişoară Taggart? – şi arătă de jur-împrejurul camerei.

— Asta?

Izbucni în râs, uitându-se la chipurile bărbaţilor care stăteau cu spatele la explozia de raze care umplea ferestrele largi.

— Seamănă a… ştiţi, n-am crezut niciodată că o să vă mai văd pe vreunul dintre voi, m-am întrebat din când în când cât de mult aş da pentru încă o privire sau pentru încă un cuvânt, iar acum, acum e ca şi cum visul acela pe care îl proiectezi în copilărie, când te gândeşti că, într-o bună zi, în rai, o să-i vezi pe aceia plecaţi, măreţi, pe care nu i-ai întâlnit niciodată pe pământ şi când alegi, din toate veacurile trecute, pe oamenii aceia uriaşi pe care ţi-ar plăcea să-i întâlneşti.

— Ei bine, aceasta este una dintre cheile către secretul nostru, spuse Akston. Întreabă-te dacă visul tău despre măreţie şi despre paradis trebuie să fie lăsat pentru viaţa de dincolo de mormânt sau dacă ar trebui să ni-l îndeplinim aici şi acum şi pe acest pământ.

— Ştiu, şopti Dagny.

— Şi dacă-i vei întâlni pe oamenii aceia în rai, o întrebă Ken Danagger, ce-ai vrea să le spui?

— Numai… numai să-i salut, cred.

— Nu e totul, continuă Danagger. E ceva ce ai vrea să auzi de la ei. Nu ştiam ce, nici eu, până să-l întâlnesc prima dată – arătă înspre Galt –, dar el mi-a spus şi-atunci am înţeles ce-mi scăpase de-a lungul întregii mele vieţi. Domnişoară Taggart, ai vrea să se uite la tine şi să-ţi spună: „Bună treabă”.

Dagny lăsă privirea în pământ şi încuviinţă în tăcere, cu capul plecat, ca nimeni să nu-i vadă ochii înotându-i în lacrimi.

— Bine, atunci: Bună treabă, Dagny! – Foarte bine – prea bine – iar acum a venit vremea să te odihneşti după această ordalie pe care niciunul dintre noi nu ar fi trebuit s-o trăiască vreodată.

— Taci, îi spuse Midas Mulligan, uitându-se cu o nelinişte preocupată la capul ei plecat.

Însă ea-şi ridică privirea zâmbind.

— Mulţumesc, i se adresă lui Danagger.

— Dacă vorbeşti despre odihnă, atunci las-o să se odihnească, îi spuse Mulligan. A avut destule pentru o singură zi.

— Nu, zise ea zâmbind. Continuă, orice-ar fi.

— Mai târziu, spuse Mulligan.

Mulligan şi Akston serviră cina, iar Quentin Daniels îi ajută. Mâncară din farfurii mici, de argint, aşezate pe unul dintre braţele scaunelor; erau împrăştiaţi prin toată camera, cu flăcările de pe cer topindu-se dincolo de ferestre şi cu scântei electrice ţâşnind din paharele cu vin. În cameră domnea un aer de abundenţă, dar era luxul simplităţii; văzu mobila scumpă, aleasă cu grijă, confortabilă, cumpărată cândva pe vremea când luxul era încă o artă. Nu existau obiecte inutile, dar remarcă o pânză semnată de unul dintre marii maeştri ai Renaşterii şi care valora o avere, zări un covor oriental cu o culoare şi o textură care-l făceau potrivit să stea sub o vitrină de muzeu. Aşa vedea Mulligan bunăstarea, se gândi – bunăstarea selectivă, nu cea acumulativă.

Quentin Daniels stătea aşezat direct pe duşumea, cu farfuria pe genunchi; părea să se simtă ca acasă, iar din când în când se uita la ea, zâmbind ca un frate mai mic, imprudent, care ar fi învins-o în ceva tainic despre care ea habar nu avea. Nu ajunsese decât cu zece minute mai devreme decât ea în vale, se gândi Dagny, dar era deja unul de-al lor, pe când ea era în continuare o străină.

Galt stătea alături, în afara cercului de lumină pe care-l răspândea lampa, pe braţul scaunului pe care şedea Dr. Akston. Nu spusese niciun cuvânt de la sosire, se retrăsese şi o lăsase pe ea în centrul atenţiei, iar el stătea şi privea spectacolul în care nu mai avea niciun rol de interpretat. Însă privirile ei continuau să se oprească asupra lui, atrase de certitudinea că spectacolul fusese alegerea lui şi se desfăşura sub regia lui, că-l plănuise cu multe luni înainte şi că ceilalţi o ştiau la fel de bine pe cât o ştia şi ea.

Deodată observă că mai e cineva deosebit de interesat de prezenţa lui Galt: Hugh Akston îşi ridica din când în când privirea către el, involuntar, aproape pe furiş, ca şi cum s-ar fi străduit să nu mărturisească singurătatea unei prea îndelungate separări. Akston nu-i vorbea, ca şi cum prezenţa lui ar fi fost suficientă. Dar o dată, când Galt s-a aplecat şi o şuviţă i-a venit în faţă, Akston s-a repezit înspre el şi s-a retras la fel de repede, iar mâna a întârziat o clipă pe fruntea fostului student: fusese singura scăpare de afecţiune pe care şi-o îngăduise, singura recompensă; fusese un gest patern.

Începuse să vorbească cu bărbaţii din jur, relaxându-se în deplinul confort al unei inimi uşoare. Nu, se gândi, ceea ce-a simţit nu fusese încordare, ci fusese uşoara uimire faţă de încordarea pe care ar fi trebuit s-o simtă şi pe care n-o simţise; ceea ce percepuse ca anormal era faptul că totul părea atât de firesc şi de la îndemână.

Abia dacă era conştientă de întrebările pe care le punea, tot vorbind cu unul şi cu altul, însă răspunsurile lor i se imprimau în minte, frază după frază către un anume ţel.

— Concertul nr. 5? întrebă Richard Halley, ca răspuns la întrebarea

ei. L-am scris în urmă cu cinci ani. Noi îl numim Concertul Eliberării. Îţi mulţumesc că l-ai recunoscut din cele câteva note fluierate în întuneric… Da, ştiu… Da, de vreme ce-mi cunoşteai lucrările, e firesc să ştii, când l-ai auzit, că acest Concert spunea tot ce m-am străduit să spun şi să împlinesc. Îi este dedicat lui.

Arătă înspre Galt.

— De ce? Nu, domnişoară Taggart, nu am renunţat la muzică. Ce te face să crezi aşa ceva? Am compus mai mult în ultimii zece ani decât în orice altă perioadă a vieţii mele. O să cânt pentru dumneata, când o să vii în vizită la mine… Nu, domnişoară Taggart, n-o să fie publicată în afară. Nici măcar o singură notă nu se va auzi dincolo de munţii aceştia.

— Nu, domnişoară Taggart, n-am renunţat la medicină, îi răspunse Dr. Hendricks la întrebarea pe care i-o adresase. Mi-am petrecut ultimii şase ani cercetând. Am descoperit o cale să protejez vasele de sânge din creier de acel colaps mortal care este cunoscut sub numele de atac cerebral. Va şterge din existenţa umană teribila ameninţare a paraliziei spontane… Nu, nici măcar un singur cuvânt din metoda mea nu va fi auzit afară.

— Legea, domnişoară Taggart? o întrebă judecătorul Narrangansett. Care lege? Nu am renunţat la ea, ea a încetat să existe. Dar lucrez în continuare în profesia pe care mi-am ales-o, cea care consta în a mă pune în slujba dreptăţii… Nu, dreptatea n-a încetat să existe. Cum ar fi putut să se întâmple aşa ceva? Se poate întâmpla ca oamenii să o ignore, dar apoi dreptatea să fie cea care-i va distruge. Dar nu se poate întâmpla ca dreptatea să iasă în afara existenţei umane, pentru că una este o însuşire a celeilalte, pentru că dreptatea este actul de a accepta că ceea ce există… Da, îmi continui profesia. Scriu un tratat de filosofie a dreptului. Voi demonstra că cel mai adânc rău al lumii, cea mai distructivă şi mai terifiantă maşinărie printre cele create de om este legea nonobiectivă… Nu, domnişoară Taggart, lucrarea mea nu va fi publicată în exterior.

— Afacerea mea, domnişoară Taggart? o întrebă Midas Mulligan. Afacerea mea consta în transfuzii de sânge – şi încă le fac. Treaba mea este să alimentez cu lichid vital plantele care au capacitatea de a creşte. Dar întreabă-l pe Dr. Hendricks dacă există vreo cantitate oarecare de sânge care să salveze un trup care refuză să trăiască, o halcă putrezită care vrea să existe fără să depună cel mai mic efort. Banca mea de sânge este aurul. Aurul este un combustibil capabil de miracole, dar niciun combustibil nu poate lucra acolo unde nu există niciun motor… Nu, nu am renunţat. Aproape că mi-a ajuns slujba de conducere de la abator, unde se drena sânge din organisme sănătoase şi se pompa în cadavre eviscerate.

— Să renunţ? întrebă Hugh Akston. Mai verifică o dată premisele,

domnişoară Taggart. Niciunul dintre noi nu a renunţat. Lumea e cea care a renunţat... Ce e rău ca un filosof să conducă un birt de pe marginea străzii? Sau o fabrică de ţigarete, aşa cum fac eu acum? Orice activitate e un act filosofic. Iar când oamenii vor învăţa să considere munca productivă – şi tot ceea ce este o sursă a ei – ca standard pentru valorile lor morale, vor atinge perfecţiunea care este un drept înnăscut, pe care l-au pierdut... Sursa muncii? Raţiunea umană, domnişoară Taggart, mintea cugetătoare a omului. Scriu o carte pe această temă şi încerc să demonstrez filosofia etică pe care am învăţat-o de la propriul meu student... Da, ar putea să salveze lumea... Nu, nu va fi publicată afară.

— De ce? strigă Dagny. De ce? Ce faceţi voi toţi?

— Ne revoltăm, îi răspunse John Galt.

Toţi se întoarseră către el, ca şi cum se aşteptaseră să-i audă vocea şi aşteptaseră să audă cuvântul. Dagny auzi înăuntrul ei cum se scurg secundele, iar timpul era tăcerea care se aşternuse deodată în încăpere, în vreme ce se uita la el pe deasupra luminii lămpii. Stătea aşezat cu dezinvoltură pe braţul scaunului, aplecat înainte, cu antebraţul de-a lungul genunchiului, cu mâinile lăsate leneş în jos, iar zâmbetul şters de pe chipul lui fu cel care dădu cuvintelor sonoritatea letală a irevocabilului:

— De ce trebuie să pară totul atât de ieşit din comun? Există un singur tip de oameni care să fi fost atât de loviţi pe parcursul întregii istorii a umanităţii. Toţi ceilalţi şi toate celelalte clase s-au oprit, când şi-au dorit asta, şi şi-au prezentat cererile, pretinzând că sunt indispensabile – cu excepţia celor care au purtat lumea pe umerii lor, cei care au ţinut-o în viaţă, cei care au îndurat, ca singură răsplată, tortura, dar care niciodată nu au părăsit rasa umană. Ei bine, a venit rândul lor. Să lăsăm lumea să descopere cine sunt aceştia, ce fac şi ce se întâmplă atunci când ei refuză să funcţioneze. Aceasta este revolta oamenilor raţiunii, domnişoară Taggart. Aceasta este revolta raţiunii.

Era imobilă, cu excepţia degetelor de la una dintre mâini care urcau încet de pe obraz înspre tâmplă.

— De-a lungul epocilor, îi spuse el, raţiunea a fost privită ca un instrument malefic şi orice formă a insultei, de la eretic la materialist şi la exploatator, orice formă a inechităţii, de la exil la lipsirea de drepturi şi la expropriere, orice formă de tortură, de la dispreţ la distrugere şi la pârjol, toate – au fost prăvălite asupra celor care şi-au asumat responsabilitatea de a vedea lumea prin ochii unei conştiinţe lucide şi de a realiza actul vital al conexiunilor raţionale. Şi numai ca o extensie a acesteia, în lanţuri, în închisori, în unghere ascunse, în temniţele filosofilor, în prăvăliile comercianţilor, câţiva oameni au continuat să gândească şi numai ca urmare a acestui fapt umanitatea a fost capabilă să supravieţuiască. De-a lungul tuturor acelor secole

de adoraţie a ignoranţei, orice stagnare a ales umanitatea să îndure, orice brutalitate a vrut să practice, numai prin graţia celor care şi-au dat seama că grânele au nevoie de apă ca să crească, că pietrele aşezate pe o curbă vor alcătui un arc, că doi şi cu doi fac patru, că dragostea nu serveşte la tortură şi că viaţa nu se hrăneşte cu distrugere, numai prin graţia acestor oameni au reuşit ceilalţi să înveţe să trăiască momente în care să prindă scânteia fiinţei umane, şi numai suma acestor momente le-a permis să-şi continue existenţa. Omul cugetător a fost cel care i-a învăţat să-şi coacă pâinea, să-şi îngrijească rănile, să-şi exploateze infinita generozitate, cel care a ştiut că menirea omului nu este stagnarea, că neputinţa nu este în natura lui, că ingenuitatea raţiunii lui este cea mai nobilă şi cea mai fericită dintre puteri – în slujba iubirii acesteia de viaţă s-a pus singur, a muncit, a muncit cu orice preţ, a muncit pentru cei care-l prădau, pentru cei care-l întemniţau, pentru cei care-l torturau, plătind cu propria viaţă privilegiul de a o salva pe a lor. Aceasta a fost gloria şi vina lui, aceea că i-a lăsat să-l înveţe să se simtă vinovat pentru gloria lui, să accepte soarta ţapului ispăşitor şi, ca pedeapsă pentru păcatul de a fi inteligent, să piară pe altarul unor brute. Gluma tragică a istoriei umanităţii este aceea că, pe orice altar conceput de om, întotdeauna a fost un om pe care l-au jertfit şi un animal pe care l-au glorificat. Umanitatea a idolatrizat întotdeauna însuşirile animalului, nu ale omului: zeu al instinctului şi zeu al puterii, mistici şi regi, misticii care au pledat pentru o conştienţă iresponsabilă şi care au supus prin faptul că au pretins că emoţiile lor întunecate ar fi fost superioare raţiunii, că înţelepciunea ar veni pe calea orbirii, din explozii lipsite de cauză, care trebuie urmate fără să le cercetezi şi care nu trebuie să fie puse la îndoială, iar regii au supus cu ajutorul ghearelor şi al muşchilor, cucerirea a fost calea lor, iar obiectivul lor a fost jaful, cu un sceptru sau cu un pistol ca unice însemne ale autorităţii lor. Cei care au apărat sufletul oamenilor s-au preocupat de sentimentele lui, în vreme ce apărătorii omului de carne s-au îngrijit de stomacul lui, dar amândouă s-au unit împotriva raţiunii. Deşi nimeni, nici cel mai josnic dintre oameni, nu poate fi vreodată capabil să renunţe pe de-a-ntregul la raţiune. Nimeni nu a crezut niciodată în iraţionalitate; ei cred în nedreptate. De fiecare dată când cineva pune raţiunea la stâlpul infamiei, se întâmplă pentru că scopul lui este de o anumită factură pe care raţiunea nu i-ar permite s-o mărturisească. Când propovăduieşte paradoxuri, o face cu încredinţarea că cineva va accepta povara imposibilului, că cineva va face ca paradoxul să funcţioneze, chiar cu preţul propriei lui suferinţe sau chiar al vieţii; distrugerea este preţul oricărei contradicţii. Victimele sunt cele care fac nedreptatea posibilă. Omul raţional este cel care a făcut posibilă dominaţia brutei. Jaful asupra raţiunii a fost întotdeauna cauza oricărei

credinţe antiraţionaliste de pe faţa pământului. Jaful asupra tuturor capacităţilor omeneşti a fost ţinta oricărui principiu care predica autosacrificiul. Jefuitorii au ştiut asta dintotdeauna. Noi, nu. A venit şi vremea noastră acum. Ceea ce ni se cere să venerăm, ceea ce odinioară era travestit în Zeu sau rege este acum figura nudă, încâlcită, iraţională a omului Incompetent. Acesta este noul ideal, ţinta de atins, scopul pentru care trebuie să trăim şi toţi oamenii trebuie să fie recompensaţi în funcţie de cât de aproape de acest ideal izbutesc să ajungă. Este o epocă a omului obişnuit, ni se spune, un titlu pe care orice om şi-l poate reclama ca extensie a unei distincţii pe care nu a reuşit s-o atingă. Se va ridica la un rang de nobleţe pe calea unui efort pe care nu l-a putut face, va fi cinstit pentru acele însuşiri pe care nu le-a arătat şi va fi plătit pentru produsele pe care nu le-a făcut. Însă noi, noi, cei care trebuie să ispăşim vina de a fi capabili, o să muncim pentru a-l susţine pe el, după cum pofteşte, iar singura noastră recompensă va fi plăcerea lui. De vreme ce am fost cei care au contribuit cel mai mult, vom avea cel mai puţin de spus. De vreme ce avem cea mai bună capacitate intelectuală, nu ni se va permite nicio idee proprie. De vreme ce avem discernământul faptelor noastre, nu ni se va îngădui nicio iniţiativă personală. O să muncim sub directive şi sub control, coordonate de cei care nu sunt capabili să muncească. Vor dispune după bunul plac de energia noastră, pentru că ei nu au nimic de oferit, şi de produsele noastre, pentru că ei nu sunt capabili să producă. Spui că nu e posibil, că aşa ceva nu poate să funcţioneze? Şi ei ştiu asta, dar tu nu ştii – şi se bazează pe faptul că nu vrei să ştii. Se bazează pe faptul că tu vei continua, că vei munci până la limita inumanului şi că-i vei hrăni cât timp vei trăi, iar când te vei prăbuşi, atunci va exista o altă victimă care va începe să-i hrănească, chinuindu-se să supravieţuiască, iar anvergura fiecărei victime care va urma va fi din ce în ce mai redusă şi, în vreme ce tu îţi dedici viaţa ca să le dăruieşti o reţea de transport feroviar, ultimul tău descendent spiritual o să le lase o felie de pâine. Dar asta nu-i îngrijorează acum pe jefuitori. Planul lor – ca toate planurile jefuitorilor regali din trecut – este acela ca jaful să dureze cât vor trăi ei. Iar asta a funcţionat în trecut, fiindcă pe parcursul unei generaţii nu au rămas niciodată fără victime. Însă de data asta – n-o să dureze. Victimele s-au revoltat. Ne-am revoltat împotriva martirajului – şi împotriva codului moral care îl impune. Ne-am revoltat împotriva celor care cred că cineva trebuie să trăiască numai de dragul altcuiva. Ne-am revoltat împotriva moralei canibalilor, fie că ea priveşte trupul sau spiritul. Nu vom face niciun târg cu oamenii decât în termenii noştri, iar termenii noştri reprezintă un cod moral care concepe omul ca scop în sine şi nu ca o cale a scopului altcuiva. Nu încercăm să le impunem acest cod. Sunt liberi să creadă orice doresc. Dar, pentru prima dată, vor trebui să creadă şi să

supravieţuiască fără ajutorul nostru. Şi, o dată pentru totdeauna, o să descopere care este înţelesul credinţei lor. Principiul acesta a rezistat vreme de secole numai graţie victimelor lor, numai prin supunerea faţă de pedeapsă a victimelor care nu au vrut să distrugă un cod cu neputinţă de practicat. Însă acest cod a fost făcut numai ca să fie distrus. Este un cod care nu va lovi cel mai puternic pe cei care-l văd, ci pe cei care nu-l văd, o moralitate menţinută în viaţă nu prin însuşirile sfinţilor ei, ci prin voia ereticilor. Am hotărât să nu mai fim eretici. Am încetat să mai spargem acest cod moral. Îl vom extirpa din existenţa noastră prin singura metodă rămasă viabilă: supunându-i-ne. Cedăm în faţa ei. Împreună cu cei care ne urmează, le observăm grila de valori în cele mai mici detalii şi îi scutim de toate relele pe care le înfierează. Este raţiunea diabolică? Am retras toate produsele minţii noastre din sânul societăţii şi nicio singură idee a noastră nu va fi cunoscută sau folosită de oameni. Este calitatea un rău egoist care nu lasă nicio şansă celor mai puţin capabili? Ne-am retras din competiţie şi le-am lăsat toate oportunităţile incompetenţilor. Căutarea bunăstării este lăcomie, rădăcină a tuturor relelor? Nu mai vrem să facem averi. Este diabolic să câştigi mai mult decât este decent? Nu acceptăm decât slujbe mizere şi producem, prin puterea muşchilor noştri, nu mai mult decât avem nevoie pentru necesităţile imediate – cu niciun ban în plus şi cu nicio idee inovatoare lăsată să facă rău lumii. Este diabolic să-ţi atingi scopul, de vreme ce succesul aparţine celui puternic pe spezele celui slab? Am încetat să-l mai torturăm pe cel neputincios cu ambiţiile noastre şi l-am lăsat să prospere liber, fără noi. Este diabolic să fii angajator? Nu mai avem slujbe de oferit. Este diabolic să deţii proprietăţi? Nu mai avem nimic. Este diabolic să te bucuri de viaţă? Nu mai există nicio bucurie pe care s-o căutăm în lumea lor şi – cel mai greu de atins pentru noi – ceea ce simţim acum pentru lumea lor este ceea ce ei propovăduiesc ca ideal: indiferenţa, detaşarea, zeroul, însemnul morţii… Le dăm oamenilor tot ceea ce au pretins şi au clamat ca virtute vreme de secole. Acum să vedem dacă asta vor într-adevăr.

— Tu ai iniţiat revolta? îl întrebă.

— Eu.

El se ridică, cu mâinile în buzunare, cu chipul scăldat în lumină, iar Dagny îi putu vedea zâmbetul sigur, amuzat, deloc forţat şi implacabil.

— Am auzit atât de multe despre revolte, continuă el, şi despre dependenţa oamenilor extraordinari de cei comuni. Am auzit strigându-se că industriaşul este un parazit, că este susţinut de muncitorii lui, că ei sunt cei care-i produc bunăstarea, că ei fac posibil luxul în care trăieşte – şi despre ce s-ar întâmpla dacă ei l-ar părăsi. Foarte bine. Îmi propun să arăt întregii lumi cine de cine depinde, cine

susţine pe cine, cine este sursă a bunăstării, cine face viaţa cui posibilă şi ce se întâmplă când cineva iese din joc.

Ferestrele erau acum petice de întuneric şi reflectau mucurile aprinse ale ţigărilor. El luă o ţigară de pe o masă alăturată şi în flacăra chibritului ea văzu o mică scânteie de aur, simbolul dolarului, între degete.

— Mi-am dat demisia, m-am alăturat lui şi mi-am început protestul, spuse Hugh Akston, pentru că nu am putut să-mi fac meseria alături de oameni care pretindeau că specializarea unui intelectual constă în a nega însăşi existenţa intelectului. Nimeni nu angajează un instalator care încearcă să-şi arate excelenţa profesională vorbind despre faptul că nu există instalaţii, dar, aparent, aceleaşi standarde de prudenţă nu sunt considerate necesare în ceea ce-i priveşte pe filosofi. Oricum, am aflat de la propriul meu student că eu am făcut totul posibil. Atunci când gânditorii îi acceptă pe cei care neagă existenţa raţiunii, ca filosofi dintr-o altă şcoală de gândire, ei sunt cei care-şi însuşesc distrugerea raţiunii. Dacă validează premisa fundamentală a duşmanului, vor valida ideea că raţiunea constituie o dementă formală. O premisă fundamentală este un absolut care nu permite nicio coroborare cu antiteza ei şi care nu tolerează nicio toleranţă. În aceeaşi manieră şi din aceleaşi motive ca un bancher care nu acceptă şi nu tranzacţionează o monedă falsă, pentru că pune în joc repercusiunile, onoarea şi prestigiul băncii, la fel cum nu poate să dea curs cererii de clemenţă a falsificatorului pentru nesemnificativa diferenţă de opinie – aşa că nu pot să-i admit titlul de filosof doctorului Simon Pritchett sau să intru în competiţie pentru raţiunea oamenilor. Doctorul Pritchett nu are nimic de adăugat zestrei filosofiei, în afară de intenţia lui declarată de a o distruge. Nu vrea decât să speculeze – negând-o – asupra ideii de putere a raţiunii în rândul oamenilor. Încearcă să insereze ideea de capital în planurile stăpânilor lui jefuitori. Încearcă să folosească prestigiul filosofiei pentru a obţine supunerea raţiunii. Dar acest prestigiu este un cont care nu poate exista decât atâta vreme cât exist eu ca să semnez cecurile. S-o facă fără mine. El – şi cei care lasă în mâinile lui minţile copiilor – vor avea tot ceea ce cer: o lume de intelectuali lipsiţi de intelect şi de gânditori care afirmă că sunt incapabili să gândească. Sunt de acord. Mă supun. Iar atunci când vor vedea realitatea goală a lumii lor non-absolute, n-o să fiu acolo şi nu voi fi eu acela care să plătească preţul contradicţiilor lor.

— Doctorul Akston a demisionat pe baza principiului sistemului bancar sănătos, spuse Midas Mulligan. Eu am renunţat pe baza principiului iubirii. Dragostea este cea din urmă formă de recunoaştere a valorilor superlative ale cuiva. Cazul lui Hunsacker a fost cel care m-a determinat să demisionez, cazul în care un tribunal

mi-a cerut să aprob, ca drept fundamental asupra fondurilor deponenţilor mei, cererile celor care n-ar fi putut să dovedească faptul că au vreun drept să le pretindă. Mi s-a cerut să redirecţionez banii câştigaţi de unii către nişte prădători fără nicio valoare a căror cerere consta în incapacitatea lor de a-i obţine. M-am născut la o fermă. Ştiam valoarea banului. Am avut de-a face cu mulţi oameni de-a lungul vieţii mele. De felul celor care nu-ţi pretind credinţă, speranţă şi bunătate, ci-ţi oferă fapte, dovezi şi profit. Ştiai că am investit în afacerea lui Hank Rearden în perioada în care era la început, când abia-şi croise drum în afara Minnesotei ca să cumpere turnătoriile de oţel din Pennsylvania? Ei bine, când m-am uitat la rezoluţia care se găsea pe biroul meu, am avut o revelaţie. Am văzut o imagine, am văzut-o cu o asemenea claritate că a schimbat tot ce ştiusem până atunci. Am văzut chipul luminos şi ochii tânărului Rearden, aşa cum era când l-am întâlnit prima dată. L-am văzut întins la picioarele unui altar, cu sângele scurgându-i-se în pământ, iar cel care oficia la acest altar era Lee Hunsacker, cu ochii urduroşi, văicărindu-se că el nu a avut niciodată vreo şansă… E bizar cât de simple devin deodată lucrurile, odată ce le vezi limpede. Nu mi-a fost deloc greu să închid banca şi să plec: am păstrat viu în memorie, pentru prima dată în viaţa mea, principiul pentru care am trăit şi pe care l-am iubit.

Dagny se uită la Judecătorul Narrangansett.

— Şi tu ai demisionat tot din pricina aceluiaşi caz, nu?

— Da, îi răspunse Judecătorul. Am demisionat când curtea de apel a revenit asupra deciziei mele. Motivul pentru care am ales meseria asta a fost dorinţa mea de a fi un apărător al justiţiei. Însă legile pe care îmi cereau să le impun mă făceau să fiu executantul celei mai abjecte injustiţii care poate fi imaginată. Mi s-a cerut să folosesc forţa pentru a viola drepturile unor oameni neputincioşi, care veneau în faţa mea să caute protecţie pentru drepturile lor. Părţile litigioase se supuneau verdictului unui tribunal numai pornind de la premisa că există o regulă obiectivă care îl conduce şi pe care amândouă le acceptă. Am văzut acum că se poate ca cineva să fie înlănţuit de lege, în vreme ce celălalt – nu, că unul trebuie să se supună legii, iar celălalt trebuie să răspundă unei dorinţe arbitrare – necesitatea –, iar legea trebuia să fie de partea dorinţei. Dreptatea trebuia să constea în afirmarea cu convingere a nedreptăţii. Am demisionat, pentru că nu am putut să mai aud cuvintele „Onorată Instanţă” adresate mie de către un om cinstit.

Privirea ei s-a mutat uşor asupra lui Richard Halley, ca şi cum l-ar fi rugat să-şi spună povestea şi i-ar fi fost deopotrivă teamă de ea. Îi zâmbi.

— I-aş fi iertat pe oameni pentru chinul meu, îi spuse Richard Halley. Nu le-am putut ierta punctul de vedere asupra succesului meu.

Nu am simţit niciun impuls de ură în toţi acei ani în care m-au respins. Dacă lucrările mele erau noi, le-am lăsat timp să înveţe, dacă am fost mândru să fiu primul care a rupt rândurile şi care a atins o culme proprie, nu am niciun drept să mă plâng de faptul că ceilalţi au fost prea lenţi. Asta mi-am spus în toţi anii în care n-am primit niciun răspuns. Apoi, în seara în care au decis să mă gratifice, am stat în faţa lor pe scena unui teatru, gândindu-mă că acela era momentul pe care mă chinuisem să-l ating, dorindu-mi să simt şi fără să simt ceva. Vedeam în faţa ochilor toate celelalte nopţi, auzind acel „de ce?" pentru care nu am încă niciun răspuns, iar felicitările lor păreau la fel de goale ca şi desconsiderarea. Dac-ar fi spus „Ne pare rău că am întârziat, îţi mulţumim că ne-ai aşteptat", n-aş mai fi cerut nimic altceva şi ar fi putut avea tot ce le-aş fi putut oferi. Dar ce am văzut pe chipurile lor şi felul în care-mi vorbeau când mă înconjuraseră să mă felicite a fost ceea ce am tot auzit predicându-li-se artiştilor, numai că nu am crezut că cineva care se pretinde om poate într-adevăr să vorbească serios. Păreau să spună că nu-mi datorează nimic, că surditatea lor îmi oferise o ţintă morală, că era misiunea mea să mă zbat, să sufăr, să suport – de dragul lor – orice insultă, orice nemulţumire, orice nedreptate, orice tortură ar fi crezut de cuviinţă să mi-o impună, să suport totul pentru a-i învăţa să se bucure de munca mea, că asta li se cuvenea pe drept şi că acesta trebuia să fie scopul meu. Iar atunci am înţeles natura acestor jefuitori spirituali, ceva ce niciodată n-am putut să concep. I-am văzut pătrunzându-mi în suflet, la fel cum au intrat în buzunarul lui Mulligan, reuşind să mă exproprieze de valoarea propriei persoane, la fel cum au reuşit să-l deposedeze pe el, am văzut meschinăria unei mediocrităţi orgolioase, care-şi păstrează vidul ca un abis numai bun să fie umplut cu cadavrele celor mai buni, i-am văzut încercând, la fel cum au încercat să se hrănească din banii lui Mulligan, să se hrănească din răstimpul acelor ore în care mi-am compus muzica şi din ceea ce m-a determinat s-o creez, încercând să-şi taie calea către stima de sine smulgând de la mine afirmaţia că ei sunt ţinta muzicii mele, cu certitudine, raţiunea realizărilor mele, că nu ei vor fi cei care să-mi recunoască valoarea, ci că eu le-aş datora-o lor… În noaptea aceea mi-am jurat că nu vor mai auzi nicio notă scrisă de mine. Străzile erau pustii când am părăsit teatrul, am fost ultimul care a plecat – şi-atunci am văzut un om pe care nu-l mai întâlnisem niciodată, aşteptându-mă la lumina unui stâlp. Nu avea prea multe să-mi spună. Însă concertul pe care i l-am dedicat se numeşte Concertul Eliberării.

Ea se uită la ceilalţi.

— Vă rog, spuneţi-mi motivele voastre, zise, cu o uşoară notă de fermitate în glas, ca şi cum ar fi fost flagelată, dar ar fi vrut să meargă până la capăt.

— Am demisionat când medicina a fost pusă sub autoritatea statului, în urmă cu câţiva ani, continuă Dr. Hendricks. Ştii de ce e nevoie pentru o operaţie pe creier? Ştii ce abilităţi pretinde şi câţi ani de dăruire pasionată, neîndurătoare, chinuitoare e nevoie ca să dobândeşti asemenea îndemânare? Asta nu aş fi pus niciodată la dispoziţia celor a căror singură calificare ca să mă coordoneze a fost capacitatea lor de a arunca jerbe de generalităţi mincinoase, o fraudă care i-a transformat în cei aleşi în rândul privilegiaţilor care-şi pot impune voinţa cu ajutorul armei. Nu i-aş fi lăsat să-mi impună scopul pentru care au fost cheltuiţi toţi anii mei de studiu sau condiţiile în care să-mi desfăşor activitatea, sau alegerea pacienţilor, ori remuneraţia pe care să o pretind. Am observat că în toate discuţiile care au precedat vasalizarea medicinei, se vorbea despre orice cu excepţia a ceea ce-şi doreau medicii. Se lua în considerare numai „bunăstarea" pacienţilor, fără nicio preocupare pentru cei care o asigurau. Faptul că doctorul ar trebui să aibă toate drepturile, orice pretenţie şi posibilitatea de a alege în acest domeniu a fost privit ca o formă de egoism irelevant; nu era nimic opţional, ci, spuneau ei, totul s-ar fi redus la a te supune... Că cineva care nu vrea să-şi desfăşoare activitatea după propriile intuiţii devine repede o brută în care să nu ai încredere nici cât să-i dai o slujbă într-un ţarc de animale – nu le-a dat niciodată prin cap celor care şi-au propus să-i ajute pe cei bolnavi făcându-le viaţa un iad celor sănătoşi. M-am gândit adeseori la îngâmfarea cu care oamenii îşi arogă dreptul de a mă transforma în sclavul lor, de a-mi controla munca, de a-mi domina voinţa, de a-mi silui întreaga conştiinţă şi a da cu tifla raţiunii mele, deşi la ce se aşteaptă ei de la mine, să depindă de mine, ce vor ei de la mine când stau întinşi pe masa de operaţie în mâinile mele? Codul lor moral i-a învăţat că este în regulă să se bazeze pe însuşirile victimelor lor. Ei bine, aceasta este o virtute de care m-am lepădat. Lasă-i să-i găsească singuri pe doctorii aceia pe care-i va produce de aici înainte sistemul. Lasă-i să descopere, în sălile de operaţie şi în secţiile lor de spital, că nu este bine să te laşi pe mâinile acelora a căror viaţă ai înăbuşit-o. Nu eşti în siguranţă, dacă e un om care se simte jignit – şi eşti şi mai puţin în siguranţă, dacă e un om care nu se simte jignit.

— Mi-am dat demisia, continuă Ellis Wyatt, pentru că nu am vrut să fiu şi hrana canibalilor, şi să mă ocup, pe lângă asta, şi de pregătirea ei.

— Am descoperit, spuse Ken Danagger, că oamenii împotriva cărora luptam erau neputincioşi. Lipsiţi de iniţiativă, fără scop, iresponsabili, iraţionali – nu aveam nevoie de ei, nu puteau ei să-mi impună termenii, eu nu le puteam da curs cererilor, nu era felul meu să mă supun ordinelor. Am renunţat ca să-i las şi pe ei să descopere toate astea.

— Am renunţat, adăugă Quentin Daniels, pentru că, dacă există grade ale damnării, omul de ştiinţă care se pune în slujba forţei brute trebuie să primească cea mai grea pedeapsă de pe faţa pământului.

Stăteau în tăcere. Dagny se întoarse înspre Galt.

— Iar tu? îl întrebă. Tu ai fost primul. Ce te-a făcut să ajungi aici?

Galt chicoti.

— Refuzul de a mă naşte cu un păcat originar.

— Ce vrei să spui?

— Nu m-am simţit niciodată vinovat pentru ceea ce pot să fac. Nu m-am simţit niciodată vinovat pentru mintea pe care o am. Nu m-am simţit niciodată vinovat fiindcă sunt om. Nu am acceptat niciodată vreo vină atribuită pe nedrept şi, ca urmare, am fost liber să-mi câştig şi să-mi cunosc propria valoare. Încă de când îmi pot aduce aminte, am simţit că aş fi în stare să-l ucid pe cel care ar pretinde că eu aş exista numai pentru a-i satisface lui nevoile – şi am ştiut mereu că aceasta este cea mai înaltă valoare morală. În noaptea aceea, la şedinţa de la Twentieth Century, când am auzit un rău de nerostit spus pe tonul unui adevăr moral absolut, am văzut rădăcina tragediei umane, cheia către ea şi către izbăvire. Am înţeles ce trebuia făcut. Am pornit la înfăptuirea lui.

— Iar motorul? îl întrebă ea. De ce l-ai abandonat? De ce l-ai lăsat angajaţilor de la Starnes?

— Era proprietatea tatălui meu. Mă plătise pentru el. Fusese făcut pe vremea lui. Dar am ştiut că nu le va fi de niciun folos şi că nimeni nu va afla niciodată de el. Era primul meu model experimental. Nimeni în afară de mine sau numai cineva ca mine ar fi fost capabil să-l definitiveze sau măcar să-şi dea seama despre ce e vorba. Şi am ştiut că nimeni de calibrul meu nu s-ar mai fi apropiat de fabrică de atunci înainte.

— Ştiai ce realizare uriaşă înseamnă motorul acela?

— Da.

— Şi erai conştient că-l condamni să dispară?

— Da.

Galt se uită afară, adânc în întunericul de dincolo de ferestre şi chicoti uşor, dar nu era un sunet vesel.

— M-am uitat pentru ultima dată la motor înainte să plec. M-am gândit la cei care pretind că bunăstarea depinde de resursele naturale, la cei care cred că ea depinde de deţinerea fabricilor şi la cei care pretind că maşinile le conduc creierele. Ei bine, exista acel motor care să-i conducă, iar el a rămas exact ca un om lăsat fără raţiune, o grămadă de tije metalice şi de fire, mâncată de rugină. Te-ai gândit la serviciul uriaş pe care l-ar fi putut aduce motorul umanităţii, dacă ar fi fost introdus în producţie? Cred că în ziua când omul va pricepe care este înţelesul prezenţei acelui motor în mijlocul mormanului de fiare

vechi, motorul le va face un şi mai mare serviciu.

— Te-ai aşteptat, când ai plecat din fabrică, să ajungi să trăieşti clipa aceea?

— Nu.

— Crezi că vei avea şansa să-l reconstruieşti în altă parte?

— Nu.

— Şi vrei să-l laşi să zacă într-un morman de fiare vechi?

— În numele a ceea ce înseamnă motorul acela pentru mine, răspunse el încet, a trebuit să-l las să se distrugă şi să dispară pentru totdeauna – se uită ţintă la ea, iar Dagny putu să perceapă neîndurarea lipsită de ezitare, inflexibilă din vocea lui –, la fel cum şi tu va trebui să laşi reţeaua Taggart Transcontinental să se distrugă şi să dispară pentru totdeauna.

Dagny se uită în ochii lui, stătea cu bărbia ridicată şi-i replică blând, pe tonul unei rugăminţi mândre şi fătişe:

— Nu mă sili să-ţi răspund în clipa aceasta.

— N-o voi face. O să-ţi spunem tot ce trebuie să ştii. Nu te vom presa să iei o decizie.

Apoi adăugă, iar ea fu uimită de subita tandreţe din vocea lui:

— Am mai spus că felul ăsta de indiferenţă faţă de o lume pe care ar fi trebuit s-o stăpânim este cel mai greu de atins. Ştiu. Am trecut cu toţii prin asta.

Dagny privi în jurul ei, prin încăperea tăcută şi inexpugnabilă, apoi se uită către lumină – lumina generată de motorul lui –, la lumina de pe chipurile oamenilor care alcătuiau cea mai senină şi mai încrezătoare adunare pe care o întâlnise vreodată.

— Ce ai făcut când ai ieşit de la Twentieth Century? întrebă ea.

— Am devenit un aruncător de flăcări. Mi-am făcut o misiune din a supraveghea flăcările vii şi strălucitoare din mijlocul acestei nopţi bestiale, oamenii capabili, oamenii raţionali – din a le supraveghea drumul, zbaterea şi agonia – şi de a-i scoate de acolo atunci când vor fi văzut destule.

— Ce le-ai spus ca să-i determini să lase totul în urmă?

— Le-am spus că au avut dreptate.

Ca să-i răspundă la întrebarea mută din priviri, el adăugă:

— Le-am dăruit cinstea pe care nu au ştiut c-o au. Le-am dăruit cuvintele prin care s-o definească. Le-am dat averea nepreţuită pe care o rataseră şi după care tânjiseră, deşi nici nu ştiau că au nevoie de ea: autoritatea morală. M-ai numit distrugătorul sau vânătorul de oameni? Am fost delegatul rătăcitor al acestei revolte, conducătorul acestei revolte a victimelor, apărătorul celor oprimaţi, al dezmoşteniţilor, al celor exploataţi – iar când folosesc eu aceste cuvinte, ele au, în primul rând, un sens literal.

— Cine au fost primii care te-au urmat?

El lăsă să se scurgă o clipă până să-i răspundă, cu emfază căutată:

— Cei mai buni doi prieteni ai mei. Îl cunoşti pe unul dintre ei. Ştii, poate mai bine decât oricine altcineva, ce preţ a trebuit să plătească. Propriul nostru profesor, Dr. Akston, a fost următorul. Ni s-a alăturat după o singură noapte de discuţii. William Hastings, care mi-a fost şef în laboratorul de cercetare de la Twentieth Century Motors, a avut o perioadă dificilă şi a dus o grozavă luptă interioară. I-a luat un an. Dar ni s-a alăturat. Apoi Richard Halley. Apoi Midas Mulligan.

— …Căruia i-au trebuit cincisprezece minute, adăugă Mulligan.

Dagny se întoarse către el.

— Tu ai fost cel care a întemeiat colonia din această vale?

— Da, răspunse Mulligan. A fost, la început, locul în care mă retrăgeam eu singur. Am cumpărat-o cu ani în urmă, am cumpărat hectare din munţii aceştia, bucată cu bucată, de la fermieri şi de la crescători de animale care nu ştiau ce au în posesie. Valea nu este cartografiată pe nicio hartă. Am ridicat casa asta când m-am hotărât să renunţ. Am distrus orice drum important din apropiere, cu excepţia unui singur drum – camuflat în aşa fel încât nimeni nu are capacitatea să-l descopere – şi am aprovizionat acest loc aşa încât să se poată susţine singur şi să pot trăi aici tot restul vieţii mele şi să nu trebuiască niciodată să dau ochii cu niciun jefuitor. Când am aflat că John l-a obţinut de partea noastră şi pe Judecătorul Narrangansett, l-am invitat pe Judecător să vină aici. Apoi, l-am rugat pe Richard Halley să ni se alăture. Ceilalţi au rămas, la început, afară.

— Nu avem nicio regulă, de niciun fel, îi spuse Galt, cu excepţia uneia singure. Când cineva face jurământul, nu face decât o singură promisiune: aceea de a nu activa în domeniul lui, aceea de a nu oferi lumii produsele raţiunii lui. Fiecare dintre noi se descurcă în felul în care alege s-o facă. Cei care aveau bani s-au retras ca să trăiască din economii. Cei care trebuiau să muncească au căutat cele mai nesemnificative slujbe pe care le-au putut găsi. Unii dintre noi au fost faimoşi; alţii – ca frânarul acela de la voi, pe care l-a descoperit Halley – au fost opriţi de noi înainte să înceapă să fie torturaţi. Dar nu am renunţat la intelectul nostru sau la munca de care eram pasionaţi. Fiecare dintre noi a continuat să activeze în profesia lui adevărată, în orice fel şi în timpul liber pe care-l putea obţine – dar în secret, numai în beneficiu personal, nemaidându-le nimic oamenilor, nemaiîmpărtăşind nimic cu ei. Am fost risipiţi pe toată suprafaţa ţării, ca nişte paria ce am fost dintotdeauna, numai că acum ne-am acceptat rolurile cu o intenţie clară. Singura noastră uşurare erau rarele ocazii când ne puteam întâlni unul cu celălalt. Am descoperit că ne făcea plăcere să ne întâlnim, numai ca să ni se amintească faptul că rasa umană încă mai rezista. Aşa am ajuns să stabilim o lună pe an pe care să o petrecem aici, în vale – să ne odihnim, să trăim într-o

lume raţională, să ne facem publică adevărata muncă, să ne vindem produsele – aici, unde realizările înseamnă recompensă, nu expropriere. Fiecare dintre noi şi-a construit o casă aici, pe propria cheltuială – pentru o lună din cele douăsprezece de trăit aici. O lună care le face mai uşor de suportat pe celelalte unsprezece.

— Înţelegi, domnişoară Taggart, adăugă Hugh Akston, omul este o creatură socială, dar nu în sensul pe care-l predică jefuitorii.

— Distrugerea statului Colorado a generat expansiunea acestei văi, spuse Midas Mulligan. Ellis Wyatt şi ceilalţi au venit să locuiască aici definitiv, pentru că au fost nevoiţi să se ascundă. Orice au putut să salveze din avere, ei au convertit în aur sau în utilaje, la fel ca şi mine, şi le-au adus aici. Printre noi se găseau destui care să dezvolte locul şi să le dea de lucru celor care erau nevoiţi să-şi câştige existenţa în exterior. Am atins acum punctul în care cei mai mulţi dintre noi putem trăi aici definitiv. Valea este aproape autosustenabilă, iar în ceea ce priveşte bunurile pe care nu le putem produce încă, le obţinem din exterior pe o filieră proprie. Avem un agent special, cineva care nu permite ca banii mei să-i îmbogăţească pe jefuitori. Nu suntem un stat aici, nici vreo societate de vreun fel, suntem o asociaţie voluntară, formată din oameni pe care-i ţine împreună numai interesul personal. Sunt proprietarul acestei văi şi le vând celorlalţi pământul atunci când vor să cumpere. Judecătorul Narrangansett funcţionează ca arbitru, în cazul în care apar neînţelegeri. Încă nu a fost nevoie de el până acum. Ei spun că este foarte dificil ca oamenii să se înţeleagă. Ai fi surprinsă să vezi cât de uşor e, atunci când ambele părţi păstrează în minte, ca imperativ moral absolut, ideea că nimeni nu există în folosul celuilalt şi că mintea este singurul mijloc de comerţ. Se apropie vremea când vor fi chemaţi cu toţii să trăiască aici, pentru că lumea se prăbuşeşte atât de repede încât, în curând, va pieri de foame. Însă noi vom fi capabili să ne autosusţinem aici, în vale.

— Lumea se sfărâmă mai repede decât ne-am fi aşteptat, spuse Hugh Akston. Oamenii se opresc şi renunţă. Cei care-şi deturnează trenurile, bandele de tâlhari, dezertorii, aceştia sunt oamenii care n-au auzit niciodată de noi şi nu sunt parte a revoltei noastre, ei acţionează pe cont propriu – este răspunsul firesc al unei raţiuni oarecare rămase înăuntrul lor şi este acelaşi fel de protest ca al nostru.

— Am început fără să avem vreun termen-limită în vedere, continuă Galt. N-am ştiut dacă vom trăi să vedem eliberarea lumii sau dacă vom fi nevoiţi să lăsăm lupta şi secretul generaţiilor următoare. Nu am ştiut decât că acesta era singurul fel în care am fi putut să trăim. Dar acum ne dăm seama că vom vedea, curând, ziua victoriei şi a reîntoarcerii noastre.

— Când? şopti.

— Când codul moral al jefuitorilor se va fi prăbuşit.

O văzu uitându-se la el cu o privire pe jumătate întrebătoare, pe jumătate speranţă – şi adăugă:

— Când credinţa în autodistrugere îţi va fi încheiat, în primul rând, traseul netravestit, când oamenii n-o să mai găsească nicio victimă gata să obstrucţioneze calea justiţiei şi să devieze retribuţiile în favoarea lor, când predicatorii autosacrificiului vor descoperi că cei cărora li-l pretind nu au ce să sacrifice, iar cei care au nu mai vor, când oamenii vor vedea că nici inimile, nici muşchii nu-i mai pot salva – şi nimic în afară de raţiunea pe care au pus-o la zidul infamiei, iar ea nu va fi acolo când vor striga după ajutorul ei, când se vor prăbuşi, aşa după cum merită, ca nişte oameni lipsiţi de minte ce sunt, când nu le va fi rămas nicio urmă de autoritate, niciun crâmpei de lege, nicio fărâmă de moralitate, nici speranţă, nici hrană şi nici vreo cale de a o obţine, când se vor prăbuşi, iar calea va fi deschisă – atunci ne vom întoarce să reconstruim lumea.

Terminalul Taggart, îşi spuse ea; auzi cuvintele răzbătându-i prin întunericul minţii, ca o sumă de nelinişti asupra cărora nu avusese vreme să cumpănească. Acesta era Terminalul Taggart, se gândi ea, această încăpere, nu giganticul conglomerat din New York, acesta era visul ei, punctul terminus, zona de dincolo de curbura pământului, unde două linii de cale ferată se unesc şi se pierd în zare, împingând-o tot mai departe – la fel cum îl duseseră şi pe Nathaniel Taggart – aceasta era ţinta pe care o văzuse, în depărtare, şi tot acesta era punctul care rămăsese la capătul acestei priviri care scruta de deasupra spiralei mişcătoare de oameni din interiorul impunătoarei clădiri din granit. Numai de dragul acestei priviri se dedicase reţelei Taggart Transcontinental, ca unui trup al cărui suflet trebuie încă dezvăluit. Descoperise acum, descoperise tot ce-şi dorise vreodată, totul era aici, în această încăpere, aproape şi al ei, însă preţul era toată reţeaua de căi ferate din faţa ei, reţeaua care va dispărea, podurile care se vor prăbuşi, semafoarele care se vor stinge… Şi totuşi… Tot ce mi-am dorit vreodată, se gândi luându-şi privirea de la chipul bărbatului cu păr auriu şi cu ochi necruţători.

— Nu trebuie să ne dai acum un răspuns.

Dagny îşi înălţă capul; el o privea ca şi cum i-ar fi urmărit pas cu pas gândurile.

— Nu pretindem niciodată un contract, îi spuse el. Nu spunem niciodată nimănui mai mult decât este pregătit să audă. Eşti prima persoană care ne-a aflat secretul înainte să vină vremea. Dar eşti aici şi trebuia să ştii. Acum ştii exact de ce natură este alegerea pe care va trebui s-o faci. Dacă pare greu, este pentru că încă crezi că nu trebuie să fie într-un fel sau în celălalt. Dar îţi vei da seama că aşa este.

— Îmi veţi acorda timp?

— Nu noi trebuie să-ţi acordăm timp. Ia-o încet. Tu eşti singura care poate decide ce vei alege şi când. Ştim ce presupune o astfel de hotărâre. Şi noi ne-am plătit preţul. Faptul că ai venit aici poate să facă totul mai uşor pentru tine – sau mai greu.

— Mai greu, şopti ea.

— Ştiu.

El rosti cuvântul cu o voce la fel de moale ca a ei, cu acelaşi ton al cuiva căruia i s-a tăiat răsuflarea, şi pentru o clipă timpul se suspendă, ca în nemişcarea care succede unei explozii, pentru că Dagny simţi că aceasta – şi nu momentele când a coborât-o pe braţe pe versantul muntelui, ci tocmai această întâlnire a vocilor lor – a fost cel mai apropiat contact fizic.

Luna plină veghea sus, în cer, deasupra văii când conduceau înapoi spre casă; luna era o lampă rotundă, platâ, lipsită de raze, un halou de lumină agăţat în spaţiu, fără să ajungă pe pământ, iar lumina părea a proveni de la o nefirească şi albă fulguranţă a pământului. În neobişnuita imobilitate a priveliştii lipsite de culoare, pământul părea înceţoşat de o perspectivă îndepărtată, formele nu alcătuiau un decor, ci treceau uşor pe deasupra, ca o fotografie fixată pe un nor. El îşi dădu seama deodată că ea zâmbea. Se uita în vale la case. Ferestrele luminate erau estompate în nuanţe albăstrui, contururile zidurilor se dizolvau, benzi lungi de ceaţă se inelau printre ele ca nişte valuri leneşe, adormite. Semăna cu un oraş scufundat.

— Cum se numeşte locul? întrebă ea.

— L-am numit Valea lui Mulligan, îi răspunse el. Ceilalţi îi spun Defileul lui Galt.

— Eu o să-i spun… dar nu-şi duse gândul până la capăt.

Galt se uită la ea. Ea-şi dădu seama ce vedea pe chipul ei, iar el îşi întoarse privirea.

Percepu o uşoară mişcare a buzelor lui, ca şi cum ar fi eliberat aerul într-un act de respiraţie pe care se străduia să-l menţină în funcţiune. Nu se mai uită la el, iar braţul i se sprijini de laterala maşinii, de parcă mâna i-ar fi devenit deodată prea grea pentru slăbiciunea din articulaţia cotului.

Drumul se făcea din ce în ce mai întunecat pe măsură ce urcau panta, iar ramurile pinilor se uneau deasupra capetelor lor. Deasupra unui versant stâncos din faţa lor, zări luna reflectându-se în ferestrele locuinţei lui. Îşi lăsă capul pe spate şi rămase nemişcată, fără să mai acorde atenţie maşinii, simţind doar mişcarea care o purta înainte şi uitându-se la stele, picături de apă care şiroiau printre crengile de pin.

Când maşina se opri, nu-şi dădu voie să reflecteze la faptul că nu-l privise deloc atunci când a coborât. Nu-şi dădu seama că rămase o clipă nemişcată, uitându-se în sus la ferestrele întunecate. Nu-l auzi apropiindu-se; dar îi simţi atingerea mâinilor cu o uimitoare

intensitate, ca şi cum aceasta ar fi fost singura percepţie lucidă pe care ar fi putut-o experimenta atunci. O ridică pe braţe şi începu să urce uşor cărarea care ducea înspre casă.

Mergea fără să o privească, o ţinea strâns, ca şi cum ar fi încercat să suspende curgerea timpului, ca şi cum braţele lui închideau încă momentul când a ridicat-o la piept. Îi simţea paşii ca şi cum ar fi marcat ritmul unei mişcări către o ţintă clară, iar fiecare pas ar fi alcătuit un moment unic în care nu îndrăznea să se gândească la cel care va urma. Obrajii lor erau apropiaţi, părul lui îi atingea obrazul, iar ea ştia că niciunul dintre ei nu s-ar îndepărta de chipul celui care respira lângă el. Deodată se făcu o linişte înfricoşătoare, halucinantă, suficientă sieşi, iar şuviţele lor se împletiră ca razele a două corpuri care în sfârşit reuşiseră să se întâlnească; ea-şi dădu seama că Galt mersese cu ochii închişi, de parcă însăşi vederea ar fi fost un act intruziv.

Intră în casă şi, în vreme ce mergea de-a lungul încăperii, nu se uită în stânga – şi nici ea, dar ştia că amândoi vedeau uşa din stânga, care ducea către camera lui. Merse prin întuneric până la fanta de lumină reflectată de lună şi care cădea pe patul din camera de oaspeţi, o aşeză, iar ea îi simţi pentru o clipă ezitarea mâinilor care încă zăboveau pe umerii şi pe linia taliei, iar când s-au desprins a ştiut că momentul se încheiase.

Făcu un pas în spate, apăsă întrerupătorul şi abandonă încăperea unei lumini aspre şi lipsite de intimitate. Galt stătea fără să se mişte, cu înfăţişarea încordată şi severă, ca şi cum i-ar fi cerut să se uite la el.

— Ai uitat că voiai să mă împuşti când mă vezi? o întrebă el.

Imobilitatea lipsită de apărare a chipului său era cea care făcea ca scena să fie reală. Frisonul care o ridică în picioare fu asemenea unui strigăt de spaimă şi de negare; ea îi înfruntă însă privirea şi îi răspunse cu glas egal:

— E adevărat. Am vrut.

— Asumă-ţi-o – atunci.

Vocea ei era slabă, iar intensitatea ei era una de abandon, dar şi de reproş dispreţuitor:

— Ştii mai bine cum stă treaba, nu-i aşa?

Galt clătină din cap.

— Nu. Vreau să-ţi aduci aminte că asta-ţi doreai. Aveai dreptate atunci. Câtă vreme ai făcut parte din lumea de afară, trebuia să încerci să mă distrugi. Şi dintre cele două căi care ţi se deschid acum înainte, una dintre ele te va conduce la ziua în care vei fi nevoită s-o faci.

Ea nu-i răspunse nimic; rămăsese cu privirea în pământ, iar el îi văzu şuviţele de păr care se legănau ritmic când ea dădu din cap în

semn de protest disperat.

— Tu eşti singura mea primejdie. Tu eşti singura fiinţă care m-ar putea da pe mâna duşmanilor. Iar dacă rămâi cu ei, o vei face. Alege calea aceasta, dacă vrei, dar alege în deplină cunoştinţă de cauză. Numi răspunde acum. Dar până o vei face – nuanţa aspră din glasul lui părea sunetul unui efort îndreptat împotriva lui însuşi – să ţii minte că ştiu sensul oricăruia dintre răspunsuri.

— Pe de-a-ntregul? şopti ea.

— Pe de-a-ntregul.

Se întoarse să plece, când ochii ei se opriră la inscripţiile de pe pereţi, pe care le remarcase şi pe care le pierduse din memorie.

Erau scrijelite în lacul lemnului, încă păstrând forţa presiunii peniţei din mâna celui care le făcuse, fiecare în felul său brutal de a scrie: „O să treci peste – Ellis Wyatt”, „Până dimineaţă o să fie bine – Ken Danagger”, „Merită – Roger Marsh”. Mai erau şi altele.

— Ce înseamnă toate astea? îl întrebă.

El zâmbi.

— Aceasta este camera în care a stat fiecare în prima noapte în vale. Prima noapte este cea mai grea. E ultima apăsare a frânei în amintirile cuiva şi e cea mai rea. Îi las să stea aici, ca să mă poată chema dacă au nevoie de mine. Vorbesc cu ei dacă nu pot să doarmă. Cei mai mulţi dintre ei nu pot. Dar se eliberează de toate până dimineaţă... Toţi au trecut prin camera asta. Acum o numesc camera de tortură sau anticamera – pentru că toţi trebuie să intre în vale prin casa mea.

Se întoarse să plece, dar se opri în prag şi adăugă:

— Asta e camera pe care n-am intenţionat niciodată s-o ocupi tu. Noapte bună, domnişoară Taggart!

Capitolul II
Utopia lăcomiei

— Bună dimineaţa.

Se uită la Galt din pragul uşii, iar el se afla în colţul celălalt al încăperii. Pe fereastra din spatele lui se vedeau munţii care aveau o nuanţă roz-argintie, mai strălucitoare decât lumina zilei, ca o promisiune a exploziei care va urma. Soarele răsărise deja dintr-o parte şi se ridicase deasupra pământului, însă nu atinsese vârful barierei de munţi, iar cerul, dându-i o mână de ajutor, sclipea şi-i anunţa ascensiunea. Auzise saluturile vesele care întâmpinau răsăritul soarelui – care nu erau triluri de pasăre, ci soneria telefonului, cu numai o clipă în urmă; contemplă începutul unei noi zile, nu în strălucirea verde a crengilor de afară, ci în sclipirea cromului maşinii

de gătit, în scânteile aruncate de scrumiera de sticlă de pe masă şi în albul vălurit al mânecilor tricoului. Irezistibil, percepu zâmbetul din propria-i voce, armonizându-se cu al lui în timp ce-i răspundea:

— Bună dimineaţa.

Galt strânse de pe birou câteva însemnări cu calcule pe care tocmai le făcuse, apoi şi le băgă în buzunar.

— Trebuie să merg în vale, la centrala electrică, îi zise. Tocmai m-au sunat să-mi spună că sunt probleme cu ecranul de radiaţii. Se pare că avionul tău l-a deconectat. Mă întorc în jumătate de oră şi-apoi o să-ţi pregătesc micul dejun.

Avea în glas simplitatea lui obişnuită, un fel de a percepe ca fireşti prezenţa ei şi rutina lor domestică, fără să le acorde vreo însemnătate oarecare – şi tocmai asta îi dădu lui Dagny sentimentul că totul e de o importanţă pe care încă o subevaluează, şi că şi el ştie asta.

Îi răspunse ca de obicei:

— Dacă-mi aduci cârja pe care am lăsat-o în maşină, micul dejun o să fie gata până te întorci.

Se uită la ea cu o uşoară uimire; privirea i se plimbă de la glezna bandajată la mânecile scurte ale bluzei care-i lăsa braţele goale, dezvelind pansamentul gros de pe cot. Însă bluza transparentă, gâtul gol, părul care-i cădea pe umerii ce păreau naiv dezbrăcaţi sub pânza subţire a îmbrăcămintei o făceau să pară o şcolăriţă, nu o bolnavă, iar atitudinea ei făcea să pară inutile toate acele bandaje.

Zâmbi – nu neapărat ei –, ci parcă amuzat deodată de o amintire.

— Cum vrei, îi răspunse.

I se părea ciudat să rămână singură în această casă. În parte, era o emoţie pe care n-o mai simţise niciodată: o reverenţă plină de înfiorare, care făcea ca mişcările mâinilor ei să fie atente şi stinghere, ca şi cum atingerea oricărui obiect din jurul ei ar fi fost un gest de prea mare intimitate. Cealaltă parte era un sentiment năvalnic de uşurare, se simţea acasă în locul acela, de parcă ar fi fost o stăpână a stăpânului.

I se părea ciudat să simtă bucuria aceea pură într-o îndeletnicire simplă ca pregătirea micului dejun. Munca părea un scop în sine, ca şi cum a umple o ceaşcă de cafea, a stoarce o portocală, a tăia pâinea în felii, toate ar fi fost făcute de la sine, pentru acele materii, pentru plăcerea aceea imediată pe care o râvneşti, dar arareori o capeţi, în mişcările de dans. Se miră când îşi dădu seama că nu mai simţise o asemenea plăcere făcând ceva din vremea când era la biroul de operator de la staţia Rockdale.

Punea masa când zări silueta grăbită a unui bărbat care urca pe alee înspre casă, o siluetă agilă, iute, care păşea peste stânci cu dezinvoltura obişnuită a unui zbor. El deschise larg uşa, strigând: „Hei, John!” – şi se opri brusc când dădu cu ochii de ea. Era îmbrăcat cu un

pulover albastru-închis şi pantaloni subţiri, cu un păr auriu şi un chip de o asemenea uimitoare perfecţiune a frumuseţii încât Dagny rămase împietrită, cu privirea ţintă la el, la început nu din admiraţie, ci pur şi simplu nevenindu-i să-şi creadă ochilor.

O privi ca şi cum nu s-ar fi aşteptat să găsească tocmai în casa aceea o femeie. Apoi, văzu un semn de recunoaştere care se preschimbă într-un alt fel de uimire, jumătate amuzament, jumătate triumf care se traduse printr-un chicot:

— Oh, ni te-ai alăturat şi tu? o întrebă.

— Nu, îi răspunse sec, nu încă. Sunt o trădătoare.

Izbucni în râs, ca un adult care aude un copil folosind termeni tehnici mult peste puterea lui de înţelegere.

— Dac-ai şti ce vorbeşti, ţi-ai da seama că nu e posibil, îi răspunse. Nu aici.

— Am spart poarta. La propriu.

El se uită la bandaje, cumpănindu-şi cuvintele, dar cu o privire aproape obraznică din cauza curiozităţii de nestăvilit.

— Când?

— Ieri.

— Cum?

— Cu un avion.

— Ce căutai într-un avion în colţul ăsta de ţară?

Avea felul direct, imperativ de adresare al unui aristocrat sau al unui necioplit; arăta ca primul şi era îmbrăcat ca celălalt. Ea îl cântări din priviri o clipă, lăsându-l deliberat să aştepte.

— Încercam să aterizez în mijlocul unei iluzii preistorice, îi răspunse ea. Şi am reuşit.

— Eşti o trădătoare, îi replică râzând, ca şi cum s-ar fi eliberat de toate implicaţiile problemei. Unde e John?

— Domnul Galt este la centrala electrică. Trebuie să se întoarcă.

Se aşeză într-un fotoliu, fără să ceară permisiunea, ca şi cum ar fi fost la el acasă. Dagny se întoarse în tăcere la treaba ei. El îi urmărea mişcările cu un zâmbet larg, ca şi cum a o vedea aşezând tacâmuri pe o masă de bucătărie ar fi fost un fel de reprezentaţie bizară.

— Ce a zis Francisco când te-a văzut aici? o întrebă.

Se întoarse către el cu o uşoară tresărire, însă, în cele din urmă, îi răspunse:

— Nu a venit încă.

— Nu?

Părea contrariat.

— Eşti sigură?

— Aşa mi s-a spus.

Îşi aprinse o ţigară. Dagny se întreba, privindu-l, ce profesie îşi alesese, ce făcuse cu pasiune şi ce anume lăsase în urmă ca să

ajungă în vale. Nu putu să-şi dea seama; nimic nu părea să i se potrivească; rămase uimită când îi trecu prin minte gândul absurd că i-ar plăcea să nu fi avut nicio profesie, fiindcă orice meserie i s-ar fi părut prea primejdioasă pentru o astfel de incredibilă frumuseţe. Era o percepţie impersonală, nu-l privea ca pe un bărbat, ci ca pe o operă de artă însufleţită, şi i se părea o indecenţă ieşită din comun a lumii de afară ca o astfel de perfecţiune să fie supusă presiunilor, corvezilor, cicatricelor menite celor care-şi iubesc cu pasiune munca. Iar gândul acesta i se părea cu atât mai absurd cu cât trăsăturile lui aveau o asprime care nu putea fi geamănă cu nicio primejdie de pe faţa pământului.

— Nu, domnişoară Taggart, îi spuse deodată, uitându-se în ochii ei, nu ne-am mai întâlnit niciodată.

Fu stupefiată să conştientizeze că-l analiza fără oprelişti.

— Şi cum se face că mă cunoşti? îl întrebă.

— În primul rând, ţi-am văzut de multe ori fotografiile în presă, în al doilea rând, eşti singura femeie care a mai rămas afară, din câte ştim, care ar mai fi primită în Defileul lui Galt. Trei la mână, eşti singura femeie care ar avea curajul – şi generozitatea – să rămână în continuare o trădătoare.

— Ce te face să fii sigur că sunt o trădătoare?

— Dacă n-ai fi fost, ai fi ştiut că nu valea asta, ci principiile de viaţă pe care le îmbrăţişează cei de afară sunt o iluzie preistorică.

Auziră zgomotul unui motor şi văzură o maşină oprindu-se în faţa casei. Pentru că era maşina lui Galt, Dagny îl văzu ridicându-se în picioare cu iuţeală; dacă n-ar fi fost vorba despre o evidentă înflăcărare, ar fi arătat ca un gest instinctiv de onoare militară.

Nu putu să nu observe felul în care se opri Galt când intră şi dădu cu ochii de oaspete. Îi văzu zâmbetul, însă glasul îi era ciudat de stins, aproape solemn, ca şi cum ar fi îmbrăcat o nemărturisită senzaţie de uşurare, când rosti, foarte încet:

— Bună.

— Salut, John, îi spuse vesel oaspetele.

Dagny îşi dădu seama că strângerea lor de mână veni o fracţiune de secundă prea târziu şi că dură o fracţiune de secundă mai mult decât s-ar fi cuvenit, în felul în care-şi strâng mâna cei care nu fuseseră siguri că întâlnirea lor anterioară n-ar fi putut fi şi ultima.

Galt se întoarse către ea.

— V-aţi cunoscut? întrebă, adresându-li-se amândurora.

— Nu chiar, răspunse oaspetele.

— Domnişoară Taggart, permite-mi să ţi-l prezint pe Ragnar Danneskjöld.

Ştia ce expresie căpătase când auzi vocea lui Danneskjöld venită de la mare distanţă:

— N-ai de ce să te sperii, domnişoară Taggart. Nu sunt un pericol pentru absolut nimeni în Defileul lui Galt.

Nu putu decât să încuviinţeze din cap până să-şi recapete glasul ca să spună:

— Nu e vorba despre ei… ci despre ce-ţi fac ei ţie…

Hohotul lui de râs o smulse din momentul de stupoare.

— Ai grijă, domnişoară Taggart. Dacă începi să simţi aşa ceva, n-o să mai rămâi multă vreme o trădătoare. Şi adăugă: Dar ar fi bine să începi luând ce e bun de la oamenii din Defileul lui Galt, nu adoptându-le erorile: au trăit doisprezece ani făcându-şi griji pentru mine – degeaba.

Şi se uită în ochii lui Galt.

— Când ai ajuns? îl întrebă Galt.

— Târziu, astă-noapte.

— Stai jos. Mănânci cu noi.

— Dar Francisco unde e? De ce nu a ajuns încă?

— Nu ştiu, îi răspunse Galt, încruntându-se uşor. Am întrebat la aeroport, chiar acum. Nu ştie nimeni nimic despre el.

Cum Dagny se reîntoarse către bucătărie, Galt făcu un pas s-o urmeze.

— Nu, spuse ea, mă ocup eu astăzi.

— Lasă-mă să te ajut.

— Ăsta e un loc unde nu e nevoie de ajutor, nu-i aşa?

Galt zâmbi.

— Ai dreptate.

Nu mai simţise niciodată aceeaşi bucurie de a se mişca, de a umbla ca şi cum picioarele nu ar fi purtat nicio povară, ca şi cum faptul că se sprijinea în cârjă n-ar fi fost decât o nuanţă superfluă de eleganţă, plăcerea de a simţi tălpile desenând urme uşoare, linii drepte, de a percepe îndemânarea spontană, deloc ezitantă a propriilor gesturi – ca acum, când aşeza mâncarea pe masă, în faţa celor doi bărbaţi. Felul în care se mişca printre ei le confirma că se ştie privită – îşi ţinea capul ca o actriţă pe scenă, ca o femeie într-o sală de bal, ca o învingătoare într-o competiţie mută.

— Francisco o să se bucure când o să afle cine i-a ţinut locul azi, spuse Danneskjöld, când li s-a alăturat la masă.

— Cine i-a fost… ce?

— Ştii, azi e 1 iunie, iar noi trei – John, Francisco şi cu mine – am luat micul dejun împreună în fiecare 1 iunie din ultimii doisprezece ani.

— Aici?

— Nu la început. Dar aici, de când a fost înălţată casa, acum opt ani.

Ridică din umeri, zâmbind.

— Pentru cineva care are în spate mai multe veacuri de tradiţie decât mine, e suprinzător ca tocmai el să fie cel care o întrerupe.

— Şi domnul Galt? îl întrebă. El câte veacuri are în spate?

— John? Niciunul. Niciunul în spate, dar toate înainte.

— Hai, lasă veacurile, îi replică Galt. Spune-mi cum a fost ultimul an. Ai pierdut vreun om?

— Nu.

— Ai pierdut ceva timp?

— Adică dacă am fost rănit? Nu. Nu am mai avut nici măcar o zgârietură de atunci, singura dată, acum zece ani, când eram încă un începător, întâmplare pe care ar fi trebuit s-o dai uitării până acum. N-am fost, oricum, absolut deloc în primejdie anul ăsta – de fapt, am fost mai în siguranţă decât dacă m-aş fi ocupat de o farmacie de provincie sub Directiva 10-289.

— Ai pierdut vreo confruntare?

— Nu. Înfrângerile, anul ăsta, au fost de cealaltă parte. Jefuitorii au pierdut în favoarea mea cea mai mare parte a navelor – şi cei mai mulţi dintre oameni în favoarea ta. Şi tu ai avut un an bun, nu-i aşa? Ştiu, te-am urmărit îndeaproape. De la ultimul nostru mic dejun împreună, ai obţinut pe toţi câţi i-ai vrut din Colorado şi pe alţii, câţiva, printre care Ken Danagger, care a fost un trofeu important. Dar o să-ţi spun de cineva încă şi mai important, care este aproape al nostru. O să pui mâna pe el în curând, pentru că mai atârnă numai de un fir foarte subţire şi e aproape gata să ne cadă la picioare. E cel care mi-a salvat viaţa – ca să vezi cât de departe a ajuns.

Galt se lăsă pe spate, mijindu-şi ochii.

— N-ai fost nicio clipă în primejdie, nu-i aşa?

Danneskjöld râse.

— O, mi-am asumat un oarecare risc. A meritat. A fost cea mai distractivă confruntare la care am luat parte. Am aşteptat să vorbim despre asta faţă în faţă. E ceva ce o să-ţi facă plăcere să auzi. Ştii cine era? Hank Rearden. Eu…

— Nu!

Acesta era glasul lui Galt; fusese un ordin; şfichiuirea scurtă a sunetelor avusese o nuanţă de brutalitate pe care niciunul dintre ei nu i-o mai simţise vreodată.

— Ce? întrebă Danneskjöld încet, nevenindu-i să creadă.

— Nu-mi spune acum.

— Dar ai spus mereu că omul pe care îl vrei aici cel mai mult e Hank Rearden.

— Încă îl vreau. Dar o să-mi spui mai târziu.

Dagny îi studia expresia cu atenţie, dar nu putea să descopere niciun indiciu, ci doar o înfăţişare încifrată, impersonală, fie de voinţă, fie de autoritate, care făcea să i se strângă pielea peste oasele

obrazului şi linia gurii. Orice ar fi ştiut despre ea, se gândi, precauţia care ar fi putut să explice totul era una pe care ea nu putea s-o pătrundă.

— Te-ai întâlnit cu Hank Rearden? întrebă ea întorcându-se către Danneskjöld. Şi ţi-a salvat viaţa?

— Da.

— Vreau să-mi povesteşti.

— Eu, nu, spuse Galt.

— De ce nu vrei?

— Nu eşti una de-a noastră, domnişoară Taggart!

— Văd. Zâmbi cu o umbră de sfidare. Crezi că aş putea să vă împiedic să ajungeţi la Hank Rearden?

— Nu, nu la asta mă gândeam.

Văzu că Danneskjöld se uita cu mare atenţie la faţa lui Galt, ca şi cum chiar şi lui incidentul i se părea inexplicabil. Galt se uita în ochii lui, voluntar şi franc, de parcă l-ar fi provocat să găsească o explicaţie şi jurându-i că va greşi. Când zări o umbră de amuzament relaxându-i pleoapele lui Galt, Dagny ştiu că lui Danneskjöld îi scăpase deja răspunsul.

— Şi ce altceva, întrebă Galt, ai mai reuşit să faci anul ăsta?

— Am sfidat legea gravitaţiei.

— Întotdeauna ai făcut-o. În ce fel, de astă dată?

— Sub forma unui zbor din mijlocul Atlanticului până în Colorado cu un avion burduşit cu aur peste normele de siguranţă. Stai să vezi când o să afle Midas ce cantitate am de depus. Clienţii mei, anul ăsta, o să fie mai bogaţi cu... – spune-mi, i-ai zis domnişoarei Taggart că e unul dintre clienţii mei?

— Nu, nu încă. Spune-i tu, dacă vrei.

— Sunt... Ce ai zis că sunt? îl întrebă.

— Nu fi uimită, domnişoară Taggart, continuă Danneskjöld. Eu nu obiectez. Sunt obişnuit cu obiecţiile. Sunt un soi de excentric pe-aici. Niciunul dintre ei nu este de acord cu felul original în care îmi conduc războiul. John nu e de acord, Dr. Akston, nu. Ei cred că viaţa mea e prea de preţ pentru un astfel de război. Dar, ştii, tatăl meu a fost episcop, iar dintre toate învăţăturile lui nu am acceptat decât una singură: „Cine ridică sabia, de sabie va pieri...”

— Ce vrei să spui cu asta?

— Că violenţa nu e practică. Dacă tovarăşii mei cred că forţa combinată a cantităţii lor de muşchi este o cale practică pentru a mă îngenunchea, o să-i las să vadă care sunt avantajele unei lupte în care nu e nimic altceva decât forţă brută de o parte, iar de cealaltă parte, forţă coordonată de raţiune. Chiar şi John îmi demonstrează că, în timpurile noastre, aveam toată îndreptăţirea să aleg drumul pe care l-am ales. Nu fac nimic altceva decât ce face şi el, numai că o fac în

felul meu. El retrage spiritul uman din rândurile jefuitorilor, eu retrag produsele spiritului uman. El îi privează de raţiune, eu îi privez de bunăstare. El drenează sufletul lumii, eu îi drenez trupul. A lui e lecţia pe care trebuie ei s-o înveţe, numai că eu sunt nerăbdător şi încerc să grăbesc procesul lor pedagogic. Dar, ca şi John, sunt pur şi simplu nemulţumit de codul lor etic şi nu accept să le ofer un dublu standard pe spezele mele. Sau ale lui Rearden. Sau ale tale.

— Despre ce vorbeşti?

— Despre o metodă de impozitare a celor care impozitează venitul. Toate metodele de impozitare sunt complexe, dar aceasta este foarte simplă, pentru că este esenţa pură a tuturor celorlalte.

Îl asculta. Auzea o voce cristalină care recita, pe tonul meticulos şi auster al unui contabil, un raport asupra transferurilor financiare, despre conturi bancare, despre rambursarea taxelor pe venit, ca şi cum ar fi citit atunci din paginile prăfuite ale unui registru, un registru în care fiecare intrare fusese făcută cu preţul propriului sânge, ca garanţie, gata să fie vărsat în orice clipă, la cea mai uşoară alunecare a creionului chimic. Îl asculta şi continua să se uite la perfecţiunea chipului său – şi continua să se gândească la faptul că acesta era capul pe care omenirea aşezase o recompensă de milioane, numai ca să fie ucis… Chipul despre care crezuse că e prea frumos pentru cicatricele pe care i le-ar fi putut provoca o muncă de producţie – gândea ea absorbită, pierzând jumătate din înţelesul cuvintelor lui –, un chip prea frumos pentru a risca… Apoi o lovi gândul că perfecţiunea fizică nu era decât o ilustrare facilă, o lecţie naivă pe care o primea în termenii cei mai evidenţi despre felul de a gândi al celor de afară şi despre destinul oricărei valori omeneşti într-o epocă subumană. Oricare ar fi fost actul de dreptate sau păcatul lui, îi trecu prin minte, cum ar putea… Nu! se gândi, drumul lui era corect, iar aceasta era gloria lui, că nu mai exista nicio altă cale a dreptăţii pe care s-o fi putut alege, nu-l putea condamna, deşi nici nu putea să aprobe sau să exprime vreun cuvânt de reproş.

— …Iar numele clienţilor mei, domnişoară Taggart, au fost alese cu grijă, unul câte unul. Trebuia să fiu sigur de natura caracterului şi a carierei lor. Pe lista mea de plăţi, numele tău se afla printre primele.

Se strădui să-şi păstreze o expresie neutră şi-i răspunse doar atât:

— Înţeleg.

— Contul tău este printre ultimele rămase neplătite. Se află aici, la Banca Mulligan, gata să fie reclamat în ziua în care ni te vei alătura.

— Înţeleg.

— Contul tău, oricum, nu este la fel de important ca unele dintre celelalte, cu toate că ţi-au fost extorcate sume uriaşe în ultimii doisprezece ani. O să vezi – după cum este consemnat în copiile după rambusurile de taxă pe venit pe care ţi le va înmâna Mulligan – că nu

am investit decât taxele pe care le-ai plătit din salariul de vicepreşedinte executiv, dar nu şi cele pe care le-ai achitat pentru bunurile imobile ale Taggart Transcontinental. Meriţi şi ultimul bănuţ din depozitele acelea, iar pe vremea tatălui tău ţi-aş fi rambursat şi ultimul bănuţ din profit, însă sub conducerea fratelui tău, Taggart Transcontinental şi-a încasat partea lui din jaf, a făcut profit folosindu-se de forţă şi prin favoruri guvernamentale, prin subvenţii, moratorii, directive. Nu ai nicio responsabilitate pentru asta, tu ai fost, de fapt, cea mai mare victimă a acestei politici, dar nu am rambursat decât banii care au fost câştigaţi exclusiv prin capacitate de producţie, nu şi banii care au fost obţinuţi, chiar şi în mică parte, prin jaf.

— Înţeleg.

Îşi terminaseră micul dejun. Danneskjöld îşi aprinse o ţigară şi o privi o clipă prin perdeaua de fum, ca şi cum şi-ar fi dat seama de confruntarea violentă care avea loc în mintea ei, apoi râse către Galt şi se ridică în picioare:

— O să fug, spuse. Mă aşteaptă soţia.

— Ce? îi scăpă lui Galt.

— Soţia, repetă vesel, ca şi cum nu i-ar fi înţeles pricina de uimire.

— Cine e soţia ta?

— Kay Ludlow.

Toate conexiunile care o izbiră deodată erau mai mult decât putea să suporte.

— Când… când v-aţi căsătorit?

— Acum patru ani.

— Unde ai putut să te arăţi destul de mult timp cât să treci printr-o ceremonie de nuntă?

— Ne-am căsătorit aici, ne-a căsătorit Judecătorul Narrangansett.

— Cum se poate…, încercă ea să se oprească, însă cuvintele ţâşneau aproape involuntar, în semn de protest indignat şi lipsit de ajutor, împotriva lui, a destinului sau a lumii de afară, nici ea n-ar fi putut spune, …cum poate să trăiască vreme de unsprezece luni numai gândindu-se că, în orice clipă, ai putea fi…?

Nu-şi încheie gândul.

El zâmbea, dar ea înţelese uriaşa solemnitate a ceea ce le trebuise lui şi soţiei sale pentru a-şi câştiga dreptul la un astfel de zâmbet.

— Poate să trăiască, domnişoară Taggart, pentru că noi nu împărtăşim credinţa că pământul ăsta e un tărâm al suferinţei, unde omul este condamnat la distrugere. Nu credem că tragedia este destinul nostru firesc şi nici nu trăim sub ameninţarea continuă a dezastrului. Nu ne aşteptăm să vină dezastrul decât dacă avem suficiente motive să-l aşteptăm, iar când ne întâlnim cu el, suntem liberi să luptăm împotriva lui. Nu fericirea, ci suferinţa o considerăm noi nefirească. Nu succesul, ci nenorocirea o considerăm noi o

excepţie în viaţa omului.

Galt îl însoţi până la uşă, apoi se întoarse la masă şi, pe îndelete, îşi mai luă o ceaşcă de cafea.

Dagny sări în picioare de parcă un jet sub presiune ar fi împins o valvă de siguranţă.

— Crezi c-o să-i accept vreodată banii?

Galt aşteptă până când spirala de cafea îi umplu ceaşca, apoi se uită la ea şi-i răspunse:

— Da, cred că da.

— Ei bine, eu cred că nu! Nu-l voi lăsa să-şi rişte viaţa pentru banii ăştia!

— N-ai de ales.

— Am dreptul să nu-i revendic niciodată!

— Da, ai dreptul.

— Şi-atunci o să rămână în bancă până în Ziua Judecăţii de Apoi!

— Nu, n-o să rămână. Dacă nu ţi-i revendici, o parte oarecare din ei – o mică parte – o să-mi revină în numele tău.

— În numele meu? Cum aşa?

— Ca să plăteşti pentru cazare şi masă.

Îl privi fix, cu o căutătură de furie preschimbată în mirare, apoi se lăsă încet pe spate, în scaun.

Galt surâse.

— Cât crezi că vei mai rămâne aici, domnişoară Taggart?

Îi zări deodată privirea înspăimântată şi lipsită de orice speranţă.

— Nu te-ai gândit? Eu, da. O să stai aici o lună. Pentru luna de vacanţă, ca noi, toţi ceilalţi. Nu-ţi cer acceptul – nici tu nu ni l-ai cerut pe al nostru când ai venit. Ne-ai încălcat regulile, aşa că va trebui să suporţi consecinţele. Nimeni nu pleacă din vale în timpul acestei luni. Aş putea, firește, să te las să pleci, dar n-o voi face. Nu există nicio regulă care să-mi ceară să te reţin, însă, cum ţi-ai forţat intrarea aici, mi-ai dat dreptul să aleg ce să fac – şi o să te reţin doar pentru că vreau să fii aici. Dacă la sfârşitul lunii hotărăşti că vrei să te întorci, o să fii liberă s-o faci. Dar nu până atunci.

Dagny stătea cu privirea ţintă, cu obrajii relaxaţi, cu linia gurii înmuiată de o uşoară umbră de zâmbet; era zâmbetul primejdios al unui adversar, însă ochii îi scânteiară deodată îngheţaţi tainic, ca ochii unui duşman care vrea cu tot dinadinsul să lupte, însă speră să fie învins.

— Foarte bine, răspunse.

— O să te taxez pentru masă şi pentru casă – e împotriva regulilor noastre să asigurăm cuiva susţinere gratuită. Unii dintre noi au soţie şi copii, dar acolo e vorba despre un alt fel de târg şi despre o plată reciprocă – îşi întoarse privirea către ea –, o recompensă pe care nu sunt îndreptăţit s-o strâng. Aşa c-o să te taxez cu cincizeci de cenţi pe

zi când o să accepţi banii din contul făcut pe numele tău la Banca Mulligan. Dacă nu accepţi contul, Mulligan o să-ţi plătească datoriile şi o să-mi dea banii când o să i-i cer.

— Sunt de acord cu condiţiile pe care mi le impui, îi răspunse; glasul ei avea lentoarea aspră, încrezătoare, pansivă a unui negociator. Dar nu voi îngădui ca banii aceia să fie folosiţi pentru a-mi fi plătite datoriile.

— Şi cum altfel propui să-mi accepţi condiţiile?

— O să-mi câştig masa şi cazarea.

— Pe ce cale?

— O să muncesc.

— Cum?

— O să-ţi gătesc şi o să mă ocup de casă.

Pentru prima dată îl văzu suportând o lovitură neaşteptată, într-un chip şi cu o violenţă pe care nu i-o mai văzuse. Din partea lui nu veni decât un hohot de râs – dar era un râs ca şi cum i s-ar fi aplicat o lovitură dincolo de liniile de apărare, mult dincolo de sensul imediat al cuvintelor ei; Dagny simţi că pătrunsese undeva în trecutul lui, lăsând cale liberă unei amintiri şi unei semnificaţii numai a lui şi pe care ea nu le-ar fi putut pătrunde. Râdea ca şi cum ar fi văzut aievea o imagine îndepărtată, ca şi cum i-ar fi râs în faţă, ca şi cum aceasta ar fi fost victoria lui – şi a ei.

— Dacă-mi dai slujba, îi spuse ea, cu o politeţe severă întipărită pe faţă, cu vocea aspră şi limpede, impersonală şi cu aerul că urmează să încheie un târg, o să-ţi gătesc, o să fac curăţenie în casă, o să-ţi spăl hainele şi o să fac toate cele pe care le-ar face un servitor – în schimbul cazării, al mesei şi al unei sume de bani care mi-e necesară pentru câteva haine. E posibil ca, în următoarele zile, să fiu uşor încetinită de rănile pe care le am, dar n-o să dureze prea mult şi o să fiu capabilă să-mi îndeplinesc în întregime îndatoririle.

— Asta vrei să faci? o întrebă el.

— Asta vreau… şi se opri înainte să-şi ducă la bun sfârşit şi restul de răspuns care i se alcătuise în minte: mai mult decât orice altceva.

Continua să zâmbească – era acum un zâmbet amuzat, dar era ca şi cum amuzamentul s-ar fi putut transforma într-o strălucită biruinţă.

— Foarte bine, domnişoară Taggart, îi răspunse, o să te angajez.

El înclină capul în semn de acceptare formală.

— Mulţumesc.

— O să-ţi plătesc zece dolari pe lună, plus casă şi masă.

— Foarte bine.

— O să fiu primul om din vale care-şi ia un servitor.

Se ridică, băgă mâna în buzunar şi aruncă pe masă o monedă de aur de cinci dolari.

— Avans din remuneraţie, spuse el.

Fu uimită să-şi dea seama – în timp ce mâna i se întinse să ia moneda de aur – că simţea speranţa entuziastă, disperată, timidă a unei fete aflate la prima ei slujbă: speranţa că va fi capabilă s-o merite.

— Da, domnule, îi răspunse, cu privirea în pământ.

* * *

Owen Kellogg veni în cea de-a treia zi de la sosirea ei în vale.

Nu ştiu ce-l uimise mai mult: imaginea ei stând la capătul pistei, când coborî din avion – imaginea hainelor ei: bluza fină şi transparentă, croită în cel mai scump magazin din New York, fusta largă, din stambă cu imprimeu, pe care şi-o cumpărase din vale pentru şaizeci de centi, sau cârja şi bandajele, sau coşul cu cumpărături pe care-l purta pe braţ.

Owen Kellogg coborî împreună cu un grup de bărbaţi, o văzu, se opri, apoi veni în fugă spre ea, ca şi cum ar fi fost împins de o emoţie atât de puternică încât, de orice fel ar fi fost ea, părea să fie teroare.

— Domnişoară Taggart... şopti el – şi nu mai adăugă nimic altceva, în vreme ce ea râdea, încercând să-şi dea seama cum s-a întâmplat de a ajuns ea înainte.

O asculta neatent, ca şi cum ar fi fost irelevant, abia apoi rosti ceea ce-l făcuse să nu-şi revină:

— Dar credeam că ai murit.

— Cine anume credea?

— Toţi... Vreau să spun, toţi cei de afară.

Dagny încetă deodată să mai zâmbească, iar vocea lui reluă povestirea şi lăsă să-i scape primul semn de bucurie.

— Domnişoară Taggart, nu-ţi aminteşti? Mi-ai spus să sun în Winston, Colorado, şi să anunţ că vei fi acolo până a doua zi, la prânz. Asta se întâmpla alaltăieri, pe 31 mai. Dar nu ai ajuns la Winston – şi după-amiază, târziu, ştirea s-a dat pe toate posturile de radio: ştirea că ţi-ai pierdut viaţa într-un accident de avion în Munţii Stâncoşi.

Ea încuviinţă uşor, pricepând întâmplările asupra cărora nu se oprise până atunci.

— Am auzit în timp ce eram la bordul Cometei, îi spuse el. Într-o gară micuţă din centrul New Mexico-ului. Conductorul ne-a ţinut acolo o oră, cât timp l-am ajutat să verifice telefonic informaţia. A fost la fel de devastat de veste ca şi mine. Toţi au fost – echipajul de tren, agentul din gară, acarul. Au mişunat pe lângă mine cât am sunat în redacţiile ziarelor din Denver şi New York. N-am aflat foarte multe. Doar că plecaseşi de pe pista din Afton cu puţin înainte de apusul soarelui, pe 31 mai, că păreai să urmăreşti avionul unui necunoscut, că operatorul de zbor te-a văzut luând-o spre sud-est şi că nimeni nu te-a mai văzut de atunci... şi că grupuri de căutare răscoleau Munţii

Stâncoşi după epavă.

Ea întrebă aproape involuntar:

— Cometa a ajuns la San Francisco?

— Nu ştiu. Mergea spre nord, prin Arizona, când m-am lăsat păgubaş. Era prea mare întârzierea, prea multe lucruri care mergeau prost şi ordine care se contraziceau. Am plecat şi mi-am petrecut noaptea făcând autostopul spre Colorado, la cheremul camionagiilor, rablelor, căruţelor, numai să ajung acolo la timp – să ajung la locul de întâlnire, adică, unde ne adunăm ca să ne îmbarcăm în avionul lui Midas şi să ne aducă aici.

Dagny începu a păşi încet spre cărarea care ducea la maşina pe care o lăsase în faţa băcăniei lui Hammond. Kellogg o urmă, iar când începu din nou să vorbească, glasul i se sincopă, încetinindu-i în ritmul paşilor, ca şi cum ar fi fost ceva ce amândoi voiau să întârzie.

— I-am dat o slujbă lui Jeff Allen, îi spuse el; vocea lui avea un ton solemn, potrivit să spună: ţi-am îndeplinit ultima dorinţă. Agentul tău din Laurel l-a luat şi l-a pus la muncă exact în momentul când am ajuns acolo. Agentul avea nevoie de orice om pregătit – nu, cu mintea întreagă – pe care-l putea găsi.

Ajunseseră la maşină, dar nu urcară.

— Domnişoară Taggart, nu te-ai rănit foarte tare, nu? Ai spus că te-ai prăbuşit, dar n-a fost nimic serios, nu?

— Nu, n-a fost nimic serios. Mâine o să pot merge fără maşina domnului Mulligan – iar într-o zi-două n-o să mai am nevoie nici de asta.

Îşi legănă cârja şi o depozită dispreţuitoare în maşină. Rămaseră tăcuţi; Dagny aştepta.

— Telefonul interurban pe care l-am dat din gara din New Maxico, spuse el încet, a fost în Pennsylvania. Am vorbit cu Hank Rearden. I-am spus tot ce ştiam. A ascultat, apoi a urmat o pauză şi la urmă a spus: „Mulţumesc că m-ai sunat”.

Kellogg stătea cu privirea în jos; adăugă:

— Nu mai vreau să aud o pauză ca aceea niciodată cât trăiesc.

Îşi înălţă ochii către ea; în timp ce asculta cererea lui Dagny – pe care i-o anticipase deja – nu era nicio urmă de reproş în privirea lui, ci părea să fi înţeles deja ceva ce până atunci nu bănuise.

— Mulţumesc, răspunse Dagny. Pot să te duc undeva? Trebuie să mă întorc şi să termin de pregătit cina până ajunge patronul meu acasă.

Era pentru prima dată când se întorcea acasă la Galt, primul moment în care stătea singură, în linişte, în camera inundată de lumină, şi când conştientiza pe de-a-ntregul ce simte. Privi pe fereastră la munţii care închideau cerul către est. Se gândea la Hank Rearden, şi-l imagina stând la birou, acum, la două mii de mile

distanţă, cu chipul strâns în spatele unui zid care să reziste înaintea agoniei, la fel cum fusese înaintea atâtor lovituri din acei ultimi ani – şi simţi deodată dorinţa disperată de a purta această bătălie, de a lupta pentru el, pentru trecutul lui, pentru încleştarea de pe chipul lui şi pentru curajul care o hrănise, la fel cum voia să lupte pentru Cometa care se târa cu ultimele puteri de-a lungul deşertului pe un drum accidentat. Se cutremură, închise ochii, simţindu-se vinovată de o trădare dublă, simţindu-se de parc-ar fi fost suspendată în spaţiu, undeva, între valea aceea şi restul lumii, fără niciun drept pentru nimic.

Sentimentul i se risipi înaintea lui Galt, la cină. Se uita la ea deschis, cu o privire netulburată, ca şi cum prezenţa ei era firească acolo – şi ca şi cum imaginea ei ar fi fost tot ceea ce îngăduia să-i pătrundă în minte.

Dagny se lăsă puţin pe spate, plângându-se parcă de sensul privirii lui, şi-i spuse sec, eficient, ca o negare voluntară:

— Ţi-am verificat cămăşile şi am găsit una căreia-i lipsesc doi nasturi şi alta cu ţesătura rărită la cot. Vrei să mă ocup de ele?

— Păi, da – dacă poţi.

— Pot.

Nu păruse să-i schimbe ceva în felul în care o privea; aproape că părea să-i sporească satisfacţia, ca şi cum asta ar fi vrut să audă – cu excepţia faptului că nu era sigură dacă satisfacţie era numele emoţiei pe care o văzuse în ochii lui, dar era pe deplin convinsă că el n-ar fi vrut ca ea să rostească vreun cuvânt.

Dincolo de fereastră, la capătul mesei, nori de furtună şterseseră ultimele urme de lumină de pe cer, înspre est. Se întrebă oare de ce simţise deodată o uşoară ezitare să mai privească afară, de ce se simţea de parc-ar fi vrut să se prindă de urmele aurite ale luminii întinse peste lemnul mesei, peste crusta untoasă a chiflelor, peste cuprul ceştii de cafea, peste părul lui Galt – să se întindă ca o insulă pitică la capătul vidului.

Apoi îşi auzi propria voce întrebând deodată, involuntar – şi-şi dădu seama că aceasta era trădarea căreia voia să-i scape:

— Este permisă comunicarea cu lumea de afară?

— Nu.

— Deloc? Nici măcar pentru o notiţă fără adresă de răspuns?

— Nu.

— Nici măcar un mesaj, dacă niciunul dintre secretele tale nu este deconspirat?

— Nu de aici. Nu luna asta. Niciodată pentru cei care nu sunt de-ai noştri.

El remarcă felul în care-şi ferea privirea şi se străduia să-şi ridice ochii spre a-l înfrunta. Căutătura ei se schimbase; era atentă, imobilă,

gata să perceapă neabătut fiecare mişcare. O întrebă, uitându-se ca şi cum ar fi cunoscut motivul cererii ei:

— Vrei să cer o exceptare de la regulă?

— Nu, îi răspunse ea înfruntându-i privirea.

În dimineaţa următoare, după micul dejun, pe când stătea în camera ei şi aplica grijulie un petic pe mâneca de la cămaşa lui Galt, cu uşa închisă, ca să nu-i permită lui să vadă efortul stângaci pentru o sarcină cu care nu era obişnuită, auzi zgomotul unei maşini care se oprise în faţa casei.

Auzi paşii lui Galt grăbindu-se de-a lungul salonului, îl auzi deschizând repede uşa de la intrare şi izbucnind într-un acces de furie eliberatoare şi, totodată, veselă:

— Era şi timpul!

Dagny se ridică în picioare, apoi se opri: îi auzea glasul, tonul abrupt modificat şi grav, ca şi cum ar fi răspuns şocului unei imagini pe care o înfrunta:

— Ce s-a întâmplat?

— Bună, John, răspunse o voce limpede, joasă, care părea calmă, dar îngreunată de oboseală.

Dagny se aşeză înapoi pe pat, simţindu-se deodată stoarsă de orice putere: era vocea lui Francisco.

Îl auzi pe Galt întrebând pe un ton înăsprit de îngrijorare:

— Ce s-a întâmplat?

— O să-ţi spun mai târziu.

— De ce ai întârziat atât de mult?

— Trebuie să plec din nou într-o oră.

— Să pleci?

— John, am venit numai să-ţi spun că nu voi putea să stau aici anul ăsta.

Urmă o pauză, apoi Galt întrebă grav, cu voce joasă:

— E chiar aşa de rău – orice-ar fi?

— Da. S-ar putea… S-ar putea să mă întorc până la sfârşitul lunii. Nu ştiu.

Adăugă, cu un efort disperat:

— Nu ştiu nici măcar dacă să sper să se termine mai repede sau… sau nu.

— Francisco, poţi să suporţi un şoc în clipa asta?

— Eu? Nimic nu m-ar putea şoca acum.

— E cineva aici, în camera mea de oaspeţi, pe care trebuie s-o întâlneşti. O să fie un şoc pentru tine, aşa că simt că trebuie să te avertizez din vreme că persoana asta nu e încă un om de-al nostru.

— Ce? Cineva care nu e de-al nostru? În casa noastră?

— Lasă-mă să-ţi spun cum…

— Aşa ceva vreau să văd cu ochii mei!

Auzi tusea dispreţuitoare a lui Francisco şi graba paşilor lui, văzu uşa izbită de perete şi abia-şi dădu seama că Galt fu cel care o închise în urma lui şi-i lăsă singuri.

Nu-şi dădu seama cât timp a stat Francisco uitându-se la ea, pentru că primul moment când a fost pe deplin conştientă de tot ce se întâmplă a fost cel în care l-a văzut în genunchi, îmbrăţişând-o, cu faţa apăsată de picioarele ei, momentul când simţi că tremurul care-i alerga prin trup şi-l lăsase nemişcat trecuse în al ei şi-i dăduse puterea să se mişte.

Văzu, uimită, că mâna ei îi trece prin păr – şi, în acelaşi timp, se gândea că n-are niciun drept s-o facă şi simţea o undă de linişte traversându-i prin palme, învăluindu-i pe amândoi şi limpezind tot trecutul. Francisco nu se mişca, nu făcea niciun zgomot, de parcă gestul de a o ţine îmbrăţişată ar fi spus tot ce avea de spus.

Când îşi înălţă privirea, Francisco arăta aşa cum se simţise ea când deschisese ochii la venirea în vale: arăta de parcă nicio durere n-ar mai fi existat pe pământ. Râdea.

— Dagny, Dagny, Dagny – răsună vocea lui, nu ca şi cum ar fi ţâşnit acum o mărturisire nerostită ani la rândul, ci ca şi cum ar fi fost repetată de mai mult timp decât îşi putea da seama şi râzând pentru minciuna că n-ar fi fost vreodată rostită – fireşte că te iubesc. Ţi s-a făcut teamă când m-ai silit s-o spun? O voi spune de câte ori vei vrea – te iubesc, draga mea, te iubesc, te voi iubi întotdeauna – să nu-ţi faci griji pentru mine, nu-mi pasă dacă nu te voi mai avea niciodată, ce importanţă are? Vezi despre ce a fost vorba şi de ce a trebuit să te abandonez?

Braţul lui se desprinse de trupul ei şi arătă înspre vale:

— Aici e – e pământul tău, regatul tău, lumea după chipul tău – Dagny, te-am iubit întotdeauna şi, dacă te-am părăsit, aceea a fost dragostea mea.

Îi prinse mâna şi-şi apăsă buzele de ea, şi rămase aşa, nemişcat, nu sărutându-i-o, ci într-un lung moment de odihnă – ca şi cum efortul de a vorbi ar fi fost o evadare din actul prezenţei ei, ca şi cum s-ar fi reţinut astfel să-i spună mult mai multe lucruri, departe de presiunea tuturor acestor cuvinte care stătuseră ascunse în tăcere ani întregi.

— Femeile pe care le-am curtat – n-ai crezut nimic din toate astea, nu-i aşa? N-am atins-o pe niciuna dintre ele, dar cred că tu ai ştiut, cred că ai ştiut tot timpul. Imaginea de playboy era o parte din ceea ce trebuia să interpretez ca să nu-i fac pe jefuitori să mă suspecteze că ruinam d'Anconia Copper prea pe faţă pentru toată lumea. Acesta e jokerul în sistemul lor, sunt gata să lupte împotriva oricărui om cinstit şi împotriva ambiţiei, dar lasă-i să nu vadă decât o canalie care nu face doi bani şi vor crede că le e prieten, vor crede că nu e primejdios – nu e primejdios! –, asta e perspectiva lor asupra vieţii,

dar vor învăţa! – învaţă că diabolicul nu e primejdios şi că incompetenţa e practică!... Dagny, totul se întâmpla în noaptea în care mi-am dat seama, pentru prima dată, că te iubesc – atunci mi-am dat seama că trebuie să plec. Se întâmpla în noaptea în care ai intrat în camera mea de hotel, când am văzut cum arătai, ce erai tu, ce însemnai tu pentru mine – şi ce te aştepta în viitor. Fuseseşi şi mai puţin; poate că m-ai fi putut reţine încă puţin. Dar tu ai fost, tu ai fost argumentul final care m-a făcut să te părăsesc. Ţi-am cerut ajutorul în noaptea aceea, să pot lupta împotriva lui John Galt. Dar ştiam că tu eşti arma cea mai importantă pe care o are împotriva mea, chiar dacă nici tu şi nici el n-aveaţi cum să ştiţi. Tu erai tot ce căuta el, lucrul pentru care ne spusese că merită să trăim sau să murim, dacă e cazul... Eram pregătit să-l înfrunt, când m-a sunat deodată să vin la New York, în primăvara aceea. Nu mai avusesem nicio veste de la el de multă vreme. Se confrunta cu aceeaşi problemă cu care mă confruntam şi eu. El o rezolvase... Îţi mai aminteşti? Se întâmpla în vremea când nu mai ştiai nimic despre mine de trei ani. Dagny, când am preluat conducerea afacerii tatălui meu, când am început să am de-a face cu întregul sistem industrial de pe pământ, atunci mi-am dat seama de ce natură e răul pe care-l bănuisem, dar şi că e prea monstruos pentru a fi crezut. Am văzut întinzându-se drojdia impozitelor care crescuse, de-a lungul secolelor, ca o ciupercă peste d'Anconia Copper, secătuindu-ne în numele unui drept pe care nimeni nu-l putea preciza ca atare; am văzut reglementările guvernamentale care treceau numai ca să mă îngenuncheze, pentru că aveam succes, şi numai ca să-i ajute pe competitorii mei, pentru că erau nişte rataţi leneşi; am văzut sindicatele câştigând fiecare plângere pe care o formulau împotriva mea, folosindu-se de argumentul că eu le făceam bunul trai cu neputinţă; am văzut că dorinţa fiecărui om de a avea bani pe care nu-i putea câştiga era privită ca o cerere firească, iar dacă şi-i câştiga, gestul era privit ca lăcomie; i-am văzut pe politicienii care-mi făcuseră cu ochiul şi care-mi spuseseră să nu-mi fac nicio grijă, pentru că eu puteam să muncesc mai mult şi să fiu mai deştept decât ei toţi. M-am uitat peste profiturile de la momentul acela şi mi-am dat seamă că, cu cât munceam mai mult, cu atâta mi se strângea mai tare laţul în jurul gâtului, am văzut că energia mea se scurgea într-un puţ fără fund, că paraziţii care se hrăneau de pe urma mea deveneau la rândul lor hrană şi că fuseseră prinşi în propria lor capcană – şi că nu exista niciun motiv pentru asta, nici vreun răspuns pe care să-l cunoască cineva, că toate conductele acelea care drenau sângele productiv al pământului duceau într-o ceaţă umedă şi rece, în care nimeni nu îndrăznea să pătrundă, în vreme ce oamenii mai curând ridicau din umeri şi spuneau că viaţa pe pământ nu poate fi altfel decât diavolească. Iar când am văzut tot sistemul industrial, cu

toate maşinăriile lui impunătoare, furnalele lui de mii de tone, cablurile transatlantice, birourile din mahon, capitalul de mărfuri, firmele electrice, strălucitoare, puterea şi bunăstarea, nimic din toate astea nu mai era, nu prădat de bancheri şi de hoardele din comitetele de conducere, ci de umanitarii hirsuţi adunaţi în pivniţe în jurul unei beri, de toate acele chipuri înroşite de răutate, care predicau că virtutea trebuie pedepsită pentru că e virtute, cu scopul de a se pune în slujba incompetenţei, pentru ca omul să nu aibă alt drept de a exista decât acela pentru binele celorlalţi... ştiam. Şi n-am văzut nicio cale să lupt împotrivă. John a găsit calea. Nu mai eram decât alţi doi alături de el, în noaptea aceea în care am venit la New York să răspundem la chemarea lui, eu şi cu Ragnar. Ne-a spus ce avem de făcut şi la ce fel de oameni trebuie să ajungem. Părăsise compania Twentieth Century. Locuia într-o mansardă dintr-un cartier de periferie. S-a urcat pe fereastră şi a arătat înspre zgârie-norii oraşului. Spunea că trebuie să stingem toate luminile lumii, iar când vom vedea dispărând toate luminile New Yorkului, vom şti că munca noastră s-a încheiat. Nu ne-a cerut imediat să ne alăturăm lui. Ne-a spus să ne gândim şi să punem în balanţă tot ce vrem să facem cu vieţile noastre. I-am dat răspunsul a doua zi, iar Ragnar câteva ore mai târziu, către după-amiază... Dagny, aceea a fost dimineaţa care a urmat ultimei noastre nopţi împreună. Văzusem, într-un fel în care n-aş fi putut să mai ignor, ce însemna ceea ce trebuia să înfrunt. Şi totul era pentru felul în care arătai în noaptea aceea, pentru felul în care-mi vorbiseşi despre reţeaua de cale ferată, pentru felul în care arătai când încercam să vedem orizontul New Yorkului din vârful unei stânci de deasupra Hudsonului, trebuia să te salvez, să desţelenesc drumul pentru tine, să te las să-ţi descoperi oraşul, nu să te las să-ţi iroseşti ani din viaţă, chinuindu-te să-ţi tai calea printr-o ceaţă otrăvită, cu ochii aţintiţi înainte, încă privind cum priviseră lumina soarelui, încă străduindu-se să găsească, la capătul drumului, nu turnurile unui oraş, ci un schilod gras, nătâng şi afumat, care-şi găseşte bucuria de a trăi în înghiţitul ginului pentru preţul căruia tu ţi-ai irosit viaţa! Tu, care n-ai cunoscut nicio bucurie tocmai ca el s-o trăiască? Tu, care ai slujit de hamal pentru plăcerea altora? Tu, la cheremul acestor sub-oameni? Dagny, asta a fost ceea ce am văzut şi n-am vrut să-i las să-ţi facă asta! Nu ţie, nu vreunui copil care să aibă felul tău de a privi către viitor, nu vreunui om care are voinţă şi care e capabil să trăiască momentul acela de mândrie, de nevinovăţie absolută, de încredere, de viaţă fericită. Aceasta a fost dragostea mea, condiţia spiritului uman, şi am simţit că trebuie să lupt pentru asta, şi am ştiut că dacă ar fi să te pierd, tot tu ai fi fost cea pe care-aş fi câştigat-o cu fiecare an al luptei mele. Dar acum vezi asta, nu? Ai văzut valea asta. E locul în care ne-am propus să ajungem când eram copii, tu şi cu mine. Am

ajuns acolo. Ce mai pot să cer acum? Doar să te văd aici – a zis oare John că încă nu eşti una de-a noastră? – ei bine, e numai o chestiune de timp, dar o să fii una de-a noastră, pentru că ai fost dintotdeauna de-a noastră, dacă nu-ţi dai seama deja prea bine, o să avem răbdare, nu-mi pasă – atâta vreme cât eşti în viaţă, atâta vreme cât nu trebuie să survolez Munţii Stâncoşi, să caut epava avionului tău!

Dagny oftă scurt, dându-şi seama de ce nu ajunsese la timp în vale.

Francisco râse:

— Nu te uita aşa la mine. Nu te uita la mine ca şi cum aş fi un rănit pe care ţi-e teamă să-l atingi.

— Francisco, te-am rănit în atâtea feluri…

— Nu! Nu m-ai rănit – şi nici el nu m-a rănit, nu spune nimic, el e cel rănit, dar o să-l salvăm şi o să-l aducem aici, şi pe el, de asemenea, aici, unde e locul lui şi-apoi o să poată şi el să râdă. Dagny, nu m-am aşteptat să stai după mine, n-am sperat, am ştiut ce carte joc şi, dacă a fost să fie cineva, mă bucur că e el.

Ea închise ochii şi-şi muşcă buzele să nu-i scape vreun suspin.

— Nu, draga mea! Nu vezi că m-am resemnat?

Dar nu e el – se gândi ea – nu este el, şi nici nu pot să-ţi spun adevărul, pentru că e un bărbat care n-o va auzi niciodată de la mine şi pe care n-o să-l pot avea niciodată.

— Francisco, te-am iubit…, îi spuse ea şi-şi reţinu respiraţia, uimită, dându-şi seama că nu intenţionase s-o spună şi, deopotrivă, că nu acesta era timpul pe care ar fi vrut să-l folosească.

— Dar încă mă iubeşti, replică Francisco calm, zâmbind. Încă mă iubeşti – chiar dacă nu mai e decât o formă a ceea ce ai simţit şi ai vrut întotdeauna, dar n-o să mi-o dăruieşti mie de-aici înainte. Am rămas ceea ce eram, şi o să vezi asta întotdeauna, şi tu mi-ai oferit garanţia c-o să-mi dai mereu acelaşi răspuns, chiar dacă există unul mai măreţ pe care i-l dai unui alt bărbat. Orice ai simţi pentru el, asta n-o să schimbe ce simţi pentru mine şi nici trădare n-o să fie, fiindcă amândouă se înalţă din aceeaşi rădăcină, e acelaşi preţ pentru aceleaşi valori. Orice s-ar întâmpla de aici înainte, noi o să fim mereu ce am fost dintotdeauna unul pentru celălalt, tu şi cu mine, pentru că tu o să mă iubeşti mereu.

— Francisco, şopti Dagny, ştii asta?

— Bineînţeles. Nu înţelegi acum? Dagny, toate formele de fericire nu reprezintă decât una singură, orice dorinţă e alimentată de acelaşi motor – de iubirea noastră pentru o unică valoare, pentru cea mai înaltă dintre potenţialităţile vieţii noastre – şi orice izbândă este o expresie a ei. Uită-te în jurul tău. Vezi câte ni se deschid aici înaintea ochilor, pe un tărâm unde nu există opresiune? Vezi câte sunt liber să înfăptuiesc, să experimentez, să împlinesc? Nu vezi că totul este parte din ceea ce însemni tu pentru mine – la fel cum eu sunt parte din tine?

Şi dacă o să te văd zâmbind admirativ către noua topitorie de cupru pe care o ridic, aceasta o să fie o altă formă a ceea ce am simţit când am stat unul lângă celălalt în pat. Dacă vreau să fac dragoste cu tine? Cu disperare. Îl voi invidia pe bărbatul care o va face? Fireşte. Dar ce mai contează? Înseamnă deja atât de mult – să te am aici, să te iubesc şi să fii în viaţă.

Ochii ei căutară în jos, chipul i se asprise şi-şi ţinea capul aplecat ca-ntr-un act de supunere; spuse uşor, ca şi cum ar fi făcut o promisiune solemnă:

— O să mă ierţi?

Francisco o privi surprins, apoi chicoti vesel, amintindu-şi ceva, şi-i răspunse:

— Nu încă. Nu e încă nimic de iertat, dar o să te iert când o să ni te alături.

Se ridică, o trase şi pe ea în picioare, iar când braţele lui se împreunară peste ea, sărutul lor încoronă trecutul, fiind sfârşitul şi sigiliul resemnării.

Când ieşiră din cameră, Galt se întoarse către ei din capătul celălalt al încăperii. Stătuse la fereastră şi admirase valea, iar Dagny simţi că stătuse acolo în tot acest timp. Îi văzu ochii privindu-i cu luare-aminte, privirea lui alunecând încet de la unul la celălalt. Chipul i se destinse puţin când văzu schimbarea de pe faţa lui Francisco.

Francisco îi zâmbi întrebându-l:

— De ce te zgâieşti aşa la mine?

— Îţi dai seama cum arătai când ai intrat?

— Oh, cum? Pentru că nu am dormit de trei nopţi. John, o să mă inviţi la cină? Vreau să ştiu cum a ajuns aici spărgătoarea asta de grevă, dar cred că o să mă prăbuşesc într-un somn de moarte în mijlocul unei fraze – chiar dacă acum mi se pare că n-o să mai am niciodată nevoie de somn aşa că mai bine m-aş duce acasă şi aş rămâne acolo până diseară.

Galt se uita la el cu un zâmbet vag.

— Dar nu urmează să pleci din vale într-o oră?

— Ce? Nu… răspunse moale, după o clipă de stupoare. Nu! – şi râse vesel. Nu mai trebuie! E în regulă, nu ţi-am spus despre ce era vorba, nu? O căutam pe Dagny. Căutam… căutam epava avionului. A fost dată dispărută în urma prăbuşirii avionului în Munţii Stâncoşi.

— Înţeleg, spuse Galt încetişor.

— M-aş fi putut gândi la orice, numai că se va întâmpla să se prăbuşească în Defileul lui Galt nu, continuă fericit Francisco; avea un ton uşurat şi vesel, care aproape că dizolva teroarea trecutului, sfidând-o prin clipa prezentului. Am tot zburat pe deasupra regiunii între Afton, Utah şi Winston, Colorado, peste toate vârfurile şi crevasele, pe deasupra tuturor epavelor de automobile din toate

râpele de dedesubt şi de fiecare dată când vedeam câte una…

Se opri; părea că-l traversează un frison.

— Apoi, noaptea, am plecat pe jos – grupuri de căutare ale celor de la reţeaua din Winston –, am plecat să urcăm la întâmplare, fără ţintă, fără plan, mai departe, tot mai departe, până se făcea iarăşi lumină şi…

Ridică din umeri, în încercarea de a se desprinde de întâmplarea aceasta şi de a zâmbi.

— Nu mi-aş fi dorit-o nici în cele mai negre gânduri…

Făcu o pauză; zâmbetul i se risipi şi o umbră slabă a fizionomiei pe care o avusese vreme de trei zile i se întoarse pe chip, ca în prezenţa neaşteptată a unei privelişti pe care o crezuse uitată.

După un lung moment, se întoarse către Galt.

— John – iar vocea lui sună ciudat de solemn – i-am putea anunţa pe cei de afară că Dagny e în viaţă… în caz că e cineva care… care ar simţi ceea ce am simţit eu?

Galt se uita ţintă la el.

— Vrei să îngăduim unui om oarecare din exterior eliberarea din chinga consecinţelor de a fi rămas în exterior?

Francisco îşi mută privirea, dar răspunse cu fermitate:

— Nu.

— Milă, Francisco?

— Da. Lasă. Ai dreptate.

Galt se îndepărtă cu o mişcare care părea cu totul neobişnuită pentru el: avea ritmul sincopat şi abrupt al instinctivităţii.

Nu se întoarse cu spatele; Francisco îl privi uimit, apoi îl întrebă încet:

— Ce s-a întâmplat?

Galt se întoarse şi se uită la el pentru o clipă, fără să răspundă. Dagny nu putea să identifice nicio emoţie care să înmoaie liniile de pe chipul lui Galt: aducea cu zâmbetul, cu tandreţea, cu durerea şi cu ceva mult mai grandios care făcea superflue toate aceste concepte.

— Orice am fi pierdut fiecare dintre noi în războiul ăsta, spuse Galt, tu ai purtat cea mai aspră bătălie, nu-i aşa?

— Cine? Eu? izbucni Francisco într-un rictus uimit şi sceptic de amuzament. Nu, cu siguranţă nu! Ce-i cu tine?

Şi adăugă:

— Milă, John?

— Nu, răspunse Galt cu fermitate.

Dagny îl văzu pe Francisco uitându-se la el, uşor încruntat şi confuz – pentru că Galt o spusese nu uitându-se la el, ci la ea.

* * *

Amalgamul de emoţii care o asaltă ca o impresie imediată în casa

lui Francisco – atunci când intră pentru prima dată – nu fu acelaşi amestec care o înecase altădată în faţa exteriorului ermetic şi tăcut. Simţi nu un sentiment de singurătate tragică, ci o strălucire entuziasmantă. Camerele aveau puţină mobilă şi erau de o simplitate crudă, iar casa părea construită cu măiestria, cu voinţa şi cu nerăbdarea caracteristice lui Francisco; arăta ca o gheretă de grănicer, ridicată ca să folosească mai degrabă ca bază de atac pentru un lung zbor către viitor, un viitor în care, măreţ, aştepta, deschisă, o întreagă paletă de activităţi pentru care nu putea fi făcut niciun rabat pentru reuşita începutului. Locul nu avea strălucirea unei case, ci a unei păduri tinere care va fi cândva scheletul din care se va naşte un zgârie-nori.

Francisco, îmbrăcat într-un tricou cu mâneci, stătea în mijlocul livingului de doisprezece metri pătraţi, cu aerul unui oaspete la palat. Dintre toate locurile unde îl văzuse până acum, acesta era cadrul care părea cel mai potrivit pentru el. La fel ca şi simplitatea hainelor, ca întreaga lui înfăţişare îi dădea aparenţa unui aristocrat absolut, la fel cum austeritatea încăperii îi dădea aerul unui nobil retras; o singură amprentă regală fusese adăugată acestei asprimi: două pocale vechi, de argint tronau într-o nişă îngustă, tăiată în peretele de lemn brut; desenele ornamentale de pe luxoasele cupe avuseseră nevoie de munca îndelungată şi costisitoare a unui maestru, mai multă muncă decât fusese nevoie pentru ridicarea colibei, un desen şters de patina mai multor veacuri decât au avut nevoie pinii colibei să crească. În mijlocul camerei, aerul detaşat al lui Francisco, felul lui firesc de a fi căpătase o uşoară nuanţă de mândrie tăcută, ca şi cum zâmbetul lui i-ar fi şoptit uşor: Asta sunt tot ce sunt şi asta am fost în toţi anii ăştia.

Dagny îşi ridică privirea către pocale.

— Da, îi spuse el, ca răspuns la întrebarea ei mută, au fost ale lui Sebastián d'Anconia şi ale soţiei lui. E singurul lucru pe care l-am adus aici din palatul de la Buenos Aires. Ăsta, şi blazonul de deasupra uşii. E tot ce am vrut să păstrez. Tot restul va dispărea, de acum, în numai câteva luni.

Chicoti.

— N-o să mai vadă, nimeni, nici urmă din d'Anconia Copper, dar o să fie surprinşi. N-o să mai găsească mai nimic folositor. Cât despre palat, n-o să poată nici măcar să plătească factura la încălzire.

— Şi după aceea? îl întrebă ea. Unde o să te duci?

— Eu? O să merg să muncesc pentru d'Anconia Copper.

— Ce vrei să spui cu asta?

— Îţi mai aminteşti sloganul acela de demult: „Regele a murit, trăiască regele"? Când cadavrul proprietăţii strămoşilor mei n-o să-mi mai stea în cale, abia atunci mina mea o să devină noul trup al d'Anconia Copper, acel fel de proprietate pe care şi-au dorit-o

înaintaşii mei, pentru care au muncit, pe care au meritat-o, dar pe care nu au stăpânit-o pe de-a-ntregul.

— Mina ta? Care mină? Unde?

— Aici, îi răspunse, arătând către piscurile munţilor. Nu ştiai?

— Nu.

— Am o mină de cupru la care jefuitorii nu vor ajunge. E aici, în munţii aceştia. Am făcut toate prospecţiunile, am descoperit-o, am făcut primele excavaţii. Se întâmpla acum mai bine de opt ani. Am fost primul om căruia Midas i-a vândut pământ în valea asta. Am cumpărat mina. Am început-o cu mâinile mele, la fel cum a început şi Sebastián d'Anconia. Acum am un administrator care se ocupă de ea şi care era cel mai bun metalurgist pe care-l aveam în Chile. Mina produce tot cuprul de care avem nevoie. Profiturile mi le depozitez la Banca Mulligan. În câteva luni, asta va fi toată averea mea. Şi va fi tot de ce am nevoie…

— …ca să fiu stăpânul lumii, în felul acesta sună vocea lui rostind ultima propoziţie, iar Dagny fu mirată de diferenţa dintre sunetul acela şi cel al oamenilor secolului ei – ruşinat, iritant, jumătate lamentaţie, jumătate ameninţare, tonul amestecat al cerşetorului şi al tâlharului – pe care-l atribuiseră cuvântului „nevoie".

— Dagny, îi spuse el stând lângă fereastră, ca şi cum s-ar fi uitat nu la piscurile munţilor, ci la cele ale timpului, renaşterea companiei d'Anconia Copper – şi a lumii – trebuie să înceapă aici, în Statele Unite. Asta a fost singura ţară din istorie care nu s-a născut din şansă sau din afacerile sângeroase şi oarbe ale unor triburi, ci ca un produs raţional al minţii umane. Ţara aceasta s-a construit din supremaţia raţiunii – şi, vreme de un secol cu adevărat glorios, ea a reformulat întregul pământ. Va trebui s-o facă din nou. Primul pas pe care-l va face compania d'Anconia Copper trebuie să pornească de aici – ca orice altă valoare umană –, pentru că tot restul pământului a cunoscut deja epuizarea tuturor principiilor care l-au condus de-a lungul veacurilor: credinţa mistică, supremaţia iraţionalului, care nu au decât două monumente la capăt de drum: spitalul de nebuni şi cimitirul… Sebastián d'Anconia a făcut o greşeală: a acceptat un sistem care a declarat că o proprietate pe care a câştigat-o pe drept trebuie să fie a lui nu pe drept, ci pentru că i se îngăduie. Urmaşii lui au plătit pentru această eroare. Eu am plătit ultimul… Mă gândesc că o să ajung ziua aceea când, crescute din propria lor cenuşă, în pământul acesta, minele, topitoriile, docurile de minereu ale companiei d'Anconia Copper se vor răspândi în lumea largă până acolo, departe, în ţara mea natală, şi că eu voi fi acela care va începe reconstrucţia ei. Poate voi trăi ziua aceea, dar nu pot fi sigur. Nimeni nu poate prevedea momentul exact când ceilalţi vor alege să se întoarcă la raţiune. Se prea poate ca la capătul vieţii mele să nu fi putut realiza decât atât,

această singură mină – d'Anconia Copper nr. 1, Defileul lui Galt, Colorado, USA. Dar, Dagny, îţi mai aminteşti că ambiţia mea era să dublez producţia de cupru a tatălui meu? Dagny, dacă la sfârşitul vieţii voi produce numai un funt[1] de cupru pe an, o să fiu mai bogat decât tatăl meu, mai bogat decât înaintaşii mei cu toate miile lor de tone – pentru că funtul acela va fi al meu de drept şi va fi folosit să păstreze în picioare o lume care ştie acest lucru!

Acesta era Francisco din copilăria lor, în felul în care arăta, în felul de a se comporta, în strălucirea deschisă a ochilor lui – şi începu şi ca să-l întrebe despre mina de cupru la fel cum îl întreba despre proiectele lui industriale în timpul lungilor plimbări prin împrejurimile Hudsonului, redescoperind astfel sentimentul pe care i-l trezea un viilor deschis înainte.

— O să te duc să vezi mina, spuse Francisco, imediat ce glezna ta se însănătoşeşte. Trebuie să urcăm o cărare destul de povârnită ca să ajungem acolo, o cărare accidentată, până acum nu există un drum pentru camioane. Lasă-mă să-ţi arăt noua topitorie pe care o proiectez. Am tot lucrat la ea în ultima vreme, este prea complexă pentru nivelul actual al producţiei, dar când produsul minei va creşte ca să justifice ridicarea ei... – doar uită-te cât timp, câtă energie şi câţi bani va economisi!

Stăteau amândoi aşezaţi pe podea, aplecaţi deasupra paginilor risipite în faţa ei, studiind secţiunile încâlcite ale topitoriei – cu aceeaşi seriozitate veselă pe care o avuseseră cândva când fuseseră duşi să studieze rămăşiţele dintr-o curte cu vechituri.

Ea se aplecă să mai ia o bucată de hârtie şi-şi dădu seama că se apleacă peste umărul lui. Involuntar, rămase nemişcată pentru o clipă, nu mai mult decât o scurtă pauză în curgerea unei singure mişcări, în vreme ce ochii i s-au ridicat către ai lui. Francisco se uita în jos, adânc, în ochii ei, fără să ascundă ce simte şi fără să implice vreun gest ce ar fi urmat imperativ. Dagny se trase înapoi, ştiind că simţise aceeaşi dorinţă ca şi el.

Totuşi, încă păstrând sentimentul redescoperit a ceea ce simţise cândva pentru el, Dagny surprinse o calitate care fusese întotdeauna parte din el, acum, pentru prima dată, limpede înaintea ochilor ei: dacă dorinţa era triumful vieţii unui om, ceea ce simţea pentru Francisco fusese întotdeauna o celebrare a viitorului ei, asemenea unui moment de graţie obţinut ca parte dintr-un întreg necunoscut, moment de graţie care întărea promisiunile ce vor urma. În chiar clipa când a înţeles asta, şi-a dat seama de asemenea că singura dorinţă pe care o experimentase până atunci nu era îndreptată către viitor, ci cu totul şi cu totul prinsă în prezent. Îşi dăduse seama de asta graţie

[1] Unitate de măsură a greutăţii, aprox. 500 de grame. (n.tr.).

unei imagini: imaginea unui bărbat care stătea în picioare, în uşa unei clădiri scunde, din granit. Forma ultimă a acestei promisiuni care o ţinuse în mişcare – se gândi – era bărbatul care, poate, va constitui o promisiune ce va rămâne neîmplinită.

Dar ăsta – îşi continuă consternată gândul – era peisajul unui destin omenesc pe care îl urâse şi-l respinsese cu îndârjire: priveliştea celui care se lasă copleşit de ceva ce se găseşte, strălucitor, înaintea ochilor lui, de neatins, condamnat să aspire mereu, dar să nu-l atingă. Viaţa ei şi valorile ei n-o puteau conduce într-acolo, gândi ea; n-a găsit niciodată frumuseţe în a tânji după ceea ce era imposibil şi nici nu i se păruse că posibilul ar fi peste puterile ei. Dar ajunsese în acel punct şi nu putea să găsească încă vreun răspuns.

Nu putea să renunţe la el şi nu putea să renunţe la lume – se gândi ea în seara aceea uitându-se la Galt. Răspunsul părea să fie şi mai greu de găsit în prezenţa lui. I se părea că nu existase nicio problemă, că nimic nu putea să ia locul imaginii lui şi că nimic niciodată n-ar fi putut-o face să plece – şi, în acelaşi timp, că n-ar avea nici măcar dreptul să se uite la el dac-ar fi renunţat la compania ei de căi ferate. Simţea că-i aparţine, că tot ce nu fusese vreodată numit era de la sine înţeles între ei doi de la bun început – şi, în acelaşi timp, că el putea oricând să dispară din viaţa ei şi, cândva, pe o stradă din viitor, în lumea de afară, să treacă pe lângă ea cu o indiferenţă imponderabilă.

Îşi dădu seama că n-o întrebase nimic despre Francisco. Când îi vorbi despre vizita pe care o făcuse, nu văzu nicio reacţie pe chipul lui, nici de aprobare, nici vreo urmă de resentiment. I se păruse doar că a suprins o umbră aproape imperceptibilă în expresia lui de atenţie sobră: arăta ca şi cum aceasta ar fi fost o problemă în legătură cu care alesese să nu simtă nimic.

Ceea ce văzuse se transforma într-o întrebare, iar aripa acestei întrebări i se înşurubase în minte, cioplind adânc, tot mai adânc în nopţile care au urmat – când Galt pleca de acasă şi o lăsa singură. Ieşea în fiecare seară, după cină, fără să-i spună unde se duce, şi se întorcea la miezul nopţii sau şi mai târziu. Nu-şi îngăduise să înţeleagă pe deplin cu câtă tensiune şi cu câtă nelinişte îi aştepta reîntoarcerea. Nu-l întrebase niciodată unde-şi petrece serile. Ceea ce o împiedicase era tocmai nevoia urgentă de a afla; păstra tăcerea în legătură cu această frământare ca o formă voluntară, ambiguă de sfidare, jumătate sfidare îndreptată spre el, jumătate îndreptată înspre propria ei anxietate.

Nu ar fi acceptat toate acele lucruri care o înspăimântau şi nici nu le-ar fi dat forma concretă a cuvintelor, dar le cunoştea din fascinaţia sâcâitoare, hidoasă a unei emoţii prohibite. Parte din ea era un resentiment sălbatic, de o intensitate pe care nu o mai simţise vreodată, ceea ce însemna că răspunsul consta în posibila existenţă a

unei femei în viaţa lui; totuşi, resentimentul se îmblânzea sub o anumită calitate sănătoasă în toate acele lucruri de care se temea, ca şi cum ameninţarea ar fi putut fi alungată, iar apoi, dac-ar fi fost necesar, acceptată. Dar exista o spaimă şi mai mare, şi mai urâtă: conturul sordid al sacrificiului de sine, suspiciunea, de nerostit în legătură cu el, că ar fi vrut să se îndepărteze din calea ei şi, astfel, să lase vidul s-o împingă către bărbatul care era cel mai bun şi drag prieten.

Trecură zile întregi până să vorbească despre asta. Apoi, în timpul cinei, într-o seară când el era pe picior de plecare, ea deveni deodată conştientă de strania plăcere pe care o simţise în timp ce-l privea mâncând din mâncarea pe care ea o pregătise – şi, deodată, involuntar, ca şi cum plăcerea îi dăduse un drept pe care nu îndrăznise să-l identifice nici ca bucurie, nici ca durere, şi care rupse pe neaşteptate rezistenţa – se auzi întrebându-l:

— Ce faci în fiecare seară?

Îi răspunse cu simplitate, ca şi cum i s-ar fi părut de la sine înţeles ca ea să fi cunoscut deja răspunsul:

— Conferenţiez.

— Despre ce?

— Ţin un curs de fizică, la fel ca în fiecare an în timpul acestei luni. E... De ce râzi? o întrebă văzându-i zâmbetul de uşurare, hohotul tăcut care nu părea să răspundă la cuvintele lui şi, înainte ca ea să-i dea replica, Galt zâmbi deodată, ca şi cum ar fi intuit răspunsul, iar Dagny desluşi o trăsătură neobişnuită, intensă în zâmbetul lui, care însemna aproape o intimitate obraznică, în contrast cu felul obişnuit, de un calm impersonal, cu care începuse conversaţia.

— Ştii că aceasta este luna în care fiecare ne expunem roadele muncii. Richard Halley dă concerte, Kay Ludlow va juca în două piese scrise de autori care nu scriu pentru lumea de afară, iar eu susţin conferinţe şi raportez despre activitatea pe care am depus-o pe parcursul unui an.

— Conferinţe gratuite?

— Fireşte că nu. Zece dolari de persoană pentru fiecare curs.

— Vreau să te ascult.

Clătină din cap.

— Nu. O să ai voie să participi la concerte, la piesele de teatru sau la orice altă formă de prezentare pentru pura ta plăcere, dar nu şi la conferinţele mele şi nici la vreun alt târg de idei pe care ai putea să le duci cu tine în afara văii. Pe lângă asta, clienţii mei – sau studenţii – sunt singurii care au un scop practic pentru a participa la cursul acesta: Dwight Sanders, Lawrence Hammond, Dick Menamara, Owen Kellogg şi încă câţiva. Anul ăsta am mai adăugat un începător: Quentin Daniels.

— Chiar aşa? spuse ea, aproape cu o umbră de gelozie. Cum de-şi poate permite ceva atât de scump?

— Pe credit. I-am oferit un sistem de plată în rate. Merită.

— Unde ţii conferinţele?

— În hangar, la ferma lui Dwight Sanders.

— Şi unde munceşti în timpul anului?

— În laboratorul meu.

Îl întrebă cu băgare de seamă:

— Unde se află laboratorul tău? Aici, în vale?

El se uită în ochii ei un moment, lăsând-o să vadă privirea lui amuzată şi faptul că ştie care e scopul ei, abia apoi răspunse:

— Nu.

— Ai trăit în lumea de afară în ultimii doisprezece ani?

— Da.

— Ai – i se părea prea greu de suportat –, ai cam aceeaşi slujbă ca şi ceilalţi?

— O, da.

Unda de voioşie din ochii lui părea sporită de cine ştie ce semnificaţie specială.

— Nu-mi spune că eşti vreun contabil secundar.

— Nu, nu sunt.

— Şi-atunci cu ce te ocupi?

— Mă ocup cu ceea ce lumea vrea ca eu să fac.

— Unde?

El clătină din cap.

— Nu, domnişoară Taggart. Dacă hotărăşti să părăseşti valea, acesta este unul dintre lucrurile pe care nu ai voie să le ştii.

Zâmbi din nou în felul acela insolent, atât de personal, care acum părea să spună că ştia ce ameninţare se ascundea în răspunsul lui şi ce însemna asta pentru ea, apoi se ridică de la masă.

Când era deja plecat, Dagny simţea că trecerea timpului nu este decât o greutate apăsătoare în liniştea casei, ca o masă imobilă, vâscoasă, care se scurge încet printr-o spărtură îngustă, într-un ritm care nu-i dădea niciun indiciu dacă au trecut ore sau numai câteva minute. Stătea cu picioarele strânse într-un fotoliu din sufragerie, măcinată de nepăsarea grea şi imponderabilă, care nu vine din lene, ci din frustrarea unei dorinţe care îndeamnă cu o violenţă secretă şi pe care nicio alta mai măruntă n-o poate satisface.

Plăcerea aceea deosebită pe care o simţise când îl privise mâncând ceea ce-i pregătise – se gândi ea, stând nemişcată, cu ochii închişi, cu mintea alergând, ca timpul, prin acelaşi teritoriu al tainicei lentori – fusese plăcerea de a şti că-i oferise o bucurie senzorială, că o anumită formă de satisfacţie trupească pornise de la ea… Acesta este motivul – îşi continuă ea şirul gândurilor – pentru care o femeie ar trebui să-i

gătească bărbatului ei... o, nu ca o îndatorire, nu ca o carieră cronicizată, ci numai ca un rit special şi rar, în numele a... dar în ce-l transformaseră ei, cei care propovăduiseră care anume trebuie să fie îndatoririle femeii?... Performanţa sterilă a unei corvezi revoltătoare, care a fost indicată ca însuşire potrivită pentru o femeie – în vreme ce ceea ce i-a dat vreodată sens şi a autorizat-o a rămas ca păcat ruşinos... toată îndeletnicirea asta cu grăsimi, aburi şi pieliţe mizerabile într-o bucătărie mizerabilă a fost o chestiune spirituală, un gest de supunere faţă de îndatorirea ei morală – în vreme ce întâlnirea a două trupuri în dormitor n-a însemnat decât o indulgenţă fizică, un act de supuşenie faţă de un instinct animalic, lipsit de glorie, de sens şi de elevaţie a spiritului care să poată fi invocate de animalele implicate.

Sări cu iuţeală în picioare. Nu voia să se gândească la lumea de afară ori la codul ei moral. Dar ştia că nu acesta era subiectul gândurilor ei. Şi nici nu voia să se gândească la subiectul pe care mintea ei intenţiona să-l analizeze, subiectul care tot continua să revină împotriva voinţei ei, dintr-o voinţă proprie...

Traversă camera, dispreţuindu-şi nesiguranţa ticăloasă şi incontrolabilă a mişcărilor – sfâşiată de nevoia de a lăsa mişcarea să spargă imobilitatea din jurul ei şi ştiind totodată că nu aceasta era forma de ruptură pe care şi-o dorea. Îşi aprinse o ţigară – ca pentru iluzia unei acţiuni utile – şi renunţă în clipa următoare, simţind dezgustul anost al substitutului. Privea în jurul ei ca un cerşetor neobosit, implorând obiectele să-i dea un motiv, dorindu-şi să poată găsi ceva de curăţat, de îngrijit, de frecat – ştiind că niciun gest nu merită efortul. Iar când nimic nu merită efortul – îi spuse o voce aspră în minte –, acesta este un filtru care ascunde o dorinţă care valorează prea mult; ce vrei?... Aprinse un chibrit, aducând tacticos flacăra spre capătul ţigării pe care o observă, uitată neaprinsă, în colţul gurii... Ce-ţi doreşti? – repetă vocea care răsuna cu asprime de judecător. Vreau să se întoarcă! – răspunse, aruncând cuvintele, ca un plâns mut îndreptat împotriva unui acuzator dinăuntru, aproape ca şi cum cineva ar arunca un os bestiei care-l urmăreşte, sperând să-i distragă pentru o clipă atenţia de la restul festinului.

— Îl vreau înapoi – spuse moale, ca răspuns la acuzaţia că nu există niciun motiv pentru o astfel de nerăbdare... Îl vreau înapoi – spuse implorator, ca răspuns la faptul că-şi reamintise, rece, că vorbele ei nu înclinaseră balanţa judecătorului. Vreau să se întoarcă! – strigă sfidătoare, chinuindu-se să nu-i scape cumva cuvântul acela inutil în propoziţie.

Simţi că, de oboseală, i se prăbuşeşte capul, ca după o bătaie lungă, ţigara pe care o văzu între degete arsese până aproape de filtru. O aruncă şi căzu din nou în fotoliu.

Nu încerc să fug – îi trecu prin minte –, nu încerc să fug, numai că nu văd nicio cale de răspuns... Ceea ce vrei – spuse vocea, în vreme ce Dagny se poticnea într-o ceaţă înecăcioasă – este al tău, gata să pui mâna pe el, dar orice e mai puţin decât abandonul tău, decât convingerea ta deplină este o trădare a tot ce înseamnă el... Atunci lasă-l să mă blesteme – se gândi, de parcă vocea ar fi fost acum rătăcită prin ceaţă şi n-ar auzi-o – lasă-l să mă blesteme mâine... Îl vreau... înapoi...

Nu auzi niciun răspuns, pentru că, uşor, capul i se lăsă pe fotoliu; adormise.

Când deschise ochii, îl văzu stând la trei metri de ea, uitându-se la ea ca şi cum ar fi privit-o deja de ceva timp.

Îi văzu faţa şi, cu limpezimea unei percepţii unice, înţelese deodată semnificaţia expresiei pe care o avea pe chip: Galt pricepuse că ea purtase, vreme de câteva ore, o luptă. Conştientiză fără niciun fel de uimire, pentru că nu-şi recăpătase încă luciditatea în legătură cu niciun motiv care s-o poată lua prin surprindere.

— Aşa arăţi, îi spuse el încet, când adormi la birou – iar Dagny ştiu că nici Galt nu era pe deplin conştient că-i îngăduie să audă asta: felul în care i-o spusese îi spunea lui Dagny despre cât de des se gândise el la asta şi din ce motiv.

— Arăţi ca şi cum te-ai fi trezit într-o lume unde nu ai nimic de ascuns şi nimic de care să te temi – iar ea ştiu că prima mişcare de pe chipul ei a fost un zâmbet, o ştiu în clipa când se risipi, când îşi dădu seama că amândoi erau treji.

Galt adăugă încet, cu toată luciditatea:

— Dar aici, chiar e adevărat.

Cea dintâi reacţie a ei pe teritoriul realităţii fu un sentiment de putere. Sări în picioare cu o mişcare fluidă, uşoară, încrezătoare, simţind unda de mişcare trecând din muşchi în muşchi prin întregul corp. Întrebă – şi aceasta a fost lentoarea, sunetul unei curiozităţi obişnuite, tonul cu care-ţi asumi implicaţiile unei astfel de întrebări, care dădură vocii ei sonoritatea estompată a dispreţului:

— De unde ştii tu cum arăt eu în... birou?

— Ţi-am spus că te-am urmărit ani buni.

— Cum ai reuşit să mă urmăreşti atât de îndeaproape? De unde?

— N-o să-ţi răspund acum, îi spuse el simplu, fără s-o înfrunte.

Mişcarea uşoară a umărului ei către spate, pauza, apoi tonul scăzut şi metalic, lăsă să scape o urmă de triumf vesel dincolo de cuvinte:

— Când m-ai văzut pentru prima dată?

— În urmă cu zece ani, îi răspunse, uitându-se ţintă în ochii ei şi lăsând-o să vadă că răspundea cu totul sensului din întrebarea ei.

— Unde?

Cuvântul era aproape o poruncă.

Galt ezită, apoi văzu un zâmbet uşor ivindu-i-se nu în ochi, ci pe buze, acel fel de zâmbet cu care cineva contemplă – cu dorinţă, cu amărăciune şi cu mândrie – o proprietate pe care şi-a achiziţionat-o cu un cost fabulos; ochii lui păreau să fie îndreptaţi nu către ea, ci către fata de atunci.

— În subterană, la Terminalul Taggart, îi răspunse el.

Devenise deodată conştientă de postura ei: îşi lăsase umerii să cadă uşor spre spătarul scaunului, nepăsătoare, pe jumătate întinsă, cu un picior întins înainte – şi cu bluza strânsă şi transparentă, cu fusta largă, ţărănească, vopsită manual în culorii vii, cu ciorapii fini şi cu pantofii cu toc înalt, nu arăta ca un funcţionar de la căile ferate – arăta a ceea ce şi era: servitoarea lui. Îşi dădu seama care a fost momentul în care cel mai palid semn de strălucire din ochii lui verde-închis dispăru sub vălul distanţei, înlocuind viziunea trecutului prin percepţia ei imediată. Îi întâlni privirea într-un fel insolent care nu era altceva decât un zâmbet care nu mişca niciunul dintre muşchii feţei.

El se întoarse, dar felul în care păşea de-a lungul camerei era la fel de elocvent ca sunetul unei voci. Dagny ştia că el vrea să plece din cameră, aşa cum plecase întotdeauna, niciodată nu stătuse mai mult decât să-i ureze noapte bună, scurt, când se întorcea acasă. Îi percepea zbaterea interioară, fie din felul în care păşea – purtându-l într-o parte, dar trăgându-l în cealaltă –, fie din certitudinea ei că trupul îi devenise numai un instrument să-l observe pe el, ca un ecran care indică atât mişcările, cât şi motivele – n-ar fi putut spune cu exactitate. Nu ştia decât că el, cel care niciodată nu iniţiase şi nici nu purtase un război împotriva lui însuşi, nu avea acum puterea să iasă din camera aceea.

Comportamentul lui nu părea să indice nici urmă de stinghereală. Îşi scoase haina, o aruncă, rămase în tricou, se aşeză cu faţa la ea, la fereastra din partea cealaltă a camerei. Dar se aşeză pe braţul fotoliului, ca şi cum nici n-ar fi plecat, nici n-ar fi rămas.

Ea avu o senzaţie aiuritoare, uşoară, aproape frivolă de triumf, ştiind că avea puterea de a-l face să rămână, aproape ca şi cum s-ar fi slujit de atingerea fizică; pentru o clipă, scurtă şi greu de suportat, fu chiar o formă satisfăcătoare de contact.

Rămase apoi, deodată, cumplit de şocată – o uimire care era jumătate explozie, jumătate ţipăt – şi căută sursa acestei uimiri – faptul de a-l vedea înclinându-se uşor într-o parte – iar aceasta nu era altceva decât o postură accidentală, linia prelungă care începea de la umăr şi continua către mijloc, către şolduri, în jos, către picioare. Îşi mută privirea, ca el să nu vadă că tremură – şi alungă gândurile de triumf, iar forţa îi veni dinăuntrul lor.

— Te-am văzut de mai multe ori de atunci, îi răspunse el încet, domol, însă ceva mai rar decât de obicei, ca şi cum ar fi putut să

controleze totul, mai puţin nevoia lui de a vorbi.

— Unde m-ai văzut?

— În mai multe locuri.

— Dar te-ai asigurat că nu vei fi observat?

Ea îşi dădea seama că faţa lui nu ar fi rămas neremarcată.

— Da.

— De ce? Ţi-a fost teamă?

— Da.

O spusese cu cea mai mare simplitate, iar ei îi luă o clipă să-şi dea seama că şi el conştientiza ce-ar fi însemnat pentru ea să-l remarce în mulţime.

— Ştiai cine sunt când m-ai văzut prima dată?

— Da. Aproape cel mai crunt duşman al meu.

— Ce? Nu se aşteptase la asta; adăugă – puţin mai încet: Cine e cel mai crunt?

— Doctorul Robert Standler.

— M-ai pus în aceeaşi categorie cu el?

— Nu. El e cel mai conştiincios duşman al meu. E un om care şi-a vândut sufletul. Nu avem nicio intenţie să i-l recuperăm. Tu însă – tu eşti de-a noastră. Am ştiut lucrul ăsta – mult înainte să te văd. Am ştiut şi că o să fii ultima care o să ni te alături – şi cea mai greu de învins.

— Cine ţi-a spus?

— Francisco.

După o clipă, îl întrebă:

— Ce ţi-a spus?

— A spus că dintre toate numele de pe lista noastră, al tău o să fie cel mai greu de cucerit. Atunci a fost pentru prima dată când am auzit de tine. Francisco a fost cel care ţi-a trecut numele pe listă. Mi-a spus că eşti singura speranţă şi singurul viitor pentru Taggart Transcontinental, că o să ne ţii piept mult timp, că o să te lupţi cu noi multă vreme, că o să ţii cu dinţii de reţeaua de cale ferată, pentru că ai prea multă răbdare, prea mult curaj şi prea multă consideraţie pentru munca ta.

Îşi îndreptă privirea către ea:

— Nu mi-a mai spus nimic altceva. Vorbea despre tine aproape ca şi cum ar fi vorbit despre unul dintre viitorii noştri grevişti. Mai ştiam doar că fuseseră ţi prieteni în copilărie – şi asta a fost totul.

— Când m-ai văzut prima dată?

— Doi ani mai târziu.

— Cum?

— Din întâmplare. Era noapte, târziu… pe o platformă de cale ferată de la Terminalul Taggart.

Dagny ştia că aceasta era o formă de supunere, că el nu voia s-o

spună – chiar dacă vorbea – ea percepuse atât intensitatea mută, cât şi contorsiunea de rezistenţă din glasul lui – dar trebuia să vorbească, pentru că trebuia să îngăduie – amândurora – această formă de contact.

— Erai îmbrăcată cu o rochie lungă, de seară. Purtai o pelerină care-ţi aluneca pe jumătate de pe trup – ţi-am văzut întâi umerii goi, spatele, apoi profilul – părea că, pentru o clipă, pelerina o să alunece încă şi mai tare şi c-o să rămâi acolo dezbrăcată. Abia apoi am văzut că purtai o rochie de seară, lungă, de culoarea gheţii, ca tunicile zeiţelor eline, dar aveai părul scurt şi profilul impozant al americancei. Păreai cu totul din altă lume, nu făceai parte din priveliştea unei platforme de cale ferată – şi nu pe o platformă de cale ferată te-am văzut, ci am văzut ceva ce nu mai văzusem niciodată până atunci –, şi-apoi, deodată, mi-am dat seama că tu chiar aparţineai acelui loc, printre şine, sub negrul de fum şi grinzi, că aceea era scenografia perfectă pentru o rochie de seară diafană, pentru umerii goi şi pentru un chip atât de viu ca al tău – o platformă de cale ferată, nu un apartament de lux –, iar tu păreai să fii un simbol al bunăstării şi aparţineai în întregime locului care era sursa acesteia – păreai să aduci prosperitatea, graţia, extravaganţa şi bucuria de a trăi înapoi celor cărora le aparţinea de drept, oamenilor care au ridicat fabrici şi care au construit căi de transport; erai imaginea energiei şi a recompenselor ei, laolaltă, o imagine a competenţei şi a luxului puse împreună, iar eu am fost primul om care a arătat că acestea două sunt inseparabile – şi m-am gândit că dacă oamenii timpului tău ar da formă adevăraţilor lor zei şi ar înălţa o statuie în numele a ceea ce înseamnă căile ferate americane, a ta ar trebui să fie statuia... Apoi am văzut ce faci şi mi-am dat seama cine eşti. Le dădeai îndrumări oficialilor de la Terminal, nu puteam să aud ce le spuneai, dar glasul tău suna precipitat, tăios şi sigur pe sine. Am ştiut că tu eşti Dagny Taggart. Am venit mai aproape, suficient de aproape cât să aud două fraze: „Cine a spus asta?” a întrebat unul dintre oameni. „Eu”, i-ai răspuns. Asta a fost tot ce-am auzit. Şi a fost destul.

— Şi-apoi?

El îşi ridică încet privirea, urmărind-o de-a lungul camerei, iar intensitatea subterană care-i înmuia glasul, estompându-i-l, moale, îi dădea un timbru de autoderiziune care era deopotrivă disperat şi aproape tandru:

— Apoi am ştiut că abandonul motorului nu era cel mai aspru preţ pe care va trebui să-l plătesc pentru această grevă.

Dagny se întreba ce umbră anonimă – printre călătorii care se grăbiseră pe lângă ea, la fel de lipsiţi de substanţă ca vuietul motoarelor şi la fel de nebăgat în seamă –, care umbră fusese a lui: se întreba cât de aproape fusese de el în tot acel răstimp.

— Oh, de ce nu mi-ai vorbit – nici atunci, nici mai târziu?

— Îţi aduci aminte ce anume făceai la Terminal în noaptea aceea?

— Îmi amintesc vag o noapte în care mă chemaseră de la o petrecere la care fusesem invitată. Tatăl meu era plecat din oraş, iar noul manager al Terminalului făcuse o greşeală oarecare ce blocase întregul trafic prin tuneluri. Fostul manager îşi dăduse inexplicabil demisia cu o săptămână în urmă.

— Eu l-am făcut să-şi dea demisia.

— Înţeleg...

Glasul îi pieri deodată – ca şi cum ar fi renunţat la sunet pleoapele îi căzură, lipsindu-se de văz. Dacă nu şi-ar fi reprimat atunci pornirea – se gândi Dagny –, dac-ar fi venit s-o revendice, atunci sau mai târziu, prin ce tragedie ar fi trebuit să treacă?... Îşi aminti ce a simţit când a strigat că l-ar împuşca pe Distrugător, dacă l-ar avea în faţa ochilor... L-aş fi împuşcat – iar gândurile nu i se alcătuiau în cuvinte, ştia asta numai printr-un tremur uşor, o presiune în stomac – l-aş fi împuşcat, în cele din urmă, dac-aş fi ştiut ce rol joacă... şi aş fi descoperit... şi totuşi – se cutremură, pentru că ştia că încă-şi dorea să fi venit la ea, pentru că gândul pe care nu şi-l îngăduise, dar care plutea ca o undă călduţă de-a lungul trupului, era: L-aş fi împuşcat, dar nu înainte de...

Deschise ochii – şi-şi dădu seama că gândul care-i trecuse prin minte era limpede pentru el, la fel cum ale lui erau pentru ea. Dagny îi văzu privirea înnegurată şi dispreţul din linia gurii, îl văzu lăsându-se pradă unei crunte lupte lăuntrice, se simţi ea însăşi înecată de nestăvilita dorinţă de a-l răni, de a vedea, de a privi, de a privi până dincolo de limita suportabilităţii – a ei şi a lui –, de a-l reduce apoi la stadiul de neajutorare a celui devenit sclav al plăcerii.

El se ridică în picioare, se uită în jurul lui, iar Dagny nu putu să spună dacă uşoara ridicare a capului sau tensiunea din trăsăturile lui îi făceau chipul să arate atât de straniu de calm şi limpede, ca şi cum ar fi fost sfâşiat de emoţie până în adânc, până la puritatea reală a structurii lui.

— Pe fiecare om de care compania ta de cale ferată a avut nevoie şi pe care l-a pierdut în ultimii zece ani, îi spuse, eu l-am convins să te abandoneze.

Glasul lui avea intensitatea egală şi simplitatea solară a unui contabil care-i reaminteşte unui neobosit cumpărător că scadenţa e o instanţă absolută, căreia nu-i poate scăpa.

— Am scos toate elementele de siguranţă din Taggart Transcontinental şi, dacă alegi să te întorci, o să se prăbuşească peste tine.

Se întoarse să iasă din cameră. Dagny îl opri. Mai mult decât cuvintele, vocea ei îl făcu să se oprească: glasul îi era slab, nu arăta nici urmă de emoţie, ci doar o greutate înecăcioasă, iar singura lui

culoare era dată de un subton inflexibil, ca un ecou lăuntric, care aducea a ameninţare; era vocea imploratoare a cuiva care păstrează încă o urmă de onoare, dar pe care prea mult a purtat-o după sine:

— Vrei să mă ţii aici, nu-i aşa?

— Mai mult decât orice altceva pe lume.

— Ai putea să mă faci să rămân.

— Ştiu.

Vocea lui rosti cuvintele cu acelaşi sunet ca al ei. Aşteptă – cât să-şi recapete suflul. Când începu să vorbească, glasul îi era moale şi limpede, aproape ca un avertisment care se transforma abia vizibil într-un zâmbet de înţelegere:

— Vreau ca tu să accepţi locul acesta. Ce valoare ar avea pentru mine să am aici doar prezenţa ta fizică, lipsită altminteri de însemnătate? Ar fi un anumit tip de realitate mincinoasă cu care cei mai mulţi dintre oameni se mint pe ei înşişi de-a lungul întregii lor vieţi. Nu sunt capabil de aşa ceva.

Se întoarse să plece în camera lui şi închise uşa.

Dagny ieşise din hăţişul propriilor gânduri – stând întinsă în pat, învăluită în întunericul camerei, fără să fie în stare să se gândească la ceva anume şi nici să adoarmă –, iar rumoarea care-i umpluse mintea părea să fie numai o senzaţie musculară, însă tonul şi nuanţele lui încâlcite erau un plânset implorator, pe care-l cunoştea bine, dar nu alcătuit din cuvinte, ci aşa cum ţi-e cunoscută o durere: Lasă-l să vină aici, lasă-l să doboare – să se ducă naibii totul, compania, greva şi tot ce ne-a ţinut în viaţă până acum! – să se ducă naibii tot ce am fost şi tot ce suntem! – el aşa ar face, şi dacă ar fi să mor mâine – atunci fie! să mor, dar să mor mâine – lasă-l să vină aici, cu orice preţ va vrea el, nu mi-a mai rămas nimic pe care să nu-l poată cumpăra – oare asta înseamnă să devii un animal? – aşa merg lucrurile şi asta sunt eu… Se lăsă pe spate, cu palmele paralizate pe cearşaf, de o parte şi de cealaltă, ca pentru a se împiedica să se ridice şi să se ducă în camera lui, dându-şi seama că ar fi foarte capabilă s-o facă chiar şi pe asta. Nu sunt eu cea care-şi doreşte, ci un trup care nu mai poate nici să îndure, nici să ţină sub control… Dar undeva înăuntrul ei, nu în cuvinte, ci ca un punct luminiscent şi imobil, intuia prezenţa unui judecător care părea să o ţină sub observaţie, nu ca s-o condamne, ci în semn de amuzament şi consimţământ, ca şi cum ar fi spus: Trupul? – dacă n-ar fi ceea ce ştii că este, te-ar împinge trupul la asta? – de ce vrei trupul lui şi nu al altcuiva? – crezi că înfierezi totul, tot ce a însemnat sensul existenţei voastre? – crezi că maculezi tot ce ai venerat până în acest moment prin dorinţa prea intensă?… Nici nu trebuia să audă aceste cuvinte, le ştia, întotdeauna le-a ştiut… După un timp, pierduse scânteia acestui gând şi nu-i mai rămăsese nimic în afara durerii şi a palmelor paralizate pe cearşaf – şi întrebarea

aproape indiferentă dacă şi el era treaz şi se lupta cu aceeaşi agonie.

În casă nu se auzea niciun zgomot, iar afară nu se vedea nicio lumină printre trunchiurile celor trei copaci. După mult timp, auzi, din întunericul camerei lui, două sunete care-i răspunseră la întrebare pe de-a-ntregul; ştia că e treaz şi ştia că nu va veni; erau zgomote de paşi şi pocnetul scurt al unei brichete.

* * *

Richard Halley se opri din cântat, plecă de lângă pian şi se uită înspre Dagny. O văzu ascunzându-şi chipul ca-ntr-un gest involuntar de a-şi masca emoţia; Richard se ridică, îi zâmbi şi spune încet:

— Mulţumesc.

— O, nu… şopti Dagny, dându-şi seama că ea ar trebui să fie recunoscătoare şi că a-şi fi exprimat recunoştinţa ar fi fost cu totul inutil. Se gândea la toţi acei ani în care fuseseră compuse acele bucăţi pe care tocmai i le cântase, aici, în micul lui bordei de la capătul văii, la tot acel timp când dădea formă splendorii prodigioase a sunetului – asemenea unui monument imponderabil, ridicat unui concept care punea semnul egalităţii între viaţă şi frumuseţe –, câtă vreme ea mersese pe străzile din New York, împinsă într-o căutare lipsită de speranţă a unei forme oarecare de distracţie, urmărită de acordurile unei partituri simfonice, ca şi cum ar fi fost scuipată din gâtul bolnav al unui orator care şi-ar expectora ura malignă faţă de viaţă.

— Vorbesc serios, spuse zâmbind Richard Halley. Sunt om de afaceri şi nu fac niciodată nimic fără să fiu plătit. M-ai plătit. Înţelegi acum de ce am vrut să cânt în seara asta pentru tine?

Dagny îşi ridică privirea. Richard stătea în mijlocul salonului, erau cu desăvârşire singuri, cu fereastra deschisă către noaptea de vară, către copacii de întuneric care alcătuiau un şir lung care cobora către scânteierile de lumină din valea ghicindu-se în depărtare.

— Domnişoară Taggart, câţi oameni pentru care munca să însemne la fel de mult ca pentru dumneata mai există acolo?

— Nu foarte mulţi, îi răspunse ea cu simplitate, nici cu mândrie, nici flatant, ci ca un tribut faţă de valorile exacte pe care le presupunea.

— Aceasta este recompensa pe care o pretind. Nu mulţi şi-o pot permite. Nu mă refer la catharsis, nu de emoţii am nevoie – la naiba cu toate emoţiile! –, am nevoie de înţelegere şi am nevoie să ştiu că plăcerea ta a fost de aceeaşi natură cu a mea, că au o sursă comună: cea a inteligenţei, din judecata conştientă a unei minţi capabile să-mi aprecieze munca după standardele impuse de aceleaşi valori care au stat la baza compoziţiei – vreau să spun: nu faptul că simţi, ci că simţi ceea ce eu am vrut să simţi, nu faptul că-mi admiri munca, ci că o admiri pentru ceea ce eu am vrut să fie admirat.

Râse.

— Există o singură pasiune în cei mai mulţi dintre artişti, mai violentă decât dorinţa lor de a fi admiraţi: teama lor de a nu conştientiza natura admiraţiei atunci când se bucură de ea. Dar e o teamă pe care eu nu am împărtăşit-o niciodată. Nu mă mint singur în ceea ce priveşte munca mea ori răspunsul pe care-l caut – pun prea mare preţ pe amândouă. Nu dau doi bani pe admiraţia în sine, emoţională, intuitivă, instinctivă – sau orbească. Nu dau doi bani pe orbire – sub orice chip ar apărea –, am prea multe de arătat – sau pe surditate: am prea multe de spus. Nu dau doi bani pe admiraţia inimii cuiva, ci numai pe cea a minţii lui. Iar atunci când descopăr un client care să deţină această capacitate nepreţuită, atunci interpretarea mea e un schimb reciproc avantajos. Artistul e un comerciant, domnişoară Taggart, cel mai dificil şi cel mai aprig dintre toţi comercianţii. Acum mă poţi înţelege?

— Da, spuse ea neîncrezătoare, te înţeleg – neîncrezătoare pentru că-şi auzea rostit propriul cod moral şi propriul stindard – purtat de omul din partea căruia se aştepta cel mai puţin să-l poarte.

— Dacă înţelegi, de ce ai avut – acum o clipă – privirea aceea atât de tragică? Ce regreţi?

— Toţi anii în care munca ta a rămas neauzită.

— Dar nu a fost neauzită. Am dat două sau trei concerte în fiecare an. Aici, în Defileul lui Galt. Mai am unul săptămâna următoare. Sper c-o să vii. Intrarea este douăzeci şi cinci de cenţi.

Ea nu-şi putu stăpâni râsul. El zâmbi, apoi trăsăturile i se înmuiară şi redeveniră serioase, ca sub imperiul autocontemplaţiei. Se uita, prin întunericul de dincolo de fereastră, către o pată luminoasă, ivită într-un răriş printre ramuri, cu luna care-i spăla culoarea şi care lăsa numai un lustru metalic, semnul dolarului stând agăţat ca o spirală de oţel strălucitor, sculptat pe cer.

— Domnişoară Taggart, înţelegi de ce dau trei duzini de artişti pe un bun afacerist? De ce am mai multe în comun cu Ellis Wyatt sau cu Ken Danagger – care însă e totalmente afon – decât cu oameni ca Mort Liddy sau ca Balph Eubank? Fie că e vorba despre o simfonie sau despre o mină de cupru, întreaga muncă reprezintă un act creator şi se naşte din aceeaşi substanţă: din capacitatea indestructibilă de a vedea prin ochii celuilalt, ceea ce înseamnă: capacitatea de a realiza o identificare raţională; ceea ce înseamnă: capacitate de a vedea, de a realiza o conexiune şi de a materializa ceea ce nu a mai fost văzut, conectat sau făcut înainte. Imaginea aceea strălucitoare despre care se spunea că ar fi apanajul scriitorilor şi al compozitorilor – care cred ei că este impulsul care l-a făcut pe om să descopere benzina, să conducă o mină, să construiască un motor electric? Focul acela tainic care se spune că arde înăuntrul poeţilor şi al muzicienilor – şi ce cred ei oare că-l animă pe industriaş să sfideze întreaga umanitate în

numele noului său aliaj, ca şi pe inventatorul aeroplanului, ca şi pe constructorii de căi ferate, ca şi pe cei care au descoperit noi virusuri sau noi continente – mereu, de-a lungul timpului?... Un devotament neabătut în goana către adevăr, domnişoară Taggart? I-ai auzit pe moralişti şi pe iubitorii de artă de-a lungul istoriei vorbind despre devotamentul neabătut al artiştilor în goana către adevăr? Dă-mi un singur exemplu de un astfel de devotament ca al celui care spune că pământul se învârte sau ca al celui care spune că un aliaj de oţel şi de cupru are anumite proprietăţi care-l fac capabil să producă anumite lucruri, că este şi face – şi lasă lumea să-l hărţuiască şi să-l doboare: n-o să aducă martori mincinoşi împotriva propriei judecăţi evidente! Asta, domnişoară Taggart, un astfel de spirit, de curaj şi de dragoste faţă de adevăr – cu totul altfel decât un vagabond murdar care merge de ici-colo încercând să te convingă că a atins perfecţiunea propriei nebunii, pentru că e un artist care nu are nici cea mai vagă idee ce înseamnă producţia lui artistică – nu este constrâns de concepte precum „fiinţă” şi „sens”, care este vehicul al unor şi mai mari mistere, care nici nu ştie cum a fost creată opera lui şi nici în ce scop, pentru că a ieşit cu totul întâmplător dinăuntrul lui, ca o vomă dinăuntrul beţivului, care nici nu gândeşte, care nici nu zăboveşte, puţin, să gândească, cineva care numai simte – pentru un astfel de om totul înseamnă plată! – el simte, nenorocitul ăsta slab, flecar, josnic, bătut în cap, fricos, simte! Eu, cel care ştiu câtă disciplină, ce efort, ce încordare a mâinii, ce neobosită muncă de prelucrare cere crearea unei opere de artă, eu, care ştiu ce înseamnă o muncă în care un şir de ocnaşi par să fie un simbol al odihnei, iar severitatea nu e cazonă – pe care, de altfel, numai un sadic băgăreţ le-ar putea impune – eu o să prefer orice simplu muncitor dintr-o mină de cupru unui vehicul biped pentru mistere şi mai înalte. Muncitorul ştie că nu sentimentele pun în mişcare pe sub pământ vagoanele cu minereu şi ştie exact ce le menţine în mişcare. Sentimentele? O, da, simţim, şi el, şi tu, şi eu – suntem, de fapt, singurii oameni capabili de sentimente – şi ştim exact de unde vin sentimentele noastre. Dar ce nu am ştiut şi am tot amânat prea mult timp să învăţăm este felul de a fi al celor care afirmă care nu pot să-şi controleze sentimentele. Nu ştiam ce pot ei să simtă. Dar ştim acum. Şi a fost o eroare costisitoare. Iar cei mai vinovaţi de această greşeală o să plătească cel mai mare preţ – aşa cum şi trebuie. Cei mai vinovaţi au fost adevăraţii artişti, cei care vor vedea acum că vor fi primii exterminaţi şi că au pregătit victoria propriilor lor exterminatori, fiindcă-i vor fi ajutat la distrugerea propriilor lor protectori. Pentru că mai tragic decât un nebun sau decât un om de afaceri care nu realizează că este exponentul celei mai înalte forme de creativitate umană este un artist care crede că afaceristul este inamicul lui.

Era adevărat – se gândea Dagny, în timp ce se plimba pe străzile din vale, uitându-se cu o încântare aproape copilărească la vitrinele strălucind în soare ale magazinelor – că afacerile aveau aici selectivitatea ultimă a artei – şi că arta – îşi continuă Dagny gândul când stătea în semiobscuritatea unei copertine de sală de concerte, ascultând violenţa controlată şi precizia matematică a muzicii lui Halley – avea rigoarea inflexibilă a afacerilor.

Amândouă aveau forţa de iradiere a ingineriei – îi trecu prin cap când şedea printre rândurile de bănci aşezate sub cerul liber, privind-o pe Kay Ludlow pe scenă. Era o experienţă pe care nu o mai trăise din copilărie – sentimentul de a fi ţinut vreme de trei ore, cu sufletul la gură, la o piesă de teatru care spunea o poveste care nu mai fusese spusă şi care nu mai fusese văzută până atunci, în replici pe care nu le mai auzise până în clipa aceea, reflectând o temă care nu mai fusese disecată printre atâtea teme de mâna a doua ale veacurilor. Era plăcerea uitată a abandonului, cu toată atenţia, faţă de ingeniozitate, de insolit, de logică, de sens, de noutate – şi de a le vedea pe toate materializate în reprezentaţia de o măiestrie superlativă a unei femei care interpreta un personaj a cărui frumuseţe a spiritului se potrivea în întregime cu perfecţiunea ei fizică.

— De asta sunt aici, domnişoară Taggart, îi spuse Kay Ludlow, zâmbindu-i în semn de răspuns la comentariul ei de după reprezentaţie. Oricare ar fi însuşirea care să întruchipeze măreţia omenească şi pe care eu aş avea talentul s-o portretizez – aceea este o însuşire pe care lumea de afară o denigrează. Nu-mi permiteau să interpretez nimic altceva decât simboluri ale depravării, nimic altceva decât prostituate, vânători de comori şi jefuitori de case părăsite, înfrânţi în cele din urmă de fetiţa din vecini, care întruchipa virtuţile mediocrităţii. S-au folosit de talentul meu – pentru a se denigra pe ei înşişi. De aceea am demisionat.

Nu din copilărie – se gândi Dagny – nu mai simţise o astfel de exaltare după vizionarea unei piese de teatru –, nu din copilărie nu mai avusese sentimentul că viaţa mai ascunde lucruri după care merită să porneşti în căutare sau sentimentul că tocmai învăţase câteva aspecte ale unui canal colector pe care nici nu avusese vreun motiv să le vadă. În timp ce spectatorii se retrăgeau în întuneric printre şirurile luminate ale băncilor, îi zări pe Ellis Wyatt, pe Judecătorul Narrangansett, pe Ken Danagger, oameni despre care odinioară se spunea că dispreţuiesc orice formă de artă.

Ultima imagine pe care o percepuse, în seara aceea, a fost aceea a două siluete înalte, drepte, subţiri, care se îndepărtau împreună, pe o cărare, printre stânci, cu o rază de lumină fulgerându-i unuia, din când în când, în auriul părului. Erau Kay Ludlow şi Ragnar Danneskjöld – iar Dagny se întrebă dacă ar fi avut curajul să se întoarcă într-o lume care

era condamnată la distrugere.

Sentimentul pe care-l recuperase – sentimentul propriei copilării – continua să se reîntoarcă înăuntrul ei în timp ce se intersectă cu cei doi fii ai femeii tinere care era proprietara băcăniei. Îi văzuse de multe ori hoinărind pe făgaşele din vale, două fiinţe care nu se temeau de nimic, una de şapte, cealaltă de patru ani. Păreau să înfrunte viaţa la fel cum o întruntase şi ea. Aveau chipurile aşa cum nu le văzuse la copiii din lumea de afară – chipuri temătoare, jumătate secretoase, jumătate dispreţuitoare, expresia copilului care se apără înaintea adultului, expresia celui care e pe cale să descopere că i se spun minciuni şi să înveţe să se simtă respinşi. Cei doi băieţi aveau încrederea, veselia, prietenia, dezinvoltura puilor de pisică, a animalelor care nu se aşteaptă să fie rănite, aveau o inocenţă firească, o conştiinţă lipsită de demonstrativitate, care e a celor care-şi cunosc propria valoare şi o la fel de nevinovată încredere în capacitatea oricărui străin de a o recunoaşte, aveau curiozitatea neobosită care i-ar putea purta oriunde cu certitudinea că viaţa nu ar ascunde nimic care să nu fie de folos sau care să fie interzis cunoaşterii – şi arătau ca şi cum, dac-ar fi întâlnit răutatea în drumul lor, ar fi respins-o cu hotărâre, nu ca pe ceva primejdios, ci ca pe ceva stupid, n-ar fi acceptat-o – ca-ntr-o resemnare vătămătoare – ca lege a existenţei.

— Ei reprezintă cariera mea particulară, domnişoară Taggart, îi spuse tânăra mamă în replică, rupând o bucată de pâine proaspătă şi zâmbindu-i din spatele tejghelei. Ei reprezintă profesia pe care am ales s-o practic şi pe care, în ciuda tuturor inepţiilor care se spun despre maternitate, nimeni n-o poate practica cu succes în lumea de afară. Cred că l-ai cunoscut pe soţul meu, e profesorul de economie care lucrează ca trasator pentru Dick Menamara. Ştii, firește, că aici, în vale, nu pot exista angajamente colective, iar familiile sau rudele nu sunt admise, decât dacă fiecare îşi face, pentru sine, din proprie şi independentă convingere, jurământul de grevă. Am venit aici nu de dragul profesiei soţului meu, ci mai degrabă din interes propriu. Am venit aici să-mi cresc copiii ca adevăraţi oaiţieni. Nu i-aş abandona sistemului educaţional gândit să ciuntească mintea copilului, să-l convingă că raţiunea este neputincioasă, că existenţa este un haos iraţional căruia nu poţi să-i faci faţă, iar asta îl reduce la o stare de teroare cronică. Te-a mirat diferenţa dintre copiii de aici şi copiii de afară, domnişoară Taggart? Cauza e, totuşi, simplă. Ea constă în faptul că aici, în Defileul lui Galt, nu există nimeni care să nu considere monstruos chiar şi numai a confrunta un copil cu cea mai vagă umbră de iraţional.

Dagny se gândea acum la profesorii pe care şcolile din lumea de afară îi pierduse, se gândea la asta acum, când se uita la cei trei elevi

ai doctorului Akston, în seara întâlnirii lor anuale.

Singurul invitat din afară fusese Kay Ludlow. Cei şase se aflau în curtea din spatele casei, cu ultimele raze ale asfinţitului bătându-le în faţă, iar fundul văii se ascundea într-un nor moale, albastru, undeva, departe.

Se uita la elevii lui, la cele trei siluete vioaie, expresive, aşezate în fotolii, îmbrăcate în pantaloni scurţi, hanorace şi tricouri şi sugerând o atitudine de relaxare satisfăcută: John Galt, Francisco d'Anconia, Ragnar Danneskjöld.

— Nu fi surprinsă, domnişoară Taggart, spuse zâmbind doctorul Akston, şi să nu faci greşeala să te gândeşti că aceşti trei studenţi ai mei sunt un fel de creaturi supraomeneşti. Sunt ceva mai mult şi ceva mai uimitor decât atât: sunt oameni normali – ceva ce lumea n-a mai văzut până acum iar isprava pe care au făcut-o e aceea că au reuşit să supravieţuiască în felul ăsta. Chiar e nevoie de o minte ieşită din comun şi de o şi mai neobişnuită integritate ca să rămâi neatins de toate influenţele mental distructive din doctrinele umanităţii, răul însumat al secolelor – să rămâi uman, de vreme ce umanitatea înseamnă raţiune.

Simţi o notă nouă în atitutinea doctorului Akston, o oarecare schimbare în asprimea obişnuitei lui rezerve; părea s-o includă şi pe ea în cercul lor, ca şi cum ar fi fost mai mult decât un oaspete. Francisco se comporta ca şi cum prezenţa ei la reuniune ar fi fost firească şi, prin ea însăşi, veselă. Chipul lui Galt nu-i dădea niciun indiciu despre nicio posibilă reacţie; comportamentul lui amintea de cel al unui însoţitor curtenitor care fusese adus acolo la cererea doctorului Akston.

Observă că privirea doctorului Akston continuă să revină asupra ei, ca şi cum, cu o mândrie mută, încerca să-şi etaleze studenţii unui observator care ştie într-adevăr să le aprecieze valoarea. Discuţia lui revenea mereu asupra aceleiaşi teme, aşa cum un tată şi-ar găsi, la un moment dat, un ascultător interesat de cel mai drag subiect:

— Ar fi trebuit să-i vezi cum erau în facultate, domnişoară Taggart. N-ai fi putut găsi trei băieţi, „condiţionaţi" de un atât de diferit trecut, dar – ale naibii condiţii! – care trebuie să se fi remarcat unul pe celălalt de la bun început, printre toate celelalte mii de studenţi din campus. Francisco, cel mai bogat moştenitor al lumii, Ragnar, aristocratul european, iar John, autodidactul, autodidactul în toate sensurile, apărut de nicăieri, fără o leţcaie, orfan şi rupt în coate. Era, de fapt, fiul unui mecanic de la o benzinărie de la o intersecţie uitată de lume, pe undeva prin Ohio, cineva care plecase de acasă la doisprezece ani ca să-şi facă un drum în viaţă – dar pe care mereu mi l-am imaginat că ar fi venit în lume cumva ca Minerva, zeiţa înţelepciunii, care ieşise din ţeasta lui Jupiter, complet dezvoltată şi

gata înarmată... Îmi amintesc bine ziua când i-am văzut pe toţi trei laolaltă pentru prima dată. Stăteau în spatele clasei – ţineam un curs special pentru studenţii postuniversitari, un curs atât de dificil, că numai foarte puţini din afară se aventurau să participe la aceste prelegeri. Cei trei nici măcar boboci nu păreau, aşa erau de tineri – aveau şaisprezece ani la vremea aceea, aşa cum aveam să aflu mai târziu. La sfârşitul acelei conferinţe, John a venit la mine să-mi pună o întrebare. Era o întrebare pe care, ca profesor, aş fi fost fericit s-o aud de la un student după şase ani de studiu al filosofiei. Era o întrebare care se referea la metafizica lui Platon, o întrebare pe care nici Platon însuşi nu îndrăznise să şi-o pună. I-am răspuns şi i-am cerut lui John să mă urmeze în cabinet după conferinţă. A venit – au venit toţi trei – i-am văzut pe ceilalţi doi în anticameră şi i-am invitat şi pe ei. Am vorbit cu ei o oră întreagă, apoi mi-am anulat toate celelalte întâlniri şi am rămas să vorbim pentru tot restul zilei. După care am aranjat să fie admişi la curs şi să primească credite pentru el. Au urmat cursul. Au obţinut notele cele mai mari din grupă. Se specializau în două domenii: fizică şi filosofie. Alegerea lor a uimit pe toată lumea cu excepţia mea: gânditorii moderni considerau inutil să perceapă realitatea aşa cum este ea, iar fizicienii moderni considerau inutil să gândească. Eu îmi dădeam însă seama; ceea ce m-a uimit a fost faptul că şi copiii ăştia ştiau la fel de bine ca şi mine... Robert Stadler era şeful Catedrei de fizică, iar eu eram şeful Catedrei de filosofie. Am ridicat amândoi toate restricţiile şi am anulat toate regulile pentru aceşti trei studenţi, i-am scutit de toată rutina şi toate cursurile neesenţiale, nu i-am însărcinat decât cu cele mai dificile ţinte de studiu şi le-am netezit calea către licenţă în cele două subiecte în timpul celor patru ani. Au muncit pentru ea. Şi, în timpul celor patru ani, au şi muncit ca să se întreţină. Francisco şi Ragnar primeau sprijin din partea părinţilor, John nu avea nimic, dar toţi trei aveau slujbe part-time ca să-şi câştige existenţa – numai pentru experienţă şi pentru bani. Francisco lucra la o topitorie de cupru, John muncea la o staţie de transporturi, iar Ragnar – nu, domnişoară Taggart, Ragnar nu e codaşul, ci chiar cel mai plin de râvnă – muncea ca funcţionar la biblioteca universitară. Aveau timp pentru tot ce-şi doreau, dar nu aveau timp pentru oameni şi nici pentru activităţile comune din campus. Ei... Ragnar! – se opri deodată, abrupt – nu sta pe jos!

Danneskjöld se lăsase jos şi stătea acum pe iarbă, cu capul sprijinit pe genunchii lui Kay Ludlow. Se ridică supus, chicotind. Doctorul Akston îi zâmbi părând să-şi ceară, vag, scuze.

— E o veche obişnuiţă, îi explică lui Dagny. Un reflex condiţionat, cred. Obişnuiam să-i spun aşa în anii de facultate, când îl surprindeam stând pe jos la mine, în curtea din spatele casei, în nopţile reci şi ceţoase – era de neoprit, îmi făceam griji pentru el, trebuia să-şi dea

seama că e periculos şi…

Se opri deodată; intui în privirea uimită a lui Dagny acelaşi gând ca al lui: gândul la primejdiile la care adultul Ragnar a ales să se expună. Doctorul Akston ridică din umeri şi-şi desfăcu braţele într-un gest de autoironie neputincioasă. Kay Ludlow îi zâmbi înţelegător.

— Casa mea era chiar la ieşirea din campus, continuă el oftând, pe o culme ceva mai înaltă deasupra lacului Erie. Am petrecut multe seri împreună, numai noi patru. Stăteam aşa, pur şi simplu, în curtea din spatele casei, în serile tomnatice sau în cele de primăvară, numai că în loc de culmile de granit ale munţilor vedeam priveliştea lacului deschisă înaintea noastră, desfăcându-se într-un orizont de linişte, nelimitat. Trebuia să muncesc mult mai mult în acele nopţi decât în timpul oricărui curs pe care l-aş fi susţinut, să răspund la toate întrebările pe care mi le puneau, să discut toate problemele care se ridicau. Pe la miezul nopţii, făceam nişte ciocolată caldă şi-i obligam s-o bea – unul dintre lucrurile pe care le suspectam era acela că nu-şi făceau niciodată timp să mănânce aşa cum trebuie – şi-apoi continuam să vorbim până când lacul se făcea nevăzut într-un întuneric dens, iar cerul părea mai uşor decât pământul. Au fost câteva momente în care am rămas acolo până când ne-am dat seama deodată că cerul devenise mai întunecat, iar lacul se făcea mai palid şi, în câteva fraze, ne-ar fi atins zorii. Ar fi trebuit să-mi dau seama – ştiam că ei nu dorm suficient, dar uitam asta din când în când, pierdusem noţiunea timpului – ştii, când erau acolo, mi se părea mereu că e dimineaţa devreme şi că înaintea noastră se desfăşoară o zi fără sfârşit. Nu vorbeau niciodată despre ce voiau poate să facă în viitor, nu se întrebau niciodată dacă vreo forţă misterioasă şi omnipotentă o să-i ajute, printr-un talent necunoscut, să ajungă acolo unde-şi propuseseră – vorbeau despre ceea ce vor face. Oare afecţiunea te poate face să devii laş? Ştiu doar că singurele momente în care mi-a fost teamă au fost cele în care îi ascultam şi mă gândeam la tot ce devine lumea asta şi la tot ce trebuie să înfrunte în viitor. Teamă? Da, dar era mai mult decât teamă. Era acel fel de emoţie care-l poate face pe om capabil de crimă – când mă gândeam că scopul evident al acestei lumi era, clar, să-i distrugă pe copiii ăştia, că aceşti trei copii ai mei purtau însemnele condamnării. O, da, aş fi ucis – dar pe cine să ucizi? Pe toţi şi pe niciunul, nu era un singur inamic, niciun lider şi niciun nemernic, nici muncitorul necalificat, incapabil să câştige un sfanţ, nici tâlharul de funcţionar speriat până şi de umbra lui – era vorba despre tot ce însemna pământul ăsta care se rostogolea în obscenitatea terorii, împins acolo de mâna oricărui pretins individ decent, care crede că nevoia este mai de preţ ca abilitatea şi că mila este mai de soi ca dreptatea. Dar astea nu erau decât rare momente. Nu erau sentimentele mele cele mai statornice.

Îi ascultam pe copiii ăştia şi ştiam că nimic nu-i poate doborî. Mă uitam la ei, aşa cum stăteau în curtea mea, iar în spatele casei mele se aflau clădirile înalte şi întunecate a ceea ce însemna încă un monument de gândire liberă – Universitatea Patrick Henry – şi undeva în depărtare se vedeau luminile Clevelandului, sclipirea portocalie a oţelăriilor dincolo de plutoanele de vălătuci de fum, luminile intermitente, roşii ale turnurilor de radio, şirurile albe, prelungi ale aeroporturilor pe frontiera întunecată a cerului – şi mă gândeam că, în numele a tot ceea ce a fost măreţ şi a pus în mişcare această lume, măreţia aceea ai cărei ei ultimi descendenţi erau, or să iasă învingători… îmi amintesc noaptea în care mi-am dat seama că John tăcuse mult timp – şi am văzut chiar că aţipise, întins direct pe pământ. Ceilalţi doi mi-au spus că nu mai dormise de trei zile. I-am trimis imediat acasă, dar nu m-a lăsat inima să-l trezesc pe John. Era o noapte călduţă de primăvară, am adus o pătură să-l acopăr şi l-am lăsat să doarmă acolo unde era. Am stat lângă el până dimineaţă şi i-am privit chipul scăldat în lumina stelelor, apoi prima rază de soare căzându-i peste fruntea netulburată şi peste pleoapele închise – ceea ce trăiam nu era o rugăciune, eu nu mă rog, ci o stare de spirit înspre care rugăciunea te poartă în mod eronat: o autodăruire – în întregime, încrezătoare, declarată – în numele iubirii mele pentru dreptate, pentru încrederea că dreptatea va învinge şi că tânărul acesta va avea viitorul pe care îl merită.

Arătă cu braţul către vale.

— Nu m-am aşteptat să fie totuşi atât de grandios – şi nici atât de dificil.

Se făcuse şi mai întuneric, iar munţii deveniseră una cu cerul. Suspendate în spaţiu, luminile din vale rămăseseră dedesubtul lor, lumina pulsatilă de la topitoria Stockton ceva mai sus, iar dunga luminoasă de la ferestrele casei lui Mulligan – ca o maşină de curse pornită către cer.

— Am avut un rival, spuse doctorul Akston. Robert Standler a fost… Nu te uita urât, John, a trecut… John l-a iubit mult într-o vreme. Ei, şi eu l-am iubit – nu, nu chiar aşa, dar ceea ce puteai simţi pentru o minte ca cea a lui Standler era dureros de aproape de dragoste, era una dintre cele mai rare plăceri: admiraţia. Nu, nu l-am iubit, dar amândoi ne-am simţit de parcă eram ultimii supravieţuitori ai unui timp sau ai unui pământ pe cale să dispară înghiţit de flecăreala mlăştinoasă din jurul nostru. Păcatul capital al lui Robert Standler a fost că nu şi-a găsit niciodată un teritoriu pe care să-l numească acasă… Detesta prostia. A fost singura emoţie pe care am văzut s-o arate celorlalţi – o ură muşcătoare, amară, epuizantă faţă de orice inepţie care îndrăznea să i se opună. Nu voia decât să-şi urmeze drumul, să fie lăsat în pace, voia să-i mătură pe oameni din calea lui –

şi nu ţinea cont niciodată de nimic şi nici de ceea ce presupunea drumul pe care şi l-a ales şi nici de duşmanii lui. A luat-o pe scurtătură. Zâmbeşti, domnişoară Taggart? Îl urăşti, nu-i aşa? Da, ştii pe ce fel de scurtătură a luat-o... Ţi-a spus că ne-am luptat pentru aceşti trei studenţi. E adevărat – sau, mai degrabă, nu în felul ăsta am văzut eu lucrurile, dar ştiam că el aşa crede. Ei bine, dacă noi am fost inamici, eu aveam un avantaj: ştiam de ce e nevoie în ambele noastre profesii; nu a înţeles niciodată interesul lor pentru mine. Nu a înţeles nici chiar importanţa ei pentru el însuşi – importanţă care, întâmplător, l-a şi distrus. Însă în anii aceia era încă destul de agil cât să pună mâna pe aceşti trei studenţi. „Să pună mâna" e o expresie chiar potrivită. Fiindcă inteligenţa era singura valoare pe care o venera, i-a luat în stăpânire ca şi cum ar fi fost o comoară a lui proprie. A fost întotdeauna un singuratic. Cred că, în toată viaţa lui, Francisco şi Ragnar au fost singurii oameni pe care i-a iubit, iar John a fost singura lui pasiune. Pe John îl privea ca pe singurul lui moştenitor, ca pe unicul lui viitor, ca pe singura lui imortalitate. John voia să fie inventator, ceea ce însemna că voia să fie fizician; urma să facă un curs postuniversitar cu Robert Stadler, iar Francisco intenţiona să plece după absolvire şi să muncească; urma să fie aliajul perfect pentru amândoi, cei doi părinţi intelectuali ai lui: un industriaş. Iar Ragnar – vrei să ştii ce meserie şi-a ales Ragnar, domnişoară Taggart? Nu, nu s-a făcut nici pilot de încercare, nici explorator în junglă, nici scafandru de mare adâncime. A fost ceva mai curajos decât atât. Ragnar voia să devină filosof. Un filosof abstract, teoretic, academic, incomunicant, închis în turnul lui de fildeş... Da, Robert Stadler îi iubea. Şi totuşi eu am spus că aş fi ucis pentru ei, numai că nu era nimeni pe care să-l ucid. Dacă asta ar fi fost soluţia – care, fireşte, nu e o soluţie – cel pe care ar fi trebuit să-l ucid ar fi fost Robert Stadler. Dintre toţi oamenii, dintre toate blestemăţiile care distrug acum lumea – vina lui a fost cea mai mare. A avut inteligenţa să-şi dea seama de mai multe. Iar el a făcut totul în numele onoarei şi al împlinirilor minţii, folosite ca să sancţioneze regulile impuse de jefuitori. El a fost omul care a lăsat ca ştiinţa să fie folosită de puterea armelor jefuitorilor. John nu se aştepta la aşa ceva. Nici eu... John s-a reîntors pentru primul lui curs postuniversitar de fizică. Dar nu l-a terminat. A plecat în ziua când Robert Stadler a subscris regulilor de la Institutul de Stat pentru Ştiinţă. M-am întâlnit întâmplător cu Stadler pe unul dintre coridoarele de la universitate, imediat ce a ieşit din birou după ultima discuţie pe care a avut-o cu John. Părea transfigurat. Sper să nu mai văd niciodată o astfel de schimbare pe chipul unui om. M-a văzut apropiindu-mă – iar el nu ştia, dar eu ştiam ce anume l-a făcut să năvălească asupra mea şi să strige: „Mi-e greaţă de toate practicile voastre idealiste!" I-am întors spatele. Mi-

am dat seama că numai ce auzisem un om pronunţându-şi propria condamnare la moarte... Domnişoară Taggart, îţi aminteşti care a fost întrebarea pe care mi-ai pus-o în legătură cu cei trei studenţi ai mei?

— Da, şopti Dagny.

— Mi-am putut da seama, din întrebarea ta, ce ţi-a spus Robert Stadler despre ei. Spune-mi, de ce crezi oare că vorbea despre ei?

El percepu umbra slabă a unui rictus amar.

— Mi-a spus care e povestea lor ca o justificare a credinţei lui în inutilitatea raţiunii omeneşti. Mi-a spus totul ca exemplu pentru speranţa lui înşelată. „O capacitate ca a lor – mi-a spus – e cea pe care oamenii se aşteaptă s-o vadă, în viitor, schimbând întregul curs al lumii."

— Ei, dar nu aşa s-a şi întâmplat?

Ea încuviinţă, uşor, şi rămase mult timp cu privirea aplecată în semn de acceptare şi de omagiu.

— Ce vreau să înţelegi, domnişoară Taggart, este caracterul diabolic al celor care afirmă că s-au convins că acest tărâm este, prin el însuşi, un teritoriu al relei-voinţe, unde binele nu are nici cea mai mică şansă să iasă învingător. Lasă-i să-şi verifice premisele. Lasă-i să-şi verifice standardele de valoare. Lasă-i să verifice – înainte să-şi asume licenţa de nepronunţat a răului-ca-necesitate – dacă ştiu cu adevărat ce e bine şi ce condiţii cere acest bine. Robert Stadler crede acum că raţiunea este futilă şi că existenţa omenească nu poate fi altfel decât iraţională. Se aştepta el oare ca John să devină un mare om de ştiinţă, care să vrea să lucreze sub comanda doctorului Floyd Ferris? Se aştepta oare ca Francisco d'Anconia să devină un mare industriaş, care să vrea să producă sub comanda şi pentru binele lui Wesley Mouch? Se aştepta ca Ragnar Danneskjöld să devină un mare filosof, care să vrea să conferenţieze sub comanda doctorului Simon Pritchett cum că nu există raţiune şi că răul este binele? Ar fi fost acesta un viitor pe care Robert Stadler l-ar fi considerat raţional? Vreau să conştientizezi, domnişoară Taggart, că cei care strigă cel mai tare în legătură cu propria lor dezamăgire, despre eşecul abilităţilor omeneşti, despre inutilitatea raţiunii, despre neputinţele logicii sunt cei care au ajuns la ideile absolute, exacte, logice pe care le-au predicat, atât de crud logice, încât nici măcar ei n-au îndrăznit să le numească ca atare. Într-o lume care proclamă nonexistenţa raţiunii, îndreptăţirea morală a dominaţiei prin forţă brută, penalizarea celui competent în favoarea celui incompetent, sacrificarea celui mai bun în favoarea celui mai prost – într-o astfel de lume, cel mai bun trebuie să se ridice împotriva societăţii şi să devină duşmanul ei de moarte. Într-o astfel de lume, John Galt, un om de o incalculabilă capacitate intelectuală, va rămâne muncitor necalificat – Francisco d'Anconia, miraculosul producător de valoare materială, va deveni un pierde-

vară, iar Ragnar Danneskjöld, un om al iluminării, va deveni un om al violenţei. Societatea – şi doctorul Robert Stadler – vor primi tot ceea ce au reclamat. De ce se pot ei plânge acum? Că universul este iraţional? Oare chiar este?

Zâmbi; zâmbetul lui avea tandreţea neiertătoare a siguranţei.

— Fiecare om îşi construieşte lumea aşa cum o vede, spuse. Fiecare are puterea de a alege, dar nu are puterea de a scăpa din imperativul propriei alegeri. Dacă renunţă la această putere, renunţă la statutul de om şi nu mai rămâne decât cu haosul erodant al propriei sfere existenţiale – din proprie voinţă. Cine mai păstrează oare măcar o singură idee nealterată de vreo concesie făcută voinţei celorlalţi, cine mai aduce în realitate un băţ de chibrit sau o alee dintr-o grădină făcută după chipul şi asemănarea ideii proprii, abia acela – şi numai prin asta – este om, iar asta este singura măsură a valorii lui. Ei – şi arătă înspre studenţii lui – n-au făcut nicio concesie. Asta – şi arătă înspre vale – este măsura a ceea ce au conservat şi a ceea ce sunt ei… Abia acum pot să repet răspunsul la întrebarea pe care mi-ai pus-o, ştiind că acum poţi să-l înţelegi în întregime. M-ai întrebat dacă sunt mândru de ceea ce au devenit cei trei băieţi ai mei. Sunt mai mult decât mândru, sunt mai mândru decât am sperat vreodată să fiu. Sunt mândru de fiecare gest pe care îl fac, de fiecare ţintă a lor – şi de fiecare valoare pe care au ales-o. Iar acesta, Dagny, e răspunsul meu întreg.

Sunetul neaşteptat al prenumelui ei fu rostit într-un fel patern; spusese ultimele două propoziţii nu uitându-se la ea, ci la Galt. Îl văzu pe Galt răspunzându-i printr-o privire deschisă, fixată pentru o clipă, ca un semn de confirmare. Apoi, privirea lui Galt s-a mutat asupra ei. L-a văzut privind-o ca şi cum ea ar fi înţeles titlul nerostit care plutea în liniştea care se aşezase peste ei, titlul pe care doctorul Akston i-l promisese, dar pe care nu-l pronunţase şi niciunul dintre ceilalţi nu-l sesizase – văzu, în ochii lui Galt, o privire în care citea amuzament pentru uimirea ei, sprijin şi, incredibil, tandreţe.

* * *

D’Anconia Copper Nr. 1 era o mică scobitură în peretele muntelui, care arăta ca şi cum un cuţit ar fi făcut câteva tăieturi angulare, ar fi lăsat în urmă straturi de piatră, roşii ca o rană, în brunul-roşiatic al coastei scăldate de soare. Dagny stătea la un capăt al cărării, ţinându-i de braţ pe Galt şi pe Francisco, iar vântul le sufla în faţă şi-apoi alerga către vale, la două mii de metri mai jos.

Aceasta – se gândea Dagny privind către mină – era istoria bunăstării umanităţii, scrisă de-a lungul masivelor muntoase: câţiva pini stăteau agăţaţi deasupra scobiturii, contorsionaţi de furtunile care măturaseră sălbăticia acestor locuri secole de-a rândul, şase oameni

munceau pe platforme, iar un număr incert de maşinării complexe trasau linii pe fundalul cerului; maşinile făceau cea mai mare parte din treabă.

Remarcă faptul că Francisco îi arăta şi lui Galt domeniul lui, dar şi ei – mai mult sau mai puţin:

— N-ai mai văzut locul de anul trecut, John... Aşteaptă să vezi ce o să fie peste un an. O să isprăvesc cu totul, afară, în numai câteva luni – şi-apoi asta o să fie slujba mea cu normă întreagă.

— Ei, pe naiba, John, spuse râzând şi răspunzându-i la întrebare – dar Dagny prinse imediat nuanţa particulară a privirii lui de fiecare dată când se oprea asupra lui Galt: era nuanţa pe care i-o mai văzuse în privire când rămăsese în camera ei şi când se prinsese de un capăt al mesei ca să prelungească un moment de netrăit; arăta atunci ca şi cum ar mai fi fost cineva în faţa lui; era Galt atunci, se gândea Dagny; era imaginea lui Galt cea care îl ajutase să depăşească dificultăţile.

O parte din ea se simţea uşor înspăimântată: efortul pe care îl făcea Francisco în clipa aceea ca să-i accepte pierderea şi ca să-şi accepte rivalul, ca o compensaţie pretinsă de el pentru lupta pe care a dus-o, l-a costat atât de mult, încât nu mai era acum capabil să intuiască adevărul pe care doctorul Akston îl cunoştea deja. Ce o să i se întâmple atunci când o să-şi dea seama? se întreba Dagny şi simţea înăuntrul ei o voce amară care-i reamintea că, poate, nu va mai exista niciodată un astfel de adevăr de cunoscut.

O parte din ea simţea o uşoară încordare în timp ce se uita la Galt privindu-l pe Francisco: era o privire deschisă, simplă, lipsită de rezerve, care sugera supunere înaintea unui sentiment lipsit de ascunzişuri. Avu un sentiment de îndoială anxioasă pe care niciodată nu îndrăznise să-l analizeze prea mult şi care, totuşi, nu o părăsise niciodată: întrebarea dacă, vreodată, sentimentul acesta o să-l împingă către urâţenia renunţării.

Dar cea mai mare parte din ea părea să fie captivată de un uriaş sentiment de eliberare, ca şi cum şi-ar fi râs de toate îndoielile. Privirea i se întorcea mereu către cărarea pe care merseseră ca să ajungă acolo – mai mult de două mile obositoare, pe un drum şerpuit, care ajungea, precum un burghiu strâmb, de sub picioarele ei până la fundul văii. Ochii ei continuau s-o analizeze, iar mintea i se lupta cu o idee numai a ei.

Desişul, pinii şi un covor fără margini de muşchi se întindeau de pe coastele înverzite de dedesubt până sus, la culmile de granit. Muşchiul şi arbuştii se răreau uşor-uşor, dar pini încă se mai vedeau, pini care se chinuiau – în şiruri răzleţe – să răzbată, până când abia se mai zăreau câteva pâlcuri rare, care se ridicau deasupra stâncilor golaşe către peticele de zăpadă, înecate de soare, din crevasele de pe piscuri. Dagny privea spectacolul celei mai ingenioase maşinării de

minerit pe care o văzuse vreodată, apoi cărarea pe care copitele care cu greu înaintau şi siluetele clătinate ale măgarilor constituiau cea mai veche formă de transport.

— Francisco, îl întrebă ea arătând cu degetul, cine a proiectat maşinile de minerit?

— Astea sunt doar nişte adaptări ale echipamentului standard.

— Şi cine le-a proiectat?

— Eu. Nu prea avem oameni pe care să ne putem baza. Trebuie să compensăm.

— Iroseşti o grămadă de timp şi de forţă umană transportându-ţi cu măgarii minereul. Va trebui să-ţi construieşti o linie de cale ferată până jos, în vale.

Dagny se uita în vale şi nu simţi nici sclipirea înflăcărată, neaşteptată din privirea lui şi nici nuanţa prevăzătoare din glas:

— Ştiu, dar e o treabă aşa de grea, încât veniturile minei nu justifică încă o astfel de investiţie.

— Prostii! E mult mai simplu decât pare. La est este o trecătoare cu un grad de pantă ceva mai mic şi cu o rocă puţin mai moale, am văzut-o când veneam, nu are nici atât de multe curbe, trei mile de şină ar putea rezolva problema.

Dagny arăta cu braţul înspre est, nici nu remarcă intensitatea cu care cei doi bărbaţi o priveau în clipa aceea.

— Nu ai nevoie decât de o şină cu ecartament îngust… ca primele linii de cale ferată… aşa au început primele linii de cale ferată – la mine, numai că erau mine de cărbune… Uite, vezi coama aceea? E o deschidere suficientă pentru un ecartament de trei picioare, nu va trebui nici să excavezi şi nici să foloseşti explozibil. Şi vezi şi acolo unde se înalţă puţin cam pe jumătate de milă? Panta nu poate să fie mai mare de patru la sută şi orice tip de motor i-ar face faţă.

Vorbea cu o siguranţă alertă, sclipitoare, conştientă de nimic altceva decât de bucuria de a-şi pune în scenă funcţia firească în mediul ei natural, unde nimic nu putea fi mai de preţ decât gestul de a oferi o soluţie pentru o problemă oarecare.

— Drumul o să amortizeze investiţia în trei ani. Cred că, la o privire superficială, cea mai ieftină parte a investiţiei ar fi cele câteva capre de schelă din oţel – şi cred că există o porţiune unde va trebui să excavez un tunel, dar nu e vorba de mai mult de o sută de metri sau chiar mai puţin. O să am nevoie de o capră de schelă din oţel ca să duc linia peste trecătoare şi s-o aduc aici, dar nu e chiar atât de dificil pe cât pare – hai să-ţi arăt, ai o bucată de hârtie?

Nici nu băgă de seamă cu câtă rapiditate scoase Galt o agendă şi un creion şi i le puse în mână – le luă, ca şi cum s-ar fi aşteptat să le găsească acolo, ca şi cum ar fi dat ordine pe un şantier unde detalii de felul ăsta n-ar fi putut-o întârzia cu nimic.

— Hai să-ţi fac o schemă sumară pentru ceea ce am în minte. Dacă tăiem câteva căi diagonale prin stâncă – le desenă în mare viteză liniile de oţel or să fie de numai şase sute de metri lungime – şi or să elimine ultima jumătate de milă de curbe de pe drumeag – aş putea să termin fundaţia pentru linie în trei luni şi…

Se opri. Când se uită la feţele lor, de pe chipul ei dispăru înflăcărarea. Mototoli schiţa şi o aruncă în praful roşu al balastului.

— Oh, la ce bun? strigă ea, iar disperarea o năpădi pentru prima dată. Să construieşti trei mile de cale ferată şi să laşi în paragină o reţea de căi ferate transcontinentale!

Cei doi bărbaţi se uitau la ea, nu citea pe chipurile lor niciun reproş, numai o expresie de înţelegere care era aproape compasiune.

— Îmi pare rău, spuse ea încet, lăsând privirea în pământ.

— Dacă te răzgândeşti, îi răspunse Francisco, te angajez imediat – sau Midas o să-ţi dea în cinci minute un împrumut pentru finanţarea acestei linii, dacă vrei să rămână în proprietatea ta.

Dagny clătină din cap.

— Nu pot, şopti ea, nu încă…

Ridică privirea, dându-şi seama că amândoi ştiau ce se ascunde înăuntrul disperării ei şi că ar fi fost inutil să-şi ascundă zbaterea.

— Am încercat o dată, spuse ea. Am încercat să renunţ… ştiu ce înseamnă asta… O să mă gândesc la asta cu fiecare traversă pe care o s-o văd instalată aici, cu fiecare cui care trebuie bătut aici… O să mă gândesc la orice nou tunel… şi la podul Nat Taggart… Oh, dacă n-aş mai auzi nicio ştire despre el! Dac-aş putea să stau aici şi să nu mai aud nimic despre reţeaua de cale ferată şi să nu mai aflu nimic despre evoluţia ei!

— Va trebui să ştii cum merge, îi replică Galt; avea acel ton necruţător, propriu lui, care suna implacabil prin însăşi simplitatea lui, eliberat de orice nuanţă emoţională şi păstrând doar o nuanţă de consideraţie pentru faptele înseşi. O să auzi totul despre ultimele răsuflări ale companiei Taggart Transcontinental. O să afli totul despre fiecare epavă. O să afli despre fiecare tren dezmembrat. O să afli totul despre fiecare linie abandonată. O să auzi despre prăbuşirea Podului Taggart. În valea asta nu rămâne nimeni care să nu facă o alegere conştientă, deplină, bazată pe o cunoaştere lucidă şi deplină a fiecărui gest pe care îl presupune decizia lui. Nu rămâne nimeni aici modificând realitatea în vreun fel oarecare.

Dagny se uită la el, cu bărbia ridicată şi dându-şi seama la ce şansă dă el cu piciorul. Se gândea că nimeni din lumea de afară nu i-ar fi spus astfel de cuvinte – se gândea la codul acelei lumi care venera minciunile cusute cu aţă albă ca pe nişte gesturi de îndurare – simţi o împunsătură de repulsie împotriva acelui cod, văzându-i deodată şi pentru prima dată întreaga urâţenie – simţi o mândrie fără margini

pentru chipul încruntat şi limpede al bărbatului din faţa ei – iar el văzu linia gurii ei desenându-se într-un autocontrol ferm, deşi înmuiat de o oarecare emoţie convulsivă, în timp ce-i răspundea încet:

— Mulţumesc. Ai dreptate.

— Nu trebuie să-mi dai acum un răspuns, îi spuse el. O să-mi spui singură când iei o decizie. Mai ai timp o săptămână.

— Da, zise ea calmă, numai o săptămână.

Galt se întoarse, luă de jos schiţa mototolită, o împături cu grijă şi-apoi o puse în buzunar.

— Dagny, spuse Francisco, când o să cântăreşti asupra deciziei, ia întâi în seamă faptul că renunţi la tot, dacă vrei să te gândeşti la asta, dar să iei în seamă şi tot restul. Aici, în vale, n-o să mai trebuiască să te torturezi singură cu peticitul acoperişurilor şi cu construirea unor drumuri care să nu ducă nicăieri.

— Spune-mi, îl întrebă ea deodată, cum ai aflat atunci unde sunt?

Francisco zâmbi.

— John mi-a spus. Ţi-aduci aminte? – distrugătorul. Te întrebai de ce distrugătorul nu a trimis pe nimeni după tine. Trimisese. El m-a trimis acolo.

— El te-a trimis?

— Da.

— Ce ţi-a spus?

— Nu foarte multe. De ce?

— Ce ţi-a spus? Îţi aminteşti, exact, cuvintele pe care ţi le-a spus?

— Da, mi-amintesc. A spus: „Dacă vrei să-ţi încerci norocul, fă-o. Ţi-ai câştigat dreptul ăsta”. Îmi amintesc pentru că…

Se întoarse spre Galt cu o privire încruntată, dar lipsită de nelinişte, ca şi cum ar fi fost doar puţin încurcat.

— John, niciodată nu prea am înţeles ce ai vrut să spui exact. De ce? De ce noroc?

— Te superi dacă nu-ţi răspund chiar acum?

— Nu, dar…

Cineva îl strigă de la un capăt al minei, iar el se îndepărtă uşor, ca şi cum discuţia n-ar mai fi avut nevoie de nicio continuare.

Ea îşi dădu seama că se scursese un lung interval până să întoarcă privirea către Galt. Ştia că o să-l vadă uitându-se la ea. Nu putea să citească nimic în privirea lui, cu excepţia unei urme de condescendenţă, de parc-ar fi ştiut ce răspuns aştepta ea de la el şi pe care n-ar putea să-l găsească în mimica lui.

— I-ai dat lui şansa pe care o voiai tu?

— N-aş fi avut nicio şansă înainte ca el să aibă toate şansele.

— De unde ai ştiut ce câştigase?

— M-am tot interesat în legătură cu el vreme de zece ani, de fiecare dată când am putut, din toate perspectivele. Nu, nu mi-a spus

nimic – felul în care mi-a vorbit despre tine a fost grăitor. Nu voia să vorbească, dar o făcea prea pasionat, prea pasionat şi prea – totodată – împotriva voinţei şi atunci mi-am dat seama că a fost mai mult decât o prietenie din copilărie. Ştiam la câte renunţase în numele grevei şi cu câtă disperare a luptat să nu renunţe la tot şi pentru totdeauna. Eu? Eu abia dacă-l întrebam câte ceva despre unul sau despre altul dintre cei mai importanţi viitori grevişti ai noştri – la fel cum îl întrebasem de atâtea ori şi despre alţii.

Nuanţa de condescendenţă persista în privirea lui; ştia că Dagny asta voia să audă, dar ştia de asemenea şi că nu acesta era răspunsul pe care se temea să-l audă.

Îşi mută privirea de pe chipul lui pe cel al lui Francisco – care se apropia de ei –, fără să-şi mai ascundă faptul că neliniştea ei apăsătoare, neaşteptată, dezolată era dată de teama că Galt ar putea să-i arunce pe toţi trei în vârtejul unui autosacrificiu lipsit de orice speranţă.

Francisco se apropie de ei, o privi gânditor, ca şi cum ar fi căutat să-i pună o întrebare care-l măcina, însă o altă întrebare îi trimise în privire o scânteie de veselie nereţinută.

— Dagny, nu a mai rămas decât o săptămână, îi spuse el. Dacă hotărăşti să te întorci, o să fie ultima dată – pentru mult timp.

Nu era nici reproş şi nici tristeţe în glasul lui, numai vocea îi era puţin mai moale – şi asta era singura dovadă a emoţiei.

— Dacă pleci acum – oh, da, o să te întorci –, dar asta n-o să se întâmple foarte curând, iar eu, în câteva luni, o să vin să stau aici permanent, aşa că, dacă pleci, n-o să ne mai întâlnim, poate, ani buni. Vreau să-ţi petreci această ultimă săptămână cu mine. Vreau să te muţi la mine acasă. Ca oaspete al meu, nimic mai mult, fără niciun alt motiv decât acela că mi-ar plăcea foarte mult să se întâmple asta.

O spusese simplu, ca şi cum, între ei trei, nu s-ar fi ascuns nimic sau ca şi cum nimic n-ar fi putut fi ascuns. Nu citi niciun semn de uimire pe chipul lui Galt. Simţi doar o strânsoare înăuntrul pieptului, ceva puternic, de neînfrânt şi aproape vicios, care părea să fie un impuls întunecat care o mâna orb să acţioneze.

— Dar am o slujbă, spuse ea, cu un zâmbet ciudat, uitându-se la Galt, am o treabă de terminat.

— N-o să te reţin, răspunse Galt, iar ea simţi furie în glasul lui, un glas care nu ascundea nicio altă semnificaţie şi care nu răspundea decât sensului literal al cuvintelor ei. Poţi să renunţi la angajament oricând doreşti. De tine depinde.

— Nu, nu de mine depinde. Sunt captivă aici. Nu-ţi aminteşti? Eu primesc ordine. Nu am dreptul să aleg, nu am voie să-mi exprim dorinţele, nu am dreptul să iau hotărâri. Vreau ca decizia să fie a voastră.

— Vrei să hotărăsc eu în locul tău?

— Da.

— Păi, tocmai ţi-ai exprimat voinţa.

Nuanţa glumeaţă a vocii lui ascundea o importantă doză de seriozitate, iar Dagny îl privi sfidătoare, fără să zâmbească, de parcă l-ar fi provocat să continue să se prefacă a nu înţelege.

— Perfect. Asta vreau!

El zâmbi – aşa cum zâmbeşti în faţa unui matrapazlâc copilăresc cu care te-ai mai întâlnit de multe ori.

— Foarte bine.

Dar nu mai zâmbi atunci când, întorcându-se către Francisco, spuse scurt:

— Ei bine, atunci – nu.

Sfidare faţă de un adversar care a fost cel mai crunt dintre profesori – asta a fost tot ce a putut Francisco să citească pe chipul ei. Ridică din umeri a părere de rău, dar vesel:

— Ai, poate, dreptate. Dacă nici măcar tu n-o poţi face să nu se întoarcă, atunci probabil că nu poate nimeni.

Nu mai auzi cuvintele lui Francisco. Era uimită de imensitatea sentimentului de eliberare care o invadase la auzul răspunsului lui Galt, o eliberare care-i mărturisea despre teama din care tocmai scăpase. Ştia acum, abia după ce scăpase, ce însemna pentru ea această decizie; ştia că dacă răspunsul lui Galt ar fi fost diferit, toată imaginea ei despre vale s-ar fi făcut ţăndări.

Îi venea să râdă, voia să-i îmbrăţişeze pe amândoi şi să râdă împreună în semn de celebrare, nici nu părea să conteze dacă va rămâne acolo sau se va întoarce în lumea de afară, o săptămână părea un interval infinit de timp, al cărui răstimp părea să fie invadat de o lumină orbitoare şi de nestăvilit – şi nicio luptă nu i se părea peste putinţă, se gândea, dacă asta era esenţa existenţei. Sentimentul de eliberare nu venea din faptul că el renunţa acum la ea, nici din certitudinea că ea ieşea învingătoare, ci din aceea că el va rămâne mereu acelaşi.

— Nu ştiu dacă mă voi întoarce sau nu, spuse Dagny serioasă, însă glasul ei tremura sub imperiul unei evidente tensiuni, care nu era nimic altceva decât fericire. Îmi pare rău că nu sunt încă în măsură să iau o decizie. Nu sunt sigură decât de un singur lucru: că nu-mi va fi teamă să iau o hotărâre.

Francisco descifră în sclipirea neaşteptată de pe chipul ei o dovadă că incidentul trecuse fără nicio altă semnificaţie. Însă Galt înţelese; se uită la ea, iar privirea lui era jumătate amuzament, jumătate reproş plin de dispreţ.

Nu mai spuse nimic până n-au rămas singuri, în timp ce mergeau pe cărare către vale. Apoi se uită din nou la ea, iar veselia îi subţie

linia ochilor; spuse:

— A trebuit să mă supui unui test să vezi dacă pic în cea mai greţoasă formă de altruism?

Ea nu-i răspunse nimic, dar se uită la el deschis şi fără ocolişuri aprobator.

Galt râse şi se uită în altă parte şi, câţiva paşi mai încolo, spuse încet, ca şi cum ar fi citat:

— Nu rămâne nimeni aici modificând realitatea în vreun fel oarecare.

O parte din sentimentul acela intens de eliberare – se gândi Dagny în timp ce mergea lângă el în tăcere – fusese şocul unui contrast: văzuse, cu o percepţie senzorială vie şi imediată, o panoramă exactă a ceea ce trebuia să însemne sacrificiu de sine – pus în scenă de ei trei. Galt – renunţând la femeia pe care o dorea, de dragul prietenului său, simulându-şi cele mai intense sentimente şi eliminându-se pe sine din propria lui existenţă, fără să-i pese de ce ar însemna asta pentru el sau pentru ea, pentru ca apoi să se târască de-a lungul anilor printre ruinele neîmplinirilor şi ale incompletudinii – ea, consolându-se cu a doua opţiune, simulând o iubire pe care nu o simţea, dorindu-şi să mintă de vreme ce dorinţa ei de autoamăgire era esenţială pentru dorinţa de autosacrificiu a lui Galt, apoi trăindu-şi restul vieţii într-un dor disperat, însă resemnat şi, ca un substitut pentru o rană care nu se mai vindecă, unele momente de tandreţe obositoare – şi-apoi principiul că dragostea e un sentiment futil şi că fericirea nu poate fi obţinută pe acest pământ; Francisco – zbătându-se în ceaţa înşelătoare a unei realităţi contrafăcute, cu o viaţă ruinată de cei doi care i-au fost cei mai dragi şi mai de încredere oameni, zbătându-se să pună mâna pe ceea ce-i lipseşte ca să fie fericit, zbătându-se să menţină eşafodajul fragil al minciunii, întins peste abisul adevărului că nu el este bărbatul pe care ea îl iubeşte, ci numai un substitut respingător, jumătate act de caritate, jumătate sprijin, luciditatea ridicându-i-se împotrivă şi numai abandonându-se unei letargii stupide putând să-şi protejeze fericirea nesigură, zbătându-se, renunţând şi aruncându-se în rutina jalnică a convingerii că împlinirea nu-i este îngăduită omului – cei trei care au primit totul de la viaţă pe tavă, sfârşind ca nişte ticăloşi înveninaţi, care urlă şi strigă că viaţa înseamnă frustrare – frustrarea de a nu fi capabil să transformi tot ceea ce nu este realitate în realitate.

Dar acesta – se gândi ea – era codul moral al oamenilor din lumea de afară, care le spunea să acţioneze pornind de la premisa slăbiciunii, deziluzionării şi a stupidităţii celuilalt – şi aceasta era constanta existenţei lor, o luptă continuă printr-o ceaţă a presupunerilor şi a inacceptabilului, principiul care spunea că acţiunile nu sunt nici solide, nici definitive, o stare în care, negând orice formă

de realitate, omul se poticneşte de-a lungul întregii lui vieţi, ireal şi malformat, murind înainte de a se fi născut. Aici – se gândi ea, uitându-se în vale printre crengile verzi la acoperişurile sclipitoare din vale – se poate lucra cu oamenii la fel de limpede şi de ferm ca soarele şi stâncile, iar imensa ei uşurare venea din faptul că ştia acum că nicio luptă nu este dificilă, că nicio decizie nu poate fi periculoasă acolo unde nu există nicio incertitudine turmentată şi nicio supoziţie lipsită de concreteţe de luat în calcul.

— Ai realizat vreodată, domnişoară Taggart – spuse Galt, cu tonul obişnuit la unei conversaţii abstracte, dar ca şi cum i-ar fi cunoscut gândurile – că aici nu există niciun conflict de interese între oameni, nici în afaceri, nici în comerţ, nici în problemele cele mai intime – dacă lasă deoparte iraţionalul din imaginea lor asupra posibilului şi distructivitatea din imaginea lor asupra praxisului? Aici nu există niciun conflict, niciun apel la sacrificiu şi nimeni nu este o ameninţare pentru intenţiile celuilalt, în condiţiile în care oamenii au înţeles că realitatea este un absolut care nu poate fi mistificat, că minciunile nu funcţionează, că ceea ce nu e muncit nu poate fi posedat, că nimic din ceea ce nu este meritat nu poate fi oferit, că distrugerea unei valori certe nu va conferi preţ unei valori care nu există. Afaceristul care vrea să ia piaţa în stăpânire prin sufocarea unui competitor superior, muncitorul care vrea o parte din averea angajatorului, artistul care invidiază talentul mai mare al unui rival – toate sunt deziderate eliminate, pentru că distrugerea era singurul scop al acestor dorinţe. Dacă vor urma aceste principii, nu vor accede nici la o piaţă, nici la capital, nici la faimă nemuritoare – ci aproape că vor distruge producţia, inserţia în câmpul muncii şi arta. Un deziderat al iraţionalului este să nu atingă potenţialul maxim, chiar dacă ţapii ispăşitori, victimele condamnate, o vor sau nu. Dar oamenii nu vor înceta niciodată să-şi dorească imposibilul şi nici nu-şi vor pierde impulsul de a distruge – atâta vreme cât autodistrugerea şi sacrificiul de sine sunt propovăduite ca fiind căi practice pentru a atinge fericirea.

Se uită la Dagny şi adăugă încet, ca pentru a da greutate tonului impersonal al vocii lui:

— Nu pot să ating sau să distrug nimic altceva în afară de propria mea fericire. Ar fi trebuit să ai mai multă consideraţie pentru mine sau pentru el şi să nu-ţi fie teamă de ceea ce ţi-a fost teamă.

Nu-i răspunse nimic, simţea că orice cuvânt pe care l-ar fi rostit ar fi fost prea mult pentru momentul acela, se întoarse către el cu o expresie de înţelegere supusă, care părea dezarmată, de o umilinţă aproape copilărească, aşa cum un copil şi-ar cere iertare pentru jucăria lui sclipitoare.

Galt zâmbi – în semn de amuzament, de înţelegere, aproape în

semn de camaraderie faţă de lucrurile pe care le împărtăşea şi de sancţiune pentru cele pe care le simţea.

Îşi continuară drumul în tăcere, iar ei i se părea că aceasta era una dintre acele zile de vară lipsite de orice grijă dintr-o tinereţe pe care n-o trăise niciodată, era doar o plimbare la ţară, doi oameni care se abandonaseră plăcerii de a se mişca şi luminii soarelui, cu nicio povară nerezolvată lăsată în urmă. Sentimentul ei de uşurătate amestecat cu senzaţia imponderabilă a coborârii, ca şi cum plimbarea nu i-ar solicitat nicio fărâmă de energie, ci numai să se abţină a nu zbura – şi mergea, împotrivindu-se vitezei care o împingea înainte, cu trupul aplecat în spate, cu vântul umflându-i fusta ca pe o velă care să-i oprească înaintarea.

Ajunseseră la baza cărării; Galt se duse să se întâlnească cu Midas Mulligan, iar ea se îndreptă către băcănia lui Hammond cu o listă de produse care-i trebuiau pentru cină – singura grijă din universul ei.

Nevasta lui – se gândea Dagny, reluând în minte conştiincios cuvântul pe care doctorul Akston nu-l pronunţase, cuvântul pe care l-a simţit îndelung, dar pe care niciodată nu l-a pronunţat – pentru trei săptămâni, nevasta lui în toate sensurile mai puţin unul, iar acest ultim sens îi rămânea în continuare de cucerit, dar era ceva cu totul adevărat, iar astăzi şi-ar putea îngădui să-l cunoască, să-l simtă, să trăiască cu gândul acesta – pentru numai o zi.

Cumpărăturile cerute, pe care Lawrence Hammond i le înşira înainte pe tejgheaua magazinului, nu i se mai păruseră niciodată nişte obiecte atât de strălucitoare – şi, cu atenţia încordată asupra lor, nu era decât pe jumătate conştientă de elementele care o distrăgeau, ceva care era rău, dar pe care mintea ei prea plină încă nu-l percepea. Nu observă decât în clipa când Hammond se opri, încruntat şi cu privirea ţintă în sus, către cerul din faţa magazinului.

În acelaşi timp cu fraza pe care o rostea: „Cred că cineva încearcă să-ţi repete isprava, domnişoară Taggart”, Dagny percepu de deasupra lor sunetul unui aeroplan şi faptul că se auzea deja de ceva vreme – şi că era un sunet imposibil de auzit în vale după prima zi a lunii.

Ieşiră grăbiţi în stradă. Crucea mică, argintie a unui avion trasa cercuri pe deasupra inelului de munţi, ca un dragon zburător, sclipind din vreme în vreme, gata să şteargă culmile cu aripile.

— Ce naiba vrea să facă? întrebă Lawrence Hammond.

La uşile magazinului se adunaseră deja oameni, iar peste tot, de-a lungul străzii, siluete nemişcate priveau în sus.

— E… e cineva pe care-l aşteptăm? întrebă Dagny şi fu ea însăşi surprinsă de anxietatea din vocea ei.

— Nu, răspunse Hammond. Toată lumea care are vreo treabă aici e deja aici.

Nu părea tulburat, ci numai curios într-un fel straniu.

Avionul nu era acum decât o linie subţire, ca o ţigară argintie, care brăzda culmile munţilor: zbura acum mai jos.

— Arată ca un monoplan particular, spuse Hammond, apărându-se cu palma de soare. Nu pare un model al armatei.

— O să-l ţină la distanţă ecranul de radiaţii? îl întrebă ea încordată, cu un ton de resentiment defensiv la adresa apropierii unui inamic.

Hammond chicoti.

— Să-l ţină la distanţă?

— O să ne vadă?

— Ecranul e mai sigur decât un buncăr subteran, domnişoară Taggart. Aşa cum ar trebui să fi aflat deja.

Avionul se ridică şi, pentru un moment, nu mai fu decât un fir strălucitor de praf, ca o bucată de hârtie purtată de vânt, plană la întâmplare, apoi se lăsă din nou în jos în spirală.

— Ce naiba caută? întrebă Hammond.

Privirea ei îl lovi scurt.

— Caută ceva, spuse el. Dar ce?

— E vreun telescop pe undeva?

— Da, de ce? Este unul la pistă, dar…

Tocmai voia s-o întrebe ce s-a întâmplat cu vocea ei, dar Dagny deja alerga pe drum, în jos, către pistă, aproape fără să-şi dea seama că aleargă, ci mânată numai de un motiv pe care nici nu avusese timp sau curajul necesar ca să-l numească.

La telescopul de lângă turnul de control îl găsi pe Dwight Sanders; se uita atent şi cu o privire încurcată la avion.

— Lasă-mă să văd ce e acolo! izbucni Dagny.

Apucă tubul metalic, îşi apăsă ochiul de lentilă, ghidând uşor cu palma tubul ca să poată urmări avionul – apoi Dwight observă că braţul i se opri, dar degetele nu i se desprinseseră de tub, iar faţa îi rămăsese aplecată asupra telescopului, apăsată de lentilă, până când, uitându-se cu mai mare atenţie, îşi dădu seama că stătea cu fruntea lipită de telescop.

— Ce s-a întâmplat, domnişoară Taggart?

Dagny ridică încet capul.

— E cineva cunoscut, domnişoară Taggart?

Ea nu-i răspunse nimic. Se grăbi înapoi, cu paşi zigzagaţi, nesiguri şi fără ţintă – nu îndrăznea să fugă, dar trebuia să evadeze, trebuia să se ascundă, nu ştia dacă se temea să nu fie văzută de oamenii din jurul ei sau de avionul de deasupra – de avionul ale cărui aripi purtau numărul care-i aparţinea lui Hank Rearden.

Se opri abia când se prăbuşi pe o stâncă şi-şi dădu seama că alergase. Se afla pe o terasă îngustă pe piscurile de deasupra pistei, ascunsă privirilor celor din oraş, dar deschisă privirilor care veneau de

sus. Se ridică, cu palmele căutând să se sprijine de peretele de granit şi simţind căldura soarelui înmagazinată în piatra de sub palmele ei –, rămase aşa, cu spatele lipit de perete, incapabilă să se mişte sau să-şi desprindă privirile de avion.

Avionul plana uşor, lăsându-se tot mai jos, apoi ridicându-se, chinuindu-se la fel cum – se gândea – se chinuise şi ea să repereze imaginea unei epave în mulţimea de crevase şi de stânci, privelişte care nu era destul de clară nici ca să abandonezi căutarea, nici ca să continui survolarea. Căuta epava avionului ei, nu renunţase încă şi oricât l-ar fi consumat cele trei săptămâni care trecuseră, orice ar fi simţit, singura mărturisire pe care ar fi putut-o face celorlalţi şi singurul răspuns nu era decât acest sunet de motor, constant, insistent, monoton, care purta o aeronavă fragilă pe deasupra unui lanţ inaccesibil şi periculos de munţi.

În aerul de vară, de o puritate strălucitoare, avionul părea foarte aproape, îl putea vedea împiedicându-se în curenţii de aer şi continuându-şi zborul sub forţa vântului. Putea să vadă toate astea, cu toate că părea imposibil ca totul să fie atât de limpede vederii ei. Valea toată i se întindea dedesubt, înecată de lumină, cu ferestre scânteietoare şi cu pajişti verzi, strigând să fie văzute – sfârşitul căutării lui disperate, împlinirea a ceea ce era mai mult decât visase, nu epava avionului sau trupul ei, ci prezenţa ei vie şi libertatea lui – tot ceea ce căuta acum şi tot ceea ce căutase vreodată i se deschidea acum înaintea ochilor şi-l aştepta, gata să fie atins, dincolo de numai o linie trasată prin aerul limpede şi pur – toate ale lui şi cerându-i nimic altceva decât să aibă capacitatea de a vedea.

— Hank! strigă Dagny, fluturându-şi braţele într-un semnal disperat. Hank!

Se lăsă să cadă din nou pe stâncă, ştiind că n-are nicio posibilitate să fie văzută, că nu avea nicio putere să-i dea vreun semn, că nicio putere de pe pământ n-ar putea să penetreze ecranul cu excepţia propriei minţi şi propriei viziuni. Deodată, pentru prima oară, percepu ecranul nu ca pe cea mai greu de atins, ci ca pe cea mai absolută barieră a lumii ei.

Prăbuşită pe stâncă, se uită resemnată, tăcută, la volutele disperate ale avionului şi ale neputinciosului strigăt de ajutor al motorului, un strigăt căruia ea nu-i putea răspunde. Avionul se lăsă deodată în jos, dar era numai începutul ascensiunii finale, îşi tăie drum în diagonală peste munţi şi se avântă înspre cerul deschis. Apoi, ca şi cum ar fi fost prins în vârtejul unui lac neţărmurit şi fără scăpare, se pierdu încet în zare şi se făcu nevăzut.

Ea se gândea acum, cu o compasiune amară, la cât de multe ratase Hank. Iar eu? – îi trecu prin minte. Dacă părăsea valea, ecranul ar fi închis totul şi pentru ea, la fel de ermetic, Atlantida s-ar fi scufundat

sub un văl de raze la fel de greu de cucerit ca fundul oceanului şi, la fel, şi ea ar fi lăsată să se lupte pentru aceleaşi lucruri pe care nu se pricepuse să le vadă, şi ea, la fel, ar fi lăsată să se lupte cu himera unei primitivităţi fundamentale, în vreme ce concreteţea a tot ceea ce şi-a dorit vreodată nu i-ar mai fi niciodată îngăduită.

Dar atracţia faţă de lumea din afară, fascinaţia care o făcuse să urmărească avionul nu era imaginea lui Hank Rearden – ştia că nu s-ar putea întoarce la el, chiar dacă s-ar fi întors în lumea de afară – fascinantă era priveliştea curajului lui Hank Rearden şi a curajului tuturor acelora care se luptau încă să rămână în viaţă. El n-o să renunţe niciodată la căutarea avionului ei, pe când toţi ceilalţi renunţaseră deja de mult, la fel cum nu ar renunţa niciodată la fabricile lui, la fel cum nu ar renunţa niciodată la orice altceva ar fi ales dac-ar mai rămâne măcar o şansă. Era ea sigură că n-a mai rămas nicio şansă pe faţa pământului pentru Taggart Transcontinental? Era ea oare sigură că termenii bătăliei erau de aşa natură încât să nu-i pese măcar dacă va ieşi învingătoare? Aveau dreptate ei, cei din Atlantida, să se facă nevăzuţi dacă ştiau că nu mai rămâne nimic de valoare în urma lor – dar până când nu va vedea că n-a mai rămas nicio carte de aruncat în joc şi nicio luptă de purtat – numai atunci va avea dreptul să rămână în mijlocul acestor oameni. Aceasta era întrebarea care o răscolise vreme de săptămâni, dar care nu o condusese la niciun răspuns.

Rămăsese trează în noaptea aceea, aproape nemişcată, ore întregi, urmând – aproape ca un inginer sau ca Hank Rearden – un proces de evaluare, precis, aproape matematic, lipsit de emoţie, fără nici cea mai mică atenţie faţă de costurile implicate sau faţă de sentimente. Agonia pe care o trăise Hank Rearden în avion o trăia ea acum în cubul tăcut de întuneric, încercând să-şi dea un răspuns şi nereuşind. Căuta prin inscripţiile de pe zidurile camerei, abia vizibile în lumina stelelor, dar ajutorul pe care-l găsiseră acei oameni în cele mai întunecate ore ale lor ei i se refuza.

* * *

— Da sau nu, domnişoară Taggart?

Se uită la chipurile celor patru bărbaţi, scăldate de lumina moale a amurgului în salonul lui Mulligan: Galt, care avea faţa senină şi impersonal atentă a unui om de ştiinţă; Francisco, al cărui chip părea cu desăvârşire lipsit de emoţie, cu excepţia unei umbre de zâmbet, acel fel de surâs care s-ar potrivi oricărui răspuns; Hugh Akston, care arăta drăguţ şi binevoitor; Midas Mulligan, cel care-i pusese întrebarea fără nicio urmă de maliţie în glas. Undeva, la două mii de mile distanţă, la ora aceasta crepusculară, pagina din calendar anunţa în lumina de deasupra acoperişurilor din New York: 28 iunie – şi aproape

i se păru că vede data aievea, ca şi cum ar fi fost deasupra capetelor lor.

— Mai am o zi la dispoziţie, spuse fără să ezite. Mi-o acordaţi şi pe asta? Cred că am luat deja hotărârea, dar nu sunt pe deplin convinsă şi am nevoie de toată certitudinea.

— Bineînţeles, îi răspunse Mulligan. Ai vreme, de fapt, până poimâine-dimineaţă. Avem răbdare.

— O să avem răbdare şi după aceea, spuse Hugh Akston, câtă vreme vei fi plecată, dacă va fi nevoie.

Ea rămăsese lângă fereastră, cu faţa spre ei, şi se simţi satisfăcută de momentul acela văzând că se ţinea tare, că mâinile nu-i tremurau, că vocea îi suna la fel de sigură, de neutră şi de necruţătoare ca şi a lor; pentru un moment, avu sentimentul că există o legătură strânsă între ei.

— Dacă există vreo parte a nesiguranţei tale, spuse Galt, care vine dintr-un conflict între minte şi suflet, urmează-ţi raţiunea.

— Ia în calcul şi motivele care ne-au dat nouă siguranţă ca fiind corecte, adăugă Hugh Akston, dar nu şi faptul că noi avem dreptate. Dacă nu eşti convinsă, nu lua în seamă siguranţa noastră. Nu fi tentată să substitui judecata noastră propriei tale judecăţi.

— Nu pune pe seama noastră ce este mai bun pentru viitorul tău, zise Mulligan. Noi ştim, dar nu poate fi perfect până când tu nu ştii ce e bine pentru tine.

— Nu lua în calcul dorinţele şi interesele noastre, continuă Francisco. Nu ai nicio datorie faţă de nimeni, cu excepţia ta.

Dagny zâmbi, nici vesel, nici trist, gândindu-se că niciunul dintre sfaturile pe care le-a primit aici nu l-ar fi primit în lumea de afară. Şi, ştiind şi cu câtă disperare îşi doreau ei s-o ajute, când niciun ajutor nu era cu putinţă, se simţi din nou datoare să le dea o asigurare:

— Mi-am forţat intrarea aici, le spuse ea cu voce scăzută, şi mi-am asumat responsabilitatea pentru consecinţe. Încă mi-asum responsabilitatea.

Recompensa pe care o primi fu zâmbetul lui Galt: zâmbetul lui fu precum o decoraţie militară pe care i-ar fi acordat-o.

Uitându-se în depărtare, îşi aminti deodată de Jeff Allen, vagabondul de la bordul Cometei, în clipa când îl admirase pentru că încercase să-i spună că el ştie încotro merge, numai ca să-i spulbere ei impresia că el nu are nicio ţintă. Zâmbi imperceptibil aproape, gândindu-se că ea experimentase deja ambele roluri şi că ştia că nicio acţiune nu poate fi lipsită de semnificaţie sau inutilă decât pentru cineva care aruncă asupra altcuiva povara propriei lui renunţări. Se simţi invadată de o bizară linişte, aproape o tihnă plină de încredere; ştia că nu era nimic altceva decât încordare, dar era o încordare de maximă limpezime. Se surprinse gândindu-se: Funcţionează bine în

stare de alertă, o să fiu de acord cu ea – şi-şi dădu seama că se gândea la ea însăşi.

— Lasă până poimâine, domnişoară Taggart, îi spuse Midas Mulligan. În seara asta eşti încă aici.

— Mulţumesc, răspunse Dagny.

Rămase lângă fereastră câtă vreme ei continuau să discute despre afacerile din vale; era şedinţa lor de încheiere a lunii. Tocmai terminaseră cina – iar Dagny se gândea la prima ei cină din casa aceea, în urmă cu o lună; era îmbrăcată şi acum, ca şi atunci, cu costumul gri pe care-l purta la birou, nu cu fusta ţărănească pe care o purta cu atâta dezinvoltură în timpul zilei. În seara asta sunt încă aici, se gândi, iar palma i se sprijini posesiv de cadrul geamului.

Soarele încă nu dispăruse în spatele munţilor, dar cerul era încă de un albastru adânc, amăgitor şi limpede, care se făcea una cu albastrul unor nori invizibili care ascundeau soarele; numai contururile norilor mai erau aurite de o linie fină de foc, iar Dagny se gândi că seamănă cu un tub contorsionat de neon… cu o hartă hidrografică învolburată… cu… o hartă a liniilor de cale ferată, desenată cu o flacără albă, pe cer.

Îl auzi pe Mulligan spunându-i lui Galt numele celor care nu se mai întorceau din lumea de afară.

— Avem slujbe pentru fiecare dintre ei, zise Mulligan. De fapt, nu sunt decât zece sau doisprezece bărbaţi care se întorc anul ăsta – cei mai mulţi să-şi încheie socotelile, să convertească tot ce au şi să vină aici pentru totdeauna. Cred că asta a fost ultima noastră vacanţă de o lună, fiindcă peste un an totul se va termina şi o să trăim cu toţii în vale.

— Bine, spuse Galt.

— Trebuie, după cum merg lucrurile afară.

— Da.

— Francisco, spuse Mulligan, o să te întorci în câteva luni?

— Cel mai târziu în noiembrie, răspunse Francisco. O să-ţi trimit veşti prin radio, când o să fiu pregătit să mă întorc – o să-mi porneşti căldura în casă?

— Da, zise Hugh Akston. Şi o să fie gata şi mâncarea pentru când vii.

— John, consider promisiune, spuse Mulligan, faptul că n-o să te întorci la New York de astă dată.

Galt se uită o clipă lung la el, apoi îi răspunse egal:

— Nu m-am hotărât încă.

Dagny văzu rapiditatea mirată cu care Francisco şi Mulligan se aplecară înainte să-l privească mai atent pe Galt – şi mişcarea înceată cu care privirea lui Hugh Akston se mută asupra lui; Akston nu părea deloc uimit.

— Doar nu te gândeşti să te mai întorci pentru încă un an în infernul ăla, nu? îl întrebă Mulligan.

— Ba da.

— Dar – la naiba, John! – pentru ce?

— O să-ţi spun când mă hotărăsc.

— Dar nu ţi-a mai rămas nimic de făcut acolo. I-am luat pe toţi cei pe care-i ştiam şi pe toţi cei care speram să-i cunoaştem. Lista noastră e completă, mai puţin Hank Rearden – şi o să punem mâna pe el până la sfârşitul anului – şi pe domnişoara Taggart, dacă va vrea. Asta-i tot. Treaba ta s-a încheiat. Nu mai e nimic de cercetat acolo – poate numai colapsul final, când o să li se prăbuşească acoperişurile în cap.

— Ştiu asta.

— Şi, John, nu vreau ca al tău să fie acolo când se va întâmpla asta.

— Pentru mine nu trebuie să-ţi faci niciodată griji.

— Dar tu nu-ţi dai seama la ce nivel s-a ajuns? Sunt la mai puţin de un pas de violenţă în stradă – la naiba, au făcut deja pasul şi au semnat şi au declarat-o cu mult timp înainte! – dar în foarte scurt timp o să vadă pe de-a-ntregul realitatea a tot ceea ce-au făcut explodându-le în feţele alea de nenorociţi – o violenţă oarbă, generalizată, arbitrară, sângeroasă, împrăştiindu-se la întâmplare şi lovind la întâmplare în toţi şi-n toate. De aceea nu vreau să te văd în mijlocul agresiunilor.

— Pot să-mi port singur de grijă.

— John, n-are niciun rost să-ţi asumi vreun risc, îi spuse Francisco.

— Ce risc?

— Jefuitorii sunt îngrijoraţi în legătură cu dispariţiile oamenilor. Li se pare ceva suspect. Mai ales tu, dintre toţi, n-ar mai trebui să rămâi acolo nicio clipă. Există întotdeauna posibilitatea să se descopere cine eşti şi ce rol ai.

— Există posibilitatea, dar nu e mare.

— Dar nu există nicio justificare pentru a-ţi asuma un astfel de risc. N-a mai rămas nimic care să nu poată fi dus la bun sfârşit de Ragnar şi de mine.

Hugh Akston, lăsat pe spate în fotoliu, se uita la ei în tăcere; avea o expresie intensă, care nu era nici amărăciune, nici surâs, expresia cu care se urmăreşte progresul a ceva interesant, dar care e cu câţiva paşi în urma a ceea ce şi-a imaginat.

— Dacă mă întorc, spuse Galt, nu o voi face pentru opera noastră. O să mă întorc ca să câştig singurul lucru din lume pe care-l vreau pentru mine, acum, că opera noastră e încheiată. N-am luat nimic din lumea de afară şi n-am vrut niciodată nimic. Dar a mai rămas ceva acolo, ce-mi aparţine şi pe care n-o să li-l las. Nu, n-am nici cea mai mică intenţie să-mi frâng gâtul, n-o să fac niciun târg cu jefuitorii, n-o

să fiu de ajutor şi nici n-o să mă pun în slujba nimănui de acolo, nici jefuitorilor, nici celor care au rămas neutri – nici ticăloşilor. Dac-o să mă întorc, n-o s-o fac decât în interesul altcuiva decât al meu – şi nici nu mă gândesc că-mi risc viaţa, dar dac-o să mi-o risc – ei bine, am dreptul s-o fac.

Nu se uita la ea, dar Dagny simţi nevoia să se întoarcă şi să se sprijine de geam, fiindcă îi tremurau mâinile.

— Dar, John! strigă Mulligan, arătând cu braţul înspre vale, dacă ţi se întâmplă ceva, ce facem cu…?

Se opri deodată, ca şi cum s-ar fi simţit vinovat.

Galt râse scurt.

— Ce voiai să spui?

Mulligan flutură prosteşte din mână, într-un gest de concediere.

— Voiai să spui că dacă mi se întâmplă ceva, o să mor în cel mai prostesc mod cu putinţă?

— Bine, spuse Mulligan stânjenit, n-o să mai spun aşa ceva. N-o să spun că n-am fi putut ajunge aici fără tine. N-o să spun să rămâi aici de dragul nostru – n-am crezut c-o să revin la rugămintea asta străveche, dar, băiete! – orice himeră te cheamă acolo – e uşor de văzut cu ochiul liber. Ştiu că orice vrei, ştiu că dacă vrei să-ţi pui viaţa în pericol, totul e aşa cum trebuie să fie, dar nu mă gândesc decât că… oh, Doamne, John, viaţa ta e atât de preţioasă!

Galt zâmbi.

— Ştiu asta. De aceea nici nu mă gândesc să mă expun vreunui pericol, ci mă gândesc să câştig.

Francisco nu spunea nimic, se uita pătrunzător la Galt, cu o privire întrebătoare, nu ca şi cum ar fi găsit un răspuns, ci ca şi cum i s-ar fi alcătuit dintr-odată în minte o întrebare.

— Uite ce e, John, spuse Mulligan, din moment ce nu te-ai hotărât încă dacă să mergi sau nu… – nu te-ai hotărât încă, nu?

— Nu, nu încă.

— Din moment ce nu te-ai hotărât încă, îmi permiţi să-ţi reamintesc câteva lucruri, doar ca să le iei în considerare?

— Dă-i drumul.

— Mi-e teamă de pericolele imprevizibile – primejdiile absurde şi imprevizibile ale unei lumi care se duce naibii. Imaginează-ţi pericolele fizice pe care le prezintă o maşinărie complexă lăsată pe mâinile unor nebuni orbi şi ale unor laşi smintiţi de teroare. Gândeşte-te numai la infrastructura lor – o să-ţi pui viaţa în joc la fel ca în cazul incidentului din tunelul Wiston de fiecare dată când o să pui piciorul la bordul unui tren – şi o să fie din ce în ce mai multe incidente de acest fel, din ce în ce mai dese şi mai multe. O să se ajungă în punctul în care n-o să mai treacă nicio zi fără să se întâmple un accident major.

— Ştiu.

— Şi aşa o să se întâmple în toate industriile, peste tot pe unde sunt folosite maşini – maşinile care au crezut ei că ne vor putea înlocui creierele. Avioane prăbuşindu-se, explozii ale rezervoarelor, furnale explodând, electrocutări la firele de înaltă tensiune, prăbuşiri ale tunelurilor subterane şi ale estacadelor – o să se confrunte cu toate. Maşinile acelea, care le-au făcut vieţile atât de sigure, o să li le pună acum continuu în primejdie.

— Ştiu.

— Ştiu că ştii, dar ai luat în considerare fiecare detaliu? Ţi-ai dat răgaz să vezi totul cu ochii minţii? Vreau să conştientizezi tabloul întreg a ceea ce înseamnă asta pentru demersul tău – înainte să te hotărăşti dacă merită să-i dai drumul. Ştii că oraşele o să fie cele mai expuse. Oraşele au fost ridicate prin infrastructură şi o să continue să depindă de ea.

— Corect.

— Când infrastructura se va prăbuşi, New Yorkul o să moară de foame în două zile. Aşa se asigură toată rezerva lor de hrană. E hrănit de un continent de trei mii de kilometri de reţea. Cum o să transporte hrana către New York? Cu directive şi cu căruţe trase de vite? Dar mai întâi, înainte să se întâmple asta, o să treacă printr-o întreagă agonie – prin penurii, prin crize, prin proteste ale celor înfometaţi, prin violenţă generalizată în mijlocul împietririi tot mai întinse.

— Aşa o să fie.

— O să-şi piardă întâi avioanele, apoi automobilele, apoi camioanele, apoi căruţele trase de cai.

— Aşa o să fie.

— Fabricile o să se închidă, apoi furnalele şi posturile de radio. Apoi o să se prăbuşească sistemul de electricitate.

— Aşa o să fie.

— Continentul ăsta se mai ţine de un fir de aţă. N-o să mai circule decât un singur tren pe zi, apoi unul singur pe săptămână – apoi o să se prăbuşească Podul Taggart – şi…

— Nu, n-o să se prăbuşească.

Fusese glasul lui Dagny şi toţi se întoarseră către ea. Faţa îi era palidă, dar mai calmă decât fusese atunci când le răspunsese ultima dată.

Galt se ridică încet în picioare, înclină din cap, acceptându-i verdictul.

— Te-ai hotărât, spuse.

— Da.

— Dagny, îi zise Hugh Akston, îmi pare rău.

Vorbea încet, cu greutate, ca şi cum cuvintele lui s-ar fi chinuit să umple tăcerea din încăpere.

— Aş fi vrut să fie posibil să nu se întâmple toate astea, aş fi

preferat orice altceva – dar numai să nu te văd stând aici lipsindu-ţi curajul propriilor tale convingeri.

Ea îşi desfăcu braţele, cu palmele îndreptate în sus, de o parte şi de alta, într-un gest de simplă francheţe şi le spuse tuturor, într-un fel atât de liniştit, că-şi putea permite să arate o emoţie oarecare:

— Vreau să ştiţi: aş fi vrut să fie cu putinţă să mor peste o lună, numai ca să mai pot să rămân în vale. Atât de mult îmi doresc să rămân. Dar câtă vreme am ales să continui să-mi trăiesc viaţa, nu pot să abandonez o luptă pe care trebuie s-o port.

— Bineînţeles, spuse Mulligan cu respect, dacă asta e ceea ce continui să crezi.

— Dacă vreţi să ştiţi care e singurul motiv care mă face să mă întorc, o să vi-l spun: nu pot să sprijin distrugerea a tot ce e măreţ pe pământ, a tot ceea ce ne-a aparţinut, mie şi vouă, tot ce a fost realizat de noi şi ni se cuvine de drept – pentru că nu pot să cred că oamenii refuză încă să vadă, că pot să rămână orbi şi surzi la tot ce facem, când noi deţinem adevărul, iar vieţile lor depind de recunoaşterea lui. Încă-şi iubesc vieţile – numai asta a mai rămas intact în mintea lor. Atâta vreme cât oamenii vor mai vrea să trăiască, nu pot să mă declar învinsă.

— Dar mai vor? o întrebă, moale, Hugh Akston. Vor să trăiască? Nu, nu-mi răspunde acum. Ştiu că răspunsul ăsta a fost cel mai greu de dat şi de acceptat de fiecare dintre noi. Ia întrebarea asta cu tine, ca o ultimă premisă pe care trebuie s-o mai verifici.

— Pleci ca prietenă a noastră, spuse Midas Mulligan, şi vom contracara tot ce vei face, pentru că ştim că greşeşti, dar ştim şi că nu pe tine te blamăm.

— O să te întorci, adăugă Hugh Akston, pentru că greşeala ta e una de raţionament, nu o eroare morală sau o capitulare în faţa acestor acte diabolice, ci o ultimă dată când vei mai fi o victimă a propriilor capacităţi. O să te aşteptăm – şi, Dagny, când o să te întorci, o să-ţi fi dat deja seama că nu va mai fi niciodată nevoie să experimentezi vreun conflict între dorinţele tale şi nici vreo coliziune între principii – aşa cum vei fi trăit deja.

— Mulţumesc, spuse Dagny închizând ochii.

— Va trebui să discutăm condiţiile plecării tale, spuse Galt; vorbi cu tonul egal al unui director executiv. În primul rând, trebuie să ne dai cuvântul de onoare că nu vei discuta nimic despre secretul – şi nici nimic legat de noi – nici despre cauza noastră, nici despre existenţa noastră, nici despre altceva în legătură cu ultima lună – cu nimeni din cei de afară, niciodată şi pentru niciun motiv.

— Promit.

— În al doilea rând, să nu mai încerci niciodată să ajungi aici. Nu poţi să vii aici neinvitată. Dacă încalci prima condiţie, n-o să ne

primejduieşti în niciun fel. Dacă o încalci pe a doua – o să se întâmple. Nu ne stă în fire să fim la cheremul cuiva – nici de bună-credinţă, nici al altcuiva – şi nici să depindem de o promisiune care nu poate fi ţinută. Şi nici nu ne aşteptăm să pui interesele noastre deasupra alor tale. De vreme ce crezi că drumul pe care ţi l-ai ales e unul bun, ziua aceea va veni atunci când, poate, o să ţi se pară necesar să-i conduci pe inamicii noştri către vale. Şi-atunci o să trebuiască să te lăsăm din mână. O să fii scoasă din vale la bordul unui avion, cu ochii legaţi, şi o să fii dusă la o distanţă suficientă ca să nu mai fie posibil să găseşti drumul înapoi.

Dagny înclină din cap.

— Ai dreptate.

— Avionul tău a fost reparat. Dacă vrei să-l primeşti, poţi să faci un ordin de plată către Banca Mulligan.

— Nu.

— Atunci o să rămână în custodia noastră până când alegi o modalitate de plată. Poimâine o să te duc cu avionul meu până undeva în afara văii şi o să te las acolo, să poţi lua un alt mijloc de transport.

Ea încuviinţă din nou.

— Foarte bine.

Când plecară de la Mulligan, se făcuse deja întuneric. Cărarea până la casa lui Galt trecea peste vale, pe lângă coliba lui Francisco, iar cei trei mergeau împreună. Prin întuneric se desluşeau câteva pătrate de lumină şi primele valuri de ceaţă se unduiau uşor pe lângă ziduri, ca umbrele pe care le trimite o mare îndepărtată. Mergeau în tăcere, dar zgomotul pe care-l făceau paşii lor, amestecat într-o singură bătaie, fermă, semăna cu un discurs care nu putea fi nici rostit şi nici înţeles în nicio altă formă.

După un timp, Francisco spuse:

— Asta nu schimbă nimic, numai prelungeşte cu puţin lupta – iar ultima confruntare e întotdeauna şi cea mai dificilă – dar e ultima.

— Aşa sper şi eu, îi răspunse Dagny.

Iar peste o clipă, repetă încetişor:

— Ultima confruntare e întotdeauna şi cea mai dificilă.

Se întoarse apoi către Galt:

— Pot să-ţi mai cer ceva?

— Da.

— Poţi să mă laşi să plec mâine?

— Dacă vrei.

Când Francisco începu din nou să vorbească, puţin mai târziu, o făcu ca şi cum s-ar fi adresat unei întrebări de mirare din mintea ei; tonul vocii lui era ca şi cum ar fi răspuns la o întrebare: „Toţi trei, Dagny, suntem îndrăgostiţi” – ea îşi îndreptă repede privirea către el –

„de acelaşi lucru, oricare ar fi forma pe care o ia. Nu te întreba de ce nu simţi nicio falie între noi. O să rămâi unul dintre noi atâta vreme cât o să fii îndrăgostită de şinele de la locomotivele tale – iar ele or să te conducă înapoi la noi, de oricâte ori o să rătăceşti drumul. Singurul care nu se poate mântui e cel care nu are nicio patimă”.

— Mulţumesc, spuse ea încet.

— Pentru ce?

— Pentru… felul în care rosteşti cuvintele astea.

— Cum le rostesc? Spune, Dagny.

— Le rosteşti… ca şi cum ai fi fericit.

— Sunt – în acelaşi fel în care eşti şi tu. Nu-mi spune ce simţi. Ştiu. Dar, ştii, infernul pe care eşti capabil să-l suporţi are aceleaşi dimensiuni ca iubirea pe care o simţi. Iar infernul pe care nu aş putea să-l văd ar fi acela al indiferenţei tale.

Ea încuviinţă în tăcere, fără să fie capabilă să identifice în sentimentele ei nimic care să semene cu fericirea, deşi simţea că el are dreptate.

Pe deasupra lunii pluteau, ca fumul, valuri de ceaţă, iar în lumina difuză Dagny nu putea – aşa cum continua să meargă între ei doi – să distingă expresia de pe chipurile lor: singurul contur pe care-l percepea erau siluetele lor drepte, sunetul continuu al paşilor şi sentimentul că şi-ar dori ca plimbarea aceea să nu se încheie vreodată, un sentiment pe care nu-l putea defini, cu excepţia faptului că nu era nici îndoială, nici durere.

Când se apropiară de colibă, Francisco se opri, îi îmbrăţişă pe amândoi dintr-un singur gest şi arătă înspre uşă.

— Intraţi – dacă tot e ultima noapte împreună pentru ceva vreme! Haideţi să bem ceva în numele viitorului aceluia în care credem toţi trei.

— Chiar credem? întrebă Dagny.

— Da, răspunse Galt, chiar credem.

Când Francisco aprinse lumina în casă, Dagny se uită la feţele lor. Nu putea să spună cu exactitate ce expresii aveau, nu era nici fericire, nici vreo altă emoţie care să semene cu fericirea, chipurile lor erau încordate şi solemne, dar era – dacă e posibil aşa ceva – o solemnitate radioasă – se gândea Dagny –, iar euforia bizară pe care o simţea îi spunea că şi expresia de pe faţa ei este identică.

Francisco luă trei pahare de pe poliţă, dar se opri – ca şi cum i-ar fi venit deodată o idee. Puse pe masă un singur pahar, apoi luă cele două cupe ale lui Sebastián d’Anconia şi le aşeză alături.

— Pleci direct la New York, Dagny? o întrebă cu tonul calm, destins al unei gazde şi aducând o sticlă cu vin vechi.

— Da, răspunse ea la fel de liniştit.

— Poimâine zbor către Buenos Aires, spuse în timp ce desfăcea

sticla. Nu sunt sigur dacă o zbor înapoi către New York în viitorul apropiat, dar, dacă o să se întâmple asta, o să fie destul de periculos să ne întâlnim.

— Asta n-ar fi o problemă, zise Dagny, dacă tu crezi că e necesar să ne mai vedem.

— E adevărat, Dagny. Nu e necesar. Nu în New York.

Turnă vinul în pahare şi se uită la Galt.

— Când te hotărăşti dacă pleci înapoi sau rămâi aici?

Galt se uită drept în ochii lui, apoi spuse încet, cu tonul cuiva care ştie toate consecinţele pe care le pot avea cuvintele pe care urmează să le rostească:

— Am hotărât deja, Francisco. Mă întorc.

Mâna lui Francisco se opri în aer. Pentru un lung moment, nu mai văzu nimic în afară de chipul lui Galt. Apoi, privirea lui se îndreptă către Dagny. Puse înapoi pe masă sticla de vin, dar nu se îndepărtă, însă părea că perspectiva lui s-ar fi lărgit, astfel că acum îi putea cuprinde pe amândoi.

— Bineînţeles, spuse.

Arăta ca şi cum s-ar fi îndepărtat şi mai mult, iar acum cuprindea întreaga privelişte a ultimilor lor ani; glasul lui avea un timbru calm, inflexibil, o nuanţă care se potrivea bine cu proporţiile acestei viziuni.

— Am ştiut de acum doisprezece ani, adăugă. Am ştiut cu mult înainte să vă fi putut voi da seama, şi tot eu ar fi trebuit să fi văzut tot ce-ar fi trebuit să vedeţi voi. În noaptea aceea, când ne-ai chemat la New York, m-am gândit la toate ca la – îi vorbea acum lui Galt, însă privirea i s-a mutat asupra lui Dagny – ca la tot ce căutasem întreaga viaţă… tot ce ne spuseseşi că merită să trăim şi să murim în numele acestui tot, dacă va fi cazul. S-a întâmplat aşa cum trebuia – şi se cuvenea – să se întâmple. Totul a fost stabilit atunci, cu doisprezece ani în urmă.

Se uită la Galt şi râse uşor:

— Iar tu spui că eu am dus cea mai cruntă bătălie?

Se întoarse cu o mişcare prea bruscă – apoi, prea încet, ca şi cum ar fi dat o nemăsurată importanţă gestului, duse la capăt turnatul vinului în pahare şi umplu toate cele trei recipiente de pe masă. Ridică cele două cupe, le privi îndelung, apoi îi întinse unul lui Dagny şi celălalt lui Galt.

— Luaţi-le, spuse. Le meritaţi – şi nu întâmplător.

Galt îi luă cupa din mână, dar gestul fu îndeplinit ca şi cum acceptul s-ar fi înţeles deja din felul în care priveau toate cele trei perechi de ochi.

— Aş fi dat orice să se poată întâmpla altfel, spuse Galt, cu excepţia a ceea ce e imposibil de dăruit.

Dagny îşi luă cupa, se uită la Francisco şi-l lăsă să vadă că privirea

ei se mută încet către Galt.

— Da, spuse ea pe tonul unui răspuns. Dar nu mi-am câştigat încă dreptul ăsta – şi tot ceea ce ai sacrificat tu până acum, sacrific şi eu în momentul ăsta, şi nici nu ştiu dacă o să fac destule cât să merit pe de-a-ntregul, dar dacă infernul e preţul pe care trebuie să-l plătesc – şi la fel de mare –, lăsaţi-mă să fiu cea mai lacomă dintre noi trei.

În timp ce-şi beau vinul, cum Dagny stătea în picioare, cu ochii închişi, atentă la trecerea lichidului prin esofag, ştia că, pentru fiecare dintre ei trei, acesta era cel mai chinuitor – şi cel mai entuziast – moment pe care-l trăiseră vreodată.

Nu-şi vorbiră deloc cât coborâră ultima parte a drumului care ducea către casa lui Galt. Nu-şi întoarse privirea către el, pentru că ştia că orice privire pe care i-ar fi aruncat-o ar fi fost prea primejdioasă. Simţea, înăuntrul tăcerii care-i înconjurase, atât calmul unei depline înţelegeri, cât şi tensiunea acceptării că niciunul dintre ei n-o să numească nimic din lucrurile pe care le înţelegeau.

Îl înfruntă însă când se aflară amândoi în sufragerie, cu toată încrederea şi ca şi cum ar fi avut, deodată, certitudinea absolută că are dreptul s-o facă – certitudinea că n-o să strice nimic şi că abia acum e în regulă să vorbească. Spuse, în cele din urmă, nu ca implorare, nici ca victorie, ci mai degrabă ca statuare a unui fapt evident:

— Te întorci în lumea de afară pentru că o să fiu eu acolo.

— Da.

— Nu vreau să vii.

— N-ai nicio şansă să mă convingi.

— Te întorci de dragul meu.

— Nu, numai pentru mine o fac.

— O să te pot întâlni acolo?

— Nu.

— N-o să te văd deloc?

— Nu.

— Nici n-o să ştiu unde te afli şi nici ce faci?

— Nu.

— Dar o să mă supraveghezi atent, cum ai mai făcut-o?

— Mai degrabă.

— Scopul tău e să mă protejezi?

— Nu.

— Şi-atunci?

— Să fiu acolo atunci când o să te hotărăşti să ni te alături.

Îl privi cu luare-aminte, fără să-şi îngăduie altă reacţie, ci numai ca şi cum ar fi căutat un răspuns pentru primul lucru pe care nu-l înţelesese în totalitate.

— Toţi ceilalţi vor fi plecaţi, continuă el să-i explice. Va fi prea

periculos să mai rămâi. Asta o să fie ultima cheie pe care o vei putea folosi înainte ca porţile văii să se închidă pentru totdeauna.

— Oh!

Îşi reţinu cuvintele înainte să se transforme într-un scâncet. Apoi, recăpătându-şi tonul de detaşare impersonală, întrebă:

— Şi să presupunem că ţi-aş spune că decizia mea e finală şi că n-o să mă alătur vouă niciodată?

— Ar fi o minciună.

— Şi să presupunem că ţi-aş spune acum că aş vrea ca decizia mea să fie finală şi că mi-aş menţine-o, orice s-ar întâmpla?

— Orice ţi-ar rezerva viitorul şi orice convingeri noi ţi-ai alcătui?

— Da.

— Atunci ar fi mai mult decât o minciună.

— Ai fi sigur că am luat o decizie proastă?

— Da.

— Crezi că trebuie ca fiecare să fie responsabil pentru propriile erori?

— Da.

— Şi-atunci de ce nu mă laşi să mă confrunt cu propriile consecinţe?

— Dar te las şi te voi lăsa întotdeauna.

— Şi dacă îmi dau seama, când va fi prea târziu, că vreau să mă întorc în vale – de ce să trebuiască să-ţi asumi riscul de a ţine porţile închise pentru mine?

— Nu se va întâmpla asta. N-aş face-o dacă n-aş avea un interes egoist.

— Ce interes?

— Te vreau aici.

Dagny închise ochii şi-şi plecă privirea acceptându-şi înfrângerea – înfrângere prin argumente şi în încercarea ei de a face faţă cu calm tuturor consecinţelor plecării ei.

Îşi ridică apoi capul şi, ca şi cum şi-ar fi însuşit felul lui de a vorbi deschis, se uită la el, fără să-i ascundă nici suferinţa, nici dorinţa, nici liniştea – ştiind că le putea citi pe toate trei în privirea ei.

Chipul lui arăta acum aşa cum arătase atunci când l-a văzut pentru prima dată: o expresie de seninătate neîndurătoare şi de o sensibilitate inflexibilă, lipsită de durere, de teamă sau de vinovăţie. Îşi dădea seama c-ar fi putut să se uite la el, la liniile ferme ale sprâncenelor desenate deasupra ochilor de un verde adânc, la conturul de umbră care-i accentua forma buzelor, la inflexiunile metalice ale pielii sub gulerul descheiat al tricoului şi la poziţia familiară a picioarelor lui statuare – voia să rămână pentru totdeauna acolo, în felul acela. Şi, în clipa următoare, îşi dădu seama că, dacă dorinţa i-ar fi fost îndeplinită, întreaga contemplaţie şi-ar fi pierdut

orice sens, pentru c-ar fi trădat toate principiile care-i conferiseră valoare.

Apoi, nu ca o amintire, ci ca o experienţă trăită atunci, se simţi retrăind momentul în care stătuse la fereastra camerei ei din New York, uitându-se la oraşul înecat în ceaţă, la umbra intangibilă a Atlantidei care se pierdea dincolo de înţelegere – şi ştiu că primeşte atunci răspunsul la întrebările pe care şi le pusese demult. Simţi nu cuvintele pe care le adresase atunci oraşului, ci senzaţia de nereprodus din care se născuseră atunci cuvintele: Tu, cel pe care l-am iubit întotdeauna şi pe care niciodată nu l-am găsit, tu, cel pe care l-am aşteptat să-mi apară înainte la capătul liniilor de cale ferată, dincolo de orizont...

Cu voce tare, rosti numai:

— Vreau să ştii asta. Mi-am început viaţa cu un singur principiu: că întreaga lume îmi aparţine, gata să fie sculptată după chipul celor mai înalte valori ale mele şi că niciodată nu voi ceda în faţa unui standard mai jos, oricât de lungă şi de grea ar fi bătălia pe care aş purta-o – pentru tine, a cărui prezenţă am simţit-o întotdeauna pe străzile oraşului, spunea vocea ei mută, şi a cărui lume am vrut mereu s-o construiesc. Acum ştiu că pentru valea asta am luptat fără încetare – şi dragostea pentru tine mi-a dat mereu putere –, am văzut întotdeauna valea asta ca pe un lucru posibil şi n-aş da-o pe nimic care să valoreze mai puţin şi nici n-aş îngenunchea înaintea unui rău iraţional – dragostea mea şi speranţa mea de a te găsi şi visul că te voi merita în ziua când vom fi faţă în faţă – mă întorc să lupt pentru valea asta – s-o pot elibera din necunoscut, să recâştig pentru ea tot pământul şi toate drepturile, să fac ca tot pământul să-ţi aparţină aşa cum se cuvine, aşa cum şi e în spirit – şi să te întâlnesc din nou în ziua când o să pot să-ţi dăruiesc întregul pământ – sau, dacă voi da greş, să rămân în exil pentru tot restul vieţii mele – dar şi tot restul vieţii mele îţi va aparţine şi o să continui să lupt în numele tău, chiar dacă va fi un nume pe care nu voi putea niciodată să-l pronunţ, o să continui să te slujesc, chiar dacă nu voi ieşi niciodată învingătoare, o să continui să vreau să te merit în ziua când o să te reîntâlnesc – chiar dacă ziua aceea nu va veni niciodată – o să lupt pentru vale, chiar dacă va trebui să lupt împotriva ta, chiar dacă o să mă tratezi ca pe trădătoare... chiar dacă nu te voi mai vedea niciodată.

Stătuse nemişcat, o ascultase fără să i se mişte nici măcar o cută de pe faţă, numai ochii lui o priveau ca şi cum ar fi devorat fiecare cuvânt, chiar şi cuvintele pe care nu le pronunţase. Îi răspunse cu aceeaşi privire, ca şi cum privirea aceea ar fi închis nişte circuite care încă nu se închiseseră, cu o voce care împrumutase ceva din timbrul ei, ca un semn al aceluiaşi cod, o voce care nu avea nicio altă umbră de emoţie în afara ritmului prelung al cuvintelor:

— Dacă dai greş, aşa cum au dat greş oamenii căutând să descopere o imagine pe care au crezut-o posibilă, dar care a rămas mereu dincolo de puterea lor de înţelegere – dacă, la fel ca ei, o să ajungi să crezi că omul nu-şi poate atinge maximumul de capacităţi şi nici că cele mai măreţe viziuni nu pot fi materializate, să nu blestemi pământul ăsta – la fel ca ei –, să nu blestemi existenţa umană. Tu ai văzut Atlantida pe care o căutau ei, e aici, există – dar fiecare trebuie să intre gol şi singur, fără deşeurile neadevărurilor adunate de-a lungul veacurilor – cu cea mai mare limpezime a minţii – nu cu o inimă nevinovată, ci cu ceva ce e cu atât mai rar: o raţiune intransigentă – ca unică posesiune şi ca unică cheie de acces. N-o să intri decât atunci când vei fi învăţat că nu e nevoie să convingi sau să cucereşti lumea întreagă. Când o să înveţi asta, o să-ţi dai seama că, în toţi anii ăştia de încleştare, nimic nu te-a ţinut departe de Atlantida şi că nu au existat niciun fel de lanţuri care să te oprească, mai puţin lanţurile pe care ai vrut tu însăţi să le porţi. În toţi anii aceştia, tot ce ai dorit tu mai mult să obţii te aştepta cuminte – se uită la ea ca cum le-ar fi vorbit cuvintelor nerostite din mintea ei –, te aştepta la fel de neabătut cum te luptai tu, la fel de pătimaş, la fel de disperat – dar cu o mai mare încredere decât tine. Du-te afară şi continuă-ţi lupta. Du-te şi poartă iarăşi poveri pe care nu tu ai ales să le duci, acceptă pedepse pe care nu le meriţi şi continuă să crezi că poţi să serveşti dreptatea prin sacrificiul propriului tău spirit în numele celei mai nedrepte dintre torturi. Dar în cele mai rele şi mai întunecate dintre momente, aminteşte-ţi că ai văzut o altfel de lume. Aminteşte-ţi că poţi să ajungi acolo oricând vei vrea s-o faci. Aminteşte-ţi că te aşteaptă, că e reală, că e posibilă – şi că-ţi aparţine.

Apoi, întorcându-şi uşor capul, cu glasul la fel de limpede, dar cu privirea spărgând circuitul, o întrebă:

— Când vrei să pleci mâine?

— Oh!… Oricât de devreme e bine pentru tine.

— Atunci o să luăm micul dejun la şapte şi o să decolăm la opt.

— Foarte bine.

Băgă mâna în buzunar şi-i întinse un disc micuţ, strălucitor, care nu înţelese întâi ce era. I-l lăsă în palmă: era o monedă de aur de cinci dolari.

— Ultima ta plată pentru luna asta, îi spuse.

Degetele ei se strânseră în jurul monedei, dar îi răspunse calm şi fără inflexiuni:

— Mulţumesc.

— Noapte bună, domnişoară Taggart.

— Noapte bună.

În orele care-i mai rămăseseră, nu dormi deloc. Stătu întinsă pe duşumeaua din camera ei, cu faţa lipită de pat, fără să simtă nimic

altceva decât prezenţa lui dincolo de zid. Din când în când, simţea că se află înaintea ei, ca şi cum i-ar sta la picioare. Noaptea se scurse în felul acesta, cu el.

* * *

Părăsi valea la fel cum venise, fără să ia nimic de acolo. Lăsă cele câteva obiecte pe care şi le cumpărase – fusta ţărănească, o bluză, un şorţ, câteva piese de lenjerie –, împăturite cu grijă într-un sertar în dulapul din camera ei. Le privi cu atenţie o clipă înainte să închidă sertarul, gândindu-se că, dacă s-ar întoarce, le-ar găsi, probabil, tot acolo. Nu luă cu ea nimic altceva decât moneda de cinci dolari şi banda pe care o purta încă în jurul coastelor.

Când se urcă la bordul avionului, soarele atinsese deja vârfurile munţilor, desenând un contur strălucitor ca o graniţă a văii. Se lăsă pe spate în scaun şi se uită la chipul lui aplecat deasupra ei, aşa cum stătuse aplecat atunci când deschisese ochii în prima dimineaţă. Închise apoi ochii şi-i simţi palmele strângându-i legătura peste ochi.

Auzi apoi huruitul motorului, nu ca un sunet oarecare, ci ca un suflu de explozie înăuntrul trupului ei; numai că-l simţea ca o vibraţie îndepărtată, ca şi cum cel care ar fi simţit-o ar fi fost rănit – sau aproape rănit.

Nu-şi dădu seama când roţile se desprinseră de pământ sau când avionul trecu peste cercul culmilor. Stătea liniştită, simţind numai pulsul ritmic al motorului ca unică percepţie a spaţiului, ca şi cum ar fi fost purtată înăuntrul unui flux sonor care, din când în când, oscila. Sunetul venea din motorul lui, din controlul pe care mâinile lui îl exercitau asupra manşei; se concentra asupra lui; restul trebuia îndurat, restului nu trebuia să-i reziste.

Stătea nemişcată, cu picioarele strânse, cu mâinile pe braţele scaunului, fără să conştientizeze mişcarea, fără să-şi conştientizeze măcar propria fiinţă, ceva care să-i dea un anumit sens asupra timpului, dincolo de spaţiu, de perspectivă, de viitor, în mijlocul nopţii pleoapelor apăsate de legătura trecută peste ochi – şi ştiindu-l pe el alături, ca o unică şi imobilă realitate.

Nu-şi vorbeau. O singură dată spuse neaşteptat:

— Domnule Galt!

— Da?

— Nu. Nimic. Voiam numai să ştiu dacă mai eşti aici.

— O să fiu aici întotdeauna.

Nu-şi putea da seama câte mile se scurseseră în timp ce amintirea cuvintelor părea a fi un jalon ce se pierdea în depărtare, apoi se făcea nevăzut. Apoi nu mai rămase nimic în afara liniştii dintr-un prezent continuu.

Când începu coborârea, mişcarea aceea abruptă, care însemna că

aterizează sau că se prăbuşesc, nu ştiu dacă trecuse o zi sau o oră; amândouă posibilităţile i se păreau la fel de plauzibile.

Simţi zdruncinătura roţilor atingând pământul ca pe o senzaţie ciudat întârziată: ca şi cum ar fi trebuit să treacă o fracţiune de secundă ca ea să creadă cu adevărat.

Percepu denivelările peste care trecea avionul, cu deplasări intermitente, apoi impulsul opririi şi, în cele din urmă, liniştea, apoi, atingerea mâinilor lui în păr îndepărtându-i legătura trecută peste ochi.

Văzu o lumină orbitoare, o fâşie de ierburi uscate care părea să meargă până la orizont, niciun munte care să le împiedice, o autostradă pustie şi priveliştea înceţoşată a unui oraş aflat la o milă distanţă. Aruncă o privire la ceas: în urmă cu patruzeci şi şapte de minute se afla încă în vale.

— O să găseşti o gară Taggart aici, îi spuse arătând înspre oraş, şi o să poţi lua un tren.

Ea încuviinţă, de parcă i-ar fi înţeles cuvintele.

El n-o urmă când ea coborî din avion. Se aplecă peste manşă ca să-i deschidă uşa avionului şi se uitară unul la celălalt. Ea rămase cu privirea înălţată către el, un vânt uşor îi răsfira părul, iar acolo, în mijlocul imensităţii monotone a preeriei fără suflare, linia severă a umerilor ei părea sculptată, aşa cum era îmbrăcată, în costumul ei elegant, de femeie de afaceri.

Gestul pe care Galt îl făcuse cu mâna indica spre est, către nişte oraşe invizibile.

— Să nu mă cauţi acolo, îi spuse el. N-o să mă găseşti – până când n-o să mă vrei pentru ceea ce sunt eu. Iar când o să mă vrei, o să fiu foarte uşor de găsit.

Auzi sunetul uşii închizându-se peste el; păruse mai puternic decât zgomotul ulterior al elicei. Privi lung avionul îndepărtându-se şi făgaşele pe care roţile le lăsau în spatele lor prin iarbă. Apoi, între roţi şi ierburile înalte, văzu o fâşie de cer.

Se uită în jurul ei. Deasupra siluetelor fantomatice ale oraşului din depărtare plutea o ceaţă roşiatică de căldură, iar contururile păreau să capete reflexe ruginii; deasupra acoperişurilor, văzu ruina unui coş industrial. În iarba din jur, zări o bucată de ziar, îngălbenită, uscată, care fâlfâia uşor. Se uita cu mintea golită la toate aceste obiecte, incapabilă să le facă aievea.

Îşi ridică privirea înspre avion. Se uită la aripile lui făcându-se, în zare, din ce în ce mai mici, iar zgomotul elicei devenind din ce în ce mai slab. Avionul continua să se înalţe, mai întâi aripile, ca o cruce de argint lunguiaţă; apoi, curba desenată de ascensiune, apoi de lenta apropiere de pământ; în cele din urmă, părea să nu se mai mişte deloc, ci numai să se micşoreze. Se uita la avion aşa cum te uiţi la o

stea care se stinge, mai întâi devenind o cruce, apoi o perlă, apoi o scânteie de foc pe care nici nu mai era foarte sigură că o vede de-adevăratelea. Când îşi dădu seama că cerul tot era împânzit cu scântei de foc, fu sigură că avionul se făcuse nevăzut.

Capitolul III
Anti-lăcomie

— Ce caut aici? întrebă Dr. Robert Stadler. Din ce motiv mi s-a cerut să vin aici? Solicit o explicaţie. Nu sunt obişnuit să fiu târât pe jumătate de continent fără nicio noimă, motiv sau înştiinţare prealabilă.

Doctorul Floyd Ferris zâmbi:

— Acest lucru mă face să apreciez şi mai mult faptul că ai venit, doctore Stadler.

Era imposibil să-ţi dai seama dacă tonul vocii sale era de recunoştinţă sau de nesăţioasă bucurie.

Soarele îl lovea nemilos, iar doctorul Stadler simţi un firicel de transpiraţie prelingându-i-se de-a lungul tâmplei. Nu putea să aibă o discuţie iritată, stânjenitor de privată, în mijlocul unei mulţimi care năvălea spre a umple băncile tribunelor din jurul lor – o discuţie pe care încercase, în van, s-o aibă în ultimele trei zile. Îi trecu prin cap că tocmai acesta era motivul pentru care această întâlnire cu doctorul Ferris fusese amânată pentru acest moment; dar înlătură gândul, la fel cum dădu la o parte o insectă care bâzâia spre a ajunge la tâmpla lui năduşită.

— Din ce motiv nu am avut posibilitatea de a comunica cu dumneata? întrebă el.

Arma înşelătoare a sarcasmului părea acum a fi mai lipsită de eficacitate ca niciodată, dar era singura armă a doctorului Stadler.

— De ce ai socotit necesar să-mi trimiţi mesaje pe hârtii cu antet oficial într-un limbaj propriu, sunt sigur – ordinelor, era cât pe ce să spună, dar nu făcu acest lucru – comunicaţiilor Armatei, dar cu siguranţă nu corespondenţei ştiinţifice?

— Este o chestiune guvernamentală, rosti doctorul Ferris cu blândeţe.

— Îţi dai seama că aveam enorm de multă treabă şi că lucrul acesta a însemnat o întrerupere a muncii mele?

— Oh, da, spuse doctorul Ferris, pe un ton vag.

— Îţi dai seama că aş fi putut refuza să vin?

— Dar n-ai făcut lucrul acesta, zise doctorul Ferris încet.

— De ce nu mi s-a dat nicio explicaţie? De ce n-ai venit dumneata personal la mine, în loc să-mi trimiţi nişte derbedei incredibil de tineri,

care vorbeau o păsărească jumătate ştiinţă-jumătate revistă de doi bani?

— Am fost prea ocupat, rosti doctorul Ferris pe un ton blajin.

— În acest caz, n-ai vrea să-mi spui şi mie ce anume faci în mijlocul unei câmpii din Iowa – şi, în plus de asta, ce anume caut eu aici?

Făcu un gest de dispreţ cu mâna către orizontul împrăfoşat al unei preerii goale şi către cele trei tribune de lemn. Acestea fuseseră recent construite, iar lemnul părea, şi el, că transpiră; putea distinge picăturile de răşină sclipind în soare.

— Suntem pe punctul de a fi martorii unui eveniment istoric, doctore Stadler. O ocazie care se va transforma într-o piatră de hotar pe drumul ştiinţei, al bunăstării sociale şi al adaptabilităţii politice. Momentul de cotitură al unei ere noi.

Glasul doctorului Ferris avea tonul textului memorat al comunicatului rostit de o persoană însărcinată cu relaţiile cu publicul.

— Care eveniment? Care eră nouă?

— Aşa cum vei observa, pentru privilegiul special de a fi martorii acestei ocazii au fost selectaţi doar cei mai distinşi cetăţeni, crema elitei noastre intelectuale. Nu aveam cum să-ţi omitem numele, nu-i aşa? – şi suntem siguri, bineînţeles, că putem conta pe loialitatea şi cooperarea dumitale.

Nu-l putea privi pe doctorul Ferris în ochi. Tribunele se umpleau rapid cu lume, iar doctorul Ferris se întrerupea mereu spre a saluta cu mâna diverşi nou-sosiţi, pe care doctorul Stadler nu-i văzuse în viaţa lui, dar care erau nişte persoane de vază, aşa după cum putea să-şi dea seama judecând după umbra de deferenţă jovial-informală cu care le făcea Ferris cu mâna. Păreau cu toţii că-l cunosc pe doctorul Ferris şi că-l caută, ca şi cum el ar fi jucat rolul maestrului de ceremonie – sau al vedetei – momentului.

— Dacă ai avea amabilitatea de a spune, pentru o clipă, lucrurilor pe nume şi mi-ai zice ce…

— Bună, Spud! strigă doctorul Ferris, făcându-i semn cu mâna unui bărbat corpolent, cu părul alb, care umplea uniforma de gală a unui general.

Doctorul Stadler ridică glasul:

— Repet, dacă ai avea amabilitatea să te concentrezi suficient încât să-mi explici ce naiba se petrece…

— Dar e foarte simplu. Este triumful final al… Trebuie să mă scuzi un minut, doctore Stadler, rosti doctorul Ferris cu iuţeală, ţâşnind înainte asemenea unui valet suprainstruit la auzul clopoţelului, în direcţia a ceea ce părea a fi un grup de persoane în vârstă, zgomotoase; se întoarse doar atâta timp cât să adauge un cuvânt pe care el părea, plin de respect, a-l considera drept o explicaţie completă:

— Presa!

Doctorul Stadler se aşează pe banca de lemn, nesimţind vreo tragere de inimă să se atingă de ceva aflat în jurul lui. Cele trei tribune erau spaţiate, la intervale, într-o semicurbă, asemenea fotoliilor unui circ particular de mici dimensiuni, având loc suficient pentru trei sute de persoane; păreau construite pentru vizionarea unui fel de spectacol – dar erau cu faţa către vidul unei uriaşe preerii, care se întindea până la orizont, nefiind nimic vizibil, cu excepţia petei întunecate făcute de o fermă aflată la câteva mile.

Doctorul Stadler oftă iritat; era sătul de secrete. „Confidenţial” şi „Strict confidenţial” fuseseră cuvintele ştampilate pe invitaţia care îi solicitase să călătorească în Iowa, fiind anunţat cu două zile înainte, pentru un motiv nespecificat. Doi tineri, care se dădeau drept fizicieni, îşi făcuseră apariţia la Institut spre a-l escorta; telefoanele sale la biroul lui Ferris din Washington nu primiseră răspuns. Tinerii vorbiseră – pe parcursul unei călătorii extenuante cu un avion guvernamental, apoi cu o maşină guvernamentală rece şi umedă – despre ştiinţă, urgenţe, echilibre sociale şi necesitatea păstrării secretului, până când ştiu mai puţin decât la început; observă doar că doi termeni reveneau în sporovăiala lor, care apăreau totodată în textul invitaţiei, doi termeni care aveau o sonoritate de rău augur, atunci când implicau o problemă necunoscută: apelul la „loialitatea” şi „cooperarea” lui.

Tinerii îl depuseră pe o bancă din rândul din faţă al tribunei şi se făcuseră nevăzuţi, asemenea dispozitivului pliant al unui mecanism, lăsându-l în prezenţa bruscă a doctorului Ferris în persoană. Acum, urmărind scena din jurul său, urmărind gesturile vagi, animate, uşor complezente ale doctorului Ferris în mijlocul unui grup de reporteri, avea impresia unei năucitoare confuzii, a unei ineficienţe lipsite de rost, haotice – şi a unei maşinării bine unse care funcţiona spre a produce gradul exact al acelei impresii de care era nevoie la exact acel moment.

Simţi un fior de panică, în care, ca în sclipirea unui fulger, îşi permise să ştie că simţea o dorinţă disperată de a evada. Dar îşi închise mintea acestei senzaţii. Era conştient că cel mai întunecat secret al ocaziei – mai crucial, mai impenetrabil, mai letal decât orice va fi fost ascuns în clădirea-ciupercă – era acela care îl făcuse să accepte să vină.

Nu va trebui vreodată să-şi afle propriul motiv, îşi spuse; gândea acest lucru nu prin intermediul cuvintelor, ci prin cel al spasmului scurt, rău, al unei emoţii care semăna cu iritarea şi avea gustul unui acid. Cuvintele care îi veneau în minte, aşa după cum îi veniseră atunci când fusese de acord să vină, erau precum o formulă voodoo pe care o recită cineva atunci când e nevoie şi dincolo de care nu ai voie să priveşti: cum te poţi descurca atunci când trebuie să ai de-a

face cu oameni?

Observă că standul rezervat celor pe care Ferris îi numise elita intelectuală era mai spaţios decât cel pregătit pentru oficialităţile guvernamentale. Se surprinse simţind o rapidă plăcere furişă la gândul că el fusese plasat pe rândul din faţă. Întoarse capul spre a se uita la scaunele din spatele lui. Senzaţia pe care o avu fu asemenea unui mic şoc: acea adunare aleatorie, ştearsă, searbădă nu constituia imaginea sa despre o elită intelectuală. Văzu bărbaţi beligeranţi la modul defensiv şi femei îmbrăcate fără gust – văzu chipuri meschine, înciudate, bănuitoare care purtau o marcă incompatibilă cu purtătorul standard de intelect: marca nesiguranţei. Nu putu decoperi nicio faţă pe care s-o ştie, niciun chip pe care să-l recunoască drept faimos şi pe nimeni care să aibă şanse de a dobândi vreodată o atare recunoaştere.

Se întrebă după ce criterii fuseseră selectate aceste persoane.

Apoi remarcă o figură greoaie în rândul doi, figura unui bărbat în vârstă, cu o faţă prelungă, lipsită de energie care îi părea cumva cunoscută, deşi nu îşi putea aduce aminte absolut nimic în legătură cu el, cu excepţia unei vagi amintiri, asemenea unei fotografii văzute în vreo revistă dubioasă. Se aplecă spre o femeie şi o întrebă, arătând cu degetul:

— Îmi puteţi spune numele acelui domn?

Femeia răspunse, şoptind cu respect şi admiraţie:

— Acela este doctorul Simon Pritchett!

Doctorul Stadler întoarse capul, dorind ca să nu-l vadă cineva, ca nimeni să nu afle vreodată că fusese un membru al acelui grup.

Îşi ridică privirea şi văzu că Ferris conducea întreaga gaşcă de reporteri către el. Văzu cum Ferris îşi îndreaptă braţul către el, aşa cum face un ghid turistic şi declară, atunci când erau destul de aproape spre a fi auziţi:

— Dar de ce să vă pierdeţi timpul cu mine, când acolo se află sursa realizării zilei de azi, omul care a făcut totul posibil… doctorul Robert Stadler!

O clipă i se păru că zăreşte o privire deplasată pe chipurile istovite, cinice ale ziariştilor, o privire ce nu era chiar respect, aşteptare sau speranţă, ci mai degrabă un ecou al acestora, asemenea unei palide reflecţii a privirii pe care ar fi avut-o în tinereţea lor când ar fi auzit numele lui Robert Stadler. În acea clipă, simţi un impuls pe care nu l-ar fi recunoscut: acela de a le spune că nu ştia nimic despre evenimentul de azi, că puterea lui era mai mică decât a lor, că fusese adus aici în calitate de pion într-un fel de joc al încrederii, aproape ca un… prizonier.

În loc de asta, se auzi răspunzând la întrebările lor, cu tonul infatuat, condescendent al unuia care ştie toate secretele celor mai

înalte autorităţi: „Da, Institutul de Stat pentru Ştiinţă este mândru de prestaţia sa publică… Institutul de Stat pentru Ştiinţă nu este unealta unor interese private sau a lăcomiei personale, este devotat bunăstării omenirii, binelui umanităţii în ansamblu…” – declamând, precum un dictafon, dezgustătoarele generalităţi pe care le auzise de la doctorul Ferris.

Nu-şi dădea voie să ştie că sentimentul pe care-l avea faţă de sine era acela de silă; identifica emoţia, dar nu obiectul său; era silă faţă de oamenii din jurul său, îşi spuse; ei erau cei care îl sileau să suporte acest ruşinos spectacol. Ce poţi face – cugetă el – atunci când trebuie să ai de-a face cu lumea?

Ziariştii îşi luau scurte notiţe după răspunsurile sale. Feţele lor semănau cu nişte roboţi care acţionau din rutina de a pretinde că auzeau noutăţi în afirmaţiile goale de sens ale unui alt robot.

— Domnule doctor Stadler, îl întrebă unul dintre ei, arătând către clădirea de pe deal, este adevărat că socotiţi Proiectul X drept cea mai măreaţă realizare a Institutului de Stat pentru Ştiinţă?

Se lăsă o tăcere mormântală.

— Proiectul… X…?

Ştia că e ceva greşit, de rău augur, în tonul vocii sale, pentru că văzu cum se înalţă capetele ziariştilor, ca la sunetul unei alarme; îi văzu că aşteaptă, cu creioanele în aer.

Pentru o clipă, în timp ce-şi simţea muşchii feţei desfăcându-se într-un fals zâmbet, simţi o teroare fără formă, aproape supranaturală, ca şi cum ar fi perceput din nou lucrarea silenţioasă a unei maşinării bine unse, ca şi cum ar fi fost prins în ea, ca şi cum ar face parte din ea şi ar executa irevocabila ei dorinţă.

— Proiectul X? rosti el încet, cu tonul misterios al unui conspirator. Păi, domnilor, valoarea – şi motivaţia – oricărei realizări a Institutului de Stat pentru Ştiinţă nu trebuie puse la îndoială, având în vedere că este o companie nonprofit – trebuie să spun mai multe?

Îşi înălţă capul şi observă că doctorul Ferris stătuse la marginea grupului pe toată durata interviului. Îşi puse întrebarea dacă doar îşi imagina el că privirea doctorului Ferris părea acum mai puţin tensionată – şi mai impertinentă.

Două maşini splendide sosiră în viteză maximă pe terenul de parcare şi se opriră în scârţâit de frâne. Ziariştii îl părăsiră în mijlocul unei propoziţii şi plecară în goană spre a întâmpina grupul care se dădea jos din maşini.

Doctorul Stadler întoarse capul către Ferris.

— Ce este Proiectul X? întrebă el brusc.

Doctorul Ferris zâmbi într-un mod inocent şi în acelaşi timp insolent.

— O companie nonprofit, răspunse el şi plecă în grabă spre a-i

întâmpina pe nou-veniţi.

Din şoaptele respectuoase ale mulţimii, doctorul Stadler află că mititelul în costum şleampăt de in, care arăta ca un şarlatan, păşind energic în centrul noului grup, era dl Thompson, şeful Statului. Domnul Thompson zâmbea, încruntându-se şi lătrând răspunsuri ziariştilor. Doctorul Ferris se preumbla printre membrii grupului, cu graţia unei pisici care se freacă de picioarele diverselor persoane. Grupul se apropie şi îl văzu pe Ferris ghidându-i în direcţia sa.

— Domnule Thompson, rosti sonor doctorul Ferris, în timp ce se apropiau, îmi daţi voie să vi-l prezint pe doctor Robert Stadler?

Doctorul Stadler văzu ochii micului şarlatan cum îl studiază o fracţiune de secundă: ochii aceia vădeau un fel de admiraţie superstiţioasă, ca la vederea unui fenomen dintr-un tărâm mistic pururi de neînţeles domnului Thompson – şi posedau şiretenia penetrantă, calculată a unui agent electoral care are senzaţia că nimic nu este imun la standardele lui, o privire asemenea echivalentului vizual al cuvintelor: „care-i şmecheria ta?”

— E o onoare, domnule doctor, onoare, cu siguranţă, rosti domnul Thompson sprinten, strângându-i mâna.

Află că bărbatul cel înalt, cu umerii gârboviţi şi cu tunsoare militară era domnul Wesley Mouch. Nu reţinu numele celorlalţi, ale căror mâini le strânse. În timp ce grupul se îndrepta către tribuna oficialităţilor, el rămase cu senzaţia arzătoare a unei descoperiri cu care nu îndrăznea să se confrunte: descoperirea că se simţise îngrijorător de încântat de semnul de încuviinţare din cap făcut de micuţul şarlatan.

O echipă de tineri organizatori, care semănau cu plasatorii de cinematograf, îşi făcură apariţia de undeva cu cărucioare cu nişte obiecte strălucitoare, pe care începură să le distribuie adunării. Obiectele respective erau binocluri. Doctorul Ferris îşi luă locul la microfonul unui sistem de amplificare care se afla lângă standul oficialităţilor. La un semn al lui Wesley Mouch, vocea lui bubui brusc pe deasupra preeriei, o voce onctuoasă, înşelător de solemnă, transformată de către ingeniozitatea inventatorului microfonului în sunetul şi puterea unui gigant:

— Doamnelor şi domnilor…!

Mulţimea amuţi, toate capetele se întoarseră către figura plină de graţie a doctorului Floyd Ferris.

— Doamnelor şi domnilor, aţi fost aleşi – ca recunoaştere a distinsului serviciu public şi a loialităţii dumneavoastră – spre a fi martorii dezvăluirii unei realizări de o asemenea colosală importanţă, de o cuprindere atât de uluitoare, de posibilităţi atât de creatoare de epocă încât până în acest moment a fost cunoscut doar câtorva şi doar sub numele de Proiectul X.

Doctorul Stadler îşi reglă binoclul pe singurul lucru vizibil – pe pata

îndepărtatei ferme.

Văzu că era ruina părăsită a unei ferme, care fusese părăsită în mod clar cu mulţi ani în urmă. Lumina cerului vădea coastele goale ale acoperişului, iar bucăţi de sticlă în zigzag încadrau întunericul ferestrelor goale. Văzu un şopron părăginit, turnul ruginit al unei roţi de grădinărie şi resturile unui tractor zăcând răsturnat.

Doctorul Ferris vorbea despre cruciaţii ştiinţei şi despre anii de devoţiune altruistă, de trudă neîncetată şi de cercetare perseverentă pe care îi înghiţise Proiectul X.

Ciudat – îşi spuse doctorul Stadler, studiind ruinele fermei, că există o turmă de capre în mijlocul unei asemenea pustietăţi.

Erau vreo cinci sau şase, unele moţăind, altele păscând letargic iarba pe care o puteau găsi printre buruienile pârjolite.

— Proiectul X, spunea doctorul Ferris, a fost dedicat unei cercetări speciale în domeniul sunetului. Ştiinţa sunetului are aspecte uimitoare, pe care oamenii de rând nici nu le bănuiesc…

La vreo cincisprezece metri de fermă, doctorul Stadler văzu o structură, în mod clar nouă şi lipsită complet de utilitate: părea un fel de şiruri de postamente de metal, care se înălţau în aer, fără a sprijini, fără a duce undeva.

Doctorul Ferris vorbea acum despre natura vibraţiilor sonore.

Doctorul Stadler îşi îndreptă binoclul către orizontul de dincolo de fermă, dar acolo, pe zeci de mile, nu se vedea nimic. Mişcarea bruscă, căznită a uneia dintre capre îi readuse atenţia la turmă.

Observă că acele capre erau priponite de ţăruşi înfipţi din loc în loc în pământ.

— …Şi s-a descoperit, rosti doctorul Ferris, că există anumite frecvenţe ale vibraţiilor sonore, care nu pot fi blocate de nicio structură, organică sau inorganică…

Doctorul Stadler remarcă un punct argintiu dincolo de buruienile dintre animale; era un ieduţ care nu fusese priponit; tot sărea şi ţopăia pe lângă mama sa.

— …Raza sonoră este controlată de un pupitru din interiorul laboratorului subteran, zicea doctorul Ferris, arătând către clădirea de pe deal. Acel pupitru este poreclit de noi, cu afecţiune, „Xilofonul”, pentru că trebuie să ai mare grijă să atingi clapele potrivite, sau, mai degrabă, să tragi manetele potrivite. Pentru această ocazie specială, a fost construită aici o extensie a Xilofonului, conectată cu cel dinăuntru – arătă el către panoul din faţa standului oficialităţilor – pentru ca dumneavoastră să aveţi posibilitatea de a fi martorii întregii operaţiuni şi de a vă da seama de simplitatea întregii proceduri…

Doctorul Stadler găsi în urmărirea cu privirea a ieduţului o plăcere, un fel de plăcere reconfortantă. Micuţa creatură părea a nu avea mai mult de o săptămână, arăta asemenea unei mingii de blană albă cu

picioare lungi şi graţioase; continua să ţopăie într-un mod deliberat stângaci, de o sălbăticie veselă, cu toate cele patru picioare ţinute drepte şi ţepene. Părea a sări spre razele de soare, spre aerul verii, spre bucuria de a-şi descoperi propria existenţă.

— ...Sunetul razei este invizibil, inaudibil şi complet controlabil din punctul de vedere al ţintei, direcţiei şi distanţei. În primul său test public, pe care îl veţi urmări în scurtă vreme, a fost setat să acopere un sector restrâns, de doar două mile, în perfectă siguranţă, întregul spaţiu fiind curăţat pe o rază de douăzeci de mile de jur-împrejur. Echipamentul generator actual aflat în laboratorul nostru este capabil să producă raze care pot ajunge – prin orificiile pe care aveţi posibilitatea de a le vedea sub dom – pe întreg teritoriul aflat pe o rază de o sută de mile, un cerc cu o periferie care se întinde de la ţărmul fluviului Mississippi, cam de la Podul Taggart Transcontinental Railroad, până la Des Moines şi Fort Dodge, Iowa, la Austin, Minnesota, la Woodman, Wisconsin, la Rock Island, Illinois. Acesta este doar un modest început. Posedăm cunoştinţele tehnice spre a construi generatoare cu o rază de acţiune de două şi trei sute de mile – dar din cauza faptului că nu am putut obţine la timp o cantitate suficientă de metal rezistent la temperaturi înalte, aşa cum este metalul Rearden, a trebuit să ne mulţumim cu prezentul nostru echipament şi cu actuala rază de acţiune. În onoarea distinsului nostru director, domnul Thompson, sub a cărui înţeleaptă administraţie a Institutului de Stat pentru Ştiinţă au fost acordate fondurile fără de care Proiectul X nu ar fi fost posibil, această măreaţă invenţie va fi cunoscută din acest moment drept Armonizatorul Thompson!

Mulţimea aplaudă. Domnul Thompson rămase nemişcat, faţa fiindu-i cuprinsă de o înţepeneală semiconştientă. Doctorul Stadler avu certitudinea că acest şarlatan de duzină avusese tot atât de puţin de-a face cu Proiectul ca şi oricare dintre plasatori, că el nu avea nici inteligenţa, nici iniţiativa, nici măcar suficientă premeditare spre a face să fie scoasă pe piaţă o nouă capcană de popândăi şi că el, de asemenea, nu era decât un pion al unui mecanism silenţios – un mecanism care nu avea centru, conducător, direcţie, un mecanism care nu fusese pus în mişcare de către doctorul Ferris sau de către Wesley Mouch, sau de către oricare dintre creaturile înspăimântate din tribune, ori de către creaturile din spatele scenei – un mecanism impersonal, lipsit de gândire, fără trup, pe care nu-l conducea nimeni şi ai cărui pioni erau cu toţii, fiecare în funcţie de propriul său grad de răutate. Doctorul Stadler strânse marginea băncii: simţea dorinţa de a sări în picioare şi de a o zbughi.

— ...Cât despre funcţia şi scopul razei sonore, nu voi spune nimic. O voi lăsa să vorbească singură. Acum o veţi vedea cum funcţionează.

Când doctorul Blodgett acţionează manetele Xilofonului, vă sugerez să aţintiţi privirile asupra ţintei – care este acea fermă aflată la două mile distanţă. Nu va mai fi nimic altceva de văzut. Raza în sine este invizibilă. De multă vreme toţi gânditorii progresişti au acceptat că nu există entităţi, ci doar acţiuni – şi nici valori, ci doar consecinţe. Acum, doamnelor şi domnilor, veţi vedea acţiunea şi consecinţele Armonizatorului Thompson.

Doctorul Ferris făcu o plecăciune, se îndepărtă încet de lângă microfon şi veni să se aşeze pe bancă, alături de doctorul Stadler.

La standul de lângă pupitru veni un personaj uşor corpolent, cu un aer tineresc şi îşi ridică privirea expectativ către domnul Thompson. Acesta păru cu desăvârşire uluit pentru o clipă, ca şi cum i-ar fi ieşit ceva din minte, până când Wesley Mouch se aplecă către el şi îi şopti ceva la ureche.

— Contact! rosti cu voce tare domnul Thompson.

Doctorul Stadler nu suportă să vadă mişcarea graţioasă, unduitoare, efeminată, a mâinii doctorului Blodgett, în timp ce împingea prima manetă de pe pupitrul de comandă, apoi următoarea. El îşi ridică binoclul şi privi ferma.

În momentul în care îşi reglă binoclul, o capră trăgea de lanţul ei, ajungând placid la un mărăcine înalt, uscat. În clipa următoare, capra se înălţă în aer, răsturnată, cu picioarele în sus, zvâcnind, apoi căzu într-o grămadă alcătuită din şapte capre cuprinse de convulsii. Până când doctorul Stadler îşi crezu ochilor, grămada era lipsită de suflare, cu excepţia piciorului unui animal care ieşea afară din grămadă, ţeapăn ca un băţ şi tremurând ca zgâlţâit de un vânt puternic. Ferma se destrămă în zdrenţe de şindrilă şi se prăbuşi, urmat de gheizerul cărămizilor şemineului. Tractorul se transformă într-o clătită. Turnul roţii de grădinărie se crăpă, iar bucăţi din ea loviră solul, în vreme ce roata încă descria o lungă curbă prin aer, ca prin propria-i tacticoasă voinţă. Coastele şi traversele de metal ale solidului postament recent construit se prăbuşiră precum o structură de chibrituri doborâte de o răsuflare. Se petrecu atât de iute, atât de incontestabil, încât doctorul Stadler nu simţi nicio groază, nu simţi nimic, nu era realitatea pe care o cunoscuse, era tărâmul coşmarului unui copil, în care obiectele materiale pot fi dizolvate prin mijlocirea unei simple dorinţe pline de răutate.

Îşi luă binoclul de la ochi. Se uita la o preerie pustie. Nu exista fermă, în depărtare nu se vedea nimic altceva decât o dungă întunecată care semăna cu umbra unui nor.

De pe scaunele din spatele său se înălţă doar un ţipăt, ascuţit, ca şi cum ar fi leşinat vreo femeie. Se întrebă în sinea lui de ce oare a trebuit să ţipe la atât de multă vreme după cele văzute – apoi îşi dădu seama că timpul scurs de la atingerea primei manete nu fusese nici

măcar de un minut.

Îşi ridică din nou binoclul, ca şi cum ar fi nădăjduit brusc că nu va vedea decât umbra norului. Dar obiectele materiale continuau să se afle acolo; erau o grămadă de resturi. Îşi îndreptă binoclul către ruine; pe dată, îşi dădu seama că se uita după ieduţ. Nu-l găsea; nu era decât o grămadă de blană cenuşie.

Când îndepărtă binoclul de la ochi şi întoarse capul, văzu că doctorul Ferris se uită la el. Avu certitudinea că, pe întreg parcursul testului, Ferris nu urmărise ţinta, ci faţa sa, ca spre a-şi da seama dacă el, Robert Stadler, îi poate face faţă razei.

— Aceasta este tot, anunţă prin microfon corpolentul doctor Blodgett, pe tonul mieros al unui supraveghetor de magazin universal. Nu mai există în scheletul structurilor niciun cui sau nit, iar în trupurile animalelor nu a mai rămas niciun vas de sânge nespart.

Mulţimea se foia cu mişcări bruşte şi şoapte pe tonuri înalte. Oamenii se uitau unii la alţii, ridicându-se nesiguri şi aşezându-se din nou, cerând neobosiţi doar o pauză. În şoapte era un sunet de isterie ascunsă. Părea că aşteptau să li se spună ce anume să gândească.

Doctorul Stadler văzu o femeie care era însoţită pe treptele ce coborau de la rândul din spate, cu capul în piept şi cu o batistă ţinută la gură: i se făcuse rău de la stomac.

Întoarse capul şi îl văzu pe doctorul Ferris care se uita în continuare la el. Doctorul Stadler se dădu puţin pe spate, cu faţa austeră şi dispreţuitoare, faţa celui mai mare om de ştiinţă al naţiunii, şi întrebă:

— Cine a inventat chestia asta oribilă?

— Dumneata.

Doctorul Stadler îl privi fără a se clinti.

— Este doar un dispozitiv practic, rosti doctorul Ferris pe un ton plăcut, bazat pe descoperirile dumitale teoretice. A fost derivat din nepreţuitele dumitale cercetări asupra naturii razelor cosmice şi a transmisiei spaţiale a energiei.

— Cine a lucrat la Proiect?

— Nişte inşi de mâna a doua, ca să zic aşa. Serios, au existat extrem de puţine dificultăţi. Niciunul dintre ei n-ar fi fost în stare să înceapă conceperea primului pas către conceperea formulei dumitale de transmitere a energiei, dar pentru că acest lucru a fost făcut, restul a fost uşor.

— Care este scopul practic al acestei invenţii? Care sunt „epocalele posibilităţi”?

— Oh, dar nu-ţi dai seama? Reprezintă un nepreţuit instrument de securitate publică. Niciun duşman nu l-ar ataca pe posesorul unei atari arme. Ea va elibera ţara de frica unei agresiuni şi îi va da posibilitatea să îşi plănuiască viitorul într-o manieră netulburată.

Vocea sa avea o ciudată neglijenţă, un ton de nonşalantă

improvizaţie, ca şi cum nici n-ar fi încercat, nici nu s-ar fi aşteptat să fie crezut.

— Va dezamorsa fricţiunile sociale. Va promova pacea, stabilitatea şi – aşa după cum am arătat – armonia. Va elimina pericolul oricărui război.

— Care război? Care agresiune? Când întreaga planetă moare de foame, iar Statele Populare de-abia supravieţuiesc datorită pomenilor oferite de această ţară – unde anume vezi dumneata pericolul unui război? Te aştepţi ca aceşti sălbatici zdrenţăroşi să te atace?

Doctorul Ferris se uită în ochii lui.

— Duşmanii interni pot constitui o primejdie la fel de mare pentru popor ca şi cei externi, replică el. Poate chiar mai mare.

De data aceasta, vocea lui suna ca şi cum se aştepta şi era sigur că va fi înţeles.

— Sistemele sociale sunt extrem de precare. Dar gândeşte-te ce stabilitate poate fi obţinută cu ajutorul câtorva instalaţii ştiinţifice plasate în puncte strategice. Vor fi chezăşia unei stări de permanentă pace, nu crezi?

Doctorul Stadler nu se clinti şi nici nu răspunse; pe măsură ce se scurgeau secundele, iar chipul său îşi păstra o expresie neschimbată, începu să pară paralizat.

Ochii săi aveau privirea unui om care îşi dă seama că ceea ce ştiuse, ştiuse din primul moment, petrecuse ani întregi încercând să nu-şi dea seama şi se află acum angajat într-o luptă între viziunea sa şi puterea de a-i nega existenţa.

— Nu ştiu despre ce anume vorbeşti! rosti el sec în cele din urmă.

Doctorul Ferris zâmbi.

— Niciun om de afaceri sau industriaş lacom n-ar fi finanţat Proiectul X, zise el încetişor, pe tonul unei discuţii relaxate, lipsite de formalisme. Nu şi-ar fi putut permite. Este o investiţie enormă, fără perspectiva unor câştiguri materiale. Ce profit ar fi putut aştepta de la lucrul acesta? Nu există profituri care pot fi trase de pe urma acelei ferme – arătă către dunga întunecată din depărtare. Dar, aşa după cum ai remarcat pe bună dreptate, Proiectul X trebuia să fie o întreprindere nonprofit. Spre deosebire de o firmă de afaceri, Institutul de Stat pentru Ştiinţă n-a avut probleme în obţinerea fondurilor pentru Proiect. N-ai auzit ca Institutul să fi avut dificultăţi finaciare în ultimii doi ani, nu-i aşa? Iar de obicei constituia o mare problemă faptul de a-i face să voteze fondurile necesare pentru mersul înainte al ştiinţei, întotdeauna pretindeau diverse dispozitive în schimbul banilor lor, aşa după cum obişnuiai să remarci. Ei bine, iată un dispozitiv pe care unii oameni aflaţi la putere l-ar putea aprecia cu adevărat. I-au pus pe ceilalţi să voteze pentru asta. N-a fost greu. De fapt, foarte mulţi dintre ceilalţi s-au simţit în siguranţă votând fonduri pentru un proiect

care era secret – erau siguri că e important, din moment ce ei nu erau consideraţi suficient de importanţi spre a fi puşi la curent în privinţa lui.

Existau, desigur, câteva persoane sceptice şi unele care se îndoiau. Dar acestea renunţară în momentul în care li se aduse la cunoştinţă că şeful Institutului era doctorul Robert Stadler, ale cărui judecată şi integritate nu le puteau pune la îndoială.

Doctorul Stadler privea în jos, către unghiile lui.

Sunetul strident al microfonului făcu mulţimea să devină brusc atentă; lumea părea să se afle în pragul panicii. Un crainic, cu o voce aidoma unei mitraliere care scuipă zâmbete, lătră vesel că urmau să fie martorii transmisiunii radio care va face publică întregii naţiuni ştirea măreţei descoperiri. Apoi, consultându-şi ceasul, textul şi braţul lui Wesley Mouch care făcea semne, el strigă în strălucitorul cap de şarpe al microfonului – în sufrageriile, birourile, garsonierele, creşele ţării:

— Doamnelor şi domnilor! Proiectul X!

Doctorul Ferris se aplecă înspre doctorul Stadler – pe fundalul ritmului ca un staccato de copite al glasului crainicului care galopa de-a lungul continentului cu descrierea noii invenţii – şi rosti pe un ton de remarcă întâmplătoare:

— Este de o importanţă vitală ca să nu existe critici ale Proiectului în ţară, în acest moment precar – apoi adăugă, pe jumătate ca din întâmplare, pe jumătate în glumă: Să nu existe niciun fel de critici vreodată.

— …iar conducătorii politici, intelectuali şi morali ai naţiunii, – urla crainicul în microfon – care au fost martorii acestui măreţ eveniment, în calitate de reprezentanţi ai dumneavoastră şi în numele dumneavoastră, vă vor spune acum personal felul în care l-au perceput!

Domnul Thompson fu primul care urcă treptele de lemn către platforma microfonului. Rosti un discurs scurt, salutând o nouă eră şi declarând – cu tonul beligerant al unei provocări adresate unor inamici neidentificaţi – că ştiinţa aparţine poporului şi că fiecare om de pe faţa pământului are dreptul la o parte din avantajele create de progresul tehnologic.

Urmă Wesley Mouch. El vorbi despre planificare socială şi despre necesitatea unei ralieri unanime în sprijinul celor care planifică. Vorbi despre disciplină, unitate, austeritate şi datoria patriotică de a suporta, temporar, dificultăţile.

— Am mobilizat cele mai bune creiere ale ţării noastre spre a lucra pentru bunăstarea dumneavoastră. Această mare invenţie a reprezentat produsul geniului unui om a cărui devoţiune faţă de cauza umanităţii nu trebuie pusă la îndoială, un om recunoscut de toată

lumea drept cea mai măreaţă minte a secolului – doctorul Robert Stadler!

— Ce? se sufocă doctorul Stadler, rotindu-se către Ferris.

Doctorul Ferris se uită la el cu o privire plină de răbdătoare blândeţe.

— Nu mi-a cerut permisiunea să spună asta! rosti doctorul Stadler pe un ton jumătate tăios, jumătate şoptit.

Doctorul Ferris făcu, cu braţele larg deschise, un gest de neputinţă încărcată de reproş.

— Acum îţi dai seama, doctore Stadler, cât de regretabil este să te laşi deranjat de chestiuni politice pe care le-ai socotit întotdeauna nedemne de atenţia şi cunoaşterea dumitale. Vezi dumneata, funcţia domnului Mouch nu constă în a solicita permisiuni.

Personajul care stătea gârbovit pe podiumul vorbitorilor, încolăcindu-se pe microfon, şi care vorbea pe tonul plictisit, dispreţuitor al unei povestiri de doi bani era doctorul Simon Pritchett. El declara că noua invenţie reprezenta un instrument de bunăstare socială, care garanta prosperitatea generală şi că cel care se îndoia de acest clar adevăr era un duşman al societăţii, care trebuia tratat în conformitate.

— Această invenţie, produsul doctorului Robert Stadler, remarcabilul iubitor al libertăţii…

Doctorul Ferris deschise o valiză-diplomat, scoase la iveală nişte foi bătute curat la maşină şi întoarse capul către doctorul Stadler.

— Dumneata vei constitui punctul culminat al transmisiei, zise el. Vei vorbi ultimul, la sfârşitul orei.

Întinse paginile.

— Iată discursul pe care îl vei ţine.

Privirea sa comunică restul: spuse că nu fusese întâmplător felul în care îşi alesese cuvintele.

Doctorul Stadler luă foile, dar le ţinu între vârfurile a două degete ţinute drepte, cum ar ţine cineva o bucată de hârtie murdară pe care vrea s-o arunce la coşul de gunoi.

— Nu ţi-am solicitat să te numeşti „negrul” care scrie pentru mine, rosti el.

Sarcasmul din glas îi dădu lui Ferris indiciul: nu era momentul să fie sarcastic.

— Nu aş fi permis ca nepreţuitul dumitale timp să fie irosit de scrierea de discursuri pentru radio, spuse doctorul Ferris. Am fost ferm convins că vei aprecia acest lucru.

Rostise aceste cuvinte pe un ton de politeţe nesinceră, a cărei intenţie era aceea de a fi recunoscută ca fiind nesinceră, tonul cu care îi arunci unui cerşetor pomana salvării aparenţelor.

Răspunsul doctorului Stadler îl tulbură: doctorul Stadler socoti

cuvenit să nu îl privească sau să se uite la manuscris.

— Lipsa de credinţă – mârâia un vorbitor vânjos de pe podium, pe tonul unei bătăi de stradă – lipsa de credinţă este singurul lucru de care trebuie să ne temem! Dacă avem încredere în planurile conducătorilor noştri, ei bine, planurile vor funcţiona, iar noi ne vom bucura de prosperitate, relaxare şi belşug. Indivizii care se tot îndoiesc şi ne distrug moral, ei sunt aceia care ne ţin în lipsuri şi mizerie. Dar nu avem de gând să-i mai lăsăm să facă acest lucru, suntem aici pentru a proteja poporul, iar dacă vreunul dintre aceşti îndoiţi şmecheri apar pe aici, credeţi-mă, o să avem noi grijă de el!

— Ar fi regretabil, zise doctorul Ferris cu o voce blândă, să fie stârnit un resentiment popular împotriva Institutului de Stat pentru Ştiinţă într-un moment exploziv precum cel de acum. Există multă nemulţumire şi tulburare în ţară, iar dacă oamenii ar înţelege greşit natura noii invenţii, e de aşteptat ca ei să-şi verse furia pe toţi oamenii de ştiinţă. Care n-au fost niciodată populari în rândul maselor.

— Pace, cânta în microfon o femeie înaltă şi zveltă, această invenţie este un măreţ, nou instrument de pace. Ea ne va proteja de intenţiile agresive ale duşmanilor egoişti, ea ne va da posibilitatea să respirăm liber şi să învăţăm să ne iubim semenii.

Avea o faţă osoasă, cu o gură ce se amărâse la petreceri cu cocktailuri, şi purta o rochie lungă de un albastru stins, care sugera vestmântul de concert al unei cântăreţe la harpă.

— Poate fi considerat drept acel miracol care a fost considerat imposibil în istorie – sinteza finală a ştiinţei şi a iubirii! continuă ea.

Doctorul Stadler privi chipurile celor din tribune. Şedeau liniştiţi acum, ascultau, dar aveau ceva de amurg în privire, o privire înfricoşată care se afla în procesul de a fi acceptată ca permanentă, privirea unor răni sângerânde care sunt diminuate sub vălul infecţiei. Ei ştiau, la fel cum ştia şi el, că ei reprezentau ţintele canalelor fără formă care ieşeau din domul clădirii-ciupercă – iar el îşi punea întrebarea în ce mod îşi liniştea acum minţile şi scăpau de această cunoaştere; el ştia că vorbele pe care erau nerăbdători să le absoarbă şi să le creadă constituiau lanţurile care se strecurau spre a-i priponi, asemenea caprelor, într-o manieră sigură, în zona de acoperire a acelor canale. Erau nerăbdători să creadă; el distinse liniile strânse ale buzelor lor, privirile bănuitoare aruncate vecinilor lor – ca şi cum oroarea care îi ameninţa nu era raza sonoră, ci oamenii care îi vor face să o recunoască drept oroare. Ochii lor se acopereau cu un văl, dar ceea ce mai rămăsese vizibil din rană reprezenta un strigăt de ajutor.

— Ce crezi că e-n mintea lor? întrebă doctorul Ferris încetişor. Raţiunea e singura armă a omului de ştiinţă, iar raţiunea n-are putere asupra oamenilor, nu-i aşa? Într-o epocă precum cea de faţă, în care

ţara se destramă, mulţimile sunt purtate de oarba disperare până la limita revoltelor pe faţă şi a violenţelor – ordinea trebuie menţinută prin orice mijloc aflat la dispoziţie. Cum putem reacţiona atunci când avem de-a face cu oameni?

Doctorul Stadler nu răspunse.

O femeie planturoasă, cu un sutien nepotrivit pe sub o rochie pătată de transpiraţie, spunea la microfon – la început doctorului Stadler nu-i veni a crede – că noua invenţie trebuia întâmpinată cu deosebită recunoştinţă de către mamele ţării.

Doctorul Stadler întoarse capul în altă direcţie; observându-l, Ferris nu putea vedea nimic altceva decât nobila linie a frunţii înalte şi ridul adânc de amărăciune de la colţul gurii.

Brusc, fără vreo altă legătură sau avertisment, Robert Stadler se întoarse spre a-l confrunta. Era asemenea unei izbucniri a sângelui dintr-o crăpătură neaşteptată a unei răni aproape închise: faţa lui Stadler era deschisă, de durere, de groază, de sinceritate, ca şi cum, în acea clipă, atât el, cât şi Ferris ar fi fost fiinţe umane, şi mormăi cu incredibilă disperare:

— Într-un secol civilizat, Ferris, într-un secol civilizat!

Doctorul Ferris produse şi prelungi, cu încetineală, un mic chicotit.

— Nu înţeleg despre ce anume vorbeşti, replică el, pe tonul unei citări.

Doctorul Stadler îşi lăsă privirea în jos.

Când Ferris vorbi din nou, glasul său avea în ton o imperceptibilă nuanţă de ceva ce Stadler nu putea defini, cu excepţia faptului că nu făcea parte dintr-o discuţie civilizată:

— Ar fi regretabil dacă s-ar petrece ceva care să pună în pericol Institutul de Stat pentru Ştiinţă. Ar fi cel mai regretabil lucru dacă Institutul ar trebui închis sau dacă oricare dintre noi am fi obligaţi să-l părăsim. Unde anume ne-am duce? În ziua de azi, oamenii de ştiinţă reprezintă un lux exorbitant – şi nu au mai rămas multe persoane sau instituţii care să-şi permită lucruri necesare, ca să nu mai pomenim de obiecte de lux. Nu există uşi deschise pentru noi. Nu am fi bine primiţi în departamentul de cercetare al unui concern industrial, cum ar fi, să zicem, Rearden Steel. În plus, dacă s-ar întâmpla să ne facem duşmani, de aceiaşi duşmani s-ar teme orice persoană tentată să folosească talentele noastre. Un om ca Rearden s-ar fi luptat pentru noi. Oare şi un om ca Orren Boyle? Dar asta reprezintă o speculaţie pur teoretică, pentru că, de fapt, toate instituţiile de cercetare ştiinţifică au fost închise prin lege – prin Directiva 10-289, dată, după cum probabil nu ştii, de către dl Wesley Mouch. Te gândeşti, poate, la universităţi? Ele se află în aceeaşi poziţie. Ele nu-şi pot permite să-şi creeze duşmani. Cine ar sări în apărarea noastră? Bănuiesc că cineva ca Hugh Akston ne-ar lua apărarea, dar a ne gândi la aşa ceva

înseamnă a ne face vinovaţi de anacronism. El aparţinea unei epoci diferite. Condiţiile ivite în realitatea noastră au făcut de multă vreme continuarea existenţei lui. Şi nu cred că doctorul Simon Pritchett sau generaţia crescută sub îndrumarea sa ar fi capabili sau dispuşi să ne apere. N-am crezut niciodată în eficacitatea idealiştilor – dar tu? – iar epoca asta nu e pentru idealismul lipsit de practicitate. Dacă cineva ar vrea să se opună politicii guvernului, cum anume s-ar face el auzit? Prin intermediul acestor domni de la presă, doctore Stadler? Cu ajutorul acestui microfon? A mai rămas oare vreun ziar independent în ţară? Vreun post de radio necontrolat? Vreo bucată de proprietate privată sau vreo opinie personală? (Tonul vocii era limpede acum: era acela al unui mardeiaş.) O opinie personală reprezintă singurul lux pe care nu şi-l poate permite nimeni în ziua de azi.

Buzele doctorului Stadler se mişcară ţepene, la fel de ţepene precum muşchii caprelor:

— Vorbeşti cu Robert Stadler.

— Nu am uitat lucrul acesta. Vorbesc tocmai pentru că nu l-am uitat. „Robert Stadler” este un nume ilustru şi mi-ar părea nespus de rău să-l văd distrus. Dar ce înseamnă un nume ilustru în ziua de azi? În ochii cui? – braţul său arătă către tribune. În ochii unor oameni precum cei pe care-i vezi în jur? Dacă ei vor crede, atunci când li se va spune acest lucru, că un instrument al morţii reprezintă o unealtă a prosperităţii – n-ar crede ei oare dacă li se va spune că Robert Stadler este un trădător şi un duşman al statului? Te-ai baza într-o astfel de situaţie pe faptul că acest lucru nu e adevărat? Te gândeşti la adevăr, doctore Stadler? Chestiunea adevărului nu are legătură cu problemele sociale. Principiile nu au influenţă asupra afacerilor publice. Raţiunea nu are putere asupra fiinţelor umane. Logica este neputincioasă. Moralitatea este superfluă. Nu-mi răspunde acum, doctore Stadler. Îmi vei răspunde vorbind la microfon. Eşti următorul care ia cuvântul.

Privind către dunga neagră a fermei aflate în depărtare, doctorul Stadler realiză că senzaţia pe care o avea era aceea de teroare, dar nu-şi dădea voie să-i afle natura. El, care fusese capabil să studieze particulele şi subparticulele din spaţiul cosmic, nu-şi dădea voie să examineze această senzaţie şi să înţeleagă că se compunea din trei părţi: o parte era teroarea unei viziuni care părea a sta în picioare în faţa ochilor săi, viziunea inscripţiei care fusese gravată, în onoarea sa, deasupra intrării Institutului: „Minţii neînfricate, adevărului sacru” – o altă parte era o frică firească, instinctuală, animalică de distrugerea fizică, o umilitoare frică pe care, în lumea civilizată a copilăriei sale, nu se aşteptase s-o trăiască vreodată, iar cea de-a treia era teroarea de a şti că, trădând-o pe prima, te predai singur tărâmului celei de-a doua.

Merse către eşafodajul vorbitorilor, cu paşi înceţi şi fermi, cu

fruntea sus, cu manuscrisul discursului mototolit între degete.

Părea că se îndreaptă spre a urca fie către un piedestal, fie către ghilotină. Aşa după cum, în momentul morţii, întreaga viaţă a unui om se derulează la iuţeală în faţa lui, el mergea pe fundalul glasului crainicului care îi citea ţării lista realizărilor şi carierei lui Robert Stadler. O uşoară convulsie tulbură chipul lui Robert Stadler la auzul cuvintelor: „... fost şef al Departamentului de Fizică al Universităţii Patrick Henry". Realiză vag, ca şi cum cunoaşterea nu ar fi existat înlăuntrul lui, ci în interiorul unei persoane pe care o lăsa în urmă, că mulţimea se pregătea să fie martora unui act de distrugere mai teribil decât distrugerea fermei.

Urcase deja primele trei trepte ale eşafodajului, când în faţă se năpusti un tânăr ziarist, alergă spre el şi, din spate, se prinse cu mâna de balustrada scărilor spre a-l opri.

— Domnule doctor Stadler! şopti el disperat. Spuneţi-le adevărul! Spuneţi-le că n-aveţi nicio legătură cu chestia asta! Spuneţi-le ce fel de maşinărie infernală este şi în ce scop se intenţionează a fi folosită! Spuneţi ţării ce fel de oameni încearcă s-o conducă! Nimeni nu poate pune la îndoială cuvântul dumneavoastră! Spuneţi-le adevărul! Salvaţi-ne! Sunteţi singurul care poate!

Doctorul Stadler privi în jos către el. Era tânăr; mişcările şi vocea sa aveau acea claritate rapidă, precisă care aparţine competenţei; printre colegii săi mai în vârstă, corupţi, obsedaţi de favoruri, reuşise să pătrundă în elita presei politice, cu ajutorul unei ultime, irezistibile licăriri de abilitate. Avea o privire de o inteligenţă nerăbdătoare, neînfricată; era genul de privire care fusese îndreptată către el de pe băncile sălilor de curs.

Observă că ochii acestui băiat erau căprui; aveau o nuanţă de verde.

Doctorul Stadler întoarse capul şi văzu că Ferris sosise în grabă lângă el, asemenea unui servitor sau a unui temnicer.

— Nu mă aştept să fiu insultat de tineri derbedei lipsiţi de loialitate, care au motive să trădeze, rosti cu glas tare doctorul Stadler.

Doctorul Ferris se roti către tânăr şi rosti sec, fără a-şi controla mimica feţei, deformată de furie, din pricina neaşteptatei şi neplanificatei întâmplări:

— Dă-mi legitimaţia dumitale de presă şi permisul de muncă!

— Sunt mândru, citi doctorul Robert Stadler în microfon, pe fundalul liniştii atente a naţiunii, că anii mei de muncă în serviciul ştiinţei mi-au prilejuit onoarea de a pune în mâinile măreţului nostru conducător, dl Thompson, un nou instrument cu un incalculabil potenţial pentru o influenţă civilizatoare şi eliberatoare asupra minţii omului...

Cerul avea răsuflarea stagnantă a unui furnal, iar străzile din New York erau aidoma unor conducte care funcţionau nu pe bază de aer şi

lumină, ci de praf topit. Dagny se afla la un colţ de stradă, unde o lăsase autobuzul aeroportului şi privea cu pasivă mirare oraşul. Clădirile păreau istovite de săptămânile de căldură estivală, dar lumea părea istovită de secolele de suferinţă morală. Stătea acolo privindu-le, dezarmată de o enormă senzaţie de ne-realitate.

Acea senzaţie de ne-realitate fusese singura ei senzaţie din primele ore ale dimineţii – din momentul în care, la capătul unei autostrăzi pustii, intrase într-un oraş necunoscut şi oprise primul trecător spre a-l întreba unde anume se află.

— Watsonville, răspunse el.

— Ce stat, vă rog? întrebă ea.

Bărbatul îi aruncă o privire şi zise:

— Nebraska.

Apoi se îndepărtă grăbit.

Ea zâmbi melancolic, ştiind că el se întreba de unde venise şi că nicio explicaţie pe care şi-ar fi putut-o imagina n-ar fi atât de fantastică precum adevărul. Totuşi, Watsonville era cel care îi părea ei fantastic, în timp ce mergea pe străzile sale către gară. Pierduse obiceiul de a observa disperarea ca aspect normal şi dominant al existenţei umane, atât de uman încât să devină neobservat, iar vederea sa o lovi cu toată nesăbuita lui futilitate. Vedea marca durerii şi a fricii pe chipurile oamenilor şi privirea evazivă care refuză să ştie de ea – păreau să treacă prin mişcările unei enorme prefăcătorii, săvârşind un ritual pentru a ţine la distanţă realitatea, lăsând pământul să rămână nevăzut şi vieţile lor netrăite, de teama a ceva interzis într-un mod lipsit de cuvinte – şi totuşi ceea ce era interzis era simplul act de a privi natura durerii lor şi de a pune sub semnul întrebării datoria lor de a o suporta. Ea vedea acest lucru cu atâta claritate încât tot dorea să se apropie de străini, să-i zgâlţâie, să le râdă în faţă şi să le strige: „Ieşiţi din starea asta!”

Nu exista un motiv pentru care oamenii să fie atât de nefericiţi, îşi spuse în sinea ei, absolut niciun motiv… apoi îşi aduse aminte că motivul era singura putere pe care o alungaseră din existenţa lor.

Se urcă într-un tren al companiei Taggart având ca destinaţie cel mai apropiat aeroport; nu-şi dezvălui nimănui identitatea: i se părea lipsit de relevanţă. Se aşeză la fereastra compartimentului, asemenea unui străin care a învăţat limbajul incomprehensibil al celor din jurul său. Luă în mână un ziar aruncat; reuşi, cu ceva efort, să înţeleagă ce anume era scris, dar nu şi motivul pentru care fusese scris: totul îi părea atât de lipsit de sens într-un mod atât de copilăresc.

Se holbă uimită la un paragraf al unei ştiri a unei agenţii din New York, care declara cu tărie că dl James Taggart dorea să se ştie că sora sa murise într-un accident de avion, în pofida tuturor zvonurilor nepatriotice, care susţineau altceva. Încet, ea îşi aduse aminte de

Directiva 10-289 şi îşi dădu seama că Jim era stânjenit de suspiciunea publică cum că ea ar fi dispărut ca dezertor.

Felul în care fusese conceput paragraful sugera faptul că dispariţia ei constituise o chestiune publică ce ieşea în evidenţă şi care continua să agite spiritele. Mai conţinea şi alte sugestii: o menţionare a tragicei morţi a domnişoarei Taggart, într-o relatare despre numărul în creştere al accidentelor de avion, iar pe ultima pagină o publicitate semnată de Henry Rearden, care oferea o recompensă de 100.000 de dolari persoanei care va descoperi epava avionului ei.

Această publicitate îi dădea senzaţia unei probleme urgente; restul părea lipsit de sens.

Apoi, cu încetul, ea îşi dădu seama că întoarcerea ei constituia un eveniment public care va fi considerat drept o ştire senzaţională. Simţea o letargică sfârşeală la gândul că va reveni dramatic acasă, că se va întâlni cu Jim şi cu presa şi că va asista la toată agitaţia. Ar fi vrut să se termine toate astea în absenţa ei.

La aerodrom, văzu un reporter dintr-un orăşel luând un interviu unor persoane oficiale care plecau. Aşteptă până când termină, apoi se apropie de el, îi întinse actele de identitate şi rosti pe un ton liniştit:

— Sunt Dagny Taggart. Aţi putea, vă rog, să faceţi cunoscut faptul că sunt teafără şi că voi fi la New York în această după-amiază?

Avionul era pe punctul de a decola, iar ea scăpă de necesitatea de a răspunde la întrebări.

Privi cum preeriile, râurile, oraşele defilează dedesubt la o intangibilă distanţă şi îşi dădu seama că senzaţia de detaşare pe care o ai atunci când priveşti pământul dintr-un avion era identică cu cea avută atunci când priveşti oamenii: doar că distanţa dintre ea şi oameni părea mai mare. Pasagerii ascultau la radio o transmisiune care părea să fie importantă, judecând după cât de concentraţi erau. Prinse frânturi de voci false care vorbeau despre un fel de nouă invenţie care urma să aducă nişte neidentificate beneficii pentru bunăstarea unui neidentificat public. Cuvintele erau în mod limpede alese spre a nu transmite niciun înţeles; se întrebă în sinea ei cum are cineva pretenţia că ascultă un discurs; şi totuşi, pasagerii făceau exact acest lucru.

Ei treceau prin interpretarea unui copil care, nefiind încă în stare să citească, ţine o carte deschisă în mână şi rosteşte cuvânt cu cuvânt orice anume vrea el să rostească, prefăcându-se că este conţinut în incomprehensibilele linii negre. Dar copilul ştie că joacă un joc, îşi spuse ea; oamenii aceştia se prefac că nu se prefac; ei nu cunosc altă stare de existenţă.

Senzaţia de ne-realitate rămase unica ei senzaţie, atunci când ateriză, când scăpă de o ceată de ziarişti fără a fi văzută, evitând zona de staţionare a taxiurilor şi sărind în autobuzul aeroportului. În timpul

călătoriei cu autobuzul, apoi când aştepta într-un colţ de stradă, privind New Yorkul, avu senzaţia că vedea un oraş abandonat.

Nu avu nicio emoţie că revine acasă, în momentul în care intră în apartamentul ei; locul părea a fi o convenabilă maşinărie pe care ea o putea folosi într-un anumit scop lipsit complet de semnificaţie.

Dar simţi un impuls de energie, asemenea unei ceţi care în sfârşit se risipeşte, atunci când ridică receptorul telefonului şi sună la biroul lui Rearden din Pennsyilvania.

— Oh, domnişoară Taggart... domnişoară Taggart! rosti cu un geamăt bucuros vocea domnişoarei Ives cea severă şi impasibilă.

— Bună, domnişoară Ives. Nu te-am speriat, nu-i aşa? Ştiai că sunt teafără?

— Oh, da! Am auzit la radio în dimineaţa asta.

— Domnul Rearden e la birou?

— Nu, domnişoară Taggart. E... în Munţii Stâncoşi, căutând... adică...

— Da, ştiu. Ai idee unde putem da de el?

— Aştept din moment în moment să mă contacteze. Chiar acum face o escală la Los Gatos, Colorado. I-am telefonat în clipa în care am auzit ştirile, dar era plecat din hotel şi i-am lăsat un mesaj să mă sune. Zboară cu avionul aproape toată ziua, înţelegeţi... dar o să mă sune atunci când o să se întoarcă la hotel.

— Ce hotel este?

— Eldorado Hotel, în Los Gatos.

— Mulţumesc, domnişoară Ives.

Era pe punctul de a închide.

— Oh, domnişoară Taggart!

— Da?

— Ce vi s-a întâmplat? Unde aţi fost?

— O să... îţi spun când ne vedem. Acum sunt la New York. Când o să sune dl Rearden, te rog comunică-i că voi fi în biroul meu.

— Da, domnişoară Taggart.

Puse receptorul în furcă, dar nu îşi luă de pe el mâna, încleştată de primul ei contact cu o substanţă care avea să fie importantă. Privi la apartamentul ei şi la oraşul din fereastră, având o senzaţie de şovăire înainte de a se cufunda din nou în ceaţa lipsei de sens.

Ridică receptorul şi sună la Los Gatos.

— Eldorado Hotel, rosti o voce somnoros-iritată de femeie.

— Aţi putea prelua un mesaj pentru dl Henry Rearden? Rugaţi-l, atunci când vine, să...

— O secundă, vă rog, rosti tărăgănat vocea, pe tonul nerăbdător căruia îi displace orice efort, ca fiind o impunere.

Auzi declicul unor contacte, un bâzâit, câteva frânturi de tăcere, apoi vocea clară şi fermă a unui bărbat care spuse:

— Alo?

Era Hank Rearden.

Ea se holbă la receptor ca la ţeava unui tun, simţindu-se prinsă în capcană, incapabilă să respire.

— Alo? repetă el.

— Hank, tu eşti?

Auzi un sunet slab, mai degrabă un oftat decât un gâfâit, apoi pârâitul lung, gol, al firului.

— Hank!

Niciun răspuns.

— Hank! urlă ea terorizată.

Avu senzaţia că aude efortul unei respiraţii, apoi auzi o şoaptă, care nu era o întrebare, ci o afirmaţie care spunea totul:

— Dagny.

— Hank, iartă-mă – oh, dragule, iartă-mă! – nu ştiai?

— Unde eşti, Dagny?

— Eşti bine?

— Bineînţeles.

— Nu ştiai că m-am întors şi că… sunt în viaţă?

— Nu… nu ştiam.

— Of, Doamne, iartă-mă că am sunat…

— Ce tot vorbeşti? Dagny, unde eşti?

— La New York. N-ai auzit la radio despre asta?

— Nu. De-abia am venit.

— Nu ţi-au dat un mesaj s-o suni pe domnişoara Ives?

— Nu.

— Eşti bine?

— Acum? – îl auzi chicotind încet; apoi sunetul unui râs tăcut, sunetul tinereţii, crescând în glasul lui cu fiecare cuvânt.

— Când te-ai întors?

— În dimineaţa asta.

— Dagny, unde-ai fost?

Ea nu răspunse imediat.

— M-am prăbuşit cu avionul, răspunse ea. În Munţii Stâncoşi. M-au recuperat nişte oameni care m-au ajutat, dar n-am putut da de veste nimănui.

În vocea lui, râsul se stinse.

— Atât de grav a fost?

— Oh… oh, prăbuşirea? Nu, n-a fost gravă. N-am păţit nimic. Adică ceva serios.

— În cazul acesta, de ce n-ai trimis vorbă?

— Nu erau… mijloace de comunicaţie.

— De ce-a durat atât de mult până te-ai întors?

— Nu pot răspunde la întrebarea asta… acum.

— Dagny, ai fost în pericol?

Tonul, pe jumătate zâmbitor, pe jumătate amar, al vocii ei era aproape de regret, când răspunse:

— Nu.

— Te-au ţinut prizonieră?

— Nu, nu tocmai.

— În cazul acesta, te-ai fi putut întoarce mai devreme, dar n-ai vrut?

— E-adevărat, dar asta este tot ceea ce pot să-ţi spun.

— Unde-ai fost, Dagny?

— Te deranjează dacă nu vorbim acum despre asta? Hai să aşteptăm până ne întâlnim.

— Bineînţeles. Nu mai pun întrebări. Spune-mi doar atât: acum eşti bine?

— Bine? Da.

— Vreau să spun: există vreo rană sau consecinţe permanente?

Ea răspunse cu acelaşi sunet de zâmbet posomorât:

— Rană – nu. Cât despre consecinţe permanente, nu ştiu.

— Diseară o să fii tot la New York?

— Păi, da. M-am întors definitiv.

— Sigur?

— De ce-ntrebi lucrul acesta?

— Nu ştiu. Bănuiesc că sunt prea obişnuit cu ceea ce se-ntâmplă… atunci când nu te pot găsi.

— M-am întors.

— Da. Ne vedem în câteva ore – vocea lui se întrerupse, ca şi cum propoziţia ar fi fost prea enormă spre a fi crezută – în câteva ore, repetă el cu tărie.

— O să fiu acolo.

— Dagny…

— Da?

El chicoti uşor:

— Nu, nimic. Voiam doar să-ţi mai aud glasul încă puţin. Iartă-mă. Adică, nu acum. Adică nu vreau să spun nimic acum.

— Hank, eu…

— Atunci când o să ne vedem, draga mea. Pe curând.

Ea rămase contemplând receptorul mut. Pentru prima dată după întoarcerea ei, simţi o durere, o durere puternică, dar o făcu să se simtă vie, pentru că merita s-o simtă.

Îi telefonă secretarei ei de la Taggart Transcontinental, spre a-i spune pe scurt că ajunge la birou în jumătate de oră.

Statuia lui Nathaniel Taggart era reală – când se află în faţa ei, în holul gării. Avu senzaţia că erau doar ei doi într-un templu vast, plin de ecouri, în care pluteau şi se făceau nevăzute rotocoale de ceaţă

lipsite de formă. Rămase nemişcată, privind în sus, către statuie, ca şi cum ar fi vrut un răgaz spre a face o dedicaţie. M-am întors – au fost singurele cuvinte pe care le avea de oferit.

* * *

„Dagny Taggart" continua să fie inscripţia de pe panoul de geam givrat al uşii de la biroul ei. În momentul în care pătrunse în anticameră, privirea de pe chipurile membrilor personalului ei era cea de pe feţele celor care se îneacă în momentul în care văd un colac de salvare. Îl văzu pe Eddie Willers în picioare, lângă biroul lui, în cuşca lui de sticlă, cu un bărbat. Eddie făcu o mişcare în direcţia ei, dar se opri; părea încarcerat. Dagny lăsă ca privirea ei să salute pe rând fiecare chip, zâmbindu-le blajin ca unor copii condamnaţi la o moarte sigură, apoi se îndreptă către biroul lui Eddie.

Eddie o urmărea cum se apropie, ca şi cum n-ar fi văzut nimic altceva pe lume, dar postura sa rigidă părea menită a pretinde că îl asculta pe bărbatul aflat în faţa lui.

— Puterea de punere în mişcare? exclamă bărbatul cu o voce care avea un pocnet brusc, sacadat şi totodată o tărăgănare nazală. Nu-i problemă cu puterea de punere în mişcare. N-ai decât să iei…

— Bună, rosti Eddie încet, cu un zâmbet tăcut, ca şi cum s-ar fi adresat unei distante viziuni.

Bărbatul întoarse capul spre a o privi. Avea o piele galbenă, păr ondulat, un chip dur făcut din muşchi fini şi revoltătoarea frumuseţe care aparţine standardelor estetice din baruri; ochii săi căprui, voalaţi, aveau monotonia goală a sticlei.

— Domnişoară Taggart, rosti Eddie pe un ton rezonant de severitate, tonul cu care îl forţa pe bărbatul din faţa lui să adopte maniere de salon pe care acesta nu le avusese niciodată, îmi daţi voie să vi-l prezint pe dl Meigs?

— Încântat, rosti bărbatul, lipsit de interes, apoi întoarse din nou capul către Eddie şi continuă, ca şi cum ea n-ar fi fost de faţă:

— Scoţi Cometa din grafic pentru mâine şi marţi, trimiţi locomotivele în Arizona pentru încărcătura specială de grepfrut, cu materialul rulant pentru transportul de cărbune din Scranton de care am vorbit. Trimite imediat ordinele de plată!

— Nu veţi face nimic de genul acesta! zise ea, care nu părea a fi furioasă.

Eddie nu răspunse.

Meigs îi aruncă lui Dagny o privire plină de ceea ce ar fi putut fi uimire, dacă ochii lui ar fi fost capabili să înregistreze o reacţie.

— Trimite ordinele, îi spuse el lui Eddie, fără emfază, şi părăsi încăperea.

Eddie îşi făcu nişte notiţe pe o bucată de hârtie.

— Ai înnebunit? întrebă ea.

El îşi ridică privirea către ea, ca şi cum ar fi fost istovit după ore întregi de bătaie.

— O să trebuiască, Dagny, rosti el, cu voce stinsă.

— Cine-i ăsta? întrebă ea, arătând spre uşa exterioară care se închisese în urma dlui Meigs.

— Directorul Unificării.

— Ce?

— Reprezentantul de la Washington, însărcinat cu Planul de unificare a căilor ferate.

— Ce-i asta?

— E... Oh, stai, Dagny, tu eşti bine? Ai păţit ceva? S-a prăbuşit avionul?

Ea nu-şi imaginase niciodată cum anume va arăta faţa lui Eddie Willers în procesul îmbătrânirii, dar vedea acum – îmbătrânind la vârsta de treizeci şi cinci de ani în interval de o lună. Nu era vorba de textura pielii sau de riduri, era acelaşi chip cu aceiaşi muşchi, ci saturat de privirea ofilită de resemnare în faţa unei dureri acceptate ca fiind fără speranţă.

El îi luă mâna şi o presă de buzele lui, ceva ce nu mai făcuse înainte, gestul său nefiind nici îndrăzneţ, nici apologetic, ci simplu şi în mod deschis personal.

— S-a prăbuşit avionul, spuse ea, şi, Eddie, ca să nu-ţi faci griji, o să-ţi spun adevărul: n-am fost rănită în mod serios. Dar nu asta este varianta pe care o s-o ofer presei şi tuturor celorlalţi. Aşa încât nu trebuie să pomeneşti vreodată de ea.

— Desigur.

— N-am avut cum să comunic cu cineva, dar nu din pricină că am fost rănită. Doar atât pot să-ţi spun, Eddie. Nu mă întreba unde anume am fost sau de ce m-am întors atât de târziu.

— N-o să fac aşa ceva.

— Acum spune-mi ce anume este Planul de unificare a căilor ferate?

— Este... Oh, te deranjează? – hai să-ţi spună Jim. O să-ţi povestească în scurtă vreme. Eu pur şi simplu n-am curajul – dacă nu cumva vrei să-ţi spun eu, adăugă el, cu un efort conştient de disciplinare.

— Nu, nu trebuie. Spune-mi doar dacă l-am înţeles pe Unificatorul acela: vrea să anulezi Cometa timp de două zile, ca să dai locomotivele ei unui transport special de grepfrut din Arizona?

— Aşa este.

— Iar el a anulat un tren care transportă cărbuni, ca să aibă vagoane spre a căra grepfrutul?

— Da.

— Grepfrut?
— Corect.
— De ce?
— Dagny, „de ce” este o formulă pe care n-o mai foloseşte nimeni.
După câteva clipe, ea întrebă:
— Ai vreo presupunere în privinţa motivului?
— Presupunere? Nu trebuie să presupun. Ştiu.
— Bun, despre ce e vorba?
— Transportul special de grepfrut este pentru fraţii Smather. Fraţii Smather au cumpărat o fermă producătoare de fructe în Arizona, cu un an în urmă, de la cineva care a dat faliment ca urmare a Legii pentru şanse egale. Fusese proprietarul fermei vreme de treizeci de ani. Cu un an înainte, fraţii Smather aveau o afacere legată de loterie. Ei au cumpărat ferma cu ajutorul unui împrumut de la Washington în cadrul proiectului de solicitare a zonelor sinistrate, precum Arizona. Fraţii Smather au prieteni la Washington.
— Şi?
— Dagny, toată lumea ştie lucrul acesta. Toată lumea ştie cum au funcţionat orarele trenurilor în ultimele trei săptămâni şi motivul pentru care anumite districte şi anumiţi trasportatori primesc mărfuri în timp ce alţii nu. Nu trebuie însă să spunem că ştim acest lucru. Trebuie să ne prefacem a crede că „binele public” reprezintă unicul motiv pentru orice hotărâre – şi că binele public al oraşului New York necesită livrarea imediată a unei mari cantităţi de grepfrut.
Făcu o pauză, apoi adăugă:
— Directorul Unificării este singurul judecător al binelui public şi doar el are autoritate asupra alocării oricărei puteri de punere în mişcare şi material rulant de pe orice cale ferată pe cuprinsul Statelor Unite.
Se lăsă un moment de linişte.
— Înţeleg, rosti ea.
După alte câteva clipe, ea întrebă:
— Ce s-a făcut cu tunelul Winston?
— Oh, a fost abandonat în urmă cu trei săptămâni. N-au reuşit să dezgroape trenurile. A cedat echipamentul.
— Ce s-a întâmplat cu reconstruirea vechii căi ferate care ocoleşte tunelul?
— A fost amânată.
— În acest caz, operăm vreun trafic transcontinental?
El se uită la ea într-un fel ciudat.
— Oh, da, răspunse el amărât.
— Prin ocolul lui Kansas Western?
— Nu.
— Eddie, ce s-a-ntâmplat aici în ultima lună?

El zâmbi, ca şi cum cuvintele lui ar fi constituit o ruşinoasă mărturisire.

— Am făcut bani în ultima lună, răspunse el.

Ea văzu uşa exterioară deschizându-se şi intră James Taggart, însoţit de către dl Meigs.

— Eddie, vrei să fii de faţă la conferinţă? întrebă ea. Sau ai vrea mai degrabă să o ratezi pe asta?

— Nu. Vreau să fiu de faţă.

Faţa lui Jim semăna cu o bucată de hârtie mototolită, deşi carnea lui moale, umflată, nu dobândise riduri suplimentare.

— Dagny, sunt o grămadă de lucruri de discutat, o grămadă de schimbări importante care – rosti el strident, glasul lui luând-o înaintea persoanei sale. Oh, mă bucur că te-ai întors, adăugă el nerăbdător, aducându-şi aminte. Există nişte chestiuni urgente...

— Să mergem în biroul meu, zise ea.

Acesta era asemenea unei reconstrucţii istorice, restaurat şi întreţinut de Eddie Willers. Harta, calendarul ei, portretul lui Nat Taggart se aflau pe pereţi şi nu mai rămăsese nicio urmă din era Clifton Locey.

— Înţeleg că sunt în continuare vicepreşedinte tehnic al acestei companii de căi ferate? întrebă ea, aşezându-se la biroul ei.

— Eşti, spuse Taggart în grabă, acuzator, aproape sfidător. Eşti, cu siguranţă, şi nu uita, nu ţi-ai dat demisia, continui să fii, nu-i aşa?

— Da, nu mi-am dat demisia.

— Lucrul cel mai urgent de făcut este să declari presei lucrul acesta, spune-le că te-ai întors la serviciu şi unde ai fost şi, apropo, unde-ai fost?

— Eddie, spuse ea, vrei să concepi o notă în legătură cu acest lucru şi să-l trimiţi presei? Avionul meu a avut probleme la motor în timp ce zburam deasupra Munţilor Stâncoşi către Tunelul Taggart. M-am rătăcit, căutând o pistă de aterizare de urgenţă într-o zonă muntoasă nelocuită din Wyoming. Am fost găsită de către un cioban bătrân şi soţia lui, care m-au dus în căsuţa lor, în adâncul muntelui, la cincizeci de mile de cea mai apropiată aşezare. Cei doi bătrâni n-aveau nici telefon, nici radio, niciun mijloc de comunicare sau de transport, cu excepţia unui camion vechi, care s-a stricat atunci când au încercat să-l folosească. A trebuit să rămân cu ei până când m-am întremat suficient spre a merge. Am parcurs cele cincizeci de mile până unde începeau dealurile, apoi am făcut autostopul către o staţie Taggart din Nebraska.

— Înţeleg, rosti Taggart. Bun, asta e bine. Atunci când vei da interviu presei...

— N-am de gând să dau niciun interviu presei.

— Ce? Dar m-au sunat toată ziua! Te aşteaptă! E esenţial! – avea

un aer de panică. Este esenţial de o manieră crucială!

— Cine te-a sunat toată ziua?

— Oameni din Washington şi… şi alţii… Aşteaptă declaraţia ta.

Ea arătă către nota lui Eddie.

— Aceea este declaraţia mea.

— Dar nu-i suficient! Trebuie să spui că nu ţi-ai dat demisia.

— Asta-i limpede, nu-i aşa? M-am întors.

— Trebuie să spui ceva în legătură cu asta.

— Cum ar fi?

— Ceva personal.

— Pentru cine?

— Pentru ţară. Lumea a fost îngrijorată în privinţa ta. Trebuie să-i linişteşti.

— O să-i liniştească relatarea, dacă a fost cineva îngrijorat în privinţa mea.

— Nu asta am vrut să spun!

— Ei bine, ce anume ai vrut să spui?

— Vreau să spun – se opri, ochii lui evitându-i pe ai ei – vreau să spun…

Luă loc pe scaun, căutându-şi cuvintele, trosnindu-şi degetele.

Jim o lua razna, îşi spuse ea; spasmodica nerăbdare, tonul ascuţit al vocii, aura de panică erau noi; atitudinea sa de calm precar fusese înlocuită de izbucnirile grosolane ale unui ton de ameninţare lipsit de eficienţă.

— Vreau să spun…

Îşi căuta cuvintele spre a spune la ce anume se gândea fără a spune cu adevărat, spre a o face să înţeleagă ceea ce nu dorea să fie înţeles, îşi zise Dagny în sinea ei.

— Vreau să spun, publicul…

— Ştiu ce vrei să spui, zise ea. Nu, Jim, nu am de gând să liniştesc publicul în legătură cu starea industriei noastre.

— Acum tu…

— E mai bine ca publicul să fie pe cât de neliniştit îl duce mintea să fie. Să trecem la treabă acum.

— Eu…

— La treabă, Jim.

El îi aruncă o privire domnului Meigs. Acesta şedea fără a scoate o vorbă, picior peste picior, fumând o ţigară. Purta o vestă care semăna cu o uniformă militară, dar nu era. Carnea gâtului său se umfla deasupra gulerului, iar carnea corpului său care se revărsa peste talia îngustă avea tendinţa de a o masca. Avea un inel cu un diamant mare şi galben care arunca sclipiri atunci când îşi mişca degetele butucănoase.

— Ai făcut cunoştinţă cu dl Meigs, rosti Taggart. Sunt foarte

bucuros că vă veţi înţelege bine amândoi.

Făcu o jumătate de pauză, aşteptând, dar nu primi vreun răspuns de la unul ori de la celălalt.

— Dl Meigs este reprezentantul Planului de unificare a căilor ferate. Vei avea multe ocazii de a coopera cu el.

— Ce este Planul de unificare a căilor ferate?

— Este o... nouă organizare naţională care a devenit operaţională în urmă cu trei săptămâni, pe care o vei aprecia, aproba şi considera extrem de practică.

Ea se minună de futilitatea metodei lui: el acţiona ca şi cum, enunţând părerea ei în avans, ar face-o incapabilă s-o modifice.

— Este o organizare în regim de urgenţă care a salvat sistemul de transport al ţării.

— Care-i planul?

— Îţi dai seama, desigur, de dificultăţile insurmontabile ale oricărui tip de muncă de construcţii, de-a lungul acestei perioade de urgenţă. Temporar, este imposibil de construit vreo nouă linie. Prin urmare, problema numărul unu a ţării este aceea de a păstra industria de transport în ansamblul ei şi toate facilităţile sale existente. Supravieţuirea naţională necesită...

— Care-i planul?

— Fiind o politică de supravieţuire naţională, căile ferate ale ţării au fost unificate într-o singură echipă, punând la un loc resursele lor. Întregul lor profit este vărsat către Consiliul Fondului Comun al Căilor Ferate de la Washington, care joacă rol de administrator al industriei în ansamblu şi împarte venitul total între diferitele companii de căi ferate, în conformitate cu un... principiu mai modern de distribuire.

— Ce principiu?

— Nu te-ngrijora, drepturile de proprietate au fost complet protejate, doar că li s-a dat o nouă formă. Fiecare companie de cale ferată îşi păstrează responsabilitatea individuală pentru propriile sale operaţiuni, orarele trenurilor sale şi mentenanţa şinelor şi a echipamentului. În calitate de contribuţie la fondul comun, fiecare companie feroviară îi permite oricărei alteia, atunci când condiţiile impun acest lucru, să folosească liniile şi facilităţile ei în mod gratuit. La sfârşitul anului, Fondul Comun distribuie venitul total brut, iar fiecare companie este plătită, nu pe baza demodată, la întâmplare, a numărului de trenuri operate sau a tonajului de mărfuri transportate, ci pe baza nevoii sale – adică, menţinerea căii sale fiind nevoia sa principală, fiecare companie de căi ferate este plătită în conformitate cu lungimea liniilor pe care le deţine şi le întreţine.

Ea auzi cuvintele; înţelese sensul lor; nu era capabilă să le transforme în realitate – să le acorde respectul furiei, al preocupării, al opoziţiei faţă de o mostră coşmarescă de nebunie care nu se sprijinea

decât pe disponibilitatea oamenilor de a pretinde că ei cred că este ceva raţional. Simţi un gol ce amorţeşte – şi senzaţia că este aruncată mult dincolo de tărâmul în care indignarea morală este adecvată.

— Ale cui linii folosim noi pentru traficul nostru transcontinental? întrebă ea, cu glas lipsit de energie şi uscat.

— Păi, pe-ale noastre, bineînţeles, replică Taggart în grabă, adică de la New York la Bedford, Illinois. De la Bedford, operăm pe şinele lui Atlantic Southern.

— Către San Francisco?

— Păi, e mult mai rapid decât lungul ocol pe care ai încercat tu să-l organizezi.

— Ne operăm trenurile fără a plăti pentru folosirea şinelor?

— În plus, ocolul tău n-ar fi avut viaţă lungă, şinele companiei Kansas Western au fost distruse şi, în plus...

— Fără a plăti pentru folosirea liniei lui Atlantic Southern?

— Păi, nici noi nu îi taxăm pentru întrebuinţarea podului peste Mississippi.

După un moment, ea întrebă:

— V-aţi uitat pe o hartă?

— Bineînţeles, rosti Meigs pe neaşteptate. Voi deţineţi cel mai mare total de şine dintre toate companiile feroviare din ţară. Aşa încât n-aveţi de ce să vă faceţi griji.

Eddie Willers izbucni în râs.

Meigs îl privi inexpresiv.

— Ce-i cu dumneata?

— Nimic, zise Eddie ostenit, nimic.

— Domnule Meigs, spuse ea, dacă vă uitaţi pe o hartă, veţi vedea că două treimi din costul de întreţinere a şinelor pentru traficul nostru transcontinental ne este acordat gratis şi este plătit de către concurentul nostru.

— Păi, da, replică el, dar ochii i se îngustară, observând-o suspicioşi, ca şi cum s-ar fi întrebat ce motiv o împinsese către o afirmaţie atât de explicită.

— În vreme ce noi suntem plătiţi pentru că deţinem mile întregi de şine inutile, pe care nu există niciun fel de trafic, spuse ea.

Meigs înţelese şi îşi dădu capul pe spate ca şi cum şi-ar fi pierdut orice interes legat de discuţie.

— Nu-i adevărat! rosti sec Taggart. Operăm un mare număr de trenuri locale care deservesc regiunea fostei noastre linii transcontinentale – prin Iowa, Nebraska şi Colorado, iar, de cealaltă parte a tunelului, prin California, Nevada şi Utah.

— Operăm cu două trenuri pe zi, spuse Eddie Willers, cu tonul uscat, inocent la modul inexpresiv al unei dări de seamă de afaceri, în anumite locuri, cu mai puţine.

— Ce anume determină numărul trenurilor pe care este obligată să le pună în mişcare o anumită companie feroviară? întrebă ea.

— Binele public, replică Taggart.

— Consiliul Fondului Comun, zise Eddie.

— Câte trenuri au fost suspendate în ţară în ultimele trei săptămâni?

— De fapt, planul a ajutat la armonizarea industriei şi la eliminarea concurenţei pe viaţă şi pe moarte, spuse Taggart cu înflăcărare.

— A eliminat 30% din trenurile operate pe teritoriul ţării, zise Eddie. Singura concurenţă care a mai rămas este în privinţa cererilor către Consiliu pentru permisiunea de a anula trenuri. Compania de căi ferate care va supravieţui va fi cea care reuşeşte să nu mai opereze niciun tren.

— A calculat cineva cât timp se estimează că va rămâne în afaceri compania Atlantic Southern?

— Nu-i treaba dumitale, începu Meigs.

— Te rog, Cuffy! strigă Taggart.

— Preşedintele companiei Atlantic Southern s-a sinucis, rosti Eddie impasibil.

— N-are nicio legătură cu asta! strigă Taggart. A fost dintr-un motiv personal.

Ea rămase tăcută. Şedea în scaun şi se uita la feţele lor. Încă era un element de uimire în indiferenţa amorţită a minţii ei: Jim reuşise întotdeauna să transfere povara eşecurilor pe cele mai puternice uzine din jurul lui şi să supravieţuiască distrugându-le spre a plăti pentru greşelile lui, aşa după cum făcuse cu Dan Conway, aşa după cum procedase cu industriile din Colorado; dar chestia asta nu avea nici măcar raţiunea unui jefuitor – această dezlănţuire asupra stârvului sleit al unui concurent mai slab, pe jumătate falit, pentru un răgaz de moment, neexistând între jefuitor şi hău decât un os care pârâie.

Impulsul obişnuinţei raţiunii fu cât pe ce s-o împingă să vorbească, să se certe, să demonstreze evidenţa, dar se uită la figurile lor şi descoperi că ei ştiau. În anumiţi termeni diferiţi de ai ei, într-o de neconceput manieră de conştiinţă, ei ştiau tot ceea ce le putea spune ea, era inutil să le dovedească oroarea iraţională a direcţiei lor şi a urmărilor acesteia, atât Meigs, cât şi Taggart ştiau acest lucru, iar secretul acestei conştiinţe era mijlocul prin care ei eludau finalitatea cunoaşterii lor.

— Înţeleg, rosti ea pe un ton liniştit.

— Ei bine, ce-ai vrea să fac? strigă Taggart. Să renunţ la traficul nostru transcontinental? Să intru în faliment? Să transform compania într-o nenorocită de firmă de trafic local pe Coasta de Est?

Cuvântul pe care ea îl rostise părea a-l fi lovit mai rău decât orice obiecţie plină de indignare; el părea a tremura de groaza a ceea ce

liniştitul „înţeleg” făcuse cunoscut că pricepuse.

— N-am avut încotro! Era nevoie să avem o linie transcontinentală! Nu exista posibilitatea de a ocoli tunelul! Nu aveam bani pentru cheltuieli suplimentare! Trebuia făcut ceva! Trebuia să avem o linie!

Meigs se uita la el cu o privire jumătate uimire, jumătate dezgust.

— Nu mă cert, Jim, rosti ea sec.

— Nu ne-am putea permite ca o companie feroviară precum Taggart Transcontinental să se prăbuşească! Ar fi fost o catastrofă naţională! Trebuia să ne gândim la toate oraşele, industriile, la toţi pasagerii, salariaţii şi acţionarii ale căror existenţe depind de noi! Nu era doar pentru binele nostru, era pentru cel public! Toată lumea e de acord că Planul de unificare a căilor ferate e practic! Cei mai informaţi…

— Jim, rosti ea, dacă mai ai alte probleme de discutat cu mine, discută-le.

— Nu ai luat niciodată în considerare aspectul social, zise el, cu glas aspru.

Ea observă că această formă de pretext era la fel de nerealistă pentru dl Meigs cât era şi pentru ea, deşi dintr-un motiv complet opus. El se uita la Jim cu un dispreţ plictisit. Brusc, Jim îi apăru lui Dagny drept un om care a încercat să găsească o cale de mijloc între doi poli opuşi – Meigs şi ea însăşi – şi care descoperea acum că drumul i se îngusta şi că urma să fie strivit de doi pereţi drepţi.

— Dle Meigs, întrebă ea, împinsă de o oarecare curiozitate amuzată la modul amar, care este planul dumneavoastră economic pentru poimâine?

Văzu cum ochii lui căprui, ceţoşi se aţintesc asupra ei, lipsiţi de expresie.

— N-aveţi spirit practic, rosti el.

— Este perfect inutil să teoretizăm în legătură cu viitorul, zise răstit Taggart, atâta vreme cât trebuie să avem grijă de urgenţa momentană. Pe termen lung…

— Pe termen lung, vom fi morţi, spuse Meigs.

Apoi, brusc, se sculă în picioare.

— Eu o s-o întind, Jim, zise el. N-am timp de pierdut în conversaţii.

Adăugă:

— Vorbeşte cu ea despre chestiunea referitoare la a întreprinde ceva spre a opri distrugerea acelor trenuri – în cazul în care ea este fetiţa care e o atât de mare profesionistă în privinţa căilor ferate.

Era spus inofensiv; el era un om care nu şi-ar fi putut da seama dacă jignea sau era jignit.

— Ne vedem mai târziu, Cuffy, spuse Taggart, în timp ce Meigs ieşea fără a arunca vreo privire vreunuia dintre ei.

Taggart se uită la ea cu temătoare aşteptare, ca şi cum i-ar fi fost

frică de comentariul ei, dar sperând cu disperare să audă o vorbă, orice vorbă.

— Ei bine? zise ea.

— Ce vrei să spui?

— Mai ai altceva de discutat?

— Păi, am… păru el dezamăgit. Da! strigă pe un ton disperat. Mai am altceva de discutat, lucrul cel mai important, despre…

— Numărul mare de trenuri distruse?

— Nu! Nu despre asta.

— Atunci despre ce?

— Este despre… faptul c-o să apari în emisiunea de la radio a lui Bertram Scudder din seara asta.

— Serios?

— Dagny, e imperativ, e crucial, nu avem ce face, nu se pune problema unui refuz, în vremuri ca astea nu ai de ales şi…

Ea se uită la ceasul de la mână.

— Îţi dau trei minute ca să explici, dacă vrei să fii auzit de toţi. Ar fi bine să n-o iei pe ocolite.

— Bun! zise el disperat. Este considerat un lucru de importanţă extremă – la cele mai înalte nivele, mă refer la Chick Morrison, Wesley Mouch şi dl Thompson – ca tu să ţii un discurs naţiunii, un discurs care să întărească moralul, înţelegi, care să declare că nu ţi-ai dat demisia.

— De ce?

— Pentru că toată lumea a crezut asta!… Nu ştii ce s-a întâmplat în ultima vreme, dar… dar e oarecum ciudat. Ţara e plină de zvonuri, de tot felul de zvonuri, în legătură cu orice, periculoase cu toatele. Care subminează, vreau să spun. Pare că lumea nu face altceva decât să şoptească. Nu cred în ziare, nu îi cred pe cei mai buni vorbitori, creditează, atunci când apare, orice bârfă plină de răutate, care răspândeşte frica. N-a mai rămas pic de încredere, de credinţă, de ordine, de… respect faţă de autorităţi. Lumea… lumea pare a fi pe punctul de a ceda panicii.

— Şi?

— Păi, în primul rând, e problema asta a naibii cu toţi marii industriaşi care pur şi simplu s-au făcut nevăzuţi! Nimeni nu e în stare să explice lucrul acesta, care îi înnebuneşte pe toţi. Există tot felul de chestii isterice care se şoptesc referitor la asta, dar ceea ce se şopteşte cel mai mult este că „niciun om cinstit nu o să lucreze pentru indivizii ăştia”. Se referă la indivizii de la Washington. Acum înţelegi? N-ai fi bănuit c-ai fi atât de celebră, dar eşti, sau ai devenit, după prăbuşirea avionului. Nimeni n-a crezut în prăbuşirea avionului. Au crezut cu toţii că ai încălcat legea, adică Directiva 10-289, şi că ţi-ai luat tălpăşiţa. Există, la nivel popular, foarte multă… înţelegere greşită a Directivei 10-289, foarte multă… mă rog, agitaţie. Acum

realizezi cât de important este să vii la microfon şi să spui lumii că nu este adevărat că Directiva 10-289 distruge industria, că ea este o lege sănătoasă care vizează binele tuturor şi că, dacă vor mai avea doar puţină răbdare, lucrurile se vor îmbunătăţi, iar prosperitatea va reveni. Ei nu mai au încredere în nicio persoană oficială. Tu… tu eşti un industriaş, unul dintre puţinii rămaşi din şcoala veche şi singurul care s-a întors după ce s-a crezut c-a dezertat. Eşti cunoscută drept… drept reacţionară, care se opune politicii Washingtonului. Drept pentru care lumea te va crede. Va avea o mare influenţă asupra lor, le va consolida încrederea, le va ajuta moralul. Înţelegi acum?

El se grăbise, încurajat de expresia stranie de pe chipul ei, o expresie de contemplare care era aproape un palid zâmbet.

Ea ascultase, auzind, printre vorbe, vocea lui Rearden care îi spunea, într-o seară de primăvară, cu mai bine de un an în urmă: „Ei au nevoie de un fel de aprobare din partea noastră. Nu ştiu natura acestei aprobări, dar, Dagny, ştiu că dacă punem vreun preţ pe viaţa noastră, nu trebuie să le-o dăm. Dacă te pun pe un pat de tortură, nu le-o da. Lasă-i să-ţi distrugă ţie liniile de căi ferate şi mie laminoarele, dar nu le-o da.

— Acum înţelegi?

— Oh, da, Jim, înţeleg!

El nu putea interpreta sunetul vocii ei, era scăzut, era parţial murmur, parţial chicotit, parţial triumf, dar era primul sunet de emoţie care venea de la ea, iar el îi dădu înainte, neavând altceva mai bun decât să spere.

— Le-am promis la Washington c-o să iei cuvântul! Nu-i putem dezamăgi într-o chestiune de tipul acesta! Nu ne putem permite să fim suspectaţi de lipsă de loialitate. Totul este aranjat. Vei fi invitata în emisiunea lui Bertram Scudder, diseară, la zece şi treizeci. El are o emisiune în care ia interviuri unor persoane publice proeminente, e un post de radio naţional, are o largă audienţă, peste douăzeci de milioane de ascultători. Biroul Preparatorului Moral a…

— Ce anume?

— Biroul Preparatorului Moral – e vorba de Chick Morrison – m-a sunat de trei ori, să fie siguri că totul o să meargă bine. Au dat ordine tuturor programelor de ştiri, care au anunţat asta toată ziua, pe tot cuprinsul ţării, spunând lumii să te asculte diseară la ora lui Bertram Scudder.

O privi ca şi cum ar fi cerut atât un răspuns, cât şi recunoaşterea că răspunsul ei reprezenta elementul care avea cea mai mică importanţă în atari împrejurări. Ea spuse:

— Tu ştii ce gândesc eu despre politica de la Washington şi despre Directiva 10-289.

— În vremuri ca astea, nu ne putem permite luxul de a gândi!

Ea râse zgomotos.

— Dar nu-ţi dai seama că nu-i poţi refuza acum? strigă el. Dacă nu apari după anunţurile respective, vei sprijini zvonurile, va fi ca o declaraţie deschisă de lipsă de loialitate!

— Capcana n-o să funcţioneze, Jim.

— Ce capcană?

— Cea pe care-o pui mereu.

— Nu-nţeleg ce vrei să spui!

— Ba înţelegi. Ai ştiut – aţi ştiut cu toţii – c-o să refuz. Aşa încât m-ai împins într-o capcană publică, în care refuzul meu ar deveni un scandal stânjenitor pentru tine, mai stânjenitor decât te-ai gândit că ai îndrăzni să provoci. Contai pe mine să vă salvez pieile. N-o să le salvez.

— Dar am promis lucrul acesta!

— Eu nu.

— Dar nu-i putem refuza! Nu vezi că suntem legaţi de mâini şi de picioare? Că ne strâng de beregată? Nu ştii ce sunt în stare să ne facă prin intermediul Fondului Comun al Căilor Ferate sau prin Consiliul de Unificare, sau prin moratoriul asupra obligaţiunilor noastre?

— Ştiam lucrul acesta de acum doi ani.

El fu cuprins de tremur; exista o anumită însuşire lipsită de formă, disperată, aproape superstiţioasă în teroarea lui, disproporţionată faţă de pericolele pe care le numea.

Ea fu brusc sigură că acest lucru provenea din ceva mai profund decât frica sa de represalii birocratice, că represaliile reprezentau singura identificare a acestei frici pe care el îşi permitea s-o ştie, o liniştitoare identificare care avea o aparenţă de raţionalitate şi care ascundea motivul adevărat. Ea era sigură că nu panica ţării voia el să prevină, ci pe a lui însuşi, că el, Chick Morrison, Wesley Mouch şi toţi ceilalţi din echipa de jefuitori aveau nevoie de confirmarea ei, nu spre a-şi linişti victimele, ci spre a se linişti pe ei înşişi, deşi ideea presupus practică şi presupus dibace de a-şi induce în eroare victimele constituia unica identificare pe care o dădeau propriului lor motiv şi insistenţei lor isterice. Cu uluit dispreţ – uluită de enormitatea a ceea vedea, ea se întrebă la ce degradare lăuntrică trebuiau să ajungă oamenii aceia spre a atinge nivelul de autoamăgire la care ar căuta aprobarea smulsă de la o victimă împotriva voinţei ei, drept confirmarea de care aveau nevoie, ei, care socoteau că doar amăgesc lumea.

— Nu avem de ales! strigă el. Nimeni n-are de ales!

— Pleacă de-aici, rosti ea, cu glas încet şi scăzut.

O anumită calitate tonală din sunetul vocii ei lovi nota de nemărturisit din interiorul lui, ca şi cum, fără a lăsa să apară în cuvinte, el ar fi ştiut din ce cunoaştere anume provenise acel sunet.

Ea îi aruncă o privire lui Eddie; el părea asemenea unui om epuizat de încă unul dintre atacurile de dezgust pe care învăţa să le suporte ca pe o condiţie cronică.

După câteva clipe, el întrebă:

— Dagny, ce s-a mai întâmplat cu Quentin Daniels? Zburai după el, nu-i aşa?

— Da, zise ea. S-a dus.

— La distrugător?

Cuvântul o pocni asemenea unei lovituri fizice. Era primul contact al lumii exterioare asupra acelei prezenţe radiante pe care o păstrase întreaga zi înlăuntrul ei, ca pe o viziune tăcută, fără schimbare, o viziune privată, care nu trebuia să fie afectată de niciunul dintre lucrurile din jurul ei, nu trebuia să se gândească la ea, ci doar s-o simtă ca fiind sursa tăriei ei. Distrugătorul, îşi dădu ea seama, era numele acelei viziuni, aici, în lumea lor.

— Da, zise ea plictisită, cu efort. La distrugător.

Îşi încleştase mâinile deasupra marginii biroului, ca să-şi echilibreze obiectivul şi postura şi rosti cu nuanţa unui zâmbet amar:

— Ei bine, Eddie, hai să vedem ce pot face două persoane lipsite de spirit practic, ca tine şi ca mine, pentru a opri distrugerea trenurilor.

După două ore – atunci când se afla singură la biroul ei, aplecată peste teancurile de hârtii pe care erau doar cifre, deşi semănau cu un film care se derula pentru a-i spune povestea companiei de căi ferate în ultimele trei săptămâni – sună interfonul, iar vocea secretarei rosti:

— Doamna Rearden doreşte să vă vadă, domnişoară Taggart.

— Dl Rearden? întrebă ea, incapabilă să creadă niciuna din variante.

— Nu. Dna Rearden.

Lăsă să se scurgă un moment, apoi spuse:

— Poftească-o, te rog.

În ţinuta lui Lillian Rearden era un aer special de emfază, atunci când intră şi se apropie de birou. Purta un costum croit pe măsură, cu o fundă strălucitoare ce atârna neglijent în lateral, pentru o notă de elegantă distonanţă şi o pălărioară înclinată într-un unghi considerat a fi şic în virtutea faptului de a fi considerat amuzant; faţa ei avea o nuanţă prea întinsă, paşii ei o nuanţă prea lentă şi mergea ca şi cum şi-ar fi legănat coapsele.

— Bună ziua, domnişoară Taggart, rosti ea cu o voce leneş-graţioasă, o voce de salon care părea a friza, în acel birou, acelaşi stil distonant ca şi costumul şi funda ei.

Dagny înclină din cap cu gravitate.

Lillian privi în jurul ei, prin birou; privirea ei avea acelaşi stil de amuzament ca şi pălăria ei: un amuzament ce dorea să exprime maturitate prin convingerea că viaţa nu poate fi decât ridicolă.

— Vă rog să luaţi loc, zise Dagny.

Lillian se aşeză, relaxându-se într-o postură încrezătoare, graţios neglijentă.

Când întoarse faţa către Dagny, amuzamentul continua să fie prezent, dar nuanţele lui erau acum diferite: păreau a sugera că ele două împărtăşeau un secret, care ar face ca prezenţa ei aici să pară absurdă lumii, dar perfect logică lor două. Sublinie acest lucru, rămânând tăcută.

— Cu ce vă pot ajuta?

— Am venit să vă spun că veţi apărea în transmisiunea lui Bertram Scudder din seara aceasta.

Nu detectă nicio uimire, niciun şoc pe chipul lui Dagny, doar privirea aruncată de un inginer unui motor care scoate un sunet anormal.

— Bănuiesc că sunteţi perfect conştientă de forma propoziţiei dumneavoastră, zise Dagny.

— Oh, da! replică Lillian.

— În cazul acesta, începeţi să o sprijiniţi.

— Vă rog?

— Începeţi să-mi spuneţi.

Lillian scoase un râset scurt, scurtimea sa forţată trădând faptul că nu aceasta era atitudinea la care se aştepta.

— Sunt sigură că nu vor fi necesare explicaţii îndelungate, zise ea. Cunoaşteţi motivul pentru care apariţia dumneavoastră în acea transmisiune este importantă pentru cei de la putere. Ştiu de ce aţi refuzat să apăreţi. Vă cunosc convingerile referitoare la subiect. Poate nu aţi dat importanţă acestui lucru, dar ştiţi foarte bine că simpatia mea s-a îndreptat întotdeauna către sistemul care se află acum la putere. Prin urmare, veţi înţelege interesul meu şi locul meu în această problemă. Atunci când fratele dumneavoastră mi-a spus c-aţi refuzat, am hotărât să mă implic – pentru că, vedeţi dumneavoastră, eu sunt unul dintre cei câţiva care ştiu că nu vă aflaţi în poziţia de a refuza.

— Eu nu sunt unul dintre acei câţiva, pentru moment, zise Dagny.

Lillian zâmbi.

— Ei bine, da, trebuie să explic ceva mai mult. Vă daţi seama că apariţia dumneavoastră la radio va avea aceeaşi valoare pentru cei de la putere ca şi… ca şi acţiunea soţului meu atunci când a semnat Certificatul de cadou care le-a dat lor compania Rearden Metal. Cunoaşteţi cât de frecvent şi în ce manieră utilă au menţionat ei acest lucru în toată propaganda lor.

— Nu am ştiut acest lucru, replică Dagny pe un ton tăios.

— Oh, desigur, aţi fost plecată cea mai mare parte din ultimele două luni, aşa încât e posibil să fi ratat aluziile constante – în presă, la

radio, în discursurile publice – cum că până şi Hank Rearden aprobă şi susţine Directiva 10-289, din moment ce a semnat în mod voluntar predarea către naţiune a companiei sale Metal. Până şi Hank Rearden. Acest fapt descurajează extrem de mulţi recalcitranţi şi ajută la menţinerea lor înregimentaţi.

Se lăsă pe spate şi întrebă pe un ton neglijent, de vorbe spuse în treacăt:

— L-aţi întrebat vreodată din ce motiv a semnat?

Dagny nu răspunse; nu părea să fi auzit că e o întrebare; şedea nemişcată, iar chipul ei era lipsit de expresie, dar ochii ei păreau prea mari şi îi fixau pe cei ai lui Lillian, ca şi cum era pregătită doar pentru a o asculta pe Lillian până la capăt.

— Nu, n-am crezut că ştiaţi acest lucru. Nu m-am gândit că vă va spune vreodată, zise Lillian, cu glas mai moale, ca şi cum ar fi recunoscut indicatoarele rutiere şi ar fi alunecat confortabil pe traseul anticipat. Totuşi trebuie să afli motivul care l-a făcut să semneze, pentru că este identic cu cel care vă va face să apăreţi în transmisiunea lui Bertram Scudder de diseară.

Făcu o pauză, dorind să fie îndemnată; Dagny aşteptă.

— Este un motiv, zise Lillian, care ar trebui să vă facă plăcere... din punctul de vedere al acţiunii soţului meu. Gândiţi-vă ce a însemnat pentru el acea semnătură. Rearden Metal era cea mai măreaţă realizare a lui, însumarea a tot ce era mai bun în viaţa sa, simbolul final al mândriei lui, iar soţul meu, aşa cum sunteţi întemeiată să ştiţi, este un bărbat extrem de pasionat, mândria de sine fiind, poate, cea mai mare pasiune a sa. Pentru el Rearden Metal era mai mult decât o realizare, reprezenta simbolul abilităţii sale de a dobândi, al independenţei lui, al luptei lui, al evoluţiei lui. Era proprietatea lui, prin dreptul său, iar dumneavoastră ştiţi ce anume înseamnă drepturile pentru un om atât de strict ca el şi ce anume înseamnă proprietatea pentru un bărbat atât de posesiv.Ar fi murit bucuros ca s-o apere, numai să n-o predea oamenilor pe care-i dispreţuia. Asta a însemnat pentru el – şi a renunţat la acest lucru. Veţi fi bucuroasă să ştiţi că a renunţat de dragul dumneavoastră, domnişoară Taggart. De dragul reputaţiei şi onoarei dumneavoastră. A semnat Certificatul de dar prin care preda Rearden Metal – sub ameninţarea că adulterul pe care îl săvârşea cu dumneavoastră va fi făcut public. Oh, da, aveam dovezi complete despre el, cu toate detaliile intime. Cred că aveţi o filosofie care dezaprobă sacrificiul, dar în acest caz, sunteţi cu siguranţă femeie, aşa încât sunt sigură că veţi simţi recunoştinţă faţă de măreţia sacrificiului pe care l-a făcut un bărbat pentru privilegiul de a vă folosi trupul. Fără îndoială, v-aţi bucurat nespus în nopţile pe care le-a petrecut în patul dumneavoastră. Acum poate vă puteţi bucura de faptul că acele nopţi l-au costat. Şi pentru că – vă place stilul direct,

nu-i aşa, domnişoară Taggart – statutul pe care vi l-aţi ales este acela de prostituată, îmi scot pălăria în faţa dumneavoastră în privinţa preţului pe care l-aţi pretins şi pe care niciuna dintre surorile dumneavoastră nu ar fi nădăjduit vreodată să-l egaleze.

Vocea lui Lillian se făcuse din ce în ce mai stridentă, asemenea unui burghiu de bormaşină care se tot rupe, nefiind în stare să găsească crăpătura din piatră. Dagny continua să se uite la ea, dar din ochii şi postura ei dispăruse intensitatea. Lillian se întreba din ce cauză avea senzaţia că faţa lui Dagny intrase brusc sub lumina unui reflector. Nu putea detecta nicio expresie deosebită, era pur şi simplu o faţă în repaus natural, iar claritatea părea a proveni din structura sa, din precizia planurilor sale ascuţite, din caracterul hotărât al gurii, din fermitatea privirii. Ea nu putea descifra expresia ochilor, părea nepotrivită, semăna cu calmul nu al unei femei, ci al unui învăţat, avea acea deosebită, luminoasă calitate care este neînfricarea cunoaşterii satisfăcute.

— Eu am fost, rosti Lillian încet, cea care i-a informat pe birocraţi în legătură cu adulterul soţului meu.

Dagny observă prima licărire de senzaţie în ochii lipsiţi de viaţă ai lui Lillian: semănau cu plăcerea, dar atât de departe, încât păreau asemenea luminii soarelui reflectate de suprafaţa moartă a lunii asupra unei mlaştini; licărea preţ de o clipă, apoi dispărea.

— Eu am fost cea care i-a luat Rearden Metal.

Părea aproape ca o pledoarie.

Nu stătea în puterea conştiinţei lui Dagny să înţeleagă acea pledoarie sau să ştie ce răspuns sperase Lillian să afle; ştia doar că nu l-a găsit, în momentul în care auzi stridenţa bruscă din vocea lui Lillian:

— M-aţi înţeles?

— Da.

— În acest caz ştiţi ce anume solicit şi motivul pentru care o să-mi daţi ascultare. V-aţi gândit că sunteţi invincibili, dumneavoastră şi cu el, nu-i aşa? – vocea încerca să fie netedă, dar ţâşnea inegal – Aţi acţionat întotdeauna doar conform voinţei dumneavoastră, un lux pe care eu nu am fost în stare să mi-l permit. De data aceasta şi spre compensaţie, voi avea grijă să acţionaţi conform voinţei mele. Nu vă puteţi lupta cu mine. Nu puteţi plăti pentru a scăpa de toată afacerea asta, cu toţi acei dolari pe care sunteţi în stare să-i faceţi, iar eu nu. Nu îmi puteţi oferi niciun profit – sunt lipsită de lăcomie. Nu sunt plătită de birocraţi pentru a face lucrul acesta – îl fac gratuit. Gratuit. Înţelegeţi?

— Da.

— Deci care este răspunsul dumneavoastră?

Văzu ochii luminoşi de cărturar privind-o şi brusc avu senzaţia că se

vedea prea mult din ea şi că nu era văzută deloc.

— Mă bucur că mi-aţi spus, rosti Dagny. Voi apărea în transmisiunea lui Bertram Scudder de diseară.

* * *

Era o rază de lumină albă care bătea pe metalul strălucitor al unui microfon – în mijlocul unei cuşti de sticlă care o ţinea prizonieră alături de Bertram Scudder. Scânteia strălucirii era albastră-verzuie; microfonul era făcut de Rearden Metal.

Deasupra lor, dincolo de un perete de sticlă, putea distinge o cabină cu două rânduri de feţe care priveau în jos, către ea: figura lăbărţată, anxioasă a lui James Taggart, având-o lângă el pe Lillian Rearden, care îşi odihnea mâna pe braţul lui, spre a-l linişti – un bărbat care sosise cu avionul de la Washington şi care îi fusese prezentat ca fiind Chick Morrison – şi un grup de tineri din echipa lui, care discutau despre curbe de procentaj ale influenţei intelectuale şi care se comportau ca nişte poliţişti cu motociclete.

Bertram Scudder părea că se teme de ea. Se ţinea de microfon, scuipând cuvinte în plasa delicată, în urechile ţării, prezentând subiectul emisiunii sale. Făcea sforţări să pară cinic, sceptic, superior şi totodată isteric, să pară un om care ia în zeflemea vanitatea oricăror credinţe omeneşti şi prin aceasta solicită o încredere instantanee din partea ascultătorilor săi. O mică pată de umezeală licărea pe ceafa sa. El descria cu detalii excesiv de colorate luna ei de convalescenţă petrecută în cabana singuratică a ciobanului, apoi cum s-a târât eroic cincizeci de mile pe cărări de munte spre a-şi relua îndatoririle faţă de popor, în acest ceas de cumpănă a urgenţei naţionale.

— …Iar dacă vreunul dintre dumneavoastră a fost amăgit de zvonuri răutăcioase menite să vă submineze încrederea în măreţul program social al conducătorilor noştri, puteţi avea încredere în cuvântul domnişoarei Taggart, care…

Ea se ridică în picioare, privind în sus către raza cea albă. Fire de praf se învârteau în rază, iar ea observă că unul dintre ele era viu: era o musculiţă cu o mică scânteiere în locul aripilor vibrante, se lupta frenetic pentru un anumit scop al ei, iar Dagny o urmărea, simţindu-se la fel de îndepărtată de scopul gâzei ca şi de cel al lumii.

— …Domnişoara Taggart este un observator imparţial, o strălucită femeie de afaceri care deseori, în trecut, a criticat guvernul, şi despre care se poate spune că reprezintă punctul de vedere extrem, conservator, susţinut de anumiţi giganţi ai industriei precum Hank Rearden. Totuşi chiar şi ea…

Ea fu surprinsă cât de uşor te simţi atunci când nu trebuie să ai senzaţii; ea părea a sta goală, expusă publicului, iar o rază de lumină

era suficientă spre a o sprijini, pentru că în ea nu exista nicio greutate a durerii, nicio speranţă, niciun regret, nicio preocupare, niciun viitor.

— ...Şi acum, doamnelor şi domnilor, v-o voi prezenta pe eroina acestei seri, invitatul nostru extrem de neobişnuit, cea...

Durerea îi reveni brusc, sub forma unui sfredelitor pumnal, asemenea unui ciob prelung din sticla unui zid protector fărâmat de cunoaşterea că următoarele cuvinte vor fi ale ei; reveni în mintea ei pentru scurt răstimp un nume, numele bărbatului pe care îl numise distrugătorul: ea nu voia ca el să audă ce anume va trebui ea să spună acum. Dacă auzi lucrul acesta – durerea era asemenea unei voci care îi striga acest lucru lui, nu vei crede vorbele pe care ţi le-am spus – nu, mai rău, vorbele pe care nu ţi le-am spus – vei crede că nu am fost liberă să le ofer şi că zilele mele împreună cu tine au fost o minciună – asta va distruge luna mea şi zece din anii tăi – nu aşa am vrut să afli, nu în felul ăsta, nu în seara asta – dar tu vei afla, tu, cel care a urmărit şi ştiut fiecare mişcare a mea, tu, cel care mă urmăreşti acum, oriunde ai fi – vei auzi lucrul ăsta – dar trebuie să fie spus.

— ...ultimul descendent al unui nume ilustru din istoria industriei noastre, directorul-femeie cu putinţă doar în America, vicepreşedintele operativ al unei măreţe companii de căi ferate – domnişoara Dagny Taggart!

În acel moment ea simţi atingerea lui Rearden Metal, când mâna ei strânse microfonul, iar brusc era uşor, nu cu uşurinţa sedată a indiferenţei, ci cu uşurinţa strălucitoare, limpede, vie a acţiunii.

— Am venit aici să vă vorbesc despre programul social, sistemul politic şi filosofia morală sub care trăiţi acum.

În sunetul vocii ei se afla o siguranţă atât de calmă, atât de naturală, atât de totală, încât doar sunetul părea a purta o imensă persuasiune.

— Aţi auzit spunându-se că eu cred că acest sistem are ca motiv corupţia, ca scop jaful, ca metodă minciunile, înşelătoria şi forţa, şi ca unic rezultat distrugerea. Aţi mai auzit, totodată, spunându-se că, asemenea lui Hank Rearden, eu sunt un sprijinitor loial al acestui sistem şi că mi-am oferit cooperarea voluntară politicii prezente, precum Directiva 10-289. Am venit aici să vă spun adevărul despre toate acestea.

Este adevărat că împărtăşesc poziţia lui Hank Rearden. Convingerile sale politice sunt şi ale mele. În trecut, l-aţi auzit denunţat ca reacţionar care s-a opus fiecărui pas, măsuri sau slogan şi premise ale prezentului sistem. Acum îl auziţi fiind lăudat ca cel mai mare industriaş al nostru, în a cărui judecată referitoare la valoarea politicii economice se poate avea toată încrederea. Este adevărat. Puteţi avea încredere în judecata lui. Dacă în acest moment începeţi a

vă teme că vă aflaţi în puterea unui rău iresponsabil, că ţara se prăbuşeşte şi că în curând veţi fi pradă foametei, luaţi în considerare vederile celui mai capabil industriaş al nostru, care ştie ce condiţii sunt necesare spre a face posibilă producţia şi a permite ţării să supravieţuiască.

Aveţi în vedere tot ceea ce ştiţi despre vederile lui. În momentele în care el a avut posibilitatea de a vorbi, l-aţi auzit spunând că politica acestui guvern vă conducea către sclavie şi distrugere. Cu toate acestea, el nu a denunţat punctul culminant al acestei politici – Directiva 10-289. L-aţi auzit luptându-se pentru drepturile lui – ale lui şi ale dumneavoastră –, pentru independenţa lui, pentru proprietatea lui. Cu toate acestea, nu s-a luptat cu Directiva 10-289. A semnat în mod voluntar, vi s-a spus, Certificatul de dar care a predat Rearden Metal inamicilor săi. A semnat singura hârtie pe care, conform a tot ceea ce se ştia despre el, v-aţi fi aşteptat s-o combată până la moarte. Ce anume putea însemna acest lucru – vi s-a spus în mod constant – decât că el însuşi recunoştea necesitatea Directivei 10-289 şi că îşi sacrifica interesele personale de dragul ţării?

Judecaţi-i opiniile după motivul acelei acţiuni, vi s-a spus în mod constant. Iar cu acest lucru sunt de acord fără nicio rezervă: judecaţi-i opiniile după motivul acelei acţiuni. Şi, în măsura în care ataşaţi vreo valoare opiniei mele şi eventualelor avertismente pe care vi le-aş da, judecaţi-mi opiniile de asemenea după motivul acelei acţiuni, pentru că îi împărtăşesc convingerile.

Vreme de doi ani, am fost amanta lui Hank Rearden. Să nu existe nicio neînţelegere în această privinţă: spun acest lucru, nu sub forma unei ruşinate confesiuni, ci cu cel mai înalt sentiment de mândrie. Am fost amanta lui. M-am culcat cu el, în patul lui, în braţele lui. Nu există nimic pe care să vi-l poată spune cineva în legătură cu mine şi pe care să nu-l spun eu mai întâi dumneavoastră. Ar fi inutil să fiu defăimată – cunosc natura acuzaţiilor şi vi le voi declara eu însămi. Am simţit o dorinţă fizică faţă de el? Da, am simţit. Am fost însufleţită de o pasiune a trupului meu? Da, am fost. Am experimentat cea mai violentă formă de plăcere senzuală? Da. Dacă acest lucru mă face în ochii dumneavoastră o femeie dezonorată – fie ca aprecierea dumneavoastră să constituie propria dumneavoastră preocupare. Eu voi rămâne credincioasă propriei mele aprecieri.

Bertram Scudder se holba la ea; nu acesta era discursul la care se aşteptase şi avu senzaţia, în panică vagă, că nu se cuvenea să-l lase să continue, dar ea era invitata specială faţă de care conducătorii de la Washington îi ordonaseră să se comporte cu atenţie; el nu putea fi sigur dacă trebuia s-o întrerupă sau nu; în plus, lui îi făcea plăcere să audă acest fel de relatare. În cabina publicului, James Taggart şi Lillian Rearden şedeau neclintiţi, asemenea animalelor paralizate de luminile

unui tren care se năpustea asupra lor; ei erau singurele persoane prezente care cunoşteau legătura dintre cuvintele pe care le auzeau şi tema emisiunii; pentru ei, era prea târziu să acţioneze; nu îndrăzneau să-şi asume responsabilitatea unei acţiuni sau a orice va fi urmat.

În camera de control, un tânăr intelectual din echipa lui Chick Morrison era pregătit să întrerupă transmisiunea în caz de urgenţă, dar el nu văzu nicio semnificaţie politică în discursul pe care îl auzea, niciun element pe care l-ar fi putut interpreta ca fiind periculos pentru stăpânii săi. El era obişnuit să audă discursuri stoarse prin presiune necunoscută de la victime refractare şi concluzionă că era vorba de un reacţionar forţat să mărturisească un scandal şi că, prin urmare, discursul avea, poate, vreo valoare politică; în plus, era curios să audă că „Sunt mândră că m-a ales spre a-i da plăcere şi că el a fost alegerea mea. Nu a fost – aşa după cum este pentru cei mai mulţi dintre voi – un act de satisfacere întâmplătoare a unei dorinţe şi de dispreţ reciproc. Era cea mai fundamentală formă a admiraţiei noastre a unuia pentru celălalt, cu o deplină cunoaştere a valorilor prin care ne-am făcut alegerea. Noi suntem cei care nu îşi deconectează valorile minţii lor de acţiunile trupurilor lor, cei care nu îşi lasă valorile de dragul unor vise deşarte, ci le aduc în existenţă, cei care dau formă materială gândurilor şi realitate valorilor – cei care produc oţel, căi ferate şi fericire. Iar celor dintre dumneavoastră care urăsc gândul de bucurie umană, care doresc să vadă viaţa oamenilor ca suferinţă şi eşec cronic, care vor ca oamenii să ceară scuze pentru fericire – sau pentru succes, abilitate, realizare sau bogăţie – unor atari persoane dintre dumneavoastră le spun acum: l-am vrut, l-am avut, am fost fericită, am cunoscut bucuria, o bucurie pură, plenară, nevinovată, bucuria pe care ţi-e frică s-o auzi mărturisită de orice fiinţă umană, bucuria despre care singura ta cunoaştere este reprezentată de ura pe care o nutreşti faţă de cei care sunt demni s-o dobândească. Ei bine, urâţi-mă, pentru că am dobândit-o!

— Domnişoară Taggart, zise Bertram Scudder nervos, nu ne îndepărtăm de subiectul… În definitiv, relaţia dumneavoastră personală cu dl Rearden nu are o semnificaţie politică aşa încât…

— Nici eu nu am crezut c-ar avea. Şi, desigur, am venit aici să vă vorbesc despre sistemul politic şi moral sub care trăiţi acum. Ei bine, am crezut că ştiu totul despre Hank Rearden, dar există un lucru pe care nu l-am aflat decât astăzi. Ameninţarea şantajistă că relaţia noastră va fi făcută publică este cea care l-a forţat pe Hank Rearden să semneze Certificatul de dar prin care preda Rearden Metal. A fost şantaj – şantaj din partea oficialilor din guvernul vostru, din partea conducătorilor voştri, din partea…

În clipa în care mâna lui Scudder făcu o mişcare bruscă spre a răsturna microfonul, un declic stins ieşi din gâtlejul acestuia, în

momentul în care se prăbuşea pe podea, însemnând că poliţistul intelectual tăiase calea emisiei.

Ea râse – dar nu era nimeni care s-o vadă şi să audă natura râsului ei. Personajele care năvăleau în cuşca de sticlă urlau unele la altele. Chick Morrison îi striga înjurături netipăribile lui Bertram Scudder – acesta striga că el fusese împotriva întregii idei, dar că primise ordin s-o facă – James Taggart părea un animal care îşi dezvelea colţii, în timp ce mârâia la doi dintre cei mai tineri asistenţi ai lui Morrison şi evita mârâiala unui al treilea, mai în vârstă. Muşchii de pe faţa lui Lillian Rearden aveau o ciudată moleşeală, asemenea membrelor unui animal care zace în drum, intact, dar mort. Condiţionatorii moralei ţipau ceea ce credeau că ghicesc că va gândi dl Mouch.

— Ce să le spun? striga crainicul, arătând către microfon. Domnule Morrison, publicul aşteaptă, ce să le spun?

Nu-i răspunse nimeni. Ei nu se luptau pentru ce e de făcut, ci pentru cine e vinovat.

Nimeni nu-i spuse vreo vorbă lui Dagny şi nici nu se uită în direcţia ei. Nimeni nu o opri atunci când ieşi.

Se urcă în primul taxi care îi ieşi în cale, dând adresa apartamentului ei. Când taxiul porni, ea observă că scala aparatului de radio de la bord era luminată şi mută, pârâind cu accesele de tuse scurte, încordate ale electricităţii statice: era fixat pe programul lui Bertram Scudder.

Se lăsă pe spate pe canapeaua maşinii, fără a simţi altceva decât dezolarea cunoaşterii că mişcarea de măturare a acţiunii ei îl izgonise, probabil, pe bărbatul care s-ar putea să nu mai dorească a o mai vedea vreodată. Simţi, pentru prima dată, imensitatea lipsei de speranţă de a-l mai găsi – dacă el nu va mai vrea să fie găsit – pe străzile oraşului, în orăşelele unui continent, în canioanele Munţilor Stâncoşi unde scopul era închis de un ecran de raze. Dar un lucru îi rămânea, asemenea unui buştean care pluteşte pe un hău, buşteanul de care se agăţase pe parcursul transmisiunii – iar ea ştia că acesta era lucrul pe care nu îl putea abandona, chiar dacă ar fi fost să piardă tot restul; era sunetul vocii lui atunci când îi spunea: „Nimeni nu rămâne aici falsificând realitatea în orice fel”.

— Doamnelor şi domnilor, pârâi din electricitatea statică glasul crainicului lui Bertram Scudder, din cauza dificultăţilor tehnice asupra cărora nu avem control, acest post va avea emisia suspendată, până la depanările necesare.

Şoferul de taxi scoate un chicotit scurt, dispreţuitor – şi închise cu o mişcare rapidă radioul.

Atunci când ieşi din maşină şi îi întinse o bancnotă, el îi dădu restul şi, brusc, se întinse în faţă spre a se uita mai bine la figura ei.

Ea fu sigură că el o recunoscuse şi, pentru o clipă, îi susţinu privirea

într-o manieră austeră. Faţa lui amărâtă şi cămaşa sa supracârpită erau uzate de o luptă fără de nădejde, pierdută deja. Când ea îi întinse un bacşiş, el rosti liniştit, cu o emfază prea cinstită, prea solemnă a recunoaşterii monedelor:

— Mulţumesc, doamnă.

Ea se întoarse rapid şi se îndreptă grăbită către clădire, spre a nu-l lăsa să-i vadă emoţia care devenise brusc insuportabilă.

Capul ei era plecat în timp ce descuia uşa apartamentului ei, iar lumina o lovi de jos, din covor, înainte de a-şi ridica brusc capul, uimită că găseşte apartamentul luminat. Făcu un pas înainte – şi îl văzu pe Hank Rearden stând în picioare în partea cealaltă a camerei.

Ea era înţepenită din pricina a două şocuri: unul era vederea prezenţei lui, nu se aşteptase să se întoarcă atât de repede; celălalt era vederea chipului lui. Figura lui avea un calm atât de ferm, atât de încrezător, atât de matur, în palidul zâmbet pe jumătate, în claritatea ochilor, încât ea avu senzaţia că el îmbătrânise cu zeci de ani într-o singură lună de zile, dar că îmbătrânise în sensul propriu al creşterii omeneşti, îmbătrânise în viziune, în statură, în putere. Ea simţi că cel care trăise o lună de agonie, cel pe care ea îl rănise atât de profund şi era pe punctul de a-l răni încă şi mai profund, va fi cel căruia ea îi va da sprijinul şi consolarea sa, iar puterea lui îi va proteja pe amândoi. Ea rămase nemişcată doar un moment, dar văzu cum zâmbetul lui devine mai profund, ca şi cum i-ar citi gândurile şi i-ar spune că n-are de ce să se teamă. Ea auzi un sunet slab, un pârâit, şi văzu, pe o măsuţă de lângă el, scala luminată a unui aparat de radio mut. Ochii ei se îndreptară către ai lui, întrebători, iar el răspunse cu cea mai fină încuviinţare a capului, cu puţin mai mult decât o coborâre a pleoapelor lui; auzise transmisiunea ei.

Se mişcară unul către celălalt în acelaşi moment. El o prinse de umeri pentru a o sprijini, faţa ei era ridicată în sus către a lui, dar el nu îi atinse buzele, îi luă mâna şi îi sărută încheietura, degetele, palma, ca unicul mod al salutului pe care atât de mult din suferinţa lui dispăruse spre a-l aştepta. Şi brusc, distrusă de această întreagă zi şi lună, ea începu să plângă în braţele sale, prăbuşită în el, plângând aşa cum nu mai făcuse vreodată în viaţă, ca o femeie, predându-se durerii şi ca ultim, inutil protest împotriva ei.

Ţinând-o în aşa fel încât ea stătea şi se mişca doar cu ajutorul trupului lui, nu al ei, el o conduse către canapea şi încercă să o facă să se aşeze lângă el, dar ea alunecă la podea, spre a se aşeza la picioarele lui, a-şi îngropa faţa în genunchii lui şi a suspina fără a se apăra sau ascunde.

El nu o ridică, o lăsă să plângă, ţinând-o strâns cu braţul său. Ea îi simţi mâna pe cap, pe umăr, simţi protecţia fermităţii lui, o fermitate ce părea a-i spune că, aşa după cum lacrimile ei erau pentru amândoi,

şi cunoaşterea lui era, că el îi ştia durerea, o simţea şi o înţelegea, şi în acelaşi timp era capabil să fie martor cu calm la ea – iar calmul lui părea a uşura povara ei, acordându-i dreptul de a izbucni aici, la picioarele lui, spunându-i că e capabil să ducă ceea ce ea nu mai putea duce. Ea ştia într-o manieră vagă că acesta era adevăratul Hank Rearden şi, indiferent de forma de insultătoare cruzime pe care în trecut o dăduse primelor nopţi împreună, indiferent de cât de des ea păruse cel mai puternic dintre ei doi, aceasta fusese întotdeauna în el şi la rădăcina legăturii lor – această forţă a lui care ar proteja-o dacă ar dispărea forţa ei.

Când îşi ridică ea capul, el îi zâmbea.

— Hank... şopti ea vinovată, cu disperată uluire din cauza propriei izbucniri.

— Stai liniştită, dragă.

Ea îşi lăsă din nou faţa pe genunchii lui; stătea nemişcată, luptându-se pentru odihnă, luptând împotriva presiunii unui gând fără cuvinte: el fusese capabil să suporte şi să accepte transmisiunea ei doar ca o mărturisire a iubirii ei, care făcea ca adevărul pe care ea trebuia să i-l spună să fie o lovitură mai inumană decât ar avea cineva dreptul să dea. Ea simţea groază la gândul că nu va avea tăria să facă acest lucru şi groază la gândul că va avea.

Când ea îşi ridică din nou privirea către el, Hank îşi trecu mâna peste fruntea ei, dându-i la o parte părul.

— S-a terminat, dragă, zise el. Ce-a fost mai rău s-a dus, pentru amândoi.

— Nu, Hank, nu s-a dus.

El zâmbi.

El o trase spre a se aşeza lângă el, cu capul pe umărul lui.

— Nu spune nimic acum, rosti el. Ştii că amândoi înţelegem tot ceea ce trebuie spus şi o să vorbim despre asta, dar doar atunci când va înceta să te doară atât de mult.

Mâna lui se deplasă în jos, pe conturul mânecii ei, apoi pe un pliu al fustei, cu o presiune atât de uşoară încât părea că mâna nu simte trupul dinlăuntrul hainelor, ca şi cum ar fi redobândit posesiunea, nu a trupului ei, ci doar a viziunii sale.

— Ai încasat prea mult, zise el. Ca şi mine. Să ne zdrobească pe amândoi. Nu avem de ce să mai adăugăm şi noi la asta. Indiferent de ceea ce trebuie să înfruntăm, între noi doi nu poate exista suferinţă. Nici durere suplimentară. Să vină din lumea lor lucrul ăsta. N-o să vină dinspre noi. Nu te teme. N-o să ne facem rău unul altuia. Acum nu.

Ea îşi înălţă capul, clătinând cu un zâmbet amar – în mişcarea ei era o disperată violenţă, dar zâmbetul era un semn de revenire: de hotărâre de a înfrunta disperarea.

— Hank, genul de infern prin care te-am făcut să treci în ultima

lună…

Glasul ei tremura.

— …Este nimic în comparaţie cu genul de infern prin care te fac să treci de o oră încoace.

Vocea lui era fermă.

Ea se ridică spre a face câţiva paşi, pentru a-şi dovedi forţa – paşii ei, asemenea cuvintelor, comunicându-i lui că ea nu mai trebuie cruţată. Când Dagny se opri şi se întoarse cu faţa, el se ridică în picioare, ca şi cum ar fi înţeles motivul.

— Îmi dau seama că ţi-am înrăutăţit situaţia, zise ea, arătând către aparatul de radio.

El clătină din cap.

— Nu.

— Hank, trebuie să-ţi spun ceva.

— Şi eu. Mă laşi să vorbesc eu primul? Vezi tu, e ceva ce-ar fi trebuit să-ţi spun cu mult timp în urmă. O să mă laşi să vorbesc şi n-o să-mi răspunzi decât după ce termin?

Ea încuviinţă din cap.

El se uită câteva clipe la ea, cum stătea în faţa lui, ca pentru a păstra întreaga imagine a figurii ei, a acestui moment şi a tot ceea ce îi condusese pe ei către el.

— Te iubesc, Dagny, rosti el liniştit, cu simplitatea unei fericiri lipsite de nori, dar şi de zâmbet.

Ea fu pe punctul de a replica, dar realiză că nu putea, chiar dacă el i-ar fi permis; îşi opri cuvintele nerostite, mişcarea buzelor ei era singurul răspuns, apoi îşi înclină capul a acceptare.

— Te iubesc. Cu aceeaşi valoare, cu aceeaşi expresie, cu aceeaşi mândrie şi cu acelaşi înţeles cu care îmi iubesc munca, laminoarele, compania mea Metal, orele mele la un birou, la un furnal, într-un laborator, într-o mină de fier, aşa după cum îmi iubesc capacitatea de a munci, aşa cum iubesc actul vederii şi cunoaşterea, aşa cum îmi iubesc acţiunea minţii atunci când rezolvă o ecuaţie chimică sau prinde un răsărit de soare, aşa cum iubesc lucrurile pe care le-am făcut şi lucrurile pe care le-am simţit, ca pe produsul meu, ca pe alegerea mea, ca pe o formă a lumii mele, ca pe cea mai bună oglindă a mea, ca pe soţia pe care niciodată n-am avut-o, ca pe ceea ce face posibil tot restul: ca pe puterea mea de a trăi.

Ea nu-şi coborî faţa, ci o ţinu dreaptă şi deschisă, spre a auzi şi a accepta, aşa după cum voia el şi după cum merita el.

— Te-am iubit din prima zi în care te-am văzut, pe un vagon-platformă de pe o linie secundară din gara Millford. Te-am iubit când am călătorit în cabina primei locomotive de pe linia John Galt. Te-am iubit la galeria de tablouri din casa lui Ellis Wyatt. Te-am iubit în dimineaţa următoare. Ai ştiut lucrul acesta. Dar eu sunt cel care

trebuia să ţi-l spună, aşa cum ţi-l spun acum – dacă vreau să recuperez toate acele zile şi să le fac să fie pe deplin ceea ce erau pentru amândoi, te-am iubit. Ştiai. Eu nu. Şi pentru că nu ştiam, a trebuit să-l aflu atunci când m-am aşezat la birou şi am privit Certificatul de dar pentru Rearden Metal.

Ea închise ochii. Dar pe chipul ei nu era suferinţă, nu era nimic altceva decât imensa şi liniştita fericire a clarităţii.

— „Noi suntem cei care nu-şi decuplează valorile minţilor de acţiunile trupurilor lor.” Ai declarat lucrul acesta în transmisiunea din seara asta. Dar tu ştiai atunci, în acea dimineaţă din casa lui Ellis Wyatt. Ştiai că toate acele insulte pe care ţi le aruncam în faţă reprezentau cea mai deplină confesiune a iubirii pe care o poate face un bărbat. Ştiai că dorinţa fizică pe care o condamnam ca fiind nenorocirea noastră reciprocă nu e nici fizică, nici expresia trupului, ci expresia valorilor celor mai profunde ale minţii, indiferent dacă există sau nu curajul de a şti acest lucru. Din cauza asta ai râs de mine, aşa cum s-a întâmplat, nu-i aşa?

— Da, şopti ea.

— Ai zis: „Nu vreau mintea ta, voinţa ta, fiinţa ta sau sufletul tău – atâta vreme cât la mine vei veni pentru cea mai joasă dintre dorinţele tale”. Ştiai, atunci când ai spus asta, că îţi dădeam mintea mea, voinţa mea, fiinţa mea şi sufletul meu prin intermediul acelei dorinţe. Şi vreau să spun acum lucrul acesta, ca dimineaţa aceea să însemne ceea ce a însemnat: mintea mea, voinţa mea, fiinţa mea şi sufletul meu, Dagny, ale tale sunt, atâta vreme cât voi trăi.

El se uită direct în ochii ei, iar ea văzu o mică scânteie în ochii lui, care nu era un zâmbet, ci aproape ca şi cum el ar fi auzit strigătul căruia ea nu-i dăduse drumul.

— Să termin, mult iubito. Vreau să ştii cât de deplin sunt conştient de ceea ce spun. Eu, cel care gândeam că mă lupt cu ei, eu acceptasem principiul cel mai rău al duşmanilor noştri – iar lucrul acesta l-am tot plătit de atunci încoace, aşa cum îl plătesc acum şi după cum trebuie. Acceptasem mica doctrină prin care ei distrug un om înainte ca el să înceapă, doctrina-ucigaşă: breşa dintre mintea şi trupul său. Acceptasem lucrul acesta, asemenea majorităţii victimelor, fără a şti, fără a cunoaşte măcar că exista această problemă. M-am răsculat împotriva principiului lor referitor la neputinţa umană şi m-am mândrit cu capacitatea mea de a gândi, de a acţiona, de a munci pentru satisfacerea dorinţelor mele.

Dar nu ştiam că asta se numea virtute, nu o identificasem niciodată drept valoare morală, drept cea mai înaltă dintre valorile morale, care trebuie apărată cu preţul vieţii, pentru că ea este cea care face posibilă viaţa. Şi am acceptat pedeapsa pentru ea, pedeapsa pentru virtute, administrată de un rău trufaş doar prin mijlocirea ignoranţei şi

supunerii mele.

Am acceptat insultele, înşelăciunile, jecmănirile lor. Mi-am spus că-mi pot permite să-i ignor pe toţi acei mistici neputincioşi care sporovăiesc despre sufletele lor şi sunt incapabili să-şi dureze un acoperiş deasupra capului. Am crezut că lumea e a mea şi că acei incompetenţi flecari nu constituiau o ameninţare la adresa forţei mele. Nu puteam înţelege din ce pricină pierdeam fiecare bătălie. Nu ştiam că forţa dezlănţuită împotriva mea îmi aparţinea. În vreme ce eram preocupat de cucerirea materiei, le predasem lor tărâmul minţii, al gândirii, al principiului, al legii, al valorilor, al moralităţii. Acceptasem, fără să vreau, doctrina că ideile nu implică urmări pentru existenţa cuiva, pentru munca cuiva, pentru realitate, pentru acest pământ – ca şi cum ideile nu sunt de competenţa raţiunii, ci de cea a credinţei mistice pe care o dispreţuiam. Era singurul lucru pe care doreau ei să-l recunosc. Era suficient. Predasem ceea ce toate frazele lor sforăitoare erau menite să submineze şi să distrugă: raţiunea omului.

Nu, ei nu erau capabili să aibă de-a face cu materia, să producă abundenţă, să controleze acest pământ. Nu aveau nevoie. Mă controlau pe mine.

Eu, care ştiam că bogăţia reprezintă doar mijlocul către un scop, creasem mijlocul şi-i lăsam pe ei să prescrie ţelurile. Eu, care mă mândream cu abilitatea mea de a dobândi satisfacerea dorinţelor mele, îi lăsam pe ei să prescrie codul de valori prin care îmi judecam eu dorinţele. Eu, care dădeam formă materiei spre a sluji scopului meu, rămâneam cu un morman de oţel şi de aur, dar cu toate scopurile învinse, cu fiecare dorinţă trădată, cu fiecare încercare de fericire eşuată.

Mă despicasem în două, aşa cum predicau misticii, şi îmi administram afacerea după un cod de reguli, dar viaţa mea după un altul. M-am revoltat împotriva încercării jefuitorilor de a stabili preţul şi valoarea oţelului meu – dar i-am lăsat să fixeze valorile morale ale vieţii mele. M-am revoltat împotriva cererilor de avere neagonisită – dar am considerat că era datoria mea să ofer o iubire neagonisită unei soţii pe care o dispreţuiam, un respect neagonisit unei mame care mă ura, un sprijin neagonisit unui frate care complota distrugerea mea. Mă revoltam împotriva prejudiciilor financiare nemeritate – dar acceptam o viaţă de nemeritată durere. Mă revoltam împotriva doctrinei conform căreia capacitatea mea de a produce însemna culpă – dar acceptam, ca vină, capacitatea mea de fericire. Mă revoltam împotriva principiului conform căruia virtutea este ceva imaterial incognoscibil al spiritului – dar te blestemam pe tine, mult iubito, pentru dorinţa trupului tău şi al meu. Dar dacă trupul este rău, la fel sunt şi cei care furnizează mijlocele de supravieţuire a sa, la fel este şi averea materială şi cei care o produc – iar dacă valorile morale sunt

stabilite în contradicţie cu existenţa noastră fizică, atunci este corect ca recompensele să fie câştigate în mod necinstit, ca virtutea să constea în ceea ce este nedesăvârşit, ca să nu existe nicio legătură între realizare şi profit, ca animalele inferioare care sunt capabile a produce să trebuiască a sluji fiinţele superioare a căror superioritate în domeniul spiritului constă în incompetenţa în domeniul cărnii.

Dacă cineva precum Hugh Akston mi-ar fi spus, atunci când am început, că acceptând teoria misticilor despre sex acceptam teoria economică a jefuitorilor, i-aş fi râs în faţă. Nu i-aş mai râde acum. Acum văd că Rearden Metal este condusă de drojdia societăţii – văd că realizarea vieţii mele slujeşte spre a-i îmbogăţi pe cei mai răi dintre duşmanii mei – iar cât despre singurele două persoane pe care le-am iubit vreodată, i-am adus o insultă mortală uneia şi dezonoare publică celeilalte. Am pălmuit faţa bărbatului care era prietenul, apărătorul, învăţătorul meu, omul care m-a eliberat ajutându-mă să învăţ ceea ce am învăţat, l-am iubit, Dagny, era fratele, fiul, camaradul meu pe care nu l-am avut niciodată – dar l-am izgonit din viaţa mea, pentru că n-a vrut să mă ajute să produc pentru jefuitori. Aş da orice ca să revină, dar nu posed nimic de oferit ca răsplată şi nu-l voi mai vedea niciodată, pentru că eu sunt cel care va şti că nu există cale de a merita nici măcar dreptul de a cere iertare.

Dar ceea ce ţi-am făcut ţie, mult iubito, e şi mai rău. Discursul tău şi faptul că a trebuit să-l ţii – asta este ceea ce i-am cauzat singurei femei pe care am iubit-o, ca răsplată pentru unica fericire pe care am cunoscut-o. Nu îmi spune că a fost alegerea ta de la bun început şi că ai acceptat toate consecinţele, inclusiv cele petrecute în seara asta – nu compensează faptul că eu am fost cel care n-a avut să-ţi ofere ceva mai bun. Iar faptul că jefuitorii te-au obligat să iei cuvântul, că tu ai vorbit spre a mă răzbuna şi elibera nu compensează faptul că eu am fost cel care le-a făcut posibile tacticile.

Nu convingerile lor despre păcat şi dezonoare au fost cele pe care le puteau folosi spre a te face de ruşine – ci ale mele. Ei n-au făcut altceva decât să ducă mai departe lucrurile în care credeam şi pe care le-am spus în casa lui Ellis Wyatt. Eu am fost cel care a oferit continuu iubirea noastră ca pe un secret vinovat – ei nu făceau altceva decât s-o trateze drept ceea ce era conform propriei mele estimări. Eu eram cel care dorea să contrafacă realitatea de dragul aparenţelor în ochii lor – ei doar profitau de dreptul pe care li-l oferisem.

Lumea crede că mincinosul câştigă o victorie asupra victimei sale. Ceea ce am învăţat este că minciuna reprezintă un act de autoabdicare, pentru că îţi predai realitatea personală persoanei pe care o minţi, făcând din ea stăpânul tău, condamnându-te din acel moment să contrafaci tipul de realitate pe care opiniile acelei persoane solicită să fie contrafăcută. Iar dacă câştigi scopul imediat al

minciunii – preţul plătit îl reprezintă distrugerea a ceea ce intenţiona câştigul să servească. Omul care minte lumea este sclavul lumii începând cu acel moment – atunci când am ales să îmi ascund iubirea faţă de tine, s-o dezavuez în public şi să o trăiesc ca pe o minciună, am transformat-o în bun public – iar publicul a avut pretenţie la ea într-un mod corespunzător. Nu am avut nicio posibilitate de a evita această situaţie şi nicio putere de a te salva. Când am capitulat în faţa jefuitorilor, când am semnat Certificatul lor de dar, spre a te proteja – continuam să contrafac realitatea, nu îmi mai rămăsese nimic la îndemână – şi, Dagny, mai degrabă ne-ar fi omorât pe amândoi decât să-i las să facă ceea ce ameninţau că vor face. Dar nu există minciuni albe, nu există decât întunecimea distrugerii, iar o minciună albă este cea mai neagră dintre toate. Continuam să contrafac realitatea şi acest lucru a avut rezultatul inexorabil: în loc de protecţie, ţi-a adus un gen mai groaznic de chin, în loc să-ţi salveze reputaţia, te-a obligat să te oferi pentru o lapidare publică şi să arunci pietrele cu propria ta mână. Ştiu că ai fost mândră de lucrurile pe care le-ai spus, iar eu am fost mândru auzindu-te – dar asta era mândria cu care ar fi trebuit să ne lăudăm acum doi ani.

Nu, nu mi-ai înrăutăţit situaţia, m-ai eliberat, ne-ai salvat pe amândoi, ne-ai izbăvit trecutul. Nu te pot ruga să mă ierţi, noi suntem mult dincolo de atari termeni – iar singura compensaţie pe care ţi-o pot oferi este faptul că sunt fericit. Că sunt fericit, iubito, nu că sufăr. Sunt fericit pentru că am văzut adevărul – chiar dacă puterea vederii mele este tot ceea ce mi-a mai rămas acum. Dacă m-aş preda durerii şi dacă aş accepta cu inutil regret că greşeala mea mi-a distrus trecutul – asta ar constitui actul de trădare finală, ratarea fundamentală a acelui adevăr pe care regret că l-am ratat. Dar dacă iubirea mea de adevăr este singura posesiune care mi-a mai rămas, atunci cu atât mai mare e pierderea în urma mea, cu atât mai mare e mândria pe care o pot avea pentru preţul plătit pentru această iubire. Atunci ruinele nu vor deveni un tumul funerar deasupra mea, ci vor servi drept înălţimea pe care am escaladat-o spre a dobândi un câmp vizual mai larg. Mândria şi puterea mea de viziune reprezentau singurele lucruri pe care le aveam atunci când am început – iar tot ceea ce am realizat a fost prin intermediul lor. Ele amândouă sunt mai mari acum, acum posed cunoaşterea valorii superlative pe care o ratasem: aceea a dreptului meu de a mă mândri cu viziunea mea. Pot ajunge la tot restul.

Şi, Dagny, singurul lucru pe care l-am vrut, ca prim pas al viitorului meu, era de a spune că te iubesc – aşa cum spun acum. Te iubesc, mult iubito, cu cea mai oarbă pasiune a trupului meu care vine din cea mai limpede percepţie a minţii mele – iar iubirea mea pentru tine este singura realizare a trecutului meu care îmi va rămâne,

neschimbată, de-a lungul anilor ce vor veni. Voiam să-ţi spun lucrul acesta cât încă mai am dreptul de a-l spune. Iar pentru că nu ţi l-am spus la începuturile noastre, acesta e modul prin care trebuie să ţi-l spun – la sfârşit. Acum o să-ţi zic ce anume voiai tu să-mi spui – pentru că, înţelegi, ştiu lucrul acesta şi îl accept: undeva de-a lungul lunii trecute, l-ai întâlnit pe bărbatul pe care îl iubeşti, iar dacă iubirea înseamnă alegerea finală, de neînlocuit a unei persoane, în cazul acesta el este singurul bărbat pe care l-ai iubit vreodată.

— Da! vocea ei era jumătate icnet, jumătate strigăt, ca după o lovitură fizică, şocul fiind singurul lucru de care era conştientă. Hank, cum de-ai ştiut asta?

El zâmbi şi arătă către aparatul de radio.

— Draga mea, n-ai folosit decât timpul trecut.

— Oh...! vocea ei era acum jumătate icnet, jumătate geamăt, şi închise ochii.

— N-ai pronunţat niciodată singurul cuvânt pe care li l-ai fi putut arunca pe bună dreptate, dacă ar fi fost altminteri. Ai zis „L-am vrut”, nu „L-am iubit”. Mi-ai zis la telefon azi că nu te-ai fi putut întoarce mai devreme. Niciun alt motiv nu te-ar fi determinat să mă părăseşti în felul în care ai făcut-o. Doar acel unic motiv era valid şi corect.

Ea se dădu puţin pe spate, ca şi cum s-ar fi străduit să-şi menţină echilibrul poziţiei, dar se uita direct în ochii lui, cu un zâmbet care nu îi depărta buzele, ci îi îmblânzea ochii către o privire de admiraţie, iar gura ei către o formă arătând durere.

— Este adevărat. Am întâlnit bărbatul pe care îl iubesc şi pe care o să-l iubesc întotdeauna, l-am văzut, i-am vorbit – dar este un bărbat pe care nu-l pot avea, pe care s-ar putea să nu-l am niciodată şi, probabil, pe care nu-l voi mai revedea.

— Cred că am ştiut tot timpul c-o să-l găseşti. Ştiam ce anume simţeai pentru mine, ştiam cât de mult era, dar eram conştient că nu reprezintă alegerea ta finală. Ceea ce îi vei da nu este luat de la mine, este ceva ce eu nu am avut vreodată. Nu mă pot revolta împotriva acestui lucru. Ceea ce am avut înseamnă prea mult pentru mine – iar faptul că l-am avut nu poate fi schimbat niciodată.

— Vrei să spun asta, Hank? Vei înţelege, dacă îţi voi spune c-o să te iubesc întotdeauna?

— Cred c-am înţeles înainte de a-mi spune.

— Te-am văzut mereu aşa cum eşti acum. Acea măreţie a ta pe care începi să-ţi dai voie s-o cunoşti – am ştiut-o dintotdeauna şi am fost martora luptei tale de a o descoperi. Nu vorbi de ispăşire, nu m-ai rănit, greşelile tale provin din magnifica ta integritate sub tortura unui cod imposibil – iar lupta ta împotriva lui nu mi-a adus suferinţă, mi-a adus sentimentul pe care l-am găsit extrem de rar: de admiraţie. Dacă îl vei accepta, va fi întotdeauna al tău. Nu se poate schimba vreodată

ceea ce ai însemnat tu pentru mine. Dar bărbatul pe care l-am cunoscut – el este iubirea la care voiam să ajung cu mult înainte de a şti că el există şi cred că va rămâne intangibil pentru mine, dar faptul că îl iubesc va fi suficient spre a mă ţine în viaţă.

El îi luă mâna şi o apăsă de buzele lui.

— În cazul acesta ştii ce simt şi motivul pentru care sunt fericit, zise el.

Privind în sus către chipul lui, ea îşi dădu seama că pentru prima dată el este ceea ce se gândise ea întotdeauna că intenţionează el să fie: un bărbat cu o imensă capacitate de a se bucura de existenţă. Privirea încordată de rezistenţă, de durere în mod curajos neadmisă, dispăruse; acum, în mijlocul distrugerii şi al acestui ceas de cumpănă pentru el, chipul său avea serenitatea forţei pure; avea privirea pe care o văzuse în ochii oamenilor din vale.

— Hank, şopti ea, nu cred că pot să explic lucrul acesta, dar am senzaţia că n-am comis o trădare, nici faţă de el, nici faţă de tine.

— Nu, n-ai comis.

Ochii ei păreau anormal de vii, pe un chip lipsit de culoare, ca şi cum conştiinţa ei rămânea neatinsă într-un trup frânt de istovire. El o puse să se aşeze şi îşi petrecu braţul pe dindărătul canapelei, fără a o atinge, dar ţinând-o într-o îmbrăţişare protectoare.

— Acum zi-mi: unde ai fost? întrebă el.

— Nu-ţi pot spune. Mi-am dat cuvântul că nu voi dezvălui nimic în legătură cu asta. Pot doar să zic că e un loc pe care l-am descoperit din întâmplare, atunci când m-am prăbuşit şi l-am părăsit legată la ochi, şi n-aş fi în stare să-l mai găsesc.

— N-ai putea să te întorci pe urmele tale?

— N-o să încerc.

— Iar bărbatul?

— N-o să-l caut.

— A rămas acolo?

— Nu ştiu.

— De ce l-ai părăsit?

— Nu-ţi pot spune.

— Cine este?

Chicotul ei de disperat amuzament fu involuntar.

— Cine e John Galt?

El îi aruncă o privire, uimit, dar îşi dădu seama că ea nu glumea.

— Prin urmare, există un John Galt? întrebă el încet.

— Da.

— Acea exprimare argotică se referă la el?

— Da.

— Şi are un înţeles special?

— Oh, da!... Un singur lucru îţi pot spune despre el, pentru că l-am

descoperit mai devreme, fără a promite să păstrez secretul: el este cel care a inventat motorul pe care l-am descoperit noi.

— Oh!

El zâmbi, ca şi cum ar fi trebuit să-şi dea seama. Apoi rosti încet, cu o privire care era aproape compasiune:

— El este distrugătorul, nu-i aşa?

Văzu privirea ei şocată şi adăugă:

— Nu, nu-mi răspunde, dacă nu poţi. Cred că ştiu unde anume ai fost. Ai vrut să-l salvezi pe Quentin Daniels de distrugător şi îl urmăreai pe Daniels atunci când te-ai prăbuşit, nu-i aşa?

— Da.

— Doamne, Dumnezeule, Dagny! – există locul acesta? Trăiesc cu toţii? Există…? Iartă-mă. Nu răspunde.

Ea zâmbi:

— Există cu adevărat.

El rămase tăcut mult timp.

— Hank, ai putea renunţa la Rearden Steel?

— Nu!

Răspunsul fu brav-imediat, dar adăugă, cu prima nuanţă de neputinţă în glas:

— Nu încă.

Apoi se uită la ea, ca şi cum în rostirea celor trei cuvinte, el ar fi trăit blestemul agoniei ei din ultima lună.

— Înţeleg, zise ea.

Îşi petrecu mâna peste frunte, cu un gest de înţelegere, de compasiune, de mirare aproape incredulă.

— Ce chin infernal ţi-ai asumat să suporţi! spuse el cu glas stins.

Ea încuviinţă din cap.

Se lăsă să alunece în jos, spre a sta întinsă, cu faţa către genunchii săi. El îi mângâie părul; spuse:

— O să luptăm cu jefuitorii cât de mult vom putea. Nu ştiu ce viitor e posibil pentru noi, dar o să învingem sau o să aflăm că e fără speranţă. Până atunci, o să luptăm pentru lumea noastră. Noi suntem tot ce a mai rămas din ea.

Ea adormi, întinsă acolo, ţinându-l strâns de mână. Ultima ei percepţie, înainte de a preda responsabilitatea conştienţei, fu senzaţia unui hău imens, hăul unui oraş şi al unui continent unde nu va fi niciodată în stare să-l găsească pe bărbatul pe care nu avea dreptul să-l caute.

Capitolul IV
Anti-viaţă

James Taggart vârî mâna în buzunarul smochingului, scoase din teanc prima hârtie pe care o găsi, care era o bancnotă de o sută de dolari, şi o lăsă să cadă în mâna cerşetorului.

Observă că cerşetorul băgase în buzunar banii într-un mod la fel de indiferent ca şi al său.

— Mersi, amice, rosti cerşetorul cu dispreţ, apoi se îndepărtă.

James Taggart rămase neclintit în mijlocul trotuarului, întrebându-se ce anume îi dăduse o senzaţie de şoc şi de groază. Nu era insolenţa individului – nu pretinsese recunoştinţă, nu fusese emoţionat de milă, gestul său fusese automat şi lipsit de noimă. Era faptul că cerşetorul se comportase ca şi cum ar fi fost indiferent dacă ar fi primit o sută de dolari ori o monedă de zece cenţi, sau, dacă n-ar fi găsit absolut niciun ajutor, se văzuse murind de foame în timpul nopţii. Taggart dădu din umeri şi-şi reluă brusc mersul, datul din umeri servindu-i spre a se descotorosi de gândul că starea cerşetorului se potrivea cu a sa.

Zidurile străzii din jurul lui posedau claritatea accentuată, nefirească a amurgului de vară, în vreme ce o pâclă portocalie umplea canalele intersecţiilor şi învăluia şirurile de acoperişuri, lăsându-l pe o rămăşiţă împuţinată de sol. Calendarul cerului părea a sta în mod insistent în afara pâclei, galben asemenea unei pagini de pergament vechi, declarând: 5 august – Nu, îşi spuse el, ca răspuns la lucruri pe care nu le verbalizase – nu era adevărat, se simţea bine, acesta era motivul pentru care voia să facă ceva în seara asta. Nu îşi putea recunoaşte că nelinişta sa deosebită provenea dintr-o dorinţă de a avea parte de plăcere; nu putea admite că plăcerea anumită pe care o dorea era aceea de sărbătorire, pentru că nu putea recunoaşte ceea ce voia să sărbătorească.

Ziua de azi fusese plină de o intensă activitate, consumată pe vorbe care pluteau la fel de vag precum bumbacul, dar atingând un scop la fel de precis ca şi o maşină de socotit, încheindu-se spre completa lui satisfacţie. Dar scopul lui şi natura satisfacţiei sale trebuiau ţinute la fel de grijuliu ascunse faţă de el, aşa după cum fuseseră şi faţă de ceilalţi; iar dorinţa sa de plăcere constituia o periculoasă breşă.

Ziua începuse cu un mic prânz în apartamentul de hotel al unui legislator argentinian, unde câteva persoane de diferite naţionalităţi discutaseră pe îndelete despre climatul Argentinei, solul ei, resursele, nevoile oamenilor de acolo, valoarea unei atitudini dinamice, progresiste faţă de viitor – şi menţionaseră, ca cea mai scurtă temă a conversaţiei, că Argentina va fi declarată în două săptămâni Stat al

Poporului.

Au urmat câteva cocktailuri acasă la Orren Boyle, cu doar un singur domn blajin din Argentina care şedea tăcut într-un colţ, în timp ce doi directori din Washington şi câţiva prieteni cu poziţii nespecificate discutau despre resursele naţionale, metalurgie, mineralogie, îndatoriri în calitate de vecini şi bunăstarea globului – şi pomeniseră că în trei săptămâni va fi acordat Statului Poporului Argentina şi Statului Poporului Chile un împrumut de patru miliarde de dolari.

A urmat un mic cocktail-party într-o încăpere privată a barului construit asemenea unei pivniţe pe acoperişul unui zgârie-nori, o petrecere informală dată de el, James Taggart, pentru directorii unei companii recent înfiinţate, The Interneighborly Amity and Development Corporation[2], al cărei preşedinte era Orren Boyle, şi al cărei trezorier era un bărbat subţire, graţios, hiperactiv, din Chile, al cărui nume era señor Mario Martinez, dar pe care Taggart era tentat să-l numească, printr-o anume asemănare de spirit, señor Cuffy Meigs. Aici au discutat despre golf, curse de cai, şalupe, maşini şi femei. Având în vedere că toată lumea ştia, nu mai fusese nevoie să se pomenească faptul că The Interneighborly Amity and Development Corporation avea un contract exclusiv de a opera, pe baza unei „chirii manageriale” pe douăzeci de ani, toate proprietăţile industriale ale Statelor Poporului din emisfera sudică.

Ultimul eveniment al zilei fusese un amplu dineu de recepţie în casa lui señor Rodrigo Gonzales, un reprezentant diplomatic din Chile.

Nimeni nu auzise de señor Gonzales în urmă cu un an, dar el devenise celebru pentru petrecerile pe care le dăduse în ultimele şase luni, chiar de la sosirea sa la New York. Oaspeţii săi îl descriseseră drept un om de afaceri progresist. Îşi pierduse proprietatea – se spunea, în momentul în care Chile, devenind un Stat al Poporului, naţionalizase toate proprietăţile, cu excepţia celor aparţinând cetăţenilor din ţări înapoiate, care nu erau State ale Poporului, precum Argentina; dar el adoptase o atitudine luminată şi se alăturase noului regim, punându-se în slujba ţării sale. Locuinţa sa din New York ocupa un întreg etaj dintr-un hotel rezidenţial exclusiv.

Avea o faţă grasă, inexpresivă şi ochii unui asasin. Urmărindu-l la recepţia din această seară, Taggart conchisese că bărbatul era insensibil la orice fel de sentiment, arăta ca şi cum un cuţit ar putea străpunge, neobservat, prin straturile sale de carne care se bălăbăneau – doar că exista o desfătare lascivă, aproape sexuală în felul în care îşi freca picioarele de mormanul de covoare persane, sau atingea cu mâna braţul lăcuit al fotoliului, sau îşi mula buzele pe un

---

[2] În traducere aproximativă: Corporaţia de Dezvoltare şi Prietenie între Vecini. (n.tr.).

trabuc. Soţia sa, señora Gonzales, era o femeie mărunţică, atrăgătoare, nu atât de frumoasă precum socotea ea, dar bucurându-se de reputaţia de frumuseţe prin intermediul unei energii nervoase violente şi al unui ciudat fel de insistenţă vagă, caldă şi cinică ce dădea senzaţia de a promite orice şi de a ierta pe toată lumea. Se ştia faptul că maniera ei personală de a face comerţ era atuul principal al soţului ei, într-o epocă în care se făcea comerţ nu cu bunuri, ci cu favoruri – şi, observând-o printre oaspeţi, Taggart descoperi amuzament în a-şi pune întrebarea ce afaceri fuseseră făcute, ce directive fuseseră date, ce industrii distruse în schimbul câtorva nopţi norocoase, pe care cei mai mulţi dintre aceşti oameni n-aveau niciun motiv să le caute şi, probabil, nu şi le mai puteau aduce aminte. Petrecerea îl plictisise, acolo se aflau doar vreo cinci-şase persoane de dragul cărora îşi făcuse apariţia şi nu fusese necesar să vorbească cu ele, doar să fie văzut şi să schimbe câteva priviri cu ele. Masa era pe punctul de a fi servită în clipa în care auzi ceea pentru ce venise să audă: señor Gonzales menţionase – fumul trabucului său împletindu-se pe deasupra celor şase oameni care se lăsaseră purtaţi către fotoliul lui – că prin înţelegere cu viitorul Stat al Poporului Argentina, proprietăţile companiei d’Anconia Copper vor fi naţionalizate de către Statul Poporului Chile, în mai puţin de o lună, pe 2 septembrie.

Se petrecuse aşa după cum se aşteptase Taggart; neaşteptatul se produse atunci când, auzind acele cuvinte, el simţi o irezistibilă nevoie de a scăpa.

Se simţise incapabil să îndure plictiseala cinei, ca şi cum alt tip de activitate ar fi fost necesar spre a sărbători realizarea din această noapte. Ieşise în apusul de vară al străzilor, simţindu-se ca şi cum ar urmări şi, în acelaşi timp, ar fi fost urmărit: ar urmări o plăcere pe care nimic nu i-o putea oferi, spre a sărbători un sentiment pe care nu îndrăznea să-l denumească – ar fi urmărit de groaza de a descoperi ce motiv anume îl ghidase spre realizarea din seara aceasta şi ce aspect al acestuia îi conferea acum această febrilă senzaţie de satisfacţie.

Îşi readuse aminte că va vinde acţiunile sale deţinute la d’Anconia Copper, care nu-şi reveniseră complet după prăbuşirea lor de anul trecut şi că va cumpăra acţiuni la Interneighborly Amity and Development Corporation, aşa după cum căzuse de acord cu prietenii săi, care îi vor aduce o grămadă de bani. Dar gândul nu-i aduse decât plictiseală; nu acesta era lucrul pe care voia să-l sărbătorească.

Încercă să se forţeze să se bucure: banii, îşi spuse, constituiseră motivul lui, banii, nimic altceva. Nu reprezentau un motiv normal? Un motiv valabil? Oare nu după aşa ceva umblau toţi cei precum Wyatt, Rearden, d’Anconia?… Făcu o mişcare bruscă din cap, spre a-şi curma gândul: avea senzaţia că gândurile sale alunecau spre o periculoasă fundătură, al cărei capăt nu trebuia niciodată să-şi permită să-l vadă.

Nu – îşi spuse posomorât, recunoscând fără tragere de inimă – banii nu mai însemnau nimic pentru el. Aruncase cu sutele de dolari în dreapta şi în stânga – la acea petrecere pe care o dăduse azi – pentru băuturi neterminate, delicatesuri nemâncate, bacşişuri nemeritate şi toane neaşteptate, pentru o convorbire internaţională cu Argentina, pentru că unul dintre oaspeţi dorise să verifice versiunea exactă a unei povestiri obscene pe care începuse s-o depene, pentru idei venite pe moment, pentru stupoarea de a realiza că e mai uşor să plăteşti decât să gândeşti.

— N-ai de ce să te-ngrijorezi, în conformitate cu Planul de unificare a căilor ferate, se hlizise la el, sub influenţa alcoolului, Orren Boyle. În conformitate cu Planul de unificare a căilor ferate, în Dakota de Nord o companie ferată locală a dat faliment, lăsând ca regiunea să aibă destinul unei zone distruse, bancherul local se sinucisese, ucigându-şi mai întâi soţia şi copiii – în Tennessee un tren de mărfuri local fusese scos din grafic, lăsând o fabrică locală fără transport după ce a înştiinţat-o cu o zi înainte, fiul proprietarului fabricii părăsise colegiul şi se afla acum la închisoare, aşteptând să fie executat pentru o crimă săvârşită împreună cu o bandă de atacatori – în Kansas fusese închisă o haltă, iar şeful haltei, care voia să devină om de ştiinţă, renunţase la studii şi se angajase ca spălător de vase – pentru ca el, James Taggart, să poată şedea într-un bar şi plăti pentru alcoolul care se scurgea pe gâtul lui Orren Boyle, pentru chelnerul care ştersese hainele lui Boyle când îşi vărsase băutura pe piept, pentru covorul ars de ţigările unui fost proxenet din Chile care nu voise să se osteneacă să se întindă după o scrumieră aflată la un metru distanţă.

Nu conştiinţa indiferenţei sale faţă de bani era cea care îi dădea acum un fior de groază. Era realizarea faptului că va fi la fel de indiferent, în cazul în care ar fi redus la starea de cerşetor. Fusese o vreme în care simţise o oarecare vină – într-o formă nu mai clară decât o senzaţie de iritare – la gândul că era şi el părtaş la păcatul lăcomiei, pe care îşi pierduse timpul denunţând-o. Acum era izbit de gândul care-i îngheţa vinele că, de fapt, nu fusese niciodată ipocrit: adevărul adevărat e că niciodată nu-i păsase de bani. Acest lucru lăsa o altă gaură ce se căsca în faţa lui, care ducea spre altă fundătură pe care nu putea risca să o vadă.

Pur şi simplu vreau să fac ceva în seara asta! – strigă el mut către cineva aflat în libertate, protestând şi fiind furios – protestând împotriva a ceea ce continua să-i aducă forţat aceste gânduri în minte – fiind furios pe un univers în care o putere răuvoitoare nu îi permitea să afle o desfătare fără a fi nevoit să ştie ce anume sau din ce pricină avea nevoie.

Ce vrei? – îl întreba fără contenire o voce duşmană, iar el grăbi pasul, încercând să scape de ea. I se părea că al său creier era un

labirint în care la fiecare cotitură se deschidea o fundătură, ducând către o pâclă ce ascundea un hău. I se părea că aleargă, în timp ce micuţa insulă de siguranţă se restrângea, iar în scurtă vreme nu vor mai rămâne decât acele fundături. Era asemenea restului de claritate din strada aflată în jurul lui, cu ceaţa rostogolindu-se spre a umple toate ieşirile. De ce-a trebuit să se contracte? – îşi spuse panicat. Acesta era modul în care trăise viaţa lui – ţinându-şi ochii în mod încăpăţânat, în siguranţă, îndreptaţi către trotuarul din faţa lui, evitând cu dibăcie privelişte drumului său, a curbelor, a distanţelor, a culmilor. Nu intenţionase niciodată să meargă undeva şi dorise să fie eliberat de înaintare, de jugul unei linii drepte, nu îşi dorise niciodată ca anii săi să se acumuleze spre a da o anumită cifră – ce anume îi adunase laolaltă? – de ce ajunsese el la o destinaţie nealeasă, unde nu se mai putea sta în echilibru sau retrage? „Uită-te pe unde mergi, frăţioare!” mârâi un glas, în timp ce un cot îl împunse în spate – şi îşi dădu seama că se ciocnise cu un personaj masiv, care puţea, şi că alerga.

Îşi domoli paşii şi admise în mintea sa o recunoaştere a străzilor pe care le alesese în evadarea sa la întâmplare. Nu dorise să ştie că se ducea acasă la soţia lui. Şi asta era o fundătură plină de ceaţă, dar nu-i mai rămăsese alta.

Ştia – în momentul în care văzu figura tăcută, senină a lui Cherril, atunci când se ridică la intrarea lui în camera ei – că acest lucru era mai periculos decât îşi dăduse voie să ştie şi că nu va găsi ceea ce căuta. Dar pericolul, pentru el, era un semnal spre a-şi bloca vederea, a-şi suspenda judecata şi a urma neabătut drumul, pe baza premisei nemenţionate că pericolul va rămâne ireal prin puterea suverană a dorinţei sale de a nu-l vedea – asemenea unei sirene de ceaţă dinlăuntrul lui, care şuieră nu a avertizare, ci spre a chema ceaţa.

— Păi, da, trebuia într-adevăr să iau parte la un important dejun de afaceri, dar m-am răzgândit, am simţit nevoia de a lua cina cu tine în seara asta, rosti el pe un ton de compliment – dar singurul răspuns pe care îl obţinu fu un „înţeleg”.

El fu iritat de maniera ei neuimită şi de chipul ei palid, care nu trăda nimic. Fu iritat de eficienţa calmă cu care dădea instrucţiuni servitorilor, apoi de faptul că se trezi la lumina candelabrului din sufragerie, stând faţă în faţă cu ea, la o masă perfect aranjată, cu două cupe de cristal cu fructe în boluri de gheaţă, între ei doi.

Cel mai mult îl irita calmul ei; ea nu mai era o mică ciudăţenie nepotrivită, făcută să pară mică de luxul casei pe care o decorase un faimos artist; acum se potrivea cu acest lux. Şedea la masă ca şi cum ar fi fost genul de gazdă pe care camera avea dreptul să-l solicite. Purta un capot făcut pe comandă din brocart roşu, care se contopea cu bronzul părului ei, severa simplitate a liniilor sale servindu-i drept

unică podoabă. El ar fi preferat brăţările zăngănitoare şi cataramele cu pietre preţioase din trecut. Ochii ei îl tulburau, aşa cum se întâmplase de luni de zile: nu erau nici prietenoşi, nici ostili, ci vigilenţi şi întrebători.

— Azi am încheiat o afacere importantă, zise el, pe un ton jumătate laudă, jumătate rugă. O afacere care implică tot continentul acesta şi şase guverne.

El realiză că respectul, admiraţia şi curiozitatea nerăbdătoare la care nădăjduise aparţineau chipului micuţei vânzătoare care încetase să mai existe. Nu văzu nimic din toate acestea pe faţa soţiei sale; chiar şi furia ori mânia ar fi fost preferabile privirii ei egale, atente; privirea ei era mai rea decât acuzatoare, era întrebătoare.

— Ce afacere, Jim?

— Ce vrei să spui cu „ce afacere, Jim”? De ce eşti bănuitoare? De ce trebuie imediat să-ţi bagi nasul?

— Iartă-mă. Nu ştiam că-i confidenţial. Nu trebuie să-mi răspunzi.

— Nu-i confidenţial.

El aşteptă, dar ea rămase tăcută.

— Ei bine? N-ai de gând să spui nimic?

— Păi, nu.

Ea rosti acestea cuvinte simplu, ca spre a-i face plăcere.

— Deci nu te interesează deloc?

— Am crezut că nu vrei să discutăm despre asta.

— Oh, nu mai fi aşa de şmecheră! zise el sec. E o afacere importantă. Asta-i ceea ce admiri, nu-i aşa, afacerile importante? Ei bine, e mai importantă decât au visat vreodată băieţii ăia. Îşi petrec viaţa scurmând după parale, spre a-şi încropi averile, în timp ce eu pot să fac aşa – pocni din degete – exact aşa. E cea mai mare scamatorie făcută vreodată.

— Scamatorie, Jim?

— Afacere!

— Tu ai făcut-o? Tu singur?

— Bineînţeles că eu am făcut-o! Prostovanul ăla gras de Orren Boyle n-ar fi fost în stare s-o ducă la bun sfârşit nici într-o mie de ani. Chestia asta a necesitat cunoaştere, pricepere, coordonare – văzu o scânteie de interes în ochii ei – şi psihologie.

Scânteia dispăru, dar el se năpusti înainte:

— Trebuie să ştii cum să-l abordezi pe Wesley, cum să-l fereşti de influenţele negative, cum să-i stârneşti interesul dlui Thompson fără a-l lăsa să ştie prea mult, cum să determini anumite persoane să dea câteva petreceri pentru Wesley la momentul oportun, cum… Ia zi, Cherryl, există şampanie în casa asta?

— Şampanie?

— Nu putem face ceva special în seara asta? Nu putem avea un fel

de sărbătorire noi doi?

— Putem bea şampanie, Jim, bineînţeles.

Ea sună din clopoţel spre a da ordine, în maniera ei ciudată, lipsită de viaţă, necritică, un fel de meticuloasă îngăduinţă faţă de dorinţele lui, neoferind niciuna proprie.

— Nu pari a fi prea impresionată, rosti el. Dar, oricum, ce te pricepi tu la afaceri? N-ai fi în stare să pricepi ceva la o scară atât de amplă. Aşteaptă până pe 2 septembrie. Aşteaptă până o să audă de chestia asta.

— Cine să audă?

El se uită la ea, ca şi cum îi scăpase fără să vrea un cuvânt periculos:

— Am organizat o schemă prin care noi – eu, Orren şi câţiva prieteni – vom controla fiecare proprietate industrială aflată la sud de graniţă.

— A cui proprietate?

— Păi… a poporului. Ăsta nu e un lucru demodat ca în trecut, când se înşfăca ceva pentru profit propriu. Este o afacere cu o misiune – o misiune lăudabilă, susţinută de public –, aceea de a administra proprietăţile naţionalizate ale diverselor State ale Poporului din America de Sud, de a-i învăţa pe muncitorii lor tehnicile noastre moderne de producţie, de a-i ajuta pe cei defavorizaţi care n-au avut niciodată şansa să…

Se întrerupse brusc, deşi ea nu făcea altceva decât să se uite la el, fără a-şi muta privirea.

— Ştii, zise el deodată, cu un chicotit rece, dacă eşti atât de nerăbdătoare să ascunzi faptul că vii de la mahala, ar trebui să fii mai puţin indiferentă la filosofia bunăstării sociale. Întotdeauna cei săraci sunt lipsiţi de instincte umanitare. Trebuie să te naşti într-o familie bogată ca să cunoşti sentimentele mai elevate de altruism.

— N-am încercat niciodată să ascund că am venit din mahala, zise ea cu tonul simplu, impersonal al unei corectări efective. Şi nu am nicio simpatie pentru acea filosofie a bunăstării. Am văzut destui dintre ei ca să ştiu cum anume sunt săracii care vor ceva gratis.

El nu răspunse, iar ea adăugă brusc, cu glasul uimit, dar ferm, ca pentru o confirmare finală a unui dubiu de lungă durată:

— Jim, nici ţie nu-ţi pasă de chestia asta. Nu-ţi pasă de zoaiele astea de bunăstare.

— Ei bine, dacă pe tine te interesează doar banii, zise el sec, dă-mi voie să-ţi spun că afacerea asta o să-mi aducă o grămadă de bani. Ăsta-i lucrul pe care l-ai admirat dintotdeauna, averea, este?

— Depinde.

— Cred c-o să ajung unul dintre cei mai bogaţi oameni din lume, spuse el; el nu întrebă de ce anume depinde admiraţia ei. Continuă:

— O să-ţi pot oferi totul. Absolut totul. Doar să-mi spui ce vrei. Pot să-ţi dau tot ce-ţi doreşti. Hai, spune-mi ce vrei.

— Nu vreau nimic, Jim.

— Dar aş vrea să-ţi fac un cadou! Ca să sărbătorim evenimentul, înţelegi? Orice îţi trece prin cap să ceri. Absolut orice. Pot face asta. Vreau să-ţi arăt că pot. Orice capriciu la care te gândeşti.

— Nu am capricii.

— Ei, hai! Vrei un iaht?

— Nu.

— Vrei să cumpăr tot cartierul în care stăteai la Buffalo?

— Nu.

— Vrei bijuteriile coroanei Statului Poporului Anglia? Pot fi obţinute, să ştii. De multă vreme, acel Stat al Poporului a făcut aluzii la chestia asta pe piaţa neagră. Dar nu mai există magnaţi de modă veche care să fie în stare să şi le permită. Eu mi le pot permite – sau mi le voi permite, după 2 septembrie. Le vrei?

— Nu.

— În cazul acesta, ce anume vrei?

— Nu vreau nimic, Jim.

— Dar trebuie! Trebuie să vrei ceva, fir-ai să fii!

Ea îl privi, uşor speriată, dar indiferentă altminteri.

— Oh, bine, iartă-mă, zise el, părând mirat de propria izbucnire. Voiam doar să-ţi fac plăcere, adăugă el posac, dar bănuiesc că nu înţelegi nicicum toată treaba asta. Nu ştii cât de importantă este. Nu ştii cu ce bărbat important te-ai măritat.

— Încerc să aflu, rosti ea încet.

— Tot mai crezi, aşa cum obişnuiai, că Hank Rearden e un om valoros?

— Da, Jim, cred.

— Ei bine, l-am întrecut. Sunt mai valoros decât oricare dintre ei, mai valoros decât Rearden şi mai valoros decât oricare dintre iubiţii soră-mii, care…

El privi în sus către ea, pe sub sprâncene – o uitătură rece, în vreme ce muşchii săi se pliau într-un zâmbet uşor, ca într-o întrerupere cinică a unei interdicţii sfinte.

— Or să naţionalizeze d’Anconia Copper, rosti el.

Auzi zgomotul lung, aspru al unui motor, în timp ce un avion trecea prin bezna de deasupra acoperişului, apoi un dangăt subţire, atunci când o bucată de gheaţă se aşeză, topindu-se, în bolul de argint al cupei sale de fructe – înainte ca ea să răspundă. Zise:

— Era prietenul tău, nu-i aşa?

— Oh, taci din gură!

El rămase tăcut, fără a se uita la ea. Atunci când o privi din nou, ea continua să-l observe şi vorbi ea prima, cu o voce ciudat de aspră:

— Ceea ce a făcut soră-ta în emisiunea ei a fost nemaipomenit.
— Da, ştiu, ştiu, spui chestia asta de o lună.
— Nu mi-ai răspuns.
— Ce-i de răsp…?
— Aşa după cum prietenii tăi din Washington nu i-au răspuns ei. Ei n-au negat lucrurile spuse de ea, n-au explicat, n-au încercat să se justifice. S-au comportat ca şi cum ea n-ar fi luat niciodată cuvântul. Cred că ei trag nădejde că lumea o să uite. Unii vor uita. Dar noi, ceilalţi, ştim ceea ce a spus ea şi faptul că prietenii tăi se tem să se lupte cu ea.
— Nu-i adevărat! S-a acţionat în mod cuvenit, incidentul s-a închis şi nu înţeleg de ce-l tot aduci pe tapet.
— Cum s-a acţionat?
— Bertram Scudder a fost suspendat, socotindu-se că emisiunea lui nu este de interes public în momentul actual.
— I se răspunde ei prin acest lucru?
— Pune punct problemei şi nu mai este nimic de spus despre asta.
— Despre un guvern care acţionează prin şantaj şi jecmănire?
— Nu poţi spune că nu s-a făcut nimic. S-a anunţat în mod public că emisiunea lui Scudder este distrugătoare şi lipsită de valoare.
— Jim, vreau să înţeleg lucrul acesta. Scudder nu era de partea ei, ci de partea voastră. El nici măcar n-a avut ideea acestei emisiuni. El acţiona pe baza ordinelor primite de la Washington, nu-i aşa?
— Credeam că nu-ţi place de Bertram Scudder.
— Nu mi-a plăcut şi nu-mi place, dar…
— Atunci ce-ţi pasă?
— Dar era nevinovat, din punctul de vedere al prietenilor tăi, este?
— Aş vrea să nu-ţi baţi capul cu politica. Te exprimi ca o proastă.
— Era nevinovat, nu-i aşa?
— Şi ce-i cu asta?
Ea se uită la el, cu ochi măriţi de neîncredere:
— Înseamnă că l-au făcut ţap ispăşitor, nu-i aşa?
— Oh, semeni, cum stai acolo, cu Eddie Willers!
— Serios? Îmi place Eddie Willers. E onest.
— E un tip lent la minte care n-are nici cea mai mică idee cum să abordeze realitatea practică!
— Dar tu ştii, nu-i aşa, Jim?
— Bineînţeles că ştiu!
— În cazul acesta nu l-ai fi putut ajuta pe Scudder?
— Eu? – izbucni într-un râs neputincios, iritat. Oh, de ce nu te maturizezi? Am făcut tot ce mi-a stat în putinţă ca să-l arunc pe Scudder la lei. Cineva trebuia aruncat. Nu ştii că era gâtul meu, dacă n-ar fi fost găsit un altul?
— Gâtul tău? De ce nu al lui Dagny, dacă ea fusese de vină? Pentru

că nu fusese ea vinovată?

— Dagny reprezintă o categorie complet diferită! Trebuia să fiu eu sau Scudder.

— De ce?

— Şi e mult mai bine pentru politica naţională ca să fie Scudder. În felul acesta, nu e necesar să ne certăm în legătură cu ceea ce a afirmat ea, iar dacă cineva pune pe tapet chestia asta, începem să urlăm că s-a spus în emisiunea lui Scudder, că emisiunile lui Scudder au fost discreditate şi că Scudder s-a dovedit a fi un escroc şi un mincinos, etc., etc., şi crezi că publicul va fi în stare să descâlcească chestia asta? Oricum, nimeni n-a avut niciodată încredere în Bertram Scudder. Oh, nu te mai uita la mine aşa! Ai fi preferat să mă aleagă pe mine ca să fiu discreditat?

— De ce nu Dagny? Pentru că discursul ei nu putea fi discreditat?

— Dacă-ţi pare atât de-al naibii de rău de Bertram Scudder, ar fi trebuit să-l vezi cum încerca din răsputeri să-mi rupă gâtul! Face chestia asta de ani de zile – cum crezi că a ajuns acolo unde era, decât călcând pe cadavre? Se credea a fi extrem de puternic, totodată, să fi văzut cum se temeau de el marii magnaţi ai afacerilor! Dar de data asta planurile i-au fost dejucate. De data asta, s-a aflat în tabăra greşită.

Nedesluşit, prin stupoarea plăcută a relaxării, întinzându-se pe spate în scaunul său şi zâmbind, el realiză că aceasta era încântarea pe care o dorea: să fie el însuşi. Să fie el însuşi, îşi spuse, în starea drogată, precară de plutire dincolo de cea mai mortală dintre fundăturile lui, cea care conducea la întrebarea: ce este el.

— Vezi tu, el făcea parte din tabăra lui Tinky Holloway. O vreme, a fost o mare fricţiune între tabăra lui Tinky Holloway şi cea a lui Chick Morrison. Dar noi am avut câştig de cauză. Tinky a făcut o înţelegere şi a fost de acord să-l torpileze pe amicul lui, Bertram, în schimbul câtorva lucruri de care avea nevoie de la noi. Să-l fi auzit pe Bertram cum urla! Dar era pierdut, iar el ştia asta.

Începu să dea drumul unui chicotit, dar îl curmă, în momentul în care pâcla se ridică şi văzu chipul soţiei sale.

— Jim, şopti ea, acesta e genul de… victorii pe care le câştigi?

— Oh, fir-ar să fie! ţipă el, lovind cu pumnul în masă. Unde-ai fost toţi anii ăştia?

Lovitura sa clătinase paharul lui de apă, iar apa se împrăştiase în pete negre pe dantela feţei de masă.

— Încerc să aflu, şopti ea.

Umerii ei se lăsară, iar faţa ei păru dintr-odată uzată, o înfăţişare ciudată, îmbătrânită ce părea descompusă şi pierdută.

— N-am avut ce face! izbucni el în tăcerea aşternută. Nu sunt vinovat! Trebuie să iau lucrurile aşa cum le găsesc! Nu eu am făcut

lumea asta!

Fu şocat văzând că ea zâmbea – un zâmbet de un dispreţ atât de amar, încât părea incredibil pe chipul ei gingaş răbdător; nu privea către el, ci la o imagine a ei.

— Asta-mi spunea tata atunci când se îmbăta la crâşma din colţul străzii, în loc să-şi caute un loc de muncă.

— Cum de-ndrăzneşti să mă compari pe mine cu – începu el, dar nu termină, pentru că ea nu asculta.

Cuvintele ei, în momentul în care îşi ridică din nou privirile către el, îl uimiră ca fiind complet nerelevante.

— Data naţionalizării, 2 septembrie, tu ai ales-o?

— Nu. N-am avut niciun amestec. Este data unei sesiuni speciale a legislaturii lor. De ce?

— E data primei aniversări a căsătoriei noastre.

— Oh? Oh, aşa-i! – zâmbi el, uşurat de schimbarea către un subiect sigur. Vom fi căsătoriţi de un an de zile. Dumnezeule, nu pare chiar aşa de lung!

— Pare cu mult mai lung, rosti ea fără intonaţie.

Ea părea din nou distantă, iar el avu o bruscă senzaţie de nelinişte că subiectul nu era deloc sigur; îşi dorea ca ea să nu arate ca şi cum ar fi derulat mental întregul parcurs al acelui an şi al căsătoriei lor.

…Nu să-ţi fie frică, ci să înveţi – îşi spunea ea – lucrul care trebuie făcut este nu să-ţi fie frică, ci să înveţi… Cuvintele proveneau dintr-o propoziţie pe care şi-o repeta atât de des încât părea asemenea unui stâlp şlefuit de greutatea neputincioasă a trupului ei, stâlpul care o susţinuse de-a lungul anului care trecuse. Încercă să le repete, dar avu senzaţia că mâinile îi alunecau pe suprafaţa netedă, ca şi cum propoziţia nu va mai putea stăvili groaza – pentru că începea să înţeleagă.

Dacă nu ştii, lucrul care trebuie făcut e nu să-ţi fie frică, ci să înveţi.

…Îşi spusese acest lucru pentru prima dată în singurătatea uluită a primelor săptămâni ale căsătoriei ei. Nu putea înţelege comportamentul lui Jim, sau mânia lui posacă, care părea slăbiciune, ori răspunsurile evazive, de neînţeles pe care le dădea la întrebările ei, ceea ce părea a fi laşitate; asemenea trăsături nu erau posibile la James Taggart cel cu care se căsătorise. Îşi spunea că nu are dreptul să condamne fără a înţelege, că nu ştia nimic despre lumea lui, că ignoranţa ei era în raport proporţional cu felul în care îi răstălmăcea ea faptele. Se învinovăţea, îşi făcea reproşuri sieşi – în pofida unei încăpăţânate certitudini deprimante care îi spunea că ceva nu e în regulă şi că senzaţia pe care o avea era aceea de frică.

— Trebuie să învăţ tot ceea ce se aşteaptă ca dna Taggart să ştie şi să fie. – Era felul în care îi explica scopul ei unui profesor de bune maniere. Porni să înveţe cu devotamentul, disciplina, energia unui

cadet de armată sau a unei călugăriţe novice. Era singura cale, îşi spunea, de a dobândi poziţia înaltă pe care soţul ei i-o conferise pe încredere, de a se ridica la înălţimea viziunii lui în ceea ce o priveşte, ceea ce reprezenta sarcina de care trebuia să se achite ea acum. Şi, nedorind să-şi mărturisească sieşi acest lucru, avea senzaţia că la capătul acestei sarcini de durată ea îşi va recupera viziunea despre el, că faptul de a dobând cunoaştere i-l va aduce înapoi pe bărbatul pe care îl văzuse în noaptea triumfului companiei sale de căi ferate.

Nu putea înţelege atitudinea lui Jim atunci când îi vorbea despre lecţiile ei. El izbucnea în râs; ea era incapabilă să creadă că râsul suna a dispreţ răutăcios. „De ce, Jim? De ce? De ce râzi?" El nu îi explica – ca şi cum realitatea dispreţului său era suficientă şi nu necesita motivaţie.

Ea nu îl putea suspecta de răutate: era prea răbdător generos în legătură cu greşelile ei. Părea nerăbdător să o afişeze în cele mai bune saloane ale oraşului, şi nu rostea niciodată vreun cuvânt de reproş la adresa ignoranţei ei, a stângăciei ei, a acelor momente îngrozitoare în care un schimb mut de priviri între musafiri şi o urcare bruscă a sângelui în pometi îi comunicau că, din nou, spusese ce nu trebuie. El nu vădea nicio stânjeneală, ci doar o privea cu un zâmbet şters.

Când se întorceau acasă după una dintre aceste seri, starea lui părea a fi de voioşie afectuoasă. Încerca să-i uşureze situaţia – îşi zicea ea – iar recunoştinţa o împingea să studieze mai din greu.

Aştepta recompensa ei în seara în care, printr-un fel de tranziţie imperceptibilă, se trezi bucurându-se pentru prima dată de o petrecere. Se simţea liberă se acţioneze, nu în conformitate cu regulile, ci după propria-i plăcere, cu o bruscă încredere că regulile se transformaseră într-o obişnuinţă naturală – ştia că atrage atenţia, dar acum, pentru prima dată, nu era atenţia generată de ridicol, ci de admiraţie – era căutată, prin merite proprii, era dna Taggart, încetase de a mai fi un obiect de milă care îl trăgea în jos pe Jim, tolerată în mod dureros de dragul lui – ea râdea veselă şi vedea zâmbetele de răspuns, de apreciere pe chipurile din jurul ei – şi trăgea încontinuu cu ochiul la el, aflat în cealaltă parte a încăperii, radioasă, asemenea unui copil care îi înmânează un carnet de note cu rezultate excelente, implorându-l să fie mândru de ea. Jim şedea singur într-un colţ, urmărind-o cu o privire indescifrabilă.

Pe drumul spre casă nu-i vorbi.

— Nu ştiu de ce mă tot târăsc la petrecerile astea, rosti el brusc, smulgându-şi cravata de la gât în mijlocul sufrageriei lor. N-am avut niciodată parte de o pierdere de vreme atât de vulgară şi de plictisitoare!

— Păi, Jim, replică ea uluită, am crezut că a fost minunat.

— Îţi dădea mâna! Te-ai simţit ca acasă – ca şi cum ar fi fost la Coney Island. Aş vrea să-nveţi să stai la locul tău şi să nu mă pui în situaţii jenante în public.

— Te-am pus într-o situaţie jenantă? În seara asta?

— Da.

— Cum aşa?

— Dacă nu-nţelegi, nu-ţi pot explica, rosti el cu tonul unui mistic care dă de înţeles că lipsa înţelegerii reprezintă mărturisirea unei ruşinoase inferiorităţi.

— Nu înţeleg, zise ea cu tărie.

El ieşi din încăpere, trântind uşa.

Ea simţi că, de această dată, inexplicabilul nu era doar un gol: avea o tentă de rău. Începând cu acea noapte, înlăuntrul ei rămase un punct mic şi dur de frică, asemenea spotului unui far aflat în depărtare care înainta către ea pe o invizibilă şină.

Cunoaşterea nu părea a-i aduce o viziune mai limpede a lumii lui Jim, ci amplifica şi mai mult misterul. Nu-i venea să creadă că ar trebui să simtă respect pentru jalnica lipsă de noimă a expoziţiilor la care mergeau prietenii lui, a romanelor pe care le citeau, a revistelor politice pe care le discutau – expoziţiile la care vedea genul de desene pe care le făcea ea cu cretă pe asfaltul mahalalei copilăriei ei – romanele care pretindeau că dovedesc inutilitatea ştiinţei, a industriei, a civilizaţiei şi a iubirii, folosind un limbaj pe care tatăl ei nu l-ar fi întrebuinţat nici în cele mai crunte momente de beţie ale sale – revistele care propuneau în mod laş generalităţi, mai puţin clare şi mai stătute decât predicile pentru care ea îl condamnase pe predicatorul misiunii din mahala, ca fiind un escroc bătrân şi onctuos.

Nu-i venea a crede că aceste lucruri constituiau cultura la care privise cu atâta reverenţă şi pe care aşteptase cu atâta nerăbdare să o descopere. Avea senzaţia că urcase un munte către o formă crenelată ce semăna cu un castel, descoperind că este ruina năruită a unui depozit pustiu.

— Jim, rostise ea odată, după o noapte petrecută printre oamenii care erau numiţi conducătorii intelectuali ai ţării, doctorul Simon Pritchett este un mincinos – un mincinos bătrân, înfricoşat şi meschin.

— Nu, zău, replică el, crezi că ai căderea să-i judeci pe filosofi?

— Am căderea să-i judec pe escroci. Am văzut destul de mulţi ca să recunosc unul atunci când îl văd.

— Vezi, ăsta-i motivul pentru care eu susţin că n-o să te emancipezi niciodată de mediul în care ai crescut. Dac-ai fi reuşit, ai fi învăţat să apreciezi filosofia doctorului Pritchett.

— Care filosofie?

— Dacă n-o înţelegi, n-o pot explica.

Ea nu voia să-l lase să încheie conversaţia cu această formulă

favorită a lui.

— Jim, zise ea, e un mincinos, împreună cu Balph Eubank şi toată şleahta lor, şi am senzaţia că te-ai lăsat păcălit de ei.

În loc de furia la care se aştepta, văzu o mică licărire de amuzament atunci când el îşi ridică pleoapele.

— Asta crezi tu, replică el.

Ea simţi un moment de teroare la prima atingere a unui concept pe care nu-l ştia posibil: ce-ar fi dacă Jim nu se lăsase păcălit de ei? Putea înţelege minciunile doctorului Pritchett, îşi zise – era o pungăşie care îi oferea un nemeritat venit; putea chiar admite posibilitatea, până acum, ca Jim să fie un mincinos în propria sa afacere; ceea ce nu putea ea admite în mintea ei era conceptul că Jim este un mincinos într-o afacere din care n-a câştigat nimic, un mincinos neplătit, un mincinos nevenal; minciuna unui trişor sau a unui escroc părea preferabilă prin comparaţie. Nu putea concepe motivul lui; avea doar senzaţia că farul care se îndrepta către ea se mărise.

Nu-şi mai putea aduce aminte prin ce paşi, prin ce acumulare de durere, mai întâi ca mici mâncărimi de disconfort, apoi ca junghiuri de uluire, iar apoi ca senzaţia cronică, sâcâitoare de frică, începuse să se îndoiască de poziţia lui Jim în cadrul companiei de căi ferate. A fost replica lui bruscă, mânioasă: „Adică n-ai încredere în mine?”, azvârlită ca răspuns la primele ei întrebări nevinovate, ceea ce a făcut-o să realizeze că n-avea încredere în el – atunci când îndoiala încă nu luase contur în mintea ei şi aştepta în mod deschis ca răspunsurile date de el s-o liniştească. Învăţase, în mahalaua copilăriei, că oamenii cinstiţi nu sunt niciodată ultrasensibili când se pune problema de a se avea încredere în ei; „N-am chef să vorbesc despre serviciu”, era răspunsul lui ori de câte ori ea pomenea despre compania de căi ferate. Încercă încă o dată să aducă un argument:

— Jim, ştii ce anume gândesc eu despre slujba ta şi cât de mult te admir pentru ea.

— Oh, serios? Şi-atunci cu cine te-ai măritat: cu un bărbat sau cu un preşedinte de companie de căi ferate?

— Nu… nu m-am gândit niciodată să-i separ pe unul de celălalt.

— Păi, nu prea mă flatează chestia asta.

Ea îl privi, nedumerită: credea că îl flatează.

— Mi-ar plăcea să cred, rosti el, că mă iubeşti pentru mine însumi, nu pentru compania mea de căi ferate.

— Oh, Dumnezeule, Jim, rosti ea pe nerăsuflate, doar n-ai crezut că eu…

— Nu, replică el cu un zâmbet trist-generos, n-am crezut că te-ai căsătorit cu mine pentru banii sau poziţia mea socială. Nu m-am îndoit niciodată de tine.

Dându-şi seama, cu chinuitoare onestitate şi pradă unei uluite

confuzii, că ar fi putut să-i dea motiv de a interpreta greşit sentimentul ei, că uitase amare dezamăgiri suferite de el din pricina femeilor care îi vânau banii, nu fu în stare decât să clatine şi să geamă:

— Oh, Jim, nu asta am vrut să spun!

El chicoti încet, precum un copil, şi o cuprinse cu braţul.

— Mă iubeşti? întrebă el.

— Da, răspunse ea.

— În cazul ăsta, trebuie să ai încredere în mine. Iubirea înseamnă încredere. Nu-nţelegi că am nevoie de ea? N-am încredere în nimeni din jurul meu, am doar duşmani, sunt extrem de singur. Nu-ţi dai seama că am nevoie de tine?

Ceea ce o făcu să se plimbe de-a lungul şi de-a latul camerei ei – după câteva ore, pradă unei chinuitoare nelinişti – era faptul că dorea cu disperare să îl creadă şi nu credea o iotă, cu toate că ştia că e adevărat.

Era adevărat, dar nu în felul în care dădea el de înţeles, nu în vreun fel în care ar fi sperat ea că-l poate înţelege. Era adevărat că avea nevoie de ea, dar natura acestei nevoi tot timpul aluneca pe lângă orice efort făcut de ea spre a-l defini. Nu înţelegea ce anume voia de la ea. Nu voia să fie flatat, îl văzuse ascultând complimentele slugarnice ale mincinoşilor, cu o privire inert-nemulţumită – aproape privirea unui consumator de droguri către o doză insuficientă spre a-i da o trăire. Dar îl văzuse uitându-se la ea ca şi cum ar fi aşteptat o injecţie care să-l repună pe picioare şi, câteodată, ca şi cum ar fi cerşit. Văzuse o sclipire de viaţă în ochii lui ori de câte ori îi arăta vreun semn de admiraţie, deşi atunci când pomenea motivul admiraţiei ei, el răspundea cu o izbucnire de mânie.

Părea că el vrea ca ea să-l considere o persoană importantă, dar să nu atribuie niciun conţinut specific importanţei sale.

Ea nu a înţeles noaptea, pe la jumătatea lui aprilie, când el s-a întors de la Washington.

— Bună, copilă! rosti el cu voce tare, punându-i în braţe un buchet de liliac. S-au întors zilele fericite! Am văzut florile astea şi m-am gândit la tine. Vine primăvara, iubito!

Îşi turnă o băutură şi începu să se plimbe prin cameră, vorbind cu un fel de voioşie prea uşoară, prea pripită. În ochii lui era o scânteie febrilă, iar glasul lui părea sfâşiat de un fel de nefirească emoţie. Ea începu să se întrebe dacă el era extaziat sau prăbuşit.

— Ştiu ce anume plănuiesc! zise el deodată, fără tranziţie, iar ea se uită iute în sus către el: ştia sunetul uneia dintre exploziile lui lăuntrice. Nu există o duzină de oameni în toată ţara care să fie la curent, dar eu ştiu! Băieţii de la vârf ţin totul secret până când or să fie gata să facă public naţiunii. O să surprindă pe foarte mulţi! O să-i

facă paf! Pe foarte mulţi? Drace, pe absolut fiecare persoană din ţara asta. O să-l afecteze pe fiecare. Atât de important e.

— O să-l afecteze – cum, Jim?

— O să-i afecteze pe toţi! Ei nu ştiu ce se pregăteşte, dar eu ştiu. Ei stau în seara asta – făcu un gest cu mâna către ferestrele luminate ale oraşului – făcând planuri, numărându-şi banii, strângându-şi în braţe copiii sau visele şi nu ştiu, dar eu ştiu că toate astea or să primească o lovitură, or să fie oprite, schimbate!

— Schimbate – în bine sau în rău?

— În bine, desigur, răspunse el nerăbdător, ca şi cum ar fi fost lipsit de relevanţă; vocea lui părea a-şi pierde din înflăcărare şi a aluneca spre sunetul necinstit al datoriei. Este un plan de salvare a ţării, de stopare a declinului nostru economic, de dobândire a stabilităţii şi securităţii.

— Ce plan?

— Nu pot să-ţi spun. E secret. Strict secret. Habar n-ai cât de multă lume ar vrea să-l cunoască. Nu există industriaş care să nu vrea să dea o duzină dintre cele mai bune laminoare ale lui doar în schimbul unei sugestii de avertizare, pe care n-o s-o capete! Asemenea lui Hank Rearden, de exemplu, pe care-l admiri atât de mult.

Râse satisfăcut, cu privirea pierdută în viitor.

— Jim, întrebă ea, sunetul fricii din vocea ei comunicându-i lui cum anume fusese sunetul râsetului său satisfăcut, de ce-l urăşti pe Hank Rearden?

— Nu-l urăsc! se întoarse brusc către ea, iar chipul său părea, în mod incredibil, nervos, aproape înspăimântat. N-am zis niciodată că-l urăsc. Nu-ţi face probleme, o să aprobe planul. Toată lumea o să aprobe. E pentru binele tuturor.

Părea ca şi cum pleda. Ea simţi năucitoarea certitudine că el minţea, şi cu toate acestea argumentaţia lui era sinceră – ca şi cum avea nevoie disperată s-o liniştească, dar nu în legătură cu lucrurile pe care i le spusese.

Ea se sili să zâmbească.

— Da, Jim, bineînţeles, spuse ea, întrebându-se ce instinct în ce fel de haos imposibil o făcuse să spună acest lucru, ca şi cum ar fi reprezentat replica ei spre a-l linişti.

Expresia pe care o văzu pe chipul lui era aproape un zâmbet şi aproape de recunoştinţă.

— Trebuia să-ţi spun în seara asta. Trebuia să-ţi spun. Voiam să ştii cu ce probleme extraordinare am de-a face. Vorbesc întotdeauna despre slujba mea, dar tu n-o înţelegi deloc, e cu mult mai amplă decât îţi imaginezi. Tu îţi închipui că a conduce o companie de căi ferate e o problemă de instalare a şinelor, de testare a metalelor şi de respectare a orarului trenurilor. Dar nu e. Orice servitor îţi poate

spune asta. Adevărata inimă a unei companii de căi ferate se află la Washington. Serviciul meu e politica. Politica. Hotărâri luate la scară naţională, care îi afectează pe toţi, care îi controlează pe toţi. Câteva cuvinte pe hârtie, o directivă – care schimbă viaţa fiecărei persoane în orice ungher, bortă sau reşedinţă luxoasă din ţara asta.

— Da, Jim, spuse ea, dorindu-şi să creadă că el era, poate, un personaj important în misteriosul tărâm de la Washington.

— O să vezi, zise el, plimbându-se prin cameră. Tu crezi că sunt puternici… giganţii ăştia ai industriei care sunt aşa de deştepţi cu motoarele şi furnalele? Vor fi opriţi! Vor fi deposedaţi! Vor fi puşi la pământ!

El observă felul în care îl privea ea.

— Nu e pentru noi, continuă iute, e pentru popor. Asta-i diferenţa dintre afaceri şi politică – nu avem în vedere scopuri egoiste, motive private, nu alergăm după profit, nu ne petrecem vieţile agonisind avere, nu avem nevoie de aşa ceva! Din cauza asta suntem atât de bârfiţi şi neînţeleşi de către toţi cei care aleargă după profit, care nu pot concepe o motivaţie spirituală, un ideal moral sau… N-am avut încotro! strigă el deodată, rotindu-se către ea. A trebuit să concepem planul acesta! Când toate se destrămau şi se blocau, trebuia întreprins ceva! N-am avut încotro!

Ochii lui erau disperaţi; ea nu-şi dădea seama dacă el se umfla în pene sau cerşea iertare; dacă asta era un triumf sau o teroare.

— Jim, nu te simţi bine? Poate c-ai muncit prea mult, eşti istovit şi…

— Nu m-am simţit aşa de bine niciodată! zise el sec, reluându-şi plimbarea prin cameră. Bineînţeles că am muncit mult. Munca mea e mai solicitantă decât orice slujbă pe care ai nădăjdui să ţi-o imaginezi. E mai presus de ceea ce fac nişte mecanici de doi bani precum Hank Rearden şi sora mea. Orice ar face ei, eu-s în stare să desfac. Numai să construiască o linie de cale ferată – eu pot să vin şi s-o distrug, uite-aşa!

Pocni din degete:

— Ca şi cum aş rupe şira spinării cuiva.

— Vrei să rupi şira spinării cuiva? şopti ea, tremurând.

— N-am spus asta! strigă el. Ce-i cu tine? N-am spus lucrul acesta!

— Iartă-mă, Jim! icni ea, şocată de propriile ei cuvinte şi de groaza din privirea lui. Problema e că nu înţeleg, dar… îmi dau seama că n-ar trebui să te necăjesc cu întrebări atunci când eşti aşa de obosit – se lupta cu disperare spre a se convinge singură – atunci când te gândeşti la probleme… atât de importante… probleme pe care nici măcar nu pot să mi le închipui…

Umerii lui se lăsară în jos, relaxându-se. Se apropie de ea şi se puse cu greutate în genunchi, strecurându-şi braţele în jurul ei.

— Prostuţo, rosti el cu afecţiune.

Ea se prinse de el, mişcată de ceva care semăna cu tandreţea şi aproape cu mila. Dar el înălţă capul spre a o privi în faţă, iar ei i se păru că expresia pe care o zări în ochii lui era în parte mulţumire, în parte dispreţ, ca şi cum, printr-un fel necunoscut de sancţiune, ea îl absolvise pe el şi se condamnase pe sine.

Era inutil – descoperi ea în zilele care urmară – să-şi spună că aceste lucruri erau dincolo de înţelegerea ei, că era datoria ei să creadă în el, că iubirea înseamnă încredere. Îndoiala ei creştea neîncetat – îndoiala referitoare la incomprehensibila lui muncă şi la relaţia cu compania de căi ferate. Ea se întreba de ce anume creştea necontenit, în proporţie directă cu poveţele pe care şi le dădea singură, cum că ea îi datora încredere. Apoi, într-o noapte lipsită de somn, ea îşi dădu seama că efortul de a se achita de această datorie consta în făptul de a se îndepărta în momentul în care se discuta despre slujba lui, sau de a refuza să se uite la menţionările din ziare referitoare la Taggart Transcontinental, ori de a-şi închide mintea în faţa oricărei dovezi şi a oricărei contradicţii. Se opri, înfricoşată, frapată de întrebarea: în cazul acesta, ce înseamnă: încredere contra adevăr? Apoi, dându-şi seama că parte din zelul ei de a crede reprezenta frica ei de a şti, ea se porni să afle adevărul, cu o senzaţie mai curată, mai calmă de încordare decât îi conferise vreodată efortul de supusă autoamăgire.

Nu-i luă mult ca să afle. Felul evaziv al directorilor de la compania Taggart, atunci când le puse nişte întrebări accidentale, generalităţile răsuflate ale răspunsurilor lor, încordarea lor atunci când era pomenit şeful lor şi evidenta lor şovăială să discute despre el nu îi spunea nimic concret, dar îi dădea o senzaţie echivalentă cu aflarea scenariului celui mai teribil. Muncitorii de la compania de căi ferate erau mai specifici – acarii, portarii, vânzătorii de bilete pe care îi atrăgea în conversaţii întâmplătoare la Terminalul Taggart şi care nu o cunoşteau. „Jim Taggart? Cretinul ăla scâncit şi smiorcăit care ţine discursuri!” „Jimmy Preşedintele? Păi, să-ţi spun eu: e un vagabond care câştigă pe spatele altora.” „Şeful? Dl Taggart? Vă referiţi la domnişoara Taggart, nu-i aşa?”

Eddie Willers a fost cel care i-a spus întregul adevăr. Ea auzise că îl cunoştea pe Jim din copilărie şi l-a invitat să ia prânzul cu ea.

Când s-a aşezat în faţa lui la masă, când a văzut privirea lui sinceră, directă şi întrebătoare şi simplitatea în mod sever precisă, ea renunţă la orice încercare de o lua pe ocolite, îi spuse ceea ce anume dorea să ştie şi din ce motiv, pe scurt, la modul impersonal, fără a apela la ajutor sau la mită, ci doar la adevăr. El îi răspunse în aceeaşi manieră. Îi depănă întreaga poveste, liniştit, impersonal, fără a pronunţa vreun verdict, fără a avansa vreo opinie, fără a abuza de emoţiile ei prin vreun semn de preocupare pentru ele, vorbind cu

austeritatea strălucitoare şi uluitoarea putere a faptelor. Îi spuse cine conducea Taggart Transcontinental.

Îi spuse întreaga poveste a Liniei John Galt. Ea asculta, iar ceea ce simţea nu era şoc, ci ceva mult mai rău: lipsa şocului, ca şi cum ar fi ştiut acest lucru dintotdeauna. „Mulţumesc, domnule Willers" a fost tot ceea ce a putut rosti când el termină.

În seara aceea, ea îl aşteptă pe Jim să vină acasă, iar lucrul care eroda orice durere sau indignare era senzaţia propriei detaşări, ca şi cum nu mai conta pentru ea, ca şi cum ea trebuia să întreprindă o anumită acţiune, dar nu avea importanţă care anume şi nici urmările.

Când Jim intră în cameră, ea nu simţi furie, ci o obscură uimire, aproape ca şi cum s-ar fi întrebat cine e el şi de ce anume ar fi necesar să vorbească cu el. Îi spuse, pe scurt, ceea ce ştia, cu glas obosit, stins.

I se păru că el a înţeles de la primele ei propoziţii, ca şi cum s-ar fi aşteptat ca aşa ceva să se întâmple mai devreme sau mai târziu.

— De ce nu mi-ai spus adevărul? întrebă ea.

— Deci asta înseamnă recunoştinţă la tine? urlă el. Deci asta-i ceea ce simţi după tot ceea ce am făcut pentru tine? Mi-au spus toţi că nu mă pot aştepta decât la grosolănie şi egoism din partea unei biete pisici maidaneze pe care am cules-o de pe stradă!

Ea îl privi ca şi cum el ar fi emis sunete nearticulate, care nu se conectau cu nimic în mintea ei.

— De ce nu mi-ai spus adevărul?

— Asta-i toată iubirea pe care ai avut-o pentru mine, ipocrită laşă ce eşti? Asta-i tot ce primesc în schimbul încrederii mele în tine?

— De ce-ai minţit? De ce m-ai lăsat să-mi imaginez ce mi-a trecut prin cap?

— Ar trebui să-ţi fie ruşine, ar trebui să-ţi fie ruşine să dai ochii cu mine sau să-mi vorbeşti!

— Eu? – sunetele nearticulate se conectaseră, dar ei nu-i venea să creadă rezultatul însumării lor. Ce vrei să faci, Jim? întrebă ea, cu glas neîncrezător şi distant.

— Te-ai gândit la sentimentele mele? Te-ai gândit cum influenţează toată chestia asta sentimentele mele? Ar fi trebui să te gândeşti mai întâi la sentimentele mele! Asta-i prima obligaţie a unei soţii – şi îndeosebi a unei femei aflate în situaţia ta! Nimic nu-i mai josnic şi mai urât decât lipsa de recunoştinţă!

Pentru o fulgerătoare clipă, ea surprinse inimaginabilul adevăr despre un om care este vinovat, ştie acest lucru şi încearcă să scape inducând un sentiment de vinovăţie victimei sale. Ea nu putu păstra acest adevăr în creierul ei. Simţi că o săgetează groaza, convulsia unei minţi care respinge vederea a ceva care o va distruge – asemenea unei iuţi retrageri de pe marginea nebuniei. Când îşi plecă

capul, închizând ochii, ştia doar că simţea dezgust, un revoltător dezgust pentru un motiv fără nume.

Când îşi înălţă capul, ei i se păru că îl zărise observând-o cu privirea nesigură, în retragere, calculată a cuiva a cărui şmecherie nu a funcţionat. Dar înainte de a avea vreme să creadă acest lucru, faţa lui era din nou ascunsă sub o expresie ofensată şi mânioasă.

Zise, ca şi cum ar fi numit gândurile ei în beneficiul fiinţei raţionale care nu era de faţă, dar a cărei prezenţă trebuia s-o presupună, pentru că nu exista o alta căreia să i se adreseze:

— În noaptea aceea… titlurile acelea de ziar… gloria aceea… nu erai nicidecum tu… era Dagny.

— Taci din gură, târfă nenorocită!

Ea privi spre el inexpresivă, fără reacţie. Dădea senzaţia că nimic n-o poate atinge, pentru că fuseseră rostite cuvintele ei de pe patul de moarte.

El scoase un sunet de suspin.

— Cherryl, iartă-mă, n-am vrut să spun asta, retrag cuvintele, n-am vrut să spun asta…

Ea rămase stând în picioare, sprijinită de perete, aşa cum stătuse de la început.

El se prăbuşi pe marginea unei canapele, într-o atitudine de neputincioasă descurajare.

— Cum aş fi putut să-ţi explic? zise el pe un ton de abandonare a speranţei. Totul e atât de amplu şi de complex. Cum aş fi putut să-ţi spun ceva despre o companie transcontinentală de căi ferate, decât dac-ai fi cunoscut toate detaliile şi ramificaţiile? Cum anume aş fi putut să-ţi explic anii mei de muncă… Oh, la ce bun? Întotdeauna am fost neînţeles şi trebuia să mă fi obişnuit cu asta până acum, dar mi-am zis că tu eşti deosebită şi că aveam o şansă.

— Jim, de ce te-ai căsătorit cu mine?

El chicoti trist.

— Asta m-au întrebat toţi, fără încetare. Nu mi-am imaginat că tu o să mă întrebi vreodată lucrul acesta. De ce? Pentru că te iubesc.

Ea era uimită de cât de ciudat era că acest cuvânt – care se presupune că este cel mai simplu din limbajul uman, cuvântul înţeles de către toţi, legătura universală între oameni – nu-i transmitea absolut niciun înţeles. Nu ştia ce anume desemna în mintea lui.

— Nimeni nu m-a iubit vreodată. Nu există iubire pe lume. Oamenii nu simt. Eu simt. Cui îi pasă de asta? Nu sunt interesaţi decât de orare, transporturi de marfă şi bani. Nu pot trăi printre astfel de oameni. Sunt foarte singur. Am tânjit întotdeauna să găsesc înţelegere. Poate nu sunt altceva decât un idealist incurabil, care caută imposibilul. Nimeni n-o să mă înţeleagă vreodată.

— Jim, zise ea, cu o ciudată umbră de severitate în glas, în toată

perioada asta m-am străduit din răsputeri ca să te înţeleg.

El făcu o mişcare din mână, ca spre a îndepărta cuvintele ei, nu într-o manieră ofensivă, ci tristă.

— M-am gândit c-ai putea face asta. Eşti tot ce am. Dar poate că înţelegerea nu-i posibilă între fiinţele umane.

— De ce să fie imposibilă? De ce nu-mi spui ce anume vrei? De ce nu mă ajuţi să te înţeleg?

El oftă.

— Asta e. Ăsta-i necazul – faptul că spui tot timpul „de ce”. Tot timpul întrebi „de ce”. Eu vorbesc despre ceva ce nu poate fi pus în cuvinte. Nu poate fi denumit. Trebuie simţit. Ori îl simţi, ori nu. Nu aparţine minţii, ci inimii. Tu nu simţi niciodată? Doar să simţi, fără a mai pune toate întrebările astea? Nu mă poţi înţelege ca fiinţă umană, nu ca şi cum aş fi un obiect ştiinţific într-un laborator? Măreaţa înţelegere care trece dincolo de cuvintele noastre sărăcăcioase şi de minţile noastre neputincioase… Nu, cred că n-ar trebui s-o mai caut. Dar voi avea mereu speranţa. Eşti ultima mea speranţă. Eşti tot ce am.

Ea stătea la perete, fără a se clinti.

— Am nevoie de tine, se tângui el încet. Sunt complet singur. Tu nu eşti ca ceilalţi. Cred în tine. Am încredere în tine. Ce mi-au oferit banii, gloria, afacerea şi lupta? Eşti tot ce am…

Ea stătea neclintită, iar direcţia privirii ei, coborâtă spre a privi către el, era singura formă de recunoaştere pe care i-o acorda.

Lucrurile pe care le-a zis în legătură cu suferinţa lui sunt minciuni, îşi spuse ea; dar suferinţa era reală; era un om sfâşiat de un continuu chin, pe care părea incapabil să i-l spună, dar pe care, poate, ea era în stare să-l înţeleagă. Îi era datoare măcar cu asta – îşi spuse ea, cu posomoreala unui sentiment al datoriei – ca răsplată pentru poziţia pe care i-a dat-o el, care, după toate probabilităţile, reprezenta singurul lucru pe care îl avea el de oferit, ea îi era datoare cu un efort de a-l înţelege.

În zilele care au urmat, era o senzaţie ciudată că devenise o străină faţă de ea însăşi, una care nu dorea şi nu căuta nimic. În locul unei iubiri făurite de strălucitorul foc al adorării eroului, se trezise cu chinuitoarea mohoreală a milei. În locul bărbaţilor pe care se străduise ca din răsputeri să-i descopere, bărbaţi care luptau pentru ţelurile lor şi refuzau să sufere – se trezise cu un bărbat a cărui suferinţă reprezenta singura lui pretenţie de valoare şi singura sa ofertă în schimbul vieţii ei. Dar pentru ea nu mai era nicio diferenţă. Ea, cea care fusese, privise cu nerăbdare fiecare cotitură ce i se ivea în faţă; străinul pasiv care îi luase locul era asemenea persoanelor superspilcuite din jurul ei, care declarau că sunt adulţi pentru că nu încercau să gândească sau să aibă dorinţe.

Dar străinul continua să fie bântuit de fantoma care era ea însăşi, iar fantoma avea o misiune de îndeplinit. Trebuia să înveţe să înţeleagă lucrurile care o distruseseră. Trebuia să ştie, şi trăia cu sentimentul unei necontenite aşteptări. Trebuia să ştie, chiar dacă avea senzaţia că farul se apropiase, iar în momentul cunoaşterii va fi lovită de roţi.

Ce anume vrei de la mine? – era întrebarea care îi pulsa necontenit în minte, ca un indiciu. Ce anume vreţi de la mine? – striga ea necontenit fără a scoate un sunet, la mese, în saloane, în nopţile fără somn – strigându-le acest lucru lui Jim şi celor care păreau a împărtăşi secretul lui, lui Balph Eubank, doctorului Simon Pritchett – ce anume vreţi de la mine? Nu întreba cu voce tare; era conştientă de faptul că ei nu i-ar răspunde. Ce anume vreţi de la mine? – întreba ea, având senzaţia că aleargă, dar că nu există nicio cale de a scăpa. Ce anume vreţi de la mine? – întreba ea, privind către toată lunga tortură a căsătoriei ei, care nu ţinuse întreaga durată a unui an.

— Ce vrei de la mine? întrebă ea cu voce tare – şi văzu că şedea la masa din sufrageria ei, privind către Jim, la faţa lui nervoasă şi la o pată de apă de pe masă, în curs de a se usca.

Nu ştia pe ce durată se întinsese tăcerea dintre ei, era uimită de propriul glas şi de întrebarea pe care nu intenţionase s-o rostească. Nu se aştepta ca el să înţeleagă, el nu înţelesese întrebări mult mai uşoare şi clătină din cap, chinuindu-se să recupereze realitatea prezentului.

Era uimită văzând că el o priveşte cu o nuanţă de batjocură, ca şi cum şi-ar fi râs de felul în care estima ea înţelegerea lui.

— Iubire, răspunse el.

Ea simţi cum se înconvoaie a neputinţă, în faţa acestui răspuns care era atât de simplu şi de fără noimă în acelaşi timp.

— Tu nu mă iubeşti, rosti el acuzator.

Ea nu răspunse.

— Nu mă iubeşti, altfel nu mi-ai pune o întrebare ca asta.

— Te-am iubit, odată, răspunse ea posomorâtă, dar nu asta doreai. Te-am iubit pentru curajul, ambiţia, capacitatea ta. Dar nu era adevărată niciuna dintre ele.

Buza lui de jos se umflă puţin, împinsă de un uşor dispreţ.

— Ce meschină idee despre iubire! replică el.

— Jim, pentru ce anume vrei tu să fii iubit?

— Ce atitudine ieftină de vânzătoare!

Ea nu vorbi; se uita la el, având în privire o întrebare mută.

— Să fiu iubit pentru ceva! zise el, cu glasul plin de batjocură şi virtute. Prin urmare, tu consideri că iubirea e o problemă de matematică, de schimb, de a cântări şi a măsura, ca un kilogram de unt pe o tejghea de băcănie? Nu vreau să fiu iubit pentru orice. Vreau

să fiu iubit pentru mine însumi, nu pentru orice fac, posed, spun sau gândesc. Pentru mine însumi, nu pentru trupul meu, mintea mea, cuvintele ori acţiunile mele.

— Bine, dar în cazul acesta… ce înseamnă tine însuţi?

— Dacă m-ai iubi, n-ai mai întreba. Glasul lui avea o notă ascuţită de nervozitate, ca şi cum ar fi pendulat periculos între precauţie şi un fel de impuls spre o prostească nepăsare. – N-ai întreba. Ai şti. L-ai simţi. De ce încerci tot timpul să etichetezi totul? Nu te poţi ridica deasupra definiţiilor ăstora materialiste mărunte? Tu nu simţi niciodată – doar să simţi?

— Da. Jim, simt, spuse ea, cu glas scăzut. Dar încerc să nu simt, pentru că… pentru că ceea ce simt este frică.

— De mine? întrebă el optimist.

— Nu, nu tocmai. Nu frică de ceea ce mi-ai putea face, ci de ceea ce eşti.

El îşi închise pleoapele cu rapiditatea unei uşi trântite – dar ea prinse o licărire în ochii lui, care era, în mod incredibil, de teroare.

— Nu eşti capabilă de iubire, căutătoare de aur de doi bani! strigă el brusc, pe un ton golit de orice culoare, în afara dorinţei de a răni. Da, am pus „căutătoare de aur”. Sunt multe forme, altele decât lăcomia de bani, altele şi mai rele. Tu eşti o căutătoare de aur a spiritului. Nu te-ai căsătorit cu mine pentru banii mei, ci pentru capacitatea mea sau curajul meu ori vreo altă valoare pe care ai stabilit-o ca preţ a iubirii tale.

— Tu vrei… ca iubirea… să fie… nemotivată?

— Iubirea este propriul ei motiv! Iubirea este deasupra motivelor şi cauzelor. Iubirea este oarbă. Dar tu n-ai fi capabilă de ea. Ai un suflet meschin, intrigant, calculat, de vânzător, care face schimb, dar nu dă niciodată! Iubirea este un dar – un dar măreţ, gratuit, necondiţionat, care transcende şi iartă totul. În ce anume constă generozitatea de a iubi un bărbat pentru virtuţile lui? Ce anume îi dai tu lui? Nimic. Nu e nimic mai mult decât echitate rece. Nu mai mult decât a agonisit el.

Ochii ei erau întunecaţi de periculoasa intensitate dată de faptul că îşi distingea scopul.

— Tu vrei ca să agoniseşti în mod necinstit, rosti ea, nu pe tonul unei întrebări, ci al unui verdict.

— Oh, nu înţelegi!

— Ba da, Jim, înţeleg. Asta-i ceea doreşti – asta-i ceea vă doriţi cu toţii – nu bani, nu beneficii materiale, nu securitate economică, nu vreuna din pomenile pe care le cereţi încontinuu.

Vorbea pe un ton plat, monoton, ca şi cum îşi recita sieşi gândurile, concentrată să confere fărâmelor întortocheate de haos care i se încâlceau în minte identitatea solidă a cuvintelor. Continuă:

— Voi toţi predicatorii bunăstării… nu după bani agonisiţi necinstit

alergaţi. Vreţi pomeni, dar de un alt gen. Eu sunt o căutătoare de aur a spiritului, ai spus, pentru că urmăresc valoarea. În schimb voi, predicatorii bunăstării… vreţi să jefuiţi spiritul. Nu m-am gândit niciodată şi nimeni nu ne-a spus cum s-ar putea concepe şi ce anume ar însemna agoniseala pe căi necinstite în spirit. Dar asta e ceea ce vrei tu. Vrei iubire agonisită necinstit. Vrei admiraţie agonisită necinstit. Vrei măreţie agonisită necinstit. Vrei să fii un om asemenea lui Hank Rearden, fără necesitatea de a fi ceea ce este el. Fără necesitatea de a fi ceva. Fără… necesitatea… de a fi.

— Taci din gură! urlă el.

Se uitară unul la altul, amândoi terorizaţi, amândoi având senzaţia că se îndreptau către o margine pe care ea nu era în stare, iar el nu dorea s-o numească, realizând amândoi că încă un pas le-ar fi mortal.

— Ce-ţi imaginezi că spui? întrebă el, pe un ton de mânie reţinută, care părea aproape binevoitor prin faptul că îi aducea pe amândoi în tărâmul normalului, în aproape-normalitatea a nimic ceva mai rău decât o ceartă de familie. Cu ce fel de subiect metafizic încerci să ai de-a face?

— Nu ştiu… rosti ea obosită, plecându-şi capul, ca şi cum o formă pe care încercase s-o prindă îi scăpase din nou. Nu ştiu… Nu pare a fi posibil…

— Ar fi mai bine să nu încerci să te dai peste cap sau…

Dar trebui să se oprească, pentru că intră majordomul, aducând frapiera strălucitoare cu şampania poruncită pentru celebrare.

Rămaseră tăcuţi, lăsând ca încăperea să fie umplută de sunetele pe care veacuri de oameni şi de luptă le stabiliseră ca simbol al realizării pline de bucurie: explozia unui dop de plută, sunetul surâzător al unui lichid de culoare pal-aurie care curge în două cupe largi umplute cu reflexiile împletite ale lumânărilor, şoapta bulelor ce se ridică deasupra celor două margini de cristal, aproape cerând ca tot ceea ce se afla împrejur să se înalţe, de asemenea, către aceeaşi aspiraţie.

Rămaseră tăcuţi, până plecă majorodomul. Taggart şedea privind în jos la bule, ţinând paharul său între două degete lipsite de vlagă. Apoi mâna lui strânse brusc marginea paharului într-un pumn stângaci încleştat şi îl ridică în sus, nu aşa cum se ridică un pahar de şampanie, ci un satâr de măcelar.

— Pentru Francisco d’Anconia! rosti el.

Ea puse jos paharul.

— Nu, replică ea.

— Bea-o! zbieră el.

— Nu, zise ea, cu glasul asemenea unei picături de plumb.

Îşi susţinură privirea unul altuia pentru un moment, lumina jucându-se pe lichidul auriu, fără a ajunge la chipurile sau ochii lor.

— Oh, du-te dracului! strigă el, sărind în picioare, zvârlindu-şi

paharul care se zdrobi de pardoseală şi ieşind iute pe uşă.

Ea rămase şezând la masă, fără a se mişca, pentru mult timp, apoi se ridică încet şi apăsă butonul soneriei.

Se duse către camera ei, cu paşi neobişnuiţi de egali, deschise uşa unui dulap de perete, luă un costum şi o pereche de pantofi, îşi scoase capotul, mişcându-se cu precaută precizie, ca şi cum viaţa ei depindea de faptul de a nu lovi ceva în jurul ori înlăuntrul ei. Se agăţa de un unic gând: că trebuie să plece din această casă – pur şi simplu să plece pentru o vreme, chiar dacă numai pentru următoarea oră –, apoi, ulterior, va fi capabilă să se confrunte cu tot ceea ce trebuia confruntat.

* * *

Rândurile de pe hârtia din faţa ei deveneau ceţoase şi, ridicând capul, Dagny îşi dădu seama că se întunecase de mult.

Dădu la o parte hârtiile, nevrând să aprindă lumina, permiţându-şi luxul tihnei şi al beznei. O separa de oraşul de dincolo de ferestrele sufrageriei ei. Calendarul aflat la distanţă spunea: 5 august.

Luna din spatele ei se dusese, nelăsând decât vidul timpului mort. Dispăruse în munca neplanificată, ingrată de a alerga de la o urgenţă la alta, de a amâna prăbuşirea unei companii de căi ferate – o lună asemenea unei grămezi rebutate de zile incoerente, fiecare dintre ele petrecute spre a evita dezastrul momentului. Nu reprezentase o sumă de realizări materializate, ci doar o sumă de zerouri, a ceea ce nu se întâmplase, o sumă de catastrofe prevenite – nu o sarcină în serviciul vieţii, ci doar o cursă cu moartea.

Existaseră momente în care o viziune nechemată – priveliştea văii – păruse a se înălţa în faţa ei, nu ca o apariţie bruscă, ci ca o prezenţă constantă, ascunsă, care dintr-odată se hotărâse să îmbrace forma unei realităţii evidente. Îi făcuse faţă, de-a lungul unui moment de orbită tăcere, într-o luptă între o hotărâre neclintită şi o încăpăţânată durere, cu care trebuia luptat prin recunoaştere, spunând: în regulă, chiar şi asta.

Existaseră dimineţi în care, trezindu-se cu lumina soarelui pe faţă, îşi spusese că trebuie să se pornească degrabă la Hammond’s Market, să cumpere ouă proaspete pentru micul dejun; apoi, redobândindu-şi deplina conştiinţă, văzând pâcla New Yorkului de dincolo de fereastra dormitorului ei, simţea o împunsătură ascuţită, asemenea atingerii morţii, senzaţia de respingere a realităţii. Ai ştiut – îşi spusese cu severitate – ai ştiut cum o să fie atunci când ai ales. Şi târându-şi din pat trupul, ca pe o refractară greutate, spre a da piept cu o zi nepoftită, îşi şoptea: în regulă, chiar şi asta.

Cea mai rea parte a torturii erau momentele în care, mergând pe stradă, ea surprindea o nuanţă de auriu-castaniu, o strălucitoare

licărire de păr printre capetele necunoscuţilor şi avea senzaţia că oraşul dispăruse, ca şi cum doar violenta imobilitate dinlăuntrul ei întârzia momentul în care se va năpusti la el şi-l va lua în braţe; dar acel moment următor venise sub forma unui chip lipsit de semnificaţie – iar ea se oprise în loc, nevrând să trăiască următorul pas, nevrând să genereze energia vieţii. Încercase să evite astfel de momente; încercase să-şi interzică să privească; păşise, cu privirea în asfalt. Nu reuşise: printr-un fel de voinţă proprie, ochii îi tresăreau la fiecare licărire de culoare aurie.

Ţinuse ridicate storurile de la ferestrele biroului ei, aducându-şi aminte de promisiunea lui, gândindu-se doar: dacă mă urmăreşti, de oriunde ai fi… Nu existau clădiri aproape de înălţimea biroului ei, dar privise la turnurile din depărtare, întrebându-se care fereastră constituia postul de observaţie, întrebându-se dacă vreo invenţie de-a lui, vreun dispozitiv cu raze şi lentile, îi dădea posibilitatea de a o observa în fiecare clipă dintr-un zgârie-nori aflat în apropiere sau la o milă distanţă. Se aşezase la birou, lângă ferestrele lipsite de draperii, spunându-şi: „Doar să ştiu că mă vezi, chiar dacă eu nu o să te mai văd”.

Şi, amintindu-şi acest lucru, acum, în întunericul camerei ei, sări în picioare şi aprinse lumina.

Apoi îşi înclină capul pentru o clipă, zâmbind cu melancolic amuzament de ea însăşi. Se întrebă dacă ferestrele ei luminate, în neagra imensitate a oraşului, constituiau un semnal luminos de pericol, care solicita ajutorul lui – sau un far care încă proteja restul lumii.

Soneria de la intrare sună.

Când deschise uşa, văzu silueta unei fete cu un chip uşor familiar – şi avu nevoie de câteva fracţiuni de secundă pline de uluită uimire spre a-şi da seama că era Cherryl Taggart. Cu excepţia unor schimburi de saluturi formale în câteva întâlniri întâmplătoare în holurile Clădirii Taggart, nu se mai văzuseră de la nuntă.

Faţa lui Cherryl era liniştită şi lipsită de zâmbet.

— Mi-ai permite să stau de vorbă cu dumneata – ezită şi termină cu… domnişoară Taggart?

— Desigur, replică Dagny cu gravitate. Intră.

Sesiză un fel de urgenţă disperată în calmul nefiresc al lui Cherryl; deveni sigură de acest lucru atunci când privi faţa fetei în lumina din sufragerie.

— Stai jos, rosti ea, dar Cherryl rămase în picioare.

— Am venit să plătesc o datorie, zise Cherryl, vocea ei fiind solemnă datorită efortului de a nu-şi permite vreun sunet de emoţie. Vreau să-mi cer scuze pentru lucrurile pe care ţi le-am spus la nunta mea. N-ai niciun motiv pentru care să mă ierţi, dar îmi fac datoria să-ţi

spun că îmi dau seama că insultam tot ceea ce admir şi apăram tot ceea ce dispreţuiesc. Sunt conştientă de faptul că admiţând acum acest lucru nu-mi răscumpăr greşeala, şi chiar venirea mea aici este doar o altă infatuare, nu există motiv pentru care să doreşti să auzi acest lucru, aşa încât nu pot nici măcar anula datoria, pot doar cere o favoare – să mă laşi să spun lucrurile pe care doresc să ţi le spun.

Şocul emoţional primit de Dagny, incredul, fierbinte şi dureros, era echivalentul lipsit de cuvinte al propoziţiei: ce distanţă a fost parcursă în mai puţin de un an...! Ea răspunse, onestitatea lipsită de zâmbet a glasului ei asemenea unei mâini întinse în ajutor, ştiind că un zâmbet ar tulbura un anumit echilibru precar:

— Dar chestia asta chiar răscumpără greşeala şi chiar vreau să aud.

— Ştiu că tu ai condus Taggart Transcontinental. Tu ai construit Linia John Galt. Tu ai fost cea care a avut mintea şi curajul care a ţinut totul în viaţă. Bănuiesc că ţi-ai spus că m-am căsătorit cu Jim pentru bani – şi ce vânzătoare de magazin n-ar face-o? Dar, vezi tu, m-am căsătorit cu Jim pentru că am crezut că este tu. Am crezut că el e Taggart Transcontinental. Acum ştiu că el e – ezită, apoi continuă ferm, ca spre a nu se cruţa de nimic pe sine – el e un fel de terchea-berchea corupt, cu toate că nu pot înţelege de ce tip sau din ce cauză. Atunci când ţi-am vorbit la nunta mea, am crezut că apăram măreţia şi atacam inamicul ei... dar era pe dos... era pe dos într-o manieră atât de oribilă, de incredibilă!... Drept pentru care am vrut să-ţi spun că ştiu adevărul... nu atât de dragul tău, n-am niciun drept să bănuiesc că ţi-ar păsa, ci... ci de dragul lucrurilor la care am ţinut.

Dagny rosti încet:

— Bineînţeles că iert totul.

— Mulţumesc, şopti Cherryl şi se întoarse să plece.

— Stai jos.

Cherryl clătină din cap.

— Asta... asta a fost tot, domnişoară Taggart.

Dagny îşi permise prima umbră de zâmbet doar în privire şi spuse:

— Cherryl, numele meu e Dagny.

Răspunsul lui Cherryl nu fu decât o încreţire uşoară, tremurătoare a gurii, ca şi cum, împreună, ele două ar fi completat un singur zâmbet.

— Eu... n-am ştiut dacă ar trebui...

— Suntem surori, nu?

— Nu! Nu prin Jim!

Era un strigăt involuntar.

— Nu prin propria noastră alegere. Stai jos, Cherryl.

Fata se supuse, luptându-se să nu vădească nerăbdarea cu care a acceptat, să nu întindă mâna după sprijin, să nu spargă.

— Ai trecut prin ceva îngrozitor, nu-i aşa?

— Da… dar nu contează… asta-i problema mea… şi propria mea greşeală.

— Nu cred c-a fost greşeala ta.

Cherryl nu răspunse, dar zise deodată, cu disperare:

— Uite… ceea ce nu doresc este milă.

— Probabil că Jim ţi-a spus – şi e-adevărat – că eu nu dau niciodată din milă.

— Da, mi-a spus… Dar vreau să zic că…

— Ştiu ce vrei să zici.

— Dar nu există motiv ca să te preocupi de mine… n-am venit aici ca să mă plâng şi… să-ţi pun în cârcă altă povară… Faptul că eu sufăr nu-mi dă dreptul de a emite pretenţii de la tine.

— Nu, nu-ţi dă dreptul. Dar faptul că pui preţ pe aceleaşi lucruri ca şi mine îţi dă dreptul.

— Vrei să spui… că dacă doreşti să vorbeşti cu mine, nu-i pomană? Nu doar pentru că-ţi pare rău pentru mine?

— Îmi pare îngrozitor de rău pentru tine, Cherryl, şi aş vrea să te ajut nu pentru că suferi, ci pentru că n-ai meritat să suferi.

— Vrei să spui că nu ai arăta bunătate pentru ceva din mine care e slab, care se vaită şi e mizerabil? Ci doar pentru ceea ce vede bun în mine?

— Bineînţeles.

Cherryl nu-şi mişcase capul, dar arăta ca şi cum i-ar fi fost ridicat în sus, ca şi cum un curent înviorător i-a relaxat trăsăturile în acea rară expresie care combină durerea cu demnitatea.

— Nu-i pomană, Cherryl. Nu-ţi fie teamă să vorbeşti cu mine.

— E ciudat… Eşti prima persoană cu care pot sta de vorbă… şi pare aşa de uşor… cu toate astea îmi era… îmi era frică să vorbesc cu tine. Am vrut să-ţi cer iertare cu mult timp în urmă… din momentul în care am aflat adevărul, am venit până la uşa biroului tău, dar m-am oprit şi am rămas acolo în hol şi n-am avut curajul să intru… n-am avut intenţia să vin aici în seara asta. Ieşisem doar ca să… reflectez la ceva, apoi, brusc, mi-am dat seama că voiam să te văd, că din tot oraşul acesta e singurul loc unde pot merge şi singurul lucru care mi-a mai rămas de făcut.

— Mă bucur c-ai făcut-o.

— Ştii, domnişoară Tag… Dagny, zise Cherryl încet, uimită, nu eşti deloc aşa cum mă aşteptasem să fii… Ei, Jim şi prietenii lui, spuneau că eşti dificilă, rece şi insensibilă.

— Dar e adevărat, Cherryl. Sunt, în sensul dat de ei, dar ţi-au spus vreodată în ce sens înţeleg ei?

— Nu. Niciodată. Nu fac altceva decât să rânjească la mine atunci când îi întreb ce vor să spună într-o anumită privinţă… în orice privinţă. Ce vor să spună în privinţa ta?

— Atunci când cineva este acuzat că ar fi „insensibil”, el înţelege că persoana respectivă este dreaptă. Vrea să spună că nu are emoţii fără cauză şi că nu îi va conferi o stare pe care n-o merită. Vrea să spună că „a simţi” este echivalent cu a merge împotriva raţiunii, a valorilor morale, a realităţii. Vrea să spună… Ce s-a-ntâmplat? întrebă ea, văzând intensitatea anormală de pe chipul fetei.

— E ceva ce-am încercat din răsputeri să înţeleg… de-atâta amar de vreme…

— Ei bine, observă că n-auzi niciodată acuzaţia asta în apărarea nevinovăţiei, ci întotdeauna a vinii. N-o auzi niciodată spusă de către o persoană bună în legătură cu cei care nu reuşesc să-i facă dreptate. Dar auzi lucrul acesta spus mereu de către o lichea despre cei care îl tratează ca pe o lichea, cei care nu simt nicio simpatie pentru răul comis de el sau pentru durerea pe care o suferă drept urmare. Ei bine, e adevărat – asta este ceea ce eu nu simt. Dar cei care simt acest lucru nu simt nimic pentru vreo calitate a măreţiei umane, pentru vreo persoană sau acţiune care merită admiraţie, aprobare, stimă. Astea-s lucrurile pe care le simt. Pune-ţi întrebarea care dintre cele două cazuri reprezintă persoanele insensibile. Apoi o să vezi care motiv este opusul milei.

— Care? şopti ea.

— Dreptatea, Cherryl.

Cherryl tremură puternic şi îşi lăsă bărbia în piept.

— Oh, Doamne! gemu ea. Dac-ai şti ce mi-a făcut Jim pentru că eram exact de aceeaşi părere ca a ta!

Îşi ridică faţa, tremurând în continuare, ca şi cum lucrurile pe care ea încerca să le ţină sub control ar fi ieşit la iveală; privirea ei era plină de groază.

— Dagny, şopti ea, Dagny, mi-e frică de ei… de Jim şi de toţi ceilalţi… nu mi-e teamă că or să-mi facă ceva… dacă aşa ar sta lucrurile, aş putea scăpa… dar mi-e frică, ca şi cum n-ar exista cale de ieşire… mi-e frică de ceea ce sunt ei şi… de faptul că există.

Dagny făcu iute un pas înainte, spre a se aşeza pe braţul fotoliului ei şi a o cuprinde pe după umăr, cu un gest consolator.

— Linişteşte-te, copilă, zise ea. Te înşeli. Nu trebuie niciodată să-ţi fie frică de oameni în felul acesta. Nu trebuie niciodată să te gândeşti că existenţa lor reprezintă o reflexie asupra existenţei tale – cu toate că tu asta gândeşti.

— Da… Da, consider că n-am nicio şansă de a exista, dacă ei există… nicio şansă, niciun loc, nicio lume căreia să-i fac faţă… nu vreau să simt lucrul acesta, îl tot dau îndărăt, dar vine mai aproape şi îmi dau seama că n-am unde să fug… nu pot explica senzaţia, n-o pot capta – iar asta face parte din teroare, că nu se poate capta nimic – e ca şi cum lumea întreagă ar fi distrusă, dar nu printr-o explozie – o

explozie este ceva solid –, ci distrusă de... de un fel de înmuiere groaznică... ca şi cum nimic n-ar fi solid, nimic n-ar avea nicio formă, şi ţi-ai putea vârî degetul prin ziduri de piatră, iar piatra ar ceda, asemenea marmeladei, iar munţii s-ar rostogoli, clădirile şi-ar schimba forma precum norii – iar acesta ar fi sfârşitul lumii, nu foc şi pucioasă, ci ceva moale şi lipicios.

— Cherryl... Cherryl, biată copilă, au fost secole de filosofi care-au conspirat spre a transforma lumea exact în aşa ceva – spre a distruge minţile oamenilor făcându-i să creadă că asta văd. Dar nu trebuie să accepţi acest lucru. Nu eşti obligată să vezi prin ochii celorlalţi, ai încredere în ai tăi, bazează-te pe propria judecată, ştii că ceea ce este, este – spune lucrul acesta cu voce tare, ca pe cea mai înflăcărată rugăciune, şi nu lăsa pe nimeni să-ţi spună altceva.

— Dar... dar nimic nu mai e. Jim şi prietenii lui nu sunt. Nu ştiu la ce anume mă uit atunci când mă aflu printre ei, nu ştiu ce anume aud atunci când ei vorbesc... nu e real, absolut nimic, e un fel de rol oribil pe care îl interpretează cu toţii... şi eu nu înţeleg ce anume caută... Dagny! Ni s-a spus întotdeauna că fiinţele umane posedă o atât de mare putere de cunoaştere, cu mult mai mare decât a animalelor, dar eu... eu mă simt în clipa asta mai oarbă decât oricare dintre animale, mai oarbă şi mai neputincioasă. Animalul ştie care-i sunt prietenii şi care duşmanii şi momentul în care trebuie să se apere. El nu se aşteaptă ca un prieten să îl calce sau să îi taie beregata. Nu se aşteaptă să i se spună că dragostea e oarbă, că jaful înseamnă realizare, că gangsterii sunt oameni de stat şi că e un lucru remarcabil să-i frângi şira spinării lui Hank Rearden! – oh, Doamne, ce vorbesc eu?

— Ştiu ce vorbeşti.

— Vreau să zic, cum să mă comport cu oamenii? Adică, dacă nimic nu a rezistat pe durata unei ore, nu putem merge mai departe, este? Ei bine, ştiu că lucrurile sunt solide – dar oamenii? Dagny! Ei sunt nimic şi orice, ei nu sunt fiinţe, sunt doar întrerupătoare, nişte macazuri constante lipsite de formă. Dar trebuie să trăiesc printre ei. Cum să fac lucrul acesta?

— Cherryl, lucrul cu care te-ai confruntat tu reprezintă cea mai mare problemă din istorie, cea care a produs toată suferinţa omenească. Ai înţeles mult mai mult decât majoritatea oamenilor, care suferă şi mor, fără a şti vreodată ce anume le-a provocat moartea. O să te ajut să înţelegi. E un subiect amplu şi o luptă dură – dar, pentru început, mai presus de orice, să nu-ţi fie frică.

Privirea lui Cherryl trăda o năzuinţă ciudată, visătoare, ca şi cum, zărind-o pe Dagny de la mare distanţă, ea se străduia şi nu reuşea să vină mai aproape.

— Aş vrea să pot vrea să lupt, rosti ea încet, dar nu reuşesc. Nici

măcar nu mai vreau să învinge. Există o singură schimbare pe care pare-se n-am tăria de a o face. Vezi tu, nu m-am aşteptat niciodată la ceva de genul căsătoriei mele cu Jim. Apoi, când s-a produs, mi-am zis că viaţa e mult mai minunată decât mă aşteptasem. Iar acum, să mă obişnuiesc cu ideea că viaţa şi oamenii sunt mult mai oribili decât orice mi-aş fi imaginat şi că mariajul meu nu a fost un miracol învăluit de glorie, ci un fel de rău cumplit pe care încă mi-e frică să-l cunosc în întregime – acesta e lucrul pe care nu mă pot forţa să-l accept. Nu pot să trec peste asta.

Ridică brusc privirea în sus.

— Dagny, tu cum ai făcut? Cum ai reuşit să rămâi nemutilată?

— Respectând o singură regulă.

— Care?

— Să nu pun nimic – absolut nimic – deasupra verdictului propriei mele minţi.

— Ai încasat-o zdravăn… poate mai rău decât mine… mai rău decât oricare dintre noi… Ce anume te-a susţinut?

— Conştiinţa faptului că viaţa mea reprezintă cea mai înaltă valoare, prea înaltă pentru a renunţa la ea fără luptă.

Văzu o privire uimită, de recunoaştere neîncrezătoare pe chipul lui Cherryl, ca şi cum fata s-ar fi luptat să regăsească o anumită senzaţie avută cu mulţi ani în urmă.

— Dagny, – vocea ei era un murmur – asta e… asta e ceea ce simţeam pe vremea când eram copil… asta e ceea ce par a-mi aminti cel mai mult despre mine… genul acesta de senzaţie… şi nu am pierdut-o niciodată, e acolo, a fost întotdeauna acolo, dar pe măsură ce am crescut, mi-am zis că e ceva ce trebuie ascuns… nu-i dădusem niciun nume, dar acum, când ai zis, am avut revelaţia că asta era… Dagny, e oare bine să simţi în felul acesta în legătură cu viaţa ta?

— Cherryl, ascultă-mă cu atenţie: sentimentul acesta – împreună cu tot ceea ce necesită şi implică el – este cel mai elevat, cel mai nobil şi singurul bun care există pe pământ.

— Motivul pentru care întreb este că… n-aş fi avut curajul să gândesc lucrul acesta. Cumva, oamenii m-au făcut întotdeauna să consider că e un păcat… ca şi cum ar fi constituit ceea ce le displăcea la mine şi… şi voiau să-l distrugă.

— E-adevărat. Unii chiar vor să-l distrugă. Iar atunci când înveţi să le înţelegi motivul, o să ştii ceea ce e cel mai întunecat, cel mai urât şi singurul lucru rău din lume, dar pe tine nu te va putea atinge.

Zâmbetul lui Cherryl era asemenea unui pâlpâit slab ce se chinuie să reziste pe câteva picături de combustibil, spre a le cuprinde, spre a le inflama.

— E prima dată în luni de zile, şopti ea, în care am senzaţia că… încă mai e o şansă.

Văzu ochii lui Dagny privind-o cu atentă preocupare, şi adăugă:

— O să fiu bine... Trebuie să mă obişnuiesc cu asta – cu tine, cu toate lucrurile pe care le-ai spus. Cred că o să ajung să cred în asta... să cred că e real... şi că Jim nu contează.

Se sculă în picioare, ca şi cum ar fi încercat să păstreze momentul de încredere.

Împinsă de o siguranţă bruscă, lipsită de motiv, Dagny spuse tranşant:

— Cherryl, nu vreau să te duci acasă în seara asta.

— Oh, nu! Sunt în regulă. Nu mi-e frică, din punctul ăsta de vedere. De a merge acasă.

— Oare nu s-a întâmplat ceva acolo în seara asta?

— Nu... nu chiar... nimic mai grav ca de obicei. Doar că am început să văd lucrurile mai clar, asta-i tot... Sunt în regulă. Trebuie să mă gândesc, să mă gândesc mai profund decât o făceam înainte... apoi o să hotărăsc ce trebuie să fac. Pot să...

Ezită.

— Da?

— Pot să mai vin să stăm de vorbă?

— Bineînţeles.

— Mulţumesc, îţi... îţi sunt extrem de recunoscătoare.

— Îmi promiţi că mai vii?

— Promit.

Dagny o văzu cum merge de-a lungul coridorului către lift, îi văzu umerii gârboviţi, apoi efortul care îi îndreptă, văzu silueta subţire ce părea a se clătina, adunându-şi apoi toate forţele spre a se ţine dreaptă. Părea o plantă cu tulpina frântă, ţinută la un loc de o singură fibră, chinuindu-se să-şi vindece ruptura, pe care o altă pală de vânt ar termina-o.

* * *

Prin uşa deschisă a biroului său, James Taggart o văzu pe Cherryl cum traversează anticamera şi iese din apartament. El trânti uşa şi se prăbuşi pe canapea, cu pete de şampanie vărsată care îi umeziseră stofa pantalonilor, ca şi cum propriul său disconfort ar fi constituit o răzbunare pe soţia sa şi pe un univers ce nu îi oferea sărbătorirea pe care şi-o dorise.

După o vreme, sări în picioare, îşi smulse de pe el haina şi o azvârli prin cameră. Luă o ţigară, dar o rupse în două şi o aruncă într-un tablou de pe perete.

Observă un vas din sticlă veneţiană – o piesă de muzeu, veche de secole, cu un sistem complex de artere albastre şi aurii care şerpuiau prin trupul său transparent. Îl luă în mână şi îl zvârli în perete; acesta explodă într-o ploaie de sticlă la fel de fină ca un bec spart.

Cumpărase vasul acela pentru satisfacţia de a se gândi la toţi cunoscătorii de artă care nu şi-l puteau permite. Acum experimenta satisfacţia unei răzbunări pe secolele care-i conferiseră valoarea – şi satisfacţia de a gândi că existau milioane de familii disperate, care ar fi putut, fiecare, să trăiască timp de un an în contul preţului acelui vas.

Îşi azvârli pantofii din picioare şi se întinse pe spate pe canapea, lăsându-şi picioarele cu şosete să atârne în aer.

Sunetul soneriei de la intrare îl făcu să tresară: părea a se potrivi cu starea sa de spirit.

Era genul de sunet brusc, solicitant, nerăbdător pe care l-ar fi produs el însuşi dacă ar fi apăsat butonul soneriei cuiva.

Ascultă paşii majordomului, promiţându-şi plăcerea de a refuza intrarea oricărei persoane care ar fi dorit-o. După o clipă, auzi bătaia la uşa sa, iar majordomul pătrunse spre a anunţa:

— Doamna Rearden doreşte să vă vadă, domnule!

— Ce?… Oh… Bine! Pofteşte-o înăuntru!

Îşi propti picioarele în pământ, dar nu făcu nicio altă concesie şi aşteptă cu jumătate de zâmbet de curiozitate stârnită, determinat să nu se ridice decât la câteva clipe după ce Lillian va fi intrat în cameră.

Ea era îmbrăcată cu o vestimentaţie de seară de culoarea vinului, o imitaţie de costum de voiaj stil Empire, cu o jachetă miniaturală la două rânduri strângându-i talia înaltă peste curbura lungă a rochiei şi o pălărioară pusă pe o ureche, cu o pană care se întindea spre a se răsuci sub bărbie. Pătrunse cu o mişcare bruscă, lipsită de ritm, cu faldurile îmbrăcămintei şi pana pălăriei fâlfâind asemenea unor fanioane care semnalizau nervozitate.

— Lillian, draga mea, trebuie să fiu flatat, încântat sau de-a dreptul uluit?

— Oh, nu te ambala! Trebuia să te văd şi trebuia să fie imediat, asta e tot.

Tonul nerăbdător, mişcarea energică cu care se aşeză erau o confesiune de slăbiciune: conform regulilor limbajului lor nescris, nu îţi asumi o manieră cu pretenţii decât în cazul în care ceri o favoare şi nu ai vreo valoare – vreo ameninţare – cu care să faci schimb.

— De ce n-ai rămas la recepţia lui Gonzales? întrebă ea, iar zâmbetul ei nepăsător nu reuşi să ascundă tonul iritat. Am apărut la ei după cină, doar ca să te prind, dar mi-au spus că nu te-ai simţit bine şi ai plecat acasă.

El traversă încăperea şi luă o ţigară, pentru plăcerea de a tropăi în şosete pe lângă eleganţa formală a costumului ei.

— Mă plictiseam.

— Eu nu-i suport, rosti ea, înfiorându-se uşor.

El o privi uimit: cuvintele păreau involuntare şi sincere.

Ea continuă:

— Nu-l suport pe señor Gonzales şi pe curva pe care o are de soţie. E dezgustător faptul că au devenit atât de la modă, ei şi petrecerile lor. Nu mai am chef să mai merg nicăieri. Nu mai e acelaşi stil, nu mai e acelaşi spirit. N-am mai dat peste Balph Eubank de luni de zile, sau peste doctorul Pritchett, ori peste vreunul din băieţi. Şi toate feţele alea noi, care arată ca nişte ajutori de măcelari! La urma urmei, grupul nostru era format din gentlemeni.

— Mda, zise el reflexiv. Mda, e o diferenţă ciudată. E ca în căile ferate: mă împăcam bine cu Gem Weatherby, era o persoană civilizată, dar Cuffy Meigs, asta-i cu totul atceva, e…

Se opri brusc.

— E complet absurd, rosti ea pe tonul unei provocări către spaţiul din jur. Ei nu pot scăpa cu chestia asta.

Dar nu explică „cine” sau „cu care chestie”. El ştia la ce anume se referea ea. De-a lungul unui moment de tăcere, se priviră ca şi cum se agăţau unul de celălalt pentru a se linişti.

În următorul moment, el se gândi cu încântat amuzament că Lillian începea să-şi arate vârsta. Culoarea roşu-aprins a ţinutei ei era nepotrivită, părea că scoate o tentă purpurie din pielea ei, o tentă ce se aduna, asemenea asfinţitului, în micuţele şanţuri ale feţei, înmuindu-i pielea până la o textură de lăbărţare obosită, schimbând expresia ei de strălucită batjocură în răutate rece.

El o văzu cum îl studiază, zâmbind şi rostind cu însufleţire, cu un zâmbet ca licenţă pentru insultă:

— Nu te simţi bine, nu-i aşa, Jim? Semeni cu un ajutor de grăjdar dezorganizat.

El chicoti.

— Îmi pot permite.

— Ştiu, dragul meu. Eşti unul dintre cei mai puternici oameni din New York City.

Adăugă:

— E un banc bun relativ la New York City.

— Este.

— Sunt de acord că te afli într-o poziţie în care poţi face orice. De asta trebuia să mă întâlnesc cu tine.

Adăugă un mic sunet de amuzament, semănând cu un mormăit, spre a dilua francheţea afirmaţiei ei.

— Bun, spuse el cu glas confortabil şi neutru.

— A trebuit să vin aici, pentru că m-am gândit că aşa e cel mai bine, în problema asta particulară, să nu fim văzuţi împreună în public.

— Asta e întotdeauna un lucru înţelept.

— Mi se pare că mi-aduc aminte că ţi-am fost utilă în trecut.

— În trecut, da.

— Sunt sigură că pot conta pe tine.

— Desigur, dar nu este asta o remarcă demodată, nefilosofică? Cum putem fi siguri vreodată de ceva?

— Jim, spuse ea brusc, trebuie să mă ajuţi!

— Draga mea, sunt la dispoziţia ta, aş face orice să te ajut, răspunse el, regulile limbajului lor cerând ca fiecărei afirmaţii să i se răspundă cu o minciună sfruntată. Lillian aluneca – îşi spuse el – şi trăi plăcerea de a avea de-a face cu un adversar neadecvat.

Ea îşi neglija, remarcă el, până şi perfecţiunea mărcii ei înregistrate: dichiseala. Câteva şuviţe scăpau din buclele părului ei; unghiile, în ton cu vestimentaţia, aveau nuanţa întunecată a sângelui coagulat, ceea ce făcea uşor de remarcat oja dusă la vârfurile lor, iar pe întinderea amplă, netedă, catifelată a pielii ei, în tăietura pătrată a hainei, el observă sclipirea stinsă a unui ac de siguranţă care îi ţinea breteaua furoului.

— Trebuie să-l împiedici! zise ea, cu tonul beligerant al unei rugăminţi deghizate sub formă de comandă. Trebuie să-l opreşti!

— Serios? Ce anume?

— Divorţul meu.

— Oh…!

Trăsăturile sale se destinseră într-o bruscă seriozitate.

— Ştii că vrea să divorţeze de mine, nu-i aşa?

— Am auzit nişte zvonuri legate de asta.

— E stabilit pentru luna viitoare. Iar când zic „stabilit”, chiar asta vreau să spun. Oh, o să-l coste o groază de bani – dar i-a cumpărat pe judecător, pe funcţionari, pe aprozi, pe susţinătorii lor, câţiva legislatori, vreo şase administratori – a cumpărat întregul proces legal, ca un drept de trecere privat, iar mie nu mi-a mai rămas nici măcar un drum lateral ca să mă strecor spre a opri chestia asta.

— Înţeleg.

— Cunoşti, desigur, motivul care l-a determinat să înceapă procedurile de divorţ?

— Îl pot bănui.

— Şi ţi-am făcut chestia asta ca o favoare! – vocea ei devenea tot mai nervos-ascuţită. Ţi-am spus despre sora ta ca să poţi dobândi acel Certificat de dar pentru prietenii tăi, care…

— Îţi jur că nu ştiu cine anume a lăsat să transpire chestia asta! strigă el iute. Doar câţiva din ierarhie ştiau că tu ai fost informatorul nostru, şi sunt sigur că nimeni n-ar fi îndrăznit să pomenească…

— Oh, sunt sigură că nimeni n-a făcut aşa ceva. El are destulă minte ca să-şi imagineze lucrul acesta, nu-i aşa?

— Da, bănuiesc că da. Păi, în cazul acesta ştiai că îţi asumi un risc.

— N-am crezut c-ar merge atât de departe. N-am crezut c-o să

divorţeze vreodată de mine. N-am crezut…

El chicoti brusc, având o privire de o uimitoare sensibilitate.

— N-ai crezut că vinovăţia e o frânghie care se roade, subţiindu-se, nu-i aşa, Lillian?

Ea se uită la el, surprinsă, apoi răspunse glacial:

— Nu cred că se roade.

— Ba se roade, draga mea, la bărbaţi precum soţul tău.

— Nu vreau să divorţeze de mine! – se auzi un strigăt brusc. Nu vreau să-l las liber! Nu voi accepta! N-o să las ca întreaga mea viaţă să fie un eşec total!

Se opri brusc, ca şi cum ar fi mărturisit prea mult.

El chicotea încet, încuviinţând din cap cu o mişcare lentă, care avea un aer de inteligenţă, aproape de demnitate, prin faptul că arăta completă înţelegere.

— Vreau să zic… la urma urmei, e soţul meu, rosti ea defensiv.

— Da, Lillian, da, ştiu.

— Ştii ce-are de gând să facă? O să obţină hotărârea de divorţ şi o să mă alunge fără un sfanţ, fără un acord, fără o pensie alimentară, fără nimic! Vrea să aibă el ultimul cuvânt. Nu-nţelegi? Dac-o să aibă câştig de cauză, atunci… atunci Certificatul de dar n-o să mai însemne niciun fel de victorie pentru mine!

— Da, draga mea, înţeleg.

— Şi pe lângă asta… E absurd că trebuie să mă gândesc la aşa ceva, dar din ce-o să trăiesc? Puţinii bani pe care îi am pe numele meu nu valorează nimic în ziua de azi. Sunt, în cea mai mare parte, acţiuni la fabricile de pe vremea tatălui meu, care s-au închis de mult timp. Ce-o să mă fac?

— Dar, Lillian, rosti el încet, eu credeam că pe tine nu te preocupă banii sau alte recompense materiale.

— Nu-nţelegi! Eu nu vorbesc despre bani, vorbesc despre sărăcie! O sărăcie reală, lucie, cu dormit pe jos! Care e dincolo de limite pentru orice persoană civilizată! Eu… eu trebuie să am grijă de mâncare şi de chirie?

El o urmărea cu un zâmbet şters; de această dată, faţa lui moale, îmbătrânită, părea a arbora o expresie de înţelepciune; el descoperea plăcerea unei percepţii complete într-o realitate pe care îşi putea permite s-o perceapă.

— Jim, trebuie să m-ajuţi! Avocatul meu e neputincios. Bruma de bani pe care am avut-o am cheltuit-o cu el, cu detectivii, cu prietenii şi „aranjorii” lui, dar singurul lucru pe care l-au putut face a fost să descopere că nu pot face nimic. Avocatul meu mi-a trimis raportul lui final în după-masa asta. Mi-a spus pe şleau că n-am nicio şansă. Nu cred să cunosc pe cineva care să m-ajute să lupt cu un atare „aranjament”. Contam pe Bertram Scudder, dar… ei bine, ştii ce s-a-

ntâmplat cu Bertram. Iar chestia asta s-a produs, de asemenea, din pricină că am încercat să te ajut. Tu te-ai scos din problema aia. Jim, tu eşti singura persoană care mă poate ajuta acum. Tu ai „canalele" tale până sus, în vârf. Poţi avea acces la „băieţii deştepti". Şopteşte o vorbuliţă prietenilor tăi să le şoptească o vorbuliţă prietenilor lor. Un singur cuvânt spus de Wesley ar fi de-ajuns. Pune-i să dea ordin ca hotărârea de divorţ să fie refuzată. Fă în aşa fel încât să fie refuzată.

El clătină din cap încet, aproape cu milă, asemenea unui profesionist în faţa unui amator cu un zel debordant.

— Nu se poate face aşa ceva, Lillian, rosti el cu fermitate. Aş vrea să fac lucrul acesta – din aceleaşi motive ca şi tine – şi cred că ştii asta. Dar puterile pe care le am nu sunt suficiente în situaţia asta.

Ea îl privea, cu ochi întunecaţi de o ciudată linişte, lipsită de viaţă; atunci când vorbi, mişcarea buzelor era schimonosită de un dispreţ atât de plin de răutate, încât el nu îndrăzni să-l identifice, dincolo de faptul de a şti că-i învăluia pe amândoi; zise:

— Ştiu că ai vrea să faci lucrul acesta.

El nu simţi nicio dorinţă de a se preface; în mod ciudat, pentru prima oară, cu această ocazie, adevărul părea cu mult mai încântător – adevărul, de data aceasta, servindu-i propriului său tip de desfătare.

— Cred că ştii că nu se poate face aşa ceva, spuse el. În ziua de azi nimeni nu face favoruri dacă nu are ceva de câştigat în schimb. Iar mizele sunt din ce în ce mai mari. „Canalele", aşa cum le-ai numit, sunt atât de complexe, de întortocheate şi încâlcite, încât fiecare deţine ceva despre fiecare şi nimeni nu îndrăzneşte să facă vreo mişcare, pentru că nu se ştie la cine anume se va produce spărtura, în ce fel şi când. Drept pentru care o să se mişte doar atunci când trebuie, când e o problemă de viaţă şi de moarte, iar acesta este practic singurul tip de miză pentru care se intră în joc acum. Ei bine, ce înseamnă viaţa ta privată pentru oricare dintre băieţii ăia? Faptul că tu vrei să nu-i dai drumul soţului tău – ce au ei de câştigat de pe urma acestui lucru, într-un fel sau altul? Iar capitalul meu de bază, ei bine, nu există nimic ce le-aş putea oferi pentru moment, în schimbul încercării lor de a frustra o întreagă clică a tribunalului de o afacere extrem de profitabilă. Pe lângă asta, chiar acum, băieţii de la vârf n-ar face aşa ceva pentru nimic în lume. Ei trebuie să fie extrem de precauţi cu soţul tău – el e omul care e pus la adăpost de ei acum, de când cu emisiunea soră-mii.

— Tu mi-ai cerut să o oblig să vorbească în emisiunea aia!

— Ştiu, Lillian. Am pierdut amândoi atunci. Şi pierdem amândoi acum.

— Da, rosti ea, cu acelaşi întuneric de dispreţ în privire, amândoi.

Dispreţul era ceea ce îi făcea lui plăcere; era plăcerea stranie, nepăsătoare, neobişnuită de a şti că această femeie îl vedea aşa cum

este, cu toate acestea, rămânea ţintuită în prezenţa lui şi se dădea pe spate în scaunul ei, ca şi cum şi-ar fi declarat sclavia.

— Eşti o persoană minunată, Jim, spuse ea.

Aceste cuvinte sunau a condamnare. Cu toate acestea, era un tribut şi ea le formulase ca atare, iar plăcerea lui provenea din cunoaşterea faptului că ei se aflau într-un tărâm în care condamnarea reprezenta valoare.

— Ştii, rosti el deodată, n-ai avut dreptate în legătură cu ajutoarele de măcelar, precum Gonzales. Au şi ei rolul lor. Ţi-a plăcut vreodată de Francisco d'Anconia?

— Nu pot să-l sufăr.

— Ei bine, ştii adevăratul motiv al petrecerii doldora de cocktailuri organizate de señor Gonzales în seara asta? Era spre a sărbători acordul de naţionalizare a companiei d'Anconia Copper cam peste o lună.

Ea îl privi preţ de-o clipă, colţurile buzelor ridicându-se încet într-un zâmbet.

— Era prietenul tău, nu-i aşa?

Vocea ei avea un ton pe care ea nu-l dobândise nicicând înainte, tonul unei emoţii pe care el o storsese de la oameni doar prin înşelătorie, dar care acum, pentru prima dată, îi era oferită cu deplina conştiinţă a naturii reale, adevărate a faptei sale: un ton de admiraţie.

Brusc, îşi dădu seama că acesta era scopul orelor sale de nelinişte, aceasta era plăcerea pe care îşi pierduse speranţa de a o găsi, aceasta era sărbătorirea pe care o dorise.

— Hai să bem ceva, Lil, zise el.

Turnând băutura, el aruncă o privire către ea, în partea cealaltă a camerei, aşa cum stătea întinsă fără vlagă pe scaun.

— Lasă-l să divorţeze, rosti el. N-o să aibă el ultimul cuvânt. Ci ei. Ajutoarele de măcelar, señor Gonzales şi Cuffy Meigs.

Ea nu răspunse. Când el se apropie, ea luă paharul cu o mişcare indiferentă a mâinii. Bău, nu în maniera unui gest social, ci ca un băutor solitar într-un bar – de dragul fizic al alcoolului.

El se aşeză pe braţul canapelei, necuvenit de aproape de ea şi bău puţin din pahar, urmărindu-i chipul. După ceva timp, o întrebă:

— Ce anume crede el despre mine?

Întrebarea nu păru s-o uimească.

— Crede că eşti un neghiob, răspunse ea. Crede că viaţa e prea scurtă spre a trebui să remarce existenţa ta.

— Ar remarca-o, dacă…

Se opri.

— …dacă l-ai pocni cu un ciomag în cap? Nu sunt aşa de sigură. Doar s-ar învinovăţi pentru că nu s-a dat la o parte din calea ciomagului. Totuşi, asta ar fi singura ta şansă.

Ea îşi schimbă poziţia corpului, alunecând mai jos în scaun, cu stomacul înainte, ca şi cum relaxarea ar fi fost urâţenie, ca şi cum îi oferea genul de intimitate care nu impunea ţinută sau respect.

— Ăsta-i primul lucru pe care l-am remarcat la el, zise ea, atunci când ne-am întâlnit pentru prima dată: că nu-i era teamă. Îţi dădea senzaţia că era sigur că nimeni nu-i putea face ceva, atât de sigur încât nici măcar nu ştia problema sau natura a ceea ce simţea.

— De cât timp nu l-ai mai văzut?

— De trei luni. Nu l-am mai văzut… de la Certificatul de dar…

— Eu l-am văzut la o întrunire industrială, în urmă cu două săptămâni. Continuă să arate la fel, ba chiar ceva mai mult. Pare ca şi cum ar şti lucrul acesta.

Adăugă:

— Nu ţi-a reuşit, Lillian.

Ea nu replică. Îşi dădu cu dosul mâinii jos pălăria; aceasta se rostogoli pe covor, pana sa curbându-se ca un semn de întrebare.

— Îmi aduc aminte de momentul în care i-am văzut pentru prima dată laminoarele, rosti ea. Laminoarele! Nu-ţi poţi închipui ce simţea pentru ele. Nu poţi realiza genul de aroganţă intelectuală necesară ca să aibă senzaţia că tot ceea ce îi aparţine, tot ceea ce atinge el, devine sacru prin atingerea lui. Laminoarele lui, compania lui Metal, banii lui, patul lui, nevasta lui! – ea privi în sus către el, o mică licărire străpungând goliciunea letargică a ochilor ei. N-a remarcat niciodată că exişti. A remarcat că eu exist. Continui să fiu dna Rearden – cel puţin pentru încă o lună.

— Da… zise el, privind în jos spre ea cu un nou şi brusc interes.

— Dna Rearden! râse ea pe înfundate. Habar n-ai ce-nsemna lucrul acesta pentru el. Niciun stăpân feudal n-a simţit sau n-a pretins atâta respect pentru titlul de soţie a sa, sau n-a considerat-o un atât de important simbol de onoare. Al onoarei lui inflexibile, de neatins, inviolabile, fără pată! – făcu un gest vag cu mâna, arătând spre trupul ei întins. Soţia lui Cezar! chicoti ea. Îţi aminteşti cum anume trebuia ea să fie? Nu, n-ai putea. Trebuia să fie ireproşabilă.

El se uita ţintă la ea, cu privirea grea, oarbă a urii neputincioase – o ură al cărei brusc simbol – nu obiect – era ea.

— Nu i-a plăcut atunci când compania lui Metal a fost aruncată în folosinţa comună, să fie accesibilă oricărui trecător întâmplător… nu-i aşa?

— Nu, nu i-a plăcut.

Cuvintele lui erau uşor înceţoşate, ca şi cum ar fi fost încărcate cu picături din băutura pe care o înghiţise:

— Să nu-mi spui că ne-ai ajutat să obţinem acel Certificat de dar ca o favoare făcută mie şi că n-ai câştigat nimic… Ştiu din ce motiv ai făcut lucrul acesta.

— Ai ştiut la vremea respectivă.

— Bineînţeles. Din cauza asta îmi place de tine.

Ochii lui reveneau mereu la decolteul jachetei ei. Nu pielea moale era cea care îi atrăgea atenţia, nu umflătura expusă a sânilor ei, ci înşelătoria acului de siguranţă de dincolo de margine.

— Mi-ar plăcea să-l văd bătut, zise el. Aş vrea să-l aud cum urlă de durere, doar o dată.

— N-o să-l vezi, Jimmy.

— De ce anume crede el că-i mai bun decât noi ceilalţi – el, sora aia a mea?

Ea chicoti.

El se ridică în picioare, ca şi când ea l-ar fi pălmuit. Se duse la bar şi îşi turnă un alt pahar de băutură, neoferindu-se să-i umple paharul şi ei.

Ea vorbi în spaţiu, cu privirea pierdută dincolo de el.

— A remarcat într-adevăr existenţa mea, cu toate că nu sunt în stare să montez şine de cale ferată pentru el sau să construiesc poduri spre gloria companiei lui Metal. Nu pot să-i construiesc laminoarele, dar pot să i le distrug. Nu pot face compania lui Metal să producă, dar i-o pot lua. Nu pot îngenunchea bărbaţii în admiraţie, dar îi pot îngenunchea.

— Taci din gură! urlă el terorizat, ca şi cum ea s-ar fi apropiat prea mult de aleea aceea pierdută în ceaţă care trebuia să rămână nevăzută.

Ea privi în sus, către faţa lui.

— Eşti un mare laş, Jim.

— De ce nu te-mbeţi? zise el sec, împingându-şi paharul cu băutura neterminată înspre gura ei, ca şi cum ar fi vrut să o lovească.

Degetele ei cuprinseră moale paharul şi bău, vărsându-şi lichid pe bărbie, pe piept şi pe rochie.

— Oh, la dracu', Lillian, te-ai udat toată! rosti el şi, fără a se deranja să-şi ia batista, întinse mâna ca să şteargă băutura cu palma. Degetele sale alunecară sub decolteul rochiei, apucară sânul, iar respiraţia lui deveni brusc un înghiţit în sec, asemănător unui sughiţ. Pleoapele lui se apropiau, dar văzu faţa ei care se dădea pe spate fără a rezista, gura ei fiind umflată de repulsie.

Când ajunse la gura ei, braţele lui Lillian îl îmbrăţişară obedient, iar gura ei răspunse, dar răspunsul era doar o presiune, nu un sărut.

El îşi înălţă capul spre a-i privi faţa. Dinţii ei erau dezgoliţi într-un surâs, dar ea privea dincolo de el, ca şi cum şi-ar fi bătut joc de o prezenţă invizibilă, surâsul fiind lipsit de viaţă, dar încărcat de maliţiozitate, asemenea rânjetului unui craniu descărnat.

El o smuci, trăgând-o mai aproape, spre a obtura vederea şi a înăbuşi propriul tremur. Mâinile lui treceau prin mişcările automate ale

intimităţii – iar ea accepta, dar într-un mod care îl făcea să se simtă ca şi cum pulsaţiile arterelor ei sub atingerile lui erau nişte chicoteli. Executau amândoi o rutină aşteptată, o rutină inventată de către cineva şi impusă lor, executând-o în batjocură, cu ură, ca o pângăritoare parodie pentru inventatorii ei.

El simţi o furie invizibilă, nepăsătoare, în parte groază, în parte plăcere – groaza de a comite un act pe care nu va îndrăzni vreodată să-l mărturisească cuiva – plăcerea de a-l comite sfidându-i blasfemic pe cei cărora nu ar îndrăzni să le mărturisească. Era el însuşi! – singura parte conştientă a furiei sale părea a urla la el – era, în sfârşit, el însuşi!

Nu vorbeau. Ştiau fiecare motivul celuilalt. Doar două cuvinte fură pronunţate între ei.

— Dna Rearden, rosti el.

Nu se priviră atunci când el o împinse în dormitorul său şi pe patul său, căzând pe trupul ei ca pe un obiect moale, umplut cu ceva. Feţele lor aveau un aer de ceva secret, aerul partenerilor de vină, privirea furişă, ruşinoasă a unor copii care trec prin dreptul gardului curat al cuiva, scrijelind cu cretă pe furiş simboluri menite a fi obscene.

După aceea, pe el nu l-a dezamăgit că ceea ce posedase fusese un trup inanimat, fără rezistenţă sau răspuns. Nu o femeie dorise să posede. Nu dorise să execute un act de sărbătorire a vieţii – ci un act de sărbătorire a triumfului neputinţei.

* * *

Cherryl descuie uşa şi se strecură înăuntru în linişte, aproape pe furiş, ca şi cum ar fi sperat să nu fie văzută sau să vadă locul care era căminul ei. Sentimentul prezenţei lui Dagny – lumea lui Dagny – o sprijinise pe drumul de întoarcere, dar când intrase în propriul ei apartament pereţii păreau din nou s-o înghită în sufocarea unei capcane.

Apartamentul era tăcut; o fâşie de lumină traversa de-a curmezişul anticamera de la o uşă lăsată întredeschisă. Se târâi mecanic în direcţia camerei ei. Apoi se opri.

Banda deschisă de lumină era uşa de la biroul lui Jim, iar pe fâşia iluminată a carpetei sale văzu o pălărie de femeie cu o pană care se mişca uşor din pricina unei adieri de curent.

Făcu un pas în faţă. Camera era goală, văzu două pahare, unul pe o masă, celălalt pe jos şi o poşetă zăcând într-un fotoliu. Rămase nemişcată, stupefiată, până când auzi vorbirea tărăgănată, înăbuşită, a două voci dindărătul uşii dormitorului lui Jim; nu putu distinge cuvintele, doar calitatea sunetelor: vocea lui Jim avea un ton de iritare, cea a femeii – de dispreţ.

Apoi se trezi în camera ei, căutând frenetic să-şi încuie uşa. Fusese azvârlită aici de panica oarbă a evadării, ca şi cum ea era cea care trebuia să se ascundă, să fugă de urâţenia de a fi văzută în timp ce îi vedea pe ei – o panică alcătuită din repulsie, milă, stânjeneală, acea castitate mentală căreia îi este silă să-l confrunte pe un bărbat cu dovada irefutabilă a răului făcut de el.

Rămase în picioare în mijlocul camerei, incapabilă să-şi dea seama ce anume putea face. Apoi o lăsară genunchii, îndoindu-se uşor, se trezi şezând pe jos şi rămase acolo, holbându-se la covor, tremurând.

Nu era nici mânie, nici gelozie, nici indignare, ci deplina oroare de a avea de-a face cu o grotescă lipsă de noimă. Era conştientizarea faptului că nici căsătoria lor, nici iubirea lui pentru ea, nici insistenţa lui de a o păstra, nici iubirea lui pentru cealaltă femeie, nici acest adulter gratuit nu însemnau absolut nimic, că nu exista niciun pic de sens în toate acestea şi că era inutil să caute explicaţii. Întotdeauna socotise că răul are un rost, că reprezintă un mijloc spre atingerea unui scop; ceea ce vedea acum era răul de dragul răului.

Nu-şi dădu seama cât timp şezuse acolo, când le auzi paşii şi vocile, apoi sunetul uşii de la intrare închizându-se. Se ridică în picioare, fără a avea vreun scop în minte, dar îmboldită de un anume instinct din trecut, ca şi cum ar fi acţionat într-un vid în care cinstea nu mai era relevantă, dar neştiind altă modalitate de a acţiona.

Se întâlni cu Jim în anticameră. Pentru o clipă, se priviră unul pe celălalt ca şi cum niciunul dintre ei nu putea crede că celălalt este real.

— Când te-ai întors? întrebă el iute. De cât timp eşti acasă?

— Nu ştiu…

El îi scrută chipul.

— Ce ţi s-a-ntâmplat?

— Jim – făcu un efort, renunţă şi arătă cu mâna către dormitorul lui. Jim, ştiu.

— Ce anume ştii?

— Ai fost acolo… cu o femeie.

Prima lui reacţie fu să o împingă în biroul lui şi să trântească uşa spre a-i ascunde pe amândoi, nu mai putea spune de cine. O furie nemărturisită îi clocotea în minte, luptându-se între evadare şi explozie şi se materializa în senzaţia că această neglijabilă nevestică a lui îl frustra de triumful lui, că nu-i va preda ei această nouă desfătare a lui.

— Desigur! urlă el. Şi ce dacă? Ce-o să faci în legătură cu asta?

Ea îl privi inexpresiv.

— Desigur! Am fost acolo cu o femeie! Asta am făcut, fiindcă asta am simţit că trebuie să fac! Crezi c-o să mă sperii cu icnetele tale, cu felul în care te holbezi la mine, cu virtutea ta de sclifosită?

Pocni din degete.

— Nu mă interesează părerea ta! Nu dau doi bani pe ea! Fă ce vrei cu ea.

Chipul ei alb, lipsit de apărare, îl stârnea să continue, stimulând în el o stare de plăcere, aceea de a simţi ca şi cum cuvintele lui erau nişte lovituri care desfigurau o faţă omenească.

— Crezi c-o să mă faci să m-ascund? M-am săturat să tot trebuiască să joc teatru pentru virtuoasa ta satisfacţie! Cine dracu' te crezi, nulitate ce eşti? O să-mi fac de cap aşa cum am chef, iar tu o să-ţi ţii gura şi o să execuţi în public figurile care trebuie, ca toţi ceilalţi, şi-o să încetezi a mai pretinde să joc teatru în propria mea casă! – nimeni nu e virtuos în casa lui, spectacolul e doar pentru public! – dar dacă tragi nădejde să renunţ la prefăcătorie, proasta naibii, ar fi bine să te maturizezi rapid!

El nu faţa ei o vedea, ci pe cea a bărbatului căruia dorise şi nu va fi niciodată în stare să-i arunce fapta lui din această seară – dar ea apăruse dintotdeauna în ochii lui ca o adulatoare, o apărătoare, un agent al acelui bărbat, din această cauză se căsătorise cu ea, pentru a-i putea servi acum scopului său, şi urlă la ea:

— Ştii cine-a fost femeia aia cu care mi-am tras-o? Era…

— Nu! strigă ea. Jim! Nu vreau să ştiu!

— A fost doamna Rearden! Doamna Hank Rearden!

Ea făcu un pas îndărăt. El simţi o scurtă străfulgerare de groază – pentru că ea îl privea ca şi cum ar fi văzut ceea ce trebuia să rămână nerecunoscut lui însuşi. Ea întrebă, cu un glas stins care avea nefirescul sunet al bunului-simţ:

— Bănuiesc că acum o să vrei să divorţăm?

El izbucni în râs.

— Proastă ce eşti! Îi dai înainte cu adevărul! Tot măreţie şi puritate vrei! Nu-mi trece prin cap să divorţez de tine – şi nu cumva să-ţi închipui că o să te las să divorţezi tu de mine! Crezi că-i atât de important? Să ştii şi tu, proasto, nu există soţ care să nu se culce cu alte femei şi nu există soţie care să nu ştie lucrul ăsta, dar nu discută unul cu altul despre problema asta! O să mi-o trag cu cine am chef, iar tu o să faci la fel, ca toate târfele alea, şi-o să-ţi ţii gura!

El văzu deodată surprinzătoarea privire a unor ochi de o inteligenţă dură, senină, neîndurătoare, aproape inumană.

— Jim, dac-aş fi fost genul care să fi făcut sau să fie în stare de aşa ceva, nu te-ai fi căsătorit cu mine.

— Nu, nu m-aş fi căsătorit.

— De ce te-ai căsătorit cu mine?

El se simţi ca tras de un vârtej, în parte uşurat că trecuse momentul periculos, în parte sfidând irezistibil acelaşi pericol.

— Pentru că erai o mică haimana de doi bani, neajutorată, absurdă,

care n-ar fi avut niciodată şansa de a se ridica la nivelul meu! Pentru că mi-am zis c-o să mă iubeşti.

— Aşa cum eşti?

— Fără a cuteza să întrebi cum sunt! Fără motiv! Fără a mă pune mereu sub reflector ca să mă ridic la înălţimea unor nesfârşite aşteptări, ca şi cum aş fi la o nenorocită paradă de modă până la sfârşitul zilelor.

— M-ai iubit... pentru că nu eram bună de nimic?

— Păi, ce anume credeai că eşti?

— M-ai iubit pentru că eram o prăpădită?

— Ce altceva ai avut de oferit? Dar n-ai avut smerenia să apreciezi lucrul ăsta. Am vrut să fiu generos, am dorit să-ţi ofer siguranţă – ce siguranţă există în faptul de a fi iubit pentru propriile virtuţi? Competiţia e larg deschisă, ca o piaţă a junglei, întotdeauna o să apară cineva mai bun care să te întreacă! Dar eu... eu voiam să te iubesc pentru defectele tale, pentru greşelile şi slăbiciunile tale, pentru ignoranţă, imaturitatea, vulgaritatea ta, iar lucrul ăsta conferă siguranţă, n-ai fi nimic de care să te temi, nimic de ascuns, ai fi putut să-ţi dezvălui sinele real, ordinar, păcătos şi urât – sinele fiecăruia e o cloacă – dar te-ai fi putut bucura de iubirea mea, fără să ţi se pretindă ceva în schimb!

— Ai vrut să... accept iubirea ta... ca pe o pomană.

— Ţi-ai închipuit că ai fi putut-o câştiga? Ţi-ai imaginat că ai fi putut merita să te măriţi cu mine, sărmană haimana? Pe alea de teapa ta le cumpăram cu un blid de mâncare! Voiam să fii conştientă că fiecare pas pe care-l făceai, fiecare îmbucătură de caviar pe care o înghiţeai, toate mi le datorai mie, că tu nu posedai nimic şi nu reprezentai nimic şi că n-ai putea spera niciodată să mă egalezi, să mă meriţi sau să te recompensenzi!

— Am încercat... să merit lucrul ăsta.

— La ce mi-ar fi folosit, dac-ai fi făcut-o?

— Nu voiai să fac asta?

— Oh, proasta naibii!

— Nu voiai să mă şlefuiesc? Nu doreai să mă elevez? Mă considerai o prăpădită şi voiai să rămân o prăpădită?

— La ce mi-ar folosi, dac-ai dobândi toate astea, eu ar trebui să fac eforturi să te păstrez, iar tu ai profita de asta în altă parte, dac-ai avea chef?

— Ai vrut ca lucrul acesta să fie pomană... pentru amândoi şi de la amândoi? Ai vrut să fim doi cerşetori legaţi cu lanţuri unul de celălalt?

— Da, predicatoare nenorocită! Da, adulatoare de eroi nenorocită! Da!

— M-ai ales pentru că nu sunt bună de nimic?

— Da!

— Minţi, Jim.

Răspunsul lui fu doar o privire plină de uimire.

— Fetele acelea pe care le plăteai cu un blid de mâncare ar fi fost bucuroase să lase adevăratul lor sine să devină cloacă, ţi-ar fi luat pomana şi n-ar fi încercat niciodată să se eleveze, dar nu te-ai fi căsătorit cu niciuna dintre ele. Te-ai căsătorit cu mine, fiindcă ţi-ai dat seama că eu nu acceptam cloaca, din afară sau din exterior, că eu făceam eforturi ca să mă elevez şi că o să continui să fac eforturi, nu-i aşa?

— Da! strigă el.

Apoi farul pe care-l simţise năpustindu-se asupra ei îşi atinse ţinta, iar ea urlă în explozia strălucitoare a impactului, urlă de groază fizică, dându-se îndărăt din faţa lui.

— Ce-i cu tine? strigă el, tremurând, fără a cuteza să vadă în ochii ei lucrul pe care ea îl văzuse.

Ea îşi mişcă mâinile cu gesturi bâjbâite, ca şi cum ar fi vrut să îndepărteze ceva, dar şi să-l prindă, în acelaşi timp; atunci când răspunse, cuvintele ei nu identificară acel ceva, dar erau singurele pe care le putea găsi:

— Eşti un ucigaş… de dragul ucisului…

Era prea aproape de acel ceva nenumit; tremurând de groază, el se balansă orbeşte şi o pocni în faţă.

Ea căzu în laterala unui fotoliu, lovindu-se cu capul de pardoseală, dar şi-l ridică într-o clipă şi se uită în sus la el inexpresiv, fără uimire, ca şi cum realitatea fizică nu făcea altceva decât să ia forma la care se aşteptase. O singură picătură de sânge în formă de pară porni să alunece încet din colţul gurii.

El rămase neclintit, iar pentru o clipă se priviră unul pe celălalt, ca şi cum niciunul dintre ei nu îndrăznea să se mişte.

Ea făcu prima mişcare. Ţâşni în picioare – şi o luă la fugă. Fugi din cameră, din apartament – el o auzi alergând pe hol, deschizând cu violenţă uşa de fier de la scara de incendiu, nemaiaşteptând să cheme liftul.

Se năpusti pe scări în jos, deschizând la întâmplare uşile palierelor, alergând pe coridoarele întortocheate ale clădirii, apoi din nou pe scări, până când se trezi în holul de la intrare şi fugi în stradă.

După ceva vreme, văzu că mergea pe un trotuar plin de gunoaie, dintr-o zonă întunecată, un bec luminând grota unei intrări la metrou, iar un panou luminos făcea publicitate unor biscuiţi pe acoperişul de culoare neagră al unei spălătorii. Nu-şi amintea cum anume ajunsese aici. Mintea ei părea a funcţiona în jeturi întrerupte, fără legătură între ele.

Ştia doar că trebuia să scape şi că această evadare era imposibilă.

Trebuia să scape de Jim, îşi spuse. Unde? – se întrebă, privind în

jurul ei cu o căutătură asemenea unui strigăt de rugăciune. Ar putea să primească o slujbă într-o prăvălie sau la spălătoria aceea, sau în oricare dintre jalnicele dughene pe lângă care trecuse. Dar ar trebui să muncească, îşi zise, şi cu cât mai din greu va munci, cu atât mai multă răutate va atrage de la oamenii din jurul ei şi nu va şti când se aşteaptă ca ea să spună adevărul şi când să mintă, dar cu cât va fi mai strictă onestitatea ei, cu atât mai mare va fi înşelătoria de care i se va cere să aibă parte în mâinile lor. Văzuse înainte acest lucru şi îl suportase, în casa familiei ei, în dughenele de mahala, dar îşi zisese că acestea sunt nişte excepţii negative, nişte rele ocazionale, care trebuie evitate şi uitate. Acum realiza că nu constituiau nişte excepţii, că lumea accepta codul lor, că reprezenta un crez de existenţă, cunoscut de toţi, dar ţinut nenumit, rânjind la ea din ochii celorlalţi, în acea privire vinovată pe care n-o putuse înţelege vreodată – iar la rădăcina crezului, pândind-o în subsolurile oraşului şi în pivniţele sufletelor lor, exista ceva cu care nu se poate trăi.

— Ce-mi faci? strigă ea mut către bezna dimprejur. Pentru că eşti bună, păru a-i răspunde un enorm hohot de râs izbucnit din acoperişurile caselor şi din gurile de canal. Atunci, nu vreau să mai fiu bună – ba o să fii – nu trebuie – o să fii…

— Nu pot să îndur asta – o să poţi.

O trecu un fior şi păşi mai repede – dar în faţa ei, la distanţă, prin ceaţă, distinse calendarul de deasupra oraşului – era trecut bine de miezul nopţii, iar calendarul anunţa: „6 august”, dar dintr-odată i se păru că vede scris deasupra oraşului cu litere de sânge „2 septembrie” – şi îşi spuse: dacă lucrez, dacă mă zbat, dacă mă ridic, o să capăt o bătaie tot mai zdravănă odată cu urcarea fiecărei trepte, până când, în cele din urmă, indiferent unde voi ajunge, fie într-o companie de exploatare a cuprului sau într-o cabană ipotecată, o s-o văd confiscată de Jim în vreun 2 septembrie şi o s-o văd dispărând spre a plăti pentru petrecerile unde Jim îşi face afacerile cu prietenii săi.

— În cazul acesta n-o să lucrez! – urlă ea, făcu stânga-împrejur şi o luă la goană înapoi pe stradă, dar i se păru că în cerul cel negru, rânjindu-i din aburul spălătoriei, îi făcea semn o enormă figură ce nu avea formă, dar rânjetul ei rămânea acelaşi pe toate feţele ei schimbătoare, iar faţa sa era cea a lui Jim şi a predicatorului din copilăria ei şi a asistentei sociale de la departamentul de personal al prăvăliei, iar rânjetul părea a-i spune: Oamenii ca tine vor rămâne mereu cinstiţi, oamenii ca tine se vor zbate mereu să se înalţe, oamenii ca tine vor munci mereu, aşa că noi suntem în siguranţă, iar tu n-ai de ales.

O luă la goană. Când mai privi o dată în jurul ei, mergea la pas pe o stradă liniştită, pe lângă uşi de sticlă, unde becuri luminau în holurile

mochetate ale unor luxoase clădiri. Observă că şchioapătă şi văzu că tocul pantofului se desprinsese; îl rupsese undeva pe zăpăcitorul parcurs al alergării ei.

Din spaţiul brusc ivit al unei largi intersecţii, privi către zgârie-norii din depărtare. Dispăreau în linişte într-un văl de ceaţă, cu o slabă licărire îndărătul lor, cu câteva lumini asemenea unui zâmbet sau unui rămas-bun. Altă dată, constituiseră o promisiune, iar din mijlocul inertei indiferenţe din jurul său privise la ei ca la o dovadă că existau şi alte tipuri de oameni. Acum ştia că erau pietre de mormânt, zvelte obeliscuri ce se înălţau în amintirea oamenilor care fuseseră distruşi pentru că le creaseră, constituiau forma îngheţată a ţipătului mut că răsplata realizării o constituie cazna.

Undeva, într-unul din acele turnuri care se făceau nevăzute, se afla Dagny, îşi spuse ea, dar Dagny era o victimă solitară, care dădea o bătălie pierdută, urmând să fie distrusă şi să se cufunde în ceaţă ca ceilalţi.

Nu am unde să mă duc, îşi zise ea şi continuă să meargă împleticindu-se, nu pot sta locului, dar nici să mai merg mult, nu pot nici să muncesc, nici să mă odihnesc, nu pot nici să mă predau, nici să lupt; dar asta… asta e ceea ce vor de la mine, aici vor ei să ajung – nici vie, nici moartă, nici gândind, nici nebună, ci doar un boţ mare de terci care urlă de frică, ce va fi modelat după poftă de către ei, care nu posedă formă proprie.

Plonjă în bezna de după un colţ de stradă, strângându-se în ea de spaima de orice figură umană. Nu, îşi spuse, nu toţi oamenii sunt răi… ei sunt doar primele lor victime, dar împărtăşesc cu toţii crezul lui Jim, şi nu pot să am de-a face cu ei, de când ştiu lucrul acesta… iar dacă aş vorbi cu ei, ar încerca să mă convingă de buna lor credinţă, dar mi-aş da seama ce anume consideră ei ca fiind bun şi aş vedea moartea privind prin ochii lor.

Trotuarul se micşorase, devenind o panglică spartă, iar dâre de gunoi se lăţeau de la tomberoanele aflate lângă scările de la intrarea unor case ce se ruinau. Dincolo de strălucirea prăfuită a unui bar, văzu o firmă luminată „Young Women’s Rest Club”, deasupra unei uşi încuiate.

Ea cunoştea instituţiile de acest gen şi pe femeile care le administrau, cele care susţineau că slujba lor este aceea de a le ajuta pe cele aflate în suferinţă.

Dacă ar intra – îşi spuse, trecând împleticit prin faţă – dacă s-ar duce la ele şi le-ar implora să o ajute, ele ar întreba-o: „Cu ce eşti vinovată?” „Alcool? Droguri? Sarcină? Furt din magazine?” Ea ar răspunde: „Nu sunt vinovată, sunt inocentă, dar sunt…”, „Ne pare rău. Nu ne preocupăm de suferinţa celor nevinovaţi”.

O luă la goană. Se opri, redobândindu-şi văzul, pe colţul unei străzi

lungi şi largi. Clădirile şi pavajele se contopeau cu cerul – iar două linii de lumini verzi atârnau în spaţiul gol, stingându-se într-o nesfârşită distanţă, ca şi cum s-ar fi întins în alte oraşe, oceane şi pământuri străine, spre a înconjura pământul. Strălucirea cea verde dădea o senzaţie de serenitate, asemenea unei căi nesfârşite, care te invita către o călătorie plină de încredere. Apoi luminile se schimbară în roşu, deplasându-se greoi mai jos, transformându-se din cercuri clare în pete ceţoase, într-un avertisment de pericol fără sfârşit. Rămase locului şi urmări cum o depăşeşte un camion imens, roţile lui uriaşe strivind încă un strat de lustru strălucitor de pe pietrele pavajului străzii.

Luminile reveniră la culoarea cea verde a siguranţei, dar ea rămase tremurând, incapabilă de a face vreo mişcare. Aşa funcţionează călătoria trupului, îşi spuse, dar ce au făcut cu traficul sufletului? Au pus semnalele pe invers – iar drumul este sigur când luminile sunt pe culoarea roşu pentru rău, dar când culoarea este verde de virtute, promiţând că ai prioritate, te aventurezi mai departe şi eşti frecat de către roţi. În toată lumea – îşi spuse ea – aceste lumini inversate ajung pe fiecare tărâm, merg încontinuu, înconjurând pământul. Iar pământul este murdărit de infirmi schilodiţi, care nu ştiu ce anume i-a lovit sau din ce cauză, care se târăsc cum pot mai bine cu membrele lor zdrobite prin zilele lipsite de lumină, fără alt răspuns decât că durerea reprezintă miezul existenţei, iar poliţiştii rutieri ai moralităţii râd pe înfundate şi le spun că, prin natura sa, omul este incapabil să meargă.

Acestea nu erau cuvinte din mintea ei, erau cuvinte care, dacă ar fi avut puterea de a le găsi, ar fi numit ceea ce ştia doar ca o subită furie care o făcu să bată cu pumnii, cuprinsă de o inutilă groază, în stâlpul de metal al semaforului de lângă ea, în tubul gol pe dinăuntru unde scrâşnea necontenit un mecanism ruginit.

Nu-l putea zdrobi cu pumnii, nu putea să bată, unul câte unul, în toţii stâlpii de pe stradă, care se întindeau cât cuprindea cu privirea – aşa după cum nu putea zdrobi acel crez din sufletele oamenilor pe care îi va întâlni, unul câte unul. Nu mai putea interacţiona cu oameni, nu putea merge pe căile pe care mergeau ei – dar ce le putea spune, ea care nu avea cuvinte spre a denumi lucrul pe care îl ştia şi nici glas pe care să-l audă oamenii? Ce anume le putea spune? Cum ar fi putut ea să ajungă la toţi?

Unde se aflau oamenii care ar fi putut vorbi?

Acestea nu erau cuvinte în mintea ei, erau doar lovituri date cu pumnii în metal – apoi se văzu brusc, lovindu-şi articulaţiile degetelor până la sânge de un stâlp neclintit şi începu să tremure, pornind şchiopătat mai departe. Continuă, nevăzând nimic în jurul ei, simţindu-se prinsă într-un labirint fără ieşire.

Fără ieşire – peticele ei de conştiinţă spuneau, în ritmul paşilor ei pe asfalt – fără ieşire… fără refugiu… fără semnale… fără un mod de a deosebi distrugerea de siguranţă, sau duşmanul de prieten… Asemenea câinelui aceluia despre care auzise, îşi spuse… un câine în laboratorul cuiva… câinele care avea pe el senzorii de semnale şi nu avea posibilitatea de a deosebi satisfacţia de tortură, care constata că mâncarea e schimbată în bătaie şi bătaia în mâncare, constata că ochii şi urechile sale îl înşelau, judecata lui era inutilă, iar conştiinţa lui neputincioasă într-o lume în schimbare, care înoată, lipsită de formă – şi refuză să mănânce cu un asemenea preţ sau să trăiască într-o astfel de lume… Nu! – era singurul cuvânt conştient din creierul ei – nu! – nu! – nu! – nu e drumul tău, nu e lumea ta – chiar dacă acest „nu” e tot ceea ce va rămâne după mine!

În ora cea mai întunecată a nopţii, pe o alee între chei şi depozite, văzu o asistentă socială. Era o femeie a cărei faţă cenuşie şi haină gri se contopeau cu pereţii din zonă. Ea văzu o fată care purta un costum de haine prea elegant şi scump pentru cartierul respectiv, fără pălărie pe cap, fără poşetă, cu un toc rupt, cu părul ciufulit şi o vânătaie în colţul gurii, o fată care mergea bălăbănindu-se, nefăcând diferenţa între trotuar şi carosabil. Strada era doar o crăpătură între zidurile goale ale structurilor de depozitare, dar o rază de lumină căzu prin ceaţa rece cu miros de apă stătută; un parapet de piatră se afla la capătul străzii pe marginea unei imense găuri negre care contopea cerul cu marea.

Asistenta socială se apropie de ea şi o întrebă cu severitate: „Ai necazuri?” – şi văzu un ochi obosit, celălalt acoperit de o şuviţă de păr, precum şi chipul unei creaturi sălbatice care uitase sunetul vocilor umane, dar care ca şi cum ascultă un ecou distant, cu suspiciune, dar şi aproape cu nădejde.

Asistenta socială o prinse de mână.

— E o ruşine să ajungi în halul acesta… Dacă voi, fetele de societate, aţi avea şi altceva de făcut în afară de a vă deda poftelor şi de a vâna plăcerile, n-ai mai rătăci, beată ca o vagaboandă, la ora asta din noapte… Dac-ai înceta să trăieşti pentru propria distracţie, dacă te-ai opri să te gândeşti la tine şi ai găsi ceva mai elevat…

Apoi fata urlă – iar urletul se lovi de zidurile goale de pe stradă ca într-o cameră de tortură, un strigăt animal de teroare. Îşi smulse mâna din cea a asistentei şi se dădu îndărăt, după care strigă cu sunete articulate:

— Nu! Nu în genul tău de lume!

Apoi o luă la goană, pusă în mişcare de brusca propulsie a unei izbucniri de putere, puterea unei creaturi care aleargă spre a-şi salva viaţa, alergă de-a lungul străzii care se termina la râu – şi dintr-o suflare, fară pauză, fără vreun moment de dubiu, cu conştiinţa deplină

de a acţiona spre autoconservare, continuă să alerge până când parapetul îi bară calea şi, fără a se opri, se aruncă în gol.

Capitolul V
Păzitorii fraţilor lor

În dimineaţa zilei de 2 septembrie, un fir din cupru se rupse în California, între doi stâlpi de telegraf de pe circuitul liniei filialei din zona Pacificului a companiei Taggart Transcontinental.

De pe la miezul nopţii începuse să plouă încet, slab, şi nu se văzuse răsărind soarele, doar o lumină cenuşie care se strecura prin cerul leoarcă – iar strălucitoarele picături de ploaie care atârnau de firele de telefon constituiseră singurele scântei sclipitoare pe fundalul cretos al norilor, cel plumburiu al oceanului şi cel gri al sondelor de petrol care coborau ca nişte ţepi singuratici pe o pantă izolată de deal. Firele fuseseră erodate de mai multe ploi şi ani mai mulţi decât fuseseră menite să reziste; una dintre ele se lăsa în jos încontinuu, de-a lungul orelor acelei dimineţi, sub fragila greutate a picăturilor de ploaie; apoi ultima sa picătură se fixase pe curba firului şi, la fel de tăcut ca şi căderea lacrimilor, firul se rupsese şi căzuse odată cu picătura.

Oamenii de la cartierul general al companiei Taggart Transcontinental evitară să se uite unul la celălalt, atunci când fu descoperită şi raportată ruperea liniei telefonice. Făcură declaraţii chinuitor de greşit calculate ce dădeau senzaţia că se referă la problemă, dar care nu afirmau nimic, iar niciuna nu-i păcălea pe ceilalţi. Ei ştiau că sârma de cupru era o marfă pe cale de dispariţie, mai preţioasă decât aurul sau onoarea; ei ştiau că magazionerul le vânduse stocul de sârmă cu câteva săptămâni în urmă unor afacerişti necunoscuţi care îşi făcuseră apariţia noaptea şi nu erau oameni de afaceri în timpul zilei, ci doar persoane care aveau prieteni la Sacramento şi la Washington – aşa după cum magazionerul, recent numit în post, avea un prieten la New York, pe nume Cuffy Meigs, în legătură cu care nu se puneau întrebări. Ei ştiau că cel care îşi va asuma acum responsabilitatea de a da ordin să se facă reparaţii şi să se treacă la acţiunea care va conduce la descoperirea că reparaţiile nu puteau fi efectuate va avea parte de represalii din partea unor necunoscuţi duşmani, că tovarăşii săi de echipă vor deveni tăcuţi în mod misterios şi nu vor depune mărturie pentru a-l ajuta, că el nu va dovedi nimic, iar dacă va încerca să-şi facă meseria, o va pierde. Ei nu ştiau ce anume este sigur sau periculos în ziua de azi, când cei vinovaţi nu erau pedepsiţi, dar acuzatorii erau; şi, asemenea animalelor, ştiau că imobilitatea reprezenta singura protecţie în caz de îndoială şi de pericol. Rămâneau imobili; vorbeau despre

procedurile adecvate de trimitere a unor rapoarte către cuvenitele autorităţi la cuvenitele termene.

Un tânăr impiegat ieşi din încăpere şi din clădirea administraţiei companiei, retrăgându-se în siguranţa unei cabine telefonice dintr-o băcănie şi, pe propria cheltuială, ignorând lăţimea continentului şi şirurile de înalţi funcţionari dintre ei doi, îi telefonă lui Dagny Taggart la New York.

Ea primi telefonul în biroul fratelui ei, întrerupând o conferinţă convocată de urgenţă. Tânărul impiegat îi comunică doar că linia telefonică s-a rupt şi că nu exista sârmă spre a fi reparată; nu spuse nimic altceva şi nici nu explică din ce motiv socotise necesar să-i telefoneze ei personal. Ea nu îl descusu; înţelese. „Mulţumesc”, fu singurul ei răspuns.

Un dosar pentru situaţii de urgenţă aflat în biroul ei ţinea evidenţa tuturor materialelor cruciale care se mai aflau la îndemână, în fiecare sector al companiei Taggart Transcontinental.

La fel ca o foaie de faliment, dosarul înregistra încontinuu pierderile, în vreme ce rarele adaosuri de materiale noi semănau cu chicotul răutăcios al unui torţionar care arunca firimituri unui continent înfometat. Ea răsfoi dosarul, îl închise, oftă şi zise:

— Montana, Eddie. Telefonează Liniei Montana să trimită jumătate din stocul lor de sârmă în California. Montana ar putea rezista fără ea încă o săptămână.

Iar când Eddie fu pe punctul de a protesta, ea adăugă:

— Petrol, Eddie. California e unul dintre ultimii producători de petrol rămaşi în ţară. Nu cutezăm să pierdem Linia Pacificului.

Apoi se întoarse la conferinţa din biroul fratelui ei.

— Sârmă de cupru? rosti James Taggart, cu o expresie ciudată, care se plimbă de la chipul ei la oraşul de dincolo de ferestre. În foarte puţină vreme, n-o să mai avem nicio problemă cu cuprul.

— De ce? întrebă ea, dar el nu răspunse.

Nu era nimic special de contemplat dincolo de fereastră, doar cerul limpede al unei zile însorite, lumina liniştită a începutului amiezii pe acoperişurile oraşului şi, deasupra lor, pagina din calendar care comunica: „2 septembrie”.

Ea nu ştia din ce motiv insistase el să ţină această conferinţă în propriul lui birou, de ce insistase să vorbească numai cu ea, lucru pe care încercase tot timpul să-l evite, sau de ce se tot uita la ceasul de la mână.

— Mie mi se pare că lucrurile nu merg bine, rosti el. Trebuie făcut ceva. Pare a exista o stare de dezorganizare şi confuzie care înclină către o metodă lipsită de coordonare şi dezechilibrată. Vreau să spun că există o colosală cerere de transport, dar cu toate astea noi pierdem bani. Mi se pare…

Ea şedea şi privea ancestrala hartă a companiei Taggart Transcontinental de pe peretele biroului lui, la arterele roşii care şerpuiau peste continentul colorat în galben. Existase o vreme în care căile ferate fuseseră numite sistemul sanguin al naţiunii, iar şuvoiul de trenuri fusese asemenea unui circuit viu al sângelui, aducând dezvoltare şi bogăţie fiecărui petic de sălbăticie la care ajungea. Acum, semăna în continuare cu un flux sanguin, dar asemenea fluxului unidirecţional care curge dintr-o rană, sleind ultimele rezerve de subzistenţă şi viaţă. Trafic într-o singură direcţie – îşi spuse ea indiferentă – trafic al consumatorilor.

Era Trenul Nr. 193, îşi zise ea. Cu şase săptămâni în urmă, Trenul Nr. 193 fusese trimis încărcat cu oţel, nu la Faulkton, Nebraska, – acolo unde Spencer Machine Tool Company, cel mai bun concern încă existent producător de maşini-unelte, era de două săptămâni fără producţie, în aşteptarea transportului, ci la Sand Creek, Illinois, unde Confederated Machines se îngloda în datorii de mai bine de un an, producând bunuri care nu prezintă garanţii la termene imprevizibile. Oţelul fusese alocat printr-o directivă care explica faptul că Spencer Machines Tool Company era un concern bogat, capabil să aştepte, în timp ce Confederated Machines era în faliment şi nu putea fi lăsată să se prăbuşească, fiind singura sursă de subzistenţă a comunităţii din Sand Creek, Illinois. Spencer Machine Tool Company închisese porţile cu o lună în urmă. Confederated Machines închisese două săptămâni mai târziu.

Oamenii din Sand Creek, Illinois, fuseseră direcţionaţi către fondul de asistenţă naţională, dar nu se puteau găsi alimente pentru ei în grânarele goale ale naţiunii în momentele acelea de mare tulburare – drept pentru care grâul de sămânţă al fermierilor din Nebraska fusese rechiziţionat prin ordinul Consiliului Unificării, iar Trenul Nr. 194 transportase recolta nesemănată şi viitorul oamenilor din Nebraska spre a fi consumate de către oamenii din Illinois. Într-o transmisiune radio, Eugene Lawson spusese: „În această epocă luminată, am ajuns, în sfârşit, să ne dăm seama că fiecare dintre noi este păzitorul fratelui său.”

— Într-o perioadă precară de urgenţă, precum asta de faţă, spuse James Taggart, în timp ce ea se uita pe hartă, e periculos să ne trezim obligaţi să ratăm zilele de plată şi să acumulăm arierate salariale în anumite sectoare ale noastre, o situaţie temporară, desigur, dar…

Ea chicoti.

— Planul de unificare a căilor ferate nu funcţionează, este, Jim?

— Poftim?

— Tu o să primeşti o mare parte din venitul total al lui Atlantic Southern, din suma adunată la comun la sfârşitul anului, doar că nu va mai exista niciun fel de venit total, nu-i aşa?

— Nu-i adevărat! Problema e doar că bancherii sabotează Planul. Nemernicii ăia, care pe vremuri ne acordau împrumuturi, fără niciun fel de garanţie, cu excepţia propriei noastre companii de căi ferate, îmi refuză acum câteva pârlite de sute de mii, pe termen scurt, ca să pot onora nişte state de salarii, deşi am întreaga uzină a tuturor companiilor de căi ferate pe care le-o pot oferi ca garanţie pentru împrumutul meu!

Ea chicoti.

— N-avem ce face! strigă el. Nu este vina Planului că unii refuză să poarte partea lor din povara comună!

— Jim, asta-i tot ceea ce voiai să-mi comunici? Dacă e aşa, atunci plec. Am treabă.

El aruncă iute o privire către ceasul său de la mână.

— Nu, nu, asta nu-i tot! E extrem de urgent să discutăm situaţia şi să ajungem la o decizie care…

Ea ascultă indiferentă următorul şuvoi de generalităţi, întrebându-se ce motiv poate avea el. Bătea pasul pe loc, dar nu complet; era sigură că el o ţinea aici pentru un scop precis şi, simultan, că o ţinea aici doar de dragul prezenţei ei.

Era o trăsătură nouă, pe care ea începuse s-o remarce la el după moartea lui Cherryl. Venise în goană la ea, dând buzna, neanunţat, în apartamentul ei în seara zilei în care fusese găsit trupul lui Cherryl, iar povestea sinuciderii ei umpluse ziarele, fiind relatată de o asistentă socială care fusese martoră; „o inexplicabilă sinucidere”, o denumiseră ziarele, incapabile să descopere un motiv. „N-a fost vina mea!” urlase el la ea, ca şi cum ea ar fi fost singurul judecător pe care trebuia să-l domolească. „Nu-s vinovat pentru asta! Nu-s vinovat!” Tremura îngrozit – deşi îl surprinsese aruncându-i nişte priviri subtile care păreau, în mod incredibil, să transmită un sentiment de triumf. „Pleacă de-aici, Jim!” fu singurul lucru pe care i l-a spus.

El nu a mai vorbit niciodată cu ea despre Cherryl, dar începu să vină în biroul ei mai des decât de obicei, o oprea pe holuri pentru scurte conversaţii lipsite de obiect – iar toate însumate îi dădeau lui Dagny un sentiment incomprehensibil: ca şi cum, agăţându-se de ea pentru sprijin şi protecţie împotriva unei terori fără nume, braţele lui alunecau spre a o cuprinde şi a-i înfige un cuţit în spate.

— Sunt nerăbdător să-ţi ştiu părerea, spunea el cu insistenţă, în timp ce ea se uita în altă parte. E foarte urgent să discutăm situaţia şi… şi tu n-ai spus nimic.

Ea nu întoarse capul.

— Nu se pune problema că nu s-ar scoate bani din afacerea cu căile ferate, dar…

Ea îi aruncă o privire pătrunzătoare; el îi evită privirea.

— Vreau să zic că trebuie gândită o politică constructivă, mormăi el

grăbit. Cineva trebuie să facă… ceva. În momente de urgenţă…

Ea îşi dădu seama ce gând evitase el, ce indiciu îi dăduse, deşi el nu voia ca ea să recunoască şi să discute. Ea ştia că orarele trenurilor nu mai pot fi menţinute, promisiunile nu mai pot fi respectate, contractele nu mai pot fi onorate, că trenurile regulate erau anulate cu câteva clipe înainte şi transformate în transporturi speciale de urgenţă trimise prin ordine inexplicate către destinaţii neaşteptate – şi că ordinele veneau de la Cuffy Meigs, singurul judecător al urgenţelor şi al bunăstării publice.

Ea era conştientă de faptul că fabricile se închideau, unele dintre ele cu maşinile reduse la inactivitate din cauza lipsei resurselor care nu fuseseră recepţionate, altele cu depozitele pline de bunuri care nu au putut fi expediate. Ştia că vechile industrii – giganţii care îşi construiseră puterea pe parcursul unei îndelungi perioade de timp – erau lăsate să trăiască la cheremul momentului, un moment pe care ele nu îl puteau prevedea sau controla. Ştia că cele mai bune dintre ele, cele cu anvergura cea mai mare şi cu funcţia cea mai complexă, dispăruseră de mult – iar cele care încă se zbăteau să producă, luptându-se cu sălbăticie să menţină codul unei epoci în care producţia fusese posibilă, inserau acum în contractele lor o expresie ruşinoasă pentru un descendent al lui Nat Taggart: „Dacă permite sistemul de transport”.

Şi totuşi, existau oameni – iar ea ştia lucrul acesta – care erau capabili să obţină transport oricând doreau, ca printr-un secret mistic, ca prin graţia vreunei puteri care nu trebuia pusă la îndoială sau explicată.

Aceştia erau oamenii ale căror afaceri cu Cuffy Meigs erau socotite de lume ca fiind acea parte imposibil de cunoscut din crezul mistic care năuceşte pe cel care observă din cauza păcatului de a observa, aşa încât lumea îşi ţinea ochii închişi, temându-se nu de ignoranţă, ci de cunoaştere. Ea ştia că se făceau afaceri prin care oamenii aceia vindeau o marfă denumită „tracţiune de transport” – un termen înţeles de toţi, dar pe care nimeni nu se încumeta să-l definească. Ştia că aceştia erau oamenii transporturilor speciale de urgenţă, cei care îi puteau anula trenurile prevăzute în orar şi i le puteau trimite către orice loc ales la întâmplare de pe continent pe care se hotărau să-l atingă cu pecetea lor voodoo, o pecete care surclasa contract, proprietate, dreptate, raţiune şi vieţi, pecetea care proclama că „binele public” solicita salvarea imediată a acelui loc. Aceştia erau oamenii care trimiseseră trenuri pentru ajutorarea companiei Smather Brothers şi îşi transportaseră grepfrutul în Arizona – în ajutorul unei fabrici din Florida angrenată în producţia de maşini de jocuri de noroc – în ajutorul unei ferme de cai din Kentucky – în ajutorul companiei Associated Steel a lui Orren Boyle.

Aceştia erau oamenii care făceau afaceri cu industriaşii disperaţi, spre a le oferi transport pentru mărfurile lor blocate în depozite, sau, dacă nu obţineau procentajul cerut, făceau înţelegeri spre a cumpăra bunurile, atunci când fabrica se închidea, la preţul redus de faliment, la zece cenţi pentru un dolar şi trimiteau bunurile în trenuri de marfă brusc disponibile, către pieţe unde afacerişti de aceeaşi teapă erau pregătiţi să jupoaie la sânge. Aceştia erau oamenii care dădeau târcoale fabricilor, aşteptând ultima suflare a unui furnal, spre a se năpusti asupra echipamentelor – iar pe linii secundare izolate, asupra mărfarelor cu produse nelivrate –, aceştia reprezentau o nouă specie biologică, afaceristul care-dă-lovitura-apoi-o-ia-la-goană, care nu a rămas în vreo arie de afaceri mai mult de durata unei singure afaceri, care nu trebuie să facă faţă statelor de plată, nu trebuie să suporte cheltuieli de regie, nu trebuie să deţină proprietăţi, nu trebuie să-şi construiască echipamente, al cărui unic bun şi a cărui unică investiţie constau într-un articol cunoscut drept „prietenie”. Aceştia erau oamenii pe care discursurile oficiale îi descriau drept „oamenii de afaceri progresişti ai dinamicei noastre epoci”, dar pe care lumea îi numea „samsarii de tracţiune” – specia includea multe rase, cei din „tracţiunea de transport”, din „tracţiunea de oţel”, din „tracţiunea de petrol”, din „tracţiunea de mărire a salariilor” şi din „tracţiunea de sentinţă suspendată” – oameni care erau dinamici, care se mişcau cu rapiditate în toate colţurile ţării când nimeni nu se putea deplasa, oameni care erau activi şi lipsiţi de raţiune, activi nu ca animalele, ci ca ceea ce se înmulţeşte, se hrăneşte şi se deplasează pe seama imobilităţii unui stârv.

Ea ştia că din afacerea cu căi ferate se puteau face bani şi era la curent cu cine obţinea acum aceşti bani. Cuffy Meigs vindea trenuri, aşa după cum vindea ultimele furnituri ale căilor ferate, ori de câte ori era în stare să facă un aranjament care să nu poată fi descoperit sau dovedit – vânzând şine de cale ferată unor companii rutiere din Guatemala sau unor companii de vagoneţi din Canada, vânzând sârmă unor producători de tonomate, vânzând traverse drept combustibil pentru hoteluri de staţiune.

Oare o conta – îşi spuse ea, privind harta – ce parte a stârvului trebuia să fie consumată de un anumit tip de viermi, de către cei care se îndopau sau de către aceia care dădeau mâncarea altor viermi? Atâta vreme cât carnea vie reprezenta o pradă de devorat, mai conta ale cui stomacuri urma să le umple? Nu exista nicio modalitate de a spune care acte de jaf fuseseră generate de mila-pofta celor din familia Lawson şi care de voracitatea lui Cuffy Meigs – nicio modalitate de a spune ce comunităţi fuseseră sacrificate pentru a hrăni alte comunităţi care se aflau cu o săptămână mai aproape de moartea prin înfometare şi care spre a oferi iahturi samsarilor de tracţiune. Conta?

Şi unele, şi altele erau asemănătoare în fapt precum şi în spirit, aveau nevoi, iar nevoia era socotită a fi singurul titlu de proprietate, şi unele, şi altele acţionau în perfectă conformitate cu acelaşi cod moral. Atât unele, cât şi celelalte considerau sacrificarea oamenilor ca fiind potrivită şi o practicau. Nici măcar nu era vreun mod de a spune cine anume erau canibalii şi cine victimele – comunităţile care acceptaseră, socotind că li se cuvine pe drept îmbrăcămintea sau combustibilul confiscate dintr-un oraş aflat la est de ei, s-au trezit, în următoarea săptămână, că silozurile lor de grâne sunt confiscate spre a hrăni un oraş aflat la vest – oamenii îşi realizaseră idealul de veacuri, ei îl practicau într-o perfecţiune lipsită de piedici, ei slujeau nevoii, ca şi cum ar fi fost conducătorul lor suprem, ca şi cum ar fi avut toate drepturile asupra lor, ca şi cum ar fi fost valoarea lor standard, ca şi cum ar fi fost moneda tărâmului lor, ca şi cum ar fi fost mai sacră decât dreptul şi viaţa. Oamenii fuseseră împinşi într-o groapă în care, strigând că omul este păzitorul fratelui său, fiecare îşi devora vecinul şi era devorat de către fratele vecinului, fiecare proclama virtutea a ceea ce este nemuncit şi se întreba cine îl jupuia de pielea de pe spate, fiecare se devora pe sine, în timp ce urla îngrozit că un rău ce nu poate fi cunoscut distrugea pământul.

— De ce anume se mai plâng acum? auzi ea în mintea ei vocea lui Hugh Akston. Că universul e iraţional? Aşa este?

Şedea uitându-se la hartă, cu o privire solemnă la modul lipsit de pasiune, ca şi cum nicio emoţie în afara respectului nu era admisibilă atunci când observi puterea uluitoare a logicii. Vedea, – în haosul pieirii unui continent – execuţia precisă, matematică a tuturor ideilor pe care le aveau oamenii.

Nu doriseră să ştie că acest lucru era ceea ce doriseră, nu doriseră să vadă că aveau puterea de a dori, dar nu şi puterea de a simula – şi îşi realizaseră dorinţa integral, absolut milimetric.

Ce anume gândeau acum campionii nevoii şi libidinoşii milei? – se întrebă ea. Pe ce contau ei? Cei care altădată zâmbeau prosteşte declarând: „Nu vreau să-i distrug pe bogătaşi, vreau doar să iau puţin din surplusul lor ca să-i ajut pe cei nevoiaşi, doar puţin, n-o să simtă lipsa! – apoi, ulterior, spuneau sec: „Grangurii pot suporta să fie storşi, au agonisit destul ca să le ajungă pentru trei generaţii” – apoi, ulterior, au strigat: „De ce să sufere poporul în vreme ce oamenii de afaceri au rezerve care le ajung un an?” – acum urlau: „De ce să murim de foame când unii au rezerve care le ajung pentru o săptămână?” Pe ce anume contau? – se întreba ea.

— Trebuie să faci ceva! strigă James Taggart.

Ea se întoarse spre a se uita la el.

— Eu?

— E munca ta, e provincia ta, e datoria ta!

— Care este?

— Să acţionezi. Să întreprinzi.

— Să întreprind – ce anume?

— De unde să ştiu eu? E talentul tău special. Tu eşti cea care întreprinde.

Ea îi aruncă o privire: afirmaţia era atât de ciudat perceptivă şi atât de deplasat irelevantă. Se sculă în picioare.

— Asta-i tot, Jim?

— Nu! Nu! Vreau o discuţie!

— Dă-i drumul.

— Dar n-ai spus nimic!

— Nici tu.

— Dar… Vreau să zic, sunt probleme practice de rezolvat, care… De exemplu, ce s-a întâmplat cu noua şină distribuită care a dispărut din depozitul din Pittsburgh?

— Cuffy Meigs a furat-o şi a vândut-o.

— Poţi să dovedeşti? replică iute el, pe un ton defensiv.

— Au lăsat oare prietenii tăi vreun mijloc, vreo metodă, vreo regulă sau vreun organ de dovedire?

— În cazul acesta, nu vorbi despre asta, nu fi teoretică, trebuie să avem de-a face cu realităţi! Trebuie să avem de-a face cu realităţile aşa cum sunt în ziua de azi… Vreau să zic, trebuie să fim realişti şi să ne gândim la nişte mijloace practice de a ne proteja aprovizionarea cu materiale în cadrul condiţiilor existente, nu al unor bănuieli nedovedibile, care…

Ea chicoti. Iată forma lipsei de formă, îşi spuse ea, iată metoda conştiinţei lui: el dorea ca ea să-l protejeze de Cuffy Meigs fără a recunoaşte existenţa lui Meigs, să lupte cu ea fără a-i admite realitatea, să o înfrângă fără a-i tulbura jocul.

— Ce găseşti atât de amuzant? întrebă el mânios.

— Ştii.

— Nu ştiu ce-i cu tine! Nu ştiu ce s-a-ntâmplat cu tine… în ultimele două luni… de când te-ai întors… Niciodată n-ai fost atât de necooperantă!

— Păi, Jim, nu m-am certat cu tine în ultimele două luni.

— Asta vreau să spun! accentuă el iute, dar nu suficient de iute ca să rateze zâmbetul ei. Vreau să spun că am dorit să avem o conferinţă, am vrut să ştiu părerea ta despre situaţie…

— O ştii.

— Dar n-ai scos o vorbă!

— Am spus tot ce aveam de spus, în urmă cu trei ani. Ţi-am spus unde o să te ducă direcţia în care ai luat-o. Ceea ce s-a şi întâmplat.

— Iarăşi începi! La ce bun să teoretizăm? Suntem aici, nu în urmă cu trei ani. Trebuie să ne raportăm la prezent, nu la trecut. Poate că

lucrurile ar fi stat altfel, dacă ţi-am fi urmat sfatul, poate, dar nu am făcut lucrul acesta – şi trebuie să ne confruntăm cu realitatea. Trebuie s-o luăm aşa cum este ea acum, în ziua de azi.

— Păi, ia-o.

— Pardon?

— Ia realitatea aşa cum e. Eu nu fac decât să-ţi execut ordinele.

— E nedrept! Eu îţi cer părerea…

— Tu ceri asigurări verbale, Jim. N-o să le primeşti.

— Pardon?

— N-o să te ajut să te prefaci, discutând aprins cu tine, că realitatea despre care vorbeşti nu este ceea ce este, că încă mai poate să fie funcţională şi să-ţi poţi salva pielea. Nu mai poate să fie.

— Păi… – nu fu o explozie, nici furie, dar vocea uşor nesigură a unui bărbat pe punctul de a abdica. Păi… ce-ai vrea să fac?

— Renunţă.

El o privi inexpresiv.

— Renunţaţi, cu toţii, tu, prietenii tăi de la Washington, planificatorii hoţi şi întreaga voastră filosofie canibală. Renunţaţi, daţi-vă la o parte din cale şi lăsaţi-i pe aceia dintre noi care pot s-o ia de la zero.

— Nu!

Explozia veni, în mod ciudat, acum; era strigătul unui om care mai degrabă murea decât să-şi trădeze ideea, şi provenea de la un om care îşi petrecuse viaţa evadând din existenţa ideilor, acţionând cu iuţeala unui criminal. Ea se întreba dacă a înţeles vreodată esenţa criminalilor. Se întreba despre natura loialităţii la ideea de a nega idei.

— Nu! strigă el, cu o voce mai joasă, mai aspră şi mai normală, coborând de la tonul unui fanatic la tonul unui director arogant. E imposibil! Nici nu se pune problema!

— Cine spune asta?

— Nu contează! Aşa este! De ce te gândeşti mereu la lucruri nepractice? De ce nu accepţi realitatea aşa cum este şi nu faci nimic în sensul acesta? Tu eşti realistul, cel ce întreprinde, care pune în mişcare, care produce, tu eşti Nat Taggart, tu eşti persoana capabilă să atingă orice scop îşi propune! Tu ai putea să ne salvezi, ai putea găsi o cale de a face lucrurile să meargă – dac-ai vrea!

Ea izbucni în râs.

Iată, îşi spuse, scopul fundamental al acelui vag murmur academic pe care oamenii de afaceri îl ignoraseră ani buni, scopul tuturor definiţiilor şleampete, al generalităţilor neîngrijite, al abstracţiunilor lacrimogene, toate susţinând că obedienţa faţă de realitatea obiectivă înseamnă acelaşi lucru ca şi obedienţa faţă de stat, că nu există diferenţă între o lege a naturii şi o directivă a unui birocrat, că un om înfometat nu este liber, că omul trebuie eliberat de sub tirania mâncării, a adăpostului şi a îmbrăcămintei – toate, vreme de ani de

zile, că s-ar putea să vină ziua în care lui Nat Taggart, realistul, i se va cere să considere voinţa lui Cuffy Meigs drept un adevăr al naturii, irevocabil şi absolut asemenea oţelului, şinelor de cale ferată şi gravitaţiei, să accepte că Meigs a făcut lumea o realitate obiectivă, neschimbătoare, apoi să continue a produce abundenţă în acea lume. Iată scopul tuturor acelor şmecheri de bibliotecă şi de clasă, care îşi vindeau revelaţiile drept raţiune, „instinctele” drept ştiinţă, dorinţele arzătoare drept cunoaştere, scopul tuturor sălbaticilor nonobiectivului, non-absolutului, al relativului, al tentativului, al probabilului – sălbaticii care, văzând un fermier care îşi strânge recolta, îl pot considera doar drept un fenomen mistic nelegat de legea cauzalităţii şi creat de toana omnipotentă a fermierului, care apoi trec la imobilizarea fermierului, la punerea lui în lanţuri, la privarea lui de unelte, de seminţe, de apă, de sol, spre a-l împinge pe o stâncă goală şi a-i da ordin: „Acum fă să crească o recoltă şi hrăneşte-ne!”

Nu – îşi spuse ea, aşteptând ca Jim să-i ceară acest lucru – ar fi inutil să încerce să-i explice de ce anume râdea, el nu va fi capabil să înţeleagă.

Dar el nu ceru acest lucru. În schimb, ea îl văzu prăbuşit şi îl auzi spunând – terifiant, pentru că vorbele lui erau atât de irelevante, dacă el nu înţelesese, şi atât de monstruoase, dacă înţelesese:

— Dagny, sunt fratele tău…

Ea se îndreptă de spate, muşchii devenindu-i rigizi, ca şi cum era pe punctul să dea piept cu pistolul unui ucigaş.

— Dagny – glasul lui era scâncetul uşor, nazal, monoton al unui cerşetor, vreau să fiu preşedintele unei companii de căi ferate. Vreau lucrul acesta. De ce nu-mi pot vedea visul cu ochii, aşa cum faci tu întotdeauna? De ce să nu-mi fie dată împlinirea dorinţelor, aşa după cum tu îţi împlineşti orice dorinţă? De ce tu să fii fericită în timp ce eu sufăr? Oh, da, lumea este a ta, tu eşti cea care are minte spre a o conduce. Atunci de ce permiţi suferinţă în lumea ta? Proclami căutarea fericirii, dar pe mine mă condamni la frustrare. Nu am oare dreptul de a cere orice formă de fericire doresc? Nu reprezintă asta oare o datorie pe care o ai faţă de mine? Nu sunt eu fratele tău?

Privirea lui fu asemenea lanternei unui hoţ cercetându-i chipul în căutarea unei fărâme de milă. Nu găsi nimic altceva decât o privire de repulsie.

— Tu îţi faci păcat dacă sufăr! E eşecul tău moral! Sunt fratele tău, prin urmare reprezint responsabilitatea ta, dar n-ai reuşit să vii în întâmpinarea nevoilor mele, prin urmare eşti vinovată! Toţi liderii morali ai umanităţii au zis de veacuri lucrul acesta – cine eşti tu să afirmi altminteri? Eşti atât de mândră de tine, crezi că eşti pură şi bună – dar nu poţi fi bună atâta vreme cât eu sunt distrus. Nenorocirea mea reprezintă măsura păcatului tău. Mulţumirea mea

este măsura virtuţii tale. Vreau acest gen de lume, lumea de azi, îmi conferă partea mea de autoritate, îmi dă posibilitatea să mă simt important – fă-o să funcţioneze! – fă ceva! – cum îmi dau seama ce anume? – e problema şi datoria ta! Tu ai privilegiul conferit de forţă, dar eu – eu am dreptul conferit de slăbiciune! Asta este un absolut moral! Nu ştii lucrul acesta? Nu ştii? Nu ştii?

Privirea lui era acum precum mâinile unui om care atârnă deasupra unui hău, căutând frenetic cea mai mică fisură de îndoială, dar alunecând pe stânca netedă, şlefuită a chipului ei.

— Nemernicule! rosti ea cu glas egal, fără emoţie, pentru că vorbele ei nu erau adresate cuiva uman.

I se părea că-l vede căzând în hău – chiar dacă pe faţa lui nu se vedea nimic altceva decât expresia unui şmecher a cărui şmecherie nu a funcţionat.

Nu erau motive să simtă mai multă repulsie decât de obicei, îşi spuse; el nu făcuse altceva decât să rostească lucrurile care erau propovăduite, auzite şi acceptate peste tot; dar acest crez era de obicei expus la persoana a treia, iar Jim avusese neruşinarea de a le spune la persoana întâi.

Ea se întrebă dacă lumea accepta doctrina sacrificiului numai cu condiţia ca cei care o primeau să nu identifice natura propriilor revendicări şi acţiuni.

Se întoarse să plece.

— Nu! Nu! Aşteaptă! strigă el, ţâşnind în picioare, aruncând o privire ceasului de la mână. A sosit momentul! E o transmisiune specială la radio pe care vreau s-o asculţi!

Ea se opri, ţintuită de curiozitate.

El apăsă butonul de pornire al radioului, scrutându-i faţa în mod deschis, concentrat, aproape insolent. În privirea lui se citea frica şi o anticipare ciudat de lascivă.

— Doamnelor şi domnilor! ţâşni vocea crainicului de la radio; avea un ton de panică. Ne-au venit din Santiago, Chile, ştiri despre un eveniment şocant!

Ea văzu tresărind capul lui Taggart şi o bruscă anxietate în încruntarea lui uluită, ca şi cum ceva în legătură cu cuvintele şi vocea nu era ceea ce aşteptase.

— Pentru ora zece a acestei dimineţi fusese convocată o sesiune specială a adunării legislative a Statului Poporului Chile, spre a vota o lege de cea mai mare importanţă pentru popoarele din Chile, Argentina şi alte State ale Poporului din America de Sud. În conformitate cu politica luminată a lui señor Ramirez, noul şef al statului chilian – care a ajuns la putere pe baza sloganului moral că omul este păzitorul fratelui său – adunarea legislativă trebuia să naţionalizeze proprietăţile din Chile ale companiei d’Anconia Copper,

deschizând astfel calea către naţionalizarea celorlalte proprietăţi ale companiei d'Anconia din restul lumii. Acest lucru însă era cunoscut doar de către extrem de puţini dintre conducătorii cei mai înalţi ale ambelor naţiuni. Măsura fusese ţinută secretă spre a se evita polemicile şi opoziţia reacţionară.

Naţionalizarea companiei d'Anconia Copper în valoare de multe milioane de dolari urma să vină ca o generoasă surpriză pentru ţară.

În momentul în care a bătut de ora zece, exact în momentul în care preşedintele lovi cu ciocănelul de şedinţă, deschizând sesiunea – aproape ca şi cum lovitura ciocănelului ar fi fost declanşatorul, sunetul unei explozii înspăimântătore zgudui sala, spărgând geamurile ferestrelor. Provenea din port, la câteva străzi distanţă – iar când legislatorii se năpustiră la ferestre, văzură o coloană înaltă de flăcări acolo unde se înălţau altădată siluetele familiare ale cheiurilor de minereu ale companiei d'Anconia Copper. Fuseseră făcute fărâme.

Preşedintele evită panica şi chemă adunarea la ordine. Actul naţionalizării fu citit adunării, în sunetul alarmelor pompierilor şi al strigătelor din depărtare. Era o dimineaţă cenuşie, întunecată de nori de ploaie, explozia distrusese transformatorul electric – aşa încât adunarea a votat măsura la lumina lumânărilor, în timp ce strălucirea roşiatică a focului mătura încontinuu măreţul tavan boltit aflat deasupra capetelor lor.

Dar un şoc şi mai teribil s-a produs ulterior, când legislatorii au solicitat grăbiţi o pauză, spre a anunţa naţiunii vestea cea bună că poporul era acum proprietarul companiei d'Anconia Copper. În timp ce votau, veneau ştiri din cele mai apropiate şi îndepărtate colţuri ale lumii că nu mai exista nici urmă din compania d'Anconia Copper. Doamnelor şi domnilor, nicăieri.

În acelaşi moment, când a bătut de ora zece, printr-o infernală minune de sincronizare, toate proprietăţile companiei d'Anconia Copper de pe faţa pământului, din Chile până în Siam, din Spania până în Pottsville, Montana, fuseseră aruncate în aer.

Muncitorii companiei d'Anconia de pretutindeni îşi primiseră ultimul salariu, în numerar, la ora 9 dimineaţa, iar la 9,30 fuseseră scoşi din locaţii. Cheiurile de minereu, topitoriile, laboratoarele, clădirile de birouri au fost demolate. Nu a mai rămas nimic din vasele de tranportat minereu care fuseseră în port – au rămas, cărând echipajul, doar bărcile de salvare ale acelor nave aflate pe mare. Cât despre minele companiei d'Anconia, unele au fost îngropate sub tone de stâncă aruncată în aer, în timp ce altele s-a socotit că nu sunt suficient de valoaroase spre a fi distruse. Aşa după cum păreau a indica rapoartele care soseau neîncetat, un număr uimitor de mare dintre acestea continuaseră să funcţioneze, deşi erau epuizate de mulţi ani.

Printre miile de salariaţi ai companiei d'Anconia, poliţia nu a găsit pe nimeni care să ştie cum anume a fost conceput, organizat şi executat acest monstruos complot. Dar crema personalului companiei nu se mai află aici. Cei mai eficienţi dintre directori, mineralogi, ingineri, administratori au dispărut – toţi oamenii pe care Statul Poporului conta spre a continua activitatea şi a amortiza reorganizarea. Cei mai capabili – corectez, cei mai egoişti dintre oameni au dispărut. Rapoarte de la diferite bănci indică faptul că nicăieri nu au mai rămas conturi d'Anconia; banii au fost cheltuiţi până la ultima centimă. Doamnelor şi domnilor, averea companiei d'Anconia – cea mai mare avere de pe pământ, legendara avere a veacurilor – a încetat să mai existe.

În locul zorilor aurii ai unei era noi, Statul Poporului din Chile şi Argentina au rămas cu o grămadă de moloz şi cu cete de şomeri.

Nu s-au găsit indicii în legătură cu soarta sau locul în care s-ar afla Francisco d'Anconia. El s-a făcut nevăzut, fără a lăsa nimic în urma lui, nici măcar un mesaj de rămas-bun.

Mulţumesc, dragul meu, mulţumesc în numele ultimilor dintre noi, chiar dacă nu vei auzi şi nu vei catadicsi să auzi… Nu era o propoziţie, ci emoţia tăcută a unei rugăciuni în mintea ei, adresată chipului râzător al unui băiat pe care îl cunoscuse la vârsta de şaisprezece ani.

Apoi observă că se agăţase de aparatul de radio, ca şi cum slaba pulsaţie electrică din interiorul lui ţinea o legătură cu singura forţă vie de pe pământ, care transmisese pentru câteva clipe scurte şi care acum umplea încăperea în care orice altceva era mort.

Ca o îndepărtată rămăşiţă a distrugerilor provocate de explozie, remarcă un sunet care provenea de la Jim, în parte geamăt, în parte urlet, în parte mârâit – apoi imaginea umerilor lui Jim tremurând la telefon şi vocea lui distorsionată urlând:

— Dar, Rodrigo, ai spui că e sigur! Rodrigo – oh, Doamne! – ai idee cât am investit în chestia asta? – apoi scrâşnetul unui alt telefon de pe biroul lui, iar vocea lui mârâind în alt receptor, mâna sa ţinându-l în continuare strâns pe primul:

— Tacă-ţi fleanca, Orren! Ce-o să te faci? Ce-mi pasă mie, fir-ai tu să fii!

Oameni năvăleau în birou, telefoanele urlau şi, alternând blesteme cu rugăminţi, Jim zbiera într-un receptor:

— Fă-mi legătura cu Santiago!… Pune Washingtonul să-mi facă legătura cu Santiago!

La distanţă, ca de pe marginea minţii ei, ea putea vedea ce fel de joc jucaseră şi pierduseră oamenii din spatele telefoanelor care scrâşneau. Ei păreau la mare distanţă, asemenea unor virgule mititele care fojgăiau pe câmpul alb sub lentila unui microscop. Se întrebă cum anume se aşteptau să fie luaţi în serios atâta vreme cât un

Francisco d’Anconia era posibil pe pământ.

Văzu sclipirea exploziei în fiecare chip pe care îl întâlni pe parcursul restului zilei – şi în fiecare chip pe lângă care trecu în întunericul străzilor, în seara aceea. Dacă Francisco dorise un rug funerar adecvat pentru compania d’Anconia Copper, îşi spuse ea, reuşise. Iată, pe străzile din New York, singurul oraş de pe lume încă în stare să înţeleagă acest lucru – pe feţele oamenilor, în şoaptele lor, care pârâiau încordat, asemenea unor mici limbi de foc, chipurile luminate de o privire care era atât solemnă, cât şi fanatică, umbrele expresiilor părând a se mişca de colo-colo, ca şi cum ar fi fost aruncate de o flacără îndepărtată, unele înfricoşate, altele mânioase, cele mai multe dintre ele speriate, nesigure, aşteptând, dar adeverind cu toatele un adevăr mult dincolo de o catastrofă industrială, ştiind cu toatele ce înseamnă, deşi niciunul dintre ele nu ar numi înţelesul său, toate purtând o nuanţă de râs, un râs de amuzament şi de sfidare, râsul amar al victimelor care pier şi care simt că sunt răzbunate.

Ea văzu acest lucru în chipul lui Hank Rearden, atunci când se întâlni cu el spre a lua masa, în seara aceea. În timp ce silueta lui înaltă, încrezătoare se apropia de ea – singura persoană care se simţea ca acasă în decorul scump al unui distins restaurant – ea văzu privirea nerăbdătoare care se lupta cu asprimea trăsăturilor lui, privirea de adolescent încă deschis încântării neaşteptatului. El nu vorbi despre evenimentul petrecut în cursul zilei, dar ea ştiu că era singura imagine din mintea lui.

Se întâlneau atunci când el venea în oraş, petrecând, rareori, o seară scurtă împreună – cu trecutul lor încă viu în recunoaşterea lor mută fără viitor în munca lor şi în lupta lor comună, dar cu conştiinţa că erau aliaţi care găseau sprijin fiecare în realitatea existenţei celuilalt.

El nu dori să pomenească despre evenimentul zilei, nu vru să vorbească despre Francisco, dar ea remarcă, pe când se aflau la masă, că tensiunea unui zâmbet reprimat i se citea în gropiţele din obraji. Ea îşi dădu seama despre cine era vorba, atunci când el rosti dintr-odată, cu glasul moale şi scăzut de greutatea admiraţiei:

— Şi-a respectat jurământul, nu-i aşa?

— Jurământul? întrebă ea, uimită, gândindu-se la inscripţia de pe templul din Atlantida.

— Mi-a declarat: Jur – pe femeia pe care o iubesc – că sunt prietenul tău. A fost.

— Este.

El clătină din cap.

— Nu am niciun drept să mă gândesc la el. Nu am niciun drept să accept ceea ce a făcut ca fiind un act în apărarea mea. Şi totuşi…

Se opri.

— Dar asta a fost, Hank. În apărarea noastră, a tuturor – şi a ta, în primul rând.

El privi într-o parte, înspre oraş. Şedeau pe latura încăperii, cu un panou de sticlă drept protecţie invizibilă faţă de deschiderea de spaţiu şi de străzi la şaizeci de etaje mai jos. Oraşul părea anormal de distant: se afla turtit la nivelul piscinei de la etajele inferioare. La câteva intersecţii distanţă, cu turnul lui topindu-se în întuneric, calendarul atârna la nivelul feţelor lor, nu ca un mic pătrat, tulburător, ci ca un ecran imens şi straniu, inundat de strălucirea moartă, albicioasă a luminii proiectate printr-un film gol, cu excepţia literelor: 2 septembrie.

— Rearden Steel lucrează acum la capacitate, rosti el indiferent. Au ridicat cotele de producţie pentru laminoarele mele – pentru următoarele cinci minute, bănuiesc. Nu ştiu câte dintre reglementările lor au suspendat, cred că nici ei nu ştiu, nu se mai sinchisesc de legalitate, sunt sigur că eu săvârşesc patru sau cinci infracţiuni, pe care nimeni nu le poate dovedi – nu ştiu decât că gangsterul zilei mi-a spus să merg cu toată forţa înainte.

Dădu din umeri:

— Când un alt gangster o să-i dea un şut mâine, probabil că mi se va închide firma, ca pedeapsă pentru funcţionare ilegală. Dar în conformitate cu Planul fracţiunii de secundă prezente, m-au implorat să produc în continuare metal, în orice cantitate şi prin orice mijloace doresc.

Ea observă privirile ocazionale, furişe către ei ale celor din jur. Remarcase acest lucru înainte, după emisiunea ei de la radio, de când ei doi începuseră să apară împreună în public. În locul ruşinii de care se temuse, în comportamentul oamenilor era un aer de nesiguranţă admirativă – nesiguranţă a propriilor lor precepte morale, admiraţie în prezenţa a două persoane care îndrăzneau să fie sigure că au dreptate. Lumea se uita la ei cu anxioasă curiozitate, cu invidie, cu respect, cu frica de a încălca o normă neştiută, riguroasă în mod trufaş, unii aproape cu un aer de a-şi cere scuze care părea a spune: „Vă rugăm să ne iertaţi pentru că suntem căsătoriţi”. Existau unii care aveau o privire de mânioasă răutate, şi câţiva care se uitau la ei admirativ.

— Dagny, întrebă el dintr-odată, crezi că e la New York?

— Nu. Am dat telefon la Wayne-Falkland. Mi s-a spus că în urmă cu o lună a expirat contractul de închiriere a apartamentului şi că nu l-a mai prelungit.

— E căutat în lumea întreagă, zise el zâmbind. N-or să-l găsească vreodată. Zâmbetul dispăru. Dar nici eu. Glasul lui coborî către tonul grav, plat al datoriei: Ei bine, laminoarele funcţionează, dar eu nu. Nu fac altceva decât să colind ţara ca un animal care se hrăneşte cu

hoituri, în căutarea unei modalităţi ilegale de a cumpăra materii prime. Ascunzându-mă, furişându-mă, minţind – doar ca să pun mâna pe câteva tone de minereu, cărbune sau cupru. Nu au ridicat restricţiile în privinţa materiior mele prime. Ei ştiu că produc mai mult metal decât ar putea da cotele pe care mi le dau ei. Nu le pasă.

Adăugă:

— Ei cred că mie îmi pasă.

— Eşti obosit, Hank?

— Mă plictisesc de moarte.

Era o vreme, îşi spuse ea, în care mintea, energia, inepuizabila lui inventivitate erau dedicate sarcinii unui producător care născoceşte modalităţi mai bune de a avea de-a face cu natura; acum, acestea erau transformate în sarcina unui infractor care îi păcălea pe oameni. Se întrebă cât timp putea îndura un om o atare schimbare.

— Devine aproape imposibil să fac rost de minereu de fier, zise el indiferent, apoi adăugă, cu glas brusc înviorat: De-acum va fi complet imposibil să facem rost de cupru.

Zâmbi.

Ea se întrebă cât timp poate un om continua să lucreze împotriva lui însuşi, să lucreze atunci când cea mai profundă dorinţă a sa era nu să reuşească, ci să eşueze.

Ea înţelese legătura dintre gândurile lui atunci când Hank spuse:

— Nu ţi-am spus niciodată, dar m-am întâlnit cu Ragnar Danneskjöld.

— Mi-a spus el.

— Ce? Unde l-ai… se opri din vorbit. Desigur, continuă el, cu voce încordată şi scăzută. Ar putea fi unul dintre ei. L-ai fi putut întâlni. Dagny, cum sunt oamenii aceia care… Nu. Nu-mi răspunde.

După o clipă, adăugă:

— Prin urmare, am cunoscut pe unul dintre agenţii lor.

— Ai cunoscut doi dintre ei.

Răspunsul lui fu un prelung moment de nemişcare totală.

— Desigur, rosti el deprimat. Ştiam lucrul acesta… Pur şi simplu nu aş admite faţă de mine însumi că ştiam… El era agentul lor de recrutare, nu-i aşa?

— Unul dintre cei mai vechi şi mai buni.

El chicoti; era un sunet de amărăciune şi de alean.

— În noaptea… în care l-au luat pe Ken Danagger… am crezut că nu trimiseseră pe nimeni după mine…

Efortul prin care îşi făcea faţa să devină rigidă era aproape precum întorsul lent, căruia i se opune rezistenţă, al unei chei care încuie o cameră însorită pe care nu-şi putea permite s-o examineze. După câtva timp, el spuse impasibil:

— Dagny, noua şină de cale ferată despre care am discutat luna

trecută nu cred c-o să fiu în stare s-o livrez. Nu au ridicat restricţiile legate de producţia mea, continuă să-mi controleze vânzările şi dispun de compania mea Metal aşa cum vor. Dar ţinerea evidenţelor contabile se află într-o asemenea debandadă încât scot pe furiş câteva mii tone pe piaţa neagră în fiecare săptămână. Cred că ei sunt la curent cu asta. Se prefac că n-ar fi. Nu vor să mă contreze în momentul de faţă. Dar, vezi tu, am trimis toată producţia pe care am putut-o dosi unor clienţi de-ai mei, aflaţi în situaţii de urgenţă. Dagny, am fost în Minnesota acum o lună. Am văzut ce se petrece acolo. Ţara o să moară de foame, nu la anul, ci în iarna asta, în cazul în care unii dintre noi nu acţionează cât se poate de repede. Nicăieri nu mai există rezerve de cereale. Fiindcă Nebraska e la pământ, Oklahoma distrusă, Dakota de Nord abandonată, Kansas de-abia mai rezistă, n-o să fie pic de grâu în iarna asta, nici pentru oraşul New York, nici pentru alte oraşe din est. Minnesota constituie ultimul nostru grânar. Au avut doi ani proşti, la rând, dar în toamna asta au o recoltă record – şi trebuie să aibă posibilitatea de a o culege. Ai avut şansa să te uiţi la condiţia industriei de utilaje agricole? Nu sunt destul de mari, oricare dintre firmele de tipul acesta, pentru a menţine la Washington un personal format din gangsteri eficienţi sau pentru a plăti procentaje samsarilor de tracţiune. Drept pentru care nu au primit multe alocări de materiale. Două treimi dintre ei au închis, iar restul sunt pe punctul de a face acelaşi lucru. Iar ferme pier pe tot cuprinsul ţării – din lipsă de utilaje. Trebuia să-i vezi pe fermierii aceia din Minnesota. Au petrecut mai mult timp reparând tractoarele vechi care nu pot fi reparate decât arându-şi ogoarele. Nu ştiu cum anume au reuşit să supravieţuiască până în primăvara trecută. Nu ştiu cum au reuşit să-şi semene grâul. Dar au făcut-o.

Privirea lui era intensă, ca şi cum ar fi contemplat o imagine rară, uitată: o viziune despre oameni – iar ea îşi dădu seama care era motivul care îl mai ţinea legat de meseria lui.

— Dagny, trebuia să aibă utilaje pentru recolta lor. Le-am vândut producătorilor de utilaje agricole cât de mult metal am putut fura din propriile mele laminoare. Ei au trimis echipamentul către Minnesota cât de repede au putut să-l producă. Vânzându-l în acelaşi mod: ilegal şi pe credit. Dar vor primi banii în toamnă, la fel şi eu. Milă, pe naiba! Îi ajutăm pe producători – şi ce producători tenaci! – nu nişte prăpădiţi de consumatori care merg brambura! Dăm împrumuturi, nu pomeni. Sprijinim aptitudinea, nu nevoia. Al naibii să fiu dacă o să stau nepăsător şi-o să-i las pe oamenii ăştia să fie distruşi în timp ce samsarii de tracţiune se-mbogăţesc!

El privea imaginea unei privelişti pe care o văzuse în Minnesota: silueta unei fabrici abandonate, cu lumina apusului străpungând, neoprită, prin găurile ferestrelor sale şi prin crăpăturile acoperişului,

cu un rest dintr-un panou: Ward Harvester Company…

— Oh, ştiu, rosti el. O să-i salvăm iarna asta, dar jefuitorii or să-i devoreze la anul. Totuşi, o să-i salvăm iarna asta… Ei bine, ăsta-i motivul pentru care n-o să pot şterpeli nicio şină de cale ferată pentru tine. Nu în viitorul imediat – şi nu ne rămâne nimic altceva decât viitorul apropiat. Nu ştiu la ce bun să hrăneşti o ţară, dacă ea îşi pierde căile ferate – dar la ce bun căile ferate dacă nu există alimente? La ce bun?

— E-n regulă, Hank, o să rezistăm cu şinele pe care le avem timp de…

Se opri.

— Timp de o lună?

— Toată iarna – sper.

Tăind prin linişte, o voce stridentă ajunse la ei de la o altă masă, şi întoarseră capul spre a privi către un bărbat care avea comportamentul nervos al unui gangster încolţit pe punctul de a scoate pistolul.

— Un act de distrugere antisocială, mârâia el unui companion posac, într-o periodă în care e o criză atât de accentuată de cupru!… Nu putem permite aşa ceva! Nu putem permite să fie adevărat!

Rearden se întoarse brusc să privească în depărtare, către oraş.

— Aş da orice să ştiu unde anume se află, zise el cu glas scăzut. Doar să ştiu unde este, chiar acum, în acest moment.

— Ce-ai face dac-aş şti?

El schiţă un gest de inutilitate cu mâna.

— Nu l-aş aborda. Singurul omagiu pe care i-l mai pot aduce este acela de a nu plânge pentru iertare, atunci când nu e posibilă iertarea.

Rămaseră tăcuţi. Ascultară vocile din jurul lor, tonurile de panică ce se prelingeau prin luxoasa încăpere.

Ea nu fusese conştientă că aceeaşi prezenţă părea a fi un invizibil musafir la fiecare masă, că acelaşi subiect părea să străpungă victorios orice încercare de conversaţie. Oamenii stăteau nu tocmai ghemuiţi, dar ca şi când ar fi socotit camera prea amplă şi prea expusă – o cameră din sticlă, catifea albastră, aluminiu şi lumină blândă. Păreau ca şi cum ar fi venit în această cameră cu preţul unor evadări nenumărate, ca să îi ajute să pretindă că aveau în continuare o existenţă civilizată – dar un act de violenţă primitivă expusese natura lumii lor şi nu mai erau în stare să nu vadă.

— Cum a putut? Cum a putut? întreba o femeie cu un ton terorizat şi bosumflat. N-avea niciun drept să facă lucrul acesta!

— A fost un accident, rosti un tânăr cu o voce staccato şi un damf de stat public de plată. A fost un şir de coincidenţe, aşa după cum poate demonstra cu uşurinţă orice curbă statistică a probabilităţilor. Este lipsit de patriotism faptul de a răspândi zvonuri care exagerează

puterea duşmanilor poporului.

— Corect şi incorect este ceva foarte bun pentru conversaţiile academice, spuse o femeie cu o voce şcolărească şi o gură de femeie de bar, cum poate cineva să-şi ia ideile destul de în serios încât să distrugă atunci când lumea are nevoie de el?

— Eu nu înţeleg, spunea un bătrân cu tremurătoare amărăciune. După veacuri de eforturi de a stăpâni brutalitatea înnăscută a omului, după secole de învăţături, instrucţie şi îndoctrinare cu ceea ce e blând şi omenos?

Vocea uluită a unei femei se înălţă nesigură şi se târî:

— Credeam că trăim într-o vârstă a frăţietăţii…

— Mi-e frică, repeta o fată. Mi-e frică… oh, nu ştiu!… Pur şi simplu mi-e frică…

— Nu putea face aşa ceva!… A făcut-o!… Dar de ce?

Strigătul înăbuşit al unei femei din capătul celălalt al încăperii şi un semnal pe jumătate surprins la marginea viziunii lui Dagny îşi făcură simultan apariţia şi o făcură să se întoarcă spre a privi către oraş.

Calendarul era pus în funcţiune de un mecanism instalat în camera din spatele ecranului, derulând an de an acelaşi film, proiectând datele în cadenţă regulată, într-un ritm neschimbat, netrecând la ziua următoare decât atunci când bătea miezul nopţii. Iuţeala cu care s-a întors Dagny i-a dat timp să vadă un fenomen la fel de neaşteptat ca şi inversarea orbitei unei planete pe cer: văzu cuvintele „2 septembrie” deplasându-se în sus şi dispărând dincolo de marginea ecranului.

Apoi, scris pe toată enorma pagină, oprind timpul, ca un ultim mesaj către lume şi către motorul lumii care a fost New Yorkul, ea văzu liniile unei scrieri de mână precise, intransigente:

Frate, tu ai cerut-o!

Francisco Domingo Carlos Andrés Sebastián d’Anconia.

Nu-şi dădu seama care dintre şocuri era mai mare: vederea mesajului sau râsul lui Rearden – Rearden stând în picioare, perfect vizibil şi audibil în încăperea din spatele lui, acoperind prin râsul lui gemetele din jur, râzând în semn de salut şi de acceptare a darului pe care încercase să-l refuze, în semn de eliberare, de triumf, de predare.

* * *

În seara zilei de 7 septembrie, o sârmă de cupru se rupse în Montana, oprind motorul unei macarale de pe linia ferată terminus a companiei Taggart Transcontinental, la marginea lui Staford Copper Mine.

Mina lucrase în trei schimburi, zilele şi nopţile ei contopindu-se într-un interval continuu de bătălie spre a nu pierde niciun minut, nicio picătură de cupru pe care ar fi putut-o stoarce din lespezile unui

munte în deşertul industrial al naţiunii. Această macara se defectă în timpul operaţiunii de încărcare a unui tren; se opri deodată şi rămase atârnând, conturată de cerul înserării între un şir de vagoane goale şi grămezi de minereu brusc de neclintit.

Lucrătorii de la căile ferate şi de la mină se opriră uluiţi: descoperiră că în toată complexitatea echipamentului lui, printre perforatoare, motoare, macarale, aparate delicate de măsurat, reflectoarele masive care băteau în jos înspre gropile şi muchiile unui munte, nu exista sârmă pentru repararea macaralei. Se opriră, asemenea unor oameni aflaţi pe un transatlantic propulsat de generatoare de zece mii de cai-putere, care pier din cauza lipsei unui ac de siguranţă.

Şeful de gară, un tânăr cu trup nervos şi o voce bruscă, a dezizolat cablurile de la clădirea gării şi a pus macaraua din nou în funcţiune, iar în vreme ce minereul umplu, huruind, vagoanele, lumina lumânărilor apăru tremurătoare la asfinţit în ferestrele gării.

— Minnesota, Eddie, rosti Dagny cu îndârjire, închizând sertarul dosarului ei special. Comunică-i Diviziei Minnesota să trimită jumătate din stocul lor de sârmă în Montana.

— Dar, Doamne, Dumnezeule, Dagny! – toiul recoltei se apropie…

— Or să reziste pe parcursul ei, cred. Nu ne permitem să pierdem nici măcar un singur furnizor de cupru.

— Dar eu am obţinut, strigă James Taggart, când ea îi mai reaminti o dată. Am obţinut pentru tine prioritatea maximă la sârmă de cupru, solicitare de urgenţă, cel mai înalt nivel de raţionalizare, ţi-am dat toate cărţile, certificatele, documentele şi ordinele – ce vrei mai mult?

— Sârma de cupru.

— Am făcut tot ce-am fost în stare. Nimeni nu mă poate învinovăţi.

Ea nu protestă. Ediţia de după-amiază a ziarului zăcea pe biroul lui, iar ea se uita la un articol aflat pe pagina din spate: în California fusese adoptată o taxă statală de urgenţă, pentru uşurarea situaţiei şomerilor de pe cuprinsul statului, în valoare de 50% din venitul total al oricărei corporaţii locale, înainte de deducerea altor taxe; companiile petroliere din California ieşiseră din afaceri.

— Nu vă îngrijoraţi, domnule Rearden, rosti o voce onctuoasă pe o linie telefonică ce făcea legătura cu Washingtonul, am vrut doar să vă asigur că nu veţi avea de ce să vă îngrijoraţi.

— În legătură cu ce? întrebă Rearden, nedumerit.

— În legătură cu acea mică şi temporară confuzie din California. O s-o descâlcim cât ai bate din palme, a fost un act de insurecţie ilegală, guvernul statului lor nu avea dreptul să impună taxe locale în detrimentul taxelor naţionale, vom negocia imediat un aranjament echitabil – dar în acest răstimp, dacă aţi fost deranjat de vreun zvon nepatriotic în legătură cu companiile petroliere din California, am vrut

să vă spun că Rearden Steel a fost pusă în prima categorie de necesităţi esenţiale, solicitarea prioritară asupra oricărui petrol disponibil oriunde pe întinsul ţării, absolut prima categorie, domnule Rearden, aşa încât am dorit să ştiţi că nu aveţi de ce să vă faceţi griji în privinţa combustibilului pentru iarna aceasta!

Rearden puse jos receptorul, cu o încruntare îngrijorată, nu în legătură cu problema combustibului şi sfârşitul câmpurilor petroliere din California – dezastre de acest tip au devenit obişnuite, ci despre faptul că planificatorii de la Washington au socotit necesar să-l liniştească. Acest lucru era ceva nou; se întrebă în sinea lui ce anume însemna. De-a lungul anilor luptei lui, învăţase că un antagonism în aparenţă lipsit de cauză nu era greu de înfruntat, dar că o solicitare în aparenţă lipsită de cauză reprezenta o primejdie urâtă. Aceeaşi întrebare şi-o puse din nou, când, mergând pe o alee între structurile laminoarelor, distinse o siluetă gârbovită, a cărei postură combina un aer de insolenţă cu aerul de a aştepta să fie pocnit: era fratele lui, Philip.

De când se mutase la Philadelphia, Rearden nu îşi mai vizitase casa de dinainte şi nu mai ştiuse nimic despre familia sa, ale cărei facturi le achita în continuare. Apoi, în mod inexplicabil, de două ori în ultimele două săptămâni, îl surprinsese pe Philip rătăcind printre laminoare, fără vreun motiv aparent.

Nu era capabil să spună dacă Philip se furişa spre a-l evita sau aştepta să-i capteze atenţia; ambele variante păreau adevărate. Nu fusese în stare să descopere vreun indiciu referitor la scopul lui Philip, ci doar o incomprehensibilă solicitudine, de un gen pe care Philip nu-l manifestase niciodată.

Prima dată, ca răspuns la uimitul său „Ce faci aici?”, Philip rostise vag: „Păi, ştiu că nu-ţi face plăcere să vin la biroul tău”. „Ce doreşti?” „Oh, nimic… dar… ei bine, mama e îngrijorată în privinţa ta.” „Mama mă poate suna când doreşte.” Philip nu răspunse, dar continuase să-l chestioneze, într-o neconvingătoare manieră lejeră, despre munca, sănătatea, afacerea lui; întrebările loveau în mod ciudat în afara punctelor de interes, nu erau întrebări despre afacere, ci mai degrabă despre sentimentele lui, ale lui Rearden, referitoare la afacere. Rearden i-o tăiase scurt şi îi făcuse semn să plece, dar rămăsese cu o mică şi sâcâitoare senzaţie a unui incident care rămânea inexplicabil.

A doua oară, Philip a rostit, ca singură explicaţie:

— Vrem doar să ştim cum te simţi.

— Cine „vrem”?

— Păi… mama şi cu mine. Sunt vremuri grele şi… ei bine, mama vrea să ştie cum te simţi în legătură cu toate astea.

— Spune-i că n-am niciun sentiment.

Cuvintele părură a-l lovi pe Philip într-un mod deosebit, ca şi cum

acesta era singurul răspuns de care se temea.

— Pleacă de-aici, îi ordonă Rearden ostenit, iar data viitoare când o să vrei să mă vezi, fixează o întâlnire şi vino la biroul meu. Dar nu veni decât dacă ai ceva să-mi spui. Ăsta nu-i un loc în care se discută sentimente, ale mele sau ale oricui altcuiva.

Philip nu telefonase pentru o întâlnire, dar apăruse din nou acum, umblând greoi printre uriaşele forme ale laminoarelor, cu un aer vinovat şi totodată snob, ca şi cum şi-ar fi băgat nasul peste tot, dar în acelaşi timp ar fi dus-o de pe azi pe mâine.

— Dar chiar am ceva să-ţi spun! strigă el iute, ca răspuns la privirea încruntată a lui Rearden.

— De ce n-ai venit la biroul meu?

— Nu vrei să vin în biroul tău.

— Nu vreau să vii nici aici.

— Dar încerc doar… încerc doar să fiu politicos şi să nu-ţi răpesc timpul când eşti atât de ocupat… eşti foarte ocupat, nu-i aşa?

— Şi?

— Şi… păi, voiam să te prind într-un moment liber… ca să vorbesc cu tine.

— În legătură cu ce?

— Am… Ei bine, am nevoie de o slujbă.

Rosti acestea pe un ton beligerant şi se trase puţin îndărăt. Rearden îl privi inexpresiv.

— Henry, vreau o slujbă. Vreau să zic, aici, la laminoare. Vreau să-mi dai ceva de făcut. Vreau o slujbă, trebuie să-mi câştig traiul. M-am săturat de pomeni.

Căuta să spună ceva, glasul lui fiind ofensat şi rugător în acelaşi timp, ca şi cum necesitatea de a justifica rugămintea ar fi constituit o nedreaptă sarcină pentru el.

— Vreau un trai pe propriile-mi picioare, nu-ţi cer de pomană, îţi cer să-mi dai o şansă!

— Asta-i o fabrică, Philip, nu o casă de jocuri de noroc. Noi nu riscăm şi nici nu oferim şanse.

— Îţi cer să-mi dai o slujbă!

— De ce-aş face-o?

— Pentru că am nevoie de ea!

Rearden arătă către izbucnirile roşietice de flăcări care ţâşneau din forma neagră a unui furnal, azvârlind în siguranţă trei sute de metri de oţel-lut şi abur-încorporat deasupra lor.

— Am avut nevoie de furnalul acela, Philip. Nu nevoia mea mi l-a dat.

Chipul lui Philip avea o expresie ca şi cum n-a auzit nimic.

— Oficial, nu poţi angaja pe nimeni, dar asta-i doar o chestiune tehnică, dacă mă angajezi, prietenii mei or să-şi dea aprobarea şi…

Ceva din privirea lui Rearden îl făcu să se oprească brusc, apoi întrebă cu o voce nervos-nerăbdătoare:

— Ei, ce s-a-ntâmplat? E ceva în neregulă cu ce-am spus?

— Cu ceva ce n-ai spus.

— Poftim?

— Ceva ce te agiţi să nu pomeneşti.

— Ce?

— Că nu-mi poţi fi de niciun folos.

— Asta vrei tu să... începu să spună Philip automat justificare, dar se opri şi nu termină propoziţia.

— Da, replică Rearden, zâmbindu-i, asta-i ceea ce cred, în primul rând.

Ochii lui Philip priviră în altă direcţie; atunci când vorbi, vocea sa suna ca şi cum s-ar fi năpustit la întâmplare, alegând propoziţii disparate:

— Suntem cu toţii îndreptăţiţi să ne câştigăm traiul... Eu cum o să mi-l câştig, dacă nimeni nu-mi dă nicio şansă?

— Eu cum mi l-am câştigat?

— Nu m-am născut proprietar de oţelărie.

— Eu, da?

— Pot face tot ceea ce faci tu, dacă o să mă înveţi.

— Pe mine cine m-a învăţat?

— De ce tot repeţi asta? Nu vorbeam de tine!

— Eu, da.

După un moment, Philip mormăi:

— Ce-ţi pasă ţie? Nu e vorba de traiul tău!

Rearden arătă spre siluetele de oameni în licăririle de abur ale furnalului.

— Poţi face ce fac ei?

— Nu-nţeleg ce vrei să...

— Ce se va-ntâmpla dacă te pun acolo, iar tu o să-mi distrugi o grămadă de oţel?

— Ce-i mai important, să fie turnat oţelul tău nenorocit sau să am eu ce mânca?

— Cum propui să ai ce mânca, dacă oţelul nu e turnat?

Pe chipul lui Philip apăru o expresie de reproş.

— Nu mă aflu în situaţia de a mă certa cu tine, pentru că eşti într-o poziţie de superioritate.

— Atunci, nu te certa.

— Cum?

— Ţine-ţi gura şi pleacă de-aici.

— Dar voiam să...

Rearden chicoti.

— Voiai să spui că eu ar trebui să tac din gură, pentru că mă aflu

într-o poziţie de superioritate şi ar trebui să renunţ în favoarea ta, pentru că tu n-ai nicio poziţie?

— Acesta e un mod deosebit de crud de a enunţa un principiu moral.

— Dar la asta se rezumă principiul tău moral, nu-i aşa?

— Nu poţi discuta moralitatea în termeni materialişti.

— Noi discutăm o slujbă într-o oţelărie, băiete! Ăsta-i un loc materialist!

Trupul lui Philip se tensionă puţin, iar ochii lui deveniră puţin mai sticloşi, ca şi cum i-ar fi fost frică de locul în care se afla, având un resentiment faţă de ceea ce vedea, într-un efort de a nu concede realitatea sa. Rosti, în scâncetul moale, încăpăţânat al unui descântec voodoo:

— E un imperativ moral, acceptat în mod universal în ziua de azi, că orice om are dreptul la o slujbă. – Glasul lui deveni mai puternic: Am dreptul la asta!

— Ai? Dă-i drumul atunci, du-te şi ia-ţi-o!

— Ce zici?

— Du-te şi ia-ţi-o. Culege-o din tufişuri, acolo unde crezi că creşte ea.

— Vreau să spun că…

— Vrei să spui că nu e aşa? Vrei să spui că ai nevoie de ea, dar n-o poţi crea? Vrei să spui că ai dreptul la o slujbă pe care trebuie s-o creez eu pentru tine?

— Da!

— Şi dacă n-o creez?

Tăcerea prinse a se întinde secundă după secundă.

— Nu te înţeleg, zise Philip; vocea lui avea uluirea mânioasă a unui om care recită formulele unui rol probat de multe ori, dar primeşte încontinuu replici greşite. Nu înţeleg de ce nu mai poate omul vorbi cu tine. Nu înţeleg ce fel de teorie propui şi…

— Oh, ba da, înţelegi.

Ca şi cum ar refuza să creadă că formulele ar putea da greş, Philip explodă:

— De când te-ai apucat de filosofie abstractă? Eşti doar un om de afaceri, nu ai căderea să te ocupi cu chestiuni de principiu, ar trebui să laşi lucrul acesta pe seama experţilor care au recunoscut de secole…

— Termină, Philip. Care-i şmecheria?

— Şmecheria?

— De ce ambiţia asta bruscă?

— Păi, în vremuri precum astea…

— Precum care?

— Păi, fiecare om are dreptul de a avea nişte mijloace de sprijin şi

de a nu fi dat deoparte... Când lucrurile sunt atât de nesigure, omul trebuie să aibă o anumită siguranţă... un punct de sprijin... Vreau să spun, în vremuri precum astea, dacă ţi s-ar întâmpla ţie ceva, eu n-aş avea nicio...

— Ce te aştepţi să mi se întâmple?

— Oh, nu mă aştept! Nu mă aştept! – strigătul era, în mod ciudat, incomprehensibil de autentic. Eu nu mă aştept să se întâmple nimic!... Tu te aştepţi?

— Cum ar fi?

— De unde să ştiu?... Dar nu am altceva în afara salariului derizoriu pe care mi-l dai şi... şi s-ar putea să te răzgândeşti oricând.

— S-ar putea.

— Iar eu n-am absolut nicio influenţă asupra ta.

— De ce ţi-au trebuit atât de mulţi ani ca să-ţi dai seama de lucrul acesta şi să începi să-ţi faci griji? De ce acum?

— Pentru că... pentru că te-ai schimbat. Aveai... aveai un sentiment al datoriei şi al responsabilităţii morale, dar... le pierzi. Le pierzi, nu-i aşa?

Rearden îl studia în tăcere; era ceva deosebit în maniera lui Philip de a aluneca către întrebări, ca şi cum cuvintele lui erau întâmplătoare, dar întrebările prea întâmplătoare, uşor insistente reprezentau cheia scopului său.

— Ei bine, o să fiu bucuros să-ţi iau povara de pe umeri, dacă-ţi sunt o povară! rosti Philip deodată. Dă-mi o slujbă şi conştiinţa ta n-o să te mai sâcâie în legătură cu mine!

— Nu mă sâcâie.

— Asta vreau să spun. Nu-ţi pasă. Nu-ţi pasă ce se întâmplă cu unul dintre noi, este?

— Care „noi”?

— Păi... Mama şi cu mine şi... şi omenirea în general. Dar n-o să apelez la sinele tău mai bun. Ştiu că eşti gata să te debarasezi de mine într-o clipită, aşa că...

— Minţi, Philip. Nu de asta eşti tu îngrijorat. Dacă aşa ar sta lucrurile, ai pescui o sumă mare de bani, nu o slujbă, nu...

— Nu! Vreau o slujbă! – strigătul fu imediat şi aproape frenetic. Nu încerca să mă cumperi cu bani! Vreau o slujbă!

— Revino-ţi în fire, biet păduche. Tu te-auzi ce spui?

Philip îşi scuipă răspunsul cu neputincioasă furie:

— Nu poţi să-mi vorbeşti în felul acesta!

— Tu poţi?

— Eu doar...

— „Să te cumpăr”? De ce să încerc să te cumpăr în loc să-ţi dau un şut în fund, aşa cum ar fi trebuit, cu ani în urmă?

— Păi, la urma urmei, sunt fratele tău!

— Ce vrea să însemne asta?

— Trebuie să avem anumite sentimente faţă de un frate.

— Tu ai?

Gura lui Philip se bosumflă; nu răspunse; aşteptă; Rearden îl lăsă să aştepte. Philip bodogăni:

— Ar trebui... cel puţin... să ai respect pentru sentimentele mele... dar n-ai.

— Tu ai pentru ale mele?

— Ale tale? Sentimentele tale? – în glasul lui Philip nu era maliţie, ci mai rău: era o uimire adevărată, plină de indignare. Tu n-ai niciun sentiment. N-ai simţit niciodată nimic. N-ai suferit niciodată!

Era ca şi cum pe Rearden l-ar fi lovit peste faţă o grămadă de ani, prin intermediul unei senzaţii şi al unei imagini: exact senzaţia pe care o avusese în cabina locomotivei primului tren de pe Linia John Galt – şi imaginea ochilor lui Philip, palizi, pe jumătate lichizi, vădind cea mai cumplită degradare omenească: o indisputabilă durere şi, cu obscena insolenţă a unui schelet faţă de o fiinţă umană, pretinzând ca această durere să fie considerată drept cea mai înaltă dintre valori. Tu nu ai suferit niciodată, spuneau acuzator ochii – în timp ce el vedea noaptea petrecută la biroul lui când fuseseră luate minele lui – momentul în care semnase Certificatul de dar prin care preda compania Rearden Metal – luna de zile în interiorul unui avion care căuta rămăşiţele lui Dagny. Tu nu ai suferit niciodată, îi comunicau ochii, cu dispreţ sigur de sine – în timp ce el îşi aducea aminte senzaţia de mândră castitate cu care se luptase pe parcursul acelor momente, refuzând să se predea durerii, o senzaţie alcătuită din iubirea sa, loialitatea sa, cunoaşterea faptului că bucuria reprezintă scopul existenţei, neconstituind ceva de care să te împiedici, ci ceva ce trebuie realizat, iar actul de trădare înseamnă a lăsa viziunea ei să se înece în mlaştina torturii de moment. Tu nu ai suferit niciodată, rostea privirea moartă a ochilor, tu nu ai simţit nimic niciodată, pentru că doar a suferi înseamnă a simţi – nu există bucurie, ci doar suferinţă şi absenţa suferinţei, doar suferinţă şi zero, atunci când nu simţi nimic – eu sufăr; sunt schimonosit de suferinţă, sunt alcătuit din suferinţă nediluată, asta reprezintă puritatea mea, virtutea mea – iar a ta, tu, cel neschimonosit, tu cel care nu te plângi, a ta constă în a mă uşura pe mine de durerea mea – taie-ţi trupul tău lipsit de suferinţă spre a mi-l obloji pe al meu, taie-ţi sufletul nesimţitor spre a-l opri pe al meu să mai simtă – şi voi realiza idealul suprem, triumful asupra vieţii, zeroul! El vedea natura celor care, de veacuri, nu dăduseră înapoi în faţa predicatorilor anihilării – el vedea natura duşmanilor cu care se luptase toată viaţa.

— Philip, rosti el, pleacă de-aici.

Glasul său era precum o rază de soare într-o morgă, era glasul

simplu, uscat, de zi cu zi al unui om de afaceri, sunetul sănătăţii, adresat unui duşman ce nu poate fi onorat prin mânie, nici măcar prin groază.

— Şi nici măcar să nu încerci să intri în aceste laminoare, pentru că la fiecare intrare vor primi ordine să te dea afară, dacă încerci să intri!

— Ei bine, la urma urmei, zise Philip, pe tonul supărat şi precaut al unei încercări de ameninţare, aş putea să-i pun pe prietenii mei să-mi dea o slujbă aici şi să te oblige s-o accepţi!

Rearden dăduse să plece, dar se opri şi se întoarse să-l privească pe fratele său.

Momentul în care Philip avu o bruscă revelaţie nu fu săvârşit prin intermediul gândirii, ci al acelei întunecate senzaţii care constituia unicul său mod de conştiinţă: avu o senzaţie de teroare, care-l strângea de gât, repercutându-se în stomacul lui – vedea răspândirea laminoarelor, cu flamurile hoinare ale flăcărilor, cu cupele pline de metal topit deplasându-se prin spaţiu pe cabluri delicate, cu găuri deschise de culoarea cărbunilor strălucitori, cu macarale care se apropiau de capul său, înaintând cu greu, ţinând tone de oţel prin puterea invizibilă a magneţilor – şi realiză că îi era frică de acest loc, o frică de moarte, că nu cuteza să se mişte fără protecţia şi îndrumarea bărbatului din faţa lui – apoi se uită la persoana înaltă, dreaptă care stătea nemişcată, cu ochi neşovăitori, a cărei privire tăiase prin stâncă şi flacără spre a construi acest loc – iar în acel moment realiză cu câtă uşurinţă bărbatul pe care el îşi propunea să-l constrângă ar putea lăsa o singură găleată de metal să se încline mai devreme sau ar putea lăsa o singură macara să dea drumul încărcăturii ei cu jumătate de metru mai devreme de ţintă, şi n-ar mai rămâne nimic din el, din Philip cel care emite pretenţii – iar singura lui protecţie consta în faptul că mintea sa se putea gândi la astfel de acţiuni, dar mintea lui Hank Rearden nu.

— Dar mai bine rămânem într-o relaţie de prietenie, spuse Philip.

— Bine-ai face, zise Rearden şi se îndepărtă.

Oamenii care adulează durerea – îşi zise Rearden, privind fix către imaginea duşmanilor pe care nu fusese niciodată în stare să-i înţeleagă – sunt oameni care adulează durerea. Părea monstruos, dar deosebit de lipsit de importanţă.

Nu simţea nimic. Era asemenea încercării de a chema emoţia faţă de obiecte neînsufleţite, faţă de gunoaie care alunecă pe panta unui munte, spre a-l strivi. Poţi fugi, poţi construi ziduri de protecţie sau poţi fi strivit – dar nu poţi conferi mânie, indignare sau preocupare morală mişcărilor nesimţitoare ale ne-viului; nu, mai rău, îşi spuse – ale anti-viului.

Aceeaşi senzaţie de detaşată nepăsare îl stăpâni în timp ce şedea în faţa unui tribunal din Philadelphia şi urmărea oameni săvârşind

mişcări care urmau să-i acorde divorţul. Îi urmări cum rostesc generalităţi în mod mecanic, cum recită exprimări vagi de dovezi necinstite, cum joacă un joc complicat de a înşirui cuvinte care nu transmit fapte sau înţeles. El îi plătise să facă acest lucru – el, cel căruia legea nu-i permitea nicio altă cale de a-şi obţine libertatea, niciun drept de a afirma felul în care stau lucrurile şi de a pleda pentru adevăr – legea care îi lăsa destinul nu în seama unor reguli obiective definite în mod obiectiv, ci la cheremul unui judecător cu o faţă ofilită şi o privire de vană şiretenie.

Lillian nu era prezentă în sală; avocatul ei gesticula din când în când cu energia de a lăsa apa să i se scurgă printre degete. Ştiau cu toţii dinainte verdictul şi cunoşteau şi motivul său; ani şi ani, nu existase alt motiv, în afară de moft. Ei păreau a considera acest lucru drept îndreptăţita lor prerogativă; se comportau ca şi cum scopul procedurii n-ar fi fost judecarea unui proces, ci acela de a le oferi lor slujbe, ca şi cum slujbele lor ar fi constat în recitarea unor formulări adecvate fără responsabilitatea de a şti ce anume realizau respectivele formulări, ca şi cum o sală de tribunal ar fi constituit unicul loc în care problema a ceea ce e drept şi a ceea ce nu e drept ar fi irelevantă, iar ei, oamenii însărcinaţi cu a face dreptate, erau suficient de înţelepţi spre a realiza că nu există dreptate. Ei se comportau asemenea unor sălbatici care săvârşesc un ritual menit să-i elibereze de realitatea obiectivă.

Dar cei zece ani de căsătorie fuseseră reali, îşi spuse el – iar aceştia erau oamenii care îşi asumaseră puterea de a scăpa de el, de a hotărî dacă el va avea o şansă de mulţumire pe pământ sau dacă va fi condamnat să se chinuie pentru tot restul vieţii. Îşi aduse aminte respectul lipsit de milă în maniera austeră pe care îl simţise pentru contractul său de căsătorie, pentru toate contractele şi toate obligaţiile sale legale – şi înţelese ce tip de legalităţi era de aşteptat să servească scrupuloasa sa deferenţă.

Observă că marionetele din sala de tribunal începuseră să se uite la el în maniera şmecheră, înţeleaptă a părtaşilor la o conspiraţie care împărtăşesc o vină comună, fiind la adăpost, în mod reciproc, de condamnarea morală. Apoi, când ei observară că el era singurul om din încăpere care se uita deschis în ochii oricui, văzu crescând resentimentul în privirea lor. Incredul, el îşi dădu seama ce anume se aştepta de la el: victima, înlănţuită, legată, cu căluş la gură şi lăsată fără vreo altă scăpare în afara mitei, trebuia să creadă că farsa pe care o achiziţionase reprezenta un proces în justiţie, că edictele care-l transformau în sclav aveau validitate morală, că el se făcea vinovat de coruperea integrităţii gardienilor justiţiei şi că vina îi aparţinea lui, nu lor. Era ca şi cum victima unui jaf ar fi fost făcută vinovată pentru coruperea integrităţii răufăcătorului. Şi cu toate acestea – îşi spuse –

de-a lungul şirului de generaţii de şantaj politic, nu birocraţii jefuitori fuseseră făcuţi vinovaţi, ci industriaşii legaţi în lanţuri, nu oamenii care făcuseră trafic de favoruri legale, ci aceia care erau obligaţi să le cumpere; iar pe parcursul acelor generaţii de cruciade împotriva corupţiei, remediul constase întotdeauna nu în eliberarea victimelor, ci în acordarea unor puteri sporite de şantaj şantajiştilor. Singura vină a victimelor, îşi spuse el, era aceea de a fi acceptat drept vină această situaţie.

Când ieşi din sala de tribunal în burniţa rece a unei după-amiezi cenuşii, el se simţi ca şi cum fusese divorţat nu numai de Lillian, ci de toată societatea omenească ce sprijinise procedura la care fusese martor.

Faţa avocatului său, un bărbat în vârstă de şcoală veche, avea o expresie care dădea senzaţia că tânjea să facă o baie.

— Ia zi, Hank, întrebă el ca unic comentariu, în clipa asta există ceva pe care jefuitorii sunt nerăbdători să ia de la tine?

— Din câte ştiu eu, nu. De ce?

— Treaba a mers prea lin. Au fost nişte puncte la care mă aşteptam la presiune şi la nişte aluzii la probleme suplimentare, dar băieţii au mers mai departe şi nu au profitat de astea. Mi se pare că au venit ordine de sus să te trateze cu blândeţe şi să te lase să-ţi vezi de treabă. Oare plănuiesc ceva nou împotriva laminoarelor tale?

— Nu, din câte ştiu eu, rosti Rearden – şi fu uimit să audă în mintea sa: „Şi nici nu-mi pasă”.

În aceeaşi după-amiază, la laminoare, îl văzu pe Doica venind în grabă către el – un personaj şleampăt, neastâmpărat, cu un ciudat amestec de bruscheţe, stângăcie şi fermitate.

— Domnule Rearden, aş vrea să vă spun câteva cuvinte.

Glasul lui era neîncrezător, dar în acelaşi timp ciudat de ferm.

— Zi-i.

— Vreau să vă întreb ceva. Chipul băiatului era solemn şi încordat. Vreau să ştiţi că ştiu că ar trebui să mă refuzaţi, dar vreau totuşi să vă pun întrebarea aceasta… şi… dacă e o obrăznicie, trebuie doar să-mi spuneţi să mă duc la naiba.

— Bine. Încearcă.

— Domnule Rearden, mi-aţi da o slujbă? – efortul de a avea un ton normal era cel care trăda zilele de luptă din spatele întrebării. Vreau să mă las de ceea ce fac în momentul acesta şi să m-apuc de muncă. Vreau să spun, muncă adevărată – în producerea oţelului, aşa cum credeam c-o să încep, la un moment dat. Vreau să-mi câştig existenţa. M-am săturat să tot fiu o ploşniţă.

Rearden nu se putu abţine să nu surâdă şi să nu-şi amintească, pe tonul unui citat: „De ce să folosim cuvinte ca acestea, Non-Absolutule? Dacă nu întrebuinţăm cuvinte urâte, n-o să avem nicio

urâţenie şi…” Dar văzu onestitatea disperată pe chipul băiatului şi se opri, iar surâsul îi dispăru.

— Vorbesc serios, domnule Rearden. Ştiu ce înseamnă cuvântul acesta şi este termenul potrivit. M-am săturat să fiu plătit, cu banii dumneavoastră, spre a nu face altceva decât să vă împiedic să faceţi bani. Sunt conştient de faptul că oricine lucrează în ziua de azi e doar un tâmpit pentru nemernici ca mine, dar… ei bine, fir-ar să fie, aş prefera să fiu un tâmpit, dacă numai asta mi-a mai rămas!

Glasul se ridicase, devenind strigăt.

— Vă rog să mă iertaţi, domnule Rearden, rosti el pe un ton ţeapăn, privind într-o parte.

După o clipă, continuă pe tonul său de lemn, lipsit de emoţie.

— Vreau să scap de vânzoleala asta de director adjunct al distribuţiei. Nu îmi dau seama dacă v-aş fi de vreun ajutor, am o diplomă de absolvent de metalurgie, dar care nu valorează nici cât hârtia pe care e tipărită. Dar socotesc că am învăţat câte ceva despre meserie în cei doi ani de când sunt aici – iar dacă m-aţi pune la treabă, ca măturător, colector de fier vechi sau orice altă slujbă mi-aţi încredinţa, le-aş spune unde să-şi bage postul de director adjunct şi aş merge să muncesc pentru dumneavoastră mâine, săptămâna viitoare, în clipa asta sau când aţi spune dumneavoastră.

Evită să se uite la Rearden, nu ca formă de evaziune, ci ca şi cum n-ar fi avut dreptul să facă acest lucru.

— De ce ţi-era frică să mă întrebi? întrebă Rearden cu blândeţe.

Băiatul îl privi cu indignată uimire, ca şi cum răspunsul se impunea de la sine.

— Pentru că după felul în care am început aici şi după felul în care m-am comportat şi m-am achitat de postul de adjunct, dacă vin să vă cer o favoare, ar trebui să mă pocniţi peste gură!

— Ai învăţat o grămadă de lucruri în cei doi ani de când eşti aici.

— Nu, am – se uită la Rearden, înţelese, privi în altă parte şi continuă sec: Da… dacă asta vreţi să spuneţi.

— Ascultă, puştiule, ţi-aş da o slujbă în clipa asta şi ţi-aş încredinţa cu mult mai mult decât un post de măturător, dacă mi-ar sta cu putinţă. Dar ai uitat de Comitetul Unificării? Nu am dreptul să te angajez, iar tu n-ai dreptul să-ţi dai demisia. Bineînţeles, oamenii îşi dau tot timpul demisia, iar noi angajăm alte persoane sub nume false şi cu documente măsluite, care atestă că au lucrat aici de ani de zile. Ştii lucrul ăsta şi-ţi mulţumesc că-ţi ţii gura închisă. Dar crezi că, dacă te-aş angaja în felul ăsta, prietenii tăi de la Washington n-ar băga de seamă?

Băiatul clătină încet din cap.

— Crezi că dacă ai părăsi slujba lor ca să devii măturător, ei n-ar înţelege motivul tău?

Băiatul încuviinţă din cap.

— Ţi-ar da drumul?

Băiatul clătină din cap. După un moment, rosti pe un ton de disperată uimire:

— Nu m-am gândit deloc la acest lucru, domnule Rearden. Am uitat de ei. Tot timpul m-am gândit dacă m-aţi accepta sau nu şi că singurul lucru care contează e hotărârea dumneavoastră.

— Ştiu.

— Şi... este singurul lucru care contează, de fapt.

— Da, Non-Absolutule, aşa este.

Gura băiatului zvâcni brusc într-un scurt zâmbet.

— Bănuiesc că sunt legat mai zdravăn decât oricare alt tâmpit...

— Da, nu poţi face nimic acum, în afară de o cerere la Consiliul Unificării, solicitând permisiunea de a-ţi schimba slujba. Eu o să sprijin cererea ta, dacă vrei să încerci, doar că nu cred c-or să ţi-o aprobe. Nu cred c-or să te lase să lucrezi pentru mine.

— Nu. N-or să mă lase.

— Dacă o să faci suficiente manevre şi o să minţi suficient, s-ar putea să-ţi dea voie să te transferi la o slujbă privată, la vreo altă companie metalurgică.

— Nu! Nu vreau să mă duc nicăieri în altă parte! Nu vreau să plec de-aici!

Rămase cu privirea aţintită asupra vaporilor invizibili de ploaie de deasupra flăcării furnalelor. După câteva clipe, rosti încet:

— Cred c-ar fi mai bine să stau la locul meu. Ar fi mai bine să continui să fiu un jefuitor-adjunct. Pe lângă asta, dacă aş pleca, Dumnezeu ştie cu ce nemernic or să vă potcovească în locul meu!

Dădu să plece.

— Clocesc ei ceva, domnule Rearden. Nu ştiu despre ce e vorba, dar se pregătesc să vă pună ceva-n cârcă.

— Ce?

— Nu ştiu. Dar, în ultimele săptămâni au ţinut sub observaţie fiecare deschizătură de-aici, fiecare abandonare a unui loc de muncă şi şi-au strecurat înăuntru oameni din gaşca lor. Un ciudat gen de gaşcă – nişte bătăuşi în toată regula, unii dintre ei aş jura că n-au mai pus niciodată piciorul într-o oţelărie. Am primit ordine să accept cât mai mulţi „băieţi de-ai noştri”. Nu mi s-a spus de ce. Nu ştiu ce anume plănuiesc. Am încercat să-i trag de limbă, dar sunt extrem de rezervaţi în privinţa asta. Cred că nu mai au încredere în mine. Bănuiesc că mi-am pierdut abordarea adecvată. Tot ce ştiu e că se pregătesc să săvârşească ceva aici.

— Mulţumesc că m-ai avertizat.

— O să încerc din răsputeri să mai obţin informaţii în timp.

Se întoarse brusc pe călcâie şi dădu să plece, dar se opri.

— Domnule Rearden, dacă ar fi fost la latitudinea dumneavoastră, m-aţi fi angajat?

— Te-aş fi angajat, bucuros şi pe loc.

— Mulţumesc, domnule Rearden, rosti el cu voce solemnă şi joasă.

Rearden rămase privind după el, înţelegând, cu un sfâşietor zâmbet de milă, cu ce anume pleca ex-relativistul, ex-pragmatistul, ex-amoralistul.

* * *

În după-amiaza zilei de 11 septembrie, un fir de sârmă de cupru se rupse în Minnesota, oprind benzile transportoare ale unui elevator de siloz de la o mică gară de provincie a companiei Taggart Transcontinental.

Un şuvoi de boabe de grâu se deplasa pe autostrăzi, drumuri, cărările abandonate de provincie, golind mii de hectare de ogoare pe fragilele baraje ale staţiilor de cale ferată. Acesta se mişca zi şi noapte, primele firicele devenind şuvoaie, apoi râuri, după aceea torente – mişcându-se cu camioane decrepite cu motoare tuberculoase, care-şi dădeau duhul – în căruţe trase de scheletele ruginite ale cailor hămesiţi – în care trase de boi – cu nervii şi ultimul strop de energie ale oamenilor care trăiseră de-a lungul a doi ani de dezastru pentru triumfala recompensare a recoltei gigantice a acestei toamne, oameni care îşi peticiseră camioanele şi căruţele cu sârmă, pături, frânghii şi nopţi albe, spre a le face să reziste şi la această călătorie, ca să care grânele şi să se prăbuşească la destinaţie, dar să le acorde proprietarilor lor o şansă de supravieţuire.

În fiecare an, în acest anotimp, o altă activitate se declanşa pe întinsul ţării, atrăgând vagoane din toate colţurile continentului către Divizia din Minnesota a companiei Taggart Transcontinental, zgomotul roţilor de tren precedând scârţâitul vagoanelor, asemenea unui ecou de înaintare riguros planificat, ordonat şi cronometrat spre a face faţă potopului. Divizia din Minnesota se înecase pe parcursul anului, spre a reveni în mod violent la viaţă pentru săptămânile recoltei; paisprezece mii de vagoane de marfă se aglomerau în triajele ei în fiecare an; de această dată erau aşteptate cincisprezece mii. Primele dintre trenurile cu grâne începuseră să direcţioneze şuvoiul către înfometatele mori de făină, apoi brutării, apoi stomacuri ale naţiunii – dar conta fiecare tren, vagon şi elevator de siloz şi nu exista minut sau centimetru de spaţiu de irosit.

Eddie Willers observa chipul lui Dagny, în timp ce aceasta răsfoia fişele din dosarul ei de urgenţă; îşi putea da seama după expresia ei de conţinutul fişei.

— Terminalul, rosti ea liniştit, închizând dosarul. Dă telefon la Terminalul de jos şi spune-le să trimită jumătate din stocul lor de

sârmă în Minnesota.

Eddie nu zise nimic şi se supuse.

El nu spuse nimic, în dimineaţa în care depuse pe biroul ei o telegramă de la filiala Taggart din Washington, prin care era informată de directiva care, datorită cronicei penurii de cupru, ordona ca agenţii guvernamentali să rechiziţioneze toate minele de cupru şi să le administreze în calitate de serviciu public.

— Ei bine, zise ea, lăsând să cadă telegrama în coşul de gunoi, pentru Montana ăsta-i sfârşitul.

Ea nu spuse nimic atunci când James Taggart o anunţă că dădea ordin să întrerupă utilizarea vagoanelor-restaurant pe trenurile companiei Taggart.

— Nu ne mai putem permite acest lucru, explică el, întotdeauna am pierdut bani cu nenorocitele alea de vagoane-restaurant şi nu avem de unde să facem rost de mâncare; când restaurantele se închid din cauză că nu sunt în stare să pună mâna pe câteva kilograme de carne de cal, cum se poate trage nădejde ca firmele de căi ferate să facă lucrul ăsta? În definitiv, de ce naiba trebuie noi să hrănim pasagerii? Au noroc dacă le oferim transport, ar călători şi cu vagoane de transportat vite dacă ar fi nevoie, lasă-i să-şi facă pachete cu mâncare, ce ne pasă nouă? – n-au alte trenuri pe care să le ia!

Telefonul de pe biroul ei devenise nu o voce a afacerii, ci o sirenă de alarmă pentru apelurile disperate de dezastru. „Domnişoară Taggart, nu mai avem sârmă de cupru!”, „Cuie, domnişoară Taggart, cuie obişnuite, puteţi spune cuiva să ne trimită o ladă de cuie?” „Puteţi găsi nişte vopsea, domnişoară Taggart, orice tip de vopsea rezistentă la apă?”

Dar un subsidiu de la Washington în valoare de treizeci de milioane de dolari fusese investit în Proiectul soia – o enormă suprafaţă în Louisiana, unde se cocea o recoltă de soia, aşa cum fusese promovată şi organizată de către Emma Chalmers, în scopul recondiţionării obiceiurilor dietetice ale naţiunii. Emma Chalmers, cunoscută mai bine sub numele de Kip’s Ma, era o bătrână sociologă care colindase pe la Washington vreme de ani de zile, aşa după cum alte femei de vârsta ei colindau barurile. Pentru un anumit motiv pe care nimeni nu-l putea defini, moartea fiului ei în catastrofa din tunel îi conferise la Washington aura martirajului, accentuată de recenta ei convertire la budism. „Soia este o plantă cu mult mai robustă, mai nutritivă şi mai economică decât toate alimentele extravagante pe care dieta noastră risipitoare, indulgentă cu sine ne-a condiţionat s-o aşteptăm”, a spus Kip’s Ma la radio; vocea ei a sunat mereu ca şi cum ar fi căzut în picături, nu de apă, ci de maioneză.

„Soia constituie un excelent substitut pentru pâine, carne, cereale şi cafea, iar dacă noi toţi am fi obligaţi să adoptăm soia ca aliment de

bază, ea ar rezolva criza alimentară naţională şi ar face posibilă hrănirea mai multor oameni. Cel mai măreţ aliment pentru cel mai mare număr de oameni – acesta este sloganul meu. Într-o perioadă de disperată nevoie publică, este datoria noastră să ne sacrificăm gusturile somptuoase şi să ne întoarcem la alimentaţia prosperităţii adaptându-ne la hrana simplă, sănătoasă pe baza căreia popoarele Orientului au supravieţuit într-o atât de nobilă manieră vreme de veacuri. Avem de învăţat o grămadă de lucruri de la popoarele din Orient." „Ţevi de cupru, domnişoară Taggart, ne puteţi face rost de pe undeva de nişte ţevi de cupru?" implorau vocile la telefon. „Ştifturi de şină, domnişoară Taggart!" „Şurubelniţe, domnişoară Taggart!" „Becuri, domnişoară Taggart, nu se mai găsesc becuri electrice pe o rază de două mile în jur!"

Dar cinci milioane de dolari erau cheltuiţi de Biroul de Condiţionare Morală pe Compania Populară de Operă, care călătorea prin ţară, dând spectacole gratuit oamenilor care, cu o singură masă pe zi, nu-şi puteau permite energia de a merge pe jos până la clădirea operei. Şapte milioane de dolari fuseseră acordate unui psiholog însărcinat cu un proiect de rezolvare a crizei mondiale prin cercetări în domeniul naturii dragostei fraterne. Zece milioane fuseseră acordate unui fabricant al unei noi brichete electronice pentru ţigări, dar în magazinele ţării nu existau ţigări. Pe piaţă se găseau lanterne, dar nu găseau baterii; erau aparate de radio, dar nu se găseau lămpi; se găseau aparate de filmat, dar nu şi peliculă. Producţia de aeroplane fusese declarată „suspendată temporar". Călătoriile aeriene în scopuri personale fuseseră interzise şi erau rezervate exclusiv misiunilor de „necesitate publică". Un industriaş care călătorea spre a-şi salva fabrica nu era socotit ca având o necesitate publică şi nu se putea urca la bordul unui avion; un funcţionar care călătorea spre a strânge impozite era socotit şi se putea îmbarca.

„Oamenii fură piuliţe şi buloane de la şinele de cale ferată, domnişoară Taggart, le fură noaptea, iar stocul nostru se epuizează, magazia diviziei este goală, ce facem, domnişoară Taggart?"

Dar în Parcul Poporului din Washington era instalat un televizor cu imagine supercolor, cu un ecran de 1,50 metri, iar la Institutul de Stat pentru Ştiinţă era instalat un superciclotron pentru studierea razelor cosmice, care urma să fie finalizat în zece ani.

„Necazul cu lumea noastră modernă, declara doctorul Robert Stadler la radio, la ceremonia de inaugurare a construcţiei ciclotronului, este că prea mulţi oameni gândesc prea mult. Este cauza tuturor fricilor şi îndoielilor noastre curente. Nişte cetăţeni luminaţi ar trebui să abandoneze adularea superstiţioasă a logicii şi demodatul reazem al raţiunii. Aşa după cum profanii lasă medicina în seama doctorilor, a electroniştilor şi a inginerilor, la fel şi oamenii care

nu sunt calificaţi să gândească ar trebui să lase orice proces al gândirii pe seama experţilor şi să aibă încredere în autoritatea superioară a acestora. Numai experţii sunt capabili să înţeleagă descoperirile ştiinţei moderne, care au dovedit că gândul reprezintă o iluzie şi că mintea este un mit."

„Această epocă de nefericiri reprezintă pedepsirea de către Dumnezeu a omului pentru păcatul de a se bizui pe mintea sa!" mârâiau vocile triumfătoare ale misticilor de orice gen şi din orice sectă, în colţuri de stradă, în corturi leoarcă de ploaie, în temple ruinate. „Chinul acestei lumi constituie rezultatul încercării omului de a trăi în conformitate cu raţiunea! Aici v-au adus gândirea, logica şi ştiinţa! Şi nu va exista salvare până când oamenii nu vor realiza că mintea lor mortală este neputincioasă în a rezolva problemele lor şi până când nu se vor întoarce la credinţă, credinţa în Dumnezeu, credinţa într-o autoritate superioară!"

Şi confruntându-se cu ea zilnic, iată produsul final a tuturor lucrurilor, moştenitorul şi controlorul de bilete – Cuffy Meigs, omul insensibil la gândire.

Cuffy Meigs se preumbla prin birourile companiei Taggart Transcontinental, îmbrăcat într-o tunică semimilitară şi lovindu-şi cu o servietă de piele strălucitoare jambierele de piele strălucitoare. Avea într-un buzunar un pistol automatic, iar în celălalt un picior de iepure.

Cuffy Meigs încerca să o evite; comportamentul lui era parţial dispreţ, ca şi cum ar fi considerat-o o idealistă lipsită de spirit practic, parţial respect superstiţios, ca şi cum ea ar fi posedat un fel de putere incomprehensibilă cu care el prefera să nu se încurce. Se comporta ca şi cum prezenţa ei nu aparţinea viziunii lui despre o companie de căi ferate, şi totuşi ca şi cum ar fi fost singura prezenţă pe care nu îndrăznea să o conteste.

În maniera lui de comportament faţă de Jim exista o nuanţă de resentiment nerăbdător, ca şi cum ar fi fost datoria lui Jim să aibă de-a face cu ea şi să-l protejeze pe el; la fel după cum aştepta ca Jim să ţină compania de căi ferate în bună rânduială şi să-l lase pe el liber pentru activităţi de o natură mai practică, deci, tot aşa se aştepta ca Jim să o ţină sub control, ca parte din utilaj.

Dincolo de fereastra biroului ei, asemenea unui plasture lipit pe o rană a cerului, pagina calendarului atârna goală în distanţă. Calendarul nu fusese niciodată reparat după noaptea în care Francisco îşi luase rămas-bun. Oficialii care se năpustiseră în turn în noaptea aceea opriseră imediat motorul, smulgând pelicula de film din proiector. Descoperiră micul pătrat al mesajului lui Francisco, lipit de banda de zile numerotate, dar cele trei comisii care încă investighează cazul nu au aflat niciodată cine anume îl lipise acolo, cine intrase în camera încuiată, când şi în ce mod. În aşteptarea

rezultatului eforturilor lor, pagina atârna nescrisă şi nemişcată deasupra oraşului.

Era goală în după-amiaza zilei de 14 septembrie, atunci când în biroul ei sună telefonul.

— E cineva din Minnesota, rosti vocea secretarei ei.

Îi comunicase secretarei că va răspunde la toate telefoanele de acest tip. Erau telefoane care cereau ajutor şi singurele ei surse de informaţii, într-o periodă în care vocile funcţionarilor de căi ferate nu emiteau decât sunete menite să evite comunicarea, vocile oamenilor fără nume reprezentau ultima ei legătură cu sistemul, ultimele scântei de raţiune şi de chinuită onestitate care sclipeau intermitent de-a lungul şinelor companiei Taggart.

— Domnişoară Taggart, nu se cade să vă sun eu, dar nimeni altcineva n-o va face, zise vocea care veni pe fir; de această dată, vocea părea tânără şi prea calmă. Într-o zi, două, aici o să aibă loc un dezastru, ceva ce nu au mai văzut, şi n-or să fie în stare să-l mai ascundă, doar că va fi prea târziu atunci şi probabil că e deja prea târziu.

— Ce s-a-ntâmplat? Cine sunteţi?

— Unul dintre salariaţii dumneavoastră de la Divizia Minnesota, domnişoară Taggart. Într-o zi, două, trenurile nu vor mai circula de aici şi ştiţi ce înseamnă acest lucru în toiul recoltei. În toiul celei mai mari recolte pe care am avut-o vreodată. Or să se oprească pentru că nu avem vagoane. Anul acesta nu ni s-au trimis vagoane de marfă pentru cereale.

— Ce-aţi spus?

Avea senzaţia că se scurgeau minute întregi între cuvintele vocii nefireşti care nu părea deloc a fi a ei.

— Vagoanele nu au fost trimise. Până în momentul acesta, ar fi trebuit să fie aici cincisprezece mii de vagoane. Din câte am putut afla, nu avem decât aproximativ opt mii. De o săptămână sun la Administraţia Diviziei. Mi-au spus să nu-mi fac griji. Ultima oară mi-au zis să-mi văd naibii de treaba mea. Toate şoproanele, silozurile, depozitele şi sălile de dans de-a lungul liniei sunt pline cu grâu. La silozurile Sherman, pe drum este, în aşteptare, o coadă formată din camioane şi căruţe ale fermierilor lungă de două mile. La Gara Lakewood, piaţeta din faţă geme de oameni şi aşa a fost în ultimele trei zile. Ne tot spun că e ceva temporar şi că o să ne revenim complet. N-o să fie aşa. Nu vine niciun vagon. Am sunat la toţi la care puteam. Îmi dau seama, după felul în care îmi răspund. Sunt la curent, dar niciunul dintre ei nu vrea să recunoască. Le e frică să se mişte, să vorbească, să întrebe sau să răspundă. Nu se gândesc decât la cine anume va fi făcut vinovat atunci când această recoltă va putrezi aici, în jurul gărilor – şi nu la cine poate să pună treaba în mişcare. Poate

că nimeni nu poate acum. Poate că nu se mai poate face nimic. Dar mi-am zis că dumneavoastră sunteţi singura persoană care va dori să ştie şi că cineva trebuie să vă spună.

— Eu… făcu ea un efort să respire. Înţeleg… Cum vă numiţi?

— Numele meu nu contează. Când voi închide telefonul, voi fi devenit un dezertor. Nu vreau să stau aici să văd cum se întâmplă acest lucru. Nu mai vreau nimic din toate acestea. Vă urez succes, domnişoară Taggart.

Auzi telefonul închizându-se.

— Mulţumesc, rosti ea în receptorul tăcut.

Remarcă din nou biroul din jurul ei şi îşi permise să simtă abia a doua zi, la prânz. Rămase în picioare în mijlocul biroului, petrecându-şi degetele ţepene şi răşchirate printr-o şuviţă de păr, dându-şi-o la o parte de pe faţă, iar pentru o clipă se întrebă unde se află şi ce lucru de necrezut se petrecuse în ultimele 24 de ore. Ceea ce simţea se numea groază şi realiză că o simţise chiar de la primele cuvinte ale bărbatului de la telefon, doar că nu fusese timp să-şi dea seama de aceasta.

Nu era mult ceea ce rămăsese în mintea ei în ultimele 24 de ore, doar frânturi disparate, legate între ele de singura constantă care le făcuse posibile – de feţele blânde, vagi ale oamenilor care se luptau să ascundă de ei înşişi faptul că ştiau răspunsurile la întrebările pe care le punea ea.

Din momentul în care i s-a spus că administratorul Departamentului de întreţinere a Vagoanelor era plecat din oraş de o săptămână şi că nu lăsase o adresă la care să poată fi găsit, ea îşi dădu seama că raportul bărbatului din Minnesota era adevărat. Apoi apărură feţele asistenţilor de la Departamentul de întreţinere a Vagoanelor, care nici nu infirmau, nici nu confirmau raportul, ci îi tot arătau hârtii, ordine, formulare, fişe de dosar care conţineau cuvinte în limba engleză, dar n-aveau nicio legătură cu faptele inteligibile. „Au fost trimise în Minnesota vagoanele de marfă?” „Formularul 357W este completat în mod detaliat, aşa cum cere biroul Coordonatorului, în conformitate cu instrucţiunile revizorului şi cu Directiva 11-493.” „Au fost trimise în Minnesota vagoanele de marfă?” „Intrările pe lunile august şi septembrie au fost procesate de către…” „Au fost trimise în Minnesota vagoanele de marfă?” „Dosarele mele indică locaţiile vagoanelor de marfă, în funcţie de stat, dată, clasificare şi…” „Ştiţi dacă au fost trimise în Minnesota vagoanele de marfă?” „În conformitate cu mişcarea interstatală a vagoanelor de marfă, v-aş sugera să consultaţi dosarele domnului Benson şi ale…”

Nu era nimic de aflat din dosare. Existau intrări efectuate cu grijă, fiecare trimiţând către patru înţelesuri posibile, cu referinţe care trimiteau către referinţe care trimiteau către o referinţă finală care

lipsea din dosare. Nu-i luă mult timp să descopere că vagoanele nu fuseseră trimise în Minnesota şi că ordinul venise de la Cuffy Meigs, dar cine fusese cel care îl executase, cine fusese cel care încurcase pista, ce paşi fuseseră făcuţi de către persoana complezentă pentru a păstra aparenţa unei operaţiuni normale fără niciun risc, fără măcar un strigăt de protest care să atragă atenţia unui om mai curajos, cine anume falsificase rapoartele şi unde anume plecaseră vagoanele, părea, la prima vedere, un lucru imposibil de aflat.

Pe parcursul orelor nopţii aceleia – în vreme ce o echipă mică şi disperată aflată sub comanda lui Eddie Willers suna încontinuu la fiecare punct de divizie, depozit, şantier, gară, linie ferată terminus sau linie secundară a companiei Taggart Transcontinental pentru fiecare vagon de marfă ce se găsea sau se putea găsi, ordonându-le să descarce, să arunce, să azvârle totul şi să pornească pe dată către Minnesota, în timp ce sunau încontinuu la şantierele, gările şi şefii fiecărei linii de cale ferată încă existentă pe jumătate, aflată oriunde pe întinsul ţării, implorând vagoane pentru Minnesota – ea îşi asumă sarcina de a lua urma destinaţiei vagoanelor de marfă care dispăruseră.

Se plimbă de la directorii de căi ferate la tranportatorii bogaţi, şi de la acolo la Washington, apoi din nou la căile ferate – cu taxiul, cu telefonul, cu telegrama – urmărind o cale presărată cu indicii pe jumătate spuse. Drumul se apropia de capătul lui când auzi vocea piţigăiată a unei femei care lucra în cadrul relaţiilor cu publicul, care rosti cu iritare: „Ei bine, la urma urmei, e o problemă de opinie dacă grâul este esenţial pentru bunăstarea unei naţiuni; există cei cu vederi mai progresiste care au sentimentul că soia are, poate, o valoare mult mai mare” – apoi, pe la prânz, rămase în picioare în mijlocul biroului ei, realizând că vagoanele de marfă menite grâului din Minnesota fuseseră trimise, în schimb, să care soia din bălţile Louisianei, în cadrul proiectului lui Kip’s Ma.

Prima relatare despre dezastrul din Minnesota apăru în ziare trei zile mai târziu. Se menţiona că fermierii care aşteptaseră pe străzile din Lakewood vreme de şase zile, fără a avea un loc în care să depoziteze grâul, fără trenuri care să-l transporte, demolaseră clădirea tribunalului din localitate, locuinţa primarului şi clădirea gării. Apoi, relatările dispăruseră brusc, iar ziarele păstrară tăcerea, apoi începură să tipărească sfaturi care îndemnau lumea să nu creadă zvonurile nepatriotice.

În timp ce morile şi pieţele de grâu urlau la telefon şi prin telegrame, trimiţând apeluri la New York şi delegaţii la Washington, în vreme ce convoaie de vagoane de marfă din diverse colţuri ale continentului se târau aidoma unor omizi ruginite de-a lungul hărţii către Minnesota, grâul şi speranţa ţării aşteptau să piară de-a lungul

unei linii ferate pustii, sub luminile verzi neschimbate, cu semnale care dădeau liber la circulaţie unor trenuri care nu se aflau acolo.

La pupitrul de comunicaţii al companiei Taggart Transcontinental, o mică echipă cerea încontinuu vagoane de marfă, repetând, asemenea unui vapor care se scufundă, un SOS, care rămânea neauzit. Existau vagoane de marfă ţinute încărcate cu lunile în şantierele companiilor deţinute de către prietenii samsarilor de tracţiune, care ignorau cererile disperate de descărcare a vagoanelor şi de eliberare a lor. „Puteţi să-i spuneţi companieiăleia de căi ferate să...", urmat de cuvinte netransmisibile, reprezenta mesajul lui Smather Brothers din Arizona, ca răspuns la SOS-ul din New York.

În Minnesota, luau vagoane de pe fiecare linie secundară, din Mesabi Range, din minele lui Paul Larkin, unde vagoanele aşteptaseră nişte picurări de fier. Turnau grâu în vagoane de minereu, în vagoane de cărbune, în vagoane de vite cu pereţi de lemn care împrăştiau fine dâre aurii de-a lungul şinelor atunci când zdrăngăneau. Turnau grâu în vagoanele de pasageri, peste scaune, dispozitive de prindere şi plase de bagaje, spre a-l trimite, a-l pune în mişcare, chiar dacă se mişcau ajungând în şanţurile de lângă şine atunci când arcurile de amortizare se rupeau brusc, în exploziile declanşate de furcile de osie care ardeau.

Se luptau pentru mişcare, pentru mişcare fără a se sinchisi de destinaţie, pentru mişcare ca atare, asemenea unui paralitic aflat după un atac vascular cerebral, care se luptă prin zvâcniri la întâmplare, ţepene, lipsite de încredere, până când îşi dă seama că mişcarea devine dintr-odată imposibilă. Nu existau alte companii de căi ferate. James Taggart le nimicise; pe lacuri nu erau vapoare: Paul Larkin le distrusese. Nu existau decât o singură linie de cale ferată şi o reţea de rute principale părăsite.

Camioanele şi căruţele fermierilor în aşteptare începuseră să se prelingă orbeşte pe drumuri, fără hărţi, fără combustibil, fără nutreţ pentru animale – îndreptându-se înspre sud, înspre sud către arătările morilor de grâu care îi aşteptau pe undeva, fără a avea vreo idee despre distanţe, dar conştienţi de moartea din urma lor – mişcându-se, spre a se prăbuşi pe drumuri, în şanţuri, în spărturile podurilor putrede. Un fermier a fost găsit la o jumătate de milă la sud faţă de epava camionului său, zăcând mort, cu faţa în jos, ţinând încă un sac de grâu pe umeri. Apoi peste preeriile din Minnesota se dezlănţuiră norii de ploaie; ploaia putrezi grâul acolo unde era depozitat în aşteptare în gări; distruse grămezile împrăştiate de-a lungul drumurilor, îngropând în sol boabele aurii.

Oamenii din Washington fură ultimii pe care îi cuprinse panica. Ei urmăreau, nu ştirile din Minnesota, ci echilibrul precar al prieteniilor şi obligaţiilor lor; cântăreau nu soarta recoltei, ci rezultatul imposibil de

cunoscut al emoţiilor impredictibile ale nechibzuiţilor oameni care beneficiază de puteri nelimitate. Aşteptau, evitau toate apelurile, declarau: „Oh, e ridicol, nu există niciun motiv de îngrijorare! Oamenii ăia de la compania Taggart au transportat întotdeauna grâul conform graficului, or să găsească ei o modalitate de a-l transporta!”

Apoi, când Directorul General al Statului din Minnesota trimise la Washington o solicitare de asistenţă din partea Armatei pe fondul revoltelor pe care el nu era capabil să le ţină sub control, în două ore ţâşniră trei directive, care opreau toate trenurile din ţară, rechiziţionând toate vagoanele spre a se îndrepta în viteză către Minnesota.

Un ordin semnat de Wesley Mouch solicita eliberarea imediată a vagoanelor de marfă ţinute în slujba lui Kip’s Ma. Dar era deja prea târziu. Vagoanele de marfă se aflau în California, unde soia fusese trimisă unei întreprinderi progresiste alcătuite din sociologi care predicau cultul austerităţii orientale şi din oameni de afaceri care înainte se ocupau cu afaceri necinstite.

În Minnesota, fermierii dădeau foc propriilor ferme, dărâmau silozurile şi clădirile funcţionarilor locali, luptau de-a lungul căii ferate, unii vrând s-o smulgă, alţii s-o protejeze cu preţul vieţii lor, şi, fără alt scop decât violenţa, mureau pe străzile oraşelor eviscerate şi în şanţurile tăcute ale unei nopţi fără drum.

Apoi era doar duhoarea acră a grâului care putrezea în mormane pe jumătate fumegânde – câteva coloane de fum se înălţau de pe câmpii, ridicându-se drepte şi nemişcate în aer deasupra ruinelor înnegrite şi, într-o clădire de birouri din Pennsylvania, Hank Rearden şedea la biroul lui, privind o listă de persoane care dăduseră faliment: erau fabricanţii de utilaj agricol, care nu puteau fi plătiţi şi nu aveau posibilitatea de a-l plăti pe el.

Recolta de soia nu a ajuns pe pieţele ţării: fusese culeasă prematur, era acoperită cu pământ îngrăşat şi improprie pentru consum.

* * *

În noaptea de 15 octombrie, un fir de sârmă de cupru se rupse în New York City, într-un turn de control subteran de la Terminalul Taggart, oprind luminile semnalelor.

A fost doar o fisură pe un fir, dar aceasta produse un scurtcircuit în sistemul de protecţie a traficului, iar semnalele de mişcare sau de pericol dispărură de pe panourile turnurilor de control şi dintre şinele multiple. Lentilele roşii şi verzi rămaseră roşii şi verzi, nu cu radiaţia vie a vederii, ci cu căutătura neînsufleţită a unor ochi de sticlă. La marginea oraşului, un ciorchine de trenuri se adunau la intrarea către tunelurile terminalului şi se făceau tot mai multe cu fiecare minut de nemişcare, asemenea sângelui zăgăzuit de un cheag înăuntrul unei

vene, incapabil să năvălească în cămăruţele inimii.

În noaptea aceea, Dagny şedea la o masă într-o sufragerie privată a hotelului Wayne-Falkland. Ceara lumânărilor se scurgea pe cameliile albe şi pe frunzele de dafin de la baza sfeşnicelor de argint, calcule matematice erau desenate pe damascul feţei de masă, iar un muc de trabuc plutea într-un bol de clătit mâinile. Cei şase oameni în smochinguri, care se aflau în faţa ei, erau Wesley Mouch, Eugene Lawson, Dr. Floyd Ferris, Clem Weatherby, James Taggart şi Cuffy Meigs.

— De ce? întrebase ea, atunci când Jim îi spusese că trebuie să participe la acea cină.

— Păi... pentru că săptămâna viitoare trebuie să se întrunească Comitetul nostru de Directori.

— Şi?

— Te interesează ce anume se va decide în legătură cu Linia noastră Minnesota, nu-i aşa?

— Asta o să se hotărască la întrunirea Comitetului?

— Păi, nu tocmai.

— O să se hotărască la cina asta?

— Nu tocmai, dar... oh, de ce trebuie să fii tot timpul atât de precisă? Nimic nu este precis. Pe lângă asta, am insistat eu să vii.

— De ce?

— Nu-i suficient lucrul ăsta?

Nu întrebase din ce motiv bărbaţii aceia găseau de cuviinţă să ia toate hotărârile lor cruciale în cadrul unor petreceri de acest gen; ştia că asta făceau. Ştia că în spatele pretenţiei zornăitoare a sesiunilor lor de consiliu, al întrunirilor de comitet şi al dezbaterilor de masă, hotărârile erau luate dinainte, într-o furişă lipsă de formalitate, la prânzuri, cine sau baruri, şi cu cât era mai serioasă problema, cu atât mai neoficială era metoda de a o rezolva. Era prima dată când o invitaseră pe ea, intrusul, inamicul, la una dintre sesiunile lor secrete; era, îşi spuse ea, o recunoaştere a faptului că aveau nevoie de ea şi, poate, primul pas al predării lor; era o şansă pe care nu putea s-o rateze.

Dar stând la lumina lumânărilor din sufragerie, avu certitudinea că nu avea nicio şansă; se simţea, în mod neliniştit, incapabilă să accepte acea siguranţă, din cauza faptului că nu putea sesiza motivul său, şi totuşi ezită, într-o manieră letargică, să facă vreo investigaţie.

„Aşa după cum cred, veţi accepta, domnişoară Taggart, că acum nu pare să mai existe o justificare economică pentru continuarea existenţei unei linii de cale ferată în Minnesota, ceea ce...” „Şi chiar şi domnişoara Taggart va fi de acord, sunt sigur, că par a fi indicate anumite restrângeri temporare, până când...” „Nimeni, nici măcar domnişoara Taggart, nu va nega că există momente în care e necesar

să sacrificăm părţi de dragul întregului…” În timp ce asculta pomenirile numelui ei aruncate în conversaţie la intervale de jumătate de oră, fiind azvârlite neatent, ochii vorbitorului neprivind niciodată în direcţia ei, ea se întreba care era motivul ce i-a făcut pe ei să dorească ca şi ea să fie de faţă. Nu era o încercare de a o amăgi să creadă că o consultau, ci ceva mai grav: o încercare de a se amăgi pe ei înşişi să creadă că ea a fost de acord. Îi puneau întrebări şi o întrerupeau înainte ca ea să fi terminat prima propoziţie a răspunsului. Păreau a dori aprobarea ei, fără a trebui să ştie dacă ea aproba sau nu.

O formă crud-copilărească de autoamăgire îi determinase a alege să confere acestei ocazii decorul de bun-gust al unei cine formale. Se comportau ca şi cum nădăjduiau să câştige, din obiectele de graţios lux, puterea şi onoarea al căror produs şi simbol fuseseră odinioară acele obiecte – se comportau, îşi zise ea, asemenea acelor sălbatici care devorează corpul unui adversar în speranţa de a dobândi puterea şi virtutea sa.

Ea regretă că era îmbrăcată aşa cum era.

— E ceva formal, îi spusese Jim, dar nu exagera… vreau să spun, să nu pari prea bogată… oamenii de afaceri ar trebui să evite orice aparenţă de aroganţă în ziua de azi… nu se pune problema să aibă o înfăţişare ponosită, dar dacă ai putea sugera… mă rog, umilinţa… le-ar face plăcere, înţelegi, le-ar da senzaţia că ei sunt importanţi.

— Serios? spuse ea, făcând stânga-mprejur şi plecând.

Purta o rochie neagră care părea a fi nimic mai mult decât o bucată de stofă petrecută peste sâni şi care cădea la picioare în faldurile moi ale unei tunici greceşti; era făcută din satin, un satin atât de lejer şi de fin, încât ar fi putut servi drept material pentru o cămaşă de noapte. Distincţia ţesăturii, care făcea ape atunci când se mişca, o făcea să pară ca şi cum lumina din încăperea în care intra era proprietatea ei personală, obedientă, cu sensibilitate la mişcările trupului ei, învăluind-o într-o pânză de aureolă mai bogată decât textura brocartului, subliniind fragilitatea docilă a figurii ei, conferindu-i un aer de o eleganţă atât de naturală, încât îşi putea permite să fie informală la modul batjocoritor. Purta o singură bijuterie, o agrafă de diamante la marginea decolteului, care sclipea tot timpul odată cu imperceptibila mişcare a respiraţiei ei, asemenea unui transformator care converteşte licărirea în foc, făcându-i pe ceilalţi să fie conştienţi nu de pietrele preţioase, ci de pulsaţia de viaţă din spatele lor; strălucea asemenea unei decoraţii militare, asemenea bogăţiei purtate cu distincţie de onoare. Nu purta vreo altă podoabă, doar o capă de catifea neagră, mai patriciană, la modul arogant, ostentativ, decât orice blană de samur.

Regreta acum, în timp ce-i privea pe bărbaţii din faţa ei; simţea

stânjenitoarea vină a lipsei de noimă, ca şi cum ar fi încercat să sfideze nişte figuri de ceară. Văzu în ochii lor un resentiment lipsit de raţiune şi o dâră din privirea pofticioasă lipsită de viaţă, asexuată, obscenă cu care bărbaţii se uită la un poster care face reclamă unui teatru de varietăţi.

— Este o mare responsabilitate, rosti Eugene Lawson, faptul de a avea puterea de viaţă şi de moarte asupra a mii de oameni şi de a-i sacrifica atunci când e necesar, dar trebuie să avem curajul de a face acest lucru.

Buzele lui moi părură a se schimonosi într-un zâmbet.

— Singurii factori de luat în considerare sunt suprafaţa de pământ şi cifra populaţiei, zise doctorul Ferris cu o voce statistică, suflând rotocoale de fum în tavan. Având în vedere faptul că nu mai există posibilitatea de a păstra atât Linia Minnesota, cât şi traficul transcontinental al acestei companii de căi ferate, trebuie ales între Minnesota şi acele state aflate la vest de Munţii Stâncoşi, care au fost izolate prin prăbuşirea Tunelului Taggart, precum şi statele învecinate Montana, Idaho, Oregon, ceea ce înseamnă, practic, întregul Nord-Vest. Atunci când calculezi suprafaţa şi numărul de capete în ambele zone, e clar că ar trebui să evităm Minnesota, în loc să renunţăm la liniile noastre de comunicare pe întinderea unei treimi de continent.

— N-o să renunţ la continent, rosti Wesley Mouch, cu glas ofensat şi încăpăţânat, uitându-se în jos, cu privirea fixă, la farfuria sa cu îngheţată.

Ea se gândea la Mesabi Range, ultima dintre sursele majore de minereu de fier, se gândea la fermierii din Minnesota, atâţia câţi mai rămăseseră, cei mai buni producători de grâu din ţară – se gândea că sfârşitul Minnesotei va însemna sfârşitul şi pentru Wisconsin, apoi pentru Michigan, apoi pentru Illinois – vedea respiraţia roşie a fabricilor care mureau în Estul industrial pe fundalul milelor pustii de nisipuri vestice, păşuni sălbăticite, ferme abandonate.

— Cifrele indică, spuse domnul Weatherby cu afectare, că pare a fi imposibilă continuarea întreţinerii ambelor zone. Şinele de cale ferată şi utilajele uneia trebuie demontate pentru a oferi celeilalte material pentru întreţinere.

Ea observă că Clem Weatherby, expertul lor tehnic în căile ferate, era persoana din rândul lor cu cea mai mică influenţă, iar Cuffy Meigs – cu cea mai mare.

Cuffy Meigs şedea prăvălit în scaunul lui, cu o privire superioară de toleranţă pentru jocul lor de-a pierde timpul cu discuţii. Vorbea puţin, dar atunci când o făcea, vorbea scurt şi decisiv, cu un rânjet dispreţuitor: „Las-o mai moale, Jimmy!” sau „Tâmpenii, Wes, vorbeşti ca să n-adormi!” Ea observă că nici Jim, nici Mouch nu se supărau. Păreau a primi bine autoritatea siguranţei lui; îl acceptau ca stăpân.

— Trebuie să fim practici, spunea tot timpul doctorul Ferris. Trebuie să fim ştiinţifici.

— Am nevoie de economia ţării în ansamblu, repeta Wesley Mouch. Am nevoie de producţia unei naţiuni.

— Vorbiţi despre economie? Sau despre producţie? întreba ea atunci când vocea ei rece, măsurată, era capabilă să se facă auzită. Dacă este aşa, atunci daţi-ne posibilitatea de a acţiona spre a salva statele din Est. Asta-i tot ceea ce a mai rămas din ţară – şi din lume. Dacă ne lăsaţi să salvăm asta, o să avem o şansă de a reconstrui restul. Dacă nu, e sfârşitul. Lăsaţi ca Atlantic Southern să se ocupe de traficul transcontinental, atâta cât există. Lăsaţi companiile de căi ferate locale să se ocupe de Nord-Vest. Apoi lăsaţi Taggart Transcontinental să renunţe la orice altceva – da, la orice altceva – şi să ne dedicăm toate resursele, utilajele şi şinele de cale ferată traficului statelor din Est. Lăsaţi-ne să ne restrângem la dimensiunile începuturilor acestei ţări, dar haideţi să respectăm acele începuturi. Nu vom opera trenuri la vest de Missouri. Vom deveni o companie de căi ferate locală – compania locală a Estului industrial. Haideţi să ne salvăm industriile. Nu mai e nimic de salvat în Vest. Agricultura poate fi făcută vreme de secole cu muncă manuală şi cu care cu boi. Dar, dacă veţi distruge ultimele întreprinderi industriale ale acestei ţări, secole de efort nu vor fi în stare să le refacă sau să adune puterea economică de a înjgheba un început. Cum anume vă aşteptaţi ca industriile noastre sau căile ferate să supravieţuiască fără oţel? Cum anume vă aşteptaţi să se producă oţel dacă tăiaţi aprovizionarea cu minereu de fier? Salvaţi Minnesota, ce-a mai rămas din ea. Ţara? N-o să aveţi nicio ţară de salvat, dacă pier industriile. Poţi sacrifica un braţ sau un picior. Nu poţi salva un organism sacrificându-i inima şi creierul. Salvaţi industriile noastre. Salvaţi Minnesota. Salvaţi Coasta de Est.

Degeaba. Spusese acest lucru de multe ori, cu multe detalii, statistici, cifre, dovezi, atâtea câte putea stoarce din mintea ei obosită şi câte putea supune evazivei lor ascultări. Fără rezultat. Ei nici nu respingeau, nici nu erau de acord; părea ca şi cum argumentele ei nu erau la obiect. În răspunsurile lor exista un sunet de emfază ascunsă, ca şi cum i-ar fi dat o explicaţie, dar într-un cod la care ea nu avea acces.

— În California sunt probleme, rosti Wesley Mouch posac. Legislaţia statului lor a acţionat foarte nervos. Se vorbeşte de secesiunea de Uniune.

— Oregon este invadat de bande de dezertori, rosti Clem Weatherby cu precauţie. Au omorât doi perceptori în ultimele trei luni.

— Importanţa industriei pentru o civilizaţie a fost mult supralicitată, rosti doctorul Ferris visător. Ceea ce se cunoaşte acum sub numele de

India a existat de veacuri fără niciun fel de dezvoltare industrială.

— Oamenii se pot descurca cu mai puţine dispozitive materiale şi cu o disciplină mai strictă a privaţiunilor, spuse Eugene Lawson nerăbdător. Ar fi bine pentru ei.

— Oh, la naiba, o să lăsaţi dama asta să vă convingă să pierdeţi printre degete cea mai bogată ţară din lume? rosti Cuffy Meigs, sărind în picioare. E un moment foarte bun să renunţi la un întreg continent – şi în schimbul a ce? Pentru un stătuleţ nesemnificativ care e, oricum, complet sleit! Eu zic să renunţăm la Minnesota, dar să ne ţinem de plasa noastră transcontinentală. Având în vedere tulburările şi revoltele de peste tot, nu veţi fi în stare să ţineţi lumea în frâu decât dacă aveţi transport – transport de trupe – decât dacă vă ţineţi soldaţii la distanţă de câteva zile de orice punct de pe continent. Nu-i momentul să ne restrângem. Nu vă lăsaţi cuprinşi de panică, ascultând vorbele astea. Aveţi ţara în buzunar. Ţineţi-o acolo.

— Pe termen lung, începu Mouch nesigur.

— Pe termen lung, o să fim cu toţii morţi, îl repezi Cuffy Meigs.

Se plimbă prin cameră nervos.

— Restrângere, pe naiba! Există o grămadă de resturi rămase în California şi Oregon şi în toate locurile acelea. M-am gândit: ar trebui să ne gândim să ne extindem – după felul în care se prezintă situaţia, nimeni nu ne poate opri, suntem liberi să luăm… Mexicul şi Canada, poate, ar trebui să fie o treabă uşoară.

Apoi, ea îşi dădu seama de răspuns; realiză premisa secretă dindărătul cuvintelor lor. În ciuda zgomotoasei lor devoţiuni faţă de epoca ştiinţei, a jargonului lor tehnologic la modul isteric, a ciclotroanelor, a razelor lor sonore, aceşti oameni erau propulsaţi nu de către imaginea orizontului industrial, ci de viziunea unui rajah din India, gras, neigienic, privind cu indolentă stupoare, cu privirea goală, dintre straturile de carne, fără a avea altceva de făcut decât să prefire printre degete pietre preţioase şi, din când în când, să vâre cuţitul în trupul unei creaturi înfometate, cocoşate de muncă, devorate de germeni, pentru a solicita câteva boabe din orezul creaturii, apoi pretinzând de la sute de milioane de atari creaturi şi lăsând apoi ca boabele de orez să se unească în pietre preţioase.

Ea îşi spuse că producţia industrială reprezenta o valoare care nu trebuia pusă de nimeni sub semnul întrebării; îşi spuse că imboldul acestor oameni de a expropria fabricile altora constituia recunoaşterea valorii fabricilor. Ea, născută din revoluţia industrială, nu concepea, uitase, împreună cu poveştile despre astrologie şi alchimie, faptul că aceşti oameni realizau în sufletele lor secrete, furtive, realizau nu prin intermediul gândirii, ci al acelui noroi fără nume pe care îl denumeau instinctele şi emoţiile lor: că atâta vreme cât oamenii se luptă să rămână în viaţă, ei nu vor produce niciodată

atât de puţin încât omul cu bâta să nu fie în stare să ia şi să le lase şi lor încă mai puţin, cu condiţia ca milioane ca ei să vrea să se supună, că, cu cât e mai grea truda lor şi mai mic câştigul, cu atât e mai supusă fibra spiritului lor, că oamenii care trăiesc acţionând manete pe un panou electric nu sunt uşor de condus, dar oamenii care îşi câştigă traiul săpând în ţărână cu degetele goale sunt, că baronul feudal nu a avut nevoie de fabrici electronice spre a-şi bea minţile în pocale bătute cu nestemate, la fel ca şi rajahii Statului Poporului India.

Ea îşi dădu seama ce anume doreau ei şi către ce anume îi conduceau „instinctele” lor, pe care ei le numeau inexplicabile. Ea văzu că Eugene Lawson, caritabilul, se desfăta cu perspectiva înfometării oamenilor, iar doctorul Ferris, omul de ştiinţă, visa la ziua în care oamenii se vor întoarce la plugul manual.

Incredulitatea şi indiferenţa reprezentau singura ei reacţie: incredulitate, pentru că nu putea concepe ce anume ar putea duce fiinţele umane într-o asemenea stare, indiferenţă, pentru că nu îi mai putea considera drept fiinţe umane pe cei care ajunseseră în această stare. Ei continuară să discute, dar ea nu mai era capabilă să vorbească sau să asculte. Se surprinse simţind că singura ei dorinţă era aceea de a ajunge acasă şi de a adormi.

— Domnişoară Taggart, zise o voce raţională la modul politicos, uşor îngrijorată – şi, ridicându-şi capul, văzu figura amabilă a unui chelner –, la telefon este directorul adjunct de la Terminalul Taggart, cerând permisiunea de a vorbi de îndată cu dumneavoastră. Spune că e ceva urgent.

Fu o uşurare să sară în picioare şi să părăsească încăperea, chiar şi numai pentru a răspunde la un apel telefonic anunţând un nou dezastru. Fu o uşurare să audă glasul directorului adjunct, chiar dacă spunea:

— Sistemul de protecţie nu mai funcţionează, domnişoară Taggart. Semnalele sunt moarte. Sunt opt trenuri care vin, ţinute în aşteptare, şi şase care pleacă. Nu le putem deplasa în sau din tunel, nu-l putem găsi pe inginerul-şef, nu putem localiza întreruperea de circuit, nu avem sârmă de cupru pentru reparaţii, nu ştim ce-i de făcut, nu…

— Cobor imediat, replică ea, punând receptorul în furcă.

Grăbindu-se spre ascensor, apoi pe jumătate fugind prin maiestuosul hol de recepţie al hotelului Wayne-Falkland, se simţi revenind la viaţă la chemarea posibilităţilor de acţiune.

Taxiurile erau rare, în aceste zile, şi nu apăru niciunul la fluierul portarului. Ea porni rapid pe stradă, uitând cu ce e îmbrăcată, întrebându-se din ce motiv atingerea vântului părea atât de rece şi de apropiată de piele.

Cu gândul la Terminalul din faţă, fu uimită de frumuseţea unei neaşteptate privelişti: văzu figura suplă a unei femei care venea rapid

în întâmpinarea ei, raza felinarului stradal bătând în părul ei lucios, pe braţele ei goale, pe o capă neagră învolburată şi pe flacăra unui diamant de la pieptul ei, având în urmă lungul şi pustiul coridor al unei străzi a oraşului, cu zgârie-nori desenaţi de răzleţe puncte de lumină. Realiză cu o clipă prea târziu că ceea ce vedea reprezenta propria-i reflexie pe oglinda laterală a unei florării: simţise încântarea întregului context căruia îi aparţinea acea imagine şi oraşul. Apoi simţi o împunsătură de nefericită singurătate: o singurătate cu mult mai amplă decât lărgimea unei străzi pustii şi o împunsătură de furie pe ea însăşi, pe contrastul absurd dintre felul în care arăta ea şi contextul acestei nopţi şi epoci.

Văzu un taxi făcând colţul pe stradă, îi făcu semn cu mâna şi sări în el, închizând cu putere portiera, pe fondul unei senzaţii pe care nădăjduia s-o lase în urma ei, pe trotuarul pustiu de lângă fereastra florăriei. Dar îşi dădea seama – cu autoironie, cu amărăciune, cu alean – că această senzaţie era sentimentul de aşteptare pe care îl avusese la primul bal şi în acele rare momente în care dorise ca frumuseţea exterioară a existenţei să se potrivească cu splendoarea ei lăuntrică. Ce moment mi-am găsit să mă gândesc la asta! îşi spuse în batjocură – nu acum! îşi strigă mânioasă – dar o voce tristă o tot întreba încet pe fundalul sonor al zgomotului roţilor maşinii: Tu, care ai crezut că trebuie să trăieşti pentru fericirea ta, ce ţi-a mai rămas din ea? – ce anume câştigi din lupta ta? – da! recunoaşte cinstit: ce anume ai de câştigat din asta? – sau devii unul dintre acei altruişti abjecţi care nu mai au răspuns la întrebare? Nu acum! – îşi dădu ordin, în timp ce strălucitoarea intrare de la Terminalul Taggart sclipi în dreptunghiul parbrizului taxiului.

Oamenii din biroul directorului Terminalului erau asemenea unor semnale stinse, ca şi cum şi aici ar fi fost un circuit întrerupt şi n-ar fi existat curent vital care să-i pună în mişcare. O priveau cu un soi de pasivitate neînsufleţită, ca şi cum n-ar fi contat dacă ea i-ar lăsa să rămână nemişcaţi sau ar acţiona un buton care să-i pună în mişcare.

Directorul Terminalului era absent. Inginerul-şef nu putea fi găsit; fusese văzut ultima dată la Terminal cu două ore în urmă. Directorul adjunct îşi epuizase puterea de iniţiativă prin faptul de a se fi oferit să-i telefoneze. Ceilalţi nu se oferiră să facă nimic. Inginerul de semnal era un bărbat cu o înfăţişare de licean, în jur de treizeci de ani, care spunea tot timpul, într-o manieră agresivă:

— Dar lucrul acesta nu s-a mai întâmplat niciodată, domnişoară Taggart! Sistemul de protecţie n-a mai căzut niciodată. Nu poate să cadă. Noi ne ştim meseria, putem avea grijă de el cât se poate de bine, dar nu şi în cazul în care se produce o întrerupere atunci când nu trebuie!

Ea nu îşi dădu seama dacă dispecerul, un om în vârstă, cu mulţi ani

de muncă în căile ferate la activ, îşi mai păstra inteligenţa sau prefera s-o ascundă, ori dacă după luni de zile de suprimare a ei o amuţiseră complet, conferindu-i siguranţa stagnării: „Nu ştim ce să facem, domnişoară Taggart.” „Nu ştim pe cine să sunăm pentru acest tip de permisiune.” „Nu există reguli referitoare la o situaţie de urgenţă de acest gen.” „Nu există nici măcar reglementări referitoare la persoana care trebuie să emită reglementări pentru acest lucru”.

Ea ascultă, se întinse după telefon fără un cuvânt de explicaţii, îi ceru telefonistei să-i facă legătura cu vicepreşedintele executiv al companiei Atlantic Southern de la Chicago, să-l scoată din casă sau din pat, dacă e nevoie.

— George? Dagny Taggart, spuse ea, atunci când vocea concurentului ei apăru pe fir. Mi-l împrumuţi pe Charles Murray, inginerul de semnal de la gara voastră din Chicago, pentru douăzeci şi patru de ore? Da… Exact… Urcă-l în avion şi fă-l să vină aici cât se poate de repede… Spune-i că-l plătesc cu trei mii de dolari… Da, pentru o singură zi… Da, atât de gravă e situaţia… Da, îl plătesc cu bani lichizi, din buzunarul meu, dacă e nevoie. Plătesc oricât ca să mituiască spre a urca la bordul unui avion, dar pune-l în primul avion care pleacă din Chicago… Nu, George, niciuna – la Taggart Transcontinental n-a mai rămas nicio singură minte… Da, fac rost de toate documentele, scutirile, excepţiile şi permisele de urgenţă… Mulţumesc, George. La revedere.

Puse telefonul în furcă şi le vorbi rapid bărbaţilor aflaţi în faţa ei, spre a nu auzi încremenirea încăperii Terminalului, unde nu se mai producea sunetul roţilor, spre a nu auzi cuvintele amare pe care părea a le repeta încremenirea: la Taggart Transcontinental n-a mai rămas nicio singură minte…

— Pregătiţi imediat o drezină şi un echipaj! spuse ea. Trimiteţi-i pe Linia Hudson, cu ordinul de a smulge fiecare centimetru de sârmă de cupru, orice sârmă, lumini, semnale, telefon, tot ceea ce este proprietatea companiei. Mâine-dimineaţă să fie aici.

— Dar, domnişoară Taggart! Serviciul nostru de mentenanţă de pe Linia Hudson este suspendat doar temporar, iar Consiliul de Unificare a refuzat să ne acorde permisiunea de a demonta linia!

— Eu răspund.

— Dar cum o să reuşim să facem să plece de-aici drezina, dacă nu există semnale?

— Vor exista semnale în jumătate de oră.

— Cum?

— Haideţi, spuse ea, ridicându-se în picioare.

O urmară, în timp ce ea se grăbi pe peroanele pasagerilor, pe lângă grupurile îngrămădite, schimbătoare de călători aflate lângă trenurile nemişcate. Merse rapid pe o pasarelă strâmtă, printr-un labirint de

şine, pe lângă semnale defecte şi macazuri blocate, zgomotul făcut de sandalele ei de satin fiind singurul lucru care umplea marile bolţi ale tunelurilor subterane ale companiei Taggart Transcontinental, iar scârţâitul gol al planşeurilor sub paşii mai lenţi ai bărbaţilor care mergeau pe urmele ei era ca un ecou şovăitor – ea merse către cubul de sticlă al Turnului A, care atârna în beznă asemenea unei coroane fără corp, coroana unui rege izgonit deasupra unui tărâm de şine părăsite.

Directorul de turn era un om prea expert într-o slujbă prea solicitantă spre a fi în întregime capabil de a ascunde periculoasa povară a inteligenţei. El înţelese din primele câteva cuvinte ceea ce voia ea ca el să facă şi răspunse doar cu un abrupt „Da, doamnă”, dar în momentul în care ceilalţi veniră urmând-o pe scara de fier era aplecat asupra graficelor, executa cea mai umilitoare operaţiune de calculaţie pe care a trebuit s-o facă vreodată în viaţa lui. Ea îşi dădu seama cât de integral înţelese el toată situaţia, dintr-o singură privire pe care i-o aruncă, o privire plină de indignare şi suferinţă care se potrivea cu o anumită emoţie pe care el o surprinse pe faţa ei.

— Mai întâi o să facem treaba şi o să ne gândim la sentimente după aceea, spuse ea, chiar dacă el nu făcuse niciun comentariu.

— Da, doamnă, răspunse el inexpresiv.

Camera sa, aflată în vârful turnului subteran, era asemenea unei verande de sticlă din care se putea urmări ceea ce era odată cel mai rapid, mai bogat şi mai organizat flux din lume. El fusese instruit să facă diagrama parcursului a peste nouăzeci de trenuri pe oră şi să le urmărească cum se deplasează în siguranţă printr-un labirint de şine şi macazuri care intră şi ies din Terminal, sub pereţii de sticlă şi vârfurile degetelor sale. Acum, pentru prima oară, el privea bezna goală a unui canal uscat.

Prin uşa deschisă a camerei unde se schimbau turele, ea îi văzu pe lucrători stând fără a face nimic – lucrători ale căror slujbe nu le permiteau niciun moment de relaxare –, stând pe lângă lungile şiruri care semănau cu nişte pliuri de cupru verticale, ca nişte rafturi de cărţi şi ca un monument pentru inteligenţa omenească. Acţionarea uneia dintre micile manete, care ieşeau în evidenţă asemenea unor semne de carte din rafturi, punea în mişcare mii de circuite electrice, făcea mii de contacte şi întrerupea alte mii, comanda zeci de comutatoare spre a da cale liberă unei anumite linii şi zeci de semnale spre a o lumina, fără a exista vreo posibilitate de eroare, vreun risc sau vreo contradicţie – o enormă complexitate de gândire condensată într-o unică mişcare a unei mâini umane spre a selecta şi a asigura parcursul unui tren, pe lângă care puteau trece năvalnic, în siguranţă, sute de trenuri, pe lângă care mii de tone de metal şi mii de vieţi puteau trece la iuţeală, la o distanţă de o respiraţie unele de altele,

protejate doar de un gând, gândul omului care inventase manetele. Dar ei – ea se uită la chipul inginerului său de semnal – credeau că acea contracţie musculară a unei mâini reprezenta singurul lucru necesar spre a pune în mişcare traficul – iar acum lucrătorii din turn nu aveau ce face –, iar pupitrele uriaşe din faţa directorului turnului, luminile roşii şi verzi, care se aprindeau intermitent anunţând înaintarea trenurilor de la distanţă, erau acum doar nişte mărgele de sticlă – aidoma mărgelelor de sticlă pentru care o altă rasă de sălbatici vânduseră odinioară Insula Manhattanului.

— Chemaţi-i pe toţi muncitorii necalificaţi, îi ceru ea directorului adjunct, lucrătorii de pe secţii, revizorii de cale, gresorii de motoare, oricine se află la Terminal în momentul ăsta şi să vină cu toţii imediat aici.

— Aici?

— Aici, spuse ea, arătând spre şinele din exteriorul turnului. Chemaţi-i şi pe toţi acarii. Daţi telefon la magazie şi puneţi-i să aducă aici toate lanternele de care dispun, orice tip de lanternă, lanterne de şefi de tren, lanterne de ceaţă, orice găsesc.

— Lanterne, domnişoară Taggart?

— Porniţi.

— Da, doamnă.

— Ce anume facem, domnişoară Taggart? întrebă dispecerul.

— O să punem în mişcare trenurile şi-o să le punem în mişcare manual.

— Manual? întrebă inginerul de semnal.

— Da, frate! De ce-ai fi şocat?

Ea nu putu rezista.

— Omul e alcătuit doar din muşchi, nu-i aşa? Ne întoarcem la perioada în care nu existau sisteme de protecţie, semafoare, electricitate, la perioada în care semnalele de tren nu erau din oţel şi sârmă, ci oameni care aveau lanterne. Oameni în carne şi oase serveau drept felinare. Aţi susţinut acest lucru destulă vreme – aţi obţinut ce-aţi vrut. Oh, aţi crezut că instrumentele voastre vă vor determina ideile? Dar, din întâmplare se petrece exact invers, iar acum o să vedeţi genul de instrumente pe care le-au determinat ideile voastre!

Dar chiar şi întoarcerea a presupus un act de inteligenţă, îşi spuse ea, simţind paradoxul propriei ei poziţii, în timp ce privea letargia de pe chipurile din jurul ei.

— Cum o să acţionăm macazurile, domnişoară Taggart?

— Cu mâna.

— Şi semnalele?

— Cu mâna.

— Cum?

— Punând un om cu o lanternă la fiecare stâlp de semnalizare.
— Cum? Nu există suficient spaţiu de siguranţă.
— O să folosim şine alternative.
— Cum o să ştie oamenii în ce parte să deplaseze macazurile?
— Prin ordine scrise.
— Ăă?
— Prin ordine scrise – exact ca pe vremuri.
Ea arătă cu degetul către directorul de turn.
— El întocmeşte acum un orar cu modul de deplasare a trenurilor şi cu şinele utilizabile. O să scrie un ordin pentru fiecare semnal şi fiecare macaz, o să aleagă nişte oameni în calitate de mesageri, iar ei o să livreze încontinuu ordinele fiecărui stâlp şi o să fie nevoie de ore întregi spre a face ceea ce lua câteva minute, dar o să băgăm în Terminal acele trenuri care aşteaptă şi o să le scoatem la drum.
— O să lucrăm în maniera asta toată noaptea?
— Şi toată ziua de mâine, până când inginerul căruia îi merge mintea îţi arată cum se repară sistemul de protecţie.
— În contractele sindicale nu scrie nimic despre oameni care să mânuiască lanterne. O să avem necazuri. Sindicatul o să ridice obiecţii.
— Să vină la mine.
— Comitetul de Unificare o să ridice obiecţii.
— Eu îmi asum responsabilitatea.
— Păi, n-aş vrea să fiu făcut responsabil pentru că dau ordine…
— O să dau eu ordinele.
Ea păşi pe treapta cea mai de sus a scării de fier care era fixată pe partea laterală a turnului; se străduia să-şi păstreze cumpătul. Pentru un moment, i se păru că şi ea era un instrument de precizie, de înaltă tehnologie, rămas fără curent electric, care încerca să opereze o companie transcontinentală de căi ferate cu ajutorul mâinilor ei. Privi spre bezna măreaţă, tăcută, a subteranei Taggart şi simţi o împunsătură de arzătoare umilinţă că fusese adusă în situaţia în care felinare umane vor sta în tunelurile sale ca ultime statui memoriale ale sale.
De-abia putea distinge chipurile oamenilor atunci când se adunară la piciorul turnului. Veniră scurgându-se în tăcere prin beznă şi rămaseră fără a se mişca în albăstruia obscuritate, având în spatele lor becurile albastre de pe pereţi, iar pe umeri căzându-le petice de lumină de la ferestrele turnului. Le putea vedea hainele unsuroase, trupurile slabe, musculoase, braţele atârnând inerte de oameni istoviţi de sleirea lipsită de satisfacţii a unei munci fizice care nu solicita niciun gând. Aceştia erau drojdia căilor ferate, oamenii mai tineri care puteau acum căuta şansa de a se ridica şi oamenii mai în vârstă care nu au vrut niciodată s-o caute.

Stăteau în picioare în tăcere, nu cu curiozitatea ageră a lucrătorilor, ci cu greoaia indiferenţă a condamnaţilor.

— Ordinele pe care le veţi primi vin de la mine, rosti ea, stând deasupra lor pe treptele de metal, vorbind cu o claritate răsunătoare. Cei care le vor da acţionează în conformitate cu instrucţiunile mele. Sistemul de protecţie s-a stricat. Va fi înlocuit prin muncă umană. Circulaţia trenurilor va fi reluată imediat.

Ea observă câteva chipuri din mulţime care o priveau într-un mod ciudat: cu un resentiment voalat şi cu genul de curiozitate insolentă care o făcură brusc conştientă de faptul că e femeie. Apoi îşi aduse aminte cu ce anume era îmbrăcată şi se gândi că părea absurd, apoi, împinsă de un violent impuls care semăna cu sfidarea şi loialitatea faţă de înţelesul deplin, real al momentului, îşi aruncă capa pe spate şi rămase în strălucirea crudă a luminii, sub coloanele pline de funingine, asemenea unui personaj la o recepţie formală, stând dreaptă, etalând luxul braţelor goale, al lucitorului satin negru, al unui diamant care sclipeşte asemenea unei cruci militare.

— Directorul turnului va desemna acarii la posturile lor. Va selecta oameni pentru operaţiunea de a semnala trenuri prin intermediul lanternelor şi pentru sarcina de a transmite ordinele. Trenurile vor…

Se lupta să mascheze amărăciunea din glas care părea a spune: „Doar la asta sunt buni oamenii ăştia, măcar de-ar fi… la Taggart Transcontinental n-a mai rămas nicio singură minte…

— Trenurile vor continua să circule în şi din Terminal. Veţi rămâne la posturi până când…

Apoi se opri. Întâi văzu ochii şi părul lui – ochii nemilos de receptivi, şuviţele de păr cu nuanţe de la auriu la arămiu, care păreau a reflecta strălucirea soarelui în bezna subterană –, îl văzu pe John Galt în gloata celor lipsiţi de minte, John Galt în salopetă plină de ulei şi cu mâneci suflecate, ea văzu felul lui imponderabil de a sta în picioare, cu faţa ridicată în sus, ochii lui privind în ochii ei ca şi cum văzuse acest moment cu multe momente în urmă.

— S-a-ntâmplat ceva, domnişoară Taggart?

Era glasul blajin al directorului turnului, care stătea lângă ea, cu nişte hârtii în mână, iar ea îşi spuse că era ciudat să iasă dintr-o perioadă de inconştienţă care fusese perioada cu cea mai acută conştientizare pe care o trăise ea, doar că ea nu îşi dădea seama cât de mult durase, unde anume se afla sau din ce motiv. Fusese conştientă de chipul lui Galt, văzuse, în forma gurii lui, în unghiurile obrajilor săi, colapsul acelei implacabile serenităţi care totdeauna îl caracterizase, dar el încă o mai păstra în privirea sa care recunoştea întreruperea, care admitea că acest moment era prea mult chiar şi pentru el.

Ea îşi dădu seama că a continuat să vorbească, pentru că cei din

jurul ei părea că ascultă, deşi ea nu auzea niciun sunet, continuă să vorbească ca şi cum ar fi îndeplinit un ordin hipnotic ce-i fusese dat cu un infinit timp în urmă, ştiind doar că îndeplinirea acelui ordin reprezenta o formă de sfidare la adresa lui, fără a-şi şti sau auzi propriile ei cuvinte.

Avu sentimentul că stătea în picioare într-o tăcere radioasă în care văzul constituia singura ei capacitate, iar chipul lui reprezenta singurul obiect, iar vederea chipului său era asemenea unui discurs în forma unei presiuni la baza gâtului ei. Părea atât de natural ca el să se afle acolo, părea atât de insuportabil de simplu – ea avu senzaţia că şocul nu-l constituia prezenţa lui, ci prezenţa celorlalţi pe şinele companiei ei de căi ferate, unde el se afla la el acasă, iar ei nu. Ea vedea acele momente la bordul unui tren când, năpustindu-se spre tunel, simţise o tensiune bruscă, solemnă, ca şi cum acest loc i-ar fi arătat ei în nudă simplitate esenţa companiei ei de căi ferate şi a vieţii ei, uniunea dintre conştiinţă şi materie, forma îngheţată a ingenuităţii minţii care conferă existenţă fizică scopului său; simţi o senzaţie de bruscă speranţă, ca şi cum în acest loc se întruneau toate valorile ei, şi o senzaţie de secretă bucurie, ca şi cum o promisiune fără nume o aştepta sub pământ – era corect ca ea să se întâlnească cu el aici, el constituise sensul şi promisiunea – ea nu mai vedea îmbrăcămintea lui, nici la ce nivel îl redusese compania ei de căi ferate – ea vedea doar dispărând tortura lunilor în care el fusese la distanţă de ea – ea vedea pe chipul lui confesiunea preţului plătit de el pentru acele luni – singurul discurs pe care îl auzea ea era ca şi cum i-ar fi spus lui: „Aceasta este recompensa pentru toate zilele mele”, şi ca şi cum el i-ar fi răspuns: „Pentru toate ale mele”.

Ea îşi dădu seama că terminase de vorbit străinilor atunci când văzu că directorul turnului se apropiase de ei şi le vorbea, privind din când în când către o listă pe care o ţinea în mână. Apoi, împinsă de o senzaţie de irezistibilă siguranţă, ea se trezi coborând treptele, strecurându-se pe lângă mulţime, nu către peroane şi ieşire, ci către întunericul tunelurilor abandonate. O să vii după mine, îşi spuse ea – şi simţi că gândul nu era în cuvinte, ci în tensiunea muşchilor ei, tensiunea voinţei ei de a îndeplini un lucru despre care ştia că este în afara puterii ei, şi cu toate acestea ştia cu toată certitudinea că va fi îndeplinit şi că prin voinţa ei… nu, îşi spuse, nu prin voinţa ei, ci prin totala ei justeţe. O să vii după mine – nu era nici apel, nici rugăminte, nici cerere, ci afirmarea liniştită a unui fapt, conţinea întreaga ei putere de cunoaştere şi întreaga cunoaştere pe care o dobândise de-a lungul anilor. O să vii după mine, dacă suntem ceea ce suntem, tu şi eu, dacă trăim, dacă lumea există, dacă cunoşti înţelesul acestui moment şi nu poţi să-l laşi să se scurgă, aşa cum fac alţii, în lipsa de noimă a ne-voitului şi ne-atinsului. O să vii după mine – ea simţi o

exultantă siguranţă, care nu era nici speranţă, nici credinţă, ci un act de adoraţie pentru logica existenţei.

Mergea grăbită de-a lungul resturilor de şine abandonate, de-a lungul coridoarelor întunecate care şerpuiau prin stânca de granit. Pierdu sunetul vocii directorului din spatele ei. Apoi simţi pulsaţia arterelor şi auzi, într-un ritm de răspuns, pulsaţia oraşului de deasupra ei, dar simţi ca şi cum ar auzi mişcarea sângelui precum un sunet care umple tăcerea, iar mişcarea oraşului ca o pulsaţie înlăuntrul trupului ei, iar departe, în urma ei, auzi sunet de paşi. Nu privi îndărăt.

Merse şi mai repede.

Trecu de uşa de metal încuiată unde încă erau ascunse resturile motorului lui, nu se opri, dar un tremur uşor constitui răspunsul ei la brusca sesizare a unităţii şi logicii evenimentelor ultimilor doi ani. Un şir de lumini albastre se aprinseră în beznă, peste petice de granit lucios, peste saci de nisip sparţi care împrăştiau mormane peste şine, peste grămezi de bucăţi ruginite de metal. Când auzi paşii apropiindu-se, se opri şi întoarse capul spre a privi în urmă.

Văzu o dâră de lumină albastră luminând intermitent şuviţele strălucitoare de păr ale lui Galt, surprinse conturul palid al chipului lui şi scobiturile întunecate ale ochilor săi. Faţa dispăru, dar sunetul paşilor săi făcea legătura cu următoarea lumină albastră care mătură peste linia ochilor lui, care rămâneau la acelaşi nivel, îndreptaţi înainte, şi fu sigură că el nu-şi dezlipise ochii de ea din momentul în care o văzu la turn.

Auzi pulsaţia oraşului de deasupra lor – aceste tuneluri, îşi spusese odată, reprezentau rădăcinile oraşului şi ale oricărei mişcări care ajungea până la cer, dar ei, îşi spuse ea, John Galt şi ea, reprezentau puterea vie din aceste rădăcini, ei erau începutul, scopul şi înţelesul, şi el, îşi spuse ea, auzise pulsaţia oraşului ca pe pulsaţia trupului lui.

Îşi aruncă pe spate capa, rămase sfidător de dreaptă, aşa cum o văzuse el stând pe treptele turnului – aşa cum o văzuse el prima dată, în urmă cu zece ani, aici, sub pământ – ea auzea cuvintele confesiunii lui nu sub formă de cuvinte, ci prin intermediul acelei pulsaţii care făcea atât de dificilă respiraţia: păreai ca un simbol al luxului şi aparţineai locului care era izvorul său… păreai a readuce bucuria vieţii la proprietarii săi de drept… aveai o expresie de energie şi de recompensă a ei, împreună… iar eu eram primul om care a afirmat în ce manieră acestea două sunt inseparabile…

Următoarele momente fură precum nişte sclipiri de lumină în intervale de inconştient orbit – momentul în care ea văzu chipul lui, atunci când el se opri lângă ea, când văzu calmul uluit, intensitatea conţinută, hohotul de râs de înţelegere în ochii de un verde închis – momentul în care ea îşi dădu seama ce anume vedea el pe faţa ei, după asprimea buzelor lui strânse, schimonosite – momentul în care

simţi gura lui peste a ei, când simţi gura lui atât ca o formă absolută, cât şi ca un lichid care îi inundă trupul – apoi mişcarea buzelor lui pe linia gâtului ei, o mişcare de soarbere care lăsă o dâră de vânătăi – apoi sclipirea diamantului pe fundalul tremurător al arămiului părului său.

Apoi nu fu conştientă de altceva decât de senzaţiile trupului ei, pentru că acesta dobândise brusca putere de a-i da de ştire despre cele mai complexe valori prin percepţie directă. Aşa după cum ochii aveau puterea de a traduce lungimile de undă ale energiei în vedere, aşa după cum urechile ei aveau puterea de a traduce vibraţiile în sunet, la fel şi trupul ei avea acum puterea de a traduce energia care pusese în mişcare toate alegerile vieţii sale în percepţie senzorială imediată. Nu presiunea unei mâini o făcea să tremure, ci suma instantanee a înţelesului ei, cunoaşterea faptului că era mâna lui, că se mişca ca şi cum carnea ei reprezenta posesiunea lui, că mişcarea ei era semnătura lui de acceptare sub ansamblul acelei realizări care era ea însăşi – era doar o senzaţie de plăcere fizică, dar conţinea adorarea lui de către ea, adorarea a orice constituia persoana şi viaţa lui – de la noaptea întrunirii de masă dintr-o fabrică din Wisconsin până la Atlantida unei văi ascunse în Munţii Stâncoşi, la batjocura triumfătoare a ochilor verzi ai inteligenţei superlative de pe chipul unui muncitor de la poalele turnului – conţinea mândria ei faţă de ea însăşi şi faptul că trebuia să fie ea cea pe care o alesese el spre a-i fi oglindă, că ar trebui să fie trupul ei cel care îi dădea acum suma existenţei lui, aşa după cum trupul lui îi dădea suma existenţei ei. Acestea erau lucrurile pe care le conţinea, dar ceea ce ştia ea era doar senzaţia mişcării mâinii lui pe sânii ei.

El îi smulse capa, iar ea simţi subţirimea propriului trup după încercuirea mâinilor sale, ca şi cum persoana lui nu era decât o unealtă pentru triumfătoarea ei conştientizare de sine, dar acel sine era doar o unealtă pentru conştientizarea lui de către ea. Era ca şi cum ea ajungea la limita capacităţii ei de a simţi, şi totuşi ceea ce simţea era ca un strigăt nerăbdător de ajutorare, pe care ea era acum incapabilă să o numească, cu excepţia faptului că avea aceeaşi calitate a ambiţiei ca şi parcursul vieţii ei, aceeaşi calitate nesfârşită de radioasă lăcomie.

El îi dădu o clipă capul pe spate, spre a o privi în ochi, spre a o lăsa să privească în ochii lui, spre a o face să înţeleagă deplinul înţeles al acţiunilor lor, ca şi cum ar fixa reflectorul conştiinţei pe ei pentru întâlnirea ochilor lor într-un moment de intimitate mai mare decât cel care va urma.

Apoi ea simţi textura pânzei de sac lovindu-i pielea de pe umeri, se trezi culcată pe sacii sparţi, văzu licărirea lungă, strânsă pe picior a ciorapilor ei, simţi gura lui apăsată pe glezna ei, apoi ridicându-se într-

o mişcare agonizantă pe linia piciorului ei, ca şi cum el dorea să-i stăpânească forma prin intermediul buzelor sale, apoi îşi simţi dinţii înfigându-se în carnea lui, simţi mişcarea cotului său care îi dădu la o parte capul, iar buzele lui capturând buzele ei cu o presiune mai dureroasă decât a ei – apoi simţi, când o lovi în gât, ceea ce ea cunoscu doar ca undă de mişcare în sus care elibera şi unea trupul ei într-un şoc unic de plăcere – apoi nu mai ştiu nimic în afara mişcării trupului său şi a puternicei dorinţe care se făcea tot mai mare, ca şi cum ea nu mai era o persoană, ci doar o senzaţie de nesfârşită tindere către imposibil – apoi realiză că era posibil, apoi icni şi rămase nemişcată, dându-şi seama că nu mai poate dori altceva, niciodată.

El stătea lungit lângă ea, pe spate, privind în sus către bezna bolţii de granit de deasupra lor, ea îl văzu întins pe mormanul ferfeniţit de saci de nisip, ca şi cum trupul său era fluid în relaxare, ea văzu forma întunecată a capei ei azvârlită peste şine la picioarele ei, pe boltă erau picături de umezeală care sclipeau, schimbându-şi încet direcţia, pătrunzând în crăpături invizibile, aidoma luminilor unui trafic aflat la depărtare. Atunci când el vorbi, vocea sa suna ca şi cum ar fi continuat liniştit o propoziţie ca răspuns la întrebările din mintea ei, ca şi cum n-ar mai fi avut nimic de ascuns faţă de ea, iar ceea ce îi datora acum era doar actul de a-şi despuia sufletul, la fel de simplu cum şi-ar fi despuiat trupul:

— ...aşa te-am urmărit vreme de zece ani... de aici, de sub pământul aflat dedesubtul tălpilor tale... ştiind fiecare mişcare pe care o făceai în biroul tău din vârful clădirii, dar nevăzându-te vreodată suficient... zece ani de nopţi petrecute aşteptând să te zăresc aici, pe peroane, atunci când te urcai în vreun tren... Atunci când sosea ordinul să cuplăm vagonul tău, eu eram la curent şi aşteptam ca să te văd pe rampă, şi voiam să nu fi mers aşa de repede... era atât de tipic ţie mersul acela, l-aş recunoaşte oriunde... mersul tău şi picioarele tale... întotdeauna vedeam mai întâi picioarele tale, păşind grăbit pe rampă, trecând pe lângă mine, care priveam în sus de pe o linie ferată întunecată aflată dedesubt... Cred că aş fi putut modela o sculptură reprezentând picioarele tale, le ştiam nu cu ochii, ci cu palmele mâinilor mele atunci când treceai pe lângă mine... atunci când mă întorceam să-mi văd de treabă... atunci când mă întorceam acasă înainte de răsăritul soarelui pentru cele trei ore de somn, pe care nu le dormeam...

— Te iubesc, rosti ea, cu voce liniştită şi aproape inexpresivă, cu excepţia unui fragil sunet al tinereţii.

El îşi închise ochii, ca şi cum ar fi lăsat sunetul să colinde prin anii din urma lor.

— Zece ani, Dagny... exceptând o dată când au fost câteva săptămâni în care te-am avut înaintea mea, în plină lumină, la

îndemână, fără a te grăbi, dar ţinută nemişcată, ca pe o scenă luminată, o scenă privată pe care s-o pot vedea eu… şi te-am urmărit ore întregi, timp de multe seri… la fereastra luminată a unui birou care era denumit Linia John Galt… Iar într-o noapte…

Răsuflarea ei era un gâfâit slab.

— În noaptea aceea, tu ai fost?

— M-ai văzut?

— Am văzut umbra ta… pe trotuar… plimbându-te încoace şi-ncolo… părea ca o luptă… părea ca…

Se opri. Nu voia să spună „tortură”.

— Era o luptă, rosti el liniştit. În noaptea aceea, am vrut să intru, să apar în faţa ta, să-ţi vorbesc, să… A fost noaptea în care a fost cât pe ce să-mi calc jurământul, când te-am văzut prăbuşită pe birou, când te-am văzut dărâmată de povara pe care o cărai…

— John, în noaptea aceea, la tine mă gândeam… doar că nu ştiam…

— Dar, vezi tu, eu ştiam asta.

— …că tu eşti, toată viaţa mea, în tot ceea ce făceam şi în tot ceea ce doream…

— Ştiu asta.

— John, momentul cel mai dificil nu a fost când te-am părăsit în vale… a fost…

— Discursul tău de la radio, din ziua în care te-ai întors?

— Da! L-ai ascultat?

— Bineînţeles. Mă bucur că l-ai ţinut. Ai făcut un lucru măreţ. Iar eu… eu am ştiu toate astea, oricum.

— Ştiai… despre Hank Rearden?

— Dinainte de a te vedea în vale.

— A fost… atunci când ai aflat despre el, te aşteptai?

— Nu.

— A fost…? ea se opri.

— Greu? Da. Dar doar în primele câteva zile. În seara care a urmat… Vrei să-ţi spun ce-am făcut în seara următoare?

— Da.

— Nu-l văzusem niciodată pe Hank Rearden, doar poze de-ale lui în ziare. Ştiam că se află la New York, în seara respectivă, la o conferinţă a marilor industriaşi. Voiam doar să-l văd. M-am dus să aştept la intrarea hotelului unde se ţinea conferinţa. Sub marchiza de la intrare erau lumini strălucitoare, dar mai departe de ele, pe trotuar, era întuneric, drept pentru care puteam vedea fără a fi văzut, erau câţiva pierde-vară şi cerşetori prin preajmă, burniţa, iar noi stăteam lipiţi de pereţii clădirii. Puteai să-ţi dai seama care sunt membrii conferinţei când începură să apară, după vestimentaţie şi felul de a se comporta – haine prospere la modul ostentativ şi un comportament de o

arogantă timiditate, ca şi cum încercau, într-o manieră vinovată, să se prefacă a fi ceea ce apăreau a fi pe moment. Maşinile lor erau conduse de şoferi, existau câţiva reporteri care îi întârziau pentru a le pune întrebări şi diverşi gură-cască care încercau să schimbe un cuvânt cu ei. Industriaşii ăştia erau nişte oameni uzaţi, în vârstă, flasci, făcând eforturi disperate să-şi deghizeze nesiguranţa. Apoi l-am văzut. Purta un trenci scump şi o pălărie trasă pe ochi. Păşea repede, cu genul acela de siguranţă care trebuie dobândită, aşa după cum o dobândise el. Unii dintre confraţii lui industriaşi îl pisau cu întrebări, iar aceşti bogătaşi se comportau ca nişte gură-cască în jurul lui. L-am zărit în timp ce stătea cu mâna pe portiera maşinii lui, cu capul ridicat, am văzut umbra unui zâmbet sub borul pălăriei, un zâmbet încrezător, nerăbdător şi puţin amuzat. În acel moment, pentru o clipă, am făcut ceea ce nu mai făcusem înainte, ceea ce majoritatea oamenilor făcând îşi ruinează existenţele – am văzut acel moment în afara contextului, am văzut lumea aşa cum a făcut-o el să arate, ca şi cum i s-ar fi potrivit, ca şi cum el ar fi constituit simbolul ei – am văzut o lume a realizărilor, a energiei descătuşate, al impulsului nestingherit, de-a lungul unor ani cu un scop precis, către desfătarea recompensei personale – am văzut, aşa cum stăteam în ploaie, în mijlocul unei cete de gură-cască, ce mi-ar fi adus anii mei, dacă ar fi existat acea lume, şi am simţit un dor disperat – el era imaginea a tot ceea ce ar fi trebuit să fiu eu… şi avea tot ceea ce ar fi trebuit să fie al meu… Dar a fost doar un moment. Apoi am văzut din nou scena în contextul plenar şi în întregul său înţeles real – am văzut care era preţul pe care îl plătea pentru strălucitoarea lui abilitate, ce chin îndura în tăcută nedumerire, sforţându-se să înţeleagă ceea ce eu înţelesesem – am văzut că lumea pe care o sugerase el nu exista şi urma să fie făurită, l-am văzut din nou ca fiind ceea ce este, simbolul bătăliei mele, eroul nerecompensat pe care trebuia să-l răzbun şi să-l eliberez – iar în acea clipă… în acea clipă am acceptat ceea ce aflasem despre tine şi despre el. Am văzut că nu schimba nimic, că ar fi trebuit să mă aştept la asta – că era drept.

El auzi sunetul uşor al geamătului ei şi chicoti încet.

— Dagny, nu se pune problema că nu sufăr, dar cunosc lipsa de importanţă a suferinţei, ştiu că trebuie să te lupţi cu durerea şi s-o dai deoparte, ea nu trebuie acceptată ca fiind parte a sufletului şi cicatrice permanentă peste viziunea existenţei. Nu mă compătimi. A dispărut chiar atunci.

Ea întoarse capul spre a-l privi în tăcere, iar el zâmbi, ridicându-se într-un cot spre a se uita în jos la chipul ei, cum sta neajutorat de nemişcată.

Ea şopti:

— Ai fost lucrător la şine, aici – aici! – vreme de doisprezece ani…

— Da.

— De când…

— De când am plecat de la Twentieth Century.

— În noaptea în care m-ai văzut pentru prima oară… lucrai aici deci?

— Da. Iar în dimineaţa în care te-ai oferit să lucrezi pentru mine în calitate de bucătar, eram doar lucrătorul tău la şine în concediu fără plată. Înţelegi de ce am râs atunci?

Ea se uita în sus către faţa lui; zâmbetul ei era de durere, al lui – de pură veselie.

— John…

— Spune. Dar spune tot.

— Ai fost aici… toţi anii ăştia…

— Da.

— …toţi anii ăştia… în timp ce compania pierea… în timp ce eu căutam oameni dotaţi cu inteligenţă… în timp ce mă luptam să mă agăţ de fiecare fărâmă de inteligenţă pe care o puteam găsi…

— …în vreme ce răsturnai ţara cu fundu-n sus în căutarea inventatorului motorului meu, în timp ce-i hrăneai pe James Taggart şi pe Wesley Mouch, în timp ce-ţi botezai cea mai bună realizare după numele inamicului pe care voiai să-l distrugi.

Ea închise ochii.

— Aici eram în toţi anii ăştia, zise el, foarte aproape de tine, în propriul tău tărâm, urmărind lupta ta, singurătatea ta, dorul tău, urmărindu-te într-o luptă pe care credeai c-o dai pentru mine, o bătălie în care îi sprijineai pe duşmanii mei şi aveai parte de o nesfârşită înfrângere – eram aici, ascuns de nimic altceva decât de un defect de vedere al tău, aşa după cum Atlantida este ascunsă oamenilor de nimic altceva decât o iluzie optică – eram aici, aşteptând ziua în care mă vei vedea, când îţi vei da seama că, în conformitate cu codul lumii pe care o sprijineai, toate lucrurile care constituiau o valoare pentru tine vor trebui expediate către cel mai întunecat colţ al subteranei şi că acolo va trebui să cauţi. Eu eram aici. Te aşteptam. Te iubesc, Dagny. Te iubesc mai mult decât propria-mi viaţă, eu, cel care i-a învăţat pe oameni cum trebuie iubită viaţa. I-am învăţat, de asemenea, să nu se aştepte la ceea ce nu a fost plătit, iar ceea ce am făcut în noaptea asta am făcut cu deplina convingere că voi plăti pentru asta şi că e posibil ca preţul să fie viaţa mea.

— Nu!

El zâmbi, dând din cap.

— Ba da. Ştii că odată m-ai deturnat, că mi-am încălcat hotărârea pe care o luasem, dar am făcut conştient acest lucru, dându-mi seama ce înseamnă, l-am făcut, nu prin oarbă predare de moment, ci cu deplina înţelegere a consecinţelor şi cu deplina voinţă de a le suporta.

Nu puteam lăsa ca un astfel de moment să treacă pe lângă noi, era al nostru, îl câştigasem amândoi. Dar tu nu eşti pregătită să-ţi dai demisia şi să vii cu mine – nu trebuie să-mi spui, ştiu – şi având în vedere că am preferat să iau ceea ce doream înainte de a-mi aparţine complet, va trebui să plătesc pentru asta, nu am nicio posibilitate de a şti în ce mod şi când anume, ştiu doar că dacă mă predau unui inamic, voi suporta consecinţele.

El zâmbi ca răspuns la expresia de pe chipul ei.

— Nu, Dagny, nu tu eşti inamicul în minte – iar asta este ceea ce m-a adus la problema asta –, dar tu eşti în realitate, prin traseul pe care mergi, cu toate că tu nu vezi lucrul ăsta, eu însă da. Inamicii mei reali nu reprezintă un pericol pentru mine. Tu da. Tu eşti singura persoană care îi poate conduce ca să mă găsească. Ei n-ar putea avea niciodată capacitatea de a şti ce sunt eu, dar cu ajutorul tău, vor fi în stare.

— Nu!

— Nu, nu prin intenţia ta. Şi tu eşti liberă să-ţi schimbi traseul, dar atâta vreme cât mergi pe el, nu eşti liberă să te debarasezi de logica lui. Nu te încrunta, alegerea mi-a aparţinut şi este un pericol pe care am ales să-l accept. Sunt un comerciant, Dagny, în toate aspectele. Te-am vrut, n-am avut nicio putere să-ţi schimb hotărârea, am avut doar puterea de a mă gândi la preţ şi de a decide dacă puteam să mi-l permit. Puteam. Viaţa mea îmi aparţine, spre a o cheltui sau investi, iar tu, tu eşti – ca şi cum gestul lui i-ar fi continuat propoziţia, el o ridică peste braţul său şi o sărută pe gură, în timp ce trupul ei atârna moale abandonându-se, părul ei fluturând în jos, capul căzând pe spate, ţinut doar de presiunea buzelor lui –, tu eşti singura recompensă pe care trebuia s-o am şi pe care am hotărât s-o obţin. Te-am vrut, iar dacă preţul este viaţa mea, o să-l plătesc. Viaţa mea, dar nu mintea mea.

În ochii lui se ivi o bruscă licărire de duritate, în timp ce se aşeză, zâmbi şi întrebă:

— Ai vrea să mă alătur ţie şi să muncesc? Ai vrea să-ţi repar sistemul ăla de protecţie al tău într-o oră?

— Nu!

Strigătul fu imediat – ca răspuns la perindarea fulgerătoare a unei imagini bruşte, imaginea bărbaţilor din sufrageria particulară de la hotelul Wayne-Falkland.

El râse.

— De ce nu?

— Nu vreau să te văd muncind în calitate de sclav al lor.

— Dar tu?

— Cred că se prăbuşesc şi că eu o să am câştig de cauză. Mai pot rezista încă puţin.

— Adevărat, mai e încă puţin – nu până când o să ai câştig de

cauză, ci până când o să înveţi.

— Nu pot s-o las baltă.

Era un strigăt de disperare.

— Nu încă.

El se ridică în picioare, iar ea se sculă supusă, incapabilă să vorbească.

— O să rămân aici, la meseria mea, spuse el. Dar să nu încerci să te întâlneşti cu mine. Va trebui să înduri ceea ce am îndurat eu şi am vrut să te cruţ, va trebui să mergi mai departe, ştiind unde mă aflu, dorindu-mă aşa cum o să te doresc eu, dar nedându-ţi voie să te apropii de mine. Nu mă căuta aici. Nu veni la mine acasă. Să nu ne vadă niciodată împreună. Iar atunci când ai ajuns la capăt, când eşti gata să pleci, nu le spune lor, scrie cu creta un simbol al dolarului pe piedestalul statuii lui Nat Taggart – acolo unde trebuie –, apoi du-te acasă şi aşteaptă. O să vin să te iau în douăzeci şi patru de ore.

Ea îşi înclină capul, ca promisiune tăcută.

Dar atunci când el dădu să plece, un freamăt îi scutură trupul lui Dagny, ca o primă descărcare de trezire sau o ultimă convulsie a vieţii, şi se sfârşi într-un involuntar strigăt:

— Unde pleci?

— Ca să fiu un felinar şi să stau în picioare ţinând o lanternă până în zori – ceea ce reprezintă singura muncă la care mă trimite lumea ta şi singura muncă ce îi va fi prestată.

Ea îl apucă de braţ, spre a-l ţine, spre a-l urma, spre a-l urma orbeşte, abandonând orice, în afară de imaginea chipului lui.

— John!

El o apucă de încheietura mâinii, îi îndoi mâna, depărtând-o de el.

— Nu, rosti el.

Apoi îi luă mâna, o ridică la buze, iar presiunea gurii sale fu o declaraţie mai pasionată decât orice hotărâse să mărturisească. Apoi plecă, de-a lungul şinelor de tren, iar ei i se păru că atât calea ferată, cât şi el o abandonau în acelaşi timp.

Când pătrunse clătinându-se în mulţimea din Terminal, prima detunătură de roţi care se învârtesc se auzi cutremurând pereţii clădirii, asemenea bătăii neaşteptate a unei inimi care s-a oprit. Templul lui Nathaniel Taggart era tăcut şi pustiu, lumina sa nemişcată bătând pe un petic gol de marmură. Nişte siluete ponosite se vânzoleau de-a lungul lui, ca şi cum ar fi fost pierdute în strălucitoarea sa întindere. Pe treptele piedestalului, sub statuia personajului auster şi exultant, un vagabond zdrenţăros şedea prăbuşit într-o pasivă resemnare, ca o pasăre cu aripa jumulită care nu are unde să se ducă, odihnindu-se pe o cornişă apărută din întâmplare.

Ea căzu pe treptele piedestalului, asemenea unei alte epave, cu capa ei murdară de praf înfăşurată strâns în jurul ei, şezu nemişcată,

cu capul pe braţ, dincolo de a plânge, a se clătina sau a se mişca.

I se părea că nu vede altceva decât un personaj cu un braţ în sus ţinând o lumină, iar din când în când semăna cu Statuia Libertăţii, apoi semăna cu un bărbat cu păr cu reflexe aurii, care ţine o lanternă pe fundalul cerului nopţii, o lanternă roşie care a oprit mişcarea lumii.

— Nu pune la inimă, domniţă, oricine-ar fi, spuse vagabondul, cu un ton de istovită compasiune. Oricum, nu se poate face nimic în privinţa asta. La ce bun, domniţă? Cine-i John Galt?

Capitolul VI
Concertul eliberării

Pe 20 octombrie, sindicatul muncitorilor metalurgişti din compania Rearden Steel ceru o mărire de salariu.

Hank Rearden află despre acest lucru din ziare; lui nu-i fusese prezentată nicio cerere şi nu se considerase necesar să fie informat. Cererea fusese făcută Consiliului de Unificare; nu se explicase din ce motiv niciunei alte companii metalurgice nu i se prezentase o revendicare similară.

Nu putea să-şi dea seama dacă cei care făceau revendicarea îi reprezentau sau nu pe muncitorii lui, regulile Consiliului referitoare la alegerile sindicale făcând acest lucru o problemă imposibil de definit. Aflase doar că grupul era format din acei nou-veniţi pe care Consiliul îi strecurase în laminoarele sale în ultimele câteva luni.

Pe 25 octombrie, Consiliul de Unificare respinsese petiţia sindicatului, refuzând să acorde sporul. Rearden nu aflase dacă avusese loc vreo audiere în respectiva problemă. El nu fusese consultat, informat sau înştiinţat. Aşteptase, fără a pune vreo întrebare.

Pe 25 octombrie, ziarele din ţară, controlate de aceiaşi oameni care controlau Consiliul, începură o campanie de solidarizare cu muncitorii de la compania Rearden Steel. Ele tipăriră relatări despre refuzul măririi salariale, omiţând orice menţiune a celui care o refuzase sau care făcuse ca puterea legală exclusivă să refuze, ca şi cum ar fi contat pe public să uite de amănuntele tehnice legale sub un baraj de relatări care sugerau că patronul reprezenta cauza naturală a tuturor necazurilor din pricina cărora sufereau salariaţii. Ele tipăriră o relatare care descria greutăţile cu care se confruntau muncitorii de la Rearden Steel pe fundalul prezentei creşteri a costului vieţii – lângă o relatare care descria profiturile lui Hank Rearden de acum cinci ani. Ele tipăriră o relatare despre starea jalnică a soţiei unui muncitor al lui Rearden care de-abia se târa de la un magazin la altul într-o deznădăjduită căutare de hrană – lângă o relatare despre o sticlă de şampanie

spartă în capul cuiva la o petrecere plină de băutură dată de un nenumit magnat al oţelului într-un hotel la modă; magnatul oţelului fusese Orren Boyle, dar relatarea nu menţiona nume. „Inegalităţile continuă să existe în mijlocul nostru”, spuneau ziarele, „şi ne lipsesc de binefacerile luminatei noastre epoci. Privaţiunile au măcinat nervii şi cumpătul oamenilor. Situaţia începe să devină periculoasă. Ne temem de o izbucnire a violenţei.” „Ne temem de o izbucnire a violenţei”, repetau ziarele.

În data de 28 octombrie, un grup de muncitori proaspăt angajaţi la Rearden Steel îl atacară pe un maistru şi distruseră gurile de vânt ale unui furnal. Două zile mai târziu, un grup similar sparse geamurile ferestrelor de la parterul clădirii administraţiei. Un muncitor nou-angajat distruse mecanismul unei macarale, răsturnând o cupă cu metal topit la un metru de un grup de cinci persoane. „Cred c-am luat-o razna, de grija copiilor mei înfometaţi”, a declarat el când a fost arestat. „Nu este acum momentul să filosofăm cine are şi cine nu are dreptate”, comentară ziarele. „Singura noastră preocupare este faptul că o situaţie explozivă pune în pericol producţia de oţel a ţării.”

Rearden observa, fără a pune întrebări. Aşteptă, ca şi cum o cunoaştere finală era pe punctul de a i se dezvălui, proces ce nu trebuia nici grăbit, nici oprit. Nu – îşi spunea el în timpuriul amurg al serilor de toamnă, privind pe fereastra biroului său – nu, nu era indiferent faţă de laminoarele sale; dar sentimentul care fusese pe vremuri pasiune pentru o entitate vie era acum asemenea unei nostalgice melancolii pe care o simţi pentru amintirea morţilor iubiţi. Calitatea specială a ceea ce simţi pentru morţii iubiţi, îşi spuse el, este aceea că nu mai este posibilă nicio acţiune.

În dimineaţa zilei de 31 octombrie, el primi o notificare prin care era informat că toate proprietăţile sale, inclusiv conturile sale bancare şi cutiile din seifurile băncilor, fuseseră poprite spre a satisface o hotărâre judecătorească de infracţionalitate obţinută împotriva lui într-un proces care implica o omisiune în declaraţia sa personală de venit din urmă cu trei ani. Era o notificare formală, în conformitate cu toate prevederile legale, doar că atare omisiune nu existase niciodată, iar un astfel de proces nu avuse loc vreodată.

— Nu, îi spuse avocatului său sufocat de indignare, nu le pune întrebări, nu le răspunde, nu ridica obiecţiuni.

— Dar e ceva care întrece imaginaţia!

— Întrece imaginaţia mai mult decât celelalte lucruri?

— Hank, vrei să nu fac nimic? Să accept chestia asta făcând sluj?

— Nu, cu fruntea sus. Repet: cu fruntea sus. Nu face vreo mişcare. Nu acţiona.

— Dar te-au făcut neputincios.

— Oare? întrebă el încet, zâmbind.

Avea câteva sute de dolari, peşin, rămase în portofel, nimic altceva.

Dar ciudata, strălucitoarea căldură din mintea lui, asemenea senzaţiei unei strângeri de mână de la distanţă, era gândul că într-un seif secret din dormitorul lui se afla un lingou de aur curat, dat lui de un pirat blond.

A doua zi, pe 1 noiembrie, el primi un telefon de la Washington, de la un birocrat a cărui voce părea să alunece de-a lungul firului şi să îngenuncheze, în proteste de iertare.

— O eroare, domnule Rearden! N-a fost altceva decât o nefericită eroare! Acea poprire a conturilor nu vă viza pe dumneavoastră. Ştiţi cum se întâmplă în ziua de azi, funcţionarii fiind atât de ineficienţi, iar birocraţia sufocându-ne, vreun tâmpit care face treabă de mântuială o fi amestecat înregistrările şi a emis ordinul de poprire împotriva dumneavoastră – când nu era sub nicio formă procesul dumneavoastră, ci, de fapt, al unui producător de săpunuri! Vă rog să primiţi scuzele noastre, domnule Rearden, cele mai profunde scuze din partea noastră personal, de la cel mai înalt nivel.

Vocea alunecă către o pauză uşoară, expectativă.

— Domnule Rearden…?

— Ascult.

— Nu vă pot spune cât ne pare de rău că v-am provocat încurcături şi neplăceri. Iar, din cauza acestor nenorocite de formalităţi care trebuie îndeplinite – ştiţi cum e, birocraţia! – va dura câteva zile, poate o săptămână, spre a anula ordinul acela şi a suspenda poprirea… Domnule Rearden?

— V-am auzit.

— Ne pare nespus de rău şi suntem dispuşi să ne recompensăm în măsura în care putem. Veţi avea, bineînţeles, dreptul de a solicita daune pentru orice neplăcere pe care v-ar cauza-o acest lucru, şi suntem gata să plătim. Nu vom contesta. Veţi completa, desigur, o astfel de solicitare de daune şi…

— Nu am spus acest lucru.

— Ăă? Nu, n-aţi… adică… ei bine, ce anume aţi spus, domnule Rearden?

— N-am spus nimic.

La sfârşitul următoarei după-amiezi, o altă voce veni spre a pleda de la Washington. Aceasta nu mai părea a aluneca, ci a se balansa pe linia de telefon cu virtuozitatea veselă a unui acrobat care merge pe sârmă. Se recomandă ca fiind Tinky Holloway şi insistă ca Rearden să ia parte la o conferinţă, „o mică conferinţă neprotocolară, doar câţiva dintre noi, cei câţiva din posturile înalte”, care va fi ţinută la New York, la Hotelul Wayne-Falkland, răspoimâine.

— Au existat atât de multe neînţelegeri în ultimele săptămâni! rosti Tinky Holloway. Nişte neînţelegeri atât de nefericite – şi atât de

inutile! Am putea rezolva totul cât ai zice peşte, domnule Rearden, dacă am avea ocazia de a purta o mică discuţie cu dumneavoastră. Suntem extrem de nerăbdători să vă vedem.

— Îmi puteţi trimite o citaţie oricând doriţi.

— Oh, nu! Nu! Nu! Vocea părea înfricoşată. Nu, domnule Rearden – de ce vă gândiţi la astfel de lucruri? Nu ne înţelegeţi, suntem nerăbdători să vă vedem în termeni amicali, nu căutăm altceva decât cooperarea dumneavoastră voluntară.

Holloway făcu o pauză tensionată, întrebându-se dacă a auzit sunetul slab al unui chicotit îndepărtat; aşteptă, dar nu mai auzi nimic.

— Domnule Rearden?

— Da?

— Bineînţeles, într-o asemenea perioadă, o conferinţă cu noi ar putea fi în avantajul dumneavoastră.

— O conferinţă – despre ce?

— Aţi întâmpinat atât de multe dificultăţi – şi suntem nerăbdători să vă ajutăm în orice manieră avem posibilitatea. Sunt vremuri precare, domnule Rearden, starea sufletească este atât de nesigură şi incendiară, atât de... incendiară... şi vrem să fim capabili să vă protejăm.

— Nu am cerut protecţie.

— Dar bineînţeles că realizaţi că ne aflăm în poziţia de a fi valoroşi pentru dumneavoastră... iar dacă doriţi ceva de la noi, orice...

— Nu doresc.

— Dar probabil că aveţi probleme pe care aţi vrea să le discutaţi cu noi.

— Nu am.

— În acest caz... ei bine, în acest caz – renunţând la încercarea de a juca sceneta acordării unui favor, Holloway schimbă macazul către un apel deschis –, în acest caz n-aţi vrea să ascultaţi ce avem de spus?

— Dacă aveţi ceva să-mi spuneţi.

— Avem, domnule Rearden, avem cu siguranţă! Asta e tot ceea ce cerem – să ascultaţi ce avem de spus. Daţi-ne o şansă. Veniţi la această conferinţă. Nu vă angajează în niciun fel...

Spuse acest lucru în mod involuntar, şi se opri, auzind o împunsătură strălucitoare, batjcoritoare, în vocea lui Rearden, un sunet nepromiţător, când Rearden spuse:

— Ştiu.

— Păi, vreau să spun... asta e... ei bine, în cazul acesta veţi veni?

— În regulă, zise Rearden. Voi veni.

Nu ascultă asigurările de recunoştinţă ale lui Holloway, remarcă doar că Holloway repeta tot timpul: „La şapte p. m., pe 4 noiembrie, domnule Rearden... pe 4 noiembrie”, ca şi cum data ar fi avut o semnificaţie specială.

Rearden puse receptorul în furcă şi se lăsă pe spate în scaunul lui, privind către strălucirea flăcărilor de la laminor de pe tavanul biroului. Ştia că această conferinţă era o capcană; mai ştia, de asemenea, că intra în ea fără nimic de câştigat pentru cei care o pregăteau.

Tinky Holloway lăsă receptorul în furcă, în biroul său de la Washington şi rămase în scaun tensionat, încruntându-se. Claude Slagenhop, preşedintele lui Friends of Global Progress[3], care era aşezat într-un fotoliu, mestecând nervos un băţ de chibrit, privi în sus către el şi întrebă:

— Nu-i prea bine?

Holloway clătină din cap.

— O să vină, dar... nu, nu-i prea bine.

Adăugă:

— Nu cred c-o să înghită momeala.

— Asta mi-a spus şi derbedeul meu.

— Ştiu.

— Derbedeul a spus că nu merită să încercăm.

— Să-l ia naiba pe derbedeul tău! Trebuie să încercăm! Va trebui să riscăm!

Derbedeul era Philip Rearden, care, cu câteva săptămâni înainte, îi relatase lui Claude Slagenhop:

— Nu, nu vrea să mă lase să pun piciorul înăuntru, nu vrea să-mi dea un serviciu, am încercat, aşa cum ai vrut tu, am încercat din răsputeri, dar fără niciun folos, nu m-a lăsat să pătrund în laminoarele lui. Cât despre ce e în mintea lui, ascultă-mă, e nasol. E mai nasol decât mă aşteptam. Îl cunosc, şi pot să-ţi spun că n-aveţi nicio şansă. E la capătul răbdării. Încă puţin şi explodează. Ai spus că băieţii deştepţi vor să ştie. Spune-le să nu facă chestia asta. Spune-le că el... Claude, să ne-ajute Dumnezeu, dac-or s-o facă, or să-l piardă!

— Păi, nu prea ne eşti de folos, rosti Slagenhop, dând să plece.

Philip îl apucă de mânecă şi întrebă, glasul lui trădând brusc o anxietate făţişă:

— Ia zi, Claude, în conformitate cu... cu Directiva 10-289... dacă el dispare, nu vor exista moştenitori?

— Exact.

— Or să-i ia laminoarele şi... şi totul?

— Asta-i legea.

— Dar... Claude, n-or să-mi facă mie una ca asta, nu-i aşa?

— Ei nu vor ca el să dispară. Ştii lucrul ăsta. Ţine-l, dacă poţi.

— Dar nu pot! Ştii că nu pot! Din cauza ideilor mele politice şi... a tot ceea ce am făcut pentru voi, ştii ce gândeşte el despre mine! N-am nicio putere de a-l influenţa!

---

[3] În traducere: Prietenii Progresului Global. (n.tr.).

— Păi, ăsta-i ghinionul tău.

— Claude, strigă Philip panicat. Claude, n-or să mă lase cu ochii-n soare, nu-i aşa? Sunt unul de-ai voştri, corect? Au spus întotdeauna că-s unul de-ai voştri, au spus mereu că au nevoie de mine... au spus că au nevoie de oameni ca mine, nu ca el, oameni cu... genul meu de spirit, îţi aduci aminte? Iar după tot ceea ce am făcut pentru ei, după toată credinţa, serviciul, loialitatea faţă de cauză...

— Prostul naibii, rosti Slagenhop nervos, la ce ne poţi fi de folos fără el?

În dimineaţa zilei de 4 noiembrie, Hank Rearden fu trezit de soneria telefonului. Deschise ochii către imaginea unui cer limpede, palid, cerul zorilor de zi, pe fereastra dormitorului său, un cer de culoarea delicată a acvamarinului, cu primele raze ale unui soare invizibil conferind o nuanţă de roşu-porţelan vechilor acoperişuri din Philadelphia.

Pentru o clipă, conştiinţa lui avu o puritate egală cu a cerului, cât timp nu fu conştient decât de el însuşi şi nu îşi reînhămă sufletul la povara amintirilor străine, rămase nemişcat, ţintuit de privelişte şi de încântarea unei lumi pe potrivă, o lume în care stilul de existenţă ar fi o dimineaţă continuă.

Telefonul îl aruncă la loc în exil: scotea sunete puternice la intervale de timp, asemenea unui strigăt de ajutor enervant şi cronic, genul de strigăt care nu aparţine acestei lumi. Ridică receptorul, încruntându-se.

— Alo?

— Bună dimineaţa, Henry! rosti o voce tremurată; era mama lui.

— Mamă – la ora asta? întrebă el sec.

— Oh, tu te scoli întotdeauna în zori şi am vrut să te prind înainte de a pleca la birou.

— Da. Ce s-a-ntâmplat?

— Trebuie să ne vedem, Henry. Trebuie să vorbesc cu tine. Azi, în cursul zilei de azi. E ceva important.

— S-a-ntâmplat ceva?

— Nu... ba da... adică... trebuie să am o discuţie cu tine între patru ochi. O să vii?

— Îmi pare rău, nu pot. Am o întâlnire la New York diseară. Dacă vrei să vin mâine...

— Nu! Nu mâine. Trebuie să fie azi. Trebuie.

În glasul ei era un uşor ton de panică, dar era panica stătută a neputinţei cronice, nu sunetul unei urgenţe – cu excepţia unui ciudat ecou de frică în mecanica ei insistenţă.

— Ce s-a-ntâmplat, mamă?

— Nu pot vorbi la telefon despre asta, trebuie să ne vedem.

— În cazul acesta, dacă doreşti să vii la birou...

— Nu! Nu la birou! Trebuie să fim doar noi doi, ca să putem vorbi. Nu poţi să vii astăzi încoace, ca o favoare? Mama ta îţi cere să-i faci o favoare. N-ai venit niciodată să ne vezi. Şi poate că nu tu eşti vinovat pentru asta. Chiar nu poţi face lucrul acesta pentru mine, dacă te rog eu?

— Bine, mamă. O să fiu acolo după-masă, la ora patru.

— Aşa e minunat, Henry. Îţi mulţumesc, Henry. Aşa e minunat.

I se păru că în atmosfera laminoarelor era o nuanţă de încordare, în ziua aceea. O nuanţă prea fină pentru a o defini – dar laminoarele, pentru el, erau asemenea chipului unei soţii iubite, pe care putea distinge nuanţele unui sentiment aproape înainte de exprimarea lui. El remarcă grupuri mici formate din noii lucrători, adunaţi câte trei-patru şi stând de vorbă – prea des. Remarcă atitudinea lor, care sugera o agenţie de pariuri, nu o fabrică. Observă câteva priviri îndreptate către el în timp ce trecea pe lângă ei, priviri uşor mai incisive şi zăbovind mai mult. Nu se mai gândi la asta; nu era suficient spre a-şi pune întrebări – şi nu avea timp să-şi pună întrebări.

Când merse, în acea după-masă, cu maşina la fosta lui casă, opri brusc la poalele dealului. Nu mai văzuse casa din acel 15 mai, cu şase luni în urmă, când o părăsise – iar imaginea ei îi aduse în minte tot ceea ce simţise în zece ani de venit zilnic acasă: încordarea, tulburarea, cenuşia povară a nemărturisitei nefericiri, puterea fermă de a îndura care îi interzicea s-o mărturisească, disperata inocenţă a efortului de a-şi înţelege familia… efortul de a fi just.

Urcă încet poteca spre uşă. Nu simţea nicio emoţie, doar senzaţia unei clarităţi măreţe, solemne. Ştia că această casă reprezintă un monument al vinii – al vinii sale faţă de sine însuşi.

Se aşteptase să-i vadă pe mama sa şi pe Philip; nu se aşteptase la cea de-a treia persoană, care se ridică în picioare, ca şi ei, la intrarea sa în sufragerie: era Lillian.

Se opri în prag. Ei se uitau la faţa sa şi la uşa deschisă din spatele lui. Privirile lor trădau frica şi şiretenia, acel şantaj prin virtute pe care învăţase a-l înţelege, ca şi cum sperau să scape, nici mai mult, nici mai puţin decât cu ajutorul compasiunii lui, să îl ţină prizonierul lor, când un singur pas îndărăt îl putea pune la adăpost de ei.

Ei contaseră pe mila lui şi se temeau de furia sa; nu le trecuse prin cap să ia în calcul şi o a treia posibilitate: indiferenţa sa.

— Ce-i cu ea aici? întrebă el, întorcându-se către mama lui, cu un glas clar, lipsit de patimă.

— Lillian locuieşte aici de la divorţul vostru, răspunse ea defensiv. N-o puteam lăsa să moară de foame pe trotuarele oraşului, nu-i aşa?

Privirea din ochii mamei lui era pe jumătate rugătoare, ca şi cum îl implora să n-o pălmuiască, pe jumătate triumfătoare, ca şi cum l-ar fi pălmuit ea. El cunoştea motivul: nu era vorba de compasiune,

niciodată nu fusese multă iubire între Lillian şi ea, era răzbunarea comună pe el, era satisfacţia secretă de a-i cheltui banii pe fosta lui soţie, pe care el refuzase s-o susţină.

Capul lui Lillian era aplecat spre a saluta, cu sugestia unui zâmbet nesigur pe buze, jumătate timid, jumătate îndrăzneţ. El nu se prefăcu a o ignora; o privi, ca şi cum ar fi văzut-o complet, şi totuşi ca şi cum mintea sa nu ar fi înregistrat nicio prezenţă. Nu spuse nimic, închise uşa şi păşi în încăpere.

Mama sa scoase un uşor oftat de inconfortabilă uşurare şi se aşeză greoi pe cel mai apropiat scaun, urmărindu-l pe Rearden cu privirea, aşteptând nervos să vadă dacă el îi va urma exemplul.

— Ce anume voiai? întrebă el, aşezându-se.

Mama lui şedea cu spatele drept şi ciudat cocoşată, cu umerii ridicaţi şi cu capul pe jumătate plecat.

— Îndurare, Henry, şopti ea.

— Ce vrei să spui?

— Nu mă înţelegi?

— Nu.

— Păi – îşi întinse ea palmele într-un gest de neglijentă fluturare arătând neputinţa – păi... – ochii ei încercau să scape privirii lui atente. Păi, sunt atât de multe lucruri de spus şi... nu ştiu cum să le spun, dar... ei bine, există o chestiune practică, dar nu este importantă în sine... nu e motivul pentru care te-am chemat aici...

— Care este?

— Chestiunea practică? Cecurile noastre de alocaţie – al lui Philip şi al meu. Este întâi ale lunii, dar din cauza acelui ordin de poprire cecurile nu au putut veni. Ştii lucrul acesta, nu-i aşa?

— Îl ştiu.

— Ei bine, ce vom face?

— Nu ştiu.

— Vreau să zic, ce-ai de gând să faci?

— Nimic.

Mama lui se holbă la el, ca şi cum ar fi numărat secundele de linişte.

— Nimic, Henry?

— N-am nicio putere de a face ceva.

Îi urmăreau faţa cu un soi de intensitate scrutătoare; era sigur că mama lui îi spusese adevărul, că nu îngrijorarea financiară imediată reprezenta scopul lor, că era doar simbolul unei probleme mult mai ample.

— Dar, Henry, am fost prinşi pe picior greşit.

— Şi eu la fel.

— Dar nu ne poţi trimite nişte bani sau ceva de genul acesta?

— Nu m-au avertizat în niciun fel, n-am avut timp să fac rost de

bani lichizi.

— În cazul acesta… Uite, Henry, chestia asta a fost atât de neaşteptată, a speriat lumea, cred – băcănia refuză să ne dea pe credit, dacă nu ceri tu lucrul acesta. Bănuiesc că vor să semnezi, dacă ai un card de credit sau ceva asemănător. Vorbeşti tu cu ei şi aranjezi?

— N-o să fac acest lucru.

— N-o să-l faci – ea icni scurt, sufocându-se. De ce?

— N-o să-mi asum obligaţii pe care nu le pot îndeplini.

— Ce vrei să zici?

— Nu-mi voi asuma datorii pe care n-am cum să le achit.

— Ce vrei să spui, n-ai cum? Poprirea aia e doar un fel de detaliu tehnic, e doar temporară, toată lumea ştie asta!

— Lumea ştie? Eu nu.

— Dar, Henry – o factură de băcănie! Nu eşti sigur că vei fi în stare să plăteşti o factură de băcănie, tu, cu toate milioanele pe care le deţii?

— N-am de gând să-l înşel pe băcan pretinzând că deţin acele milioane.

— Ce tot vorbeşti? Cine le deţine?

— Nimeni.

— Ce vrei să spui?

— Mamă, cred că mă-nţelegi perfect. Cred c-ai înţeles lucrul acesta înaintea mea. Nu mai există niciun fel de proprietate. Este lucrul pe care l-ai aprobat şi în care ai crezut ani de zile. Ai vrut să fiu legat. Sunt legat. Acum e prea târziu să mai faci valuri în privinţa asta.

— Vrei să laşi nişte idei politice de-ale tale – ea văzu privirea lui şi se opri brusc.

Lillian se uită în jos, la pardoseală, ca şi cum îi era frică să ridice privirea în acest moment. Philip îşi trosnea degetele.

Mama sa îşi reveni încet şi şopti:

— Nu ne abandona, Henry.

Un junghi slab de viaţă din glasul ei îi spunea lui Rearden că se dădea la o parte capacul de pe adevăratul ei scop.

— Vremurile astea sunt îngrozitoare şi suntem speriaţi. Ăsta-i adevărul, Henry, suntem speriaţi, pentru că ne întorci spatele. Oh, nu mă refer doar la factura aia de băcănie, dar acesta e un semn – cu un an urmă n-ai fi acceptat să ni se întâmple aşa ceva. Acum… acum nu-ţi pasă.

Făcu o pauză, aşteptând.

— Îţi pasă?

— Nu.

— Păi… păi, bănuiesc că vina ne aparţine. Asta voiam să-ţi spun că suntem conştienţi că noi suntem de vină. Nu ne-am comportat corect

cu tine în toţi anii ăştia. Am fost nedrepţi cu tine, te-am făcut să suferi, te-am folosit şi nu ţi-am mulţumit, în schimb ce pot să-ţi spun mai mult acum? Vei găsi în inima ta puterea de a ne ierta?

— Mamă, ar fi mai bine să nu vorbim despre asta. Nu mă forţa să-ţi spun din ce motiv. Bănuiesc că îl cunoşti la fel de bine ca şi mine. Dacă vrei să fac un anumit lucru, spune-mi despre ce e vorba. Nu mai e nimic altceva de discutat. – Dar nu te înţeleg! Nu te înţeleg! De-asta te-am chemat aici – să-ţi cer să ne ierţi! O să refuzi să-mi răspunzi?

— Foarte bine. Ce înseamnă „să ne ierţi”?

— Cum?

— Am zis: ce înseamnă?

Ea îşi răsfiră palmele într-un gest uimit, indicând un lucru extrem de evident.

— Păi, asta… asta ne-ar face să ne simţim mai bine.

— O să schimbe trecutul?

— Ne-ar face să ne simţim mai bine dacă am şti că ne-ai iertat.

— Vrei să mă prefac că trecutul n-a existat?

— Oh, Doamne, Henry, nu-nţelegi? Nu vrem altceva decât să ştim că tu… că te preocupi cumva de noi.

— Nu mă preocup. Vrei să simulez lucrul acesta?

— Dar asta te implor să faci – să te preocupi.

— Pe ce bază?

— Bază?

— În schimbul a ce?

— Henry, Henry, nu vorbim de afaceri, de cantităţi de oţel şi balanţe bancare, ci de sentimente – iar tu vorbeşti ca un comerciant.

— Asta sunt.

Ceea ce văzu în ochii ei fu groază – nu groaza neputincioasă de a face eforturi şi de a nu reuşi să înţeleagă, ci groaza de a fi împins către margine, acolo unde evitarea înţelegerii nu ar mai fi posibilă.

— Uite, Henry, zise Philip grăbit. Mama nu înţelege lucrurile astea. Nu ştim cum să te abordăm. Nu suntem în stare să vorbim pe limba ta.

— Eu nu vorbesc pe limba voastră.

— Ea încearcă să-ţi comunice că ne pare rău. Ne pare extrem de rău că te-am rănit. Tu crezi că nu plătim pentru lucrul acesta, dar plătim. Suntem cuprinşi de remuşcări.

Durerea de pe chipul lui Philip era reală. Cu un an în urmă, lui Rearden i-ar fi fost milă. Acum era conştient de faptul că ei avuseseră putere asupra sa, prin şovăiala lui de a le face rău, prin frica lui de durerea lor. Nu mai simţea această frică.

— Ne pare rău, Henry. Ştim că ţi-am făcut rău. Am vrea să ne putem compensa pentru asta. Dar ce putem face? Trecutul e trecut. Nu-l putem schimbă.

— Nici eu.

— Poţi accepta căinţa noastră, zise Lillian, cu glas sticlos din pricina precauţiei. Eu nu am nimic de câştigat de la tine acum. Vreau doar să ştii că tot ceea ce am făcut a fost din iubire faţă de tine.

El întoarse capul, fără a răspunde.

— Henry, strigă mama lui. Ce-i cu tine? Ce te-a schimbat atât de mult? Pari a nu mai fi uman! Ne presezi să-ţi răspundem, deşi nu avem niciun răspuns de dat. Ne bagi pe gât logica – ce-nseamnă logica în vremuri ca astea? – ce-nseamnă logica atunci când lumea suferă?

— E mai presus de noi! strigă Philip.

— Suntem la cheremul tău, rosti Lillian.

Ei îşi strigau apelurile către un chip la care nu se putea ajunge.

Nu ştiau – iar panica lor era ultimul dintre eforturile lor de scăpa de această cunoaştere – că neîndurătorul său simţ al dreptăţii, care constituise singura lor putere asupra lui, care îl făcuse să accepte orice pedeapsă şi să le confere beneficiul oricărei îndoieli, era acum întors împotriva lor – că aceeaşi forţă care îl făcuse tolerant era acum forţa care îl făcea nemilos – că dreptatea care ar ierta mile întregi de greşeli inocente de cunoaştere n-ar ierta nici măcar un pas făcut în conştiinţa răului.

— Henry, nu ne înţelegi? se rugă mama lui.

— Ba da, rosti el liniştit.

Ea privi în altă parte, evitând claritatea ochilor lui.

— Nu-ţi pasă ce se-ntâmplă cu noi?

— Nu.

— Nu eşti şi tu om? – vocea ei deveni mai stridentă din cauza mâniei. Nu eşti capabil de niciun pic de iubire? Încerc să ajung la inima ta, nu la mintea ta! Iubirea nu e ceva care se discută sau se negociază! E ceva care se oferă! Se simte! Oh, Doamne, Henry, nu poţi să simţi fără să gândeşti?

— N-am făcut niciodată lucrul acesta.

După un moment, vocea ei îi reveni, joasă şi monotonă:

— Noi nu suntem aşa de deştepţi, de puternici ca tine. Dacă am păcătuit şi am greşit, e din cauză că suntem neputincioşi. Avem nevoie de tine, tu eşti tot ceea ce avem – şi te pierdem – şi ne e frică. Sunt vremuri îngrozitoare, e din ce în ce mai rău, lumea e îngrozitor de înspăimântată, e oarbă şi nu ştie ce-i de făcut. Cum o să facem faţă situaţiei, dacă ne părăseşti? Suntem mici şi slabi şi o să fim măturaţi ca nişte paie în grozăvenia aia care s-a declanşat în lume. Poate că am avut şi noi partea noastră de vină, poate c-am ajutat să se producă, neştiind să ne vedem de treaba noastră, dar ce e făcut, e făcut – şi nu mai poate fi oprit acum. Dacă ne abandonezi, suntem pierduţi. Dacă renunţi şi te faci nevăzut, precum toţi oameni aceia

care…

Nu un sunet o opri din vorbit, ci doar o mişcare a sprâncenelor lui, mişcarea scurtă, rapidă a unui semn de oprire. Apoi îl văzură zâmbind; natura acelui zâmbet reprezenta cel mai îngrozitor răspuns.

— Prin urmare, de lucrul acesta vă e teamă, rosti el încet.

— Nu poţi să pleci! strigă mama lui, pradă panicii oarbe. Nu poţi să pleci acum! Ai fi putut, anul trecut, dar nu acum! Nu azi! Nu poţi să devii un dezertor, pentru că se vor răzbuna pe familia ta! O să ne lase fără o lăscaie, o să ia totul, o să ne lase muritori de foame, o să ne…

— Taci! strigă Lillian, mai expertă decât ceilalţi în a citi semnele de pericol de pe chipul lui Rearden.

Faţa lui păstra resturile unui zâmbet, iar ei îşi dădură seama că nu îi mai vedea, dar nu era în puterea lor de a şti din ce motiv zâmbetul său părea a conţine durere şi un dor aproape melancolic, sau de ce se uita în colţul celălalt al camerei, la nişa celei mai îndepărtate ferestre.

El vedea o faţă frumos sculptată care rămânea netulburată sub biciuirea insultelor lui, auzea o voce care îi spunea cu calm aici, în această încăpere: „Am vrut să te avertizez în legătură cu pactul iertării”. Tu, cel care ştiuseşi deci despre asta, îşi spuse în sinea lui… dar nu termină propoziţia în minte, o lăsă să se încheie cu un surâs amar, pentru că ştia ceea ce era pe punctul de a gândi: Tu, cel care ştiuseşi deci despre asta, iartă-mă.

Asta era – îşi spuse, privind către familia sa, – natura apelurilor lor la îndurare, logica acestor sentimente pe care le proclamau atât de justificat ca fiind non-logice – asta era esenţa simplă, brutală a tuturor oamenilor care vorbesc despre a fi în stare să simtă fără gândire şi despre a plasa îndurarea deasupra dreptăţii.

Ei ştiuseră de ce anume să se teamă; ei sesizaseră şi numiseră, înaintea lui, singura cale de eliberare lăsată deschisă pentru el; ei înţeleseseră neputinţa poziţiei sale industriale, inutilitatea eforturilor lui, imposibilele poveri ce coborau spre a-l strivi; ei ştiuseră că în raţiune, în dreptate, în autoconservare, singura lui cale era de a renunţa la tot şi de a fugi – cu toate acestea, voiau să tragă de el, să-l ţină în laminorul de sacrificiu, să-l facă să-i lase să devoreze ultimele rămăşiţe din el în numele îndurării, al iertării şi al iubirii canibale de frate.

— Dacă încă mai vrei să-mi explici lucrul ăsta, mamă, rosti el foarte încet, dacă mai tragi nădejde că n-o să fiu destul de crud ca să denumesc ceea ce te prefaci a nu şti, atunci uite ce anume nu e în regulă cu ideea ta de iertare: regreţi că mi-aţi făcut rău şi, sub formă de compensaţie, îmi ceri să mă ofer unui sacrificiu total.

— Logică! strigă ea. Iar începi cu logica ta nesuferită! Noi de milă avem nevoie, nu de logică!

El se ridică în picioare.

— Stai! Nu pleca! Henry, nu ne abandona! Nu ne condamna la pieire! Indiferent ce-am fi, suntem oameni! Vrem să trăim!

— Păi, nu – începu el cu liniştită uimire şi termină cu liniştită groază, când gândul i se contură cu precizie – nu cred că vreţi. Dac-aţi fi vrut, aţi fi ştiut cum să mă preţuiţi.

Ca o tăcută dovadă şi răspuns, chipul lui Philip căpătă încet o expresie vrută ca zâmbet de amuzament, deşi nu conţinea decât frică şi răutate.

— N-o să poţi fugi! zise Philip. Nu poţi fugi fără bani.

Păru că a lovit la ţintă; Rearden se opri, apoi chicoti:

— Mulţam, Philip, zise el.

— Ăă? făcu Philip un gest smucit de uluire.

— Prin urmare, ăsta-i scopul ordinului de poprire. De asta le e frică prietenilor tăi. Ştiam că se pregăteau să-mi facă o „surpriză”. Nu ştiam că poprirea reprezintă ideea lor de a bloca evadarea.

Întoarse capul spre a privi incredul către mama sa.

— Iar ăsta e motivul pentru care trebuia să vorbeşti cu mine azi, înainte de conferinţa de la New York.

— Mama nu ştia de chestia asta! strigă Philip, apoi se controlă şi strigă mai tare: Habar n-ai despre ce vorbeşti! N-am spus nimic! N-am spus lucrul ăsta!

Frica lui părea acum să aibă o calitate mult mai puţin mistică şi mult mai practică.

— Nu-ţi face griji, biet nemernic, n-o să le spun că mi-ai zis ceva. Iar dacă încercai…

Nu termină; privi la cele trei chipuri din faţa lui şi un zâmbet brusc termină propoziţia, un zâmbet de oboseală, de milă, de neîncrezătoare repulsie. Îşi dădea seama de contradicţia finală, de grotesca absurditate de la capătul jocului iraţionalilor: oamenii de la Washington speraseră să-l ţină pe loc îndemnând acest trio să încerce rolul de ostatici.

— Crezi că eşti bun, nu-i aşa? fu un strigăt brusc, ce provenea de la Lillian; sărise în picioare, spre a-i bloca ieşirea; chipul ei era schimonosit, aşa cum o mai văzuse o dată înainte, în dimineaţa aceea în care aflase despre amanta lui.

— Eşti aşa de bun! Eşti aşa de mândru de tine! Ei bine, am ceva să-ţi spun!

Părea că ea nu credea până în acest moment că pierduse în acest joc. Imaginea chipului ei acţionă ca ultima parte care completează un circuit şi, în deplină claritate, el îşi dădu seama care fusese rolul jucat de ea şi motivul pentru care se măritase cu el.

Dacă a alege o persoană în calitate de centru constant al preocupărilor, ca punct focal al viziunii despre viaţă înseamnă iubire – îşi spuse el –, atunci era adevărat că ea îl iubea; dar dacă, pentru el,

iubirea constituia o celebrare a sinelui şi a existenţei, în acest caz, pentru cei care se urăsc pe sine şi urăsc viaţa, căutarea distrugerii reprezintă singura formă şi unicul echivalent al iubirii. Lillian îl alesese pentru cele mai bune dintre virtuţile lui, pentru puterea, încrederea în sine, mândria lui – ea îl alesese aşa cum se alege un obiect al iubirii, ca simbol al puterii vii a omului, dar ţinta ei fusese distrugerea acelei puteri.

Rememoră felul în care fuseseră ei doi la prima întâlnire: el, bărbatul cu o violentă energie şi o pasionată ambiţie, bărbatul realizat, luminat de flacăra succesului său şi azvârlit în mijlocul acelui pretenţios scrum care-şi spune elita intelectuală, rămăşiţele arse ale culturii nedigerate, care se hrăneşte cu luminozitatea remanentă a minţilor altora, oferind negarea minţii lor ca unică pretenţie la distincţie şi un dor de a controla lumea ca unică poftă – ea, femeia-parazit a acelei elite, afişând rânjetul lor tocit ca răspuns al ei la univers, socotind neputinţa drept superioritate şi goliciunea drept virtute – el, inconştient de ura lor, dispreţuitor la modul inocent al înşelătoriei lor care pozează – ea, socotindu-l drept pericol pentru lumea lor, o ameninţare, o provocare, un reproş.

Pofta care îi împinge pe ceilalţi să înrobească un imperiu devenise, în limitele lui Lillian, o pasiune pentru puterea asupra lui. Îşi pusese în cap să-l nimicească, ca şi cum, incapabilă să-i egaleze valoarea, îl putea depăşi distrugând-o, ca şi cum măsura măreţiei lui va deveni astfel măsura măreţiei ei, ca şi cum – îşi spuse el cu un fior – ca şi cum vandalul care sfărâmase statuia era mai măreţ decât artistul care o executase, ca şi cum ucigaşul care omorâse un copil ar fi fost mai măreţ decât mama care îi dăduse viaţă.

Îşi aduse aminte de batjocura forţat-persuasivă la adresa muncii lui, a laminoarelor, a companiei sale, a succesului său, îşi aduse aminte de dorinţa ei de a-l vedea beat, măcar o singură dată, de încercările ei de a-l împinge spre infidelitate, plăcerea ei la gândul că el căzuse la nivelul unei sordide idile, de groaza ei când descoperise că acea idilă fusese o realizare, nu o degradare. Linia ei de atac, pe care o socotise atât de derutantă, fusese constantă şi clară – ea căutase să-i distrugă stima de sine, ştiind că un bărbat care îşi predă valoarea se află la cheremul voinţei celuilalt; ea se luptase să îi sfărâme puritatea morală, dorise să-i distrugă încrezătoarea onestitate prin intermediul otravei vinii – ca şi cum, dac-ar fi să se prăbuşească, depravarea lui o va îndreptăţi pe a ei.

Din acelaşi scop şi motiv, pentru aceeaşi satisfacţie, după cum alţii ţes sisteme complexe de filosofie spre a distruge generaţii, întemeiază dictaturi spre a distruge o ţară, la fel şi ea, neposedând vreo armă cu excepţia feminităţii, îşi făcuse un scop din a distruge un bărbat.

Codul de viaţă era al tău – îşi aduse el aminte de vocea tânărului său profesor care dispăruse – care este, deci, al lor?

— Am ceva să-ţi spun! strigă Lillian, cu sunetul acelei furii neputincioase care îşi doreşte ca vorbele să fie un box de alamă. Eşti tare mândru de tine, nu-i aşa? Eşti atât de mândru de numele tău! Rearden Steel, Rearden Metal, Rearden Wife[4]! Asta-i ceea ce am fost, este? Doamna Rearden! Doamna Hank Rearden! – sunetele pe care le scotea ea erau acum un şir de icnete ca nişte cotcodăceli, o denaturare de nerecunoscut a unui râs.

— Ei bine, cred că ai vrea să ştii că soţia ta şi-a tras-o cu un altul! Ţi-am fost necredincioasă, mă auzi! Ţi-am fost necredincioasă, nu cu vreun iubit splendid şi nobil, ci cu cel mai josnic nemernic, cu Jim Taggart! Cu trei luni în urmă! Înainte ca să divorţezi de mine! Cât eram soţia ta! Cât încă eram soţia ta!

El asculta asemenea unui om de ştiinţă care studiază un subiect care nu are absolut nicio relevanţă personală. Iată, îşi spuse, eşecul crezului interdependenţei personale, crezul non-identităţii, nonproprietăţii, non-realităţii: credinţa că statura morală a unuia este la cheremul acţiunii celuilalt.

— Ţi-am fost necredincioasă! Nu mă auzi, puritan neprihănit? M-am culcat, erou incoruptibil, cu Jim Taggart! Mă auzi?... Nu m-auzi?... Nu...?

Se uita la ea ca şi cum s-ar fi uitat dacă o străină l-ar fi abordat pe stradă cu o mărturisire personală – o privire asemenea echivalentului cuvintelor: „De ce-mi spuneţi mie lucrurile astea?”

Vocea ei se stinse încet. El nu fusese conştient cum anume va arăta distrugerea unei persoane; dar îşi dădu seama că era martorul distrugerii lui Lillian. Văzu acest lucru în prăbuşirea feţei ei, în brusca destindere a trăsăturilor ei, ca şi cum nu mai era nimic care să le ţină la un loc, în ochii, orbi, dar holbaţi, care priveau înlăuntru, plini de acea groază pe măsura căreia nu putea exista o ameninţare exterioară. Nu era privirea unei persoane care îşi pierde minţile, ci privirea unei minţi care constată înfrângerea totală, văzând în aceeaşi clipă propria ei natură pentru prima dată – privirea unei persoane care realizează că, după ani întregi de predicat non-existenţa, a realizat-o.

Dădu să plece. Mama lui îl opri la uşă, prinzându-l de braţ. Cu o privire de încăpăţânată uluire, cu ultimul ei efort de autoamăgire, ea gemu cu o voce de reproş nerăbdător la modul lacrimogen:

— Chiar eşti incapabil de iertare?

— Nu, mamă, răspunse el, nu sunt. Aş fi iertat trecutul – dacă, azi, m-ai fi îndemnat să-mi dau demisia şi să dispar.

Afară era un vânt rece, strângând impermeabilul în jurul lui ca o

---

[4] Soţie, în lb. engleză. (n.tr.).

îmbrăţişare, era măreaţa şi proaspăta panoramă a ţinutului ce se întindea la piciorul dealului şi cerul clar şi în retragere al apusului. Asemenea a două apusuri care sfârşeau ziua, strălucirea roşiatică a soarelui era o bandă dreaptă, nemişcată în partea de vest, iar banda roşie pulsând din est era strălucirea laminoarelor lui.

Senzaţia dată de volanul din mâinile lui şi şoseaua netedă care şerpuia îndărăt, în timp ce gonea către New York, aveau o ciudată calitate reconfortantă. Era o senzaţie de extremă precizie şi de relaxare, totodată, o senzaţie de acţiune fără încordare, care părea inexplicabil de tinerească – până când realiză că acesta era felul în care acţionase şi se aşteptase să acţioneze întotdeauna, în tinereţea lui –, iar ceea ce simţea acum era asemenea întrebării simple, uimite: de ce ar trebui să acţionăm în oricare alt fel?

I se păruse că, atunci când se înălţă în faţa lui, conturul la orizont a New Yorkului poseda o claritate ciudat de luminoasă, cu toate că formele sale erau estompate de distanţă, o claritate care nu părea a se baza pe obiect, ci dădea senzaţia că iluminarea provenea de la el. Privi către marele oraş, fără vreo legătură cu altă imagine sau folosinţă avută de alţii, nu era un oraş de gangsteri, de cerşetori sau de prostituate, era cea mai măreaţă realizare industrială din istoria omului, singurul său înţeles era acela pe care-l avea pentru el, exista o calitate personală în felul în care îl vedea el, o calitate a posesiunii şi a percepţiei neşovăielnice, ca şi cum l-ar fi văzut pentru prima oară – sau pentru ultima.

Se opri pe coridorul tăcut al hotelului Wayne-Falkland, la uşa apartamentului în care urma să intre; îi trebui efortul unui lung moment spre a-şi ridica mâna şi a ciocăni; era apartamentul care îi aparţinuse lui Francisco d’Anconia.

Erau vălătuci de fum de ţigară prin aerul salonului, printre draperiile de catifea şi mesele goale, lustruite.

Cu mobila lui scumpă şi absenţa oricăror obiecte personale, încăperea avea un aer de lux mohorât care ţine o ocupare tranzitorie, la fel de trist ca şi aerul unui hotel ieftin. La intrarea lui, cinci persoane se ridicară în picioare în ceaţă: Wesley Mouch, Eugene Lawson, James Taggart, doctorul Floyd Ferris şi un bărbat subţirel, gârbovit, care arăta ca un tenismen cu mutră de şobolan şi care îi fu prezentat cu numele de Tinky Holloway.

— Bine, rosti Rearden, punând capăt saluturilor, zâmbetelor, ofertelor de băuturi şi comentariilor despre situaţia de urgenţă naţională, ce vreţi?

— Suntem aici ca prieteni ai dumneavoastră, domnule Rearden, zise Tinky Holloway, pur şi simplu ca prieteni ai dumneavoastră, pentru o conversaţie informală referitoare la perspectiva unei munci de echipă mai strânse.

— Suntem nerăbdători să ne fiţi de ajutor cu remarcabilele dumneavoastră capacităţi, zise Lawson, şi cu sfaturile dumneavoastră de expert în problemele industriale ale ţării.

— De oameni ca dumneavoastră avem nevoie la Washington, spuse doctorul Ferris.

— Nu există niciun motiv pentru care să fi rămas pentru atâta vreme un simplu spectator, când este nevoie de vocea dumneavoastră la cel mai înalt nivel al conducerii naţionale.

Era dezgustător faptul, îşi zise Rearden, că aceste discursuri erau doar pe jumătate minciuni; cealaltă jumătate, în tonul lor de urgenţă isterică, reprezenta nedeclarata dorinţă ca să fie adevărate.

— Ce anume doriţi? întrebă el.

— Păi... să vă auzim, domnule Rearden, zise Wesley Mouch, tresărirea trăsăturilor lui imitând un zâmbet înfricoşat; zâmbetul era prefăcut, frica era reală. Vrem... vrem beneficiul opiniei dumneavoastră despre criza industrială naţională.

— Nu am nimic de spus.

— Dar, domnule Rearden, zise doctorul Ferris, nu vrem nimic altceva decât să cooperăm cu dumneavoastră.

— V-am spus odată, în mod public, că eu nu cooperez cu pistolul la tâmplă.

— Nu putem îngropa securea într-o perioadă ca asta? rosti Lawson pe un ton de implorare.

— Pistolul? Continuaţi.

— Cum?

— Dumneavoastră îl aveţi. Îngropaţi-l, dacă consideraţi că sunteţi în stare.

— Asta... asta era o figură de stil, explică Lawson, clipind. Vorbeam metaforic.

— Eu nu.

— Nu putem să fim uniţi de dragul ţării în acest ceas de cumpănă? spuse doctorul Ferris. Nu putem să dăm la o parte diferenţele de opinie? Noi dorim să vă întâlnim la jumătatea distanţei. Dacă există vreun aspect al politicii noastre căruia vă opuneţi, spuneţi-ne şi vom da o directivă care să...

— Lăsaţi-o moartă, băieţi. Nu am venit aici ca să vă ajut să vă prefaceţi că nu mă aflu în poziţia în care sunt şi că orice compromis este posibil între noi. Acum treceţi la obiect. Aţi pregătit o nouă şmecherie cu care să surprindeţi industria oţelului. Care este?

— De fapt, spuse Mouch, avem într-adevăr o întrebare vitală de discutat referitoare la industria oţelului, dar... dar felul în care vorbiţi, domnule Rearden!

— Nu vrem să vă surprindem cu nimic, rosti Holloway. V-am rugat să veniţi aici spre a o discuta cu dumneavoastră.

— Am venit aici să primesc ordine. Daţi-le.

— Dar, domnule Rearden, nu vrem să privim chestiunea astfel. Noi nu dorim să vă dăm dumneavoastră ordine. Dorim consimţământul dumneavoastră voluntar.

Rearden zâmbi.

— Ştiu acest lucru.

— Ştiţi? Holloway începu fraza nerăbdător, dar ceva din zâmbetul lui Rearden îl făcu să alunece în nesiguranţă. Ei bine, atunci…

— Şi tu, frate, spuse Rearden, ştii că ăsta-i punctul nevralgic în jocul pe care-l jucaţi, buba fatală care o să-l facă să explodeze până-n înaltul cerului. Acum îmi spuneţi la ce lovitură în capul meu lucraţi atât de asiduu ca să nu am posibilitatea de a o remarca – sau mă duc acasă?

— Oh, nu, domnule Rearden! strigă Lawson, aruncându-şi fulgerător privirea către ceasul de la mână. Nu puteţi pleca acum! – Adică, vreau să zic că n-aţi dori să plecaţi fără a auzi ce anume avem de spus.

— Atunci să auzim.

Îi văzu cum se uită unii la alţii. Lui Wesley Mouch părea că îi e frică să i se adreseze; faţa lui Mouch luă o expresie de încăpăţânare nervoasă, asemenea unui semnal de comandă care îi împingea pe ceilalţi înainte; indiferent de calificarea lor spre a dispune de soarta industriei oţelului, ei fuseseră aduşi aici spre a juca rolul de bodyguarzi de conversaţie ai lui Mouch.

Rearden se întrebă care era motivul prezenţei lui James Taggart; acesta şedea cufundat într-o tăcere întunecată, sorbind morocănos dintr-o băutură, fără a privi înspre el.

— Am întocmit un plan, zise cu prea multă veselie doctorul Ferris, care va rezolva problemele industriei oţelului şi care se va bucura de aprobarea dumneavoastră, ca măsură ce vizează binele general, protejându-vă în acelaşi timp interesele şi garantându-vă siguranţa într-o…

— Nu încercaţi să-mi comunicaţi ce anume voi gândi eu. Oferiţi-mi faptele.

— E un plan onest, solid, echitabil şi…

— Nu-mi vorbiţi despre evaluarea dumneavoastră. Oferiţi-mi faptele.

— Conform acestui plan, spuse Wesley Mouch, vom oferi industriei o creştere de 5% la preţul oţelului.

Făcu, triumfător, o pauză.

Rearden nu spuse nimic.

— Desigur, vor fi necesare nişte ajustări minore, rosti Holloway nepăsător, sărind în tăcerea lăsată ca pe un teren de tenis gol. Va trebui acordată producătorilor de minereu de fier o anumită creştere a

preţului – oh, cel mult 3% – în vederea greutăţilor suplimentare pe care unii dintre ei, dl Larkin din Minnesota, de exemplu, le vor întâmpina, întrucât ei vor trebui să-şi transporte minereul prin intermediul costisitor al camioanelor, având în vedere că dl James Taggart a trebuit să-şi sacrifice linia filialei sale din Minnesota pentru binele public. Şi, desigur, o creştere a preţului de transport va trebui oferită companiilor de căi ferate ale ţării – să zicem 7%, aproximativ – în vederea nevoii absolut esenţiale de…

Holloway se opri, asemenea unui jucător care iese dintr-un vârtej al jocului, observând brusc că niciun jucător din echipa adversă nu i se opune.

— Dar nu va exista o creştere a salariilor, zise iute doctorul Ferris. Un aspect esenţial al planului este acela că nu vom oferi o creştere a salariilor muncitorilor din industria oţelului, în ciuda cererilor lor insistente. Vrem într-adevăr să fim echitabili cu dumneavoastră, domnule Rearden, şi să vă protejăm interesele – chiar cu riscul unui resentiment şi al unei indignări populare.

— Desigur, dacă aşteptăm ca muncitorii să facă un sacrificiu, zise Lawson, trebuie să le arătăm că şi administraţia face anumite sacrificii de dragul ţării. Starea de spirit a clasei muncitoare din industria oţelului este extrem de încordată în prezent, domnule Rearden, este periculos de explozivă şi… spre a vă proteja de… de…

Se opri.

— Da? rosti Rearden. De?

— De posibile… violenţe, sunt necesare anumite măsuri, care… Auzi, Jim – se întoarse brusc către James Taggart – de ce nu-i explici lucrul acesta domnului Reaeden, în calitate de coleg industriaş?

— Păi, cineva trebuie să sprijine companiile de căi ferate, rosti Taggart morocănos, fără a se sinchisi să se uite la Rearden. Ţara are nevoie de căi ferate şi cineva trebuie să ne ajute să cărăm mărfurile, iar dacă nu primim o creştere în preţul de transport…

— Nu, nu, nu! exclamă răstit Wesley Mouch. Spune-i domnului Rearden despre funcţionarea Planului de unificare a căilor ferate.

— Păi, Planul este un succes deplin, zise Taggart letargic, cu excepţia elementului nu complet controlabil al timpului. E doar o chestiune de timp până când echipa noastră unificată va pune din nou pe picioare fiecare cale ferată din ţară. Planul, sunt în poziţia de a da asigurări, ar putea funcţiona cu acelaşi succes în oricare altă industrie.

— Fără nicio îndoială, spuse Rearden, şi se întoarse către Mouch. De ce-i cereţi servitorului să mă facă să-mi pierde vremea? Ce legătură are cu mine Planul de unificare a căilor ferate?

— Dar, domnule Rearden! strigă Mouch cu disperată veselie, acesta-i modelul pe care îl vom urma! Din acest motiv v-am chemat

aici spre a discuta!

— Ce?

— Planul de unificare a oţelăriilor!

Se lăsă un moment de tăcere, precum aceea a respiraţiilor de după un plonjon.

Rearden se uită la ei cu o privire care părea plină de interes.

— Având în vedere starea critică a industriei oţelului, zise Mouch cu o bruscă grabă, ca spre a nu-şi da timp să afle ce anume l-a stânjenit în legătură cu natura privirii lui Rearden, şi că oţelul reprezintă marfa de bază cea mai vitală, cea mai crucială, fundamentul structurii întregii noastre industrii, trebuie luate măsuri drastice pentru a se menţine facilităţile producătoare de oţel ale ţării, echipamentele şi uzinele.

Tonul şi impulsul de a vorbi în public îl purtă doar până aici.

— Având în vedere acest obiectiv, Planul nostru este… Planul nostru este…

— Planul nostru este realmente extrem de simplu, zise Tinky Holloway, străduindu-se să dovedească acest lucru prin simplitatea vesel-exuberantă a glasului său. Vom ridica toate restricţiile referitoare la producţia de oţel, iar fiecare companie va produce atâta cât poate, în conformitate cu capacităţile ei. Dar spre a evita risipa şi pericolul competiţiei câineşti, toate companiile vor depozita câştigurile lor brute într-un fond comun, ce va fi denumit Fondul de unificare al oţelăriilor, în sarcina unui Consiliu special. La sfârşitul anului, Consiliul va distribui aceste câştiguri, făcând totalul producţiei de oţel şi împărţindu-l la numărul de furnale cu cuptor deschis existente, ajungându-se astfel la o medie care va fi echitabilă pentru toată lumea – iar fiecare companie va fi plătită în funcţie de necesităţile ei. Păstrarea furnalelor fiind nevoia sa de bază, fiecare companie va fi plătită în conformitate cu numărul de furnale pe care îl deţine.

Se opri, aşteptă, apoi adăugă:

— Asta-i tot, domnule Rearden, şi, neprimind un răspuns, zise: Oh, mai sunt o mulţime de detalii care trebuie puse la punct, dar… dar asta-i tot.

Indiferent de reacţia la care se aşteptau, nu fu cea pe care o văzură.

Rearden se lăsă pe spate în scaun, cu privirea atentă, dar fixată în spaţiu, ca şi cum s-ar fi uitat la un punct nu prea îndepărtat, apoi întrebă, cu o ciudată notă de amuzament liniştit-impersonal:

— Băieţi, spuneţi-mi doar un singur lucru: pe ce anume contaţi?

Ştia că ei au înţeles. Văzu, pe chipurile lor, acea privire încăpăţânat-evazivă pe care o considerase la un moment dat ca fiind privirea mincinosului care înşală victima, dar acum îşi dădea seama că e şi mai rău: era privirea unui om care se înşală pe sine din propria

conştiinţă.

Ei nu răspunseră. Rămaseră tăcuţi, ca şi cum ar fi depus eforturi nu spre a-l face să îşi uite întrebarea, ci să se facă pe ei înşişi să uite că o auziseră.

— E un Plan rezonabil, practic! rosti sec, pe neaşteptate, James Taggart, cu o nuanţă supărată de bruscă animare în glasul său. O să meargă! Trebuie să meargă! Ne dorim să meargă!

Nu-i răspunse nimeni.

— Domnule Rearden…? zise Holloway cu timiditate.

— Păi, ia să vedem, spuse Rearden. Compania Associated Steel a lui Orren Boyle deţine 60 de furnale cu cuptor deschis, o treime din ele nefiind folosite, iar restul producând o medie de 300 de tone per furnal pe zi. Eu deţin 20 de furnale cu cuptor deschis, care produc 750 de tone de oţel per furnal pe zi. Prin urmare, noi deţinem 80 de furnale „la comun”, care dau o producţie „la comun” de 27.000 de tone, ceea ce dă o medie de 337,5 tone per furnal. În fiecare zi a anului, eu, care produc 15.000 de tone, voi fi plătit pentru 6 750 de tone. Boyle, care produce 12.000, va fi plătit pentru 20 250 de tone. Nu-i mai iau în calcul pe ceilalţi membri ai fondului comun, ei nu vor schimba raportul, poate doar vor face ca media să scadă şi mai mult, majoritatea dintre ei descurcându-se mai prost decât Boyle, iar niciunul dintre ei neproducând la fel de mult ca mine. Cât timp credeţi că voi rezista eu în conformitate cu acest Plan?

Nu se auzi niciun răspuns, apoi Lawson strigă brusc, prosteşte, pe un ton justificativ:

— În vremuri de pericol naţional, este de datoria dumneavoastră să slujiţi, să suferiţi şi să munciţi pentru salvarea ţării!

— Nu văd motivul pentru care faptul de a-mi pompa câştigurile în buzunarele lui Orren Boyle va salva ţara!

— Trebuie să faceţi anumite sacrificii de dragul binelui public!

— Nu văd de ce Orren Boyle reprezintă mai bine „publicul” decât mine.

— Oh, nu e deloc vorba despre domnul Boyle! E ceva cu mult mai amplu decât oricare persoană. Se pune problema păstrării resurselor naturale ale ţării – precum fabricile – şi salvarea complexului industrial al ţării. Nu permite ruinarea unei întreprinderi atât de vaste precum cea a domnului Boyle. Ţara are nevoie de ea.

— Eu cred că ţara are mai multă nevoie de mine decât de Orren Boyle.

— Desigur! strigă Lawson cu entuziasm uimit. Ţara are nevoie de dumneavoastră, domnule Rearden! Realizaţi acest lucru, nu-i aşa?

Dar plăcerea avidă a lui Lawson faţă de formula familiară de autosacrificare dispăru brusc la auzul vocii lui Rearden, o voce rece, de comerciant, care rosti:

— Da.

— Boyle nu este singurul implicat, rosti Holloway rugător.

— Economia ţării nu ar fi în stare să facă faţă unei dislocări majore în acest moment. Există mii de muncitori, furnizori şi clienţi ai lui Boyle. Ce s-ar întâmpla cu ei dacă Associated Steel ar da faliment?

— Ce s-ar întâmpla cu miile de muncitori, furnizori şi clienţi de-ai mei dacă eu aş da faliment?

— Dumneavoastră, domnule Rearden? rosti Holloway incredul. Dumneavoastră sunteţi cel mai bogat, cel mai sigur şi cel mai puternic industriaş din ţară în acest moment!

— Dar ce spuneţi despre momentele care vor urma?

— Cum?

— Cât timp credeţi că voi fi în stare să produc în pierdere?

— Oh, domnule Rearden, am completă încredere în dumeavoastră!

— La naiba cu încrederea dumneavoastră! Cum vă imaginaţi c-o să fac lucrul acesta?

— O să vă descurcaţi!

— Cum?

Nu există răspuns.

— Nu putem teoretiza în privinţa viitorului, strigă Wesley Mouch, atunci când trebuie evitată o prăbuşire naţională. Trebuie să salvăm economia ţării. Trebuie să facem ceva!

Privirea de curiozitate, imperturbabilă, a lui Rearden îl împinse către neglijenţă.

— Dacă nu vă place, aveţi o soluţie mai bună de oferit?

— Bineînţeles, spuse Rearden cu lejeritate. Dacă vreţi producţie, atunci daţi-vă la o parte din drum, aruncaţi la gunoi toate reglementările voastre nenorocite, lăsaţi-l pe Orren Boyle să dea faliment, lăsaţi-mă să cumpăr complexul industrial al lui Associated Steel – şi va produce o mie de tone pe zi din fiecare din cele 60 de furnale ale ei.

— Oh, dar… dar n-am putea! icni Mouch. Acesta ar fi monopol!

Rearden chicoti.

— Bine, zise el indiferent, în cazul acesta acceptaţi ca administratorul laminoarelor mele să cumpere complexul. El o să facă o treabă mai bună decât Boyle.

— Oh, dar asta ar însemna să acceptăm ca cei puternici să aibă un avantaj asupra celor slabi! Nu putem face asta!

— În acest caz, nu vorbiţi despre economia ţării.

— Nu vrem decât să…

Se opri.

— Nu vreţi decât producţie fără oameni care sunt în stare să producă, nu-i aşa?

— Asta-i… asta-i teorie. Asta-i doar o extremă teoretică. Noi nu

vrem decât o ajustare temporară.

— Aţi făcut aceste ajustări temporare vreme de ani întregi. Nu vă daţi seama că nu mai aveţi timp?

— Asta-i doar teo…

Vocea i se pierdu şi se opri.

— Păi, uitaţi aici, rosti Holloway cu precauţie, nu se pune problema că domnul Boyle ar fi cu adevărat… slab. Domnul Boyle este un om extrem de capabil. S-a întâmplat doar că el a suferit nişte eşecuri nefericite, cu mult deasupra controlului lui. El a investit sume mari în proiecte de susţinere publică spre a ajuta popoare nedezvoltate din America de Sud, iar un faliment al companiilor producătoare de cupru de acolo i-a administrat o severă lovitură financiară. Prin urmare, se pune doar problema de a-i oferi o şansă de a se pune din nou pe picioare, o mână de ajutor, o mică asistenţă temporară, nimic mai mult. Nu trebui decât să egalizăm sacrificiul – apoi toată lumea îşi va reveni şi va prospera.

— Tot egalizaţi sacrificiul de peste o sută – se opri – de o mie de ani, spuse Rearden încet. Nu vedeţi că sunteţi la capătul drumului?

— Asta-i doar teorie! rosti sec Wesley Mouch.

Rearden surâse.

— Vă cunosc practica, zise el încet. Încerc să vă înţeleg practica.

Ştia că motivul specific din spatele Planului era Orren Boyle; ştia că lucrarea unui mecanism complicat, funcţionând pe bază de influenţă, ameninţare, presiune, şantaj – un mecanism asemenea unei maşini iraţionale de calculat, care a luat-o razna şi care aruncă la întâmplare diverse sume după toana momentului – se adăugase întâmplător la presiunea lui Boyle asupra acestor oameni spre a stoarce pentru el acest ultim act de jaf. Ştia, de asemenea, că nu Boyle era cauza acestei situaţii sau factorul esenţial de avut în vedere, că Boyle era doar un pasager întâmplător, nu constructorul maşinăriei infernale care distrusese lumea, că nu Boyle fusese cel care făcuse acest lucru posibil şi nici vreunul dintre bărbaţii din această încăpere. Şi ei erau doar nişte pasageri într-o maşină fără şofer, ei erau nişte autostopişti înspăimântaţi care ştiau că vehiculul lor era pe punctul de a se zdrobi în abisul său final – şi că nu iubirea sau frica lui Boyle era cea care îi făcea pe ei să se agaţe de traseul lor şi să se grăbească spre sfârşitul lor, era altceva, ceva ce nu era nici gând, nici speranţă, ceva identificat doar printr-o anumită privire de pe feţele lor, o privire furişă care spunea: pot scăpa. De ce? – îşi spuse el. De ce cred că pot scăpa?

— Nu ne mai putem permite nicio teorie! strigă Wesley Mouch. Trebuie să acţionăm!

— Păi, în cazul acesta, o să vă ofer o altă soluţie. De ce nu preluaţi voi laminoarele mele şi terminaţi bâlciul?

Şocul pe care îl avuseră era groază pură.

— Oh, nu! icni Mouch.

— Nu ne-ar trece prin cap aşa ceva! strigă Holloway.

— Noi susţinem libera iniţiativă! strigă doctorul Ferris.

— Nu vrem să vă facem rău! strigă Lawson. Noi suntem prietenii dumneavoastră, domnule Rearden. Oare nu putem lucra cu toţii împreună? Suntem prietenii dumneavoastră.

În colţul celălalt al încăperii se afla o masă cu un telefon, aceeaşi masă, aproape sigur, şi acelaşi instrument – şi brusc Rearden avu senzaţia că vede figura tulburată a unui bărbat aplecat asupra telefonului, un bărbat care ştiuse ceea ce el, Rearden, începea acum să afle, un bărbat care se lupta să-i refuze aceeaşi cerere pe care el o refuza actualilor ocupanţi ai acestei încăperi – el văzu terminarea acelei lupte, chipul chinuit al unui bărbat ridicat spre a-i face faţă şi o voce disperată care îi spunea fără ezitare:

— Domnule Rearden, vă jur... pe femeia pe care o iubesc... că vă sunt prieten.

Acesta fusese actul pe care el îl numise pe vremea aceea trădare, iar acesta era bărbatul pe care îl refuzase spre a continua să-i servească pe oamenii cu care se confrunta acum.

Cine anume, prin urmare, fusese trădătorul? – îşi spuse; îşi spuse acest lucru aproape fără sentiment, fără dreptul de a simţi, conştient doar de o calitate reverentă la modul solemn. Cine preferase să ofere ocupanţilor de faţă mijloacele de a dobândi această cameră? Pe cine anume sacrificase şi pentru al cui profit?

— Domnule Rearden! gemu Lawson. Ce s-a întâmplat?

El îşi întoarse capul, văzu ochii lui Lawson urmărindu-l înfricoşaţi şi ghici ce privire de pe faţa sa sesizase Lawson.

— Nu vrem să vă luăm laminoarele! strigă Mouch.

— Nu vrem să vă privăm de proprietarea dumneavoastră! strigă doctorul Ferris.

— Nu ne înţelegeţi!

— Încep să vă înţeleg.

Cu un an în urmă, îşi spuse, l-ar fi împuşcat; cu doi ani în urmă, i-ar fi confiscat proprietatea; cu generaţii în urmă, oameni de felul lor fuseseră capabili să-şi permită luxul crimei şi al exproprierii, siguranţa de a pretinde faţă de ei înşişi şi faţă de victimele lor că jaful material reprezenta singurul lor obiectiv. Dar timpul lor se epuiza, iar celelalte victime dispăruseră, mai devreme decât promisese orice plan istoric, iar ei, jefuitorii, rămăseseră să se confrunte cu realitatea propriului lor ţel.

— Uitaţi, băieţi, zise el obosit. Ştiu ce vreţi. Vreţi să-mi înfulecaţi laminoarele şi să le aveţi şi pe ele. Şi nu vreau să ştiu decât acest lucru: ce anume vă face să credeţi că e posibil acest lucru?

— Nu ştiu ce vreţi să spuneţi, spuse Mouch pe un ton ofensat. V-am spus că nu vrem laminoarele dumneavoastră.

— În regulă, o să spun chestia asta într-o manieră mai precisă: vreţi să mă înfulecaţi şi să mă aveţi şi pe mine. Cum vă propuneţi să faceţi acest lucru?

— Nu ştiu cum puteţi spune aşa ceva, după ce v-am oferit toate asigurările că vă considerăm de cea mai mare importanţă pentru ţară, pentru industria oţelului, pentru…

— Vă cred. Lucrul acesta face enigma şi mai dificilă. Mă consideraţi de cea mai mare importanţă pentru ţară? La naiba, mă consideraţi de cea mai mare importanţă pentru propriile voastre gâturi. Staţi acolo tremurând, pentru că ştiţi că doar eu am mai rămas ca să vă salvez viaţa – şi ştiţi că timpul e cât se poate de scurt. Cu toate acestea, propuneţi un plan spre a mă distruge, un plan care pretinde, cu cruzime de idiot, fără fisuri, ocoluri şi scăpare, ca eu să lucrez în pierdere – ca eu să lucrez, cu fiecare tonă pe care o torn costându-mă mai mult decât voi câştiga de pe urma ei – ca să îmi cheltuiesc ultimele resturi ale averii mele până când vom muri cu toţii de foame. Această lipsă de raţiune excesivă nu îi este în putinţă niciunui om şi niciunui jefuitor. De dragul vostru – nu de al meu sau al ţării – probabil că voi contaţi pe ceva. Pe ce anume?

Văzu privirea de pe feţele lor, o privire deosebită, ce părea secretoasă, dar ranchiunoasă, ca şi cum, în mod incredibil, el era cel care ascundea un secret faţă de ei.

— Nu înţeleg de ce trebuie să aveţi o viziune atât de defetistă despre situaţie, rosti Mouch posac.

— Defetistă? Chiar vă aşteptaţi ca eu să fiu în stare să rămân în afaceri dacă iniţiaţi Planul?

— Dar e doar ceva temporar!

— Nu există sinucidere temporară!

— Dar e doar pe durata situaţiei de urgenţă! Doar până când îşi revine ţara!

— În ce fel vă aşteptaţi să îşi revină?

Nu există răspuns.

— Cum vă închipuiţi că aş putea produce după ce dau faliment?

— Nu veţi da faliment. Veţi face mereu producţie, spuse doctorul Ferris pe un ton indiferent, nici de laudă, nici de învinuire, doar pe tonul de a enunţa un adevăr natural, aşa după cum i-ar fi spus unui alt om: „Vei fi întotdeauna un ticălos. N-ai ce-i face. E în sângele tău. Sau, ca să fiu mai ştiinţific, eşti condiţionat în felul ăsta”.

Rearden se ridică în picioare: era ca şi cum ar fi făcut eforturi să găsească combinaţia secretă a unei închizători şi ar fi auzit, odată cu aceste cuvinte, un mic declic înăuntru, ca şi cum era pe drumul cel bun.

— Se pune doar problema să rezistăm în faţa acestei crize, rosti Mouch, să dăm oamenilor o amânare, o şansă de a se recupera.

— Şi apoi?

— Apoi lucrurile se vor îmbunătăţi.

— Cum?

Nu există răspuns.

— Ce anume le va îmbunătăţi?

Nu există răspuns.

— Cine anume le va îmbunătăţi?

— Dumnezeule, domnule Rearden, oamenii nu stau pe loc! strigă Holloway. Ei fac diverse chestii, se dezvoltă, se mişcă înainte.

— Care oameni?

Holloway dădu din mână vag.

— Oamenii, spuse el.

— Care oameni? Oamenii cărora o să le daţi ultimele rămăşiţe din Rearden Steel fără a primi ceva în schimb? Oamenii care vor continua să consume mai mult decât produc?

— Condiţiile se vor schimba.

— Cine o să le schimbe?

Nu există răspuns.

— Mai aveţi ceva de jefuit? Dacă nu aţi văzut natura politicii voastre înainte – nu e posibil ca să n-o vedeţi acum. Priviţi în jurul vostru. Toate acele nenorocite State ale Poporului pe tot globul există doar pe baza pomenilor pe care le-aţi stors pentru ei din ţara asta. Dar pentru voi – pentru voi n-a mai rămas niciun loc unde să exploataţi sau de unde să furaţi. Nicio ţară de pe suprafaţa pământului. Asta a fost cea mai mare şi ultima. Aţi secătuit-o. Aţi stors-o şi de ultima picătură. Din toată acea irecuperabilă splendoare, eu sunt doar o rămăşiţă, ultima. Ce veţi face, voi şi Globul vostru al Poporului, după ce mă veţi fi lichidat? Ce anume speraţi? Ce anume vedeţi în faţă – cu excepţia dezolantei, animalicei morţi prin înfometare?

Nu răspunseră. Nu se uitară la el. Pe chipurile lor se puteau citi expresii de resentiment încăpăţânat, ca şi cum pledoaria lui ar fi aparţinut unui mincinos.

Apoi Lawson spuse încet, cu un ton jumătate reproş, jumătate dispreţ:

— Păi, dumneavoastră, oamenii de afaceri, aţi tot prevestit dezastre vreme de ani de zile, aţi strigat „catastrofa” la fiecare măsură progresistă şi ne-aţi spus c-o să pierim – dar nu s-a întâmplat aşa ceva.

Schiţă un zâmbet, dar se retrase în faţa intensităţii subite a ochilor lui Rearden.

Rearden simţi un alt declic în mintea lui, sunetul mai ascuţit de această dată arătând că s-au conectat circuitele închizătorii. Se aplecă

înainte.

— Pe ce anume contaţi? întrebă el; tonul se schimbase, era jos, avea sunetul constant, zumzăitor, presant al unei bormaşini.

— E doar o problemă de a câştiga timp! strigă Lawson.

— Nu a mai rămas timp de câştigat.

— Nu dorim decât o şansă! strigă Lawson.

— Nu au mai rămas şanse.

— E doar până ne revenim! strigă Holloway.

— Nu există posibilitatea de revenire.

— Doar până când politicile noastre vor începe să funcţioneze! strigă doctorul Ferris.

— Nu există posibilitatea de a face iraţionalul să funcţioneze!

Nu există răspuns.

— Ce anume vă poate salva acum?

— Oh, o să faceţi dumneavoastră ceva! strigă James Taggart.

În acel moment – chiar dacă era o propoziţie pe care o auzise toată viaţa – simţi un bubuit asurzitor înlăuntrul lui, ca şi cum o uşă de oţel s-ar fi deschis la ultimul declic intern al închizătorii, răspunsul unind toate piesele, întrebările şi rănile nerezolvate ale trecutului.

În momentul de tăcere de după bubuit, i se păru că aude vocea lui Francisco, întrebându-l liniştit în sala de bal a acestei clădiri, dar întrebându-l de asemenea aici şi acum: „Care este cel mai vinovat om din camera asta?” Auzi răspunsul său din trecut: „Bănuiesc că… James Taggart?”, şi vocea lui Francisco răspunzând fără reproş: „Nu, domnule Rearden, nu e James Taggart” – dar aici, în această cameră şi în acest moment, mintea sa răspunse: „Eu sunt”.

Îi blestemase pe aceşti jefuitori pentru încăpăţânata lor orbire? El fusese cel care făcuse posibil acest lucru. De la prima extorcare pe care o acceptase, de la prima directivă căreia i se supusese, el le dăduse lor motiv să creadă că realitatea era ceva ce se putea trişa, că cineva putea cere iraţionalul şi, cumva, altcineva îl putea furniza.

Oare erau ei ilogici gândind că nu voiau altceva decât să viseze, să viseze fără a se preocupa dacă e posibil – şi el trebuia să le împlinească visurile, prin mijloace pe care ei nu trebuiau să le cunoască sau să numească? Ei, misticii neputincioşi, care se luptau să evadeze din responsabilitatea raţiunii, îşi dăduseră seama că el, raţionalistul, începuse să slujească mofturilor lor.

Ei ştiuseră că el le dăduse un cec în alb în privinţa realităţii – el nu trebuia să întrebe „de ce?” – ei nu trebuiau să întrebe „cum?” – lasă-i să pretindă o parte din averea lui, apoi tot ceea ce posedă el, după aceea mai mult decât posedă – imposibil? – nu, o să facă el ceva!

El nu realiză că sărise în picioare, că se uita în jos la James Taggart, văzând în nestrunita lipsă de formă a trăsăturilor lui Taggart răspunsul la toată devastarea la care fusese martor de-a lungul anilor vieţii sale.

— Ce s-a-ntâmplat, domnule Rearden? Ce am spus? întreba Taggart cu anxietate sporindă, dar vocea lui Taggart nu ajungea la el.

El vedea trecerea anilor, monstruoasele extorcări, imposibilele solicitări, inexplicabilele victorii ale răului, planurile absurde şi ţelurile neinteligibile proclamate în volume de filosofie mocirloasă, mirarea disperată a victimelor care socoteau că o înţelepciune complexă, răuvoitoare, puneau în mişcare puterile care distrugeau lumea, iar toate acestea se bazaseră pe un unic slogan în spatele ochilor înşelători ai învingătorilor: „o să facă el ceva! – noi o să scăpăm – el o să ne lase – o să facă el ceva!”

Voi, oamenii de afaceri, prevestiţi mereu că o să pierim, dar nu s-a întâmplat aşa ceva… Era adevărat, îşi spuse el. Nu ei fuseseră orbi faţă de realitate, ci el – orb faţă de realitatea pe care o crease el însuşi. Nu, ei nu pieriseră, dar cine? Cine pierise ca să plătească pentru maniera lor de supravieţuire? Ellis Wyatt… Ken Danagger… Francisco d’Anconia.

Dădu să-şi ia pălăria şi pardesiul, când observă că bărbaţii din încăpere încercau să-l oprească, că feţele lor aveau o privire de panică, iar vocile lor strigau uluite: „Ce s-a-ntâmplat, domnule Rearden?… De ce?… Dar de ce?… Ce am spus?… Nu plecaţi!… Nu puteţi pleca!… E prea devreme!… Nu încă! Oh, nu încă!”

El avea senzaţia că îi vedea de pe fereastra din spate a unui tren expres în plină viteză, ca şi cum ei ar fi stat pe şine în urma lui, dând din mâini şi urlând sunete indistincte, chipurile făcându-se din ce în ce mai mici în depărtare, vocile pierzându-se.

Unul dintre ei încercă să-l oprească în timp ce se întoarse către uşă. El îl dădu la o parte, nu brutal, ci cu o mişcare simplă, blândă a braţului său, precum cineva care dă la o parte o perdea aflată în cale, apoi ieşi din încăpere.

Tăcerea fu singura lui senzaţie, când se aşeză la volanul maşinii sale, gonind îndărăt către Philadelphia. Era tăcerea imobilităţii dinlăuntrul lui, ca şi cum, posedând cunoaştere, acum îşi putea permite să se odihnească, fără o activitate suplimentară a sufletului. Nu simţea nimic, nici chin, nici exultare. Era ca şi cum, printr-un efort de ani de zile, el urcase pe un munte spre a dobândi o panoramă de la distanţă şi, după ce a ajuns în vârf, căzuse la pământ ca să rămână nemişcat, să se odihnească înainte de a privi, liber să se cruţe pentru prima dată.

Era conştient de drumul lung, şerpuitor, care se afla în faţa sa, cotind, apoi devenind drept, de presiunea lipsită de efort a mâinilor sale pe volan şi de zgomotul scos de cauciucuri la curbe. Avea senzaţia că gonea pe o rută suspendată şi spiralată în spaţiul vid.

Trecătorii de la fabricile, podurile, centralele electrice aflate de-a lungul drumului său vedeau o imagine care pe vremuri fusese

naturală în rândul lor: o maşină curată, puternică şi scumpă, condusă de un bărbat încrezător, cu un concept de succes proclamat mai strident decât de o firmă cu neon, proclamat de hainele şoferului, de felul lui priceput de a şofa, de viteza plină de determinare.

Îl urmăreau cum trece pe lângă ei şi dispare în pâcla care făcea pământul una cu noaptea.

Văzu laminoarele sale înălţându-se în întuneric, asemenea unei siluete întunecate pe fundalul unei adieri de strălucire, de culoarea aurului incandescent, iar cuvintele „Rearden Steel” erau scrise peste cer în focul rece, alb al cristalului.

El privi silueta cea lungă, curbele coşurilor furnalelor stând drepte asemenea unor arcuri de triumf, vălătucii de fum înălţându-se asemenea unei colonade solemne de-a lungul unei alei de onoare dintr-un oraş imperial, podurile atârnând aidoma ghirlandelor, macaralele salutând precum nişte lănci, fumul fâlfâind încet precum nişte steaguri. Priveliştea rupse nemişcarea dinlăuntrul lui, iar el zâmbi a salut. Era un zâmbet de fericire, de iubire, de devotament. Nu-şi mai iubise niciodată laminoarele aşa ca în acest moment, căci – văzându-le printr-un act al propriei viziuni, curăţate de orice, cu excepţia propriului său cod de valori, într-o realitate luminoasă care nu conţinea nicio contradicţie – el vedea motivul iubirii sale: laminoarele reprezentau o realizare a iubirii sale, dedicate bucuriei sale de a exista, înălţate într-o lume raţională spre a avea de a face cu oameni raţionali. Dacă acei oameni ar dispărea, dacă acea lume s-ar face nevăzută, dacă laminoarele sale ar înceta să slujească valorilor lui – atunci laminoarele sale ar fi doar o grămadă de fiare, lăsate să se năruiască, cu cât mai curând, cu atât mai bine – lăsate nu ca un act de trădare, ci ca un act de loialitate faţă de înţelesul lor actual.

Laminoarele se aflau încă la vreo milă în faţă, când o izbucnire de flăcări îi atrase brusc atenţia. Dintre toate nuanţele de foc de pe vasta întindere a structurilor, el putea distinge ceea ce e anormal şi nelalocul lui: aceasta avea o nuanţă de galben prea crud şi ţâşnea în sus dintr-un loc în care nu exista motiv spre a fi foc, dintr-o structură aflată lângă poarta intrării principale.

În următoarea clipă, auzi pocnetul uscat al unui foc de armă, apoi trei pocnete de răspuns în succesiune rapidă, asemenea unei mâini supărate care pălmuia un atacator.

Apoi masa întunecată care bara drumul în depărtare luă contur, nu era doar întuneric şi nu se îndepărta pe măsură ce se apropia el – era o ceată agitându-se la intrarea principală, încercând să pătrundă la laminoare prin forţă.

Avu timp să distingă braţe care se agitau, unele cu bâte, altele cu bare de fier, altele cu puşti – flăcările galbene de lemn care arde izbucnind de pe fereastra biroului portarului – pocnetele albastre ale

focurilor de armă ţâşnind din mijlocul mulţimii, iar răspunsurile scuipând de pe acoperişurile structurilor – el avu timp să vadă o figură umană întorcându-se pe spate şi căzând de pe acoperişul unei maşini – apoi roti roţile care scârţâiră în curbă, intrând în bezna unui drum lăturalnic.

Rula cu o viteză de 60 de mile pe oră pe făgaşele unui sol nepavat, către poarta de est a laminoarelor – iar poarta se vedea atunci când impactul roţilor într-o vâlcea scoase maşina de pe drum, în marginea unei râpe pe al cărei fund zâcea un vechi morman de zgură. Cu greutatea pieptului şi a cotului pe volan, făcând faţă la două tone de metal aflat în viteză, curba corpului său forţă curba maşinii să finalizeze, urlând, jumătatea de cerc, măturând-o înapoi pe drum şi în controlul mâinilor sale. Durase doar o clipă, dar în următoarea piciorul său călcă frâna, oprind cu violenţă înaintarea maşinii: căci în momentul în care farurile sale măturaseră râpa, el remarcase o formă alungită, mai întunecată decât cenuşiul ierburilor de pe margini şi i se păru că acea pată albă apărută pentru scurt timp fusese o mână omenească ce făcea semn, cerând ajutor.

Aruncându-şi paltonul, se năpusti pe panta râpei, bucăţi de pământ cedând sub piciorul lui, merse prinzându-se de tufişuri, în parte fugind, în parte alunecând către silueta neagră prelungă, pe care acum o distingea ca fiind un corp omenesc. O peliculă de bumbac plutea pe conturul lunii, el distinse albeaţa unei mâini şi forma unui braţ întins printre ierburi, dar corpul era neclintit, fără vreun semn de mişcare.

— Domnule Rearden…

Era o şoaptă care se chinuia să fie un strigăt, era sunetul teribil al nerăbdării luptându-se cu o voce ce nu putea fi mai mult decât un geamăt de durere.

El nu-şi dădu seama ce veni mai întâi, avu senzaţia unui şoc unic: gândul său că vocea era familiară, o rază din lumina lunii străpungând bumbacul, mişcarea de a cădea în genunchi lângă ovalul alb al unui feţe şi recunoaşterea. Era Doica.

Simţi mâna băiatului strângând-o pe a sa, cu puterea anormală a agoniei, în timp ce remarca trăsăturile chinuite ale feţei, buzele sleite, ochii sticloşi şi firicelul subţire, de culoare întunecată dintr-o gaură mică şi neagră situată într-un loc prea nepotrivit, prea apropiat de pe partea stângă a pieptului băiatului.

— Domnule Rearden… am vrut să-i opresc… am vrut să vă salvez…

— Ce ţi s-a-ntâmplat, puştiule?

— M-au împuşcat, ca să nu vorbesc… voiam să vă previn – mâna lui arătă spre strălucirea roşiatică de pe cer – în legătură cu ceea ce fac… am ajuns prea târziu, dar am încercat să… am încercat… Şi… şi încă sunt în stare… să vorbesc… Ei au…

— Ai nevoie de ajutor. Hai să te duc la un spital şi…

— Nu! Staţi! Nu… nu cred că-mi mai rămâne mult timp şi… şi trebuie să vă spun… Ascultaţi, răzmeriţa asta e declanşată… prin ordin de la Washington… Nu sunt muncitorii… nu muncitorii dumneavoastră… sunt băieţii ăia noi ai lor şi… şi o grămadă de golani angajaţi din afară… Să nu credeţi o vorbă din ce vă povestesc ei despre asta… E o înscenare… este înscenarea lor nenorocită…

Pe figura băiatului se vedea o intensitate disperată, intensitatea bătăliei unui cruciat, glasul său părea a dobândi un sunet al vieţii dintr-un fel de combustibil care ardea înlăuntrul lui în izbucniri întrerupte, iar Rearden îşi dădu seama că cel mai mare ajutor pe care i-l putea oferi acum era să-l asculte.

— Au… au pregătit un Plan de unificare a oţelăriilor… şi au nevoie de o scuză pentru el… pentru că-şi dau seama că ţara n-o să accepte… iar dumneavoastră n-o să-l sprijiniţi… Le e teamă că de data asta o să fie prea mult pentru toţi… e un plan ca să vă jupoaie de viu, asta-i tot… Drept pentru care vor să facă să pară că vă înfometaţi muncitorii… iar muncitorii au fost cuprinşi de nebunie şi dumneavoastră nu sunteţi capabil să-i controlaţi… iar guvernul trebuie să intervină pentru protecţia dumneavoastră şi pentru siguranţa publică… Ăsta o să fie punctul lor culminant, domnule Rearden…

Rearden observa carnea smulsă de pe mâinile băiatului, petele de sânge închegat şi de praf de pe palmele şi hainele lui, petice gri de ţărână pe genunchi şi stomac, pline de ace de ciulini. În intermitentele apariţii ale luminii lunii, putea vedea cărarea de ierburi călcate la pământ şi pete lucitoare care dispăreau în întunericul de dedesubt. Îi era groază să se gândească cât de departe se târâse băiatul şi pentru cât timp.

— Ei nu voiau ca dumneavoastră să fiţi aici în seara asta, domnule Rearden… Nu voiau ca dumneavoastră să vedeţi „rebeliunea Poporului”… După aceea… ştiţi cum manipulează ei dovezile… nu va exista o relatare onestă spre a afla adevărul… şi speră să prostească ţara… şi pe dumneavoastră… că ei acţionează spre a vă proteja pe dumneavoastră de evidenţă… Nu-i lăsaţi să-şi atingă scopul… spuneţi ziarelor… Spuneţi-le ce v-am spus eu… e sub jurământ… jur… asta o face legală, nu-i aşa?… nu-i aşa?… vă oferă o şansă?

Rearden strânse mâna băiatului în a sa.

— Mulţumesc, puştiule.

— Îmi… îmi pare rău c-am întârziat, domnule Rearden, dar… dar nu m-au pus la curent cu situaţia decât în ultimul moment… doar atunci când a început… M-au chemat la o… conferinţă de strategie… era acolo un individ pe nume Peters… de la Consiliul Unificării… e un bătăuş de-al lui Tinky Holloway… care-i un bătăuş de-al lui Orren

Boyle... Voiau de la mine... voiau ca să semnez o mulţime de permise de intrare... ca să poată intra unii dintre derbedeii lor... ca să poată începe buclucul şi din interior, şi de afară... ca să pară că erau cu adevărat muncitorii dumneavoastră... Eu am refuzat să semnez permisele de intrare.

— Aşa ai făcut? După ce te-au pus la curent cu planul lor?

— Dar... dar, bineînţeles, domnule Rearden... Credeaţi c-o să le fac pe plac?

— Nu, puştiule, nu, bănuiesc că nu. Doar că...

— Ce?

— În momentul ăla te-ai dat de gol.

— Dar a trebuit să fac lucrul ăsta!... Nu puteam să-i ajut să distrugă laminoarele, nu-i aşa? Cât timp eram eu în stare să nu mă dau de gol? Până când vă veneau dumneavoastră de hac? Înţelegeţi... lucrul ăsta, nu-i aşa, domnule Rearden?

— Da. Înţeleg.

— I-am refuzat... am fugit din birou... am fugit să-l caut pe administrator... să-i spun totul... dar nu l-am putut găsi... apoi am auzit împuşcături la intrarea principală şi am priceput că se pornise... am încercat să vă telefonez acasă... liniile de telefon erau tăiate... am fugit să-mi iau maşina, voiam să ajung la dumneavoastră sau la un poliţist, ori la un ziar... dar bănuiesc că m-au urmărit... atunci m-au împuşcat... în parcare... din spate... nu-mi aduc aminte decât că am căzut şi... şi atunci când am deschis ochii, m-au azvârlit aici, pe grămada de zgură...

— Pe grămada de zgură? rosti Rearden încet, conştient de faptul că grămada se afla la treizeci de metri mai jos.

Băiatul încuviinţă din cap, arătând vag către beznă.

— Mda... acolo jos... Apoi am... am început să mă târăsc... să mă târăsc în sus... voiam... voiam să rezist până când aş fi spus cuiva care să vă comunice dumneavoastră.

Trăsăturile contorsionate de suferinţă de pe faţa sa se îmblânziră dintr-odată într-un zâmbet; vocea sa avea sunetul unui triumf al vieţii sale atunci când adăugă:

— Am rezistat.

Apoi îşi ridică brusc capul şi întrebă, pe tonul uimirii unui copil care descoperă dintr-odată ceva:

— Domnule Rearden, aşa te simţi când... când îţi doreşti foarte mult un lucru... cu multă disperare... şi îl obţii?

— Da, puştiule, aşa te simţi.

Capul băiatului căzu înapoi pe braţul lui Rearden, cu ochii închizându-se, cu gura relaxată, ca spre a păstra mulţumirea deplină a momentului.

— Dar nu te poţi opri aici. N-ai terminat. Trebuie să rezişti până

când chem un doctor şi…

Îl ridică cu precauţie pe băiat, dar o convulsie de durere se ivi pe chipul băiatului, gura lui schimonosindu-se spre a opri un ţipăt, iar Rearden trebui să-l lase cu blândeţe la loc pe pământ.

Băiatul clătină din cap cu o privire care era aproape o scuză.

— N-o să rezist, domnule Rearden… N-are rost să mă amăgesc singur… ştiu că sunt terminat.

Apoi, ca împins de un fel de recul întunecat în faţa autocompătimirii, el adăugă, recitând o lecţie memorizată, având în glas o încercare disperată să revină la tonul lui vechi, cinic şi intelectual:

— Ce contează, domnule Rearden?… Omul nu-i nimic altceva decât o colecţie de… elemente chimice condiţionate… iar moartea unui om nu e foarte diferită de cea a unui animal.

— Eşti o persoană raţională.

— Da, şopti el. Da, bănuiesc că da.

Ochii lui rătăciră peste bezna cea vastă, apoi se ridicară către faţa lui Rearden; ochii erau neputincioşi, uimiţi într-o manieră copilărească.

— Ştiu… sunt nişte rahaturi toate lucrurile astea care am fost învăţaţi… absolut toate, tot ce ni s-a zis… despre viaţă sau… sau moarte… Moartea… nu e diferenţă din punctul de vedere al elementelor chimice, dar…

Se opri şi tot protestul lui disperat se concentră doar în intensitatea vocii sale care scăzu spre a rosti:

— …dar pentru mine este… Şi… şi, bănuiesc, e o diferenţă şi pentru un animal, de asemenea… Dar se spunea că nu există valori… doar obiceiuri sociale… Nu există valori!

Mâna sa se încleştă orbeşte lângă gaura din piept, ca şi cum ar fi încercat să păstreze ceea ce pierdea.

— Nu… există valori…

Apoi ochii lui se deschiseră mai larg, cu calmul brusc al deplinei sinceităţi.

— Aş vrea să trăiesc, domnule Rearden. Doamne, cât de mult aş vrea! – glasul lui era liniştit la modul pasional. Nu pentru că sunt pe moarte… ci pentru că numai ce-am descoperit în seara asta ce anume înseamnă să trăieşti, cu adevărat… Şi… e ciudat… ştiţi când anume am descoperit?… În birou… când m-am dat în vileag… când le-am spus nemernicilor să se ducă la naiba… Sunt… sunt atât de multe lucruri pe care aş fi vrut să le fi ştiut mai devreme… Dar… ei bine, ce-a fost, a fost.

Văzu privirea pe care Rearden o aruncă fără să vrea către cărarea cu iarbă culcată de sub ei şi adăugă:

— Indiferent despre ce e vorba, domnule Rearden.

— Auzi, puştiule, rosti Rearden cu seriozitate, vreau să-mi faci un favor.

— Acum, domnule Rearden?

— Da. Acum.

— Păi, bineînţeles, domnule Rearden… dacă pot.

— Mi-ai făcut o mare favoare în seara asta, dar vreau să-mi faci una şi mai mare. Ai făcut o treabă extraordinară, căţărându-te pe mormanul ăla de zgură. Acum ai vrea să încerci ceva şi mai dificil? Voiai să mori ca să-mi salvezi laminoarele. Ai vrea să trăieşti ca să mă ajuţi?

— Să vă ajut, domnule Rearden?

— Da. Pentru că te rog eu. Pentru că vreau eu acest lucru. Pentru că noi doi, tu şi cu mine, mai avem încă o bună distanţă de urcat împreună.

— Pentru dumneavoastră e vreo deosebire, domnule Rearden?

— Este. Vrei să-ţi pui în minte că vrei să trăieşti – aşa cum ai făcut acolo jos pe mormanul de zgură? Că vrei să rezişti şi să trăieşti? Vrei să lupţi pentru asta? Ai vrut să lupţi alături de mine. O să lupţi împreună cu mine, ca o primă bătălie?

Simţi încleştarea mâinii băiatului; îi transmitea violenta nerăbdare a răspunsului; vocea lui fu doar o şoaptă:

— O să-ncerc, domnule Rearden.

— Acum ajută-mă să te duc la un doctor. Relaxează-te, ia-o uşor şi lasă-mă să te ridic.

— Da, domnule Rearden.

Zvâcnind printr-un efort brusc, băiatul se ridică spre a se sprijini într-un cot.

— Uşurel, Tony.

Văzu o strălucire bruscă pe chipul băiatului, o încercare de a schiţa vechiul lui surâs strălucitor şi insolent.

— Nu mai sunt „Non-Absolutul”?

— Nu, nu mai eşti. Eşti un absolut complet acum, iar tu ştii lucrul ăsta.

— Da. Ştiu mai multe lucruri, acum. Uite unul – arătă către rana din pieptul său – ăsta-i un absolut, nu-i aşa? Şi – continuă el să vorbească în timp ce Rearden îl ridica de la pământ în secunde şi centimetri imperceptibili, vorbind ca şi cum intensitatea tremurătoare a cuvintelor sale servea drept anestezic contra durerii – şi oamenii nu pot trăi… dacă nişte mizerabili nemernici… precum cei de la Washington… scapă după ce fac lucruri ca… ca cele pe care le fac în seara asta… dacă totul devine o sinistră făcătură… şi nimic nu mai e real… iar un neica-nimeni e cineva… oamenii nu pot să trăiască în felul ăsta… ăsta-i un absolut, nu-i aşa?

— Da, Tony, ăsta-i un absolut.

Rearden se sculă în picioare printr-un efort îndelungat, plin de precauţie; văzu spasmul chinuit al trăsăturilor băiatului, atunci când îl aşeză încet la pieptul său, asemenea unui bebeluş ţinut strâns în braţele sale – dar spasmul se transformă într-un alt ecou al surâsului insolent, iar băiatul întrebă:

— Cine-i acum Doica?

— Cred că eu sunt.

Făcu primii paşi pe panta de pământ fărâmicios, cu trupul încordat de sarcina de a fi un amortizor pentru fragila lui povară, de sarcina de a menţine o înaintare uniformă acolo unde nu îşi putea sprijini picioarele.

Capul băiatului căzu pe umărul lui Rearden, ezitant, aproape ca şi cum aceasta ar fi constituit o prezumţie. Rearden se aplecă şi îşi apăsă buzele de fruntea mânjită de praf.

Băiatul tresări, ridicându-şi capul din cauza unui şoc de uimire incredulă, indignată.

— Ştiţi ce aţi făcut? şopti el, ca şi cum ar fi incapabil să creadă că era menit pentru el.

— Pune capul jos, zise Rearden, şi o s-o fac din nou.

Capul băiatului căzu, iar Rearden îl sărută pe frunte; era ca o recunoaştere a unui tată pentru lupta fiului său.

Băiatul rămase nemişcat, cu faţa ascunsă, cu mâinile încleştate pe umerii lui Rearden. Apoi, fără sugestia vreunui sunet, doar cu brusca scuturare slabă, spaţiată, ritmică a umerilor spre a arăta acest lucru, Rearden îşi dădu seama că băiatul plângea – plângea că se preda, că admitea toate lucrurile pe care nu le putea pune în cuvintele pe care nu le găsise vreodată.

Rearden continuă să se mişte încet în sus, pipăind cu piciorul la fiecare pas, luptându-se pentru o mişcare fermă prin buruieni, muşuroaie de pământ, bucăţi de resturi metalice, gunoiul unei epoci îndepărtate. Merse în continuare, către linia unde licărirea roşiatică a laminoarelor sale marca marginea gropii deasupra lui, mişcarea lui fiind o luptă încrâncenată care trebuia să ia forma unei deplasări blânde, lipsite de grabă.

El nu auzi suspine, dar simţi mişcarea ritmică a umerilor şi, prin ţesătura cămăşii sale, în locul lacrimilor, simţi supurând, în cantităţi mici, un lichid cald evacuat din rană de tremurături. Îşi dădu seama că presiunea strânsă a braţelor sale constituia singurul răspuns pe care băiatul era acum capabil să-l audă şi să-l înţeleagă – iar el ţinea trupul care tremura ca şi cum puterea braţelor sale ar fi fost în stare să transfuzeze ceva din puterea sa vitală în arterele băiatului care pulsau din ce în ce mai slab.

Apoi suspinatul încetă, iar băiatul îşi înălţă capul. Chipul lui părea mai subţire şi mai palid, dar ochii erau luminoşi, şi el privi în sus către

Rearden, adunându-şi tăria de a vorbi.

— Domnule Rearden... v-am... v-am plăcut tare mult.

— Ştiu lucrul ăsta.

Trăsăturile băiatului nu aveau puterea de a forma un zâmbet, dar în privirea lui vorbea un zâmbet, atunci când privi chipul lui Rearden – în timp ce se uita la ceea ce nu ştiuse că, de-a lungul micii durate a vieţii lui, căutase ca imagine a ceea ce nu ştiuse a fi valorile lui.

Apoi capul său căzu pe spate, iar pe figura lui nu mai exista convulsie, doar gura i se relaxa într-o formă a serenităţii – dar există o scurtă zvâcnire de convulsie în trupul său, asemenea unui ultim strigăt de protest – iar Rearden continuă să păşească încet, fără a-şi schimba ritmul, chiar dacă era conştient de faptul că nu mai era necesară vreo precauţie, pentru că ceea ce căra în braţe nu era ceea fusese ideea profesorilor băiatului despre om – o colecţie de substanţe chimice.

El păşi, ca şi cum aceasta ar fi fost forma sa de ultim tribut şi procesiune funerară pentru tânăra viaţă care se sfârşise în braţele sale. Simţi o mânie prea intensă spre a o identifica, cu excepţia unei presiuni înlăuntrul lui: era o dorinţă de a ucide.

Dorinţa nu era îndreptată către derbedeul necunoscut care trimisese un glonţ în trupul băiatului, sau către birocraţii jefuitori care îl plătiseră pe derbedeu să facă acest lucru, ci către profesorii băiatului care îl livraseră, dezarmat, armei derbedeului – către asasinii delicaţi din sălile de clasă ale colegiilor care, incapabili să răspundă întrebărilor vizând căutarea raţiunii, se desfătau schilodind tinerele minţi lăsate în grija lor.

Undeva, îşi spuse în sinea lui, se afla mama acestui băiat, care tremurase, cu grijă protectivă pentru paşii lui şovăitori, în timp ce îl învăţa să meargă, care măsurase cantităţile de hrană pentru bebeluş cu o precauţie de bijutier, care ascultase cu fervoare ultimele descoperiri ale ştiinţei referitoare la dietă şi igiena lui, protejând de germeni trupul lui moale – apoi îl trimisese spre a fi transformat într-un neurotic chinuit de către oamenii care îl învăţau că nu are minte şi că nu trebuie să încerce niciodată să gândească. Dacă ea l-ar fi hrănit cu resturi menajere, dacă i-ar fi pus otravă în mâncare, ar fi fost ceva mai generos şi mai puţin fatal.

Se gândi la toate speciile vii care îşi învaţă puii arta supravieţuirii, pisicile care îşi învaţă pisiceii să vâneze, păsările care fac un efort atât de strident spre a-şi învăţa puii să zboare – şi totuşi omul, a cărui unealtă de supravieţuire e mintea, nu numai că eşuează în a-l învăţa pe copil să gândească, ci dedică educaţia copilului scopului de a-i distruge creierul, de a-l convinge pe copil că gândul este inutil şi rău, înainte ca el să fi început să gândească.

De la primele până la ultimele expresii spuse unui copil, este

asemenea unei serii de şocuri spre a-i răci motorul, spre a-i submina puterea conştiinţei. „Nu mai pune atâtea întrebări, copiii trebuie să se vadă, nu să se audă!”, „Cine te crezi, ca să gândeşti? E aşa, pentru că eu spun aşa!”, „Nu replica, supune-te!”, „Nu încerca să înţelegi, crede!”, „Nu te răzvrăti, schimbă-te!”, „Nu te încăpăţâna, fii de treabă!”, „Nu te lupta, fă compromisuri!”, „Inima ta e mai importantă decât mintea!”, „Cine te crezi ca să ştii? Părinţii tăi ştiu mai bine!”, „Cine te crezi ca să ştii? Societatea ştie mai bine!”, „Cine te crezi tu ca să ştii? Birocraţii ştiu cel mai bine!”, „Cine eşti tu să obiectezi? Toate valorile sunt relative!”, „Cine eşti tu să vrei să scapi de glonţul unui derbedeu? Asta-i doar o prejudecată personală!”

Oamenii vor tremura cumplit, îşi spuse el, dacă ar vedea o pasăre-mamă că smulge penele din aripa puiului ei, apoi îl împinge din cuib spre a se lupta pentru supravieţuire – şi totuşi asta au făcut ei copiilor lor.

Înarmat doar cu expresii fără noimă, acest băiat fusese aruncat în lupta pentru existenţă, se clătinase şi păşise şovăielnic pe parcursul unui efort scurt, sortit eşecului, îşi strigase protestul indignat, uluit – şi pierise la prima sa încercare de a se înălţa pe aripile sale sfârtecate.

Dar, pe vremuri, exista un alt soi de învăţători, îşi spuse el, şi îi crescuseră pe oamenii care creaseră această ţară; îşi spuse că mamele ar trebui să se pună în genunchi spre a căuta oameni precum Hugh Akston, a-i găsi şi a-i implora să se întoarcă.

Pătrunse pe poarta laminoarelor, abia remarcând gardienii care îl lăsaseră să intre, care se holbau la chipul lui şi la povara pe care o purta; nu făcu pauză spre a asculta cuvintele lor, în timp ce arătau către luptele ce se dădeau în depărtare; continuă să meargă încet către dâra de lumină care era uşa deschisă a clădirii spitalului.

Păşi în încăperea luminată plină de oameni, bandaje însângerate şi miros de antiseptic; depuse povara sa pe o bancă, fără vreun cuvânt de explicaţie şi ieşi afară, fără a arunca vreo privire în urma lui.

O luă în direcţia porţii din faţă, către lumina orbitoare a focului şi sunetele de focuri de armă. Văzu, din când în când, câteva persoane care alergau prin deschiderile dintre structuri sau repezindu-se îndărătul unor colţuri întunecate, urmărite de grupuri de gardieni şi muncitori; remarcă uluit că munitorii lui erau bine înarmaţi. Păreau să-i ţină sub control pe derbedei în interiorul laminoarelor şi doar asediului de la intrarea principală trebuiau să îi facă faţă. Văzu un derbedeu fugind mâncând pământul printr-un petic luminat de un stâlp de iluminat, lovind cu o bucată de ţeavă în nişte geamuri, sfărâmându-le cu animalică satisfacţie, dansând asemenea unei gorile după sunetul sticlei sparte, până când trei tipi viguroşi se năpustiră asupra lui şi îl trântiră, zbătându-se, la pământ.

Asediul de la poartă părea să se potolească, ca şi cum şira spinării

cetei de derbedei fusese frântă. Auzea ţipetele lor la distanţă – dar focurile de armă dinspre drum erau din ce în ce mai rare, focul care cuprinsese biroul paznicului fusese stins, erau oameni înarmaţi pe cornişele clădirilor şi la ferestre, aşezaţi în poziţii de apărare bine chibzuite.

Pe acoperişul structurii de deasupra porţii el văzu, în timp ce se apropia, silueta subţiratică a unui bărbat care ţinea câte un pistol şi, din spatele unui coş de fum, trăgea la anumite intervale în jos, în mulţime, trăgând cu rapiditate şi, se părea, în două direcţii concomitent, asemenea unei santinele care protejează poarta. Îndemânarea plină de încredere a mişcărilor sale, felul în care trăgea cu arma, fără a pierde vremea cu ochitul, dar având tipul de brutalitate relaxată care nu ratează niciodată ţinta, îl făceau să pară un erou dintr-o legendă western – iar Rearden îl urmărea cu plăcere detaşată, impersonală, ca şi cum bătălia laminoarelor nu mai era a sa, dar el putea să se bucure în continuare de priveliştea competenţei şi siguranţei cu care oamenii acelei epoci trecute combătuseră pe vremuri răul.

Raza unui proiector lovi faţa lui Rearden, iar când lumina trecu de el îl văzu pe bărbatul de pe acoperiş aplecându-se, ca şi cum ar fi scrutat în direcţia lui. Bărbatul făcu semn cu mâna cuiva să-l înlocuiască, apoi dispăru brusc de la postul lui.

Rearden parcurse rapid mica porţiune de întuneric din faţa lui – dar, din laterală, din deschiderea unei alei, auzi o voce de om beat urlând: „Uite-l!” se întoarse cu iuţeală şi văzu doi inşi viguroşi înaintând către el. Văzu o faţă pofticioasă, cu o gură deschisă într-un chicotit lipsit de veselie şi o bâtă într-o mână ridicată – auzi sunetul unor paşi ce se apropiau în fugă din altă direcţie, încercă să întoarcă capul, apoi bâta îl pocni în cap din spate – iar în momentul de vertiginos întuneric, când stătu la îndoială, refuzând să creadă acest lucru, apoi simţi cum se prăbuşeşte, simţi un braţ puternic, protector care îl prinde şi îi opreşte căderea, auzi o armă trăgând la doi centimetri de urechea sa, apoi o altă explozie de la aceeaşi armă în aceeaşi secundă, dar părea slabă şi îndepărtată, ca şi cum el s-ar fi prăbuşit într-un puţ.

Prima lui impresie, când deschise ochii, fu un sentiment de profundă seninătate. Apoi realiză că zăcea întins pe o canapea, într-o încăpere modernă, graţioasă la modul auster – apoi îşi dădu seama că era biroul său şi că cei doi bărbaţi care stăteau în picioare lângă el erau doctorul laminoarelor şi administratorul. Simţi o durere îndepărtată în cap, care ar fi fost violentă dacă s-ar fi străduit s-o bage în seamă, şi simţi o bandă adezivă de-a lungul părului, într-o parte a capului. Sentimentul de seninătate era conştiinţa faptului că e liber.

Înţelesul bandajului lui şi înţelesul biroului său nu trebuiau să fie acceptate sau să existe, împreună – nu era o combinaţie cu care să

trăiască oamenii – nici această bătălie, nici slujba, nici afacerea nu mai erau ale lui.

— Cred c-o să fiu în regulă, doctore, rosti el, înălţând capul.

— Da, domnule Rearden, din fericire.

Doctorul se uita la el ca şi cum încă nu ar fi fost în stare să creadă că acest lucru i se petrecuse lui Hank Rearden în interiorul propriilor sale laminoare; vocea doctorului era tensionată de mânioasă loialitate şi indignare.

— Nimic serios, doar o rană a scalpului şi o mică contuzie. Dar trebuie să vă liniştiţi şi să vă odihniţi.

— Aşa voi face, zise Rearden cu fermitate.

— S-a terminat, spuse administratorul, arătând cu mâna către laminoarele de dincolo de fereastră. I-am bătut de nemernici şi i-am pus pe fugă. Nu trebuie să vă faceţi griji, domnule Rearden. S-a terminat.

— Da, rosti Rearden. Cred că mai ai o grămadă de treabă, doctore.

— Oh, da! N-am crezut c-o să apuc ziua în care…

— Ştiu. Dă-i bătaie, ai grijă. Eu o să fiu în regulă.

— Da, domnule Rearden.

— O să am grijă de locaţie, zise administratorul, în timp ce doctorul se grăbea să iasă. Totul e sub control, domnule Rearden. Dar a fost cea mai mizerabilă…

— Ştiu, replică Rearden. Cine-a fost cel care mi-a salvat viaţa? Cineva m-a înşfăcat atunci când am căzut şi a tras în derbedei.

— Adevărat! Direct la cap. Le-a zburat creierii. Era noul nostru maistru de la furnal. E de două luni aici. E cel mai bun om pe care l-am avut. El e cel care s-a prins ce anume plănuiau băieţii cei şmecheri şi m-a avertizat, în după-amiaza asta. Mi-a zis să-i înarmez pe oamenii noştri, pe cât de mulţi putem. N-am avut ajutor din partea poliţiei sau a jandarmilor, s-au fofilat cu cele mai năstruşnice întârzieri şi scuze pe care le-am auzit vreodată, totul era aranjat dinainte, derbedeii nu se aşteptau la niciun fel de rezistenţă armată. Maistrul de la furnal – pe numele lui Frank Adams – e cel care a organizat apărarea noastră, a dus întreaga luptă şi a stat pe un acoperiş, doborându-l pe netrebnicul care se apropia prea mult de poartă. Dumnezeule, ce trăgător de elită! Mă ia cu fiori când mă gândesc pe câţi dintre ai noştri i-a salvat în seara asta. Nemernicii ăştia voiau vărsare de sânge, domnule Rearden.

— Aş dori să-l cunosc.

— Aşteaptă pe undeva, pe-afară. El e cel care v-a adus aici şi a cerut permisiunea să vorbească cu dumneavoastră, când se va putea.

— Cheamă-l înăuntru. Apoi du-te înapoi afară, preia comanda şi termină treaba.

— Mai pot face ceva pentru dumneavoastră, domnule Rearden?

— Nu, nimic.

Rămase nemişcat, singur în liniştea biroului său. Îşi dădea seama că înţelesul laminoarelor sale încetase să mai existe, iar deplinătatea cunoaşterii nu lăsa loc pentru durerea de a regreta o iluzie. Văzuse, într-o imagine finală, sufletul şi esenţa inamicilor lui: chipul netot al derbedeului cu bâta. Nu chipul în sine îl făcuse să se retragă îngrozit, ci profesorii, filosofii, moraliştii, misticii care dăduseră drumul acelui chip în lume.

Simţea o deosebită curăţenie. Era alcătuită din mândrie şi din dragostea lui pentru acest pământ care era al lui, nu al lor. Era sentimentul care îl pusese în mişcare de-a lungul vieţii, sentimentul pe care unii dintre oameni îl cunosc în tinereţea lor, pe care apoi îl trădează, dar pe care el nu îl trădase niciodată şi îl purtase înlăuntrul lui ca pe un motor stricat, atacat, neidentificat, dar viu – sentimentul pe care acum îl putea trăi în deplina şi necontestata sa puritate: sentimentul propriei sale valori superlative şi valoarea superlativă a vieţii sale. Era siguranţa finală că viaţa sa era a sa, spre a fi trăită fără vreo legătură cu răul, şi că acea legătură nu fusese niciodată necesară. Era seninătatea radioasă de a şti că era eliberat de frică, de durere, de vinovăţie.

Dacă este adevărat, îşi spuse, că există răzbunători care lucrează pentru eliberarea unor oameni ca mine, să-i văd acum, să-mi spună secretul lor, să mă solicite, să…

— Intră, zise el cu voce tare, ca răspuns la bătaia în uşă.

Uşa se deschise, iar el rămase nemişcat. Omul care stătea în pragul uşii, cu părul vâlvoi, cu faţa murdară de funingine şi braţele afumate de cuptor, îmbrăcat într-o salopetă pârlită şi o cămaşă pătată de sânge, stând ca şi cum ar fi purtat o capă care îi flutura pe spate în bătaia vântului, era Francisco d’Anconia.

Lui Rearden i se păru că, înainte de corpul lui, conştiinţa sa se năpusti înainte, corpul lui era cel care refuza să se mişte, uluit de şoc, în timp ce mintea sa râdea, spunându-i că acesta era evenimentul cel mai natural, cel la-care-ar-fi-trebuit-să-se-aştepte-cel-mai mult din lume.

Francisco zâmbi, un zâmbet de întâmpinare a unui prieten din copilărie într-o dimineaţă de vară, ca şi cum nimic altceva nu ar fi fost posibil între ei doi – iar Rearden se trezi zâmbind la rându-i, o parte din el simţind o mirare neîncrezătoare, dar conştient totuşi că era ceva irezistibil de corect.

— Te chinuieşti de luni de zile, spuse Francisco, apropiindu-se de el, întrebându-te ce cuvinte ai folosi ca să-mi ceri să te iert şi dacă ai dreptul să-mi ceri acest lucru, dacă mă vei mai întâlni vreodată – dar acum îţi dai seama că nu e necesar, că nu e nimic de cerut sau de iertat.

— Da, rosti Rearden, cuvântul ieşind ca o şoaptă uimită, dar până când termină propoziţia realiză că acesta era cel mai mare tribut pe care îl putea oferi: Da, ştiu lucrul ăsta.

Francisco se aşeză alături de el pe canapea şi încet îşi mişcă mâna pe fruntea lui Rearden. Era ca o atingere tămăduitoare care închidea trecutul.

— Un singur lucru vreau să-ţi spun, zise Rearden. Vreau să-l auzi de la mine: ţi-ai respectat făgăduinţa, ai fost prietenul meu.

— Mi-am dat seama că ştii lucrul ăsta. L-ai ştiut din prima clipă. L-ai ştiut, indiferent de ce anume ai gândit despre acţiunile mele. Mi-ai tras o palmă pentru că nu te-ai putut forţa să pui la îndoială acest lucru.

— Ăsta... şopti Rearden, holbându-se la el, ăsta a fost lucrul pe care nu aveam dreptul să ţi-l spun... n-aveam dreptul să-l invoc drept scuză...

— N-ai presupus c-o să-l înţeleg?

— Am vrut să te găsesc... n-aveam niciun drept să te caut... Şi-n tot acest răstimp, erai...

Arătă către hainele lui Francisco, apoi mâna lui căzu neputincioasă şi închise ochii.

— Am fost maistrul tău de la furnal, rosti Francisco, rânjind. Am socotit că n-o să te deranjeze lucrul ăsta. Mi-ai oferit chiar tu slujba.

— Eşti aici, ca bodyguard al meu, de două luni?

— Da.

— Eşti aici de când...

Se opri.

— Exact. În dimineaţa zilei în care citeai mesajul meu de rămas-bun peste acoperişurile din New York, m-am prezentat aici pentru primul meu schimb ca maistru de furnal.

— Spune-mi, zise Rearden încet, în seara aceea, la nunta lui James Taggart, atunci când ai spus că urmăreai cea mai mare cucerire a ta... te refereai la mine, nu?

— Bineînţeles.

Francisco se îndreptă puţin de spate, ca pentru o sarcină solemnă, având o faţă onestă, iar zâmbetul rămânându-i doar în privire.

— Am o grămadă de lucruri să-ţi spun, rosti el. Dar mai întâi, vei repeta un cuvânt pe care altădată mi l-ai oferit, iar eu... eu a trebuit să-l resping, pentru că ştiam că nu sunt liber să-l accept?

Rearden zâmbi.

— Ce cuvânt, Francisco?

Francisco înclină capul a acceptare şi răspunse:

— Mulţumesc, Hank.

Apoi îşi înălţă capul.

— Acum o să-ţi spun lucrurile pe care venisem să ţi le spun, dar nu

am apucat, în seara aceea când am venit aici pentru prima dată. Consider că eşti pregătit să le auzi.

— Sunt.

Strălucirea orbitoare a oţelului turnat dintr-o şarjă de furnal ţâşni spre cerul de dincolo de fereastră. O licărire roşiatică mătură încet pereţii biroului, masa goală, chipul lui Rearden, ca un salut şi rămas-bun.

Capitolul VII
„La telefon John Galt”

Soneria de la intrare suna ca o alarmă, un ţipăt lung, solicitant, spart de bătăile nerăbdătoare ale degetului frenetic al cuiva.

Sărind din pat, Dagny remarcă lumina palidă, rece, a soarelui dimineţii târzii şi un ceas de pe o turlă îndepărtată marcând ora zece. Lucrase la birou până la ora 4 a dimineţii şi lăsase vorbă să nu fie aşteptată până la prânz.

Chipul alb, răvăşit de panică, care îi apăru când deschise larg uşa, fu al lui James Taggart.

— A dispărut! strigă el.

— Cine?

— Hank Rearden! A dispărut, a plecat, s-a făcut nevăzut!

Ea rămase neclintită pentru un moment, ţinând cordonul halatului pe care îl înnoda; apoi, când realiză cu adevărat înţelesul, mâinile ei făcură un nod strâns cordonului – ca şi cum şi-ar fi rupt trupul în două, de la talie – în timp ce izbucni în râs. Era un sunet de triumf.

El se holbă la ea uluit.

— Ce-i cu tine? icni el. N-ai înţeles?

— Intră, Jim, rosti ea, întorcându-se dispreţuitoare, păşind în sufragerie. Oh, da, am înţeles.

— A plecat! A dispărut! Ca ceilalţi! Şi-a lăsat laminoarele, conturile din bănci, proprietatea, totul! S-a volatilizat pur şi simplu! Şi-a luat nişte haine şi ce va fi avut în seiful din apartament – au descoperit un seif lăsat deschis în dormitorul lui, deschis şi gol – asta-i tot! Fără un cuvânt, fără ceva scris, fără explicaţie! M-au sunat de la Washington, dar tot oraşul ştie! Ştirea, vreau să spun, povestea! Nu se poate ţine secret! Au încercat, dar… Nimeni nu ştie cum s-a aflat, dar a circulat prin laminoare vestea că a plecat, iar apoi… înainte ca cineva să poată pune capăt acestei situaţii, un grup întreg a dispărut! Administratorul, şeful metalurgilor, inginerul-şef, secretarul lui Rearden, chiar şi doctorul spitalului! Iar Dumnezeu ştie câţi alţii în plus! Au dezertat, nemernicii! Au dezertat de la noi, în ciuda tuturor penalităţilor pe care le-am aplicat! El a plecat, pleacă şi ceilalţi, iar

laminoarele alea rămân acolo, nemişcate! Înţelegi ce-nseamnă chestia asta?

— Tu înţelegi?

El îi aruncase povestea, propoziţie cu propoziţie, ca şi cum încerca să facă să dispară zâmbetul de pe chipul ei, un zâmbet ciudat, nemişcat, de amărăciune şi triumf; nu reuşise.

— E o catastrofă naţională! Ce-i cu tine? Nu-ţi dai seama că e o lovitură fatală? O să distrugă ce-a mai rămas din morala şi economia ţării! Nu-l putem lăsa să se evapore! Trebuie să-l aduci înapoi!

Zâmbetul ei dispăru.

— Tu poţi! strigă el. Eşti singura persoană care poate! E iubitul tău, nu-i aşa?... Oh, nu te uita aşa! Nu-i vreme de preţiozităţi! Nu-i vreme de nimic altceva în afară de faptul că trebuie să punem mâna pe el! Tu trebuie să ştii unde este! Îl poţi găsi! Trebuie să te duci la el şi să-l aduci înapoi!

Felul în care îl privea ea acum era mai rău decât zâmbetul ei – se uita ca şi cum l-ar fi văzut gol şi n-ar fi putut suporta pentru multă vreme această imagine.

— Nu-l pot aduce înapoi, fără a ridica glasul. Şi chiar dacă aş putea, n-aş face-o. Acum pleacă de-aici.

— Dar catastrofa naţională...

— Pleacă.

Nu remarcă plecarea lui. Rămase singură în picioare în mijlocul sufrageriei, cu capul plecat, cu umerii căzuţi, în timp ce zâmbea, având un zâmbet de suferinţă, de tandreţe, de salutare pentru Hank Rearden. Se întreba într-o manieră nedesluşită din ce motiv se simţea atât de bucuroasă că el găsise libertatea, atât de sigură că el avea dreptate şi totuşi îi refuza ei aceeaşi eliberare. În capul ei se loveau două propoziţii; una era măturarea triumfătoare a lui: E liber, a scăpat de ei! – cealaltă era ca o rugăciune de dedicaţie: Mai există o şansă să învingem, dar fie ca eu să fiu singura victimă...

Era ciudat – îşi spuse ea, în zilele care au urmat, privind la bărbaţii din jur – că această catastrofă i-a făcut conştienţi de Hank Rearden cu o intensitate pe care realizările sale nu o stârnise, ca şi cum căile conştiinţei lor erau deschise la dezastru, nu la valoare.

Unii vorbeau despre el cu stridente înjurături – alţii şopteau, cu o privire vinovată şi îngrozită, ca şi cum o pedeapsă fără nume urma să se pogoare asupra lor – unii încercau, pe un ton evaziv-isteric, să se comporte ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

Ziarele, asemenea unor marionete legate de sfori ce s-au încurcat, strigau cu aceeaşi beligeranţă şi la aceleaşi date: „Constituie o trădare socială faptul de a da prea mare importanţă dezertării lui Hank Rearden şi de a submina morala publică prin intermediul demodatei credinţe conform căreia un individ poate avea o anume

semnificaţie pentru societate.” „A răspândi zvonuri despre dispariţia lui Hank Rearden constituie o trădare socială. Domnul Rearden nu a dispărut, el se află la biroul său, îşi conduce laminoarele, ca de obicei, iar la Rearden Steel nu a existat nicio problemă, cu excepţia unei perturbări minore, o încăierare privată între nişte muncitori.” „Constituie o trădare socială faptul de a arunca o lumină nepatriotică asupra tragicei pierderi a lui Hank Rearden. Domnul Rearden nu a dezertat, el a fost ucis într-un accident de automobil, în drum spre serviciu, iar îndurerata sa familie a insistat ca el să aibă parte de o înmormântare privată.”

Era straniu, îşi spuse ea, să obţii ştiri doar prin intermediul unor negaţii, ca şi cum existenţa ar fi încetat, faptele s-ar fi evaporat şi doar negările frenetice rostite de către oficiali şi jurnalişti dădeau un indiciu despre realitatea pe care o negau. „Nu este adevărat că Miller Steel Foundry din New Jersey şi-a încetat activitatea.” „Nu este adevărat că Jansen Motor Company din Michigan şi-a închis porţile.” „Este o minciună răutăcioasă, antisocială că fabricanţii de produse din oţel se prăbuşesc sub ameninţarea unei penurii de oţel. Nu există niciun motiv să ne aşteptăm la o penurie de oţel.” „Este un zvon defăimător şi neîntemeiat că Planul de unificare a oţelului era în desfăşurare şi că îl favorizase pe Orren Boyle. Avocatul domnului Boyle a negat cu tărie şi a asigurat presa că domnul Boyle se opune acum în mod vehement oricărui plan de acest gen. În acest moment, domnul Boyle suferă de o depresie nervoasă.”

Dar anumite ştiri puteau fi observate pe străzile din New York, în amurgul rece, umed al serilor de toamnă: o mulţime adunată în faţa unui magazin de articole de fierărie unde proprietarul deschisese larg uşile, invitând lumea să se servească cu ce mai rămăsese din firavul lui depozit, în vreme ce el râdea, ţipând strident şi îşi spărgea ferestrele – o mulţime adunată la intrarea unui bloc părăginit, unde aştepta o ambulanţă a poliţiei, în timp ce trupurile unui bărbat, unei femei şi celor trei copii ai lor erau scoase dintr-o cameră plină de gaz; bărbatul fusese un mic producător de mulaje de oţel.

Dacă ei îşi dau acum seama de valoarea lui Hank Rearden – îşi spuse ea – de ce nu şi-au dat seama mai devreme de acest lucru? De ce nu au evitat propria lor pieire şi nu l-au cruţat pe el de anii de ingrat chin? Nu găsi niciun răspuns.

În tăcerea nopţilor fără somn, se gândi că Hank Rearden şi ea îşi schimbaseră locurile între ei: el era în Atlantida, iar ea era ţinută afară de un ecran de protecţie de lumină – el o chema, probabil, aşa după cum chemase ea chinuitul lui aeroplan, dar prin acel ecran nu putea ajunge la ea niciun semnal.

Cu toate acestea, ecranul se deschisese pe parcursul unei scurte pauze – de lungimea unei scrisori pe care ea o primi la o săptămână

după ce el se făcuse nevăzut. Pe plic nu era nicio adresă a expeditorului, doar ştampila oficiului poştal dintr-un cătun din Colorado. Scrisoarea conţinea două propoziţii:

L-am întâlnit. Nu te învinovăţesc.

H. R.

Rămase nemişcată multă vreme, privind scrisoarea, ca şi cum ar fi fost incapabilă să se mişte sau să simtă. Nu simţea nimic, îşi spuse, apoi observă că umerii îi tremurau uşor, încontinuu, apoi realiză că sfâşietoarea violenţă dinlăuntrul ei era alcătuită dintr-un tribut exultant, din recunoştinţă şi din disperare – tributul ei la victoria pe care o implica întâlnirea acestor doi oameni, victoria finală a amândurora – recunoştinţa că cei din Atlantida continuau s-o socotească una de-a lor şi făcuseră pentru ea o excepţie, lăsând-o să primească un mesaj – disperarea conştientizării faptului că vidul din ea reprezenta lupta de a nu auzi întrebările pe care le auzea acum. Oare o abandonase Galt? Oare se dusese în vale să-şi întâlnească cea mai mare cucerire a lui? Se va întoarce înapoi? Oare renunţase la ea? De neîndurat nu era faptul că aceste întrebări nu aveau răspuns, ci că răspunsul era atât de simplu, atât de uşor de obţinut şi că ea nu avea dreptul să facă pasul spre a-l obţine.

Nu făcuse nicio încercare de a-l vedea. În fiecare dimineaţă, vreme de o lună, în momentul în care intra în biroul ei, fusese conştientă nu de încăperea din jurul ei, ci de tunelurile de dedesubt, de sub etajele clădirii – şi lucrase, având senzaţia că o parte marginală a creierului ei făcea socoteli, citea rapoarte, lua decizii într-o goană de activitate neînsufleţită, în timp ce mintea ei vie era inactivă şi nemişcată, îngheţată în contemplare, fiindu-i interzis să se mişte dincolo de propoziţia: El se află acolo, jos. Singura cercetare pe care şi-o permisese fusese o privire aruncată statului de salarii ale muncitorilor de la Terminal. Văzuse numele: Galt, John. Lista îl conţinuse, în mod deschis, mai bine de doisprezece ani. Văzuse o adresă lângă nume – şi, timp de o lună, se chinuise s-o uite.

Păruse dificil să trăiască pe parcursul acelei luni – totuşi acum, când se uita la scrisoare, gândul că Galt plecase era încă şi mai greu de suportat. Chiar şi chinul de a rezista proximităţii lui fusese o legătură cu el, un preţ de plătit, o victorie dobândită în numele lui. Acum nu mai era nimic, cu excepţia unei întrebări care nu va fi pusă. Prezenţa lui în tunele constituise motorul ei în zilele acelea – tot aşa după cum prezenţa lui în oraş constituise motorul ei pe parcursul lunilor acelei veri – tot aşa după cum prezenţa sa undeva în lume constituise motorul ei de-a lungul anilor de dinainte de a-i auzi numele pentru prima dată. Acum avea senzaţia că motorul ei se oprise, şi el.

Merse înainte, cu strălucirea pură a monedei de cinci dolari din aur, pe care o păstra în buzunar, ca ultimă picătură de combustibil. Merse

înainte, protejată de lumea din jur printr-o ultimă armură: indiferenţa.

Ziarele nu menţionară izbucnirile de violenţă care începuseră să apară prin ţară – dar ea le urmărea prin rapoartele conductorilor de tren despre vagoanele ciuruite de gloanţe, despre şinele demontate, trenurile atacate, gările asediate, în Nebraska, Oregon, Texas, Montana – izbucnirile inutile, declanşate doar de disperare, care nu se terminau decât cu distrugere. Unele erau exploziile unor bande locale; altele se răspândeau mai mult. Erau districte unde aveau loc răzvrătiri oarbe, erau arestaţi oficialii locali, îi alungau pe agenţii de la Washington, îi ucideau pe perceptori – apoi, anunţându-şi secesiunea de ţară, mergeau mai departe către finalul extrem al oricărui rău care îi distrusese, ca şi cum ar fi luptat împotriva crimei prin sinucidere: confiscau toate proprietăţile la care aveau acces, declarau că în comunitate fiecare e legat de toţi ceilalţi, şi piereau într-o săptămână, după ce-şi consumau firavul lor jaf, în ura furibundă a fiecăruia pentru toată lumea, în haosul lipsei de reguli, cu excepţia celei a armei, piereau sub letargicul atac al câtorva soldaţi obosiţi trimişi de la Washington spre a restabili ordinea printre ruine.

Ziarele nu pomeneau de acest lucru. Editorialele vorbeau încontinuu despre autonegare ca fiind calea către viitorul progres, despre autosacrificiu ca imperativ moral, despre lăcomie ca fiind inamicul, despre iubire ca fiind soluţia – expresiile lor răsuflate fiind la fel de greţos de dulcege ca şi mirosul de eter într-un spital.

Zvonurile se răspândeau prin ţară în şoapte de cinică groază – cu toate că oamenii citeau ziarele şi se comportau ca şi cum credeau ceea ce citeau, fiecare concurând cu ceilalţi spre a fi cel mai tăcut la modul prostesc, fiecare prefăcându-se a nu şti ceea ce ştia, fiecare forţându-se a crede că nenumitul era irealul. Era ca şi un vulcan care s-ar fi deschis brusc, şi cu toate acestea oamenii de la poalele muntelui ar fi ignorat fisurile brusc apărute, vaporii negri, firişoarele de lavă clocotită, şi ar fi continuat să creadă că singura primejdie era aceea de a recunoaşte realitatea acestor semne.

— Ascultaţi raportul domnului Thompson despre criza mondială, pe 22 noiembrie!

Era prima recunoaştere a nerecognoscibilului. Anunţurile începură să apară cu o săptămână înainte şi continuară să răsune de-a lungul şi de-a latul ţării. „Domnul Thompson va face un raport despre criza mondială! Ascultaţi-l pe domnul Thompson pe fiecare post de radio şi canal de televiziune la ora 8 p. m., pe data de 22 noiembrie!”

La început, primele pagini ale ziarelor şi strigătele vocilor de la radio au dat explicaţii: „Spre a contracara temerile şi zvonurile răspândite de către duşmanii poporului, domnul Thompson se va adresa ţării pe 22 noiembrie şi va da un raport complet despre starea lumii în acest moment solemn de criză globală. Domnul Thompson va

pune capăt acestor sinistre forţe al căror scop este acela de a ne ţine în groază şi disperare. El va face lumină în întunericul lumii şi ne va arăta calea pentru depăşirea tragicelor noastre probleme – o cale aspră, aşa cum se cuvine gravităţii acestui ceas, dar o cale a gloriei, aşa cum este conferită de renaşterea luminii. Discursul domnului Thompson va fi transmis de toate posturile de radio din această ţară şi în toate ţările din lume, acolo unde încă mai pot fi auzite undele radio.

Apoi se dezlănţui corul şi spori de la o zi la alta. „Ascultaţi-l pe domnul Thompson pe data de 22 noiembrie!”, titrau ziarele. „Nu uitaţi de domnul Thompson pe data de 22 noiembrie!”, urlau posturile de radio la sfârşitul fiecărui program. „Domnul Thompson vă va spune adevărul!”, spuneau afişele din metrouri şi autobuze – apoi posterele de pe pereţii clădirilor – apoi pancartele de mari dimensiuni de pe autostrăzile pustii.

„Nu disperaţi! Ascultaţi-l pe domnul Thompson!”, spuneau bannerele din birouri şi magazine. „Aveţi încredere! Ascultaţi-l pe domnul Thompson!”, spuneau vocile din biserici. „Domnul Thompson vă va da răspunsul!”, scriau pe cer aeroplanele armatei, literele dizolvându-se în spaţiu, doar ultimul cuvânt rămânând până când era terminată propoziţia.

În parcurile din New York erau instalate difuzoare publice pentru ziua discursului, şi prindeau viaţă la fiecare oră, sincronizate cu distantele orologii, spre a trimite peste vacarmul traficului, peste capetele mulţimilor ponosite, strigătul sonor, mecanic al unui glas cu ton de alarmă: Ascultaţi raportul domnului Thompson despre criza globală, pe data de 22 noiembrie!” – un strigăt care se rostogolea în aerul îngheţat şi dispărea printre acoperişurile înceţoşate, sub pagina albă a unui calendar care nu purta nicio dată.

În după-amiaza zilei de 22 noiembrie, James Taggart îi spuse lui Dagny că domnul Thompson dorea să se întâlnească cu ea în cadrul unei conferinţe înaintea transmisiunii.

— La Washington? întrebă ea incredulă, aruncând o privire către ceasul de la mână.

— Păi, trebuie să spun că n-ai citit ziarele şi nici n-ai urmărit evenimentele importante. Nu ştii că domnul Thompson urmează să transmită de la New York? A sosit aici spre a se consulta cu conducătorii industriei, precum şi ai sindicatelor, ştiinţei, meseriilor şi cu tot ceea ce e mai bun din conducerea ţării, în general. El a cerut să te aduc la conferinţă.

— Unde se va ţine?

— La studioul transmisiei radio.

— Nu se aşteaptă să iau cuvântul în direct ca să le sprijin politica, nu?

— Nu-ţi face griji, nu te-ar lăsa să te apropii de un microfon! Vor pur şi simplu să-ţi audă părerea, iar tu nu poţi refuza, dată fiind urgenţa naţională şi pentru că e vorba de o invitaţie personală din partea domnului Thompson!

Vorbea nerăbdător, evitându-i privirea.

— La ce oră are loc conferinţa?

— La şapte şi jumătate.

— Nu e consacrat prea mult timp unei conferinţte despre urgenţa naţională, nu-i aşa?

— Domnul Thompson este o persoană extrem de ocupată. Te rog, nu mai argumenta, nu începe să faci nazuri, nu-nţeleg ce anume…

— În regulă, zise ea pe un ton indiferent, o să vin.

Şi adăugă, împinsă de un soi de senzaţie care ar fi făcut-o şovăielnică în a se aventura fără un martor la o conferinţă a gangsterilor:

— O să-l iau pe Eddie Willers cu mine.

El se încruntă, gândindu-se pentru o clipă la acest lucru, cu o privire mai degrabă plictisită decât enervată.

— Bine, dacă doreşti, spuse el sec, dând din umeri.

Ea apăru la studioul de transmisiuni cu James Taggart în calitate de poliţist de-o parte şi cu Eddie Willers ca bodyguard de cealaltă parte.

Chipul lui Taggart era nemulţumit şi încordat, al lui Eddie – resemnat, deşi surprins şi curios. Într-un colţ al vastului şi întunecatului spaţiu, care reprezenta o sugestie rigid-tradiţională a unei încrucişări dintre o sufragerie somptuoasă şi o modestă garsonieră, fusese construită o scenă din pereţi de carton. Un semicerc de fotolii goale umplea decorul, sugerând o grupare dintr-un album de familie, cu microfoane atârnând asemenea unor momeli la capătul unor prăjini lungi întinse spre a pescui printre scaune.

Cei mai buni dintre conducătorii ţării, care stăteau prin jur în grupuri nervoase, păreau ca nişte resturi de marfă ieftinită într-un magazin intrat în faliment: ea îi văzu pe Wesley Mouch, Eugene Lawson, Chick Morrison, Tinky Holloway, doctorul Floyd Ferris, doctorul Simon Pritchett, Ma Chalmers, Fred Kinnan, şi o mână jalnică de afacerişti între care figura pe jumătate speriată, pe jumătate flatată a doctorului Mowen de la Amalgamated Switch and Signal Company era, în mod incredibil, menită a reprezenta un mare industriaş.

Dar personajul care îi conferi ei un şoc instantaneu era doctorul Robert Stadler. Ea nu ştiuse că o faţă poate îmbătrâni atât de mult în intervalul scurt al unui singur an: aparenţa de veşnică energie, de adolescentină nerăbdare, dispăruse, iar pe chip nu mai rămăseseră decât liniile de dispreţuitoare amărăciune. Stătea în picioare singur, izolat de ceilalţi, iar ea sesiză momentul în care ochii lui văzură

intrarea ei; semăna cu un bărbat într-un bordel care acceptase natura împrejurimilor până când a fost brusc prins acolo de către soţia lui: era privirea vinii care se transformă în ură. Apoi îl văzu pe Robert Stadler, omul de ştiinţă, cum întoarce capul ca şi cum n-o văzuse – ca şi cum refuzul său de a vedea putea să şteargă un fapt de existenţă.

Domnul Thompson se plimba printre grupuri, vorbind scurt cu cei aflaţi întâmplător pe lângă el, în modul neliniştit al unui om de acţiune care simte dispreţ faţă de sarcina de a ţine discursuri. Ţinea în mână un teanc de pagini dactilografiate, ca şi cum era vorba de nişte haine vechi pe care avea de gând să le arunce.

James Taggart îl interpelă, rostind nesigur şi cu voce tare:

— Domnule Thompson, îmi permiteţi să v-o prezint pe sora mea, Dagny Taggart?

— E atât de amabil din partea dumneavoastră că aţi venit, domnişoară Taggart! zise domnul Thompson, strângându-i mâna, ca şi cum ar fi fost un alt alegător de la el din zonă, al cărui nume nu-l mai auzise înainte; apoi porni rapid mai departe.

— Unde-i conferinţa, Jim? întrebă ea şi aruncă o privire către ceas: era un cadran de mari dimensiuni, cu o limbă neagră care tăia minutele, asemenea unui cuţit ce se îndrepta către ora opt.

— N-am ce face! Nu eu mă ocup de treaba asta! mârâi el.

Eddie Willers aruncă către Dagny o privire plină de uimire amar-răbdătoare şi se apropie de ea.

Un aparat de radio transmitea dintr-un alt studio un program de marşuri militare, înecând parţial fragmentele de voci nervoase, de paşi grăbiţi fără ţintă, de aparate trase în apropierea scenei din sufragerie, ce scoteau sunete stridente.

— Rămâneţi pe frecvenţă ca să ascultaţi raportul domnului Thompson despre criza mondială, la ora 8 p. m.! strigă vocea marţială a unui crainic din aparatul de radio – când limba cadranului marcă ora 7,45.

— Daţi-i bătaie, băieţi, daţi-i bătaie! mârâi domnul Thompson, în timp ce radioul începu să bubuie un alt marş.

Era 7,50 când Chick Morrison, Condiţionatorul Moral, care părea să conducă acţiunea, strigă, agitând către cercul de fotolii inundat de lumini, ca pe un baston, un carnet rulat:

— Bun, băieţi şi fete, bun, haideţi să ne aşezăm pe locurile noastre!

Domnul Thompson se aşeză zgomotos pe fotoliul central, în maniera în care te aşezi rapid pe un scaun gol într-un metrou.

Asistenţii lui Chick Morrison conduceau oamenii către cercul de lumină.

— O familie fericită, explică Chick Morrison, ţara trebuie să ne vadă ca pe o mare familie – ce s-a-ntâmplat cu chestia aia?

Muzica de la radio se oprise brusc, înecându-se într-un mic icnet de

electricitate statică, întreruptă fiind în mijlocul unei fraze muzicale sonore. Era 7,51. El dădu din umeri şi continuă:

— ...unită şi fericită. Grăbiţi-vă, băieţi. Mai întâi, luaţi prim-planuri cu domnul Thompson.

Limba ceasului continua să taie minutele, în timp ce fotografii de presă făceau poze cu faţa acru-nerăbdătoare a domnului Thompson.

— Domnul Thompson va sta între ştiinţă şi industrie! anunţă Chick Morrison. Domnule doctor Stadler, vă rog – scaunul din stânga domnului Thompson. Domnişoară Taggart – pe aici, vă rog – în dreapta domnului Thompson.

Doctorul Stadler se supuse. Ea nu se mişcă.

— Nu e doar pentru presă, e pentru publicul televiziunilor, îi explică Chick Morrison, pe un ton persuasiv.

Ea făcu un pas înainte.

— Nu voi lua parte la acest program, rosti ea pe un ton egal, adresându-se domnului Thompson.

— Nu veţi lua parte? întrebă el inexpresiv, cu genul de privire pe care ar fi avut-o dacă unul dintre vasele de flori ar fi refuzat să-şi joace rolul.

— Dagny, pentru numele lui Dumnezeu! strigă Taggart cuprins de panică.

— Ce se-ntâmplă cu ea? întrebă domnul Thompson.

— Dar, domnişoară Taggart! De ce? strigă Chick Morrison.

— Ştiţi cu toţii de ce, rosti ea către chipurile din jurul ei. Ar fi trebuit să evitaţi să încercaţi din nou acest lucru.

— Domnişoară Taggart! urlă Chick Morrison, când ea dădu să plece. E o urgenţă naţio...

Apoi un bărbat năvăli către domnul Thompson, iar ea se opri, la fel ca toţi ceilalţi – iar privirea lui impuse brusc mulţimii o tăcere totală. Era inginerul-şef al postului de radio şi era ciudat să vezi o privire de groază primitivă care se luptă cu resturile de control civilizat.

— Domnule Thompson, spuse el, s-ar putea... s-ar putea să trebuiască să întârziem transmisiunea.

— Ce? strigă domnul Thompson.

Limba ceasului arăta 7,58.

— Încercăm să remediem, domnule Thompson, încercăm să aflăm ce este... dar s-ar putea să nu ne încadrăm în timp şi...

— Despre ce vorbeşti? Ce s-a-ntâmplat?

— Încercăm să localizăm...

— Ce s-a-ntâmplat?

— Nu ştiu! Dar... nu... nu putem emite, domnule Thompson.

Se lăsă un moment de tăcere, apoi domnul Thompson întrebă, cu o voce nefiresc de joasă:

— Eşti nebun?

— Probabil că da. Aş vrea să fiu. Nu pot să mă lămuresc. Postul este mort.

— Probleme tehnice? urlă domnul Thompson, sărind în picioare. Probleme tehnice, să te ia naiba, într-un moment ca ăsta? Dac-aşa conduci dumneata postul ăsta…

Inginerul-şef clătină din cap încet, în maniera unui adult căruia îi e frică să sperie un copil.

— Nu e vorba de postul acesta, domnule Thompson, spuse el moale. E vorba de toate posturile din ţară, din câte am fost noi în stare să verificăm. Şi nu e vorba de probleme tehnice. Nici aici, nici în alte părţi. Echipamentul e în ordine, în perfectă ordine, iar toţi raportează acelaşi lucru, dar… dar toate posturile de radio şi-au încetat emisia la 7,51 şi… şi nimeni nu poate descoperi din ce motiv.

— Dar – strigă domnul Thompson, se opri, privi în jurul lui şi urlă: Nu-n seara asta! Nu puteţi lăsa să se-ntâmple aşa ceva în seara asta! Trebuie să intru în direct!

— Domnule Thompson, zise bărbatul încet. Am telefonat la laboratorul electronic al Institutului de Stat pentru Ştiinţă. N-au… n-au mai pomenit aşa ceva. Am zis că e posibil să fie un fenomen natural, vreo perturbare cosmică nemaiîntâlnită, doar că…

— Ce?

— Doar că ei nu cred că ar fi aşa ceva. Nici noi, de altminteri. Ei spun că arată ca nişte unde radio, dar de o frecvenţă care nu a mai fost produsă până acum, nu a mai fost observată în vreo altă parte, nu a mai fost descoperită de altcineva.

Nu îi răspunse nimeni. După un moment, continuă, cu glas ciudat de solemn:

— Pare ca un zid de unde radio care bruiază aerul şi nu putem trece dincolo de el, nu-l putem atinge, nu-l putem disloca… În plus, nu putem localiza sursa lui, prin niciuna din metodele noastre obişnuite… Aceste unde par a proveni de la un transmiţător care… care face ca tot ceea ştim noi să pară o jucărie de copil!

— Dar asta nu se poate!

Strigătul veni din spatele domnului Thompson, iar toată lumea întoarse capul în acea direcţie, uimită de tonul său de ciudată groază; provenea de la doctorul Stadler. El continuă:

— Nu există aşa ceva! Nimeni de pe pământ nu poate face ceva asemănător!

Inginerul-şef dădu din umeri.

— Asta este, domnule doctor Stadler, rosti el istovit. Nu poate fi posibil. N-ar trebui să fie posibil. Dar există.

— Ei bine, faceţi ceva în privinţa asta! strigă domnul Thompson mulţimii, în ansamblul ei.

Nimeni nu răspunse şi nu se clinti.

— Nu voi permite aşa ceva! strigă domnul Thompson. Nu voi permite aşa ceva! Tocmai în seara asta! Trebuie să ţin discursul ăsta! Faceţi ceva! Rezolvaţi, indiferent despre ce e vorba. Vă ordon să rezolvaţi!

Inginerul-şef îl privi inexpresiv.

— O să vă dau afară pe toţi pentru chestia asta! O să-i dau afară pe toţi inginerii electronişti din ţară! O să dau în judecată întreaga breaslă pentru sabotaj, dezertare şi trădare. Se-aude? Acum, faceţi ceva, lua-v-ar naiba! Faceţi ceva!

Inginerul-şef se uită la el impasibil, ca şi cum cuvintele nu mai transmiteau nimic.

— Nu e nimeni pe-aici care să execute un ordin? strigă domnul Thompson. N-a mai rămas niciun creier în ţara asta?

Limba ceasului ajunse la ora 8.

— Doamnelor şi domnilor, rosti o voce care venea din difuzoare – o voce de bărbat, limpede, calmă, implacabilă, o voce care nu mai fusese auzită la radio de ani de zile. Domnul Thompson nu vi se va adresa în această seară. Timpul acordat lui a expirat. Eu am preluat controlul. Urma să auziţi un raport despre criza mondială. Acest lucru urma să auziţi.

Trei icnete de recunoaştere întâmpinară vocea, dar nimeni nu avu puterea să le observe printre sunetele mulţimii, care erau dincolo de stadiul de strigăte. Unul era un icnet de triumf, altul – de groază, cel de-al treilea, de uluire. Trei persoane îl recunoscură pe vorbitor: Dagny, doctorul Stadler, Eddie Willers. Nimeni nu-i aruncă vreo privire lui Eddie Willers; dar Dagny şi doctorul Stadler se uitară unul la celălalt. Ea văzu că faţa lui era distorsionată de o groază extrem de rea; el văzu că ea ştia şi că felul în care îl privea era ca şi cum vorbitorul i-ar fi tras o pereche de palme.

— Vreme de doisprezece ani v-aţi întrebat: cine e John Galt? Acum vă vorbeşte John Galt. Eu sunt cel care îşi iubeşte viaţa. Eu sunt cel care nu-şi sacrifică iubirea sau valorile. Eu sunt cel care v-a privat de victime şi astfel v-a distrus lumea, iar dacă vreţi să ştiţi din ce motiv pieriţi – voi, cei cărora le e frică de cunoaştere – eu sunt cel care vă va spune.

Inginerul-şef era singura persoană în stare să se mişte; fugi către un televizor şi se chinui frenetic cu butoanele sale. Dar ecranul rămânea gol; vorbitorul nu dorise să fie văzut. Doar glasul său umplea eterul ţării – al lumii, îşi spuse inginerul-şef – părând c-ar fi vorbit aici, în această încăpere, nu unui grup, ci unei singure persoane; nu era tonul pe care să te adresezi unei întruniri, ci acela pe care să te adresezi unei minţi.

— Aţi auzit spunându-se că această epocă e de criză morală. Aţi spus acest lucru şi voi, parţial din frică, parţial cu speranţa că vorbele

nu au sens. V-aţi plâns că păcatele omului distrug lumea şi aţi blestemat firea omenească pentru lipsa ei de dorinţă de a practica virtuţile pe care le solicitaţi. Având în vedere faptul că, pentru voi, virtutea constă în sacrificiu, aţi solicitat mai multe sacrificii la fiecare dezastru succesiv, în numele unei întoarceri la moralitate, aţi sacrificat toate acele rele pe care le-aţi considerat a fi cauza situaţiei critice în care vă aflaţi. Aţi sacrificat raţiunea de dragul credinţei. Aţi sacrificat bogăţia de dragul nevoii. Aţi sacrificat stima de sine de dragul negării de sine. Aţi sacrificat fericirea de dragul datoriei. Aţi distrus tot ceea ce socoteaţi a fi rău şi aţi realizat tot ceea ce socoteaţi a fi bun. În acest caz, de ce vă schimonosiţi de groază în faţa priveliştii lumii din jurul vostru? Lumea aceasta nu este produsul păcatelor voastre, ea este produsul şi imaginea virtuţilor voastre. Este idealul vostru moral transformat în realitate în deplina şi finala sa perfecţiune. Aţi luptat pentru el, aţi visat la el, l-aţi dorit, iar eu – eu sunt cel care v-a îndeplinit dorinţa. Idealul vostru avea un inamic implacabil, pe care codul vostru de moralitate era menit să îl distrugă. Eu am îndepărtat sursa tuturor acelor rele pe care le sacrificaţi unul câte unul. Am pus capăt bătăliei voastre. V-am oprit motorul. Am privat lumea voastră de mintea omenească. Oamenii nu trăiesc conform minţii, spuneţi voi? I-am înlăturat pe cei care fac acest lucru. Mintea e neputincioasă, spuneţi voi? I-am înlăturat pe cei a căror minte nu e. Există valori mai înalte decât mintea, spuneţi voi? I-am îndepărtat pe cei pentru care nu există. În timp ce îi târâţi către altarele de sacrificiu pe oamenii drepţi, independenţi, raţionali, avuţi, cu stimă de sine – v-am întrecut, am ajuns eu primul la ei. Le-am spus natura jocului pe care îl jucaţi şi natura acelui cod moral al vostru, pe care ei au fost prea inocent-generoşi spre a-l sesiza. Le-am arătat calea de a trăi conform unei alte moralităţi – a moralităţii mele. Pe a mea au preferat s-o urmeze. Pe toţi cei care au dispărut, pe toţi cei pe care i-aţi urât, deşi vă temeaţi să-i pierdeţi, eu i-am luat de la voi. Nu încercaţi să ne găsiţi. Nu vrem să fim găsiţi. Să nu strigaţi că e datoria noastră să vă slujim. Noi nu recunoaştem o atare datorie. Să nu strigaţi că aveţi nevoie de noi. Nu aveţi. Nu ne implorаţi să ne întoarcem. Suntem în grevă, noi, oamenii minţii. Suntem în grevă împotriva autosacrificiului. Suntem în grevă împotriva credinţei în recompense nemeritate şi în datorii nerecompensate. Suntem în grevă împotriva dogmei conform căreia căutarea fericirii personale este ceva rău. Suntem în grevă împotriva doctrinei că viaţa reprezintă vină.

Există o diferenţă între greva noastră şi toate celelalte pe care le-aţi practicat vreme de veacuri: greva noastră constă nu în a face solicitări, ci în a le acorda. În conformitate cu moralitatea voastră, noi suntem răi. În conformitate cu ştiinţa voastră economică, noi suntem

inutili. Am hotărât să nu vă mai exploatăm. În conformitate cu legile voastre politice, noi suntem periculoşi şi trebuie să fim puşi în cătuşe. Am hotărât să nu vă mai punem în pericol, să nu mai purtăm cătuşe. În conformitate cu filosofia voastră, noi reprezentăm doar o iluzie. Am hotărât să nu vă mai orbim şi v-am lăsat liberi să faceţi faţă realităţii pe care aţi vrut-o, lumea aşa cum o vedeţi acum, o lume fără minte.

V-am acordat tot ceea ce aţi solicitat de la noi, care fuseserăm întotdeauna cei care au dat, dar care de-abia acum au înţeles. Nu avem a vă prezenta solicitări, condiţii pe care să le negociem, sau compromisuri la care să ajungem. Voi nu aveţi nimic să ne oferiţi. Noi nu avem nevoie de voi.

Oare acum văicăriţi: nu, nu asta este ceea ce aţi vrut? O lume a ruinelor, lipsită de minte, nu reprezenta scopul vostru? Nu aţi vrut ca noi să vă părăsim? Canibali morali, îmi dau seama că aţi ştiut dintotdeauna ceea ce vreţi. Dar jocul vostru s-a sfârşit, pentru că acum îl ştim şi noi.

De-a lungul secolelor de calamităţi şi dezastre, pe care vi le-a provocat codul vostru de moralitate, aţi clamat că acest cod al vostru fusese încălcat, că dezastrele reprezentau pedeapsa pentru încălcarea lui, că oamenii sunt prea slabi şi prea egoişti spre a vărsa tot sângele de care e nevoie. Aţi osândit omul, aţi osândit existenţa, aţi osândit acest pământ, dar n-aţi cutezat niciodată să vă puneţi codul sub semnul întrebării. Victimele voastre au suportat blamul şi s-au chinuit mai departe, cu blestemele voastre drept recompensă pentru martiriul lor – în vreme ce voi continuaţi să vă jeliţi că, deşi codul vostru e nobil, firea omenească nu e suficient de bună spre a-l pune în practică. Şi nimeni nu s-a ridicat spre a pune întrebarea: Bună? După care criterii?

Aţi vrut să ştiţi cine este John Galt. Eu sunt cel care a pus această întrebare.

Da, trăim într-o epocă de criză morală. Da, îndураţi pedeapsa pentru răul pe care l-aţi săvârşit. Dar acum nu omul este cel care e judecat şi nu firea omenească va fi cea blamată. De această dată, codul vostru moral s-a sfârşit. Codul vostru moral a ajuns la punctul culminant, fundătura de la capătul acestui drum. Iar dacă voi vreţi să trăiţi în continuare, trebuie nu să vă întoarceţi la moralitate – voi, care nu aţi cunoscut aşa ceva –, ci s-o descoperiţi.

Nu aţi auzit vreun concept de moralitate, cu excepţia celei mistice sau sociale. Aţi fost învăţaţi că moralitatea reprezintă un cod de comportament impus vouă cu biciul, biciul puterii supranaturale sau biciul societăţii, spre a sluji scopului lui Dumnezeu sau bunăstării vecinului vostru, spre a face pe plac unei autorităţi de dincolo de mormânt sau de uşa casei de lângă voi – dar nu spre a sluji vieţii ori plăcerii voastre. Aţi fost învăţaţi că plăcerea voastră e de găsit în

imoralitate, că răul ar sluji cel mai bine intereselor voastre şi că orice cod moral este făcut nu pentru voi, ci împotriva voastră, nu spre a vă prelungi viaţa, ci spre a o istovi.

Vreme de veacuri, bătălia umanităţii s-a dus între cei care pretindeau că viaţa voastră îi aparţine lui Dumnezeu şi cei care pretindeau că ea aparţine vecinilor voştri – între cei care predicau că binele este autosacrificiul de dragul fantasmelor din ceruri şi cei care predicau că binele este autosacrificiul de dragul incompetenţilor de pe pământ. Şi nimeni nu a venit spre a spune că viaţa voastră vă aparţine vouă şi că binele înseamnă a trăi.

Ambele părţi au fost de acord că moralitatea impune predarea interesului personal şi a minţii, că moralul şi practicul sunt antagonice, că moralitatea nu este domeniul raţiunii, ci al credinţei şi al forţei. Ambele tabere au căzut de acord că nu este posibilă nicio moralitate raţională, că în raţiune nu există „corect” şi „incorect” – că în raţiune nu există motiv de a fi moral.

Indiferent în legătură cu ce altceva s-au luptat, toţi moraliştii voştri au făcut front comun împotriva minţii omeneşti. Mintea omenească a fost cea pe care intenţionau s-o jefuiască şi s-o distrugă. Acum aveţi de ales: ori pieriţi, ori învăţaţi că antimintea echivalează cu antiviaţa.

Mintea omenească reprezintă unealta sa de bază pentru supravieţuire. Viaţa îi este dată, supravieţuirea nu. Trupul îi este dat, întreţinerea lui nu. Mintea îi este dată, nu şi conţinutul ei. Spre a rămâne în viaţă, el trebuie să acţioneze, iar înainte de a acţiona, el trebuie să cunoască natura şi scopul acţiunii sale. El nu-şi poate obţine hrana fără o cunoaştere a ei şi a modalităţii de a o obţine. El nu poate săpa o groapă – sau construi un ciclotron – fără cunoaşterea ţelului său şi a modalităţilor de a-l realiza. Spre a rămâne activ, el trebuie să gândească.

Dar a gândi constituie un act de alegere. Cheia a ceea ce voi denumiţi, în chip atât de nesăbuit, „firea omenească”, secretul făţiş cu care trăiţi, deşi vă temeţi a-l numi, este faptul că omul este o fiinţă cu conştiinţă voliţională. Raţiunea nu lucrează în mod automat, gândirea nu este un proces mecanic; conexiunile logice nu se realizează din instinct. Funcţionarea stomacului, a plămânilor şi a inimii voastre este automată, funcţionarea minţii voastre nu este. În orice oră şi în orice problemă din viaţa voastră, sunteţi liberi a gândi sau a evada din acest efort. Dar nu sunteţi liberi să scăpaţi de natura voastră; de faptul că raţiunea constituie mijlocul vostru de supravieţuire – drept pentru care, pentru voi, care sunteţi fiinţe omeneşti, întrebarea „a fi sau a nu fi” reprezintă întrebarea „a gândi sau a nu gândi”.

O fiinţă cu conştiinţă voliţională nu posedă un curs automat de comportament. Ea are nevoie de un cod de valori spre a-i călăuzi

acţiunile. „Valoarea” constituie acel lucru pentru care cineva acţionează spre a-l dobândi şi păstra, „virtutea” reprezintă acţiunea prin care persoana respectivă îl dobândeşte şi îl păstrează. „Valoarea” presupune un răspuns la întrebarea: de valoare pentru cine anume şi pentru ce? „Valoarea” presupune o normă, un scop şi necesitatea acţiunii în faţa unei alternative. Acolo unde nu există alternativă, nu este posibilă nicio valoare.

În univers există doar o singură alternativă: existenţă sau non-existenţă – şi corespunde unei singure clase de entităţi: organismelor vii. Existenţa materiei neînsufleţite este necondiţională, nu însă şi existenţa vieţii: aceasta depinde de un parcurs specific de acţiune. Materia este indestructibilă, îşi schimbă formele, dar nu poate înceta să existe. Doar un organism viu se confruntă cu o constantă alternativă: problemele vieţii şi ale morţii. Viaţa este un proces de acţiune autosusţinută şi autogenerată. Dacă un organism nu reuşeşte în această acţiune, el moare; elementele sale chimice rămân, dar viaţa sa încetează să mai existe. Doar conceptul de „Viaţă” face posibil conceptul de „Valoare”. Doar pentru o entitate vie lucrurile pot fi bune sau rele.

O plantă trebuie să se hrănească spre a trăi; lumina solară, apa, substanţele chimice de care are nevoie reprezintă valorile pe care natura sa şi le-a trasat spre a le căuta; viaţa sa reprezintă standardul de valoare care îi direcţionează acţiunile. Dar o plantă nu are de ales între mai multe acţiuni; există alternative în condiţiile cu care se confruntă, dar nu există alternative în funcţionarea sa: ea acţionează automat spre a-şi prelungi viaţa, nu poate acţiona pentru propria ei distrugere.

Un animal este echipat spre a-şi susţine viaţa; simţurile sale îi conferă un cod automat de acţiune, o cunoaştere automată a ceea ce este bun sau rău pentru el. Nu are puterea de a-şi extinde cunoaşterea sau de a o eluda. În condiţiile în care cunoaşterea sa se dovedeşte neadecvată, el moare. Dar atâta timp cât trăieşte, el acţionează asupra cunoaşterii sale, cu automată siguranţă şi fără puterea de a alege, este incapabil să-şi ignore propriul bine, incapabil să aleagă răul şi să acţioneze spre autodistrugere.

Omul nu posedă un cod automat de supravieţuire. Deosebirea sa distinctă de toate celelalte specii vii constă în necesitatea de a acţiona în faţa alternativelor prin intermediul alegerii voliţionale. El nu posedă o cunoaştere automată a ceea ce este bine sau rău pentru el, de care valori anume depinde viaţa lui, de ce tip de acţiune are nevoie. Murmuraţi ceva în legătură cu un instinct de autoconservare? Instinctul de autoconservare reprezintă exact ceea ce nu posedă omul. Un „instinct” reprezintă o formă infailibilă şi automată de cunoaştere. O dorinţă nu echivalează cu un instinct. O dorinţă de a

trăi nu vă conferă cunoaşterea necesară existenţei. Nici chiar dorinţa omului de a trăi nu este automată: răul vostru secret în ziua de azi este că aceea este dorinţa pe care nu o ţineţi în frâu. Frica voastră de moarte nu constituie o iubire a vieţii şi nu vă va conferi cunoaşterea necesară spre a o păstra. Omul trebuie să-şi obţină cunoaşterea şi să-şi aleagă acţiunile printr-un proces de gândire pe care natura nu-l va sili să-l îndeplinească. Omul are posibilitatea de a acţiona ca propriul său distrugător – iar în acest fel a acţionat el în cea mai mare parte a istoriei sale.

O entitate vie care ar considera drept rele mijloacele sale de supravieţuire nu ar supravieţui. O plantă care s-ar lupta să-şi mutileze rădăcinile, o pasăre care s-ar chinui să-şi frângă aripile nu ar rămâne multă vreme în existenţa pe care au sfidat-o. Dar istoria omului a constituit o luptă pentru negarea şi distrugerea minţii sale.

Omul a fost denumit fiinţă raţională, dar raţionalitatea constituie o chestiune de alegere – iar alternativa pe care i-o oferă natura este următoarea: fiinţă raţională sau animal sinucigaş. Omul trebuie să fie om – prin alegere; el trebuie să-şi considere viaţa o valoare – prin alegere; trebuie să înveţe să o susţină – prin alegere; trebuie să descopere valorile de care are nevoie şi să-şi practice virtuţile – prin alegere.

Un cod de valori acceptat prin alegere este un cod de moralitate.

Oricine aţi fi voi, cei care mă ascultaţi acum, vorbesc acelei rămăşiţe vii care a rămas necoruptă înlăuntrul vostru, rămăşiţei umane, minţii voastre şi spun: există o moralitate a raţiunii, o moralitate proprie omului, iar viaţa omului constituie standardul său de valoare.

Tot ceea ce este adecvat vieţii unei fiinţe raţionale reprezintă binele; tot ceea ce distruge reprezintă răul.

Viaţa omului, aşa cum este solicitat prin firea lui, nu este viaţa unei brute lipsite de minte, a unui bătăuş care se ocupă de jafuri sau a unui mistic trândav, ci viaţa unei fiinţe gânditoare – nu viaţa prin intermediul forţei sau înşelătoriei, ci viaţa prin intermediul realizării – nu supravieţuire cu orice preţ, având în vedere că există doar un singur preţ de plătit pentru supravieţuirea omului: raţiunea.

Viaţa omului constituie norma moralităţii, dar scopul său este propria voastră viaţă. Dacă existenţa pe pământ constituie scopul vostru, trebuie să alegeţi acţiunile şi valorile în conformitate cu norma, cu ceea ce este propriu omului – în scopul de a menţine, a împlini şi a vă bucura de valoarea de neînlocuit care este viaţa noastră.

Având în vedere că viaţa necesită un anumit tip de acţiune, orice alt tip de acţiune o va distruge. O fiinţă care nu-şi consideră propria viaţă drept motivul şi scopul acţiunilor sale acţionează pe motivul şi în

conformitate cu norma vieţii. O atare fiinţă constituie o monstruozitate metafizică, luptându-se să se opună, să nege şi să contrazică realitatea propriei sale existenţe, năpustindu-se orbeşte pe calea distrugerii, nefiind capabilă de nimic altceva decât de suferinţă.

Fericirea reprezintă starea de succes a vieţii, suferinţa este un agent al morţii. Fericirea este acea stare de conştiinţă care provine din realizarea valorilor proprii. O moralitate care îndrăzneşte să vă spună să găsiţi fericirea în renunţarea la fericirea voastră – să consideraţi a fi valoare eşecul valorilor voastre – constituie o insolentă negaţie a moralităţii. O doctrină care vă dă, ca ideal, rolul unui animal de sacrificiu care caută măcelărirea pe altarele altora vă conferă moartea drept normă. Prin graţia realităţii şi a naturii vieţii, omul – fiecare om – constituie un scop în sine, el există de dragul lui, iar realizarea propriei sale fericiri constituie cel mai înalt ţel moral al său.

Dar nici viaţa, nici fericirea nu pot fi realizate prin urmărirea unor toane iraţionale. Aşa după cum omul este liber să încerce să supravieţuiască în orice modalitate aleatorie, dar va pieri dacă nu trăieşte aşa după cum îi solicită natura, prin urmare el este liber să-şi caute fericirea în orice înşelătorie lipsită de minte, dar el nu va avea parte decât de chinul frustrării, dacă nu va căuta fericirea proprie omului. Scopul moralităţii este acela de a vă învăţa, nu de a suferi şi de a muri, ci de a vă bucura şi de a trăi.

Daţi-i la o parte pe acei paraziţi din sălile de clasă subvenţionate care trăiesc pe seama profiturilor minţii altora şi proclamă că omul nu are nevoie nici de moralitate, nici de valori, nici de cod de comportament. Ei, care pozează în oameni de ştiinţă şi pretind că omul e doar un animal, nu îi conferă includere în legea existenţei pe care au acordat-o celei mai umile dintre insecte. Ei recunosc că fiecare specie vie are o modalitate de supravieţuire solicitată de natura sa, ei nu pretind că un peşte poate trăi afară din apă sau că un câine poate trăi fără simţul mirosului – dar omul, susţin ei, cea mai complexă dintre fiinţe, omul poate supravieţui în absolut orice mod, omul nu are identitate, nu are natură şi nu există motiv practic pentru care el să nu trăiască cu mijloacele sale de supravieţuire distruse, cu mintea sugrumată şi pusă la dispoziţia oricărui ordin pe care l-ar da ei.

Daţi-i la o parte pe acei mistici roşi de ură, care pozează în prieteni ai umanităţii şi predică faptul că cea mai elevată virtute pe care o poate practica omul este aceea de a nu conferi nicio valoare propriei vieţi. Oare vă spun ei că scopul moralităţii este acela de a pune frâu instinctului de autoconservare al omului? Omul are nevoie de codul moralităţii în scopul autoconservării. Doar omul care doreşte să fie moral este omul care doreşte să trăiască.

Nu, nu trebuie să trăiţi; este actul fundamental al alegerii voastre; dar dacă alegeţi să trăiţi, trebuie să trăiţi ca un om – prin munca şi

judecata minţii voastre.

Nu, nu trebuie să trăiţi ca un om, este un act de alegere morală. Dar nu puteţi trăi ca orice altceva – iar alternativa o constituie acea stare de moarte-vie pe care o vedeţi acum înlăuntrul şi în jurul vostru, starea unui lucru inadecvat existenţei, care nu mai e uman şi e mai puţin decât animal, un lucru care nu cunoaşte altceva decât durerea şi se târăşte prin anii săi de viaţă.

Nu, nu trebuie să gândiţi; este un act de alegere morală. Dar cineva trebuia să se gândească spre a vă ţine în viaţă; dacă alegeţi să nu vă achitaţi de sarcină, nu vă veţi achita de existenţă şi veţi pasa deficitul unui om moral, aşteptând ca el să-şi sacrifice binele spre a vă lăsa pe voi să supravieţuiţi prin răul vostru.

Nu, nu trebuie să fiţi un om; dar în ziua de azi, cei care sunt nu se mai află acolo. Eu am înlăturat mijloacele voastre de supravieţuire – victimele voastre.

Dacă vreţi să ştiţi cum am făcut acest lucru şi ce anume le-am spus spre a-i face să plece, auziţi acum. Le-am spus, în esenţă, ceea ce vă declar acum. Erau oameni care trăiseră în conformitate cu codul meu, dar care nu ştiuseră cum anume este reprezentată o mare virtute – eu i-am făcut să-şi dea seama. Le-am adus nu o reevaluare, ci doar o identificare a valorilor lor.

Noi, oamenii minţii, ne aflăm în grevă împotriva voastră în numele unei unice axiome, care este rădăcina codului nostru moral, aşa după cum rădăcina codului vostru este constituită de dorinţa de a scăpa de el: axioma că existenţa există.

Existenţa există – iar actul de a sesiza această idee implică două axiome corolare: că ceva există şi care poate fi perceput şi că se există posedând conştiinţă, conştiinţa fiind facultatea de a percepe ceea ce există.

Dacă nimic nu există, nu poate fi conştiinţă: o conştiinţă fără ceva de care să fie conştientă reprezintă o contradicţie în termeni. O conştiinţă conştientă doar de ea însăşi e o contradicţie în termeni: înainte de a se identifica drept conştiinţă, ea trebuie să fie conştientă de ceva. Dacă ceea ce pretindeţi a percepe nu există, ceea ce posedaţi voi nu este conştiinţă.

Indiferent de gradul vostru de cunoaştere, acestea două – existenţa şi conştiinţa – reprezintă axiome de care nu puteţi scăpa, acestea două sunt lucruri de importanţă capitală, ireductibile, implicate în fiecare acţiune pe care o întreprindeţi, în oricare parte a cunoaşterii voastre şi în a sumei sale, de la prima rază de lumină pe care o percepeţi la începutul vieţii voastre şi până la cea mai amplă erudiţie pe care aţi putea-o dobândi la sfârşitul ei. Indiferent dacă ştiţi forma unei pietricele sau structura sistemului solar, axioma rămâne aceeaşi: că ea există şi că voi ştiţi acest lucru.

A exista înseamnă a fi ceva, ca fiind distinct de nimicul non-existenţei, înseamnă a fi o entitate de o natură specifică constituită din atribute specifice. Cu veacuri în urmă, omul care era – indiferent de greşelile sale – cel mai mare dintre filosofii voştri, a oferit formula care defineşte conceptul existenţei şi regula întregii cunoaşteri: A este A. Un lucru este el însuşi. Nu aţi sesizat înţelesul acestei afirmaţii. Eu mă aflu aici spre a o completa: Existenţa înseamnă Identitate, Conştiinţa înseamnă Identificare.

Indiferent de ceea ce preferaţi să luaţi în considerare, fie că e vorba de un obiect, un atribut sau o acţiune, legea rămâne aceeaşi. O frunză nu poate fi în acelaşi timp o piatră, nu poate fi complet roşie şi complet verde în acelaşi timp, nu poate fi arzătoare şi îngheţată în acelaşi timp. A este A. Sau, dacă vreţi să-l formulez într-un limbaj mai simplu: Nu poţi să ai o prăjitură şi în acelaşi timp s-o mănânci.

Căutaţi să ştiţi ce anume nu este în regulă cu lumea? Toate dezastrele care au ruinat lumea au fost provocate de încercarea conducătorilor voştri de a eluda faptul că A este A. Tot răul cel secret cu care vă temeţi să vă confruntaţi înlăuntrul vostru şi toată durerea pe care aţi îndurat-o a provenit din încercarea voastră de a eluda faptul că A este A. Scopul celor care v-au învăţat să-l eludaţi era acela de a vă face să uitaţi că Omul e Om.

Omul nu poate supravieţui decât dobândind cunoaştere, iar raţiunea constituie singurul său mijloc de a o dobândi. Raţiunea reprezintă facultatea care percepe, identifică şi integrează materialul oferit de simţurile sale. Sarcina simţurilor sale este aceea de a îi conferi evidenţa existenţei, dar sarcina de a o identifica aparţine raţiunii sale, simţurile lui îi comunică doar că ceva există, dar ceea ce există trebuie să fie aflat de mintea sa.

Toată gândirea este un proces de identificare şi integrare. Omul percepe un strop de culoare; integrând evidenţa vederii şi pipăitului său, el se deprinde să îl identifice ca fiind un obiect solid: el învaţă că lemnul este alcătuit din celule, că celulele sunt alcătuite din molecule, că moleculele sunt alcătuite din atomi. Pe parcursul acestui proces, lucrarea minţii sale constă în răspunsuri la o singură întrebare: Ce anume este? Mijloacele sale de a stabili adevărul răspunsurilor sale este logica, iar logica se sprijină pe axioma că existenţa există. Logica reprezintă arta identificării non-contradictorii. O contradicţie nu poate exista. Un atom este el însuşi, tot aşa după cum este şi universul; niciunul, nici celălalt nu îşi poate contrazice propria identitate; şi nici partea nu poate contrazice întregul. Niciun concept pe care omul îl formulează nu este valid decât dacă îl integrează fără contradicţie în suma totală a cunoaşterii sale. Spre a ajunge la o contradicţie echivalează cu a mărturisi o greşeală în gândirea personală; a păstra o contradicţie echivalează cu a abdica de la minte şi a te izgoni pe

tine însuţi din tărâmul realităţii.

Realitatea înseamnă ceea ce există; irealul nu există; irealul reprezintă doar acea negaţie a existenţei care constituie conţinutul unei conştiinţe umane atunci când încearcă să abandoneze raţiunea. Adevărul este recunoaşterea realităţii; raţiunea, singurul mijloc de cunoaştere al omului, constituie singura sa normă de adevăr.

Cea mai vicioasă propoziţie care se poate pronunţa este: a cui raţiune? Răspunsul este: a ta. Indiferent cât de vastă sau cât de modestă este cunoaşterea ta, propria ta minte este cea care trebuie s-o dobândească. Doar cu cunoaşterea ta poţi avea de-a face. Doar cu cunoaşterea ta poţi pretinde a poseda sau a le cere altora să ia în consideraţie. Mintea ta reprezintă singurul tău judecător al adevărului – iar dacă alţii nu sunt de acord cu verdictul tău, realitatea constituie curtea ta de apel supremă. Nimic în afara unei minţi omeneşti nu poate derula acest proces complex, delicat, crucial de identificare care este gândirea. Nimic nu poate conduce procesul decât propria sa judecată. Nimic nu poate conduce judecata sa decât integritatea sa morală.

Voi, cei care vorbiţi despre un „instinct moral” ca şi cum ar fi o înzestrare separată, opusă raţiunii – raţiunea omenească reprezintă facultatea sa morală. Un proces de raţiune constituie un proces de alegere constantă ca răspuns la întrebarea: adevărat sau fals? corect sau incorect? Este o sămânţă care trebuie plantată în sol spre a creşte – corect sau incorect? Rana unui om trebuie dezinfectată spre a-i salva viaţa – corect sau incorect? Oare natura electricităţii atmosferice permite să fie convertită în putere cinetică – corect sau incorect? Răspunsul la atari întrebări v-a dat tot ceea ce aveţi – iar răspunsurile au provenit de la o minte omenească, o minte dotată cu o intransingentă devoţiune faţă de ceea ce este corect.

Un proces raţional este un proces moral. Poţi săvârşi o greşeală în orice etapă a acestuia, fără a avea altceva care să te protejeze decât propria ta severitate, sau poţi încerca să înşeli, să falsifici evidenţa şi să eludezi efortul căutării – dar dacă devoţiunea faţă de adevăr constituie semnul distinctiv al moralităţii, în acest caz nu există o formă mai măreaţă, mai nobilă mai eroică de devoţiune decât actul unui om care îşi asumă responsabilitatea de a gândi.

Ceea ce denumiţi sufletul sau spiritul vostru este conştiinţa voastră, iar ceea ce denumiţi „voinţa liberă” constituie libertatea minţii de a gândi sau nu, singura voinţă pe care o aveţi, singura libertate, alegerea care controlează toate alegerile pe care le faceţi şi vă determină viaţa şi firea. Gândirea reprezintă singura virtute, din care toate celelalte purced. Iar viciul său fundamental, izvorul tuturor relelor, este acel act fără nume pe care îl practicaţi cu toţii, dar nu vă chinuiţi: actul de a şterge, suspendarea voluntară a propriei

conştiinţe, refuzul de a gândi – nu orbire, ci refuzul de a vedea; nu ignoranţa, ci refuzul de a şti. Este actul de a-ţi deconcentra mintea şi de a induce o ceaţă lăuntrică spre a scăpa de responsabilitatea judecăţii – pe premisa nerostită că un lucru nu va exista decât în cazul în care refuzi să-l identifici, că A nu va fi A atâta timp cât nu pronunţi verdictul „Este”. Non-gândirea este un act de anihilare, o dorinţă de a nega existenţa, o încercare de a şterge realitatea. Dar existenţa există; realitatea nu trebuie ştearsă, ea nu va face altceva decât să-l şteargă pe cel care şterge. Refuzând să spuneţi „Este”, refuzaţi să spuneţi „Eu sunt”. Suspendându-vă judecata, vă negaţi persoana. Atunci când cineva declară: „Cine sunt eu ca să ştiu?”, el declară: „Cine sunt eu ca să trăiesc?”

Aceasta, la orice oră şi în orice problemă, este alegerea voastră morală fundamentală: a gândi sau a nu gândi, existenţă sau non-existenţă, A sau non-A, entitate sau zero.

În măsura în care un om este raţional, viaţa constituie premisa care îi ghidează acţiunile. În măsura în care el este iraţional, premisa care îi ghidează acţiunile este moartea.

Voi, care murmuraţi că moralitatea este socială şi că omul n-ar avea nicio moralitate pe o insulă pustie – pe o insulă pustie ar avea cel mai mult nevoie de ea. Să încerce el să pretindă, atunci când nu există nicio victimă spre a plăti pentru aceasta, că stânca e o casă, că nisipul e o haină, că mâncare îi va pica în gură fără motiv sau efort, că va strânge mâine o recoltă devorându-şi astăzi rezerva de seminţe pentru plantat – iar realitatea îl va mătura, aşa după cum merită; realitatea îi va arăta că viaţa reprezintă o valoare care trebuie cumpărată şi că gândirea constituie singura monedă suficient de nobilă spre a o cumpăra.

Dacă ar fi să vorbesc genul vostru de limbaj, aş zice că singura poruncă morală a omului este: să gândeşti. Dar o „poruncă morală” constituie o contradicţie în termeni. Moralul este ales, nu impus; cel înţeles, nu cel căruia i se dă ascultare. Moralul este raţional, iar raţiunea nu acceptă porunci.

Moralitatea mea, moralitatea raţiunii este conţinută într-o unică axiomă: existenţa există – şi într-o singură alegere: aceea de a trăi. Toate celelalte provin din acestea. Spre a trăi, omul trebuie să aibă trei lucruri drept valori supreme şi călăuzitoare ale vieţii sale: Raţiune-Scop-Stimă de sine. Raţiunea, drept unică unealtă a cunoaşterii – Scopul, drept alegerea de către el a fericirii pe care această unealtă trebuie să înceapă a o dobândi – Stima de sine, drept inviolabilă siguranţă că mintea lui este competentă spre a gândi şi că această persoană are dreptul la fericire, ceea ce înseamnă: este îndreptăţită să trăiască. Aceste trei valori implică şi necesită toate virtuţile omului, iar toate virtuţile sale fac parte din relaţia de existenţă şi de

conştiinţă: raţionalitate, independenţă, integritate, onestitate, dreptate, productivitate, mândrie.

Raţionalitatea reprezintă recunoaşterea faptului că existenţa există, că nimic nu poate schimba adevărul şi că nimic nu poate avea prioritate în faţa actului de percepţie a acestui adevăr, care este gândirea – că mintea este singurul judecător de valori al omului şi unicul ghid de acţiune – că raţiunea constituie un absolut care nu dă posibilitatea niciunui compromis – că o concesie făcută iraţionalului anulează conştiinţa şi o deturnează de la sarcina de a truca realitatea – că presupusa scurtătură către cunoaştere, care este credinţa, constituie doar o scurtătură care distruge mintea – că acceptarea unei invenţii mistice reprezintă o dorinţă de anihilare a existenţei şi, pe drept cuvânt, anihilează conştiinţa.

Independenţa reprezintă recunoaşterea faptului că ţie îţi aparţine responsabilitatea judecăţii şi nimic nu te poate ajuta să scapi de ea – că niciun substitut nu poate gândi în locul tău, aşa după cum nimeni altcineva nu-ţi poate trăi viaţa – că cea mai ruşinoasă autoînjosire şi autodistrugere este subordonarea minţii tale faţă de mintea altuia, acceptarea unei autorităţi asupra creierului tău, acceptarea aserţiunilor sale drept realităţi, a zicerilor sale drept adevăr, a edictelor sale drept un mijlocitor între conştiinţa şi existenţa ta.

Integritatea constituie recunoaşterea faptului că nu îţi poţi contraface conştiinţa, după cum onestitatea reprezintă recunoaşterea faptului că nu poţi simula existenţa – că omul este o entitate indivizibilă, o unitate integrată alcătuită din două atribute: materie şi conştiinţă, şi că el nu poate permite nicio fisură între trupul şi mintea lui, între acţiune şi gând, între viaţa sa şi convingerile sale – că, asemenea unui judecător neinfluenţabil de către opinia publică, el nu îşi poate sacrifica convingerile de dragul dorinţelor altora, chiar dacă e vorba de întreaga umanitate care strigă rugăminţi şi ameninţări la adresa lui – că încrederea şi curajul constituie necesităţi practice, că a fi curajos reprezintă o formă practică de a te conforma vieţii, de a te conforma adevărului, iar încrederea este forma practică de a te conforma propriei tale conştiinţe.

Onestitatea reprezintă recunoaşterea faptului că irealul este ireal şi nu poate avea valoare, că nici iubirea, nici celebritatea, nici banii nu constituie o valoare dacă sunt obţinute prin înşelătorie – că o încercare de a dobândi o valoare prin înşelarea minţii altora constituie un act de ridicare a victimelor tale pe o poziţie mai înaltă decât realitatea, unde devii un pion al orbirii lor, un sclav al non-gândirii şi eschivărilor lor, în timp ce inteligenţa, raţionalitatea, sensibilitatea ta devin inamicii de care trebuie să te temi şi să te fereşti – că nu catadicseşti să trăieşti ca o persoană dependentă, cu atât mai puţin ca cineva dependent de stupiditatea altora, sau ca un nebun a cărui

sursă de valori o constituie nebunii pe care reuşeşte să-i păcălească – că onestitatea nu constituie o datorie socială, niciun sacrificiu de dragul altora, ci cea mai profund egoistă virtute pe care o poate practica omul: refuzul său de a sacrifica realitatea propriei sale existenţe de dragul amăgitei conştiinţe a altora.

Dreptatea este recunoaşterea faptului că nu poţi simula caracterul oamenilor, aşa după cum nu poţi simula caracterul naturii, că trebuie să îi judeci pe toţi oamenii la fel de conştient după cum judeci obiectele neînsufleţite, cu acelaşi respect faţă de adevăr, cu aceeaşi viziune incoruptibilă, printr-un proces de identificare la fel de curat şi de raţional – că fiecare om trebuie judecat pentru ceea ce este el şi tratat în consecinţă, că aşa după cum nu plăteşti un preţ mai mare pentru nişte fiare ruginite decât pentru o bucată de metal strălucitor, la fel nu pui un ticălos mai presus de un erou – că evaluarea ta morală constituie moneda cu care sunt plătiţi oamenii pentru virtuţile sau viciile lor, iar această plată îţi solicită o onoare la fel de scrupuloasă precum cea pe care o dovedeşti în tranzacţiile financiare – că a-ţi ascunde admiraţia faţă de virtuţi constituie un act de delapidare morală – că a plasa orice altă preocupare mai presus de dreptate înseamnă a-ţi devaloriza moneda morală şi a defrauda binele în favoarea răului, având în vedere că binele poate pierde prin lipsa dreptăţii şi doar răul poate profita – şi că fundul gropii de la capătul drumului, actul de faliment moral este de a-i pedepsi pe oameni pentru virtuţile lor şi de a-i recompensa pentru viciile lor, că aceasta reprezintă prăbuşirea într-o deplină depravare, Slujba Neagră a adorării morţii, devotarea conştiinţei întru distrugerea existenţei.

Productivitatea constituie acceptarea de către tine a moralităţii, recunoaşterea de către tine a faptului că alegi să trăieşti – că munca productivă este procesul prin care conştiinţa omului îi controlează existenţa, un proces constant de dobândire a cunoaşterii şi de modelare a materiei pentru a fi în conformitate cu scopul personal, de a transla o idee în formă fizică, de a reface pământul după chipul valorilor personale – că orice muncă este o muncă creativă dacă este efectuată de către o minte gânditoare, iar nicio muncă nu este creativă dacă e săvârşită de un individ care repetă într-o stupoare lipsită de discernământ o rutină pe care a învăţat-o de la alţii – că voi sunteţi cei care vă alegeţi munca, iar opţiunile sunt la fel de largi ca şi mintea voastră, că pentru voi nimic altceva în plus nu mai e posibil şi nimic altceva în minus este uman – că a dobândi prin înşelăciune o slujbă mai mare decât poate să gestioneze mintea voastră înseamnă a deveni o maimuţă ruginită de frică cu mişcări de împrumut şi cu timp de împrumut, iar că a te stabili la o slujbă care necesită mai puţin decât capacitatea plenară a minţii tale echivalează cu a opri motorul şi a te condamna la o altă manieră de mişcare: decăderea –

că munca voastră este procesul de dobândire a valorilor voastre, iar faptul de a vă pierde ambiţia pentru valori înseamnă a vă pierde ambiţia de a trăi – că trupul vostru este o maşină, dar mintea voastră este şoferul său şi trebuie să mergeţi atât cât vă poartă mintea, având ca scop al drumului vostru realizarea – că omul care nu are un ţel este o maşină care coboară vijelios panta, la cheremul oricărui bolovan în care se poate sfărâma în primul şanţ ce-i apare în cale, că omul care-şi sufocă mintea este o maşină calată care rugineşte lent, că omul care îi dă voie unui conducător să-i schiţeze dinainte parcursul este o rablă remorcată spre a fi dusă la cimitirul de maşini, iar omul care îl face pe altul ţelul său este un autostopist pe care n-ar trebui să-l ia în maşină niciun şofer – că munca voastră este scopul vieţii voastre şi trebuie să treceţi în viteză pe lângă orice ucigaş care îşi arogă dreptul de a vă opri, că orice valoare aţi putea găsi în exteriorul muncii voastre, orice loialităţi sau iubire, nu pot fi altceva decât nişte călători cu care alegeţi să împărţiţi călătoria şi trebuie să fie călători care se deplasează prin forţe proprii în aceeaşi direcţie.

Mândria este recunoaşterea faptului că voi sunteţi cea mai înaltă valoare a voastră şi, asemenea tuturor valorilor omului, trebuie dobândită – că dintre toate realizările accesibile vouă, cea care le face posibile pe toate celelalte este crearea propriului caracter – că acţiunile tale, caracterul tău, dorinţele tale, emoţiile tale sunt produsele premiselor minţii tale – că aşa după cum omul trebuie să producă valorile fizice de care are nevoie spre a-şi susţine viaţa, tot aşa el trebuie să dobândească valorile caracterului care fac ca viaţa lui să merite să fie susţinută – că, aşa după cum omul este o fiinţă cu avere făcută de el însuşi, tot aşa este el o fiinţă cu un suflet făcut de el însuşi – că a trăi necesită un sentiment al autovalorii, dar omul care nu posedă valori automate nu are un sentiment automat de stimă de sine şi trebuie să-l dobândească modelându-şi sufletul după chipul idealului său moral, după chipul Omului, fiinţa raţională pe care s-a născut capabil s-o creeze, dar trebuie s-o creeze prin alegere – că prima precondiţie a stimei de sine este acel egoism radios al sufletului care doreşte ceea ce este mai bun în toate lucrurile, în valori materiale şi spirituale, un suflet care caută mai presus de orice să realizeze propria-i perfecţiune morală, neapreciind nimic altceva mai mult decât pe sine însuşi – şi că dovada unei stime de sine dobândite este fiorul de dispreţ al sufletului vostru şi răzvrătirea sa împotriva rolului de animal de sacrificiu, împotriva nedemnei impertinenţe a oricărui crez care îşi propune să sacrifice valoarea de neînlocuit care este conştiinţa voastră şi incomparabila glorie care este existenţa voastră pe altarul evaziunilor oarbe şi al stagnantei descompuneri a celorlalţi.

Începeţi oare să vă daţi seama cine e John Galt? Eu sunt cel care a

dobândit lucrul pentru care nu aţi luptat, lucrul la care aţi renunţat, pe care l-aţi trădat, stricat, cu toate acestea, nu aţi fost în stare să-l distrugeţi, iar pe care acum îl ascundeţi ca pe vinovatul vostru secret, petrecându-vă viaţa în scuze faţă de oricare canibal profesional ca nu cumva să se descopere că, undeva înlăuntrul vostru, încă tânjiţi să spuneţi ceea ce spun eu acum în auzul întregii umanităţi: sunt mândru de propria mea valoare şi de faptul că doresc să trăiesc.

Această dorinţă – pe care o împărtăşiţi, deşi o ascundeţi ca pe ceva rău – este singura rămăşiţă a binelui dinlăuntrul vostru, dar este o dorinţă pe care trebuie să învăţaţi s-o meritaţi. Singurul scop moral al omului este propria sa fericire, însă doar virtutea sa poate s-o realizeze.

Virtutea nu este o ţintă în sine. Virtutea nu este propria sa recompensă sau hrană de sacrificiu pentru recompensarea răului. Viaţa reprezintă recompensa virtuţii – iar fericirea este scopul şi recompensa vieţii.

Tot aşa după cum trupul vostru are două senzaţii fundamentale, plăcerea şi durerea, ca indicii ale bunăstării sau vătămării sale, ca un barometru al alternativei sale fundamentale, viaţa sau moartea, în mod asemănător conştiinţa ta posedă două emoţii fundamentale, bucuria şi suferinţa, ca răspuns la aceeaşi alternativă. Emoţiile tale sunt estimări a ceea ce vă prelungeşte viaţa sau o ameninţă, maşini de calculat fulgerătoare care vă dau un rezultat al profitului sau pierderii voastre. Nu aveţi o alegere legată de capacitatea voastră de a simţi că ceva este bun sau rău pentru voi, dar ceea ce voi veţi considera a fi bun sau rău, ceea ce vă va da bucurie sau suferinţă, ceea ce veţi iubi sau urî, faţă de care veţi simţi dorinţă sau frică, depinde de norma voastră de valori. Emoţiile sunt inerente în firea voastră, dar conţinutul lor este dictat de mintea voastră. Capacitatea voastră emoţională este un motor fără benzină, iar valorile reprezintă combustibilul cu care îl alimentaţi. Dacă alegeţi o amestecătură de contradicţii, vă va bloca motorul, vă va oxida transmisia şi vă va distruge la prima încercare de a vă mişca cu o maşinărie pe care voi, şoferul, aţi distrus-o.

Dacă consideraţi iraţionalul ca fiind norma voastră de valori şi imposibilul ca fiind conceptul vostru despre bine, dacă tânjiţi după recompense pe care nu le-aţi dobândit, pentru o avere sau o iubire pe care n-o meritaţi, pentru o fisură în legea cauzalităţii, pentru un A care devine non-A în funcţie de toanele voastre, dacă doriţi opusul existenţei – veţi realiza toate acestea. Nu plângeţi, atunci când le veţi realiza, că viaţa înseamnă frustrare şi că fericirea este imposibilă pentru om; verificaţi-vă nivelul combustibilului: v-a adus acolo unde aţi dorit?

Fericirea nu trebuie dobândită la comanda unor toane emoţionale.

Fericirea nu este satisfacţia unor dorinţe iraţionale cărora aţi putea în mod orbesc să vă dedaţi. Fericirea înseamnă o stare de bucurie non-contradictorie – o bucurie fără pedeapsă sau vină, o bucurie care nu intră în contradicţie cu niciuna dintre valorile voastre şi nu lucrează pentru propria voastră distrugere, nu bucuria de a scăpa din mintea voastră, ci de a vă folosi mintea la întreaga ei capacitate, nu bucuria de a truca realitatea, ci aceea de a realiza valori care sunt reale, nu bucuria unui beţiv, ci cea a unui producător. Fericirea este posibilă doar pentru un om raţional, omul care nu doreşte nimic altceva decât scopuri raţionale, nu caută decât valori raţionale şi îşi găseşte bucuria doar în acţiuni raţionale.

Aşa după cum îmi sprijin viaţa nu prin prădăciune, nici prin pomeni, ci prin propriul meu efort, tot aşa nu caut să-mi derivez fericirea din vătămarea sau favorizarea altora, ci o dobândesc prin propria mea realizare. Tot aşa după cum nu există contradicţii în valori şi nici conflicte între dorinţe – la fel nu există victime şi nici conflicte de interes între oamenii raţionali, oamenii care nu doresc ceea ce este câştigat în mod necinstit şi nu se privesc unul pe celălalt cu o poftă canibală, oameni care nici nu fac sacrificii, nici nu le acceptă.

Simbolul tuturor relaţiilor dintre astfel de oameni, simbolul moral al respectului pentru fiinţele umane, este negustorul. Noi, cei care trăim prin valori, nu prin jaf, suntem negustori, atât în materie, cât şi în spirit. Un negustor este un om care câştigă ceea ce primeşte şi nu dă sau ia ceea ce este necuvenit. Un negustor nu cere să fie plătit pentru eşecurile sale şi nici nu cere să fie iubit pentru defectele lui. Un negustor nu îşi iroseşte trupul sub formă de nutreţ sau sufletul sub formă de pomană. Aşa după cum nu îşi dă munca decât în schimbul unor valori materiale, tot aşa el nu dă valorile spiritului său – iubirea sa, prietenia sa, stima sa – decât ca plată pentru propria sa plăcere egoistă, pe care o primeşte de la oamenii pe care îi poate respecta. Paraziţii mistici care, de-a lungul veacurilor, i-au ponegrit pe negustori şi i-au socotit vrednici de dispreţ, în timp ce îi onorau pe cerşetori şi pe jefuitori, au cunoscut motivul secret al rânjetelor lor dispreţuitoare: un negustor reprezintă entitatea de care ei se tem – un om cu simţul dreptăţii.

Vă puneţi întrebarea ce obligaţie morală am faţă de semenii mei?

Niciuna – cu excepţia obligaţiei pe care o am faţă de mine însumi, faţă de obiectele materiale şi faţă de întreaga existenţă: raţionalitatea. Interacţionez cu oamenii aşa după cum cere firea mea şi a lor: prin mijlocirea raţiunii. Nu caut şi nu doresc nimic de la ei, cu excepţia unor relaţii, în care ei acceptă să intre prin propria lor alegere voluntară.

Nu pot avea de-a face decât cu mintea lor şi doar în propriul meu interes, atunci când ei văd că interesul meu coincide cu al lor. Atunci

când nu coincide, nu intru într-o relaţie; îi las pe cei neconformişti să meargă pe calea lor, iar eu nu mă abat de la a mea. Nu câştig decât prin logică şi nu mă predau decât în faţa logicii. Nu îmi predau raţiunea şi nici nu am de-a face cu oameni care şi-o predau pe-a lor! Nu am nimic de câştigat de la neghiobi sau laşi. Nu am ce beneficii să caut în viciile omeneşti: în prostie, necinste sau frică. Singura valoare pe care oamenii mi-o pot oferi este munca minţii lor. Atunci când nu sunt de acord cu un om raţional, las realitatea să fie arbitrul nostru final; dacă am dreptate, el va învăţa, dacă n-am dreptate, eu voi fi cel care învaţă; unul dintre noi va câştiga, dar amândoi vom profita.

Indiferent de ceea ce poate fi deschis pentru dezacord, există un act de răutate pe care niciun om nu are permisiunea de a-l comite împotriva altora şi pe care niciun om nu îl poate confirma sau ierta. Atâta vreme cât oamenii doresc să trăiască împreună, niciun om nu poate iniţia – mă auziţi? – niciun om nu poate începe folosirea forţei fizice împotriva celorlalţi.

A interpune ameninţarea distrugerii fizice între un om şi percepţia lui despre realitate înseamnă a-i nega şi a-i paraliza mijloacele de supravieţuire; a-l forţa să acţioneze împotriva propriei sale judecăţi este ca şi cum l-ai obliga să acţioneze împotriva propriei vederi. Oricine, în orice scop şi în orice grad, iniţiază folosirea forţei este un ucigaş care acţionează pe premisa morţii într-o manieră mai amplă decât crima: premisa distrugerii capacităţii de a trăi a omului.

Nu deschideţi gura spre a-mi spune că mintea voastră v-a convins că aveţi dreptul să-mi forţaţi mintea. Forţa şi mintea se opun una alteia; moralitatea se termină acolo unde începe un pistol. Atunci când declaraţi că oamenii sunt nişte animale iraţionale şi vă propuneţi să îi trataţi ca atare, prin acest lucru vă definiţi propriul caracter şi nu mai puteţi pretinde că aprobaţi raţiunea – aşa după cum niciun susţinător al contradicţiilor nu poate pretinde acest lucru. Nu există „dreptul” de a distruge izvorul a ceea ce este drept, singurul mijloc de a judeca ceea ce e drept şi ceea ce nu e drept: mintea.

A obliga un om să se debaraseze de minte şi a accepta voinţa ca substitut, cu un pistol în locul unui silogism, cu teroarea în locul dovezii şi cu moartea ca argument final – înseamnă a încerca să existi sfidând realitatea. Realitatea îi cere omului să acţioneze în propriul său interes raţional; pistolul vostru îi solicită să acţioneze împotriva lui. Realitatea ameninţă omul cu moartea dacă el nu acţionează pe baza judecăţii sale raţionale; îl ameninţă cu moartea dacă face acest lucru. Îl plasaţi într-o lume în care preţul vieţii sale este predarea tuturor virtuţilor solicitate de viaţă şi de moarte printr-un proces de distrugere treptată a tot ceea ce veţi realiza voi şi sistemul vostru, atunci când moartea este transformată în putere conducătoare, argumentul câştigător într-o societate a oamenilor.

Indiferent dacă e vorba de un tâlhar de drumul mare care îi dă un ultimatum unui drumeţ: „Banii sau viaţa!” sau de un politician care îi dă ţării un ultimatum: „Educaţia copiilor voştri sau viaţa!”, înţelesul acestui ultimatum este: „Mintea sau viaţa!” – niciuna dintre ele nu este posibilă în absenţa celeilalte.

Dacă există grade de rău, e greu de spus cine anume este mai vrednic de dispreţ: bruta care îşi arogă dreptul de a forţa mintea celorlalţi sau degeneratul moral care conferă altora dreptul de a-i silui mintea.

Aceasta reprezintă absolutul moral care nu este lăsat deschis dezbaterii. Eu nu ofer termenii raţiunii oamenilor care îşi propun să mă lipsească de raţiune. Eu nu intru în discuţii cu vecinii care socotesc că îmi pot interzice să gândesc. Nu plasez aprobarea mea morală asupra dorinţei unui ucigaş de a mă ucide. Atunci când un om încearcă să se comporte cu mine prin forţă, îi răspund – prin forţă.

Dar ca represalii poate fi folosită forţa şi doar împotriva omului care iniţiază folosirea ei. Nu, nu împărtăşesc răul lui şi nici nu înclin către conceptul său de moralitate: nu fac altceva decât să-i accept alegerea, distrugerea, singura distrugere pe care a avut dreptul s-o aleagă: a sa însuşi. El foloseşte forţa pentru a pune mâna pe o valoare; eu o întrebuinţez doar spre a distruge distrugerea. Un om care întreprinde un jaf caută să dobândească bogăţie ucigându-mă; eu nu mă îmbogăţesc ucigând un jefuitor. Eu nu caut valori prin intermediul răului, şi nici nu-mi predau răului valorile.

În numele tuturor celor care produc, care v-au menţinut în viaţă şi v-au primit ultimatumurile de moarte ca pedeapsă, vă răspund acum cu un singur ultimatum al nostru: „munca noastră sau pistoalele voastre!” Puteţi alege oricare dintre variante; nu le puteţi avea pe amândouă. Noi nu iniţiem folosirea forţei împotriva altora şi nici nu ne supunem forţei în mâinile lor. Dacă vă mai doriţi să trăiţi într-o societate industrială, va fi în termenii noştri morali. Termenii noştri şi puterea noastră motivaţională sunt în antiteză cu ai voştri. Voi aţi utilizat frica drept armă şi aţi provocat moartea omului ca pedeapsă pentru că v-a refuzat moralitatea. Noi îi oferim viaţă pentru că a acceptat-o pe a noastră.

Voi, care sunteţi adoratorii nimicului – voi nu aţi descoperit niciodată că a dobândi viaţă nu echivalează cu a evita moartea. Bucuria nu înseamnă „absenţa durerii”, inteligenţa nu e „absenţa prostiei”, lumina nu e „absenţa întunericului”, o entitate nu constă în „absenţa unei nonentităţi”. Construirea nu se face prin abţinerea de la demolare; veacuri întregi în care s-a stat şi s-a aşteptat într-o atare abţinere nu vor construi nici măcar o singură grindă ca voi să vă abţineţi de la demolare – iar acum nu-mi mai puteţi spune mie, constructorul: „Produ şi hrăneşte-ne ca recompensă pentru că nu îţi

distrugem producţia”. Răspund în numele tuturor victimelor voastre: pieriţi odată cu şi în propriul vostru vid. Existenţa nu este o negare a negaţiilor. Răul, nu valoarea, constituie o absenţă şi o negaţie, răul este neputincios şi nu are altă putere decât cea pe care îl lăsăm să o stoarcă de la noi. Pieriţi, pentru că am învăţat că un zero nu poate avea ipotecă asupra vieţii.

Puteţi scăpa de suferinţă. Noi căutăm dobândirea fericirii. Voi existaţi de dragul evitării pedepsei. Noi existăm de dragul dobândirii recompenselor. Ameninţările nu ne vor face să funcţionăm; frica nu constituie stimulentul nostru. Nu moartea este ceea ce dorim să evităm, ci viaţa constituie ceea ce vrem să trăim.

Voi, cei care aţi pierdut conceptul de diferenţă, cei care pretindeţi că frica şi bucuria reprezintă stimulente cu egală putere – şi adăugaţi în secret că frica este cea mai „practică” – voi nu doriţi să trăiţi şi doar frica de moarte vă mai ţine legaţi de existenţa pe care aţi osândit-o. Ţâşniţi panicaţi prin capcana zilelor voastre, căutând ieşirea pe care aţi închis-o, fugind de un urmăritor pe care nu îndrăzniţi a-l numi către o groază pe care n-aveţi curajul a o recunoaşte şi cu cât e mai mare groaza voastră, cu atât e mai mare teama voastră de singura acţiune care v-ar putea salva: gândirea. Scopul luptei voastre nu este acela de a cunoaşte, de a înţelege, a numi sau a auzi lucrul pe care vi-l voi spune ca să-l auziţi: că Moralitatea Morţii vă aparţine.

Moartea este norma valorilor voastre, moartea reprezintă scopul vostru ales, iar voi trebuie să alergaţi în continuare, având în vedere că nu există scăpare de urmăritorul care şi-a pus în plan să vă distrugă sau de cunoaşterea că acel urmăritor sunteţi voi înşivă. Opriviţi-vă din alergare şi de data aceasta – nu mai există loc de alergat – staţi goi, aşa cum vă e frică să staţi, aşa cum vă văd eu şi priviţi la ceea ce aţi cutezat a numi „cod moral”.

Osândirea reprezintă începutul moralităţii voastre, distrugerea este scopul, mijlocul şi finalitatea sa. Codul vostru începe prin osândirea omului ca fiind rău, apoi cere ca el să practice un bine pe care el îl defineşte ca fiind imposibil de practicat pentru el. Cere ca el să înceapă nu cu o normă a valorii, ci cu o normă a răului, care este el însuşi, prin intermediul căruia el urmează să definească binele: binele reprezintă ceea ce nu este el.

Nu contează cine anume devine profitorul gloriei sale la care a renunţat şi al sufletului său chinuit, un Dumnezeu mistic cu un plan incomprehensibil sau vreun trecător ale cărui răni putrezinde sunt socotite drept o inexplicabilă pretenţie asupra lui – nu contează, binele nu este de competenţa lui spre a-l înţelege, sarcina lui constă în a se târî ani întregi de ispăşire, compensând pentru vina existenţei sale în faţa oricărui colecţionar de datorii neinteligibile, singurul său concept de valoare este un zero: binele este ceea ce este un non-om.

Numele acestei monstruoase absurdităţi este Păcatul Originar. Un păcat fără voie constituie o palmă la adresa moralităţii şi o insolentă contradicţie în termeni: ceea ce se află în afara posibilităţii de alegere este în afara domeniului moralităţii. Dacă omul este rău prin naştere, el nu are voinţa, nici puterea de a schimba acest lucru; dacă el nu are voinţă, el nu poate fi nici bun, nici rău; un robot este amoral. A socoti drept păcat al omului un lucru care nu este deschis alegerii sale constituie o batjocură a moralităţii. A socoti firea omului drept păcatul său constituie o batjocură a dreptăţii. A-l considera vinovat într-o chestiune în care nu există inocenţă constituie o batjocură a raţiunii. A distruge moralitatea, natura, justiţia şi raţiunea prin intermediul unui singur concept constituie o ispravă a răului greu de egalat. Şi totuşi, ea reprezintă esenţa codului vostru.

Nu vă ascundeţi îndărătul laşei eschivări că omul se naşte cu o voinţă liberă, dar cu o „tendinţă” spre rău. O voinţă liberă împovărată cu o tendinţă este asemenea unui joc cu zaruri măsluite. Îl obligă pe om să se chinuie, făcând efortul de a juca, să aibă responsabilitatea şi să plătească pentru joc, dar decizia atârnă în favoarea unei tendinţe căreia el nu are puterea de a-i scăpa. Dacă tendinţa este a alegerii sale, el nu o poate poseda la naştere; dacă nu este a alegerii sale, voinţa sa nu este liberă.

Care este natura vinii pe care învăţătorii voştri o numesc Păcatul său Originar? Care sunt relele pe care omul le-a dobândit atunci când a decăzut dintr-o stare pe care o socotesc perfecţiune? Mitul lor declară că el a mâncat fructul pomului cunoaşterii – el a dobândit o minte şi a devenit fiinţă raţională.

Era cunoaşterea binelui şi a răului – a devenit o fiinţă morală. A fost osândit să-şi câştige pâinea prin truda sa – a devenit o fiinţă productivă. A fost osândit să experimenteze plăcerea – a dobândit capacitatea plăcerii sexuale. Relele pentru care ei îl condamnă sunt raţiunea, moralitatea, creativitatea, bucuria – toate valorile cardinale ale existenţei sale. Mitul lor despre căderea omului nu este menit a explica şi a condamna viciile sale, nu greşelile sale sunt ceea ce socotesc ei a fi vina sa, ci esenţa naturii sale de om. Indiferent ce anume era acel robot din Grădina Raiului, care exista fără minte, fără valori, fără trudă, fără iubire – el nu era om.

Căderea omului, conform învăţătorilor voştri, a însemnat că el a dobândit virtuţile necesare spre a trăi. Aceste virtuţi, după normele lor, reprezintă Păcatul său.

Răul său, acuză ei, constă în faptul că el este om. Vina sa, acuză ei, constă în faptul că trăieşte.

Ei denumesc acest lucru o moralitate a milei şi o doctrină a iubirii pentru om.

Nu, spun ei, ei nu predică faptul că omul este rău, răul este doar

acel obiect străin: trupul său. Nu, spun ei, nu vor să-l ucidă, vor doar să-l facă să-şi piardă trupul. Ei caută să-l ajute, zic ei, să-şi învingă durerea – şi arată către dispozitivul de tortură de care l-au legat, dispozitiv cu două roţi care îl trag în direcţii opuse, dispozitivul doctrinei care îi scindează sufletul şi trupul.

Au tăiat omul în două, asmuţind o jumătate împotriva celeilalte. L-au învăţat că trupul său şi conştiinţa sa reprezintă doi duşmani angajaţi într-un conflict mortal, doi antagonişti de naturi diferite, cu pretenţii contradictorii, cu nevoi incompatibile, că a-i conferi un beneficiu unuia înseamnă a-l răni pe celălalt, că sufletul său aparţine unui tărâm supranatural, dar trupul său este o închisoare rea care îl ţine legat de acest pământ – şi că binele înseamnă să-şi învingă trupul, să-l submineze prin ani de luptă răbdătoare, săpându-şi tunelul către acea glorioasă ieşire din închisoare care conduce spre libertatea mormântului.

Ei l-au învăţat pe om că este un incurabil inadaptabil alcătuit din două elemente, amândouă simboluri ale morţii. Un trup fără suflet este un cadavru, un suflet fără trup este o fantomă – şi totuşi aceasta este imaginea naturii omeneşti: câmpul de luptă al unei bătălii dintre un cadavru şi o fantomă, un cadavru înzestrat cu cunoaşterea că tot ceea ce este cunoscut omului este non-existent, că doar necognoscibilul există.

Observaţi ce facultate umană este menită a ignora această doctrină? Mintea omului era cea care trebuia negată spre a-l face să se năruie. Din momentul în care şi-a predat raţiunea, a fost lăsat la cheremul celor doi monştri pe care nu îi putea înţelege sau controla: al unui trup pus în mişcare de instincte inexplicabile şi al unui suflet pus în mişcare de revelaţii mistice – a fost lăsat ca victimă devastată în mod pasiv de o bătălie între un robot şi un dictafon.

Iar în timp ce el se târăşte printre ruine, căutând orbeşte o cale de a trăi, învăţătorii voştri îi oferă ajutorul unei moralităţi care proclamă că nu va găsi nicio soluţie şi că nu trebuie să caute pe pământ o împlinire. Existenţa reală, îi spun ei, este aceea pe care el n-o poate percepe, adevărata conştiinţă, îi spun ei, este facultatea de a percepe non-existentul – iar dacă nu este în stare să înţeleagă acest lucru, acest lucru constituie dovada că existenţa sa este ceva rău, iar conştiinţa sa e neputincioasă.

Ca produse ale separării dintre sufletul omului şi trupul său, există două tipuri de învăţători ai Moralităţii Morţii: misticii spiritului şi misticii muşchilor, pe care voi îi denumiţi spiritualişti şi materialişti, cei care cred în conştiinţa fără existenţă şi cei care cred în existenţa fără conştiinţă. Atât unii, cât şi ceilalţi solicită predarea minţii tale, unii pentru revelaţiile lor, ceilalţi pentru reflexele lor. Indiferent cât de zgomotos pozează ei în rolurile de antagonişti ireconciliabili, codurile

lor morale sunt asemănătoare, la fel ca şi scopurile lor: în materie – sclavia trupului omului, în spirit – distrugerea minţii sale.

Binele, declară misticii spiritului, este Dumnezeu, o fiinţă a cărei singură definiţie este aceea că se află dincolo de puterea de concepere a omului – o definiţie care anulează conştiinţa omului şi abrogă conceptele sale despre existenţă. Binele, zic misticii muşchilor, îl reprezintă Societatea – un lucru pe care ei îl definesc ca pe un organism care nu posedă formă fizică, o superfiinţă neîntrupată în cineva în particular şi în toată lumea în general, cu excepţia ta. Mintea omului, susţin misticii spiritului, trebuie coordonată cu voinţa Societăţii. Norma de valoare a omului, spun misticii muşchilor, o constituie plăcerea Societăţii, ale cărei standarde sunt dincolo de dreptul la judecată al omului şi care trebuiesc ascultate ca fiind absolutul fundamental. Ţelul vieţii omului, susţin şi unii, şi alţii, este acela de a deveni un strigoi abject care slujeşte unui scop pe care nu-l cunoaşte, din motive pe care el nu trebuie să le desluşească. Răsplata sa, zic misticii muşchilor, va fi dată pe pământ – stră-strănepoţilor săi.

Egoismul – spun şi unii, şi alţii – este răul omului. Binele omului – spun şi unii, şi alţii – înseamnă să renunţi la dorinţele tale personale, să te renegi, să renunţi la tine însuţi, să te predai; binele omului este a nega viaţa pe care o trăieşte. Sacrificiul – strigă ambele tabere – constituie esenţa moralităţii, cea mai elevată virtute aflată la îndemâna omului.

Oricine îmi poate auzi acum vocea, oricine este omul-victimă, nu omul-ucigaş, vă vorbesc pe patul de moarte al minţii voastre, pe marginea acelei bezne în care vă cufundaţi, iar dacă în voi încă mai rămâne puterea de a vă lupta să nu vă agăţaţi de acele scântei ce pălesc şi care erau voi înşivă – folosiţi-o acum. Cuvântul care v-a distrus este „sacrificiu”. Folosiţi-vă ultimele resturi ale puterii voastre spre a-i înţelege interesul. Sunteţi încă în viaţă. Aveţi o şansă.

„Sacrificiu” nu înseamnă respingerea a ceea ce este lipsit de valoare, ci a ceea ce este preţios. „Sacrificiu” nu înseamnă respingerea răului de dragul binelui, ci a binelui de dragul răului. „Sacrificiu” înseamnă predarea a ceea ce preţuiţi în favoarea a ceea ce nu preţuiţi.

Dacă daţi un cent pentru un dolar, nu este un sacrificiu; dacă daţi un dolar pentru un cent, este. Dacă realizaţi cariera pe care aţi dorit-o, după ani de chin, nu este un sacrificiu; dacă renunţaţi la ea de dragul unui rival, atunci este. Dacă aveţi o sticlă de lapte şi i-o daţi copilului vostru înfometat, nu este un sacrificiu; dacă o daţi copilului vecinului vostru şi îl lăsaţi pe al vostru să moară, atunci e un sacrificiu.

Dacă daţi bani spre a ajuta un prieten, nu este un sacrificiu; dacă daţi banii unui străin mizerabil, este. Dacă îi daţi prietenului vostru o

sumă pe care v-o puteţi permite, nu este un sacrificiu; dacă îi daţi bani cu preţul propriului vostru disconfort, este doar o virtute parţială, în conformitate cu acest tip de normă morală; dacă îi daţi bani cu preţul dezastrului pentru voi – aceasta este virtutea sacrificiului complet.

Dacă renunţaţi la toate dorinţele personale şi vă dedicaţi viaţa celor pe care îi iubiţi, nu realizaţi virtutea deplină: vă mai păstraţi o valoare a voastră, care este iubirea voastră. Dacă vă devotaţi viaţa unor străini luaţi la întâmplare, este un act de virtute mai mare. Dacă vă devotaţi viaţa servirii oamenilor pe care îi urâţi – aceasta reprezintă cea mai mare dintre virtuţile pe care le puteţi practica.

Un sacrificiu înseamnă predarea unei valori. Sacrificiul deplin echivalează cu deplina predare a tuturor valorilor. Dacă doriţi să dobândiţi o deplină virtute, nu trebuie să căutaţi recunoştinţă în schimbul sacrificiului vostru, nici laudă, nici iubire, nici admiraţie, nici stimă de sine, nici măcar mândria de a fi virtuos; cea mai mică urmă de câştig vă diluează virtutea. Dacă urmăriţi un parcurs care nu vă pătează viaţa cu nicio bucurie, care nu vă aduce nicio valoare pe plan material, nicio valoare pe plan spiritual, niciun câştig, niciun profit, nicio recompensă – dacă ajungeţi la această stare de zero total, aţi atins idealul de perfecţiune morală.

Vi se spune că perfecţiunea morală este imposibilă pentru om – şi, conform acestei norme, chiar este. Nu o puteţi atinge atâta vreme cât trăiţi, dar valoarea vieţii voastre şi a persoanei voastre este judecată după cât de mult reuşiţi în a vă apropia de acel zero ideal care este moartea.

Dacă începeţi însă ca un om lipsit de pasiuni, ca o legumă care aşteaptă să fie mâncată, fără valori pe care să le respingă şi dorinţe la care să renunţe, nu veţi câştiga coroana sacrificiului. Nu înseamnă sacrificiu să renunţi la ceva nedorit. Nu înseamnă sacrificiu să îţi dai viaţa pentru alţii, dacă moartea reprezintă dorinţa ta personală. Spre a realiza virtutea sacrificiului, trebuie să vrei să trăieşti, trebuie să îţi placă foarte mult acest lucru, trebuie să arzi de pasiune pentru acest pământ şi pentru toată splendoarea pe care ţi-o poate oferi el – trebuie să simţi fiecare mişcare a cuţitului în timp ce-ţi retează dorinţele, îndepărtându-le de tine şi îţi sleieşte iubirea din trup. Nu este doar moarte ceea ce susţine ca ideal moralitatea sacrificiului, ci moarte prin tortură lentă.

Nu îmi reamintiţi că acest lucru ţine doar de această viaţă pe pământ. Pe mine nu mă interesează alta. Şi nici pe voi.

Dacă vreţi să vă salvaţi ultima rămăşiţă de demnitate, nu vă denumiţi „sacrificiu” cele mai bune acţiuni ale voastre: acest termen vă stigmatizează ca imorali. Dacă o mamă cumpără hrană pentru copilul ei flămând, nu o pălărie pentru ea, nu înseamnă sacrificiu: ea îl

preţuieşte pe copil mai mult decât pălăria; dar este un sacrificiu pentru genul de femeie care pune mai mult preţ pe o pălărie, care ar prefera ca să moară de foame copilul ei şi care îl hrăneşte doar dintr-un sentiment al datoriei. Dacă un bărbat moare luptând pentru propria libertate, acesta nu înseamnă un sacrificiu: el nu vrea să trăiască precum un sclav; dar înseamnă sacrificiu pentru genul de bărbat care vrea să trăiască astfel.

Dacă un om refuză să-şi vândă convingerile, nu înseamnă sacrificiu, decât dacă el este genul de persoană lipsită de convingeri.

Sacrificiul ar putea fi cuvenit doar pentru cei care nu au nimic de sacrificat – nici valori, nici norme, nici judecată – cei ale căror dorinţe sunt toane iraţionale, concepute orbeşte şi la care renunţă cu uşurinţă. Pentru un om cu statură morală, ale cărui dorinţe sunt născute din valori raţionale, sacrificiul înseamnă predarea a ceea ce este corect către ceea ce este incorect, a ceea ce e bine către ceea ce e rău.

Crezul sacrificiului este o moralitate pentru cel imoral – o moralitate care îşi declară propriul faliment mărturisind că nu poate da oamenilor nicio cotă de participaţie personală deţinută în privinţa virtuţilor sau valorilor şi că sufletele lor sunt canale colectoare ale depravării, pe care trebuie să fie învăţaţi să le sacrifice. Prin propria sa confesiune, el este neputincios în a-i învăţa pe oameni să fie buni şi nu poate face altceva decât să-i supună unei continue pedepse.

Vă gândiţi, pradă unei ceţoase stupori, că moralitatea voastră vă cere să sacrificaţi doar valori materiale? Şi care anume socotiţi că sunt valorile materiale? Materia nu are altă valoare, decât aceea de a fi mijlocul pentru satisfacerea dorinţelor omeneşti. Materia constituie doar o unealtă a valorilor umane.

În slujba cui vi se cere să vă daţi uneltele materiale pe care le-a produs virtutea voastră? În slujba a ceea ce socotiţi a fi rău: a unui principiu pe care nu-l împărtăşiţi, a unei persoane pe care nu o respectaţi, a realizării unui scop opus celui al vostru – altminteri darul vostru nu este un sacrificiu.

Moralitatea voastră vă îndeamnă să renunţaţi la lumea materială şi să vă separaţi valorile de materie. Un om ale cărui valori nu au o expresie în formă materială, a cărui existenţă nu este legată de idealurile sale, ale cărui acţiuni îi contrazic convingerile, este un biet ipocrit de doi bani – şi totuşi el este omul care dă ascultare moralităţii voastre şi îşi separă valorile de materie. Bărbatul care iubeşte o femeie, dar se culcă cu alta – omul care admiră talentul unui lucrător, dar îl angajează pe un altul – omul care consideră justă o anumită cauză, dar donează bani pentru sprijinirea alteia – omul care are standarde înalte de meşteşug, dar îşi dedică efortul producerii unor tinichele – aceştia sunt oamenii care au renunţat la materie, oamenii

care socotesc că valoarea spiritului lor nu poate fi adusă în realitatea materială.

Spuneţi că atari oameni au renunţat la spirit? Da, desigur. Nu poţi avea unul fără altul. Voi sunteţi o entitate indivizibilă de materie şi conştiinţă. Renunţaţi la conştiinţa voastră şi deveniţi nişte brute. Renunţaţi la trupul vostru şi deveniţi nişte făcături.

Renunţaţi la lumea materială şi o predaţi diavolului.

Iar exact acesta este ţelul moralităţii voastre, datoria pe care o solicită de la voi codul vostru. Daţi pentru ceea ce nu vă produce bucurie, slujiţi ceea ce nu admiraţi, supuneţi-vă la ceea ce socotiţi a fi rău – supuneţi lumea valorilor altora, negaţi, respingeţi, renunţaţi la sinele vostru. Sinele vostru este mintea voastră; renunţaţi la el şi veţi deveni o halcă de carne gata de a fi înghiţită de nu contează care canibal.

Ei vor ca voi să vă predaţi mintea – toţi aceia care predică crezul sacrificiului, indiferent de etichetele sau de motivele lor, indiferent dacă cer lucrul acesta de dragul sufletului vostru sau al trupului vostru, indiferent dacă vă promit o altă viaţă în ceruri sau un stomac plin pe acest pământ. Cei care încep prin a spune: „Este egoist să-ţi urmezi propriile dorinţe, trebuie să le sacrifici pentru dorinţele altora” – sfârşesc prin a spune: „Este egoist să-ţi susţii convingerile, trebuie să le sacrifici convingerilor altora”.

Acest lucru este adevărat: cel mai egoist lucru dintre toate este mintea independentă care nu recunoaşte o autoritate mai înaltă decât a sa şi nicio valoare mai înaltă decât felul în care judecă ea adevărul. Vi se cere să vă sacrificaţi integritatea intelectuală, logica, raţiunea, normele de adevăr – spre a deveni o prostituată a cărei normă înseamnă cât mai bine pentru cât mai mulţi.

Dacă vă căutaţi codul pentru ghidare, pentru un răspuns la întrebarea: ce anume este binele? – singurul răspuns pe care îl veţi găsi este: „Binele altora”. Binele este ceea ce doresc alţii, ceea ce simţiţi voi că simt ei că vor, sau ceea ce simţiţi voi că ar trebui să simtă ei. „Binele celorlalţi” reprezintă o formulă magică ce transformă totul în aur, o formulă ce trebuie recitată ca garanţie a gloriei morale şi ca dezinfectant pentru orice acţiune, chiar şi pentru măcelărirea unui continent. Norma voastră de virtute nu este un obiect, nu este un act, nu este un principiu, ci o intenţie. Nu aveţi nevoie de dovezi, de motive, de succes, nu trebuie să realizaţi de fapt binele celorlalţi – nu trebuie să ştiţi decât că motivul vostru a fost binele celorlalţi, nu al vostru personal. Singura voastră definiţie a binelui este o negaţie: binele înseamnă „non-binele meu”.

Codul vostru – care se laudă că susţine valori morale eterne, absolute, obiective şi dispreţuieşte tot ceea ce este condiţionat, relativ şi subiectiv – codul vostru dă, drept versiune a sa despre

absolut, următoarea regulă de conduită morală: „Dacă vrei ceva, e rău; dacă alţii vor acest ceva, e bine; dacă motivul acţiunii tale îl reprezintă bunăstarea ta, n-o întreprinde; dacă motivul îl reprezintă bunăstarea celorlalţi, atunci totul e acceptabil”.

Aşa după cum această moralitate cu dublă articulaţie, cu dublu standard, vă taie în două, la fel despică omenirea în două tabere duşmane: una sunteţi voi, cealaltă tot restul omenirii. Voi sunteţi singurii proscrişi care n-au niciun drept să dorească sau să trăiască. Voi sunteţi singurii slujitori, toţi ceilalţi sunt stăpâni, voi sunteţi singurii care dau, toţi ceilalţi sunt cei care iau, voi sunteţi debitorii eterni, ceilalţi sunt creditorii care nu vor fi niciodată plătiţi integral. Nu trebuie să puneţi la îndoială faptul că ei au dreptul la sacrificiul vostru, sau natura dorinţelor şi nevoilor lor: dreptul le este conferit de o negaţie, de faptul că ei sunt „non-tu”.

Pentru aceia dintre voi care ar putea pune întrebări, codul vostru oferă un premiu de consolare şi o mină cu explozie întârziată: pentru propria lor fericire, se spune, singura cale de a vă realiza bucuria este aceea de a renunţa în favoarea altora, singura cale de a proteja viaţa este aceea de a proteja toţi oamenii cu excepţia voastră – iar dacă nu găsiţi nicio bucurie în această procedură, este propria voastră vină şi dovada răului ei; dacă aţi fi buni, v-aţi găsi fericirea în a oferi un banchet pentru ceilalţi, şi demnitatea în a exista trăind din firimiturile pe care ar catadicsi să vi le arunce.

Voi, care nu aveţi normă de stimă de sine, acceptaţi vina şi nu îndrăzniţi să puneţi întrebări. Dar voi ştiţi răspunsul inadmis, refuzând să recunoaşteţi ceea ce vedeţi, ce premisă ascunsă mişcă lumea voastră.

Voi ştiţi, nu ca o afirmaţie onestă, ci ca o nelinişte întunecată înlăuntrul vostru, în timp ce vă zbuciumaţi între a înşela la modul vinovat şi a practica în silă un principiu prea vicios spre a fi numit.

Eu, care nu accept ceea ce nu este dobândit, nici în valori, nici în vină, mă aflu aici spre a pune întrebările pe care le-aţi evitat. De ce e oare moral să serveşti fericire celorlalţi, dar nu şi ţie însuţi? Dacă desfătarea este o valoare, din ce motiv este ea morală atunci când e trăită de alţii, dar imorală atunci când e trăită de către tine? Dacă senzaţia de a mânca o prăjitură reprezintă o valoare, de ce este ea o plăcere imorală în stomacurile voastre, dar un ţel moral pe care să-l atingeţi voi în stomacurile altora? De ce este imoral pentru voi să doriţi, dar moral pentru alţii să facă acest lucru? De ce este imoral să produci o valoare şi să o păstrezi, dar moral să o dai? Iar dacă nu este moral pentru voi să păstraţi o valoare, de ce este moral pentru alţii să o accepte? Dacă sunteţi altruişti şi virtuoşi atunci când o daţi, oare nu sunt ei egoişti şi vicioşi atunci când o iau?

Oare virtutea constă în slujirea viciului? Este oare scopul moral al

celor care sunt buni autosacrificarea de dragul celor care sunt răi?

Răspunsul pe care îl evitaţi, răspunsul monstruos este: nu, cei care iau nu sunt răi, în cazul în care ei nu au dobândit valoarea pe care le-aţi dat-o. Nu este imoral pentru ei să accepte acest lucru, în cazul în care sunt incapabili să-l producă, incapabili să-l merite, incapabili să vă dea vreo valoare în schimb. Nu este imoral pentru ei să se bucure de acest lucru, în cazul în care nu îl obţin pe drept.

Acesta este miezul secret al credinţei voastre, cealaltă jumătate a standardului vostru dublu: este imoral să trăieşti prin propriul tău efort, dar moral să trăieşti prin efortul altora – este imoral să-ţi consumi propriul tău produs, dar moral să consumi produsele altora – este imoral să dobândeşti, dar moral să trândăveşti – paraziţii sunt cei care constituie justificarea morală pentru existenţa producătorilor, dar existenţa paraziţilor reprezintă un scop în sine – este rău să profiţi prin realizare, dar bine să profiţi prin sacrificiu – este rău să-ţi creezi propria fericire, dar bine să te bucuri de ea cu preţul sângelui altora.

Codul vostru împarte omenirea în două caste şi le ordonă să trăiască în conformitate cu reguli diferite: cei care ar putea dori ceva şi cei care n-ar putea dori nimic, cei aleşi şi cei blestemaţi, călăreţii şi hamalii, cei care mănâncă şi cei care sunt mâncaţi. Ce normă defineşte casta ta? Ce şperaclu vă permite accesul la elita morală? Şperaclul este lipsa de valoare.

Indiferent de valoarea implicată, faptul că ea vă lipseşte vă conferă o pretenţie de superioritate asupra celor cărora nu le lipseşte. Nevoia voastră este cea care vă conferă o pretenţie la recompense. Dacă sunteţi capabili să vă satisfaceţi nevoia, abilitatea voastră vă anulează dreptul de a o satisface. Dar o necesitate pe care sunteţi incapabili s-o satisfaceţi vă conferă primul drept la vieţile omenirii.

Dacă reuşiţi, orice om care nu reuşeşte este stăpânul vostru; dacă nu reuşiţi, orice om care reuşeşte este sclavul vostru. Indiferent dacă rateul vostru este drept sau nu, dacă dorinţele voastre sunt raţionale sau nu, dacă nenorocul vostru este nemeritat sau e rezultatul viciilor voastre, nenorocul este cel care vă dă dreptul la răsplăţi. Suferinţa, indiferent de natura sau pricina ei, suferinţa ca absolut fundamental, este cea care vă dă o ipotecă asupra întregii existenţe.

Dacă vă vindecaţi durerea prin propriul vostru efort, nu primiţi niciun credit moral: codul vostru consideră, cu dispreţ, acest lucru drept o acţiune în interes personal. Indiferent de valoarea pe care doriţi s-o dobândiţi, indiferent dacă e avere sau hrană, sau iubire ori drepturi, dacă o dobândiţi prin intermediul virtuţii voastre, codul vostru nu o socoteşte drept o dobândire morală: nu ocazionaţi vreo pierdere nimănui, este un schimb, nu pomană; o plată, nu un sacrificiu. Ceea ce este meritat aparţine tărâmului egoist, comercial al profitului mutual; doar ceea ce este nemeritat invocă acea tranzacţie

morală care constă în profitul unuia cu preţul dezastrului celuilalt. A cere răsplăţi pentru virtutea voastră este un lucru egoist şi imoral; lipsa voastră de virtute este ceea ce transformă cererea voastră într-un drept moral.

O moralitate care consideră nevoia drept o pretenţie, consideră golul – non-existenţa – drept norma de valoare; ea răsplăteşte o absenţă, un defect: slăbiciune, inabilitate, incompetenţă, suferinţă, boală, dezastru, lipsa, greşeala, defectul – zeroul.

Cine furnizează contul pentru a plăti aceste revendicări? Cei care sunt înjuraţi pentru că sunt non-zero, fiecare în funcţie de distanţa sa faţă de acel ideal. Având în vedere că toate valorile reprezintă produsul virtuţilor, gradul virtuţii voastre este folosit ca măsură a pedepsei voastre; gradul greşelilor voastre este folosit ca măsură a câştigurilor voastre. Codul vostru declară că omul raţional trebuie să se sacrifice pentru cel iraţional, omul independent pentru paraziţi, omul onest pentru cel necinstit, omul drept pentru cel nedrept, omul productiv pentru haimanalele jefuitoare, omul integru pentru ticăloşii care fac compromisuri, omul cu stimă de sine pentru nevroticii care scâncesc. Vă minunaţi de meschinăria sufletului în cei pe care îi vedeţi în jurul vostru? Omul care dobândeşte aceste virtuţi nu vă va accepta codul moral; omul care acceptă codul vostru moral nu va dobândi aceste virtuţi.

În conformitate cu o moralitate a sacrificiului, prima valoare pe care o sacrificaţi este moralitatea; următoarea este stima de sine. Atunci când nevoia reprezintă norma, fiecare om este atât victimă, cât şi parazit. În calitate de victimă, el trebuie să trudească pentru a împlini nevoile altora, lăsându-se pe sine în poziţia de parazit ale cărui nevoi trebuie împlinite de către alţii. El nu îl poate aborda pe semenul său decât în unul sau două roluri dizgraţioase: el este atât cerşetor, cât şi neghiob.

Vă e teamă de omul care are un dolar mai puţin decât voi, că acel dolar îi aparţine de drept, vă face să vă simţiţi că sunteţi traşi pe sfoară din punct de vedere moral. Omul de dedesubt este o sursă a vinovăţiei voastre, omul de deasupra este o sursă a frustrării voastre. Voi nu ştiţi ce anume să predaţi sau să cereţi, când să daţi şi când să înşfăcaţi, ce plăcere în viaţă este pe drept a voastră şi ce datorie este încă neplătită faţă de alţii – vă luptaţi să eludaţi, ca „teorie”, cunoaşterea că prin norma morală pe care aţi acceptat-o sunteţi vinovaţi în fiecare moment al vieţii voastre, nu există îmbucătură din mâncarea pe care o înghiţiţi de care să nu aibă nevoie altcineva în altă parte pe pământ – şi renunţaţi la problemă datorită unui resentiment orb, conchideţi că perfecţiunea morală nu va fi atinsă sau dorită, că veţi înainta cu greu smulgând ce se poate smulge şi evitând ochii celor tineri, ai celor care se uită la voi ca şi cum stima de sine ar

fi posibilă şi ei ar aştepta ca voi s-o aveţi. Singurul lucru pe care îl păstraţi în sufletul vostru este vina – şi la fel se întâmplă cu fiecare om, în timp ce trece pe lângă voi, evitând să vă privească în ochi. Vă miraţi din ce cauză moralitatea voastră nu a atins frăţia pe pământ sau bunăvoinţa omului faţă de om?

Justificarea sacrificiului, pe care o propune moralitatea voastră, este mai coruptă decât corupţia pe care pretinde că o justifică. Motivul sacrificiului vostru, afirmă ea, ar trebui să fie iubirea – iubirea pe care ar trebui s-o simţiţi faţă de fiecare om. O moralitate care declară convingerea că valorile spiritului sunt mai preţioase decât materia, o moralitate care vă învaţă să dispreţuiţi o prostituată care îşi oferă trupul în mod nediscrimat tuturor bărbaţilor – aceeaşi moralitate solicită ca să vă predaţi sufletul unei iubiri promiscue pentru toţi nou-veniţii.

Aşa după cum nu poate exista o avere fără cauză, nu poate exista nicio iubire fără cauză sau o emoţie fără cauză. O emoţie este un răspuns la adresa unui adevăr al realităţii, o evaluare dictată de normele voastre. A iubi înseamnă a evalua.

Omul care vă spune că este posibil să evaluezi fără valori, să-i iubeşti pe cei pe care îi socoteşti lipsiţi de valoare, este cel care vă spune că este posibil să devii bogat consumând fără a produce şi că banii de hârtie sunt la fel de preţioşi ca şi aurul.

Observaţi că el nu se aşteaptă ca voi să simţiţi o frică fără motiv. Atunci când cei de genul lui ajung la putere, se pricep extrem de bine să născocească mijloace de teroare, să vă dea o grămadă de motive să simţiţi frica prin care ei doresc să vă stăpânească. Dar când vine vorba de iubire, cea mai înaltă dintre emoţii, le permiteţi să ţipe la voi acuzator că sunteţi nişte delincvenţi morali dacă nu sunteţi în stare să simţiţi o iubire nemotivată. Atunci când un om simte frică fără un motiv, îl trimiteţi să fie luat în primire de un psihiatru; nu sunteţi destul de atenţi spre a proteja înţelesul, natura şi demnitatea iubirii.

Iubirea constituie expresia valorilor cuiva, cea mai mare recompensă pe care o puteţi obţine pentru calităţile morale pe care le-aţi dobândit în caracterul şi persoana voastră, preţul emoţional plătit de un om pentru bucuria pe care o primeşte de la virtuţile altuia. Moralitatea voastră cere ca să vă despărţiţi iubirea de valori şi să o înmânaţi oricărui vagabond, nu ca răspuns la valoarea lui, ci ca răspuns la nevoile lui, nu ca recompensă, ci ca pomană, nu ca plată pentru virtuţile sale, ci ca un cec în alb pentru vicii. Moralitatea voastră vă spune că scopul iubirii este acela de a vă elibera de legăturile moralităţii, că iubirea este superioară judecăţii morale, că adevărata iubire transcende, iartă şi supravieţuieşte oricărui tip de rău în obiectul său şi cu cât e mai mare iubirea, cu atât e mai mare şi depravarea pe care o permite celui iubit. A iubi un om pentru virtuţile

sale este ceva meschin şi uman, vă spune ea; a îl iubi pentru defectele sale este ceva divin. A-i iubi pe cei care merită acest lucru înseamnă interes personal; a-i iubi pe cei care nu merită înseamnă sacrificiu. Datorezi iubirea ta celor care n-o merită şi, cu cât o merită mai puţin, cu atât le datorezi mai multă iubire – cu cât e mai dezgustătot obiectul, cu atât mai nobilă e virtutea voastră – cu cât mai nepretenţioasă iubirea, cu atât mai măreaţă virtutea voastră – iar dacă vă puteţi aduce sufletul în starea unei gropi de gunoi care primeşte orice în termeni egali, dacă puteţi înceta să evaluaţi valori morale, aţi atins starea de perfecţiune morală.

Aşa este moralitatea voastră de sacrificiu şi astfel sunt idealurile gemene pe care le oferă: a reînnoi viaţa trupului vostru după chipul unui ţarc de vite uman şi viaţa spiritului vostru după chipul unei gropi de gunoi.

Acesta a constituit ţelul vostru – şi l-aţi atins. De ce vă tânguiţi acum despre neputinţa omului şi inutilitatea aspiraţiilor umane? Pentru că nu aţi fost în stare să prosperaţi căutând distrugerea? Pentru că nu aţi fost în stare să găsiţi bucurie adorând durerea? Pentru că nu aţi fost în stare să trăiţi considerând moartea drept norma voastră valorică?

Gradul de abilitate de a trăi a fost gradul în care v-aţi încălcat codul moral, şi totuşi voi credeţi că aceia care predică acest lucru sunt prietenii umanităţii, vă osândiţi pe voi înşivă şi nu cutezaţi a pune sub semnul întrebării motivele sau scopurile lor. Uitaţi-vă la ei acum, când vă confruntaţi cu cea din urmă alegere a voastră – iar dacă alegeţi să pieriţi, faceţi acest lucru profund conştienţi de cât de ieftin şi neînsemnat este inamicul care a pretins viaţa voastră.

Misticii din ambele şcoli, care predică crezul sacrificiului, sunt germenii care vă atacă printr-un singur punct sensibil: frica voastră de a vă baza pe minte. Ei vă spun că posedă un mijloc de cunoaştere mai înalt decât mintea, un mod de conştiinţă superior raţiunii – un fel de protecţie specială din partea unui birocrat al universului care le oferă sfaturi ţinute secrete faţă de alţii. Misticii spiritului declară că ei posedă un simţ suplimentar care vouă vă lipseşte: acest special cel de-al şaselea simţ constă în contrazicerea întregii cunoaşteri a celorlalte cinci. Misticii muşchilor nu se obosesc să susţină nicio pretenţie la percepţia extrasenzorială: ei declară doar că simţurile voastre nu sunt valide şi că înţelepciunea lor constă în perceperea orbirii voastre într-un anumit fel prin intermediul unor mijloace nespecificate. Ambele tipuri solicită ca voi să vă invalidaţi conştiinţa şi să vă predaţi puterii lor. Ei vă oferă, ca probă a cunoaşterii lor superioare, faptul că afirmă opusul la tot ceea ce ştiţi, iar ca dovadă a capacităţii lor superioare de a aborda existenţa, faptul că vă conduc către mizerie, autosacrificiu, înfometare, distrugere.

Ei pretind că percep un mod de fiinţare superior existenţei pe acest pământ. Misticii spiritului numesc acest lucru „o altă dimensiune”, care constă în negarea dimensiunilor. Misticii muşchilor îl denumesc „viitorul”, care constă în negarea prezentului. A exista înseamnă a poseda identitate. Ce identitate sunt ei în stare să dea tărâmului superior?

Ei vă spun tot timpul ceea ce nu este, dar niciodată ceea ce este. Toate identificările lor constau în negaţie: Dumnezeu este ceea ce nu poate cunoaşte mintea omenească, se spune – şi merg mai departe spre a cere ca voi să socotiţi acest lucru drept cunoaştere – Dumnezeu este non-om, raiul este non-pământ, sufletul este non-trup, virtutea este non-profit, A este non-A, percepţie este non-senzorial, cunoaşterea este non-raţiune. Definiţiile lor nu constituie acte de definire, ci de ştergere.

Doar metafizica unei lipitori s-ar agăţa de ideea unui univers în care un zero reprezintă o normă de identificare. O lipitoare ar dori să caute să scape de necesitatea de a-şi numi propria natură – să scape de necesitatea de a şti că substanţa pe care îşi clădeşte universul său privat este sângele.

Care este natura acelei lumi superioare căreia ei îi sacrifică lumea care există? Misticii spiritului blestemă materia, misticii muşchilor blestemă profitul. Primii vor ca oamenii să profite renunţând la pământ, ceilalţi vor ca oamenii să moştenească pământul renunţând la toate profiturile. Lumile lor non-materiale, non-profit sunt tărâmuri în care există râuri de lapte şi cafea, în care vinul ţâşneşte din stâncă la porunca lor, în care prăjiturelele cad din nori doar deschizând gura. Pe acest pământ material, în care se aleargă după profit, e nevoie de o enormă investiţie de virtute – de inteligenţă, integritate, energie, talent – spre a-i căra pe distanţa de o milă; în lumea lor non-materială, non-profit, ei călătoresc de pe o planetă pe alta doar având dorinţa. Dacă o persoană cinstită îi întreabă: „Cum?” – ei răspund cu justificat dispreţ că întrebarea „cum” reprezintă conceptul realiştilor vulgari; conceptul spiritelor superioare este „cumva”. Pe acest pământ limitat prin materie şi profit, răsplăţile sunt realizate prin gând; într-o lume eliberată de atari restricţii, răsplăţile sunt realizate la dorinţă.

Iar acesta este tot secretul lor meschin. Secretul tuturor filosofiilor lor ezoterice, al tuturor dialecticilor şi supersimţurilor, al ochilor lor evazivi şi al vorbelor lor mormăite, secretul pentru care distrug civilizaţia, limbajul, industriile şi vieţile, secretul pentru care îşi găuresc ochii şi timpanele, îşi macină simţurile, îşi videază minţile, scopul pentru care dizolvă absolutele raţiunii, logicii, materiei, existenţei, realităţii – este de a înălţa peste acea ceaţă plastică un singur absolut sfânt: Dorinţa lor.

Limitarea de care caută ei să scape este legea identităţii. Libertatea

pe care o caută este eliberarea de faptul că A va rămâne un A, indiferent de lacrimile sau crizele lor de furie – că un râu nu le va aduce lapte, indiferent de cât de înfometaţi sunt – că apa nu va curge de jos în sus, indiferent de cât sprijin ar putea avea dacă s-ar întâmpla astfel, iar dacă vor să o ridice până la acoperişul unui zgârie-nori, trebuie să facă acest lucru printr-un proces de gândire şi de muncă, în care contează natura unui centimetru de conductă, dar sentimentele lor nu – că sentimentele lor sunt neputincioase spre a schimba cursul unui singur firicel de praf în spaţiu sau natura oricărei acţiuni pe care au comis-o.

Cei care vă spun că omul este incapabil să perceapă o realitate nedistorsionată de simţurile sale înţeleg prin aceasta faptul că ei nu doresc să perceapă realitatea nedistorsionată de sentimentele lor. „Lucrurile aşa cum sunt" sunt lucrurile aşa cum le percepe mintea voastră; decuplaţi-le de raţiune şi ele devin „lucruri aşa cum sunt percepute de dorinţele voastre."

Nu există revoltă onestă împotriva raţiunii – iar atunci când acceptaţi oricare parte a crezului lor, motivul vostru constă în a reuşi să fugiţi cu ceva pe care raţiunea nu v-ar permite să-l încercaţi. Libertatea pe care o căutaţi este libertatea de faptul că dacă vă furaţi bogăţia, sunteţi nişte ticăloşi, indiferent cât de mulţi bani aţi da de pomană sau câte rugăciuni aţi recita – dacă vă culcaţi cu târfe, nu sunteţi nişte soţi merituoşi, indiferent cu câtă nerăbdare simţiţi că vă iubiţi soţia în dimineaţa următoare – că sunteţi nişte entităţi, nu o serie de bucăţi împrăştiate la întâmplare printr-un univers în care nimic nu se uneşte şi nimic nu vă leagă de altceva, universul coşmarului unui copil în care identităţile se schimbă între ele şi plutesc, în care ticăloşii şi eroii sunt nişte părţi interşanjabile sumate în mod arbitrar conform voinţei – că sunteţi oameni – că sunteţi nişte entităţi – că sunteţi.

Indiferent cât de nerăbdători pretindeţi că scopul dorinţei voastre mistice reprezintă un mod mai elevat de viaţă, revolta împotriva identităţii reprezintă dorinţa pentru non-existenţă. Dorinţa de a nu fi ceva înseamnă dorinţa de a nu fi.

Învăţătorii, misticii ambelor şcoli, inversează cauzalitatea din conştiinţele lor, apoi se străduiesc s-o inverseze în existenţă. Ei îşi iau emoţiile drept cauză, iar mintea drept efect pasiv. Îşi transformă emoţiile în unealta de percepţie a realităţii. Îşi consideră dorinţele drept un lucru fundamental, ca un fapt care elimină toate faptele. Un om onest nu doreşte decât în momentul în care a identificat obiectul dorinţei lui. El spune: „Este, prin urmare, îl vreau." Ei spun: „Îl vreau, prin urmare este".

Ei vor să înşele axioma existenţei şi conştiinţei, ei vor ca conştiinţele lor să fie un instrument nu de percepere, ci de a crea

existenţa, iar existenţa fiind nu obiectul, ci subiectul conştiinţei lor – ei vor să fie acel Dumnezeu pe care l-au creat după chipul şi asemănarea lor, care creează un univers dintr-un vid prin intermediul unei toane arbitrare. Dar realitatea nu trebuie înşelată. Ceea ce realizează este opusul dorinţei lor. Ei doresc o putere omnipotentă asupra existenţei; în schimb, ei pierd puterea conştiinţei lor. Refuzând să ştie, ei se condamnă pe ei înşişi către groaza unui perpetuu necunoscut.

Acele dorinţe iraţionale care vă atrag către crezul lor, acele emoţii pe care le adoraţi ca pe un idol, pe al cărui altar sacrificaţi pământul, acea pasiune întunecată, incoerentă dinlăuntrul vostru, pe care o consideraţi a fi glasul lui Dumnezeu sau al glandelor voastre, nu este altceva decât cadavrul minţii voastre.

O emoţie care se ciocneşte cu raţiunea voastră, o emoţie pe care nu o puteţi explica sau controla, este doar scheletul acelei gândiri stătute pe care îi interziceţi minţii voastre s-o corecteze.

Atunci când aţi comis răul de a refuza să gândiţi şi să vedeţi, de a scuti de absolutul realităţii o mică dorinţă a voastră, atunci când aţi ales să spuneţi: hai să retrag din judecata raţiunii prăjiturele pe care le-am furat, sau existenţa lui Dumnezeu, hai să am singura mea poftă iraţională şi voi fi un om rezonabil în toate celelalte privinţe – acela a fost actul de răsturnare a conştiinţei voastre, actul de corupere a minţii voastre. Apoi mintea voastră a devenit un juriu stabilit care primeşte ordine de la o lume interlopă secretă, al cărei verdict distorsionează evidenţa spre a se conforma unui absolut pe care nu cutează a-l atinge – iar rezultatul este o realitate cenzurată, o realitate făcută ţăndări în care bucăţile pe care alegeţi să le vedeţi plutesc printre abisurile celor pe care nu le-aţi văzut, ţinute la un loc de acel fluid înmiresmat al minţii care este o emoţie scutită de gând.

Legăturile pe care vă siliţi să le înecaţi sunt conexiuni cauzale. Duşmanul pe care căutaţi să-l înfrângeţi este legea cauzalităţii: nu vă permite niciun miracol.

Legea cauzalităţii este legea identităţii aplicate la acţiune. Toate acţiunile sunt cauzate de entităţi. Natura unei acţiuni este cauzată şi determinată de natura entităţilor care acţionează; un lucru nu poate acţiona în contradicţie cu natura sa. O acţiune necauzată de o entitate ar fi cauzată de un zero, care ar însemna un zero controlând un lucru, o non-entitate controlând o entitate, non-existentul stăpânind existentul – care este universul dorinţei învăţătorilor voştri, cauza doctrinelor lor de acţiune lipsită de cauză, politica lor, economia lor, idealul pentru care se luptă: domnia lui zero.

Legea identităţii nu permite ca să aveţi prăjitura şi în acelaşi timp s-o mâncaţi. Legea cauzalităţii nu permite să mâncaţi prăjitura înainte de a o avea. Dar dacă scufundaţi ambele legi în golurile minţii

voastre, dacă vă prefaceţi faţă de voi înşivă şi faţă de alţii că nu vedeţi – atunci puteţi încerca să vă proclamaţi dreptul de a vă mânca prăjitura voastră astăzi şi pe a mea mâine, puteţi predica faptul că modalitatea de a avea o prăjitură este de a o mânca mai întâi, înainte de a o pune la copt, că maniera de a produce este aceea de a începe prin a consuma, că toţi cei care doresc au drepturi egale asupra tuturor lucrurilor, datorită faptului că nimic nu este cauzat de ceva. Corolarul lipsei de cauză în materie este nedobânditul în spirit.

Atunci când vă răzvrătiţi împotriva cauzalităţii, motivul vostru este dorinţa frauduloasă, nu de a evada din ea, ci mai rău: de a o inversa. Vreţi iubire nemeritată, ca şi cum iubirea, efectul, v-ar putea da valoare personală, cauza – vreţi admiraţie nemeritată, ca şi cum admiraţia, efectul v-ar putea da virtute, cauza – vreţi bogăţie nemeritată, ca şi cum bogăţia, efectul v-ar putea da abilitate, cauza – cereţi milă, milă, nu dreptate, ca şi cum o iertare nemeritată ar putea şterge cauza rugăminţii voastre. Iar spre a vă permite micile voastre înşelătorii urâte, sprijiniţi doctrinele învăţătorilor voştri, în timp ce ei aleargă înnebuniţi susţinând că cheltuitul, efectul, creează bogăţii, cauza, că maşinăriile, efectul, creează inteligenţă, cauza, că dorinţele voastre sexuale, efectul, creează valorile voastre filosofice, cauza.

Cine plăteşte orgia? Cine cauzează lipsa de cauză? Cine sunt victimele, condamnate să rămână nerecunoscute şi să piară în tăcere, ca nu cumva agonia lor să disturbe pretenţia voastră că ele nu există? Noi suntem, noi, oamenii minţii.

Noi suntem cauza tuturor valorilor la care râvniţi, noi cei care efectuăm procesul de gândire, care este procesul de definire a identităţii şi de descoperire a conexiunilor cauzale. V-am învăţat să ştiţi, să vorbiţi, să produceţi, să doriţi, să iubiţi. Voi, cei care abandonaţi raţiunea – dacă n-am fi fost noi să o păstrăm, voi n-aţi fi în stare să vă împliniţi şi nici măcar să vă concepeţi visurile. N-aţi fi în stare să doriţi hainele care nu fuseseră făcute, automobilul care nu fusese inventat, banii care nu fuseseră inventaţi, ca schimb pentru bunurile care nu existau, admiraţia care n-ar fi fost avută faţă de oamenii care nu realizaseră nimic, iubirea care aparţine şi este legată doar de aceia care îşi păstrează capacitatea de a gândi, de a alege, de a evalua.

Voi – cei care săriţi ca nişte sălbatici din jungla sentimentelor voastre în Fifth Avenue a New Yorkului nostru şi proclamaţi că vreţi să păstraţi luminatul electric, dar să distrugeţi generatoarele – bogăţia noastră o folosiţi în timp ce ne distrugeţi, valorile noastre le întrebuinţaţi în timp ce ne condamnaţi, limbajul nostru îl utilizaţi în timp ce ne tăgăduiţi mintea.

Aşa după cum ai voştri mistici ai spiritului şi-au inventat raiul după chipul pământului nostru, omiţând existenţa noastră, şi v-au promis

răsplăţi create prin miracol din non-materie – tot aşa misticii voştri moderni ai muşchilor omit existenţa noastră şi vă promit un rai în care materia se modelează din propria ei voinţă lipsită de cauză în toate răsplăţile dorite de non-mintea voastră.

De veacuri, misticii spiritului existaseră gestionând o reţea interlopă de protecţie – făcând insuportabilă viaţa pe pământ, apoi taxându-vă pentru consolare şi alinare, interzicând toate virtuţile care fac existenţa posibilă, apoi stând călare pe umerii vinii voastre, declarând producţia şi bucuria a fi păcate, apoi colectând şantaj de la păcătoşi. Noi, oamenii minţii, am fost victimele fără nume ale crezului lor, noi, care eram dispuşi să spargem codul lor moral şi să suportăm condamnare pentru păcatul raţiunii – noi, care gândeam şi acţionam, în timp ce ei doreau şi se rugau – noi, care eram nişte proscrişi morali, noi, care făceam contrabandă cu viaţă, atunci când viaţa era socotită a fi o infracţiune – în vreme ce ei se încălzeau la gloria morală pentru virtutea de a depăşi lăcomia materială şi de a distribui cu altruistă filantropie bunurile materiale produse de ştergerea totală.

Acum noi suntem înlănţuiţi şi ni se comandă să producem de către nişte sălbatici care nu ne oferă nici măcar identificarea de păcătoşi – de către sălbatici care proclamă că noi nu existăm, apoi ne ameninţă că ne privează de viaţa pe care nu o posedăm, dacă nu reuşim să le furnizăm bunurile pe care nu le producem. Acum ni se cere să administrăm companii de căi ferate şi să ştim minutul în care un tren va ajunge după ce traversează un întreg continent, ni se cere să continuăm a administra laminoare şi să ştim structura moleculară a fiecărei picături de metal din cablurile podurilor voastre şi din corpul aeroplanelor care vă susţin în aer – în vreme ce triburile micilor şi groteştilor voştri mistici ai muşchilor se luptă pe scheletul lumii noastre, bolborosind în sunete de non-limbaj că nu există principii, nu există absoluturi, nu există cunoaştere, nu există minte.

Căzând sub nivelul unui sălbatic, care crede că magicele cuvinte pe care le rosteşte posedă puterea de a altera realitatea, ei cred că acea realitate poate fi alterată prin puterea cuvintelor pe care nu le rostesc – iar unealta lor magică este ştergerea totală, pretenţia că nimic nu poate începe să existe mai departe de voodoo-ul refuzului lor de a-l identifica.

Aşa după cum se hrănesc în trup cu bogăţie furată, la fel se hrănesc în spirit cu concepte furate şi proclamă că onestitatea constă în a refuza să ştii ce anume se fură. Aşa după cum ei folosesc efecte în timp ce neagă cauze, tot aşa folosesc conceptele noastre în timp ce neagă bazele şi existenţa conceptelor pe care le utilizează. Aşa după cum ei caută nu să construiască, ci să pună mâna pe complexe industriale, tot aşa caută nu să gândească, ci să pună mâna pe gândirea umană.

Aşa după cum ei proclamă că singura cerinţă pentru a conduce o fabrică este capacitatea de a da la manivelă şi eludează problema referitoare la cine a creat fabrica – tot aşa proclamă ei că nu există entităţi, că nu există decât mişcare şi eludează faptul că mişcarea presupune lucrul care mişcă, că fără conceptul de entitate nu poate exista un concept precum cel de „mişcare”. Aşa după cum ei îşi proclamă dreptul de a consuma ceea ce nu a fost câştigat în mod cinstit şi eludează problema referitoare la cine trebuie să producă aceasta – la fel proclamă că nu există lege a identităţii, că nimic nu există în afara schimbării şi eludează faptul că schimbarea presupune conceptul a ceea ce se schimbă, din ce anume în ce anume, că fără această lege a identităţii nu este posibil un atare concept precum cel al „schimbării”. Aşa după cum jefuiesc un industriaş în timp ce-i neagă valoarea, tot aşa caută să ia puterea asupra întregii existenţe în timp ce neagă că existenţa există.

„Ştim că nu ştim nimic”, sporovăiesc ei, eludând faptul că ei pretind cunoaşterea – „Nu există absoluturi”, sporovăiesc ei, eludând faptul că ei rostesc un absolut – „Nu poţi dovedi că exişti sau că eşti conştient”, sporovăiesc ei, eludând faptul că dovada presupune existenţa, conştiinţa şi un lanţ complex de cunoaştere: existenţa a ceva de cunoscut, a unei conştiinţe capabile să ştie acest lucru şi a unei cunoaşteri care a învăţat să distingă între concepte precum doveditul şi nedoveditul.

Atunci când un sălbatic care nu a învăţat să vorbească declară că existenţa trebuie să fie dovedită, el cere ca voi să dovediţi acest lucru prin mijloacele non-existenţei – atunci când declară că trebuie dovedită conştiinţa voastră, el vă cere să o dovediţi prin mijloace de inconştienţă – el vă cere să păşiţi într-un gol din afara existenţei şi a conştiinţei spre a-i oferi dovadă despre ambele – el vă cere să deveniţi un zero care dobândeşte cunoaştere despre un zero, atunci când declară că o axiomă reprezintă o problemă de alegere arbitrară şi el nu alege să accepte axioma că el există, eludează faptul că el a acceptat-o rostind această propoziţie, că singura cale de a o respinge este să închizi gura, să nu expui teorii şi să mori.

O axiomă este o afirmaţie care identifică baza cunoaşterii şi a oricărei alte afirmaţii suplimentare care este legată de această cunoaştere, o afirmaţie în mod necesar conţinută în toate celelalte, indiferent dacă un anumit vorbitor hotărăşte să o identifice sau nu. O axiomă este o propoziţie care îşi învinge oponenţii prin faptul că ei trebuie să o accepte şi să o folosească în procesul oricărei încercări de a o nega. Fie ca omul grotelor, care nu vrea să accepte axioma identităţii, să încerce să îşi prezinte teoria fără a folosi conceptul de identitate sau oricare concept derivat din acesta – fie ca antropoidul, care nu vrea să accepte existenţa substantivelor, să încerce să

născocească un limbaj fără substantive, adjective sau verbe – fie ca vraciul, care nu vrea să accepte validitatea percepţiei senzoriale, să încerce să dovedească acest lucru fără a folosi datele obţinute prin percepţie senzorială – fie ca vânătorul de capete, care nu vrea să accepte validitatea logicii, să încerce să dovedească acest lucru fără a folosi logica – fie ca pigmeul, care proclamă că un zgârie-nori nu are nevoie de fundaţie după ce ajunge la etajul cincizeci, să smulgă temelia de sub clădirea sa, nu de sub a voastră – fie ca unui canibal care mârâie că libertatea minţii umane a fost necesară pentru crearea unei civilizaţii industriale, dar nu e necesară pentru menţinerea ei, să-i fie date un vârf de săgeată şi o blană de urs, nu catedra de economie a unei universităţi.

Credeţi că ei vă duc înapoi în Evul Mediu? Ei vă duc înapoi în nişte epoci mai întunecate decât a cunoscut istoria voastră. Scopul lor nu este era pre-ştiinţei, ci era pre-limbajului. Scopul lor este să vă lipsească de conceptul de care depind mintea, viaţa şi cultura omului: conceptul realităţii obiective. Identificaţi dezvoltarea unei conştiinţe umane – şi veţi şti scopul crezului lor.

Un sălbatic este o fiinţă care nu a sesizat că A este A şi că realitatea este reală. El şi-a oprit mintea la nivelul unui bebeluş, la stadiul în care conştiinţa îşi dobândeşte percepţiile sale senzoriale iniţiale şi nu a învăţat să distingă obiectele solide. Unui bebeluş lumea îi apare ca o obscuritate de mişcare, fără lucruri care se mişcă – iar naşterea minţii sale constituie ziua în care el sesizează că umbra care licăreşte continuu pe lângă el este mama sa şi vârtejul de dincolo de ea este o perdea, că cele două sunt entităţi solide şi că niciuna din ele nu se poate transforma în cealaltă, că ele sunt ceea ce sunt, că ele există. Ziua în care sesizează că materia nu are voinţă este ziua în care el sesizează că el are aşa ceva – iar aceasta constituie naşterea ca fiinţă umană. Ziua în care sesizează că reflecţia pe care o vede în oglindă nu reprezintă o iluzie, că este reală, dar că nu este el însuşi, că mirajul pe care-l vede într-un deşert nu este o iluzie, că aerul şi razele de lumină care îl produc sunt reale, dar nu este un oraş, este reflexia unui oraş – în ziua în care sesizează că el nu este un recipient pasiv al senzaţiilor din orice moment dat, că simţurile lui nu-i oferă o cunoaştere automată în intervale scurte, independente de context, ci doar material de cunoaştere, pe care mintea sa trebuie să înveţe să le integreze – ziua în care sesizează că simţurile sale nu îl pot înşela, că obiectele fizice nu pot acţiona fără motive, că organele sale de percepţie sunt fizice şi nu posedă voinţă, sau putere de a inventa sau de a deforma, că dovezile care i le conferă ele sunt ceva incontestabil, dar mintea sa trebuie să înveţe să înţeleagă acest lucru, mintea sa trebuie să descopere natura, cauzele, contextul deplin al materialului său senzorial, mintea sa trebuie să identifice lucrurile pe care el le

percepe – aceasta este ziua sa de naştere ca gânditor şi om de ştiinţă.

Noi suntem oamenii care ajungem la acea zi; voi sunteţi oamenii care vor să ajungă la ea parţial; un sălbatic este un om care nu ajunge niciodată.

Pentru un sălbatic, lumea este un loc de miracole neinteligibile în care orice este posibil pentru materia neînsufleţită şi nimic nu este posibil pentru el.

Lumea lui nu este necunoscutul, ci acea oroare iraţională: incognoscibilul. El crede că obiectele fizice sunt înzestrate cu o misterioasă voinţă, puse în mişcare de capricii fără cauză, impredictibile, în timp ce el este un pion neputincios la cheremul forţelor dincolo de control. El crede că natura este condusă de demoni care posedă o putere omnipotentă şi că realitatea este jucăria lor fluidă, în care ei pot transforma în orice moment strachina lui cu mâncare într-un şarpe şi pe nevasta lui într-un gândac, în care A-ul pe care el nu l-a descoperit poate fi orice non-A pe care îl doresc ei, în care singura cunoaştere pe care o posedă el este aceea că nu trebuie să încerce să ştie. El nu poate conta pe nimic, nu poate decât să dorească şi îşi petrece viaţa dorind, implorându-şi demonii să-i împlinească visele prin puterea arbitrară a voinţei lor, recunoscându-le meritul atunci când se întâmplă acest lucru, culpabilizându-se pe ei atunci când nu se întâmplă, oferindu-le sacrificii ca semn al recunoştinţei sale şi sacrificii ca semn al vinii sale, târându-se de frică şi adorând soarele, luna, vântul şi ploaia şi orice bătăuş care se anunţă ca fiind purtătorul lor de cuvânt, cu condiţia ca vorbele lui să fie neinteligibile, iar masca lui suficient de înspăimântătoare – el doreşte, imploră şi se târăşte, şi moare, lăsându-vă pe voi ca amintire a vederii lui despre existenţă, monstruozităţile distorsionate ale idolilor săi, parte-om, parte-animal, parte-păianjen, întruchipările lumii lui non-A.

Statutul său intelectual este cel al învăţătorilor moderni şi în lumea lui vor aceştia să vă aducă.

Dacă vă întrebaţi prin ce mijloace îşi propun ei să facă acest lucru, duceţi-vă în orice clasă de liceu şi veţi auzi profesorii predându-le elevilor că omul nu poate fi sigur de nimic, că nu există niciun fel de temei al conştiinţei, că el nu poate învăţa niciun adevăr sau lege a existenţei, că este incapabil de a cunoaşte realitatea obiectivă. În acest caz, care anume este standardul său de cunoaştere şi de adevăr? Ceea ce cred ceilalţi, este răspunsul lor. Nu există cunoaştere, predică ei, există doar credinţă: faptul că voi credeţi că existaţi constituie un act de credinţă, la fel de întemeiat ca şi credinţa altuia în dreptul lui de a vă ucide; axiomele ştiinţei reprezintă un act de credinţă, la fel de întemeiat ca şi credinţa în revelaţii a unui mistic; credinţa că lumina electrică poate fi produsă de un generator

constituie un act de credinţă, la fel de întemeiat ca şi faptul de a crede că ea poate fi produsă sărutând o labă de iepure sub o scară mobilă când e lună plină – adevărul este ceea ce vrea lumea ca el să fie, iar lumea înseamnă toţi ceilalţi, cu excepţia ta; realitatea este ceea ce lumea alege să spună că este, nu există adevăruri obiective, există doar dorinţele arbitrare ale oamenilor – cel care caută cunoaşterea într-un laborator prin intermediul unor eprubete şi al logicii este un tâmpit superstiţios, de modă veche; adevăratul om de ştiinţă este cel care se vântură făcând sondaje – şi dacă n-ar fi lăcomia egoistă a producătorilor de grinzi de oţel, care au un interes ascuns în împiedicarea progresului ştiinţei, aţi afla că New York City nu există, pentru că un sondaj de opinie a întregii populaţii a lumii v-ar spune cu o covârşitoare majoritate că maniera în care cred ei interzice existenţa lui.

De veacuri, misticii spiritului au proclamat că raţiunea este inferioară credinţei, dar nu au cutezat să nege existenţa raţiunii.

Moştenitorii şi produsul lor, misticii muşchilor, şi-au terminat lucrarea şi şi-au văzut visul cu ochii: ei proclamă că totul e credinţă şi o numesc revoltă împotriva faptului de a crede. Ca revoltă împotriva afirmaţiilor nedovedite, ei proclamă că nimic nu poate fi dovedit; ca revoltă împotriva duşmanilor ştiinţei, ei proclamă că nu este posibilă nicio cunoaştere; ca revoltă împotriva înrobirii minţii, ei proclamă că nu există minte.

Dacă vă predaţi puterea de a percepe, dacă acceptaţi schimbarea de sens a normei voastre de la obiectiv la colectiv şi aşteptaţi ca omenirea să vă spună ce anume să gândiţi, veţi descoperi o altă schimbare de sens care are loc sub ochii voştri la care aţi renunţat: veţi descoperi că învăţătorii devin conducătorii colectivului, iar dacă refuzaţi să le daţi ascultare, protestând că ei nu reprezintă întreaga omenire, vă vor răspunde: „Prin ce mijloace ştii că nu suntem? Suntem, frate? De unde ai luat termenul ăsta învechit?”

Dacă vă îndoiţi că acesta este scopul lor, observaţi cu câtă pasionată consecvenţă se străduiesc misticii muşchilor să vă facă să uitaţi că a existat vreodată un concept precum „mintea”. Observaţi contorsionările de verbiaj nedefinit, cuvintele cu înţelesuri flexibile, termenii lăsaţi să plutească în mijlocul apei, prin intermediul cărora ei încearcă să ocolească recunoaşterea conceptului de „gândire”. Conştiinţa voastră, vă spun ei, constă în „reflexe”, „reacţii”, „experienţe”, „îndemnuri” şi „imbolduri” – şi refuză să identifice mijloacele prin care au dobândit ei acea cunoaştere, să identifici actul pe care îl săvârşesc atunci când ei spun acest lucru sau actul pe care îl săvârşiţi voi când ascultaţi. Cuvintele au puterea de a vă „condiţiona”, spun ei şi refuză să identifice motivul pentru care cuvintele au puterea de a vă schimba – spaţiu gol. Un student care

citeşte o carte o înţelege printr-un proces de… spaţiu gol. Un om de ştiinţă care lucrează la o invenţie este angajat în activitatea de… spaţiu gol. Un psiholog care ajută un nevrotic să rezolve o problemă şi descâlceşte un conflict, face acest lucru printr-un proces de… spaţiu gol. Un industriaş – spaţiu gol – nu există o astfel de persoană. O fabrică reprezintă o „resursă naturală”, asemenea unui copac, unei stânci sau unei băltoace.

Problema producţiei, vă spun ei, a fost rezolvată şi nu mai merită studii sau preocupare; singura problemă rămasă de rezolvat pentru „reflexele” tale este acum problema distribuţiei. Cine a rezolvat problema producţiei?

Umanitatea, răspund ei. Care era soluţia? Bunurile sunt aici. Cum au ajuns aici? Cumva. Ce anume a cauzat acest lucru? Nu există cauze.

Ei proclamă că orice om născut este îndreptăţit să existe fără efort şi, în ciuda legilor realităţii care susţin contrariul, este îndreptăţit să-şi primească „subzistenţa minimă” – hrana sa, hainele sale, adăpostul său – fără efort din partea lui, cuvenindu-i-se prin naştere. Să primească – de la cine? Spaţiu gol. Fiecare om, anunţă ei, deţine o parte egală din beneficiile tehnologice create în lume. Create – de către cine? Spaţiu gol. Laşii frenetici care pozează ca apărătorii industriaşilor definesc acum scopul economiei drept „o ajustare între dorinţele nelimitate ale oamenilor şi bunurile furnizate în cantitate limitată”. Furnizate de cine? Spaţiu gol. Huligani intelectuali, care pozează ca profesori, se debarasează de gânditorii trecutului declarând că teoriile lor sociale se bazau pe ipoteza lipsită de caracter practic că omul este o fiinţă raţională – dar, având în vedere că oamenii nu sunt raţionali, declară ei, ar trebui fundamentat un sistem care le va da posibilitatea de a exista, deşi sunt iraţionali, ceea ce înseamnă: deşi sfidează realitatea. Cine anume va da posibilitatea? Spaţiu gol. Orice mediocritate de maidan dă năvală să publice planuri de a controla producţia omenirii – şi pe cine e sau nu de acord cu statisticile lui, nimeni nu pune la îndoială dreptul lui de a-şi pune în aplicare planurile cu ajutorul pistolului. A pune în aplicare – asupra cui? Spaţiu gol. Femei luate la întâmplare cu venituri lipsite de cauză zboară de colo colo în călătorii în jurul lumii şi se întorc spre a livra mesajul că oamenii înapoiaţi ai lumii solicită standarde mai înalte de viaţă. Solicită – cui? Spaţiu gol.

Iar pentru a preveni orice investigaţie referitoare la cauza diferenţei dintre un sat din junglă şi New York City, ei recurg la obscenitatea fundamentală de explicare a progresului industrial al omului – zgârie-nori, poduri cu cabluri suspendate, motoare puternice, trenuri – declarând că omul este un animal care posedă un „instinct de a confecţiona unelte”.

V-aţi întrebat ce se întâmplă cu lumea? Vedeţi acum apogeul crezului a ceea ce este lipsit de cauză şi nedobândit. Toate găştile voastre de mistici, ai spiritului sau ai muşchilor, se luptă între ele pentru puterea de a vă conduce, mârâind că iubirea reprezintă soluţia tuturor problemelor spiritului vostru şi că biciul constituie soluţia pentru toate problemele trupului vostru – voi, care aţi fost de acord că nu aveţi minte. Acordându-i omului mai puţină demnitate decât acordă ei vitelor, ignorând ceea ce le-ar putea spune un îmblânzitor de animale – că niciun animal nu poate fi învăţat cu ajutorul fricii, că un elefant chinuit îl va călca în picioare pe dresorul său, dar nu va lucra pentru el sau nu îi va purta poverile – ei se aşteaptă ca omul să continue să producă tuburi electronice, avioane supersonice, maşinării care dezintegrează atomii şi telescoape interstelare, cu raţia lui de carne drept răsplată şi o lovitură de bici pe spinare drept stimulent.

Nu vă amăgiţi în privinţa caracterului misticilor. De-a lungul veacurilor, singura lor preocupare a fost aceea de a vă submina conştiinţa – iar puterea, puterea de a vă conduce cu ajutorul forţei a reprezentat întotdeauna singura lor poftă.

De la riturile vracilor din junglă, care deformau realitatea transformând-o în absurdităţi groteşti, opreau din creştere minţile victimelor lor şi le ţineau în teroarea supranaturalului vreme de veacuri întregi băltite – până la doctrinele supranaturale ale Evului Mediu, care îi ţineau pe oameni ghemuiţi pe podelele de lut ale cocioabelor lor, îngroziţi că diavolul ar putea fura supa pentru care ei munciseră optsprezece ore spre a face rost de ea – până la micul profesor ofilit care vă asigură că al vostru creier nu posedă capacitatea de a gândi, că voi nu aveţi niciun mijloc de percepţie şi că trebuie să daţi supunere orbească voinţei omnipotente a acelei forţe supranaturale: Societatea – toate acestea reprezintă aceeaşi întreprindere pentru acelaşi unic scop: să vă reducă la genul de pastă maleabilă care a predat validitatea conştiinţei sale.

Dar acest lucru nu poate fi făcut fără consimţământul vostru. Dacă daţi voie să fie făcut, îl meritaţi.

Atunci când ascultaţi discursul unui mistic despre importanţa minţii omeneşti şi începeţi să vă îndoiţi de conştiinţa voastră, nu a lui, atunci când daţi voie ca starea voastră semiraţională la modul precar să fie clătinată de orice afirmaţie şi hotărâţi că e mai sigur să aveţi încredere în siguranţa şi cunoaşterea lui superioară, gluma se referă la amândoi: aprobarea voastră constituie singura sursă de siguranţă pe care o are. Puterea supranaturală de care se teme un mistic, spiritul incognoscibil pe care îl adulează, conştiinţa pe care o consideră omnipotentă este… a voastră.

Un mistic este un om care şi-a predat mintea la prima întâlnire cu minţile celorlalţi. Undeva, în cotloanele îndepărtate ale copilăriei lui,

atunci când propria sa înţelegere a realităţii s-a ciocnit cu afirmaţiile celorlalţi, cu ordinele lor arbitrare şi cu cererile lor contradictorii, el s-a dat bătut în faţa unei frici de dependenţă atât de laşe încât a renunţat la facultatea sa raţională. La răscrucea alegerii dintre „Eu ştiu” şi „Ei spun”, el a ales autoritatea celorlalţi, a ales să se supună în loc să înţeleagă, să creadă în loc să gândească. Credinţa în supranatural începe sub forma credinţei în superioritatea altora. Predarea sa a luat forma sentimentului că el trebuie să-şi ascundă lipsa de înţelegere, că ceilalţi posedă o misterioasă cunoaştere de care el singur e lipsit, că realitatea este ceea ce vrea ea să fie, prin nişte mijloace la care el nu poate avea acces niciodată.

Începând din acel moment, temându-se să gândească, el este lăsat la cheremul unor sentimente neidentificate. Sentimentele sale devin unicul său ghid, singura rămăşiţă din identitatea personală, să agaţă de ele cu feroce posesivitate – iar orice ar gândi el este dedicat chinului de a ascunde de el însuşi faptul că natura sentimentelor sale o reprezintă groaza.

Când un mistic declară că simte existenţa unei puteri superioare raţiunii, el simte cu adevărat acest lucru, dar acea putere nu este un superspirit omniscient al universului, este conştiinţa oricărui trecător căruia i-a predat-o pe a sa. Un mistic este împins de dorinţa de a impresiona, de a înşela, de a flata, de a amăgi, de a forţa acea conştiinţă omnipotentă a celorlalţi. „Ei” reprezintă singura sa cheie către realitate, el simte că nu poate exista decât valorificând misterioasa lor putere şi storcând inexplicabilul lor consimţământ. „Ei” constituie singurul său mijloc de percepţie şi, asemenea unui orb care depinde de vederea unui câine, el simte că trebuie să-i ţină legaţi spre a trăi. Controlarea conştiinţei celorlalţi devine unica sa pasiune; dorinţa arzătoare de putere este o buruiană care creşte doar pe parcelele necultivate ale unei minţi abandonate.

Fiecare dictator e un mistic, iar fiecare mistic e un potenţial dictator.

Un mistic doreşte cu ardoare supunere din partea oamenilor, nu acceptul lor. El vrea ca ei să predea conştiinţa lor afirmaţiilor, edictelor, dorinţelor, toanelor lui – aşa după cum conştiinţa lui este predată lor. El vrea să aibă de-a face cu oamenii prin intermediul credinţei şi al forţei – nu află satisfacţie în încuviinţarea lor dacă trebuie s-o dobândească prin intermediul faptelor şi al raţiunii. Raţiunea este inamicul de care se teme şi, simultan, pe care îl consideră precar; raţiunea, pentru el, constituie un mijloc de amăgire; el simte că oamenii posedă o anume putere superioară raţiunii – şi doar credinţa lor fără cauză sau supunerea lor forţată îi pot da o senzaţie de securitate, o dovadă că a dobândit control asupra înzestrării mistice de care era lipsit.

Pasiunea sa este de a comanda, nu de a convinge: convingerea necesită un act de independenţă şi se reazămă pe absolutul unei realităţi obiective. Ceea ce caută el este puterea asupra realităţii şi asupra mijlocului oamenilor de a o percepe, mintea lor, puterea de a-şi interpune voinţa între existenţă şi conştiinţă, ca şi cum, fiind de acord să falsifice realitatea pe care el le ordonă s-o falsifice, oamenii ar crea-o, de fapt.

Aşa după cum misticul este un parazit al materiei, care expropriază averea creată de ceilalţi – aşa după cum e un parazit în spirit, care jefuieşte ideile create de ceilalţi – tot aşa el decade sub nivelul unui nebun care îşi creează propria sa deformare a realităţii, la nivelul unui parazit al nebuniei care caută o deformare produsă de ceilalţi.

Există doar un singur stadiu care satisface dorul de infinit al misticului, non-cauzalitatea, non-identitatea: moartea. Indiferent ce cauze neinteligibile atribuie el sentimentelor sale necomunicabile, cel ce respinge realitatea respinge existenţa – iar sentimentele care îl pun în mişcare din acel moment sunt ura faţă de toate valorile vieţii omului şi o pasiune pentru toate relele care o distrug. Un mistic savurează spectacolul suferinţei, al sărăciei, al slugărniciei şi al terorii; acestea îi dau o senzaţie de triumf, o dovadă a înfrângerii realităţii raţionale. Dar nu există o altă realitate.

Indiferent a cui bunăstare declară el că serveşte, indiferent dacă e bunăstarea lui Dumnezeu sau cea a garguiului fără trup pe care îl descrie ca „Poporul” indiferent ce ideal proclamă în termenii vreunei dimensiuni supranaturale – de fapt, în realitate, pe pământ, idealul său este moartea, dorinţa sa arzătoare este aceea de a ucide, singura lui satisfacţie este aceea de a tortura.

Distrugerea este singurul scop pe care l-a atins vreodată crezul misticilor, aşa după cum este singurul scop pe care îi vezi atingându-l azi, iar dacă ravagiile săvârşite de acţiunile lor nu i-au făcut să-şi pună întrebări despre doctrinele lor, dacă ei declară că sunt puşi în mişcare de către iubire, şi totuşi nu sunt reţinuţi de grămezile de cadavre omeneşti, este pentru că adevărul despre sufletele lor este mai rău decât obscena scuză pe care le-aţi permis-o, scuza că scopul justifică mijloacele şi că ororile pe care le practică constituie mijloace către scopuri nobile. Adevărul este că acele orori reprezintă scopurile lor.

Voi, care sunteţi suficient de depravaţi spre a crede că v-aţi putea ajusta la o dictatură a unui mistic şi aţi putea să-i faceţi plăcere supunându-vă ordinelor lui – nu există chip de a-i face plăcere; când îi daţi ascultare, el va inversa ordinele sale; el caută supunere de dragul supunerii şi distrugere de dragul distrugerii. Voi, care sunteţi suficient de fricoşi spre a crede că aveţi posibilitatea de a cădea la pace cu un mistic acceptându-i escrocheriile – nu există manieră de a-l mitui, mita pe care o vrea el este viaţa voastră, cât de încet sau de rapid

vreţi să vă daţi bătuţi – iar monstrul pe care încearcă să-l mituiască este spaţiul gol ascuns în mintea sa, care îl împinge să ucidă spre a nu învăţa că moartea pe care o doreşte este a sa.

Voi, care sunteţi suficient de inocenţi spre a crede că forţele descătuşate în lumea voastră azi sunt puse în mişcare de lăcomia pentru jaful material – cearta misticilor pe prăzi e doar un paravan spre a ascunde de mintea lor natura motivului lor. Bogăţia reprezintă un mijloc al vieţii omeneşti, iar ei reclamă zgomotos bogăţia imitând fiinţele umane, spre a pretinde faţă de ei înşişi că doresc să trăiască. Dar porcinul lor răsfăţ în luxul jefuit nu este desfătare, este evadare.

Ei nu doresc să posede averea voastră, vor ca voi s-o pierdeţi; nu vor ca ei să reuşească, vor ca voi să eşuaţi; nu vor să trăiască, vor ca voi să muriţi; ei nu doresc nimic, urăsc existenţa şi fug încontinuu, fiecare încercând să nu afle că obiectul urii sale este el însuşi.

Voi, care nu aţi sesizat niciodată natura răului, voi, care îi descrieţi ca fiind „idealişti prost călăuziţi” – să vă ierte Dumnezeul pe care l-aţi inventat! – ei sunt esenţa răului, ei, acele obiecte anti-viaţă care caută, devorând lumea, să umple egoistul zero al sufletului lor. Nu după averea voastră umblă ei. Conspiraţia lor este împotriva minţii, ceea ce înseamnă: împotriva vieţii şi a omului.

Este o conspiraţie fără conducător sau direcţie, iar mardeiaşii întâmplători ai momentului care profită de pe urma agoniei unui teritoriu sau a altuia sunt nişte lepădături ocazionale purtate de torentul barajului spart al canalizării veacurilor, din rezervorul de ură faţă de raţiune, logică, abilitate, realizare, bucurie, umplut de fiecare anti-uman chelălăitor care a predicat vreodată superioritatea „inimii” asupra minţii.

Este o conspiraţie a tuturor acelor care caută nu să trăiască, ci să se facă nevăzuţi cu viaţa, cei ce caută să taie doar un colţişor al realităţii şi sunt atraşi, prin sentiment, către toţi ceilalţi care sunt preocupaţi să taie alte colţişoare – o conspiraţie care îi uneşte prin legături de evadare pe toţi cei care urmăresc un zero ca valoare: profesorul care, incapabil să gândească, se desfată schilodind mintea elevilor săi, omul de afaceri care, spre a-şi proteja inerţia, se desfată înlănţuind capacitatea competitorilor, nevroticul care, spre a-şi apăra dispreţul de sine, se desfată distrugând oameni cu stimă de sine, incompetentul care se desfată învingând realizarea, mediocritatea care se desfată demolând măreţia, eunucul care se desfată în castrarea oricărei plăceri – şi toţi fabricanţii lor de muniţie intelectuală, toţi aceia care predică faptul că sacrificarea virtuţii va transforma viciile în virtute.

Moartea constituie premisa aflată la baza teoriilor lor, moartea este scopul acţiunilor lor în practică – iar voi sunteţi ultimele lor victime.

Noi, care suntem amortizoarele vii între voi şi natura crezului

vostru, nu ne mai aflăm acolo spre a vă salva de efectele credinţelor pe care le-aţi ales. Nu mai vrem să plătim cu vieţile noastre datoriile pe care le-aţi acumulat de-a lungul vieţilor voastre sau deficitul moral strâns de toate generaţiile de dinaintea voastră. Aţi trăit pe baza timpului luat cu împrumut – iar eu sunt omul care a pretins plata acestei datorii.

Eu sunt omul a cărui existenţă spaţiile voastre goale erau menite a vă permite s-o ignoraţi. Eu sunt omul care voi nu voiaţi nici să trăiască, nici să moară. Nu voiaţi să trăiesc, pentru că vă era teamă să ştiţi că purtam responsabilitatea de care vă debarasarăţi voi şi că vieţile voastre depindeau de mine; nu voiaţi să mor, pentru că ştiaţi acest lucru.

Cu doisprezece ani în urmă, când munceam în lumea voastră, eram inventator. Aveam o meserie care a apărut ultima în istoria omenească şi va fi prima care va dispărea pe drumul către sub-uman. Un inventator este o persoană care întreabă universul „de ce?” şi nu lasă să stea ceva între răspuns şi mintea sa.

Aidoma celui care a descoperit întrebuinţarea aburului sau a celui care a descoperit folosirea petrolului, eu am descoperit o sursă de energie care era disponibilă de la naşterea globului, dar pe care oamenii nu au ştiut cum s-o întrebuinţeze, decât ca obiect al adorării, groazei şi legendelor despre un dumnezeu care tună şi fulgeră. Am finalizat modelul experimental al unui motor care ne-ar fi adus o avere, mie şi celor care mă angajaseră, un motor care ar fi crescut eficienţa fiecărei instalaţii omeneşti care foloseşte electricitate şi ar fi adăugat darul unei productivităţi mai înalte fiecărei ore pe care v-o petreceţi câştigându-vă traiul.

Apoi, într-o noapte la o şedinţă la fabrică, am auzit că sunt condamnat la moarte pe motivul realizării mele. Am auzit trei paraziţi susţinând că viaţa mea şi creierul meu reprezentau proprietatea lor, că dreptul meu de a exista era condiţionat şi depindea de satisfacerea dorinţelor lor. Scopul capacităţii mele, susţineau ei, era acela de a sluji nevoilor celor care sunt mai puţin capabili. Nu aveam niciun drept să trăiesc, ziceau ei, pe motivul competenţei mele de a trăi; dreptul lor de a trăi era necondiţionat, pe motivul incompetenţei lor.

Mi-am dat seama ce se petrecea cu lumea, am realizat ce anume îi distrugea pe oameni şi naţiunile, şi unde trebuia dusă bătălia pentru viaţă. Am descoperit că inamicul era o moralitate inversată – şi că singura sa putere o constituia confirmarea mea. Am văzut că răul era neputincios – că răul era iraţionalul, orbescul, anti-realul – şi că singura armă a triumfului său era bunăvoinţa binelui de a-l sluji. Aşa după cum paraziţii din jurul meu îşi proclamau neputincioasa dependenţă de mintea mea şi se aşteptau ca eu să accept voluntar o sclavie pe care nu aveau nicio putere s-o impună, aşa după cum

contau pe autosacrificiul meu spre a le oferi mijloacele pentru planul lor – tot aşa în lumea întreagă şi de-a lungul istoriei omeneşti, în fiecare versiune şi formă, de la jecmănirile rudelor trândave până la atrocităţile ţărilor colectivizate, oamenii buni, capabili, raţionali sunt cei care acţionează în calitate de proprii distrugători, care transfuzează răului sângele virtuţii lor şi îi dau posibilitatea răului de a le transmite otrava distrugerii, dobândind astfel pentru rău puterea supravieţuirii, şi pentru propriile lor virtuţi – neputinţa morţii.

Mi-am dat seama că vine un moment, în înfrângerea oricărui om virtuos, când e nevoie de propriul său consimţământ pentru ca răul să învingă – şi că niciun fel de prejudiciu adus lui de către ceilalţi nu poate avea câştig de cauză dacă el alege să refuze a-şi da consimţământul. Am văzut că aş putea pune capăt atacurilor la adresa voastră pronunţând un singur cuvânt în mintea mea. L-am pronunţat. Cuvântul era „nu”.

Am părăsit acea fabrică. Am părăsit lumea voastră. Mi-am luat sarcina de a avertiza victimele voastre şi de a le oferi metoda şi arma cu care să lupte cu voi. Metoda era aceea de a refuza devierea pedepsei. Arma era dreptatea.

Dacă vreţi să ştiţi ce anume aţi pierdut atunci când am plecat şi când greviştii mei au dezertat din lumea voastră – staţi pe un petic de pământ în sălbăticia neexplorată de oameni şi întrebaţi-vă ce manieră de supravieţuire aţi realiza şi cât timp va dura dacă aţi refuza să gândiţi, fără să fie cineva pe lângă voi care să vă înveţe mişcările sau, dacă aţi alege să gândiţi, cât de mult ar fi în stare mintea voastră să descopere – întrebaţi-vă la câte concluzii independente aţi ajuns de-a lungul vieţii şi cât din timpul vostru a fost petrecut săvârşind acţiunile pe care le-aţi învăţat de la alţii – întrebaţi-vă dacă aţi fi în stare să descoperiţi cum să lucraţi pământul şi să vă creşteţi cerealele, dacă aţi fi în stare să inventaţi o roată, o pârghie, o bobină de inducţie, un generator, un tub electronic – apoi hotărâţi dacă oamenii cu capacităţi sunt exploatatori care trăiesc din rodul trudei voastre şi care vă jefuiesc de bogăţia pe care o produceţi, şi dacă îndrăzniţi să credeţi că posedaţi puterea de a-i face sclavii voştri. Fie ca femeile voastre să arunce o privire la o femeie din junglă, cu faţa ei zbârcită şi sânii care i se bălăngăne, în timp ce şade şi macină alimente într-un bol, ore întregi, veac după veac – apoi ele să se întrebe dacă „instinctul lor de a face unelte” le va oferi generatoarele lor electrice, maşinile de spălat şi aspiratoarele şi, în caz contrar, dacă ele ar accepta să-i distrugă pe aceia care oferă toate acestea, dar nu „din instinct”.

Priviţi în jurul vostru, voi, sălbaticilor care bolborosiţi că ideile sunt create prin mijloacele de producţie ale oamenilor, că o maşină nu este produsul gândirii omeneşti, ci o putere mistică ce produce gândirea umană. Nu aţi descoperit niciodată epoca industrială – şi vă agăţaţi de

moralitatea erelor barbare când o formă mizerabilă de subzistenţă umană era produsă prin truda musculară a sclavilor. Fiecare mistic a tânjit întotdeauna după sclavi, spre a-l apăra de realitatea materială de care se temea. Dar voi, ataviști[5] mici şi groteşti, vă holbaţi prosteşte la zgârie-norii şi la burlanele din jurul vostru şi visaţi să îi transformaţi în sclavi pe furnizorii materiali care sunt oamenii de ştiinţă, inventatorii, industriaşii.

Atunci când vociferaţi zgomotos pentru proprietarea publică a mijloacelor de producţie, vociferaţi zgomotos pentru proprietatea asupra minţii. I-am învăţat pe greviştii mei că răspunsul pe care îl meritaţi este doar: „Încearcă să obţii”.

Vă proclamaţi incapabili de a struni forţele materiei neînsufleţite, dar vă propuneţi să struniţi minţile oamenilor care sunt capabili să săvârşească fapte pe care voi nu le puteţi egala. Proclamaţi că nu puteţi supravieţui fără noi, dar vă propuneţi să dictaţi termenii supravieţuirii noastre. Proclamaţi că aveţi nevoie de noi, dar vă complăceţi în neobrăzarea de a vă afirma dreptul de a ne conduce prin forţă – şi aşteptaţi ca noi, cei care nu ne temem de acea natură fizică ce vă umple pe voi de groază, să tremurăm de frică la vederea oricărui mocofan care v-a convins să îi daţi o şansă de a ne comanda.

Vă propuneţi să stabiliţi o ordine socială bazată pe următoarele principii: că sunteţi incompetenţi să vă gestionaţi propria viaţă, dar competenţi să gestionaţi vieţile altora – că sunteţi inadecvaţi să existaţi în libertate, dar adecvaţi să deveniţi nişte conducători omnipotenţi – că nu sunteţi capabili să vă câştigaţi traiul prin folosirea propriei inteligenţe, dar capabili să-i judecaţi pe politicieni şi să-i votaţi spre a fi numiţi în posturi cu putere totală asupra artelor pe care nu le-aţi văzut niciodată, asupra ştiinţelor pe care nu le-aţi studiat niciodată, asupra realizărilor despre care nu aveţi habar, asupra industriilor gigantice în care voi, prin propria voastră definiţie despre capacitatea voastră, aţi fi complet incapabili să îndepliniţi sarcina de ajutor de gresor.

Acest idol al cultului vostru de adulare a lui zero, acest simbol de neputinţă – depedentul înnăscut – reprezintă imaginea voastră şi norma voastră de valoare, după asemănarea căreia vă străduiţi a vă remodela sufletul. „E doar ceva omenesc”, strigaţi voi în apărarea oricărei destrăbălări, ajungând la stadiul de autodegradare în care căutaţi să faceţi ca adjectivul „omenesc” să însemne cel slab, cel prost, cel ticălos, cel mincinos, cel ratat, cel laş, cel escroc, şi să exilaţi din rasa omenească eroul, gânditorul, producătorul, inventatorul, puternicul, hotărâtul, purul – ca şi cum „a simţi” ar fi

[5] Ataviști – indivizi la care apar particularităţi fizice sau psihice proprii ascendenţilor îndepărtaţi. (n.tr.).

ceva omenesc, dar a gândi n-ar fi, ca şi cum a rata ar fi ceva omenesc, dar a reuşi n-ar fi, ca şi cum corupţia ar fi ceva omenesc, dar virtutea n-ar fi – ca şi cum premisa morţii ar fi caracteristică omului, dar premisa vieţii n-ar fi.

Spre a ne lipsi de onoare, ca după aceea să ne puteţi lipsi de averea noastră, ne-aţi socotit întotdeauna nişte sclavi care nu merită recunoaştere morală. Lăudaţi orice întreprindere care pretinde a fi nonprofit, şi îi osândiţi pe oamenii care au realizat profitul care face posibilă întreprinderea. Socotiţi ca fiind „în interes public" orice proiect care le slujeşte celor care nu plătesc; nu este în interesul public să ofere vreun serviciu pentru cei care fac plata. „Bunăstarea publică" înseamnă orice este dat ca pomană; a te angrena în afaceri înseamnă a ofensa publicul. „Bunăstarea publică" constituie bunăstarea acelora care nu o merită; cei care o merită nu au dreptul la nicio bunăstare. „Publicul", pentru voi, înseamnă oricine nu a reuşit să dobândească vreo virtute sau vreo valoare; cel care o realizează, cel care furnizează bunurile de care aveţi voi nevoie pentru supravieţuire încetează să mai fie socotit ca parte a publicului sau ca făcând parte din rasa umană.

Ce spaţiu gol v-a permis să speraţi că aţi putea evada cu acest noroi de contradicţii şi să-l planificaţi ca pe o societate ideală, atunci când „Nu"-ul victimelor voastre era suficient spre a demola întreaga voastră structură? Ce anume îi permite oricărui cerşetor insolent să-şi vânture rănile în faţa celor mai buni ca el şi să ceară ajutor sub formă de ameninţare? Strigaţi, ca şi el, că vă bazaţi pe mila noastră, dar speranţa voastră secretă este codul moral care v-a învăţat să contaţi pe vina noastră. Trageţi nădejde ca noi să ne simţim vinovaţi de virtuţile noastre în prezenţa viciilor, rănilor şi eşecurilor voastre – vinovaţi că am reuşit în existenţă, vinovaţi că ne bucurăm de viaţa pe care voi o osândiţi, dar ne implorаţi să vă ajutăm să trăiţi.

Aţi vrut să ştiţi cine este John Galt? Eu sunt primul om cu capacităţi care a refuzat a le socoti ca reprezentând o vină. Eu sunt primul om care nu face penitenţă pentru virtuţile sale sau acceptă ca ele să fie unelte ale distrugerii sale. Eu sunt primul om care nu va fi supus martiriului în mâinile celor care au vrut ca el să piară pentru privilegiul de a-i ţine pe ei în viaţă. Eu sunt primul om care le-a spus lor că nu are nevoie de ei, şi până când vor învăţa să aibă de-a face cu el ca parteneri de afaceri, oferind valoare în schimbul valorii, vor trebui să existe fără el, aşa după cum el va exista fără ei; apoi îi va face să înveţe a cui este nevoia şi a cui este capacitatea – iar dacă supravieţuirea umană reprezintă standardul, ai cui termeni vor determina calea de supravieţuire.

Eu am făcut prin plan şi intenţie ceea ce fusese făcut de-a lungul istoriei prin absenţa tăcută a unei alternative. Întotdeauna au existat

oameni de inteligenţă care au intrat în grevă, ca protest şi de disperare, dar ei nu ştiau sensul acţiunii lor. Omul care se retrage din viaţa publică, spre a gândi, dar nu spre a-şi împărtăşi gândurile – omul care alege să-şi petreacă anii în obscuritatea serviciului în gospodărie, păstrând pentru sine focul minţii sale, nedându-i vreodată formă, expresie sau realitate, refuzând să-l aducă într-o lume pe care o dispreţuieşte – omul care este înfrânt de repulsie, omul care renunţă înainte de a începe, omul care funcţionează la o fracţiune din capacitatea sa, dezarmat de dorul său după un ideal pe care nu l-a aflat – ei sunt în grevă, în grevă împotriva absurdităţii, în grevă împotriva lumii voastre şi a valorilor voastre. Dar necunoscând vreo valoare personală, ei abandonează căutarea dobândirii cunoştinţelor – în întunericul indignării lor fără speranţă, care este justificată fără cunoaşterea a ceea ce e drept şi pasionată fără cunoaşterea dorinţei, ei vă cedează puterea realităţii şi predau stimulentele minţii lor – şi pier într-o amarnică inutilitate, ca rebeli care nu au aflat niciodată obiectul răzvrătirii lor, ca iubiţi care nu şi-au descoperit niciodată iubirea.

Vremurile cu proastă reputaţie pe care le numiţi Evul Mediu erau nişte epoci de inteligenţă în grevă, când oamenii cu capacităţi se refugiau şi trăiau nedescoperiţi, studiind în secret şi mureau, distrugând lucrurile minţii lor, când doar câţiva dintre cei mai curajoşi martiri rămâneau spre a ţine în viaţă rasa umană. Fiecare perioadă condusă de către mistici constituia o epocă de stagnare şi de nevoi, când cei mai mulţi dintre oameni erau în grevă împotriva existenţei, muncind pentru mai puţin decât pragul supravieţuirii, lăsând doar fragmente spre a fi jefuite de conducătorii lor, refuzând să gândească, să intre în afaceri, să producă, când colectorul suprem al profiturilor lor şi autoritatea finală în privinţa adevărului era toana unui degenerat aurit confirmat ca fiind superior raţiunii prin drept divin şi graţia unui club.

Drumul istoriei umane era un şir de spaţii goale peste întinderi sterile erodate de credinţă şi forţă, cu doar câteva scurte izbucniri de lumină a soarelui, când energia eliberată a oamenilor cu minte săvârşea minunile la care vă uitaţi cu gura căscată, le admiraţi şi o stingeaţi apoi în mod prompt.

Dar de această dată nu va mai exista o stingere. Jocul misticilor s-a terminat. Veţi pieri în şi prin propria voastră nonrealitate. Noi, oamenii cu raţiune, vom supravieţui.

I-am chemat la grevă pe genul de martiri care nu vă părăsiseră niciodată înainte. Le-am dat arma care le lipsea: cunoaşterea propriei valori morale. I-am învăţat că lumea ne aparţine, când vom dori să o pretindem, prin virtute şi graţia faptului că Moralitatatea Vieţii ne aparţine. Ei, marile victime care produseseră toate minunile scurtei

veri a umanităţii, ei, industriaşii, cuceritorii materiei, nu descoperiseră încă natura dreptului lor. Ei ştiuseră că puterea le aparţine. I-am învăţat că gloria le aparţine.

Voi, care cutezaţi a ne socoti pe noi drept inferiori din punct de vedere moral faţă de orice mistic care pretinde a avea viziuni supranaturale – voi, care vă băteţi precum vulturii pentru cenţii jefuiţi, dar onoraţi mai mult un om care prezice viitorul decât un om care face avere – voi, care dispreţuiţi un om de afaceri ca fiind de origine modestă, dar stimaţi orice artist închipuit ca fiind exaltat – baza normelor voastre este acea miasmă mistică ce provine din mlaştinile primordiale, acel cult al morţii, care afirmă că un om de afaceri este imoral din motivul că vă ţine pe voi în viaţă. Voi, care pretindeţi că tânjiţi să vă ridicaţi deasupra preocupărilor grosolane ale trupului, deasupra corvoadei de a sluji doar unor nevoi fizice – cine este înrobit de nevoi fizice: hindusul care trudeşte de la răsăritul la apusul soarelui la coarnele unui plug de mână pentru un bol de orez, sau americanul care conduce un tractor? Cine este cuceritorul realităţii fizice: omul care doarme pe un pat de cuie sau omul care doarme pe o saltea cu arcuri interne? Care este monumentul triumfului spiritului uman asupra materiei: cocioabele mâncate de carii de pe malurile Gangelui sau panorama urbană a New Yorkul de pe malul Atlanticului?

Dacă nu aflaţi răspunsurile la aceste întrebări – şi dacă nu învăţaţi să staţi în respectuoasă poziţie de drepţi, atunci când sunteţi în faţa realizărilor minţii omeneşti – nu veţi mai sta multă vreme pe acest pământ, pe care noi îl iubim şi nu vă permitem să-l osândiţi. Nu vă veţi furişa cu restul vieţii pe care o mai aveţi de trăit. Am stenografiat cursul obişnuit de istorie şi v-am lăsat să descoperiţi natura plăţii pe care nădăjduiseră a o lăsa pe umerii altora. Ultima voastră putere vitală va fi epuizată acum spre a furniza ceea este câştigat în mod necinstit adoratorilor şi mesagerilor Morţii. Să nu pretindeţi că v-a învins o realitate răuvoitoare – aţi fost învinşi de propriile voastre eschivări. Să nu pretindeţi că veţi pieri pentru un ideal nobil – veţi pieri ca nutreţ pentru cei care urăsc omul.

Dar pentru aceia dintre voi care încă mai au un rest de demnitate şi de voinţă spre a-şi iubi viaţa, ofer şansa de a face o alegere.

Alegeţi dacă doriţi să pieriţi pentru o moralitate în care n-aţi crezut şi pe care n-aţi practicat-o niciodată. Opriţi-vă pe marginea autodistrugerii şi examinaţi-vă valorile şi viaţa. Ştiaţi cum să vă faceţi un inventar al averii. Acum faceţi-vă un inventar al minţii.

Din copilărie, v-aţi ascuns vinovatul secret că nu simţiţi nicio dorinţă de a fi morali, nicio dorinţă de a căuta autosacrificiul, că vă temeţi şi vă urâţi codul, dar nu îndrăzniţi să vă spuneţi nici măcar vouă înşivă că sunteţi lipsiţi de acele „instincte” pe care alţii susţin că le simt. Cu cât aţi simţit mai puţin, cu atât mai zgomotos v-aţi

proclamat iubirea altruistă şi servitutea faţă de alţii, temându-vă să-i lăsaţi vreodată pe alţii să vă descopere sinele, sinele pe care l-aţi trădat, sinele pe care l-aţi ţinut ascuns, asemenea unui schelet în dulapul trupurilor voastre. Iar ei, care erau în acelaşi timp şi păcăliţii, şi păcălitorii voştri, ei ascultau şi îşi exprimau zgomotoasa aprobare, temători să vă lase să descoperiţi că ei ţineau ascuns acelaşi nerostit secret. Existenţa în mijlocul vostru este o gigantică pretenţie, un act pe care voi cu toţii îl săvârşiţi unul pentru celălalt, fiecare având senzaţia că el este singurul anormal vinovat, fiecare plasându-şi autoritatea morală în necognoscibilul cunoscut doar de către ceilalţi, fiecare simulând realitatea pe care are senzaţia că ei se aşteaptă să o simuleze, niciunul neavând curajul să spargă cercul vicios.

Indiferent ce compromis ruşinos aţi făcut cu crezul vostru impracticabil, indiferent ce echilibru mizerabil, jumătate cinism, jumătate superstiţie, reuşiţi a menţine, încă păstraţi elementele fundamentale, teza letală: credinţa că moralul şi practicul se opun unul altuia. Din copilărie, aţi fugit de groaza unei alegeri pe care nu aţi cutezat a o identifica complet: dacă practicul, ceea ce trebuie să practicaţi spre a exista, ceea ce funcţionează, reuşeşte, îşi atinge scopul, ceea ce vă aduce hrană şi bucurie, ceea ce vă aduce profit, este ceva rău – şi dacă binele, moralul este nepractic, ceea ce nu reuşeşte, distruge, frustrează, ceea ce vă răneşte şi vă aduce pierdere sau suferinţă – în acest caz alegerea voastră este între a fi moral şi a trăi.

Unicul rezultat al acestei doctrine ucigaşe a fost acela de a îndepărta moralitatea de viaţă. Aţi fost educaţi să credeţi că legile morale nu au nicio legătură cu meseria de a trăi, nefiind altceva decât o piedică şi o ameninţare, că existenţa omului este o junglă amorală în care totul merge şi totul funcţionează. Iar în această ceaţă de definiţii schimbate care se aşterne pe o minte îngheţată, aţi uitat că relele osândite de crezul vostru constituiau virtuţi pentru a trăi şi aţi ajuns să credeţi că relele curente reprezintă mijloace practice de existenţă. Uitând că „binele” nepractic însemna autosacrificiu, voi credeţi că stima de sine este nepractică; uitând că „răul” practic înseamnă producţie, credeţi că jaful este ceva practic.

Legănându-vă precum o creangă neputincioasă în vântul unei sălbăticii morale neexplorate, nu cutezaţi a fi complet răi sau a trăi complet. Atunci când sunteţi oneşti, simţiţi resentimentul unui neghiob; atunci când înşelaţi, simţiţi groază şi ruşine. Când sunteţi fericiţi, bucuria voastră este diluată de vinovăţie; când suferiţi, durerea voastră este sporită de senzaţia că suferinţa constituie starea voastră naturală. Îi compătimiţi pe oamenii pe care îi admiraţi, consideraţi că sunt sortiţi eşecului; îi invidiaţi pe oamenii pe care îi urâţi, socotiţi că ei sunt stăpâni ai existenţei. Vă simţiţi dezarmaţi

atunci când vă confruntaţi cu un ticălos: credeţi că răul este menit să învingă, din moment ce moral este neputinciosul, nepracticul.

Moralitatea, pentru voi, este o fantomă sperietoare de ciori, alcătuită din datorie, plictiseală, pedeapsă, durere, o încrucişare între primul învăţător de şcoală din trecutul vostru şi perceptorul din prezent, o sperietoare de ciori într-un câmp lăsat de paragină, dând dintr-un băţ spre a goni plăcerile voastre – iar plăcerea, pentru voi, e un creier îmbibat în alcool, o târfă stupidă, amorţeala unui idiot care îşi mizează banii într-o cursă de animale, având în vedere că plăcerea nu poate fi morală.

Dacă vă identificaţi credinţa reală, veţi descoperi o triplă osândire a voastră, a vieţii, a virtuţii – în concluzia grotescă la care aţi ajuns: voi credeţi că moralitatea constituie un rău necesar.

Vă întrebaţi din ce motiv trăiţi fără demnitate, iubiţi fără patimă şi muriţi fără a opune rezistenţă? Vă întrebaţi de ce, oriunde aţi privi, nu vedeţi decât întrebări la care nu se poate da răspuns, de ce viaţa voastră este sfâşiată de conflicte imposibile, de ce o petreceţi sărind peste garduri iraţionale pentru a scăpa de alegeri artificiale, precum suflet sau trup, minte sau inimă, securitate sau libertate, profit privat sau bine public?

Plângeţi pentru că nu găsiţi răspunsuri? Prin ce mijloace aţi nădăjduit să le aflaţi? Respingeţi unealta voastră de percepţie – mintea voastră – apoi vă plângeţi că universul este un mister.

Renunţaţi la cheie, apoi vă văicăriţi că toate uşile sunt încuiate în faţa voastră. Plecaţi în căutarea iraţionalului, apoi osândiţi existenţa că nu are sens.

Gardul pe care l-aţi încălecat timp de două ore – ascultând vorbele mele şi căutând să le evitaţi – constituie formula laşului conţinută în propoziţia: „Dar nu trebuie să mergem la extreme!” Extrema pe care întotdeauna v-aţi luptat să o evitaţi este recunoaşterea faptului că realitatea este finală, că A este A şi că adevărul este adevărat. Un cod moral imposibil de practicat, un cod care cere imperfecţiunea sau moartea, v-a învăţat să dizolvaţi toate ideile în ceaţă, să nu permiteţi definiţii ferme, să consideraţi orice concept ca fiind aproximativ şi orice regulă de conduită ca fiind elastică, să vă eschivaţi în faţa oricărui principiu, să faceţi compromisuri în legătură cu orice valoare, să mergeţi pe mijlocul oricărui drum.

Faptul de a stoarce acceptarea voastră din absolutul supranatural v-a forţat să respingeţi absolutul naturii. Făcând imposibile judecăţile morale, aţi devenit incapabili de judecată raţională. Un cod care vă interzice să aruncaţi voi primii piatra v-a interzis să admiteţi identitatea pietrelor şi să ştiţi când şi dacă sunteţi loviţi cu pietre.

Omul care refuză să judece, care nici nu aprobă, nici nu dezaprobă, care declară că nu există absolut şi crede că scapă de

responsabilitate, este omul responsabil pentru tot sângele care este vărsat acum în lume. Realitatea este un absolut, şi la fel este şi viaţa omenească. Indiferent dacă trăiţi sau muriţi, constituie un absolut. Indiferent dacă aveţi sau nu o bucată de pâine, este un absolut. Indiferent dacă vă mâncaţi pâinea sau o vedeţi cum dispare în stomacul jefuitorului, este un absolut.

Există două faţete ale oricărei probleme: una este corectă, cealaltă este incorectă, dar mijlocul este întotdeauna rău. Omul care este incorect încă mai păstrează un anumit respect pentru adevăr, fie şi prin acceptarea responsabilităţii alegerii.

Dar omul în mijloc este valetul care şterge adevărul, lăsând loc gol în locul lui, spre a pretinde că nu există alegere sau valori, care este dispus să rămână pe tot parcursul bătăliei, fiind tentat să profite de pe urma sângelui nevinovaţilor sau să se târască pe burtă către cei vinovaţi, care face dreptate condamnându-l la închisoare şi pe jefuitor, şi pe cel jefuit, care rezolvă conflictele ordonându-i celui care gândeşte şi neghiobului să se întâlnească la jumătatea drumului. În orice compromis dintre hrană şi otravă, numai răul poate profita. În acea transfuzie de sânge care sleieşte binele spre a nutri răul, cel care face compromisul este tubul de cauciuc al transfuziei.

Voi, cei care sunteţi pe jumătate raţionali, pe jumătate laşi, aţi jucat un joc de-a înşelatul cu realitatea, dar victima pe care aţi înşelat-o sunteţi voi înşivă. Când oamenii reduc virtuţile lor la aproximativ, atunci răul obţine forţa unui absolut, când loialitatea faţă de un scop ferm este părăsită de către cei virtuoşi, ea este preluată de către ticăloşi – şi sunteţi martorii unui spectacol indecent al unui bine trădător care se ploconeşte, negociază şi al unui rău fără compromisuri, sigur de sine. Aşa după cum voi v-aţi predat misticilor muşchilor atunci când v-au spus că ignoranţa constă în a pretinde cunoaşterea, tot aşa acum vă predaţi lor atunci când ţipă că imoralitatea constă în pronunţarea judecăţii morale. Atunci când ei zbiară că este un lucru egoist a fi sigur pe tine că ai dreptate, voi vă repeziţi să-i asiguraţi că nu sunteţi siguri de nimic.

Atunci când ei strigă că este imoral să vă susţineţi convingerile, voi îi asiguraţi că nu aveţi niciun fel de convingeri. Când bătăuşii Statelor Popoarelor din Europa mârâie că vă faceţi vinovaţi de intoleranţă, pentru că nu trataţi dorinţa voastră de a trăi şi dorinţa lor de a vă ucide ca diferenţă de opinie – vă guduraţi şi vă grăbiţi să le daţi asigurări că toleraţi anumite orori. Când un derbedeu desculţ din vreo mahala din Asia urlă la voi: Cum de-ndrăzniţi să fiţi bogaţi – vă cereţi scuze şi îl imploraţi să aibă răbdare şi îi promiteţi că o să daţi toată averea.

Aţi ajuns în fundătura trădării pe care aţi comis-o atunci când aţi fost de acord că nu aveaţi dreptul de a exista. Mai demult, credeaţi că

era „doar un compromis”: aţi recunoscut că e rău să trăieşti pentru tine însuţi, dar moral să trăieşti de dragul copiilor tăi. Apoi aţi recunoscut că este egoist să trăieşti pentru comunitatea ta, dar moral să trăieşti pentru ţara ta. Acum, voi acceptaţi ca această cea mai măreaţă dintre ţări să fie devorată de orice lepădătură din oricare colţ al pământului, în vreme ce recunoaşteţi că este egoist să trăieşti pentru ţara ta şi că datoria voastră morală constă în a trăi pentru glob. Un om care nu are dreptul la viaţă nu are dreptul la valori şi nu le va păstra.

La capătul drumului vostru de succesive trădări, lipsiţi de arme, de siguranţă, de onoare, comiteţi actul vostru final de trădare şi vă semnaţi cererea de faliment intelectual: în timp ce misticii muşchilor din Statele Popoarelor proclamă că ei sunt campionii raţiunii şi ai ştiinţei, voi sunteţi de acord şi vă grăbiţi să proclamaţi că principiul cardinal este reprezentat de credinţă, că raţiunea este de partea distrugătorilor voştri, dar că voi sunteţi de partea credinţei. Rămăşiţelor de onestitate raţională care se zbat în minţile contorsionate, zăpăcite ale copiilor voştri, le declaraţi că nu puteţi oferi niciun argument raţional spre a sprijini ideile care au creat această ţară, că nu există justificare raţională pentru libertate, proprietate, dreptate, drepturi, că ele se sprijină pe o intuiţie mistică şi pot fi acceptate doar pe baza credinţei, că în raţiune şi în logică duşmanul are dreptate, dar credinţa este superioară raţiunii. Le declaraţi copiilor voştri că este ceva raţional să jefuieşti, să înrobeşti, să expropriezi, să ucizi, dar că ei trebuie să reziste tentaţiilor logicii şi să se conformeze disciplinei iraţionalului care a rămas – că zgârie-norii, fabricile, radiourile, avioanele sunt produse ale credinţei şi ale intuiţiei mistice, în timp ce foametea, lagărele de concentrare şi plutoanele de execuţie constituie produsele unei maniere rezonabile de existenţă – că revoluţia industrială a reprezentat revolta oamenilor de credinţă faţă de era de raţiune şi logică ce este cunoscută drept Evul Mediu. Simultan, din aceeaşi suflare, aceluiaşi copil, îi declaraţi că jefuitorii care conduc Statele Popoarelor vor depăşi această ţară în producţie materială, din moment ce ei sunt reprezentanţii ştiinţei, dar că e ceva rău să fii preocupat de averea materială şi că trebuie să se renunţe la prosperitatea materială – voi declaraţi că idealurile jefuitorilor sunt nobile, dar că pe ei nu îi interesează, în timp ce pe voi, da; că scopul vostru în a lupta contra jefuitorilor este doar de a le îndeplini ţelurile, pe care ei nu le pot îndeplini, dar voi puteţi; şi că modalitatea de a lupta contra lor este aceea de a-i fenta şi de a vă risipi averile.

Apoi vă miraţi din ce cauză copiii voştri se alătură bătăuşilor Poporului sau devin delincvenţi pe jumătate nebuni, vă miraţi din ce motiv cuceririle jefuitorilor continuă să se strecoare din ce în ce mai

aproape de uşile voastre – şi daţi vina pe stupiditatea umană, declarând că masele sunt insensibile la raţiune.

Voi ştergeţi spectacolul deschis, public al luptei jefuitorilor împotriva minţii, şi faptul că cele mai sângeroase orori ale lor sunt declanşate spre a pedepsi crima de a gândi. Voi ştergeţi faptul că cei mai mulţi mistici ai muşchilor au început ca mistici ai spiritului, că ei se schimbă dintr-o extremă în alta, că oamenii pe care voi îi numiţi materialişti şi spirituali sunt de fapt doar cele două jumătăţi ale aceluiaşi uman disecat, într-o eternă căutare a desăvârşirii, dar căutând-o prin balansul de la distrugerea cărnii la distrugerea sufletului şi viceversa – că ei fug tot timpul din colegiile voastre către curţile cu sclavi ale Europei, către o prăbuşire deschisă în noroiul mistic al Indiei, căutând orice refugiu care să-i salveze de realitate, orice formă de a evada din minte.

Voi ştergeţi acest lucru şi vă agăţaţi de ipocrizia „credinţei” spre a şterge cunoaşterea că jefuitorii vă sufocă prin codul vostru moral – că jefuitorii sunt profesioniştii finali şi consecvenţi ai moralităţii căreia vă supuneţi parţial, şi din care parţial evadaţi – că ei o practică în singura modalitate în care poate fi practicată – transformând pământul într-un cuptor de sacrificiu – că moralitatea voastră vă interzice să vă opuneţi lor în singurul fel în care li se poate face opoziţie: refuzând să deveniţi nişte animale de sacrificiu şi afirmându-vă cu mândrie dreptul vostru de a exista – că spre a lupta cu ei până la capăt şi cu deplină rectitudine, trebuie să vă respingeţi moralitatea. O ştergeţi, pentru că stima voastră de sine este legată de acel „altruism” mistic pe care nu l-aţi posedat sau practicat vreodată, dar aţi petrecut atât de mulţi ani pretinzând a-l poseda încât gândul de a-l denunţa vă umple de groază. Nicio valoare nu este mai înaltă decât stima de sine, dar voi aţi investit-o în titluri de proprietate măsluite – iar acum moralitatea voastră v-a prins într-o capcană în care sunteţi siliţi să vă protejaţi stima de sine luptând pentru crezul autodistrugerii. Cumplita ironie este la adresa voastră: acea nevoie de stimă de sine, pe care sunteţi incapabili s-o explicaţi sau s-o definiţi, aparţine moralităţii mele, nu a voastre; este simbolul obiectiv al codului meu, este dovada mea dinlăuntrul propriului vostru suflet.

Printr-o senzaţie pe care nu a învăţat s-o identifice, pe care a obţinut-o din prima conştientizare a existenţei, de la descoperirea că el trebuie să facă alegeri, omul ştie că nevoia lui disperată de stimă de sine reprezintă o problemă de viaţă şi moarte. În calitate de fiinţă cu conştiinţă voliţională, el ştie că trebuie să-şi cunoască propria valoare pentru a-şi menţine viaţa. El ştie că trebuie să aibă dreptate; a greşi în acţiune înseamnă pericol pentru viaţa sa; a greşi în persoană, a fi rău, înseamnă a fi neadecvat pentru existenţă.

Fiecare act din viaţa omului trebuie să fie deliberat; simplul act de

a-şi obţine şi de a-şi mânca hrana implică faptul că persoana pe care el o menţine merită să fie menţinută; fiecare plăcere de care el caută să aibă parte presupune că persoana care caută merită să găsească încântare.

El nu are nicio alegere legată de nevoia sa de stimă de sine, singura sa alegere este norma prin care o măsoară. Iar el săvârşeşte eroarea fatală atunci când comută acest aparat de măsură care îi protejează viaţa în serviciul propriei sale distrugeri, când alege o normă care contrazice existenţa şi îi pune stima de sine pe o poziţie contrară realităţii.

Fiecare formă de dubiu despre sine lipsit de cauză, fiecare sentiment de inferioritate este, de fapt, teama ascunsă a omului de incapacitatea sa de a avea a face cu existenţa. Dar cu cât e mai mare groaza sa, cu atât mai aprig se agaţă el de doctrinele ucigaşe care l-au sufocat. Niciun om nu poate supravieţui momentului în care se pronunţă pe sine incorigibil rău; dacă ar face acest lucru, următorul său moment îl constituie nebunia sau sinuciderea. Spre a scăpa de această situaţie – dacă a ales o normă iraţională – el va simula, va evada, va şterge; se va înşela singur în privinţa realităţii, a existenţei, a fericirii, a minţii; şi în cele din urmă se va înşela singur în privinţa stimei de sine, luptându-se să menţină iluzia ei, spre a nu risca să descopere lipsa ei. A-ţi fie frică să te confrunţi cu o problemă înseamnă a crede că ceea ce e mai rău e adevărat.

Nu indiferent ce crimă aţi comis vreodată este cea care vă infectează sufletul cu o vinovăţie permanentă, nici vreunul dintre eşecurile, greşelile sau defectele voastre, ci ştergerea prin care încercaţi să scăpaţi de ele – nu e vorba de niciun fel de Păcat Originar sau vreo neştiută deficienţă prenatală, ci de cunoaşterea şi faptul absenţei voastre fundamentale, al suspendării minţii voastre, al refuzului de a gândi.

Frica şi vinovăţia reprezintă emoţiile cronice, ele sunt reale şi voi chiar le meritaţi, dar ele provin nu din raţiunile superficiale pe care le inventaţi spre a le deghiza cauza, nu din „egoismul” vostru, din slăbiciune sau ignoranţă, ci dintr-o ameninţare fundamentală a existenţei voastre: frica, pentru că v-aţi abandonat arma de supravieţuire, de vinovăţie, pentru că ştiţi că aţi făcut acest lucru cu intenţie.

Sinele pe care l-aţi trădat este mintea voastră; stima de sine este încrederea în puterea personală de gândire. Ego-ul pe care îl căutaţi, acel „tu” esenţial pe care nu îl puteţi exprima sau defini, nu îl constituie emoţiile sau visele voastre inarticulate, ci intelectul vostru, acel judecător al tribunalului vostru suprem pe care l-aţi pus sub acuzare ca să fie târât la cheremul oricărui avocat chiţibuşar pe care îl descrieţi drept „senzaţie”. Apoi vă târâţi printr-o noapte realizată prin

sine, într-o disperată căutare a unui foc fără nume, puşi în mişcare de o viziune care păleşte a unor zori pe care i-aţi văzut şi i-aţi pierdut.

Observaţi persistenţa, în mitologiile omenirii, a legendei despre paradisul pe care l-au avut odată oamenii, cetatea Atlantida sau Grădina Raiului ori vreun regat al perfecţiunii, întotdeauna în trecutul nostru.

Baza acelei legende există nu în trecutul rasei, ci în trecutul fiecărui om. Încă păstraţi o senzaţie – nu aşa de fermă precum o amintire, ci difuză asemenea unei dureri de dor disperat – că undeva în anii de început ai copilăriei voastre, înainte de a fi învăţat să vă supuneţi groazei neraţiunii, să o absorbiţi şi să vă îndoiţi de valoarea minţii voastre, aţi cunoscut o radioasă stare de existenţă, aţi cunoscut independenţa unei conştiinţe raţionale stând faţă în faţă cu un univers deschis. Acesta e paradisul pe care l-aţi pierdut, pe care îl căutaţi – care vă stă la dispoziţie.

Unii dintre voi nu vor şti niciodată cine este John Galt. Dar aceia dintre voi care aţi cunoscut un singur moment de iubire pentru existenţă şi de mândrie de a fi vrednicul ei iubit, un moment în care să priviţi pământul acesta şi să vă lăsaţi privirea să fie aprobarea lui, aţi cunoscut starea de a fi om, iar eu – eu sunt omul care ştia ce anume a făcut posibil acest lucru şi care a ales sistematic să practice şi să fie ceea ce voi practicaserăţi şi fuseserăţi în acel singular moment.

Vouă vă aparţine acea alegere. Acea alegere – faptul de a vă dedica celui mai elevat potenţial al vostru – este făcută acceptând că cel mai nobil act pe care l-aţi săvârşit este actul minţii voastre în procesul de a pricepe că doi şi cu doi fac patru.

Indiferent cine sunteţi – voi care sunteţi singuri cu cuvintele mele în acest moment, neavând nimic altceva care să vă ajute să înţelegeţi decât onestitatea – alegerea de a fi o fiinţă omenească continuă să fie deschisă, dar preţul este de a începe de la zero, de a sta gol în faţa realităţii şi, inversând o greşeală istorică, de a declara: sunt, deci voi gândi.

Acceptaţi faptul irevocabil că viaţa voastră depinde de mintea voastră. Admiteţi că întreaga voastră luptă, îndoielile, simulările, evadările voastre constituie o căutare disperată de a scăpa de responsabilitatea unei conştiinţe voliţionale – o căutare a cunoaşterii automate, a acţiunii instinctive, a certitudinii intuitive – şi, cu toate că voi denumeaţi acest lucru dorul de o stare a unui înger, ceea ce căutaţi voi era starea unui animal.

Acceptaţi, ca ideal moral, sarcina de a deveni un om.

Să nu spuneţi că vă e frică să aveţi încredere în mintea voastră pentru că ştiţi atât de puţine lucruri. Sunteţi mai în siguranţă predându-vă misticilor şi îndepărtând puţinul pe care îl cunoaşteţi?

Trăiţi şi acţionaţi în cadrul limitelor cunoaşterii voastre şi continuaţi extinderea ei până la limita vieţii voastre. Răscumpăraţi-vă mintea de la casa de amanet a autorităţii. Acceptaţi faptul că nu sunteţi omniscienţi – că mintea voastră este supusă greşelii, dar faptul de a deveni fără minte nu vă va face infailibili – că o eroare făcută pe cont propriu e mai sigură decât zece adevăruri acceptate pe baza credinţei, pentru că prima vă conferă mijloacele de a o corecta, dar celelalte vă distrug capacitatea de a discerne adevărul de eroare. În locul visului vostru legat de un automat omniscient, acceptaţi faptul că orice cunoaştere pe care o dobândeşte omul este realizată prin efort şi voinţă proprii, şi că acesta este semnul său distinctiv în univers, aceasta este natura sa, moralitatea sa, gloria sa.

Înlăturaţi acea nelimitată licenţă pentru rău care constă în a pretinde că omul e imperfect. Pe baza cărei norme îl osândiţi voi atunci când susţineţi acest lucru? Acceptaţi faptul că în tărâmul moralităţii doar perfecţiunea va fi suficientă. Dar perfecţiunea nu trebuie măsurată prin poruncile mistice de a practica imposibilul, iar statura voastră morală nu trebuie măsurată prin chestiuni care nu sunt deschise alegerii voastre. Omul are o singură alegere fundamentală: a gândi sau a nu gândi, iar aceasta reprezintă aparatul său de măsurat virtutea proprie. Perfecţiunea morală este o raţionalitate intactă – nu gradul inteligenţei voastre, ci întrebuinţarea deplină şi neprecupeţită a minţii voastre, nu gradul de întindere a cunoaşterii voastre, ci acceptarea raţiunii drept absolut.

Învăţaţi să distingeţi diferenţa între greşeli de cunoaştere şi încălcări ale moralităţii. O greşeală de cunoaştere nu este un defect moral, cu condiţia ca voi să doriţi a o corecta; doar un mistic va judeca fiinţele umane după norma unei omniscienţe imposibile, automate. Dar o încălcare a moralităţii constituie alegerea conştientă a unei acţiuni despre care ştiţi că e rea, sau o evaziune voluntară a cunoaşterii, o suspendare a vederii şi a gândului. Ceea ce nu ştiţi nu reprezintă o acuzaţie morală la adresa voastră; dar ceea ce refuzaţi să ştiţi constituie un cont de infamie care sporeşte în sufletul vostru. Gândiţi-vă şi la greşelile de „cunoaştere”; nu iertaţi sau acceptaţi nicio încălcare a moralităţii. Acordaţi beneficiul îndoielii celor care caută să ştie; dar trataţi ca pe nişte potenţiali ucigaşi acele specimene de insolentă depravare care vă cer câte ceva, anunţând că nu au şi nu caută motive, proclamând, ca o licenţă că ei „simt doar dacă” – sau cei care resping un argument irefutabil spunând: „E doar logic”, ceea ce înseamnă: „E doar realitate”. Singurul tărâm opus realităţii este tărâmul şi premisa morţii.

Acceptaţi faptul că realizarea fericirii voastre constituie singurul scop moral al vieţii voastre, şi că fericirea – nu durerea sau autoindulgenţa fără minte – reprezintă dovada integrităţii voastre

morale, având în vedere că este dovada şi rezultatul loialităţii voastre faţă de realizarea valorilor voastre.

Fericirea reprezenta responsabilitatea de care vă temeaţi, necesita genul de disciplină raţională pe care n-aţi preţuit-o suficient spre a o asuma – iar rîncezeala anxioasă a zilelor voastre este monumentul evaziunii voastre din cunoaşterea că nu există substitut moral pentru fericire, că nu există laş mai vrednic de dispreţ decât omul care a dezertat din bătălia pentru bucuria sa, temându-se să-şi afirme dreptul la existenţă, fiind lipsit de curajul şi loialitatea faţă de viaţă a unei păsări sau a unei flori ce tinde spre soare. Înlăturaţi zdrenţele protectoare ale acelui viciu pe care l-aţi numit virtute: umilinţa – deprindeţi a vă preţui pe voi înşivă, ceea ce înseamnă: a lupta pentru fericirea voastră – iar atunci când învăţaţi că mândria este suma tuturor virtuţilor, veţi învăţa să trăiţi ca nişte oameni.

Ca treaptă fundamentală a stimei de sine, învăţaţi să consideraţi drept marcă a unui canibal orice cerere de ajutor a unui om. A cere ajutor echivalează cu a pretinde că viaţa voastră este proprietatea lui – şi oricât de dezgustătoare ar fi această pretenţie, există ceva încă şi mai dezgustător: acceptarea voastră. Întrebaţi dacă se cuvine vreodată să ajuţi un om? Nu – dacă el pretinde acest lucru ca fiind dreptul lui sau ca o datorie morală pe care o ai faţă de el. Da – dacă aceasta este dorinţa voastră bazată pe propria voastră plăcere egoistă în evaluarea persoanei sale şi a luptei sale. A suferi ca atare nu constituie o valoare; doar lupta omului contra suferinţei este aşa ceva. Dacă alegeţi să ajutaţi un om care suferă, faceţi-o doar pe baza virtuţilor lui, a luptei sale spre a se vindeca, a palmaresului său raţional, sau a faptului că suferă nedrept; în acest caz acţiunea voastră constituie încă un comerţ, iar virtutea lui este plata pentru ajutorul vostru. Dar a ajuta un om care nu are virtuţi, a-l ajuta pe baza suferinţei lui ca atare, a-i accepta greşelile, nevoia, ca pe o pretenţie – înseamnă a accepta ipoteca unui zero pe valorile voastre. Un om care nu posedă virtuţi este o persoană care urăşte existenţa şi care acţionează pe baza premisei morţii; a-l ajuta înseamnă a aproba răul său şi a sprijini cariera sa de distrugere. Că e un cent pe care nu îl veţi pierde sau un zâmbet binevoitor pe care el nu l-a câştigat, un tribut pentru un zero constituie trădare faţă de viaţă şi faţă de toţi cei care se chinuie să o păstreze. Din astfel de centi şi de zâmbete a fost alcătuită lumea voastră.

Să nu spuneţi că moralitatea mea este prea dură pentru voi spre a o practica şi că vă e teamă de ea, aşa după cum vă e teamă de necunoscut. Indiferent ce fel de momente de viaţă aţi cunoscut, ele au fost trăite în conformitate cu valorile codului meu. Dar l-aţi sufocat, negat, trădat. Aţi sacrificat încontinuu virtuţile pentru viciile voastre, iar pe cei mai buni dintre oameni pentru cei mai răi. Priviţi în jur: ceea

ce aţi făcut societăţii, făcuseră mai întâi înăuntrul sufletului vostru; unul este imaginea celuilalt.

Această jalnică ruină, care este acum lumea voastră, reprezintă forma fizică a trădării pe care aţi comis-o faţă de valorile voastre, prietenii voştri, viitorul vostru, ţara voastră, voi înşivă.

Noi – cei pe care îi chemaţi voi acum, dar care nu vor mai răspunde – noi am trăit printre voi, dar nu aţi reuşit să ne cunoaşteţi, aţi refuzat să gândiţi şi să vedeţi ceea ce suntem. Nu aţi reuşit să recunoaşteţi motorul pe care l-am inventat – şi el a devenit, în lumea voastră, un morman de fier vechi. Nu aţi reuşit să recunoaşteţi eroul din sufletul vostru – şi nu aţi reuşit să mă cunoaşteţi atunci când am trecut pe lângă voi pe stradă. Atunci când aţi plâns de disperare pentru inaccesibilul spirit care simţeaţi că vă părăsise lumea, i-aţi dat numele meu, dar ceea ce chemaţi era propria voastră stimă de sine trădată. Nu veţi recăpăta pe unul fără celălalt.

Când nu aţi reuşit să daţi recunoaştere minţii omeneşti şi aţi încercat să conduceţi fiinţele umane prin forţă – cei care s-au supus nu se gândeau să se predea; cei care s-au predat erau oameni care nu se supun. Astfel, în lumea voastră, omul de geniu productiv s-a deghizat în playboy şi a devenit un distrugător de avere, alegând să-şi anihileze averea spre a nu o preda armelor. Astfel, gânditorul, omul de raţiune, şi-a asumat în lumea voastră rolul de pirat, spre a îşi apăra valorile prin forţă împotriva forţei voastre, în loc să se supună stăpânirii brutalităţii. Mă auziţi, Francisco d'Anconia şi Ragnar Danneskjöld, primii mei prieteni, tovarăşii mei de luptă, tovarăşii mei proscrişi, în al căror nume şi în a căror onoare vorbesc?

Noi trei am început ceea ce închei eu acum. Noi trei am fost cei care s-au hotărât să răzbune această ţară şi să-i elibereze sufletul întemniţat. Această cea mai măreaţă dintre ţări a fost construită pe moralitatea mea – pe supremaţia sacră a dreptului omului de a exista – dar voi v-aţi temut să o admiteţi şi să trăiţi în conformitate cu ea. Aţi privit o realizare neegalată în istorie, i-aţi jefuit efectele şi i-aţi şters cauza. În prezenţa acelui monument în cinstea moralităţii omeneşti, care este o fabrică, o autostradă sau un pod – aţi osândit tot timpul această ţară ca fiind imorală, iar progresele sale ca fiind „lăcomie materială", aţi oferit tot timpul scuze pentru măreţia acestei ţări idolului foametei primordiale, idolului Europei decadente a unui cerşetor lepros, mistic.

Această ţară – produsul raţiunii – nu ar putea supravieţui pe baza moralităţii sacrificiului. Nu a fost construită de oameni care căutau autosacrificiul sau de oameni care căutau pomeni. Nu s-ar putea baza pe mistica sciziune care a divorţat sufletul omului de trupul său. Nu ar putea trăi conform doctrinei mistice care condamna acest pământ ca fiind rău şi pe cei care urmau pe pământ ca fiind depravaţi. De la

începuturile sale, această ţară a reprezentat o ameninţare pentru vechea regulă a misticilor. În strălucitoarea explozie de rachetă din tinereţea sa, această ţară a arătat unei lumi incredule ce măreţie este posibilă pentru om, ce fericire este posibilă pe pământ. Era ori una, ori alta: America sau misticii. Misticii ştiau acest lucru; voi nu. I-aţi lăsat să vă infecteze cu adorarea nevoii – iar această ţară a devenit un gigant ca trup, cu un pitic trândav pe post de suflet, în timp ce sufletul lui viu a fost izgonit în subteran spre a trudi şi a vă hrăni în tăcere, nenumit, neonorat, negat, sufletul şi eroul său: industriaşul. Mă auzi acum, Hank Rearden, cea mai măreaţă dintre victimele pe care le-am răzbunat?

Nici el, nici ceilalţi dintre noi nu ne vom întoarce până când nu va fi liber drumul spre a reconstrui această ţară – până când epava moralităţii de sacrificiu nu va fi înlăturată din cale. Sistemul politic al unei ţări se bazează pe codul său de moralitate. Vom reconstrui sistemul Americii pe premisele morale care constituiseră temelia ei, dar pe care le-aţi tratat ca pe pe o subterană vinovată, în evadarea voastră frenetică din conflictul dintre acea premisă şi moralitatea voastră mistică: premisa că omul constituie un scop în el însuşi, nu mijloacele către scopul altora, că viaţa, libertatea, fericirea sa îi aparţin prin drept inalienabil.

Voi, care aţi pierdut conceptul despre un drept, voi, care vă legănaţi în neputincioasă atitudine evazivă între pretenţia că drepturile constituie un dar de la Dumnezeu, un dar supranatural care trebuie luat pe bază de credinţă, şi pretenţia că drepturile reprezintă un dar al societăţii, care poate fi încălcat după capriciul ei arbitrar – sursa drepturilor omului nu este legea divină sau legea dată de Congres, ci legea identităţii. A este A – iar Omul este Om. Drepturile sunt condiţii de existenţă cerute de natura omului pentru supravieţuirea sa adecvată. Dacă omul va trăi pe pământ, este corect ca el să îşi folosească mintea, este corect să acţioneze pe baza judecăţii sale libere, este corect să lucreze pentru valorile sale şi să păstreze produsul muncii sale. Dacă viaţa pe pământ constituie scopul său, el are dreptul de a trăi ca fiinţă raţională: natura îi interzice iraţionalul. Orice grup, orice gaşcă, orice naţiune care încearcă să nege drepturile omului nu are dreptate, ceea ce înseamnă: este rău, ceea ce înseamnă: este anti-viaţă.

Drepturile constituie un concept moral – iar moralitatea este o problemă de alegere. Oamenii sunt liberi să aleagă supravieţuirea umană ca normă a moralei şi legilor lor, dar nu sunt liberi să scape din faptul că alternativa este o societate canibală, care există pentru o vreme devorându-i pe cei mai buni şi se prăbuşeşte asemenea unui corp canceros, în timp ce cel sănătos a fost mâncat de către cel bolnav, în timp ce cel raţional a fost consumat de către cel iraţional.

Atare a fost soarta societăţilor voastre în istorie, dar voi aţi eludat cunoaşterea cauzei. Mă aflu aici spre a afirma: agentul răzbunării a fost legea identităţii, de care nu puteţi scăpa. Aşa după cum omul nu poate trăi prin intermediul iraţionalului, la fel nu pot doi oameni, sau două mii, sau două miliarde. Aşa după cum omul nu poate reuşi sfidând realitatea, tot aşa nu poate o naţiune, sau o ţară, ori un glob. A este A. Restul este o problemă de timp, oferită de generozitatea victimelor.

Aşa după cum omul nu poate exista fără trupul său, la fel nu pot exista drepturi fără dreptul de a traduce drepturile cuiva în realitate – a gândi, a munci şi a păstra rezultatele – ceea ce înseamnă dreptul la proprietate. Misticii moderni ai muşchilor care vă oferă alternativa necinstită a „drepturilor omului" versus „drepturile de proprietate", ca şi cum unele pot exista fără celelalte, fac o ultimă şi grotescă încercare de a reînvia doctrina suflet versus trup. Doar o fantomă poate exista fără proprietate materială; doar un sclav poate lucra fără vreun drept la produsul efortului său. Doctrina că „drepturile omului" sunt superioare „drepturilor de proprietate" înseamnă pur şi simplu că nişte fiinţe umane au dreptul să le transforme în proprietate pe altele; având în vedere că cei competenţi nu au nimic de câştigat de pe urma celor incompetenţi, înseamnă dreptul celor incompetenţi de a-i deţine pe cei care sunt mai buni ca ei şi de a-i folosi drept vite de povară productive. Cel care consideră acest lucru ca fiind uman şi corect nu este îndreptăţit la titlul de „uman".

Sursa drepturilor de proprietate o constituie legea cauzalităţii. Toate proprietăţile şi toate formele de bogăţie sunt produse de mintea şi truda omenească. Aşa după cum nu poţi avea efect fără cauză, la fel nu poţi avea bogăţie fără sursa ei: fără inteligenţă. Nu poţi sili inteligenţa să lucreze: cei care sunt capabili să gândească nu vor munci sub constrângere; cei care vor face acest lucru nu vor produce mai mult decât preţul biciului de care e nevoie spre a-i ţine înrobiţi. Nu poţi obţine produsele unei minţi decât în condiţiile puse de proprietar, prin schimb şi prin acceptare voită. Orice altă politică a oamenilor faţă de proprietatea umană este politica unor criminali, indiferent de numărul lor. Criminalii sunt sălbatici care nu se gândesc la ziua de mâine şi mor de foame când nu mai găsesc prăzi – aşa cum muriţi voi de foame azi, voi, care aţi crezut că o crimă poate fi „practică" dacă guvernul vostru a decretat că furtul este legal şi rezistenţa la furt ilegală.

Singurul scop adecvat al unui guvern este acela de a proteja drepturile omului, ceea ce înseamnă: a-l proteja de violenţa fizică. Un guvern corespunzător e doar un poliţist care se comportă ca un agent al autoapărării omului şi, ca atare, poate recurge la forţă doar împotriva celor care iniţiază folosirea forţei. Singurele funcţiuni

specifice ale unui guvern sunt: poliţia, spre a te proteja de criminali; armata, spre a te proteja de invadatorii străini; şi tribunalele, spre a-ţi proteja proprietatea şi contractele de încălcări sau înşelăciune de către alţii, spre a aplana disputele prin reguli raţionale, în conformitate cu legea obiectivă. Dar un guvern care iniţiază întrebuinţarea forţei împotriva oamenilor care nu au forţat pe nimeni, folosirea constrângerii armate împotriva unor victime dezarmate, constituie o maşină infernală menită să anihileze moralitatea: un atare guvern inversează singurul său scop moral şi schimbă sensul de la rolul de protector la rolul de cel mai mortal inamic al omului, de la rolul de poliţist la rolul unui criminal investit cu dreptul de a exercita violenţa împotriva victimelor lipsite de dreptul la autoapărare. Un atare guvern substituie moralităţii următoarea regulă de comportament social: îi poţi face orice doreşti vecinului tău, cu condiţia ca gaşca ta să fie mai mare decât a lui.

Doar o brută, un nebun sau un evadator pot fi de acord să existe în aceşti termeni sau pot fi de acord să le acorde semenilor lor un cec negru în privinţa vieţii şi minţii sale, să accepte părerea că ceilalţi au dreptul de a dispune după plac de persoana sa, că voinţa majorităţii este omnipotentă, că forţa fizică a muşchilor şi a numerelor constituie un substitut pentru dreptate, realitate şi adevăr. Noi, oamenii minţii, noi, care suntem negustori, nu stăpâni sau sclavi, nu ne ocupăm cu cecuri negre şi nici nu le dăm. Noi nu trăim sau muncim cu vreo formă a nonobiectivului.

Atâta vreme cât oamenii, în era sălbăticiei, nu aveau niciun concept despre realitatea obiectivă şi credeau că natura fizică era stăpânită de capriciul unor neştiuţi demoni – nu erau posibile niciun gând, nicio ştiinţă, nicio producţie. Doar când oamenii au descoperit că natura este un absolut ferm, predictibil au fost în stare să se bazeze pe cunoaşterea lor, să-şi aleagă parcursul, să-şi planifice viitorul şi, încet, să se ridice din peşteră. Acum, voi aţi plasat industria modernă, cu imensa ei complexitate de precizie ştiinţifică, din nou în puterea neştiuţilor demoni – puterea nepredictibilă a capriciilor arbitrare ale micilor şi urâţilor birocraţi ascunşi. Un fermier nu va investi efortul unei veri întregi dacă nu este capabil să-şi calculeze şansele unei recolte. Dar voi vă aşteptaţi ca giganţii industriali – care planifică pe termene de zeci de ani, investesc în termene de generaţii şi iniţiază contracte pe 99 de ani – să continue a funcţiona şi a produce, fără a şti ce capriciu aleatoriu din ţeasta cărui funcţionar aleatoriu se va pogorî asupra lor în care moment spre a le distruge tot ceea ce au reuşit prin efort. Oamenii de rând şi cei care se ocupă cu munca fizică trăiesc şi fac planuri de pe o zi pe alta. Cu cât mintea e mai elevată, cu atât planul e cu bătaie mai lungă. Un om a cărui viziune se extinde spre o cocioabă ar putea continua să construiască pe nisipurile

voastre mişcătoare, să înşface un profit rapid şi să o ia la goană. Un om care are viziunea unor zgârie-nori, nu. Şi nici nu va dedica zece ani de neclintit devotament sarcinii de a inventa un nou produs, atâta timp cât ştie că găştile de indivizi de crasă mediocritate jonglează cu legile împotriva lui, spre a-l lega, restricţiona şi sili să eşueze, dar dacă va lupta cu ei, se va trudi şi va reuşi, ei îi vor confisca răsplata şi invenţia.

Uitaţi-vă dincolo de dimensiunea momentului, voi, cei care vă plângeţi că vă e frică să concuraţi cu oameni cu o inteligenţă superioară, că mintea lor reprezintă o ameninţare la adresa modului în care îşi câştigă ei existenţa, că cei puternici nu le lasă nicio şansă celor slabi pe o piaţă a schimbului voluntar. Ce anume determină valoarea materială a muncii voastre? Nimic altceva decât efortul productiv al minţii voastre – dacă aţi trăi pe o insulă pustie. Cu cât e mai puţin eficientă gândirea creierului vostru, cu atât mai puţin vă va aduce truda voastră fizică – şi v-aţi putea petrece viaţa într-o singură rutină, culegând o precară recoltă sau vânând cu arc şi săgeţi, incapabili să gândiţi mai mult. Dar atunci când trăiţi într-o societate raţională, în care oamenii sunt liberi să facă schimburi între ei, primiţi un bonus incalculabil: valoarea materială a muncii voastre este determinată nu doar de efortul vostru, ci de efortul celor mai productive minţi care există în lumea din jurul vostru.

Atunci când munciţi într-o fabrică modernă, sunteţi plătiţi nu doar pentru munca voastră, ci pentru întregul geniu productiv care a făcut posibilă acea fabrică: pentru munca industriaşului care a construit-o, pentru munca investitorului care a economisit bani spre a-i risca pe ceva nemaiîncercat şi nou, pentru munca inginerului care a proiectat maşinăriile ale căror manete le împingeţi voi, pentru munca inventatorului care a creat produsul pe care vă petreceţi timpul făcându-l, pentru munca omului de ştiinţă care a descoperit legile ce au fost încorporate în fabricarea produsului, pentru munca filosofului care i-a învăţat pe oameni cum să gândească şi pe care vă petreceţi timpul denunţându-l.

Maşinăria, forma îngheţată a inteligenţei vii, constituie puterea care extinde potenţialul vieţii voastre sporind productivitatea timpului vostru. Dacă aţi fi lucrat ca fierar pe vremea Evului Mediu al misticilor, întreaga voastră capacitate de a câştiga ar consta într-o bară de fier produsă de mâinile voastre în zile întregi de efort. Câte tone de şine de cale ferată produceţi zilnic dacă lucraţi pentru Hank Rearden? Aţi cuteza să pretindeţi că mărimea salariului vostru a fost creată doar de munca voastră fizică şi că acele şine de cale ferată reprezintă produsul muşchilor voştri? Standardul de viaţă al acelui fierar reprezintă întreaga valoare a muşchilor voştri; restul este un cadou din partea lui Hank Rearden.

Fiecare om este liber să se înalţe cât de mult este capabil sau doreşte, însă doar gradul în care gândeşte determină gradul în care se va înălţa. Efortul fizic ca atare nu se poate extinde mai mult de durata momentului. Omul care nu face decât muncă fizică consumă valoarea materială – echivalentul propriei sale contribuţii la procesul de producţie – şi nu lasă nicio valoare suplimentară, nici pentru sine, nici pentru alţii. Dar omul care produce o idee în orice domeniu al străduinţei umane – omul care descoperă o nouă cunoaştere – este binefăcătorul permanent al umanităţii. Produsele materiale nu pot fi împărtăşite, ele aparţin unui consumator fundamental; doar valoarea unei idei poate fi împărtăşită unui număr nelimitat de oameni, făcându-i pe toţi cei care o împărtăşesc mai bogaţi fără sacrificiul sau pierderea cuiva, sporind capacitatea productivă a muncii pe care o prestează ei. Cel puternic prin intelect le transferă celor slabi valoarea propriului său timp, lăsându-i să lucreze în activităţi pe care le-a descoperit, în timp ce el îşi dedică timpul altor descoperiri. Acesta este un schimb cu avantaj reciproc; interesele minţii sunt unul şi acelaşi lucru, indiferent de gradul de inteligenţă, printre oameni care doresc să muncească şi nu caută sau nu aşteaptă ceea ce este câştigat pe nedrept.

Proporţional cu energia mentală pe care a cheltuit-o, omul care creează o nouă invenţie nu primeşte decât un mic procentaj al valorii sale în termeni de plată materială, indiferent de averea pe care o face, indiferent câte milioane câştigă. Dar omul care lucrează ca portar în fabrica ce produce acea invenţie primeşte o plată enormă raportat la efortul mental pe care îl solicită de la el slujba sa. Iar acelaşi lucru este adevărat despre toţi oamenii aflaţi între cele două situaţii, de la toate nivelurile de ambiţie şi capacitate.

Omul din vârful piramidei intelectuale contribuie cel mai mult la toţi cei de sub el, dar nu dobândeşte altceva decât plata materială, neprimind vreun bonus intelectual din partea celorlalţi spre a adăuga la valoarea timpului său. Omul de la limita de jos care, lăsat pe cont propriu, ar muri de foame în neputincioasa sa incompetenţă nu contribuie cu nimic la cei de deasupra lui, dar primeşte bonusul tuturor creierilor lor. Atare este natura „competiţiei” între cei puternici şi cei slabi de intelect. Atare este modelul „exploatării” pentru care i-aţi osândit pe cei puternici.

Acesta era serviciul pe care vi-l dădusem şi eram bucuroşi şi doritori să-l dăm. Ce anume am cerut în schimb? Nimic altceva decât libertate. V-am cerut să ne lăsaţi liberi să funcţionăm – liberi să gândim şi să muncim aşa cum dorim – liberi să ne asumăm propriile riscuri şi să suportăm propriile pierderi – liberi să ne câştigăm propriile profituri şi să ne facem propriile averi – liberi să mizăm la risc pe raţionalitatea voastră, să supunem produsele noastre judecăţii

voastre în scopul unui comerţ voluntar, să ne bazăm pe valoarea obiectivă a muncii noastre şi pe capacitatea minţii voastre de a înţelege acest lucru – liberi să contăm pe inteligenţa şi cinstea voastră şi să nu avem de-a face decât cu mintea voastră.

Acesta era preţul pe care l-am cerut, pe care voi aţi hotărât să-l respingeţi ca fiind prea mare.

Voi aţi hotărât să socotiţi un lucru nedrept ca noi, care v-am tras cu greu din bordeiele voastre şi v-am oferit apartamente moderne, aparate de radio, filme şi maşini, să deţinem propriile noastre palate şi iahturi – aţi hotărât că aveţi dreptul la salariile voastre, dar că noi n-avem dreptul la profiturile noastre, că nu voiaţi ca noi să avem de-a face cu mintea voastră, ci, în schimb, cu arma voastră. Răspunsul nostru la aceasta a fost: „Să vă ia naiba!” Răspunsul nostru s-a adeverit. V-a luat naiba.

Nu v-aţi sinchisit să concuraţi din punctul de vedere al inteligenţei – concuraţi acum din punctul de vedere al brutalităţii. Nu v-aţi sinchisit să acceptaţi ca producţia de succes să câştige recompense – acum sunteţi într-o întrecere în care recompensele sunt câştigate de un jefuitor de succes. Aţi catalogat drept egoist şi crud faptul că oamenii ar trebui să ofere valoare în schimbul valorii – aţi întemeiat acum o societate neegoistă în care şantajul este oferit contra şantajului. Sistemul vostru este un război civil legal, în care oamenii se strâng unul într-altul, formând găşti şi se luptă pentru posesiunea legii, pe care o folosesc ca pe o bâtă împotriva rivalilor, până când o altă gaşcă le-o smulge din mână şi îi pocneşte cu ea la rândul lor, cu toţii protestând sonor că se află în slujba unui bine nespecificat al unui public nenumit. Aţi spus că nu vedeţi nicio diferenţă între puterea economică şi cea politică, între puterea banilor şi puterea armelor – nicio diferenţă între recompensă şi pedeapsă, nicio diferenţă între a cumpăra şi a a jefui, nicio diferenţă între plăcere şi frică, nicio diferenţă între viaţă şi moarte. Învăţaţi acum diferenţa.

Unii dintre voi ar putea invoca scuza ignoranţei, a unei minţi limitate şi a unei perspective limitate. Dar cei mai condamnaţi şi cei mai vinovaţi dintre voi sunt oamenii care aveau capacitatea de a şti, şi totuşi au ales să şteargă realitatea, oamenii care erau dispuşi să-şi vândă inteligenţa într-o cinică servitute faţă de forţă: rasa vrednică de dispreţ a acelor mistici care profesează o devoţiune faţă de un fel de „cunoaştere pură” – puritatea care constă în pretenţia lor că atare cunoaştere nu are scop practic pe acest pământ – care îşi rezervă logica pentru materia neînsufleţită – dar cred că subiectul de a avea a face cu oameni nu necesită şi nu merită vreo raţionalitate, care dispreţuiesc banii şi îşi vând sufletele în schimbul unui laborator furnizat prin jaf. Şi pentru că nu există „cunoaştere non-practică” sau vreun fel de acţiune „dezinteresată”, pentru că ei dispreţuiesc

folosirea ştiinţei lor în scopul şi profitul vieţii, ei îşi livrează ştiinţa în serviciul morţii, singurului scop practic pe care aceasta îl poate avea pentru jefuitori: pentru inventarea armelor de coerciţie şi de distrugere. Ei, intelectele care caută să scape de valorile morale, ele sunt condamnate pe acest pământ, ele au o vină dincolo de iertare. Mă auzi, domnule doctor Stadler?

Dar nu lui vreau să îi vorbesc. Le vorbesc celor dintre voi care şi-au mai păstrat o fărâmă de suveranitate în sufletul lor, nevândută şi neştampilată: 'la ordinul celorlalţi'. Dacă, în haosul motivelor care v-au făcut să ascultaţi la radio în seara asta s-a aflat o dorinţă onestă, raţională de a afla ce anume se întâmplă cu lumea, voi sunteţi oamenii cărora am vrut să mă adresez. În conformitate cu regulile şi termenii codului meu, datorăm o afirmaţie raţională celor pe care îi preocupă acest lucru şi care fac un efort de a şti. Nu sunt preocupat de cei care fac un efort spre a nu reuşi să mă înţeleagă.

Le vorbesc celor care doresc să trăiască şi să recupereze onoarea sufletului lor. Acum, că ştiţi adevărul despre lumea voastră, încetaţi a-i mai sprijini pe cei care vă distrug. Răul lumii nu este făcut posibil de nimic altceva decât de aprobarea pe care i-o daţi. Retrageţi această aprobare. Nu încercaţi să supravieţuiţi în condiţiile impuse de inamicii voştri sau să învingeţi la un joc în care ei sunt cei care fac regulile. Nu căutaţi favoarea celor care v-au înrobit, nu cerşiţi de pomană de la cei care v-au jefuit, indiferent dacă e vorba de subvenţii, împrumuturi sau slujbe, nu vă alăturaţi echipei lor pentru a compensa ceea ce au luat ajutându-i să vă jefuiască vecinii.

Nu poţi spera să îţi menţii viaţa acceptând mită pentru a trece cu vederea distrugerea ta. Nu luptaţi pentru profit, succes sau securitate cu preţul unui zălog asupra dreptului tău de a exista. Un atare zălog nu poate fi plătit complet; cu cât le plăteşti mai mult, cu atât mai mult vor pretinde; cu cât sunt mai mari valorile pe care le cauţi sau le dobândeşti, cu atât mai neputincios şi vulnerabil devii. Ei posedă un sistem de şantaj menit să vă însângereze, nu prin intermediul păcatelor voastre, ci prin intermediul iubirii voastre faţă de existenţă.

Nu încercaţi să vă înălţaţi pe baza termenilor impuşi de jefuitori şi nici să urcaţi o scară în timp ce ei ţin frânghiile. Nu lăsaţi ca mâinile lor să atingă singura forţă care îi ţine la putere: ambiţia voastră de a trăi. Intraţi în grevă – în felul în care am făcut eu. Folosiţi-vă în particular mintea şi deprinderile, extindeţi-vă cunoaşterea, dezvoltaţi-vă capacitatea, dar nu împărtăşiţi cu ceilalţi realizările voastre. Nu încercaţi să faceţi avere cu un jefuitor în cârca voastră. Staţi pe treapta cea mai de jos a scării lor, nu câştigaţi mai mult decât limita de supravieţuire, nu faceţi bani în plus spre a sprijini starea socială a jefuitorilor. Având în vedere că sunteţi prizonieri, purtaţi-vă ca prizonierii, nu-i ajutaţi să pretindă că sunteţi liberi. Fiţi duşmanul

tăcut, incoruptibil, de care se tem. Atunci când vă forţează – supuneţi-vă – dar nu vă oferiţi. Să nu vă oferiţi nici măcar cu un pas în direcţia lor, sau cu o dorinţă, sau cu o rugăminte ori cu un scop.

Nu ajutaţi un spărgător de case să pretindă că se comportă ca prietenul şi binefăcătorul vostru. Nu vă ajutaţi temnicerii să pretindă că închisoarea lor constituie starea voastră naturală de existenţă. Nu îi ajutaţi să falsifice realitatea. Acea falsificare reprezintă singurul baraj care le ţine groaza secretă, groaza de a şti că nu sunt adecvaţi pentru existenţă; daţi-l la o parte şi lăsaţi-i să se înece; aprobarea voastră este singurul lor colac de salvare.

Dacă găsiţi o şansă de a dispărea în vreun loc sălbatic, unde să nu vă poată găsi, faceţi acest lucru, dar să nu duceţi o existenţă de bandiţi ori să creaţi o bandă care să concureze cu escrocheriile lor; construiţi-vă o viaţă productivă proprie împreună cu cei care vă acceptă codul moral şi care sunt dispuşi să se lupte pentru o existenţă umană. Nu aveţi nicio şansă să învingeţi pe baza Moralităţii Morţii sau prin codul de credinţă şi forţă; înălţaţi o normă la care cei cinstiţi se vor îndrepta: norma Vieţii şi a Raţiunii.

Purtaţi-vă ca nişte fiinţe raţionale şi fixaţi-vă scopul de a deveni un punct de întâlnire pentru toţi cei care sunt lihniţi după o voce a integrităţii – acţionaţi pe baza valorilor voastre raţionale, indiferent dacă sunteţi singuri în mijlocul duşmanilor voştri sau împreună cu câţiva dintre aleşii voştri prieteni, ori ca întemeietori ai unei modeste comunităţi la frontiera renaşterii omenirii.

Atunci când statul jefuitorilor se prăbuşeşte, lipsit de cei mai buni dintre sclavii lui, atunci când cade la un nivel de haos neputincios, asemenea naţiunilor dominate de misticism ale Orientului şi se dizolvă în bande de jaf care se luptă spre a se jefui unele pe altele – atunci când avocaţii moralităţii sacrificiului pier împreună cu idealul lor final – atunci, în acea zi, ne vom întoarce.

Vom deschide celor care merită să intre porţile oraşului nostru, un oraş de hornuri de fum, conducte, livezi, pieţe şi case nepângărite.

Ne vom comporta ca punct de întâlnire pentru avanposturile ascunse pe care le veţi construi. Cu semnul dolarului în calitate de simbol al nostru – semnul liberului schimb şi al minţilor libere – vom începe să revendicăm încă o dată această ţară de la neputincioşii sălbatici care nu i-au descoperit niciodată natura, înţelesul, splendoarea. Cei care aleg să ni se alăture ni se vor alătura; cei care nu aleg nu vor avea puterea de a ne opri; hoardele de sălbatici nu au fost niciodată un obstacol pentru oamenii care au purtat stindardul minţii.

Atunci această ţară va deveni din nou un refugiu pentru o specie pe cale de dispariţie: fiinţa raţională. Sistemul politic pe care îl vom construi este conţinut într-o singură premisă morală: niciun om nu

poate obţine vreo valoare de la alţii prin recurgerea la forţa fizică. Fiecare om va sta în picioare sau va cădea, va trăi sau va muri prin propria judecată raţională. Dacă el nu reuşeşte să folosească acest lucru şi cade, el va constitui singura sa victimă. Dacă îi e teamă că judecata lui este inadecvată, nu i se va da un pistol spre a o îmbunătăţi. Dacă preferă să-şi corecteze greşelile în timp, el va avea exemplul neobstrucţionat al celor mai buni decât el, spre a-i servi drept ghid în a învăţa să gândească; dar se va pune capăt infamiei de a plăti cu viaţa cuiva pentru greşelile altuia.

În acea lume, veţi fi în stare să vă treziţi de dimineaţă cu starea de spirit pe care aţi cunoscut-o în copilărie: acea stare de spirit plină de nerăbdare, aventură şi siguranţă care provine din faptul de a avea a face cu un univers raţional. Niciunui copil nu îi este frică de natură; frica voastră de oameni este cea care va dispărea, frica ce v-a oprit din creştere sufletul, frica pe care aţi dobândit-o în întâlnirile timpurii cu incomprehensibilul, neprevizibilul, contradictoriul, arbitrariul ascunsul, simulatul, iraţionalul din om. Veţi trăi într-o lume de fiinţe responsabile, care trăiesc într-o lume de fiinţe responsabile, care vor fi la fel de coerente şi solide ca şi adevărul; garanţia caracterului lor va fi un sistem de existenţă în care realitatea obiectivă constituie norma şi judecătorul. Virtuţilor voastre li se va oferi protecţie, nu şi viciilor şi slăbiciunilor voastre. Fiecare şansă va fi deschisă pentru binele vostru, nu va fi oferită niciuna pentru răul vostru. Ceea ce veţi primi de la oameni nu va fi pomană, milă, compasiune sau iertarea păcatelor, ci o singură valoare: dreptatea. Iar când veţi privi la oameni sau la voi înşivă, veţi simţi nu dezgust, suspiciune şi vinovăţie, ci o singură constantă: respect.

Acesta este viitorul pe care sunteţi capabili să-l câştigaţi. Necesită o luptă; la fel ca oricare valoare umană. Întreaga viaţă constituie o luptă cu un scop, iar singura voastră alegere este alegerea unui ţel. Vreţi să continuaţi bătălia prezentului vostru sau vreţi să luptaţi pentru lumea mea? Vreţi să continuaţi o luptă care constă în a te agăţa de proeminenţe precare într-o coborâre către abis, o luptă în care greutăţile pe care le suportaţi sunt ireversibile şi victoriile pe care le repurtaţi vă duc mai aproape de distrugere? Sau vreţi să începeţi o luptă care constă în a te ridica de pe o proeminenţă pe alta, într-un urcuş ferm către vârf, o luptă în care greutăţile constituie investiţii în viitorul vostru, iar victoriile vă aduc în mod ireversibil mai aproape de lumea idealului vostru moral şi, dacă aţi muri fără a ajunge la lumina deplină a soarelui, veţi muri pe un nivel atins de razele sale? Aceasta este alegerea care vă stă în faţă. Fie ca mintea şi iubirea voastră pentru existenţă să decidă.

Ultimele mele cuvinte vor fi adresate acelor eroi care ar mai putea încă fi ascunşi prin lume, cei care sunt ţinuţi prizonieri, nu prin

evadările lor, ci prin virtuţile şi curajul lor disperat. Fraţii mei întru spirit, verificaţi-vă virtuţile şi natura inamicilor pe care îi slujiţi. Cei care vă distrug vă ţin prin intermediul rezistenţei, generozităţii, inocenţei, iubirii voastre – rezistenţa care le cară poverile – generozitatea care răspunde la strigătele voastre de disperare – inocenţa care este incapabilă să conceapă răul lor şi le conferă beneficiul îndoielii, refuzând să-i condamne fără a înţelege şi incapabilă să înţeleagă motive precum cele ale lor – iubirea, iubirea voastră de viaţă, care vă face să credeţi că ei sunt oameni şi că şi ei o iubesc, de asemenea. Dar lumea de azi este lumea pe care au dorit-o; viaţa constituie obiectul urii lor. Lăsaţi-i în seama morţii pe care o adoră. În numele magnificului vostru devotament faţă de acest pământ, lăsaţi-i, nu sleiţi măreţia sufletului vostru spre realizarea triumfului răului sufletului lor. Mă auzi… iubirea mea?

În numele a ceea ce este mai bun în voi, nu sacrificaţi această lume celor care sunt ceea ce este mai rău în ea. În numele valorilor care vă ţin în viaţă, nu lăsaţi viziunea voastră despre om să fie deformată de ceea ce e urât, laş, absurd în cei care nu au reuşit niciodată să merite acest nume. Nu vă pierdeţi cunoaşterea că starea adecvată a omului este o postură cu spatele drept, o minte intransingentă şi un pas care călătoreşte pe drumuri fără număr. Nu lăsaţi să vi se stingă focul, cu fiecare scânteie de neînlocuit, în mlaştinile neputincioase a ceea ce este aproximat, nu-tocmai, nu-încă, nicidecum.

Nu lăsaţi să piară eroul din sufletul vostru din cauza frustrării singuratice pentru viaţa pe care aţi fi meritat-o, dar pe care nu aţi fost în stare s-o dobândiţi. Verificaţi-vă drumul şi natura bătăliei. Lumea pe care aţi dorit-o poate fi câştigată, ea există, e reală, e posibilă, e a voastră.

Dar, pentru a o câştiga, este nevoie de totalul vostru devotament şi totala rupere de lumea trecutului vostru, de doctrina că omul este un animal de sacrificiu care există pentru plăcerea celorlalţi. Luptaţi-vă pentru valoarea voastră personală. Luptaţi-vă pentru virtutea mândriei voastre. Luptaţi-vă pentru esenţa a ceea ce reprezintă omul: pentru mintea sa raţională suverană. Luptaţi-vă pentru radioasa certitudine şi pentru absoluta rectitudine de a şti că Moralitatea Vieţii vă aparţine, la fel ca şi bătălia pentru orice realizare, orice valoare, orice grandoare, orice bunătate, orice bucurie care a existat vreodată pe acest pământ.

Veţi învinge atunci când sunteţi gata să pronunţaţi jurământul pe care l-am depus la începutul bătăliei mele – iar pentru cei care doresc să ştie ziua în care mă voi întoarce, îl voi repeta acum în auzul lumii: „Jur – pe viaţa mea şi pe iubirea pentru ea – că nu voi trăi niciodată de dragul altui om şi nici nu voi cere altui om să trăiască pentru mine”.

Capitolul VIII
Egoistul

— N-a fost ceva real, nu-i aşa? rosti domnul Thompson.

Stăteau în faţa aparatului de radio, când îi părăsi ultimul sunet al vocii lui Galt. Cât dură liniştea, nimeni nu se clinti; stătuseră, privind către aparat, ca şi cum ar fi aşteptat. Dar radioul era acum doar o cutie de lemn cu nişte butoane şi un rotocol de pânză întinsă pe un difuzor mut.

— Se pare că l-am auzit, spuse Tinky Holloway.

— N-aveam încotro, spuse Chick Morrison.

Domnul Thompson stătea pe o ladă. Pata palidă, lunguiaţă de la nivelul cotului său era faţa lui Wesley Mouch, care şedea pe jos. Mult îndărătul lor, asemenea unei insule în vastul semiîntuneric al studioului, sufrageria pregătită pentru transmisia lor stătea părăsită şi pe deplin luminată, un semicerc de fotolii goale sub un păienjeniş de microfoane moarte în bătaia reflectoarelor pe care nimeni nu avusese iniţiativa de a le stinge.

Ochii domnului Thompson se plimbau peste chipurile din jurul lui, ca şi cum ar fi căutat nişte vibraţii speciale cunoscute doar lui. Toţi ceilalţi încercau să facă acest lucru pe furiş, fiecare încercând să-i privească pe ceilalţi fără ca ei să-l surprindă făcând acest lucru.

— Vreau să ies de-aici! zbieră o tânără asistentă, brusc şi neadresându-se cuiva în particular.

— Stai acolo! rosti sec domnul Thompson.

Sunetul propriului său ordin şi sughiţul-geamăt al figurii imobilizate undeva în întuneric părură a-l ajuta să-şi recapete o versiune familiară a realităţii. Capul său se ridică cu doi centimetri mai sus de pe umeri.

— Cine-a permis să se-ntâm… începu el pe un ton ridicat, dar se opri; vibraţiile pe care le captă erau panica periculoasă a celui încolţit.

— Ce părere aveţi? întrebă el, în schimb.

Niciun răspuns.

— Ei bine?

Aşteptă.

— Cineva să spună ceva!

— Nu trebuie să credem chestia asta, nu-i aşa? strigă James Taggart, împingându-şi faţa către domnul Thompson, într-o manieră care constituia aproape o ameninţare.

— Nu-i aşa?

Chipul lui Taggart era desfigurat; trăsăturile lui păreau fără formă; o mustaţă de mici broboane strălucea între nas şi gură.

— Taci, rosti domnul Thompson nesigur, trăgându-se puţin de lângă el.

— Nu trebuie să credem chestia asta! Glasul lui Taggart avea sunetul plat, insistent, al unui efort de a menţine o transă. Nimeni n-a mai spus chestia asta până acum! E doar un singur om! Nu trebuie să credem chestia asta!

— Uşurel, zise domnul Thompson.

— De ce-i el atât de sigur că are dreptate? Cine e el ca să se pună împotriva unei lumi întregi, împotriva a tot ceea ce s-a spus de secole întregi încoace? Cine e el ca să ştie? Nimeni nu poate fi sigur! Nimeni nu poate şti ce anume e corect! Nu există aşa ceva!

— Gura! urlă domnul Thompson. Tu-ncerci să...

Detunătura care îl opri era un marş militar care se auzi brusc din aparatul de radio – marşul militar întrerupt cu trei ore în urmă, debitat de scrâşnetele familiare ale unei înregistrări de studio. Le trebuiră câteva secunde pline de uluire spre a înţelege, în timp ce acordurile vesele, bubuitoare băteau pasul de defilare sfidând tăcerea, părând irelevante la modul grotesc, asemenea voioşiei unui oligofren. Directorul de programe al radioului se supunea orbeşte absolutului că nicio secundă de emisie nu trebuia lăsată goală.

— Spuneţi-le să termine! strigă Wesley Mouch, sărind în picioare. Va face publicul să creadă că noi am autorizat discursul ăla!

— Prostul naibii! strigă domnul Thompson. Ai vrea mai degrabă ca publicul să creadă că nu l-am autorizat?

Mouch se opri imediat, iar ochii lui priviră către domnul Thompson plini de aprecierea cu care se uită un amator la un maestru.

— Emisiuni ca de obicei! ordonă domnul Thompson. Spuneţi-le să continue cu emisiunile programate la ora asta! Fără anunţuri speciale, fără explicaţii! Spuneţi-le să continue ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat!

Vreo şase condiţionatori morali de-ai lui Chick Morrison se năpustiră către telefoane.

— Închideţi-le gura comentatorilor! Nu-i lăsaţi să comenteze! Trimiteţi vorbă fiecărui post de radio din ţară! Lăsaţi publicul să-şi pună întrebări! Să nu le treacă prin cap că suntem îngrijoraţi! Să nu creadă că e ceva important!

— Nu! ţipă Eugene Lawson. Nu, nu, nu! Nu putem să le dăm oamenilor impresia că susţinem discursul ăla! E oribil, oribil, oribil!

Lawson nu era în lacrimi, dar vocea sa avea acel sunet nedemn al unui adult care suspină, plin de neputincioasă furie.

— Cine-a vorbit despre susţinere? replică sec domnul Thompson.

— E ceva oribil! E ceva imoral! E ceva egoist, lipsit de inimă, nemilos! E cel mai răutăcios discurs ţinut vreodată! O să... o să-i facă pe oameni să ceară să fie fericiţi!

— E doar un discurs, zise domnul Thompson, nu foarte ferm.

— Mie mi se pare, rosti Chick Morrison, încercând să aibă un glas

îndatoritor, că oamenilor cu o natură spirituală mai nobilă, înţelegeţi ce vreau să spun, oamenilor cu... cu... ei bine, cu intuiţie mistică – făcu o pauză, ca şi cum ar fi aşteptat să fie pălmuit, dar nimeni nu se clinti, aşa încât repetă ferm – da, cu intuiţie mistică, n-o să le placă acel discurs. În definitiv, logica nu e totul.

— Muncitorilor n-o să le placă, zise Tinky Holloway, puţin mai îndatoritor. Nu părea prietenul clasei muncitoare.

— Femeilor ţării n-o să le placă, declară Ma Chambers. Este, cred eu, un lucru demonstrat că femeilor nu le plac chestiile legate de minte. Femeile au sentimente mai fine. Puteţi conta pe femei.

— Puteţi conta pe oamenii de ştiinţă, spuse doctorul Simon Pritchett.

Erau, cu toţii, brusc nerăbdători să vorbească, ca şi cum găsiseră un subiect pe care îl puteau aborda cu siguranţă.

— Oamenii de ştiinţă au altceva mai bun de făcut decât să creadă în raţiune. El nu e prietenul oamenilor de ştiinţă.

— Nu e prietenul nimănui, rosti Wesley Mouch, recâştigând o umbră de încredere când îşi dădu brusc seama, poate doar al marilor industriaşi.

— Nu! strigă domnul Mowen îngrozit. Nu! Nu ne acuzaţi pe noi! Nu spuneţi aşa ceva! Nu voi accepta să spuneţi aşa ceva!

— Ce anume?

— Că... că... că cineva e prietenul oamenilor de afaceri!

— Hai să nu facem agitaţie în legătură cu discursul acela! spuse doctorul Floyd Ferris.

— A fost prea intelectual. Mult prea intelectual pentru omul de rând. N-o să aibă niciun efect. Oamenii sunt prea proşti ca să-l înţeleagă.

— Mda, spuse Mouch optimist, aşa-i.

— În primul rând, zise doctorul Ferris, încurajat, oamenii nu pot gândi. În al doilea rând, ei nu vor să gândească.

— În al treilea rând, rosti Fred Kinnan, ei nu vor să moară de foame. Şi ce anume propuneţi să facem în privinţa asta?

Era ca şi cum pronunţase întrebarea pe care toate declaraţiile de mai devreme încercaseră s-o prevină. Nu-i răspunse nimeni, dar capetele se înfundară uşor între umeri, iar feţele se apropiară uşor unele de altele, asemenea unui mic ciorchine sub greutatea spaţiului gol al studioului. Marşul militar bubuia în mijlocul tăcerii cu veselia inflexibilă a unei hârci care rânjeşte.

— Opriţi-l! urlă Thompson, arătând cu mâna către radio. Opriţi naibii chestia aia!

Cineva îi dădu ascultare. Dar tăcerea bruscă era şi mai rea.

— Ei bine? rosti domnul Thompson într-un târziu, ridicându-şi ochii în sus către Fred Kinnan fără nicio tragere de inimă. Ce crezi c-ar

trebui să facem?

— Cine, eu? chicoti Kinnan. Eu nu mă ocup de treaba asta.

Domnul Thompson îşi pocni genunchiul cu palma.

— Spune ceva – ordonă el, dar văzând că Kinnan făcuse stânga-mprejur, adăugă: Cineva să spună ceva!

Nu existară voluntari.

— Ce ne facem? urlă el, ştiind că omul care ar răspunde la întrebare ar fi, după aceea, cel care va avea puterea.

— Ce ne vom face? Nu poate nimeni să-mi spună ce-i de făcut?

— Pot eu!

Era o voce de femeie, dar avea calitatea vocii pe care o auziseră la radio. Întoarseră capul către Dagny înainte ca ea să aibă timp să înainteze din întuneric către grup. În timp ce se apropia, chipul ei îi înfricoşă – pentru că era lipsit de frică.

— Pot eu, spuse ea, adresându-se domnului Thompson. Trebuie să renunţaţi.

— Să renunţ?

— Sunteţi terminaţi. Nu vedeţi că sunteţi terminaţi? Ce anume vă mai trebuie, după ceea ce aţi auzit? Renunţaţi şi daţi-vă la o parte. Lăsaţi-i pe oameni să existe liberi.

El o privea, fără a obiecta sau a se clinti.

Ea continuă:

— Sunteţi încă vii, folosiţi un limbaj omenesc, căutaţi răspunsuri, contaţi pe raţiune – continuaţi să contaţi pe raţiune, lua-v-ar naiba! Sunteţi capabili să înţelegeţi. Nu-i cu putinţă să nu fi înţeles. Nu mai există pentru voi acum nimic de sperat, de dorit, de câştigat sau de înşfăcat. În faţă nu mai e nimic altceva decât distrugere, a lumii şi a voastră personal. Renunţaţi şi plecaţi.

Ascultau atenţi, dar ca şi cum n-ar fi auzit cuvintele ei, ca şi cum s-ar fi agăţat orbeşte de o calitate pe care doar ea, dintre ei, o poseda: calitatea de a fi vie. Sub mânioasa violenţă a vocii ei, exista sunetul unui râs exultant, faţa ei era înălţată, ochii ei păreau a saluta un spectacol aflat la o distanţă incalculabilă, aşa încât peticul strălucitor de pe fruntea ei nu părea reflexia unui reflector de studio, ci a unui răsărit de soare.

— Vreţi să trăiţi, nu-i aşa? Daţi-vă la o parte, dacă vreţi o şansă. Lăsaţi-i pe cei care pot să preia conducerea. El ştie ce-i de făcut. Voi nu. El este în stare să creeze mijloacele de supravieţuire omenească. Voi nu.

— N-o ascultaţi!

Era un strigăt de ură atât de sălbatic încât lumea se îndepărtă de doctorul Robert Stadler, ca şi cum ar fi dat glas a ceea ce era nemărturisit în ei. Chipul lui arăta aşa cum se temeau că arată chipurile lor în intimitatea întunericului.

— N-o ascultaţi! strigă el, evitând privirea ei, în vreme ce ochii ei se opriră asupra lui pentru un scurt moment, care începu ca şoc de uimire şi se termină ca un necrolog. Ori viaţa voastră, ori a lui!

— Taci, profesore, zise domnul Thompson, dându-l la o parte cu un gest al mâinii. Ochii domnului Thompson o urmăreau pe Dagny, ca şi cum în interiorul craniului său un gând se lupta să prindă formă.

— Ştiţi adevărul, cu toţii, rosti ea, la fel şi eu, la fel orice om care l-a auzit pe John Galt! Ce mai aşteptaţi? O dovadă? V-a dat-o. Adevăruri? Sunt de jur-împrejurul vostru. Câte cadavre vreţi să se adune înainte de a renunţa – la armele voastre, la puterea voastră, la controlul vostru şi la mizerabilul vostru crez altruist? Renunţaţi, dacă vreţi să trăiţi. Renunţaţi, dacă v-a mai rămas ceva în minte care să fie încă în stare să vrea ca fiinţele umane să rămână în viaţă pe acest pământ!

— Dar asta-i trădare! strigă Eugene Lawson. Vorbeşte de trădare, pur şi simplu!

— Stai, stai, spuse domnul Thompson. Nu trebuie să ajungem la extreme.

— Cum adică? întrebă Tinky Holoway.

— Dar… dar e cu siguranţă ceva scandalos? întrebă Chick Morrison.

— Nu sunteţi de acord cu ea, nu-i aşa? întrebă Wesley Mouch.

— Cine-a pomenit despre acord? rosti domnul Thompson, pe un ton surprinzător de placid. Nu fiţi nechibzuiţi. Nu fiţi nechibzuiţi, niciunul din voi. Nu-i nimic rău în a asculta o controversă, nu-i aşa?

— Genul ăsta de controversă? întrebă Wesley Mouch, arătând cu degetul de mai multe ori în direcţia lui Dagny.

— Orice gen, replică domnul Thompson placid. Nu trebuie să fim intoleranţi.

— Dar e trădare, ruină, lipsă de loialitate, egoism şi propagandă pentru afaceri pe picior mare!

— Oh, nu ştiu, zise domnul Thompson. Trebuie să avem o minte deschisă. Trebuie să avem consideraţie pentru punctul de vedere al fiecăruia. E posibil ca ea să aibă ceva acolo. El ştie ce-i de făcut. Trebuie să fim flexibili.

— Vreţi să spuneţi că intenţionaţi să vă retrageţi? icni Mouch.

— Hai să nu tragem concluzii pripite, rosti scurt domnul Thompson mânios. Dacă e un lucru pe care nu-l suport, e lumea care trage concluzii pripite. Iar alt lucru îl constituie intelectualii în turnul lor de fildeş care se cramponează de o teorie favorită şi nu au niciun sentiment al realităţii practice. Într-o perioadă ca asta, trebuie să fim, mai presus de orice, flexibili.

Văzu priviri uluite pe toate feţele din jurul său, pe a lui Dagny şi pe a celorlalţi, deşi nu din acelaşi motiv. Zâmbi, se ridică în picioare şi se întoarse către Dagny.

— Vă mulţumesc, domnişoară Taggart. Vă mulţumesc că aţi spus

ceea ce gândiţi. Asta vreau eu să ştiţi – că puteţi avea încredere în mine şi că-mi puteţi vorbi cu toată sinceritatea. Nu suntem duşmanii dumneavoastră, domnişoară Taggart. Nu-i luaţi în seamă pe băieţi – sunt supăraţi, dar or să revină cu picioarele pe pământ. Nu suntem duşmanii dumneavoastră, nici ai ţării. Desigur, am făcut greşeli, suntem doar oameni, dar încercăm să facem tot ce e mai bine pentru popor – adică, vreau să spun, pentru toată lumea – în aceste perioade dificile. Nu putem face judecăţi-fulger şi nu putem lua hotărâri foarte importante sub impulsul momentului, nu-i aşa? Trebuie să analizăm, să medităm asupra subiectului, să-l cântărim cu grijă. Vreau să ţineţi minte că nu suntem duşmanii nimănui – vă daţi seama de lucrul acesta, nu-i aşa?

— Am spus tot ceea ce aveam de spus, replică ea, întorcându-se cu spatele la el, fără a avea vreo idee despre înţelesul vorbelor lui şi neavând puterea de a încerca să-l afle.

Ea se întoarse către Eddie Willers, care îi urmărise pe oamenii din jurul lor cu o privire atât de plină de indignare încât părea paralizat – ca şi cum creierul său i-ar fi strigat: „E de rău!” şi nu era în stare să se mobilizeze spre vreun alt gând. Ea dădu din cap, arătând către uşă; el o urmă ascultător.

Doctorul Robert Stadler aşteptă până când uşa se închise după ei, apoi se roti către domnul Thompson.

— Prostul naibii! Ai idee cu ce te joci? Nu-nţelegi că e pe viaţă şi pe moarte? Că eşti ori tu, ori el?

Tremurul fin care cuprinse buzele domnului Thompson era un zâmbet de dispreţ.

— E un mod ciudat de comportament pentru un profesor. Nu credeam că şi profesorii pot fi făcuţi praf.

— Nu-nţelegi? Nu-ţi dai seama că e care pe care?

— Şi ce anume ai vrea să fac?

— Trebuie să-l omori.

Faptul că doctorul Stadler nu strigase aceste vorbe, ci le rostise cu o voce plată, rece, brusc şi perfect conştientă, aduse un glacial moment de tăcere drept răspuns din partea întregii încăperi.

— Trebuie să-l găseşti, zise doctorul Stadler, ridicând din nou glasul. Nu trebuie să laşi nicio piatră neîntoarsă până când nu-l găseşti şi-l nimiceşti! Dacă trăieşte, o să ne distrugă pe toţi! Dacă el trăieşte, noi nu putem trăi!

— Cum anume o să-l găsesc? întrebă domnul Thompson, vorbind încet şi cu grijă.

— Pot… pot să-ţi spun. Pot să-ţi dau un indiciu. Urmăriţi-o pe femeia asta, Taggart. Pune-ţi oamenii să observe fiecare mişcare de-a ei. Ea o să vă conducă la el, mai devreme sau mai târziu.

— De unde ştii?

— Nu-i evident? Nu-i oare o reală şansă faptul că ea nu a dezertat cu mult timp în urmă? Nu vă trece prin cap că ea e din categoria lui?

Nu preciză care categorie.

— Mda, rosti domnul Thompson gânditor, mda, asta-i adevărat. Îşi dădu capul pe spate cu un zâmbet de satisfacţie. Profesorul are o idee. Puneţi-o sub urmărire pe domnişoara Taggart, ordonă el, pocnind din degete către Mouch. Să fie urmărită zi şi noapte. Trebuie să-l găsim.

— Da, să trăiţi, zise Mouch fără expresie.

— Iar când o să-l găsiţi, întrebă doctorul Stadler încordat, o să-l ucideţi?

— Să-l ucidem, prostul naibii? Avem nevoie de el! strigă domnul Thompson.

Mouch aşteptă, dar nimeni nu îndrăzni să pună întrebarea care era pe buzele tuturor, aşa încât el făcu efortul de a rosti ţeapăn:

— Nu vă înţeleg, domnule Thompson.

— Oh, voi, intelectualii teoretici! spuse domnul Thompson cu exasperare. La ce vă sfredeliţi mintea cu toţii? E simplu. Oricine-ar fi, e un om de acţiune. Pe lângă asta, are un grup de presiune: i-a încolţit pe toţi oamenii cu cap. Ştie ce e de făcut. O să-l găsim şi o să ne spună. O să ne spună ce-i de făcut. O să pună treaba pe roate. O să ne scoată din groapă.

— Pe noi, domnule Thompson?

— Bineînţeles. Lăsaţi-vă deoparte teoriile. O să cădem la înţelegere cu el.

— Cu el?

— Bineînţeles. Oh, o să trebuiască să facem compromisuri, va trebui să facem câteva concesii pentru afacerile pe picior mare, iar băieţilor prosperi n-o să le placă, dar ce naiba! – ştiţi cumva altă cale de ieşire?

— Dar ideile lui…

— Cui îi pasă de idei?

— Domnule Thompson, spuse Mouch, înecându-se, mi-e… mi-e teamă că nu-i o persoană care să cadă la învoială.

— Nu există aşa ceva, zise domnul Thompson.

* * *

Un vânt rece zăngănea firmele sparte de deasupra magazinelor abandonate, pe strada pe care se afla postul de radio. Oraşul părea anormal de liniştit. Huruitul distant al traficului se auzea mai slab ca de obicei şi făcea ca vântul să se audă mai tare. Trotuarele goale se pierdeau în întuneric; câteva siluete singuratice stăteau şoptind în mici grupuri sub rarele lumini.

Eddie Willers nu vorbi până când nu se aflară la mai multe străzi

distanţă de postul de radio. Se opri brusc, atunci când ajunseră într-o piaţă pustie unde difuzoarele, pe care nimeni nu se gândise să le oprească, transmiteau acum o comedie de familie – vocile ascuţite ale unui soţ şi unei soţii care se ciorovăiau în legătură cu iubitele lui Junior – unei bucăţi goale de pavaj delimitate de faţadele caselor. Dincolo de piaţă, câteva puncte de lumină, împrăştiate vertical deasupra limitei de douăzeci şi cinci de etaje a oraşului, sugerau o formă distantă, înaltă, care era Clădirea Taggart.

Eddie se opri şi arătă spre clădire, cu degetul tremurând.

— Dagny, strigă el, apoi îşi coborî involuntar vocea. Dagny, şopti el, îl ştiu. Lucrează... acolo... acolo.

Continua să arate spre clădire cu incredulă neputinţă.

— Lucrează pentru Taggart Transcontinental...

— Ştiu, răspunse ea; glasul ei avea o monotonie lipsită de viaţă.

— Ca lucrător la şine... ca cel mai de jos dintre lucrătorii la şine...

— Ştiu.

— Am vorbit cu el... Vorbesc cu el de ani de zile... la bufetul expres al Terminalului... Punea întrebări... tot felul de întrebări legate de compania de calea ferată, iar eu – Doamne, Dagny! oare eu o apăram sau ajutam la distrugerea ei?

— Şi una, şi alta. Niciuna, nici alta. Nu mai contează acum.

— Aş fi jurat pe viaţa mea că iubeşte compania.

— O iubeşte.

— Dar a distrus-o.

— Da.

Ea îşi strânse gulerul hainei şi continuă să meargă, înfruntând o pală de vânt.

— Vorbeam cu el, rosti Eddie, după un timp. Faţa lui... Dagny, nu arăta ca a celorlalţi, arăta... că înţelegea atât de multe lucruri... eram bucuros, atunci când îl vedeam, la bufet... vorbeam... nu cred că ştiam că el punea întrebări... dar erau... atât de multe întrebări despre companie şi... şi despre tine.

— Te-a întrebat vreodată cum arăt atunci când dorm?

— Da... Da, m-a întrebat... te-am găsit odată adormită în birou, iar atunci când am pomenit de lucrul ăsta, el se opri, ca şi cum o conexiune bruscă se produse în mintea lui.

Ea se întoarse către el, în raza unui lămpi stradale, ridicându-şi şi ţinându-şi faţa în plină lumină, pentru un moment tăcut, deliberat, ca şi cum ar fi răspuns afirmativ gândului lui.

El închise ochii.

— Oh, Dumnezeule, Dagny! şopti el.

Continuară să meargă în tăcere.

— Acum a plecat, nu-i aşa? întrebă el. De la Taggart Terminal, vreau să zic.

— Eddie, rosti ea, cu o voce brusc severă, dacă îi preţuieşti viaţa, să nu mai întrebi niciodată lucrul ăsta. Nu vrei ca ei să-l găsească, nu? Nu le da niciun indiciu. Nu sufla nimănui vreo vorbă că-l cunoşti. Nu-ncerca să afli dacă mai lucrează la Terminal.

— Vrei să spui că e încă acolo?

— Nu ştiu. Ştiu doar c-ar putea fi.

— Acum?

— Da.

— Încă?

— Da. Ţine secret lucrul ăsta, dacă nu vrei să-l distrugi.

— Cred c-a plecat. N-o să se mai întoarcă. Nu l-am mai văzut de când... de când...

— De când? întrebă ea tăios.

— De la sfârşitul lunii mai. Din noaptea în care ai plecat în Utah, ţi-aduci aminte?

Făcu o pauză, în timp ce amintirea întâlnirii din noaptea aceea şi deplina înţelegere a însemnătăţii ei i se revelară simultan. Spuse cu un efort:

— L-am văzut în noaptea aceea. De atunci nu... L-am aşteptat, la bufet... N-a mai revenit.

— Nu cred c-o să te mai lase să-l vezi acum, o să se ferească din calea ta. Dar nu-l căuta. Nu face cercetări.

— E ciudat. Nu-mi aduc aminte ce nume folosea. Era Johnny nu mai ştiu cum sau...

— Era John Galt, zise ea, cu un chicotit slab, melancolic. Nu căuta în statul de plată de la Terminal. Numele e încă acolo.

— Chiar aşa? Toţi anii ăştia?

— Timp de doisprezece ani.

— Şi încă mai e şi-acum acolo?

— Da.

După un moment, el spuse:

— Nu dovedeşte nimic, ştiu. Biroul de personal nu a şters niciun nume de pe statul de plată de la Directiva 10-289. Dacă pleacă un om, ei dau numele şi slujba unui prieten de-al lor înfometat, în loc să raporteze la Consiliul Unificării.

— Nu-i întreba pe cei de la biroul de personal sau pe alţii. Nu atrage atenţie asupra numelui său. Dacă tu sau eu facem investigaţii în legătură cu el, cineva ar putea începe să-şi pună întrebări. Nu-l căuta. Nu face nicio mişcare în direcţia lui. Iar dacă îl zăreşti din întâmplare, comportă-te ca şi cum nu l-ai cunoaşte.

El încuviinţă, dând din cap. După un timp, el zise, cu glas încordat şi scăzut:

— Nu l-aş preda lor, nici măcar ca să salvez compania.

— Eddie...

— Da?

— Dacă-l zăreşti, să-mi spui.

El încuviinţă.

După două străzi, el întrebă încet:

— O să pleci în zilele următoare şi o să dispari, nu-i aşa?

— De ce spui asta? – era aproape un strigăt.

— Nu-i aşa?

Ea nu răspunse pe dată; când o făcu, sunetul disperării era prezent în glasul ei doar sub forma unei monotonii prea încordate:

— Eddie, dacă plec, ce-o să se-ntâmple cu trenurile Taggart?

— Într-o săptămână n-or să mai existe trenuri Taggart. Poate mai puţin.

— În zece zile n-o să mai existe guvernul jefuitorilor. Apoi oameni precum Cuffy Meigs vor devora ultimele rămăşiţe din şinele şi locomotivele noastre. Să pierd bătălia nefiind în stare să mai aştept încă puţin? Cum pot să las chestia asta – Taggart Transcontinental, Eddie – s-o las definitiv, când un ultim efort încă o mai poate menţine în viaţă? Dacă am înfruntat situaţia până acum, pot s-o mai înfrunt încă puţin. Doar încă puţin. Nu-i ajut pe jefuitori. Nimic nu-i poate ajuta acum.

— Ce-or să facă?

— Nu ştiu. Ce pot face? Sunt terminaţi.

— Cred că da.

— Nu i-ai văzut? Sunt nişte şobolani mizerabili, cuprinşi de panică, care aleargă ca să-şi salveze vieţile.

— Oare înseamnă ceva pentru ei?

— Ce anume?

— Vieţile lor.

— Încă se luptă, nu-i aşa? Dar sunt terminaţi, iar ei ştiu lucrul ăsta.

— Au acţionat vreodată pe baza a ceea ce ştiu?

— Vor fi obligaţi. Vor renunţa. Nu va dura mult. Iar noi vom fi aici ca să salvăm ce a mai rămas.

* * *

— Domnul Thompson doreşte să se ştie, declarau transmisiunile oficiale din dimineaţa zilei de 23 noiembrie, că nu există niciun motiv de alarmă. El îndeamnă publicul să nu tragă concluzii pripite. Trebuie să ne menţinem disciplina, morala, unitatea şi sentimentul de toleranţă înţeleaptă. Discursul neconvenţional, pe care unii dintre dumneavoastră poate că l-aţi audiat la radio seara trecută, era o contribuţie generatoare de gânduri la fondul nostru comun de idei despre problemele lumii. Trebuie să îl analizăm cu sobrietate, evitând extremele unei totale condamnări sau ale unei nesăbuite aprobări. Trebuie să-l socotim drept un punct de vedere dintre multe altele în

forumul nostru democratic de opinie publică, care, aşa după cum a dovedit în seara trecută, este deschis tuturor. Adevărul, spune domnul Thompson, are multe faţete. Noi trebuie să rămânem imparţiali.

„Sunt tăcuţi”, scrise Chick Morrison, ca rezumat al conţinutului său, peste raportul de la unul dintre agenţii de teren pe care îi trimisese într-o misiune denumită Luarea Pulsului Public. „Sunt tăcuţi”, scrise pe următorul raport, apoi pe un altul şi încă pe un altul. „Tăcere”, scrise el, cu o încruntare neliniştită, conchizând raportul către domnul Thompson. „Oamenii par a fi tăcuţi.”

Flăcările care urcară spre cerul unei nopţi de iarnă şi devorară o locuinţă în Wyoming nu fuseseră văzute de oamenii din Kansas, care urmăreau o strălucire roşiatică al orizontului unei preerii, generată de flăcările care se înălţau spre a devora o fermă, iar strălucirea nu se reflecta în ferestrele de pe o stradă din Pennsylvania, unde limbile roşii şi contorsionate erau reflexii ale flăcărilor ce se înălţau spre a devora o fabrică. Nimeni nu pomeni, a doua zi de dimineaţă, că acele flăcări nu se iscaseră din senin şi că proprietarii celor trei locuri dispăruseră. Vecinii observaseră acest lucru fără a comenta – şi fără mirare. Câteva case fuseseră găsite abandonate în diferite colţuri ale ţării, câteva fuseseră lăsate încuiate, cu jaluzele trase şi goale, altele erau deschise şi golite de toate bunurile mobile – dar oamenii urmăreau acest lucru în tăcere şi, prin troienele străzilor necurăţate, în pâcla întunericului de dinaintea dimineţii, continuau să înainteze cu greu către serviciile lor, puţin mai încet decât de obicei.

Apoi, pe 27 noiembrie, un vorbitor la o întrunire politică în Cleveland fu bătut şi trebui să scape luând-o la goană pe nişte alei întunecate.

Publicul său tăcut se trezi brusc la viaţă în momentul în care el strigă că pricina tuturor necazurilor lor era egoista lor preocupare legată de propriile necazuri.

În dimineaţa zilei de 29 noiembrie, muncitorii dintr-o fabrică de pantofi din Massachusetts descoperiră cu uimire, atunci când intrară în atelier, că şeful lor de echipă întârzia. Dar se duseră la locurile lor şi îşi continuară rutina zilnică, trăgând manete, apăsând butoane, introducând bucăţi mari de piele în tăietoarele automate, stivuind cutii pe banda transportoare, întrebându-se, pe măsură ce se scurgeau orele, de ce nu îi vedeau pe şeful de echipă, sau pe administrator, ori pe directorul general sau pe preşedintele companiei.

Pe la prânz descoperiră că birourile din faţă ale fabricii erau goale.

— Canibali nenorociţi! urlă o femeie în mijlocul unui cinematograf plin de lume, izbucnind brusc în hohote de plâns isterice – iar publicul nu dădu semne că s-ar mira, ca şi cum ea ar fi urlat pentru toată lumea.

„Nu sunt motive de alarmă”, declarau comunicatele oficiale din 5

decembrie. Domnul Thompson vrea să se cunoască faptul că el este disponibil să negocieze cu John Galt în scopul de a stabili căi şi mijloace pentru o rezolvare rapidă a problemelor noastre. Domnul Thompson îndeamnă lumea să aibă răbdare. Nu trebuie să ne îngrijorăm, nu trebuie să ne îndoim, nu trebuie să ne descurajăm."

Personalul dintr-un spital din Illinois nu fu surprins atunci când fu adus un bărbat, bătut de către fratele lui mai mare, care îl sprijinise de-a lungul vieţii: fratele cel tânăr zbierase la cel mai în vârstă, acuzându-l de egoism şi lăcomie – la fel după cum cei din personalul unui spital din New York City nu fură uimiţi de cazul unei femei care veni cu o mandibulă fracturată: fusese pălmuită de un străin, care o auzise spunându-i fiului ei de cinci ani să le dea cea mai bună jucărie a lui copiilor vecinilor.

Chick Morrison încercă să efectueze un turneu spre a susţine moralul ţării prin discursuri despre sacrificiu de sine pentru binele public. La prima oprire se aruncă cu pietre în el şi trebui să se întoarcă la Washington.

Nimeni nu le dăduse titulatura de „oameni mai buni" sau, dacă le-o dăduse, nu îşi luase răgazul spre a sesiza înţelesul ei, dar toată lumea ştia, fiecare în propria sa comunitate, în cartier, birou sau prăvălie şi în propriii săi termeni neidentificaţi, care anume vor fi cei care nu vor mai apărea la posturile lor în vreuna din dimineţile următoare şi care vor dispărea tăcut în căutarea necunoscutelor frontiere – oamenii ale căror feţe erau mai încordate decât chipurile din jurul lor, ai căror ochi erau mai direcţi, a căror energie era mai rezistentă în manieră conştientă – oamenii care se strecurau acum, unul câte unul, din fiecare colţ al ţării – al ţării care era acum asemenea descendenţilor a ceea ce fusese odinioară gloria regală, distruşi de flagelul hemofiliei, pierzând ceea ce este mai bun din sângele lor din pricina unei răni care nu poate fi vindecată.

— Dar suntem dispuşi să negociem! le zbiera domnul Thompson asistenţilor săi, dând ordin ca anunţurile speciale să fie repetate la toate posturile de radio de trei ori pe zi. Suntem dispuşi să negociem! El o să audă! O să răspundă!

Unor ascultători speciali li se dăduse ordin să monitorizeze, zi şi noapte, pe receptoare radio, acordate pe fiecare frecvenţă sonoră cunoscută, aşteptând un răspuns din partea unui necunoscut transmiţător. Dar nu există niciun răspuns.

Feţe goale, deznădăjduite, cu priviri pierdute deveneau şi mai vizibile pe străzile oraşelor, dar nimeni nu putea citi înţelesul lor. Aşa după cum unii oamenii evadau cu trupurile în subteranul unor regiuni nelocuite, la fel alţii îşi puteau salva doar sufletele şi evadau în subterana minţii lor – şi nicio putere de pe lume nu putea spune dacă ochii lor indiferenţi erau obloane care protejau comori ascunse în

fundul unui puţ care nu va mai fi exploatat, sau erau doar nişte găuri căscate ale vidului parazitului, care nu vor mai fi niciodată umplute.

— Nu ştiu ce să fac, spunea adjunctul administratorului unei rafinării de petrol, refuzând să accepte funcţia administratorului care se făcuse nevăzut – iar agenţii Comitetului Unificării nu erau în stare să spună dacă el minţea sau nu. Era doar o nuanţă de precizie în glasul lui, o absenţă a unei cereri de iertare sau a unei ruşini, cea care îi făcea pe ei să-şi pună întrebarea dacă aveau de-a face cu un rebel sau cu un tăntălău. Era periculos să-l obligi să primească postul şi pe unul, şi pe celălalt.

— Daţi-ne oameni! – cererea începea să se audă din ce în ce mai tare la biroul Comitetului Unificării, din toate părţile unei ţări devastate de şomaj, şi nici cei care făceau solicitarea, nici Comitetul nu îndrăzneau să adauge cuvintele periculoase pe care le implica cererea: „Daţi-ne oameni cu calităţi!” Erau liste de aşteptare de ani de zile pentru slujbe de portari, gresori, hamali şi spălători de vase; nu exista nicio persoană care să facă cerere pentru slujbe de director executiv, administrator sau inginer.

Exploziile rafinăriilor de petrol, prăbuşirile avioanelor defecte, ruinele furnalelor explodate, epavele trenurilor ciocnite şi zvonurile despre orgiile din birourile nou-creaţilor directori executivi îi făceau pe membrii Comitetului să se teamă de genul de oameni care făceau cerere de solicitare a unor poziţii de responsabilitate.

— Nu disperaţi! Nu renunţaţi! Îndemnau transmisiunile oficiale pe 15 decembrie, şi zilnic, după aceea. Vom ajunge la o înţelegere cu John Galt. O să-l convingem să ne conducă. El o să ne rezolve toate problemele. El o să facă să meargă lucrurile. Nu renunţaţi! O să-l găsim pe John Galt!

Le erau oferite recompense şi onoruri celor care solicitau posturi manageriale – apoi şefilor de echipă – apoi mecanicilor calificaţi – apoi oricărei persoane care ar face un efort spre a merita o promovare: sporuri salariale, bonusuri, scutiri de taxe şi o medalie concepută de Wesley Mouch, cunoscută sub numele de „Ordinul Binefăcătorilor Publici”. Nu avură rezultate. Oameni neîngrijiţi ascultau ofertele de confort material şi se întorceau cu spatele cu letargică indiferenţă, ca şi cum ar fi pierdut conceptul de „Valoare”. Aceştia erau oamenii care nu îşi dau interesul să trăiască – sau oameni care nu îşi dau interesul să trăiască în condiţiile prezente.

— Nu disperaţi! Nu renunţaţi! John Galt ne va rezolva problemele! clamau vocile de la radio ale transmisiunilor oficiale, călătorind prin tăcerea zăpezii care cădea către tăcerea căminelor neîncălzite.

— Nu le spuneţi că nu l-am găsit! le striga domnul Thompson asistenţilor săi. Dar, fir-ar să fie, spuneţi-le să dea de el!

Escadroane alcătuite din băieţii lui Chick Morrison primiseră sarcina

de a fabrica zvonuri: jumătate dintre ei plecară să răspândească povestea că John Galt se afla la Washington, în conferinţă cu oficialii guvernului – în vreme ce cealaltă jumătate se ocupa cu împrăştierea poveştii că guvernul va oferi 500.000 de dolari drept recompensă pentru informaţia care va conduce la găsirea lui John Galt.

— Nu, nici măcar vreun indiciu, îi spuse Wesley Mouch domnului Thompson, rezumând rapoartele agenţilor speciali care fuseseră trimişi să verifice fiecare individ cu numele de John Galt din întreaga ţară. E o adunătură jalnică. Există un John Galt care e profesor de ornitologie, şi care are optzeci de ani – există un vânzător de zarvaturi pensionat şi cu soţie şi nouă copii – există un lucrător necalificat la calea ferată care are aceeaşi slujbă de doisprezece ani – şi alţii de aceeaşi teapă.

— Nu disperaţi! O să-l găsim pe John Galt! spuneau transmisiunile oficiale din timpul zilei – dar seara, din oră în oră, printr-un ordin oficial secret, în hăul spaţiului era trimis un apel din transmiţătoarele de unde scurte: „Apel către John Galt!… Apel către John Galt!… Ne auzi, John Galt!… Vrem să negociem. Vrem să ne întâlnim cu tine. Dă-ne de ştire unde poţi fi găsit… Ne auzi, John Galt?” Nu există niciun răspuns.

Teancurile de hârtie lipsită de valoare deveneau tot mai grele în buzunarele naţiunii, dar valoarea acestor bani era din ce în ce mai mică. În septembrie, două baniţe de grâu costaseră unsprezece dolari; în noiembrie costaseră treizeci de dolari; în decembrie costaseră o sută; acum se apropiau de două sute – în vreme ce presele de tipărit ale trezoreriei guvernului se aflau într-o întrecere cu foametea, şi ieşeau pe locul doi.

Atunci când muncitorii dintr-o fabrică îl bătură pe şeful lor de echipă şi distruseră utilajele, într-o criză de disperare – împotriva lor nu se putu lua nicio măsură. Arestările erau inutile, închisorile erau pline, ofiţerii însărcinaţi cu arestaţii le făceau cu ochiul prizonierilor lor şi îi lăsau să evadeze pe drumul către închisoare – oamenii treceau prin mişcările prescrise pentru moment, fără a se gândi deloc la momentul următor. Nu se putea întreprinde nicio acţiune atunci când cete de indivizi înfometaţi atacau depozitele de la marginea oraşelor.

Nu se putu lua nicio măsură atunci când escadroanele punitive se alăturară celor care fuseseră trimişi să-i pedepsească.

— Eşti pe recepţie, John Galt?… Suntem dispuşi să negociem. Am putea accepta condiţiile tale… Eşti pe recepţie?

Existau zvonuri, şoptite în legătură cu vagoane acoperite care călătoreau pe timpul nopţii pe şine abandonate, de aşezări secrete înarmate spre a rezista atacurilor celor pe care ei îi numeau „indieni” – atacurile oricăror sălbatici dedaţi jafurilor, indiferent dacă erau bande de indivizi fără adăpost sau agenţi guvernamentali. Din când în

când, se distingeau lumini la orizontul vreunei preerii, pe dealuri, pe culmile munţilor, unde nu se ştia că ar exista vreo clădire. Dar niciun soldat nu putea fi convins să cerceteze sursa acelor lumini.

Pe uşile caselor abandonate, pe porţile fabricilor aflate în ruină, pe pereţii clădirilor guvernamentale, apărea, din când în când, desenat cu cretă, vopsea, sânge, semnul curbat care era semnul dolarului.

— Ne poţi auzi, John Galt?... Dă-ne un semn. Spune-ne condiţiile tale. Vom fi de acord cu orice condiţie ne vei pune.

Nu există răspuns.

Coloana de fum roşu care se înălţă la cer în noaptea de 22 ianuarie şi rămase pentru o vreme anormal de neclintită, asemenea unui obelisc memorial solemn, apoi şovăi şi mătură tot cerul, asemenea unui reflector care trimitea un mesaj indescifrabil, apoi se stinse la fel de brusc cum apăruse, marcă sfârşitul companiei Rearden Steel – dar locuitorii zonei nu ştiură acest lucru. Ei aflară de-abia în nopţile următoare când ei – care înjuraseră laminoarele pentru fumul, exhalaţiile, funinginea şi zgomotul lor – priviră pe fereastră şi, în loc de strălucirea pulsând de viaţă de pe orizontul lor familiar, văzură un hău negru.

Laminoarele fuseseră naţionalizate, fiind proprietarea unui dezertor.

Primul purtător al titlului de „Manager al Poporului”, numit să conducă laminoarele, fusese un bărbat din facţiunea lui Orren Boyle, un fripturist durduliu din industria metalurgică, care nu dorise altceva decât să-şi urmeze angajaţii în timp ce parcurgea etapele conducerii. Dar după o lună, după prea multe conflicte cu muncitorii, după prea multe ocazii în care singurul său răspuns fusese că n-are încotro, după prea multe comenzi neonorate, după prea multe presiuni telefonice din partea bunilor săi prieteni, el implorase să fie transferat într-un alt post. Facţiunea lui Orren Boyle se destrămase din momentul în care domnul Boyle fusese trimis la o casă de odihnă, unde doctorul său îi interzisese orice contact cu afacerile şi îi dăduse sarcina de a împleti coşuri, ca metodă de terapie ocupaţională. Cel de-al doilea „Manager al Poporului” trimis la Rearden Steel aparţinuse facţiunii lui Cuffy Meigs. El purta pantaloni de piele şi se dădea cu loţiuni de păr parfumate, venea la serviciu cu un pistol la şold, spunea mereu sec că primul său scop era disciplina şi că va face totul spre a o obţine. Singura regulă de disciplină detectabilă o constituise ordinul său prin care interzicea orice întrebare.

După săptămâni de activitate frenetică din partea companiilor de asigurări, a pompierilor, a ambulanţelor şi a unităţilor de prim ajutor, care erau chemate la o serie de accidente inexplicabile – „Managerul Poporului” se făcu nevăzut într-o dimineaţă, după ce vânduse şi trimisese la diverşi afacerişti din Europa şi America Latină cele mai

multe dintre macarale, benzile transportoare, stocurile de cărămidă refractară, generatorul de urgenţă şi covorul din ceea ce fusese odinioară biroul lui Rearden.

Nimeni nu fusese în stare să descâlcească problemele în haosul violent al următoarelor câteva zile – problemele nu fuseseră niciodată numite, părţile rămăseseră nerecunoscute, dar toată lumea ştia că sângeroasele întâlniri dintre muncitorii mai vârstnici şi cei mai noi nu fuseseră împinse către o atât de feroce intensitate de cauzele triviale pe care le aplanau încontinuu – nici garda civilă, nici poliţia, nici armata nu fuseseră în stare să păstreze ordinea pe parcursul unei zile – iar nicio facţiune nu putea să selecteze un candidat care să vrea să accepte postul de „Manager al Poporului”.

Pe data de 22 ianuarie, s-a dat ordin ca operaţiunile companiei Rearden Steel să fie suspendate temporar.

Coloana de fum roşu din noaptea aceea fusese cauzată de un muncitor în vârstă de şaizeci de ani, care dăduse foc uneia dintre structuri şi fusese prins în flagrant, râzând uimit şi holbându-se la flăcări. „Ca să-l răzbun pe Hank Rearden!” strigă el sfidător, cu lacrimile curgându-i pe chipul bronzat de la munca în laminor.

Nu lăsa să te rănească aşa – îşi spuse Dagny, aplecată peste biroul ei, deasupra paginii din ziar în care un paragraf scurt anunţa încheierea „temporară” a activităţii companiei Rearden Steel – nu lăsa să te rănească atât de mult... Vedea încontinuu chipul lui Hank Rearden, aşa cum stătea în picioare lângă fereastra biroului său, privind o macara care se mişca profilată pe cer, cu o încărcătură de şine verzi-albăstrui... Nu lăsa să-l rănească aşa – era rugăciunea din mintea ei, adresată altei feţe, o faţă cu ochi verzi, hotărâţi, care îi spunea, cu o voce făcută implacabilă de calitatea respectului pentru adevăr: „Va trebui să auzi despre asta... Vei auzi despre fiecare ruinare. Vei auzi despre fiecare tren suspendat... Nimeni nu stă în valea asta simulând realitatea în vreun anumit mod...” Apoi se aşează şi rămase nemişcată, fără vreun sunet sau vreo imagine în minte, fără nimic altceva decât acea enormă prezenţă care era durerea – până când auzi strigătul familiar care devenise un drog care îi amorţea toate senzaţiile, cu excepţia capacităţii de a acţiona: „Domnişoară Taggart, nu ştim ce să facem!” – iar ea ţâşni în picioare, drept răspuns.

„Statul Poporului Guatemala”, spuneau ziarele pe data de 26 ianuarie, „declină cererea Statelor Unite pentru un ajutor de o mie de tone de oţel”.

În noaptea de 3 februarie, un tânăr pilot zbura pe ruta sa obişnuită, un zbor săptămânal de la Dallas la New York City. Atunci când ajunse în bezna goală de dincolo de Philadelphia – în locul în care flăcările de la Rearden Steel fuseseră ani şi ani reperul său favorit, salutul său în

singurătatea nopţii, baliza luminoasă a unui pământ viu – el văzu o întindere acoperită de zăpadă, de un alb mat şi fosforescent, o întindere de piscuri ce semăna cu suprafaţa lunii.

A doua zi, îşi dădu demisia.

Prin nopţile îngheţate, deasupra oraşelor moarte, ciocănind în van la ferestre de unde nu vine niciun răspuns, bătând în pereţi fără ecou, ridicându-se deasupra acoperişurilor clădirilor lipsite de greutate şi a grinzilor scheletice ale ruinelor, apelul continua să se vaite prin spaţiu, strigând către mişcarea staţionară a stelelor, către focul lipsit de căldură al strălucirii lor: „Ne auzi, John Galt? Ne auzi?”

— Domnişoară Taggart, nu ştim ce să facem, rosti domnul Thompson; el o chemase la o conferinţă personală într-una din deplasările lui grăbite la New York. Suntem dispuşi să ne predăm, să îi acceptăm condiţiile, să-l lăsăm să preia conducerea – dar unde se află?

— Pentru cea de-a treia oară, rosti ea, cu chipul şi glasul ermetic închise spre a nu lăsa să scape vreo emoţie, nu ştiu unde anume se află. Ce vă face să credeţi c-aş şti?

— Păi, n-am ştiut, trebuia să încerc… m-am gândit, în cazul în care… m-am gândit că poate aţi avea o modalitate de a da de el…

— Nu am.

— Vedeţi, nu putem anunţa, nici măcar pe unde scurte, că suntem dispuşi să ne predăm complet. Lumea ar putea auzi acest lucru. Dar dacă dumneavoastră aţi avea vreo cale de a da de el, de a-i comunica că suntem gata să ne predăm, să aruncăm la gunoi politicile noastre, să facem orice ne-ar spune el să…

— Am spus că nu am.

— Dacă ar accepta să participe la o conferinţă, doar la o conferinţă, nu s-ar angaja cu nimic, nu-i aşa? Suntem dispuşi să-i predăm întreaga economie – doar dacă ne-ar spune când, unde, cum. Dacă ne-ar trimite o vorbă sau un semn… dacă ne-ar răspunde… De ce nu răspunde?

— Aţi auzit discursul lui.

— Dar ce ne facem? Nu putem să ne dăm demisia şi să lăsăm ţara fără nicio guvernare. Mă ia cu fiori când mă gândesc la ce se poate întâmpla. Cu genul de elemente sociale care se află acum în libertate… păi, domnişoară Taggart, e tot ceea pot face spre a-i ţine în frâu, altminteri am avea jafuri şi crime cu sânge-rece la lumina zilei. Nu ştiu ce anume i-a apucat pe oameni, dar pur şi simplu nu par a mai fi civilizaţi. Nu putem pleca într-un moment ca acesta. Nu putem nici să ne dăm demisia, nici să continuăm a conduce. Ce ne facem, domnişoară Taggart?

— Începeţi să lăsaţi controlul.

— Cum adică?

— Începeţi să anulaţi impozitele şi să îndepărtaţi controalele.

— Oh, nu, nu, nu! Nici nu se pune problema.

— Din punctul cui de vedere?

— Vreau să spun, nu în acest moment, domnişoară Taggart, nu în acest moment. Ţara nu e pregătită pentru aşa ceva. Personal, aş fi de acord cu dumneavoastră, eu iubesc libertatea, domnişoară Taggart, nu alerg după putere – dar ne aflăm într-o situaţie de urgenţă. Lumea nu e pregătită pentru libertate. Trebuie să conducem în continuare cu mână forte. Nu putem adopta o teorie idealistă, care…

— În acest caz, nu mă mai întrebaţi ce-i de făcut, rosti ea, şi se ridică în picioare.

— Dar, domnişoară Taggart…

— N-am venit aici ca să mă cert.

Se afla la uşă când el oftă şi zise:

— Sper că încă trăieşte.

Ea se opri.

— Sper că n-au făcut ceva nesăbuit.

Trecu un moment înainte ca ea să fie capabilă să întrebe, prin intermediul unui cuvânt, nu al unui ţipăt:

— Cine?

El dădu din umeri, dând din mâini neputincios.

— Nu-i mai pot ţine în frâu pe băieţi. Nu-mi dau seama ce anume ar putea încerca să facă. Există o clică – facţiunea Ferris-Lawson- Meigs – care mă presează de un an să adopt măsuri mai drastice. O politică mai dură, vor ei să spună. Sincer, ceea ce vor să spună este: să se recurgă la teroare. Să se introducă pedeapsa cu moartea pentru infracţiunile civile, pentru critici, pentru disidenţi şi cei asemenea lor. Argumentul lor este că, în cazul în care oamenii nu vor să coopereze, nu vor să acţioneze în mod voluntar pentru interesul public, trebuie să îi forţăm. Nimic, în afară de teroare, nu va face sistemul nostru să funcţioneze. Şi s-ar putea să aibă dreptate, după cum arată lucrurile azi. Dar Wesley nu sprijină metodele de mână forte; Wesley e un om paşnic, un liberal, iar eu sunt la fel. Încercăm să-i ţinem sub control pe băieţii lui Ferris, dar… Vedeţi dumneavoastră, ei se opun oricărei predări în faţa lui John Galt. Ei nu vor să negociem cu el. Nu vor să-l găsim. Ar fi în stare de orice. Dacă l-ar găsi ei primii, l-ar… nu vreau să spun ce i-ar putea face… Chestia asta mă nelinişteşte! De ce nu ne-a răspuns deloc? Ce-ar fi ca ei să-l fi găsit şi să-l fi omorât? N-aş putea şti… Aşa că am sperat că poate aţi avea o cale… vreun mijloc de a şti că trăieşte…

Glasul lui se stinse într-un semn de întrebare.

Întreaga ei rezistenţă împotriva năvalei unei lichefiante terori se îndreptă către efortul de a-şi păstra glasul la fel de ţeapăn ca şi genunchii, suficient timp spre a articula: „Nu ştiu”, iar genunchii

suficient de ţepeni spre a o scoate din încăpere.

* * *

Din spatele stâlpilor putreziţi a ceea ce fusese pe vremuri un stand de legume în colţul străzii, Dagny se uită pe furiş înapoi pe stradă: rarii stâlpi de iluminat împărţeau strada în insule separate, putea vedea o casă de amanet în primul petic de lumină, un bar în următorul, o biserică în cel mai îndepărtat şi spaţii întunecoase între ele; trotuarele erau pustii; era greu de spus, dar strada părea pustie.

Dădu colţul, cu paşi în mod deliberat zgomotoşi, apoi se opri spre a asculta: era greu de spus dacă încordarea din pieptul ei era sunetul propriilor bătăi de inimă şi era greu de a deosebi acest lucru de sunetul unor tocuri din depărtare şi de vâjâitul lipsit de expresie care era East River, undeva în apropierea ei; dar nu auzi niciun sunet de paşi de om în spatele ei. Îşi scutură umerii, ceva oarecum asemănător unui tremur şi iuţi pasul. Un ceas ruginit dintr-o cavernă neluminată expectoră ora patru a dimineţii.

Teama de a fi urmărită nu păruse complet reală, aşa după cum nicio frică nu ar putea fi reală pentru ea acum. Se întreba dacă nefireasca uşurătate a trupului ei reprezenta o stare de tensiune sau una de relaxare; trupul ei părea să fi ajuns atât de încordat încât ea avea senzaţia că fusese redus la un singur atribut: la puterea mişcării; mintea ei părea relaxată într-o manieră inaccesibilă, asemenea unui motor cuplat la controlul automat al unui absolut care nu mai putea fi pus sub semnul întrebării.

Dacă un glonţ gol ar putea fi simţit în mijlocul traiectoriei prin aer, aşa s-ar simţi, îşi spuse ea; doar mişcarea şi ţinta, nimic altceva. Se gândi vag la acest lucru, într-o manieră distantă, ca şi cum propria-i persoană ar fi fost ireală; doar cuvântul „gol” păru să ajungă până la ea: gol… dezgolit de orice preocupare în afara ţintei… a numărului „367”, numărul unei case de pe malul lui East River, pe care mintea ei îl tot repeta, numărul pe care îi fusese de atâta timp interzis să-l ia în considerare.

Trei-sute-şaizeci-şi-şapte – îşi spuse ea, privind către o invizibilă formă aflată în faţă, printre formele angulare ale apartamentelor de locuinţe ieftine – trei-sute-şaizeci-şi-şapte… Acolo locuieşte el… dacă mai e în viaţă… Calmul ei, detaşarea ei şi încrederea paşilor ei proveneau din siguranţa că acesta era un „dacă” cu care ea nu mai putea exista.

Existase cu el vreme de zece zile – şi nopţile dindărătul ei erau unica progresie care o adusese către această noapte, ca şi cum inerţia care îi punea în mişcare paşii ar fi fost sunetul propriilor paşi care continuau să răsune, fără a li se răspunde, în tunelurile Terminalului. Îl căutase prin tuneluri, mersese pe jos ore întregi,

noapte de noapte – orele schimbului în care lucrase el odată – prin pasaje, peroane şi magazii subterane şi fiecare cotitură a şinelor abandonate, fără a întreba pe cineva, fără a oferi explicaţii ale prezenţei sale. Mersese, fără a avea o senzaţie de frică sau de speranţă, împinsă de un sentiment de loialitate disperată care constituia aproape un sentiment de mândrie.

Baza acelui sentiment o constituiau momentele în care se oprise cu bruscă uluire într-un ungher întunecat al subteranei şi auzise cuvintele semirostite în mintea ei: „Asta este compania mea de căi ferate” – în timp ce privea o boltă care vibra în sunetul unor roţi aflate în depărtare; „asta este viaţa mea” – în timp ce simţea un cheag de încordare, care era ceea ce era oprit şi suspendat înlăuntrul ei; „asta este dragostea mea” – în timp ce se gândea la bărbatul care, poate, se afla undeva în aceste tuneluri. Nu poate exista conflict între acestea trei… de ce sunt cuprinsă de îndoială?… ce anume ne poate ţine despărţiţi, aici, unde doar el şi cu mine ne simţim în largul nostru? … Apoi, reluând contextul prezentului, păşi cu hotărâre înainte, cu sentimentul aceleiaşi intacte loialităţi, dar cu sunetul unor cuvinte diferite: „Mi-ai interzis să te caut, mă poţi condamna, poţi alege să te debarasezi de mine… dar prin dreptul conferit de faptul că eu sunt în viaţă, trebuie să ştiu că şi tu eşti… Trebuie să te văd acum, o singură dată… nu ca să te opresc, ca să vorbesc cu tine, ca să te ating, ci doar ca să te văd… Nu îl văzuse. Abandonă căutarea, atunci când observă privirile curioase, mirate ale muncitorilor din subteran, care mergeau pe urmele ei.

Ea convocase o adunare a lucrătorilor de la şinele Terminalului, pentru pretinsul scop de a le ridica moralul, ţinuse întrunirea de două ori, spre a da ochii cu toţi oamenii, pe rând – repetase acelaşi discurs neinteligibil, simţind o împunsătură de ruşine din cauza generalităţilor găunoase pe care le rostea şi, totodată, o împunsătură de mândrie că nu mai conta pentru ea – se uitase la chipurile istovite, brutalizate ale oamenilor cărora nu le păsa dacă li se dădea ordin să muncească sau să asculte sunete fără rost. Nu văzuse chipul lui printre ei. „Sunt toţi prezenţi?” îl întrebase pe şeful de echipă. „Da, cred că da”, rostise el pe un ton indiferent. Ea zăbovi la intrările Terminalului, urmărind cum oamenii sosesc la lucru. Dar erau prea multe intrări de supravegheat şi nu exista un loc de unde să observe rămânând nevăzută – stătuse în asfinţitul umed pe un trotuar care strălucea din cauza ploii, lipită de zidul unui depozit, gulerul de la trenci fiind ridicat până la pomeţi, iar picăturile ploii picurau de pe borul pălăriei ei – stătuse expusă vederii străzii – conştientă că privirile oamenilor care treceau pe lângă ea erau priviri de recunoaştere şi uimire, conştientă că veghea ei era periculos de evidentă. Dacă printre ei se afla vreun John Galt, cineva ar fi putut bănui natura căutării ei… dacă nu exista un John Galt

printre ei… dacă nu exista un John Galt în lume, îşi spuse, atunci nu exista pericol – şi nici lumea.

Nu există pericol şi nu există lume, îşi spuse – în timp ce păşea pe străzile mahalalelor către o casă cu numărul „367”, care era sau nu era casa lui. Se întrebă dacă în felul ăsta te simţi atunci când primeşti un verdict de moarte: nu există frică, nici mânie, nici preocupare, nimic altceva decât detaşarea glacială a luminii fără căldură sau a cunoşterii fără valori.

O cutie de tinichea zăngăni de sub degetele ei de la picioare, iar sunetul avu un ecou prea puternic şi prea îndelungat, ca şi cum s-ar fi lovit de zidurile unui oraş părăsit.

Străzile păreau demolate de epuizare, nu de tihnă, ca şi cum oamenii dinăuntrul zidurilor nu dormeau, ci leşinaseră. El ar trebui să se fi întors acasă de la serviciu la ora asta, îşi spuse… dacă lucrase… dacă mai avea o casă… Privi formele mahalalei, tencuiala coşcovită, vopseaua care se exfolia, firmele cu litere şterse ale prăvăliilor falimentare cu bunuri nedorite în vitrine nespălate, treptele măcinate, nesigure de urcat, frânghiile cu haine nepotrivite de purtat, lucruri nefăcute, lucruri la care s-a renunţat, lucruri incomplete, toate monumentele contorsionate ale unei curse pierdute contra a doi duşmani: „Nu e timp” şi „nu e putere” – iar ea îşi spuse că acesta era locul unde trăise vreme de doisprezece ani el, cel care poseda o putere atât de extravagantă de a uşura sarcina existenţei omeneşti.

O amintire se tot străduia să ajungă la ea, apoi se întorcea: numele său era Starnesville. Simţi senzaţia unui tremur. Dar acesta e New York City! – îşi strigă sieşi în apărarea măreţiei pe care o iubise; apoi primi cu neclintită austeritate verdictul pronunţat de mintea ei: un oraş care îl lăsase în aceste mahalale vreme de doisprezece ani era condamnat la viitorul lui Starnesville.

Apoi, dintr-odată, încetă să mai aibă importanţă; simţi un şoc deosebit, asemenea şocului tăcerii bruşte, o senzaţie de linişte înlăuntrul ei, pe care ea o luă drept o stare de calm: văzu numărul „367” deasupra uşii unei vechi locuinţe ieftine.

Era calmă, îşi spuse, era doar timpul care îşi pierduse continuitatea şi îi fărâmase percepţia în fragmente separate: ea era conştientă de momentul în care văzu numărul – apoi de momentul în care se uită pe o listă de pe un panou în semilumina mucegăită a unei intrări şi văzu cuvintele „John Galt, etajul cinci, în spate” mâzgălite cu creionul de o mână analfabetă – apoi de momentul în care se opri la piciorul unei scări, privi în sus către unghiurile care dispăreau ale balustradei şi brusc se rezemă de zid, tremurând de groază, preferând să nu ştie – apoi de momentul în care simţi mişcarea piciorului ei ajungând să se odihnească pe prima treaptă – apoi o neîntreruptă evoluţie de lejeritate, de ridicare fără efort, îndoială ori frică, de senzaţie că

treptele curbate ale scării se pliau sub piciorul ei neşovăitor, ca şi cum avântul irezistibilei ei înălţări provenea din ţinuta dreaptă a trupului ei, din echilibrul umerilor ei, din felul în care îşi ţinea capul şi din siguranţa exultantă la modul solemn că în momentul deciziei fundamentale, ea nu aştepta de la viaţa ei un dezastru, la capătul unei scări pe care, spre a o urca, avusese nevoie de treizeci şi şapte de trepte.

În capul scărilor, văzu un holişor îngust, ai cărui pereţi se terminau cu o uşă neluminată. Pe fondul de linişte, auzi duşumeaua scârţâind sub paşii ei. Simţi apăsarea degetului ei pe butonul unei sonerii şi o auzi sunând în spaţiul necunoscut de dincolo. Aşteptă. Auzi pocnetul scurt al unei scânduri, dar provenea de la etajul inferior. Auzi vaierul în deplasare al unui remorcher, undeva, pe râu. Apoi realiză că ratase un fragment temporar, pentru că următoarea conştientizare nu fu precum momentul trezirii, ci precum momentul naşterii: ca şi cum două sunete o trăgeau în afară dintr-un hău, sunetul unor paşi îndărătul uşii şi sunetul unei broaşte care este descuiată – dar ea nu fu prezentă până în momentul în care în faţa ei nu mai există nicio uşă, iar silueta aflată în prag era John Galt, care stătea relaxat în cadrul uşii sale, îmbrăcat în pantaloni şi cămaşă, unghiul taliei sale înclinându-se uşor pe fundalul luminii din spatele lui.

Ea ştiu că ochii lui îmbrăţişau acest moment, apoi alunecau peste trecutul şi viitorul lui, că un proces fulgerător de calcul îl aducea sub controlul lui conştient – iar în clipa în care un pliu al cămăşii se deplasă împreună cu mişcarea răsuflării sale, el cunoştea suma – iar suma era constituită dintr-un zâmbet de întâmpinare radioasă.

Ea nu fu capabilă să se mişte. El o apucă de braţ, o trase înăuntru, ea simţi presiunea puternică a gurii sale, simţi zvelteţea trupului său prin stofa trenciului ei devenită brusc straniu de ţeapănă.

Ea văzu râsul în privirea lui, simţi atingerea gurii lui în mod repetat, se prăbuşi în braţele lui, respiră icnit, ca şi cum nu ar fi respirat pe parcursul celor cinci paliere ale scării, faţa ei era lipită în unghiul dintre gâtul şi umărul lui, spre a-l ţine, spre a-l ţine cu braţele ei, cu palmele ei şi cu pielea obrazului.

— John… trăieşti… – fu tot ceea ce putu ea să îngaime.

El încuviinţă din cap, ca şi cum ştia ce anume intenţionau să explice cuvintele.

Apoi culese pălăria ei care căzuse pe jos, îi scoase trenciul şi îl puse deoparte, se uită la silueta ei zveltă, tremurătoare, cu o scânteie de aprobare în priviri, mâna lui mişcându-se peste puloverul bleumarin-închis strâns pe corp, cu guler înalt, care îi conferea trupului ei fragilitatea unei şcolăriţe şi încordarea unui luptător.

— Data viitoare când ne vedem, zise el, să porţi unul alb. O să arăţi minunat şi cu el.

Ea îşi dădu seama că era îmbrăcată aşa cum nu apăruse niciodată în public, aşa cum fusese îmbrăcată acasă în orele de nesomn din noaptea aceea. Râse, redescoperind capacitatea de a râde: nu se aşteptase nicicum ca primele lui cuvinte să fie acestea.

— Dacă va mai exista o dată viitoare, adăugă el calm.

— Ce… vrei să spui?

El se duse la uşă şi o încuie.

— Stai jos, rosti el.

Ea rămase în picioare, dar se uită pe îndelete la camera pe care nu o observase: o mansardă lungă şi goală, cu un pat într-un colţ şi o sobă cu gaz în alt colţ, câteva piese de mobilier din lemn, scânduri goale care accentuau lungimea duşumelei, o singură lampă aprinsă pe un birou, o uşă închisă în umbrele de dincolo de cercul de lumină al lămpii – şi New York City dincolo de o enormă fereastră, întinderea de structuri angulare şi de lumini risipite, şi săgeata Clădirii Taggart departe, la distanţă.

— Ascultă-mă acum cu atenţie, spuse el. Avem cam o jumătate de oră, bănuiesc. Ştiu motivul pentru care ai venit aici. Ţi-am spus că o să fie greu să rezişti şi că s-ar putea să cedezi. Nu regreta. Vezi? – nici eu nu regret. Dar acum, trebuie să ştim cum acţionăm de-aici înainte. Cam în jumătate de oră, agenţii jefuitorilor, care te-au urmărit, se vor înfiinţa aici ca să mă aresteze.

— Oh, nu! gemu ea.

— Dagny, oricare dintre ei căruia i-a mai rămas o urmă de perspicacitate omenească îşi dă seama că nu eşti una de-a lor, că reprezinţi ultima lor legătură cu mine şi nu te lasă să le scapi din ochi – sau din ochii spionilor lui.

— N-am fost urmărită! Am supravegheat, am…

— N-ai şti cum să remarci lucrul acesta. Singura artă la care sunt ei experţi este arta de a se strecura. Cel care te-a urmărit raportează şefilor lui acum. Prezenţa ta în cartierul acesta, la ora asta, numele meu pe panoul de la intrare, faptul că lucrez pentru compania ta de căi ferate sunt suficiente chiar şi pentru a face o legătură.

— În cazul acesta, să plecăm de-aici!

El clătină din cap.

— Până în momentul ăsta, au înconjurat toată strada. Cel care te-a urmărit îi are pe toţi poliţiştii din cartier la dispoziţia lui. Vreau acum să ştii ce anume va trebui să faci atunci când vor veni aici. Dagny, ai o singură şansă de a mă salva. Dacă nu ai înţeles prea bine ceea ce am spus la radio despre omul aflat la mijloc, o să înţelegi acum. Pentru tine nu există cale de mijloc. Iar tu nu poţi fi de partea mea, atâta vreme cât suntem în mâinile lor. Acum trebuie să fii de partea lor.

— Cee?

— Trebuie să fii de partea lor, cât de deplin, consistent şi zgomotos

va permite capacitatea ta de a înşela. Trebuie să acţionezi precum unul de-al lor. Trebuie să acţionezi ca cel mai mare duşman al meu. Dacă faci în acest fel, o să ai o şansă să ieşi cu viaţă din chestia asta.

Au nevoie de mine prea mult, vor merge către orice extremă înainte de a se hotărî să mă ucidă. Indiferent ce smulg de la victimele lor, pot smulge doar prin intermediul valorilor victimelor lor – iar ei n-au nicio valoare de-a mea pe care s-o agite deasupra capului meu, n-au cu ce să mă ameninţe. Dar dacă încep să aibă chiar cea mai mică bănuială despre ceea ce însemnăm unul pentru celălalt, te vor pune pe masa de tortură – vreau să spun tortură fizică – sub ochii mei, în mai puţin de-o săptămână. N-o să aştept lucrul acesta. La prima pomenire a unei ameninţări la adresa ta, o să mă sinucid şi-o să-i opresc acolo.

Spusese toate acestea fără emfază, pe acelaşi ton impersonal de calcul practic cu care vorbise până atunci. Ea îşi dădu seama că el vorbea serios şi că era îndreptăţit să vorbească serios: realiză în ce manieră doar ea avea puterea de a reuşi să-l distrugă, atunci când întreaga putere a duşmanilor lui nu reuşea. El văzu privirea ei plină de linişte, o privire denotând înţelegerea şi groaza. El încuviinţă din cap, cu un zâmbet slab.

— Nu trebuie să-ţi spun, zise el, că dacă o să fac lucrul acesta, nu va fi un act de autosacrificiu. Nu doresc să trăiesc în condiţiile impuse de ei, nu doresc să le dau ascultare şi nu doresc să te văd îndurând un omor extins. După asta, pentru mine nu vor exista valori după care să merg – iar eu nu doresc să exist fără valori. Nu trebuie să-ţi spun că nu datorăm nicio moralitate celor care ne ţin sub ţeava puştii. Aşa încât, foloseşte toată puterea de prefăcătorie de care eşti în stare, dar convinge-i că mă urăşti. În cazul acesta, vei avea o şansă de a rămâne în viaţă şi de a scăpa – nu ştiu când şi cum, dar voi şti că sunt liber să acţionez. S-a înţeles?

Ea făcu un efort să-şi ridice capul, să-l privească în ochi şi să încuviinţeze.

— Atunci când or să vină, rosti el, spune-le că ai încercat să mă găseşti spre a mă preda lor, că ai avut o bănuială în momentul în care ai văzut numele meu pe statul de plată şi că ai venit aici ca să investighezi.

Ea încuviinţă, dând din cap.

— Voi tergiversa să admit identitatea mea – s-ar putea să-mi recunoască vocea, dar o să încerc să neg – aşa încât tu vei fi cea care le va spune că eu sunt John Galt cel pe care îl caută.

Ei îi trebuiră câteva secunde, dar încuviinţă.

— După aceea, vei pretinde – şi vei accepta – recompensa în valoare de cinci sute de mii de dolari pe care au oferit-o pentru capturarea mea.

Ea închise ochii, apoi încuviinţă.

— Dagny, zise el încet, nu e chip să-ţi slujeşti valorile în cadrul sistemului lor. Mai devreme sau mai târziu, indiferent dacă ai vrea sau nu, ei ar trebui să te ducă în situaţia în care singurul lucru pe care îl poţi face pentru mine este acela de a te întoarce împotriva mea. Adună-ţi puterile şi fă-o, apoi o să dobândim o jumătate de oră şi, poate, viitorul.

— O să fac asta, rosti ea ferm, apoi adăugă: dacă asta e ceea ce se întâmplă, dacă ei…

— O să se întâmple aşa. Nu regreta. Eu n-o să regret. Tu nu ai văzut natura duşmanilor noştri. O s-o vezi acum. Dacă eu trebuie să fiu pionul în demonstraţia care o să te convingă, sunt dispus să fiu – şi să te răpesc lor, o dată pentru totdeauna. N-ai vrut să mai aştepţi? Oh, Dagny, Dagny, nici eu!

Felul în care o ţinea în braţe, în care îi săruta gura o făcu să se simtă că toţi paşii pe care îi făcuse, fiecare pericol, fiecare îndoială, chiar şi trădarea lui de către ea, dacă era o trădare, toate acestea îi confereau un drept exultant la acest moment. El văzu pe faţa ei lupta, tensiunea unui sceptic protest faţă de ea însăşi – şi ea auzi sunetul glasului lui printre şuviţele părului ei lipite de buzele lui:

— Nu te gândi la ei acum. Nu te gândi niciodată la durere, pericol sau inamici mai mult decât e nevoie ca să lupţi cu ei. Eşti aici. Este timpul şi viaţa noastră, nu a lor. Nu face eforturi să nu fii fericită. Eşti fericită.

— Cu riscul de a te distruge pe tine? şopti ea.

— N-o să mă distrugi. Dar – da, chiar şi aşa. Nu consideri că e indiferenţă, nu-i aşa? Oare indiferenţa a fost cea care te-a îngenuncheat şi te-a adus aici?

— Eu – apoi violenţa adevărului o făcu să îi tragă gura în jos către a ei, apoi să îi arunce cuvintele în faţă: Nu mi-a păsat dacă vreunul dintre noi ar fi trăit după aceea, doar ca să te văd o singură dată, acum.

— Aş fi fost dezamăgit dacă n-ai fi venit.

— Ştii ce-nseamnă să aştepţi, să te zbuciumi, să amâni cu o zi, apoi cu încă una, apoi…

El chicoti:

— Ştiu oare? zise el încet.

Mâna ei căzu într-un gest de neputinţă: se gândi la cei zece ani petrecuţi de el.

— Atunci când ţi-am auzit vocea la radio, zise ea, când am auzit cea mai măreaţă afirmaţie pe care… Nu, n-am dreptul să-ţi spun ce anume am gândit despre ea…

— De ce nu?

— Crezi că n-am acceptat-o.

— O s-o accepţi.
— Vorbeai de-aici?
— Nu, din vale.
— Apoi te-ai întors la New York?
— A doua zi de dimineaţă.
— Iar de-atunci ai fost aici?
— Da.
— Ai auzit apelurile pe care ţi le trimit în fiecare noapte?
— Bineînţeles.

Ea aruncă încet o privire prin cameră, ochii ei mişcându-se de la turnurile oraşului din fereastră la şipcile de lemn din tavan, la tencuiala crăpată a pereţilor, la picioarele de fier ale patului lui.

— Ai fost aici în tot timpul acesta, zise ea. Ai trăit aici vreme de doisprezece ani… aici… în felul acesta…

— În felul acesta, spuse el, deschizând brusc uşa de la celălalt capăt al camerei.

Ea icni: spaţiul lung, inundat de lumină, fără ferestre, de dincolo de prag, închis într-o carapace de metal uşor strălucitor, asemenea unei mici săli de bal de la bordul unui submarin, constituia cel mai eficient laborator modern pe care îl văzuse ea vreodată.

— Intră, îi spuse el, surâzând. Nu mai trebuie să am secrete faţă de tine.

Era ca şi cum ar trece graniţa într-un univers diferit. Privi la echipamentul complex care strălucea cu o licărire difuză, la încâlceala de cabluri electrice sclipitoare, la tabla neagră plină de formule matematice scrise cu creta, la tejghelele lungi cu obiecte modelate de nemiloasa disciplină a unui scop – apoi la scândurile înfundate şi la tencuiala crăpată a mansardei. Ori-ori, îşi spuse ea; aceasta era şansa cu care se confrunta lumea: un suflet omenesc în imaginea unuia sau a celuilalt.

— Ai vrut să ştii unde lucram timp de şapte luni pe an, zise el.

— Toate astea, întrebă ea, din salariul – arătă către mansardă – unui muncitor necalificat?

— Oh, nu! De la drepturile de autor pe care Midas Mulligan mi le plăteşte pentru centrala electrică, pentru ecranul de raze, pentru transmiţătorul radio şi pentru alte câteva invenţii de tipul acesta.

— Atunci… atunci de ce-a trebuit să munceşti ca lucrător la calea ferată?

— Pentru că banii câştigaţi în vale nu trebuiesc cheltuiţi în exterior.

— De unde ai echipamentul acesta?

— Eu l-am proiectat. L-a executat turnătoria lui Andrew Stockton.

Arătă către un obiect modest de mărimea unui aparat de radio, aflat într-un colţ al încăperii:

— Iată motorul pe care-l voiai – şi chicotind, când o văzu cum

icneşte şi cum sare involuntar în faţă, adăugă: Nu te preocupa să-l studiezi, n-o să li-l dai lor acum.

Ea privea fix metalul strălucitor al cilindrilor şi rotocoalele lucitoare de cabluri care sugerau forma ruginită aflată în repaus, asemenea unei relicve sfinte, într-o casetă de sticlă într-un seif de la Terminalul Taggart.

— Îmi furnizează curentul electric pentru laborator, zise el. Nimeni nu trebuie să-şi pună întrebarea din ce cauză un lucrător de la căile ferate foloseşte cantităţi atât de exorbitante de electricitate.

— Dar dacă or să descopere vreodată locul acesta…

El scoase un chicotit ciudat, scurt.

— N-or să-l descopere.

— De cât timp ai…

Se opri; de această dată nu icni; imaginea care i se înfăţişa nu putea fi primită decât de un moment de totală nemişcare: pe perete, în spatele unui şir de mecanisme, ea văzu o fotografie tăiată din ziar – o poză de-a ei, în pantaloni şi cămaşă, stând lângă locomotivă la deschiderea Liniei John Galt, cu capul semeţ, zâmbetul strângând în el contextul, înţelesul şi lumina acelei zile.

Un oftat constitui singurul ei răspuns, atunci când întoarse capul către el, dar privirea lui era aceeaşi cu a ei din fotografie.

— Eu reprezentam simbolul a ceea ce voiai să distrugi în lume, rosti el. Dar tu erai simbolul a ceea ce voiam eu să realizez – arătă către poză. În felul acesta se aşteaptă oamenii să simtă despre viaţa lor o dată sau de două ori în viaţă, ca o excepţie. Dar eu – asta am ales ca reprezentând constanta şi normalitatea.

Privirea lui, intensitatea serenă a ochilor şi a minţii lui făceau acest lucru real pentru ea, acum, în acest moment, în contextul deplin al acestui moment, în acest oraş.

Atunci când o sărută, ei ştiură că braţele lor, ţinându-se unul pe celălalt, ţineau cel mai măreţ triumf al lor, că aceasta era realitatea neatinsă de suferinţă sau frică, realitatea Concertului nr. 5 a lui Halley, aceasta era recompensa pe care o vruseră, pentru care s-au luptat şi pe care au câştigat-o.

Sună la sonerie.

Prima ei reacţie fu să se tragă îndărăt, a lui – să o ţină mai strâns şi mai mult.

Atunci când îşi înălţă capul, el zâmbea. Rosti doar:

— Acum e momentul să nu ne fie frică.

Îl urmă către mansardă. Auzi uşa laboratorului cum se încuie în spatele lor.

El îi ţinu trenciul, aşteptă până când ea îşi strânse cordonul şi îşi puse pălăria – apoi se duse către uşa de la intrare şi o deschise.

Trei dintre cei patru bărbaţi care intrară erau musculoşi şi îmbrăcaţi

în uniforme militare, fiecare cu câte două pistoale la şold, cu feţe lătăreţe lipsite de formă şi ochi neatinşi de percepţie. Cel de-al patrulea, conducătorul lor, era un civil firav îmbrăcat într-un pardesiu scump, cu o mustaţă elegantă, cu ochi de un albastru spălăcit şi manierele unui intelectual din specia de relaţii cu publicul.

El clipi către Galt, către încăpere, făcu un pas în faţă, se opri, făcu un alt pas şi se opri.

— Da? spuse Galt.

— Dumneata… dumneata eşti John Galt? întrebă el, prea sonor.

— Acesta este numele meu.

— Dumneata eşti acel John Galt?

— Care?

— Ai vorbit la radio?

— Când?

— Nu-l lăsaţi să vă păcălească.

Vocea cea metalică era a lui Dagny şi se adresa şefului.

— El-este-John-Galt. Voi raporta dovada la cartierul general. Puteţi trece la treabă.

Galt se întoarse spre ea ca spre un străin:

— Vreţi să-mi spuneţi acum cine anume sunteţi şi ce căutaţi aici?

Chipul ei era la fel de alb ca şi feţele soldaţilor.

— Numele meu este Dagny Taggart. Am vrut să mă conving că sunteţi omul pe care îl caută ţara.

El se întoarse către şef.

— E-n regulă, spuse el. Eu sunt John Galt – dar dacă vreţi să vă răspund la vreo întrebare, ţineţi-vă informatoarea – arătă către Dagny – departe de mine.

— Domnule Galt! strigă şeful cu sunetul unei enorme jovialităţi. Este o onoare să vă cunosc, o onoare şi un privilegiu! Vă rog, domnule Galt, să nu ne înţelegeţi greşit – suntem gata să dăm curs cerinţelor dumneavoastră – nu, bineînţeles, nu trebuie să aveţi de-a face cu domnişoara Taggart, dacă nu doriţi – domnişoara Taggart încerca doar să-şi facă datoria patriotică, dar…

— Am spus s-o ţineţi la distanţă de mine.

— Noi nu suntem duşmanii dumneavoastră, domnule Galt, vă asigur că nu suntem duşmanii dumneavoastră.

Se întoarse către Dagny:

— Domnişoară Taggart, aţi adus poporului un serviciu nepreţuit. Aţi câştigat cea mai înaltă formă de mulţumire publică. Permiteţi-ne să preluăm din acest moment.

Mişcările liniştitoare ale mâinilor lui o îndemnau să se retragă, să dispară din câmpul vizual al lui Galt.

— Ce anume doriţi? întrebă Galt.

— Naţiunea vă aşteaptă, domnule Galt. Nu vrem decât şansa de a

risipi neînţelegerile. Doar şansa de a coopera cu dumneavoastră.

Mâna sa înmănuşată făcu un semnal către cei trei oameni; duşumeaua scârţâi, când bărbaţii începură în tăcere să deschidă sertare şi uşi de dulap; scotoceau încăperea.

— Spiritul naţiunii va reînvia mâine-dimineaţă, domnule Galt, atunci când se va auzi că aţi fost găsit.

— Ce anume doriţi?

— Doar să vă salutăm în numele poporului.

— Sunt arestat?

— De ce gândiţi în termeni atât de demodaţi? Misiunea noastră constă doar în a vă escorta în siguranţă la consiliile de vârf ale conducerii naţionale, unde prezenţa dumneavoastră este solicitată de urgenţă.

Făcu o pauză, dar nu primi niciun răspuns.

— Conducătorii din fruntea ţării doresc să se întrunească cu dumneavoastră – doar să se întâlnească şi să se ajungă la o înţelegere prietenească.

Soldaţii nu găseau decât haine şi ustensile de bucătărie; nu existau scrisori, cărţi, nici măcar un ziar, ca şi cum camera era locuinţa unui analfabet.

— Obiectivul nostru este doar acela de a vă ajuta să vă asumaţi locul cuvenit în societate, domnule Galt. Se pare că nu vă daţi seama de valoarea dumneavoastră publică.

— Îmi dau seama.

— Ne aflăm aici doar spre a vă proteja.

— Încuiată! declară un soldat, lovind cu pumnul în uşa laboratorului.

Şeful zâmbi mieros:

— Ce se află în spatele acelei uşi, domnule Galt?

— Proprietate privată.

— Aţi vrea să o descuiaţi?

— Nu.

Şeful dădu din braţe într-un gest de neputincioasă suferinţă.

— Din nefericire, am mâinile legate. Ordine, înţelegeţi. Trebuie să intrăm în acea încăpere.

— Intraţi.

— E doar o formalitate, o simplă formalitate. Nu există motiv ca lucrurile să nu se desfăşoare pe cale amicală. N-aţi vrea, vă rog, să colaboraţi?

— Am spus, nu.

— Sunt sigur că nu aţi dori să recurgem la vreo... modalitate nenecesară.

Nu primi răspuns.

— Avem autoritatea de a sparge uşa aceea, să ştiţi – dar, desigur,

n-am dori să facem acest lucru.

Aşteptă, dar nu primi răspuns.

— Forţează încuietoarea! îi ordonă sec soldatului.

Dagny trase cu coada ochiului la chipul lui Galt. Stătea impasibil, cu capul sus, ea văzu liniile netulburate ale profilului său, ochii săi fiind aţintiţi către uşă. Încuietoarea era o mică placă pătrată din cupru şlefuit, fără gaură de cheie sau şuruburi de fixare.

Liniştea şi brusca imobilitate a celor trei brute fu involuntară, în timp ce uneltele de spărgător din mâinie celui de-al patrulea începură să zgârie precaut lemnul uşii.

Lemnul cedă cu uşurinţă, şi căzură pe jos mici aşchii, zgomotul scos de ele fiind mărit de linişte până la dimensiunea răpăitului unei arme de foc aflate la distanţă. Când şperaclul de spărgător atacă placa de cupru, auziră dindărătul uşii un foşnet slab, nu mai puternic decât oftatul unei minţi ostenite. În minutul următor, încuietoarea căzu, iar uşa se deplasă în faţă cu vreo doi centimetri.

Soldatul se dădu iute îndărăt. Şeful se apropie, cu paşi neregulaţi ca nişte sughiţuri şi deschise larg uşa. Se aflau în faţa unei găuri negre ce nu se ştia ce conţine şi în care era o beznă totală.

Se uitară unii la alţii şi la Galt; acesta nu se mişca; stătea şi se uita în beznă.

Dagny îi urmă, când trecură pragul, precedaţi de razele lanternelor lor. Spaţiul de dincolo era o carapace lungă de metal, goală, cu excepţia unor grămăjoare de praf pe podea, un praf ciudat, de culoare alb-cenuşie care părea că se află la locul lui printre ruine nederanjat de secole. Camera părea moartă ca o tigvă goală.

Ea se întoarse într-o parte, spre a nu-i lăsa să vadă pe chipul ei strigătul de cunoaştere a ceea ce fusese cu câteva minute mai devreme praful acela. „Nu încerca să deschizi uşa aceea”, îi spusese el la intrarea în centrala electrică din Atlantis. „... dacă încerci s-o spargi, maşinăriile din interior se vor transforma în moloz cu mult înainte ca uşa să cedeze...” Nu încerca să deschizi uşa aceea – îşi spuse ea, dar era conştientă că ceea ce vedea acum era forma vizuală a unui avertisment: Nu încerca să pătrunzi cu forţa într-o minte.

Oamenii se dădură îndărăt în tăcere şi continuară să se retragă către uşa de ieşire, apoi se opriră nesiguri, unul după altul, în diverse puncte ale mansardei, ca şi cum ar fi fost abandonaţi de o maree care se retrage.

— Ei bine, zise Galt, luându-şi pardesiul şi întorcându-se către şef, hai să mergem.

Trei etaje ale Hotelului Wayne-Falkland fuseseră evacuate şi transformate într-o tabără militară. Gardieni cu mitraliere stăteau la fiecare colţ al lungilor coridoare, dotate cu mochetă din catifea. Santinele cu baionete erau poziţionate pe scările de incendiu. Uşile

ascensorului de la etajele 59, 60 şi 61 erau ferecate cu lacăte; o singură uşă şi un singur ascensor fuseseră lăsate ca unice căi de acces, păzite de soldaţi cu echipament complet de luptă. Bărbaţi care arătau ciudat se fâţâiau de colo-colo prin holurile, restaurantele şi magazinele de la parter: hainele lor erau prea noi şi prea scumpe, într-o nereuşită imitaţie a clienţilor obişnuiţi ai hotelului, un camuflaj ratat din cauza faptului că hainele nu stăteau bine pe siluetele musculoase ale celor care le purtau şi erau deformate suplimentar de umflături în locuri în care hainele oamenilor de afaceri nu au motiv să se umfle, dar hainele pistolarilor da. Grupuri de gardieni cu pistoale-mitralieră erau postate la fiecare intrare şi ieşire a hotelului, precum şi la ferestrele strategice ale străzilor alăturate.

În centrul acestei tabere, la etajul 60, în ceea ce era cunoscut drept apartamentul regal al Hotelului Wayne-Falkland, printre draperii de satin, candelabre de cristal şi ghirlande sculptate de la Sowers, John Galt, îmbrăcat în pantaloni şi cămaşă, şedea într-un fotoliu tapisat cu brocart, cu un picior sprijinit pe o perniţă de catifea, cu mâinile la ceafă, uitându-se în tavan.

Aceasta era postura în care l-a găsit domnul Thompson, când cei patru gardieni, care stătuseră în afara uşii apartamentului regal de la ora 5 dimineaţa, o descuiară la ora 11 spre a-l lăsa înăuntru pe domnul Thompson, apoi încuiară la loc.

Pentru un scurt moment, domnul Thompson se simţi în nesiguranţă, atunci când ţăcănitul broaştei care se încuie îi tăie posibilitatea de scăpare şi îl lăsă singur cu prizonierul. Dar îşi aduse aminte de titlurile ziarelor şi de vocile crainicilor: „John Galt a fost găsit! – John Galt este la New York! – John Galt s-a alăturat cauzei poporului! – John Galt se află în conferinţă cu conducătorii ţării, lucrând la o soluţie rapidă a tuturor problemelor noastre!” – şi se făcu să simtă că el crede aceste lucruri.

— Măi, măi, măi! rosti el vesel, îndreptându-se către fotoliu. Prin urmare, dumneata eşti tânărul care a pornit toată tevatura! Oh, spuse el brusc, când privi mai de aproape ochii de un verde închis care îl urmăreau. Păi, sunt… sunt încântat să vă cunosc, domnule Galt, absolut încântat.

Adăugă:

— Eu sunt domnul Thompson, ştiţi.

— Mă bucur de cunoştinţă, zise Galt.

Domnul Thompson se aşeză pe un scaun, scoţând o bufniturăă, bruscheţea mişcării sugerând o atitudine voioasă de om de afaceri.

— Să nu vă închipuiţi că sunteţi arestat sau prostii de genul ăsta – arătă către încăpere. Aşa după cum vedeţi, aceasta nu este o închisoare. Veţi putea vedea că vă vom trata corect. Sunteţi o persoană extrem de importantă – iar noi ştim acest lucru. Simţiţi-vă ca

acasă. Cereţi tot ceea ce doriţi. Concediaţi oricare lacheu care nu vă dă ascultare. Iar dacă vă e antipatic vreunul dintre militarii de afară, daţi-ne de ştire – şi vom trimite un altul care să-l înlocuiască.

Făcu o pauză, aşteptând. Nu primi niciun răspuns.

— Singurul motiv pentru care v-am adus aici este acela că doream să stăm de vorbă cu dumneavoastră. Nu am fi procedat de maniera aceasta, dar nu ne-aţi lăsat alternativă. V-aţi tot ascuns. Iar noi nu doream altceva decât să vă spunem că ne-aţi înţeles greşit.

Făcu un gest al mâinilor, cu palmele în sus, cu un zâmbet dezarmant. Ochii lui Galt îl urmăreau, fără a răspunde.

— Grozav discurs aţi ţinut. Doamne, sunteţi un orator! Aţi făcut ceva ţării – nu ştiu ce anume şi de ce, dar aţi făcut. Se pare că lumea vrea ceva ce dumneavoastră aveţi. Dar aţi crezut că noi vom fi complet împotriva acestui lucru? Aici aţi greşit. Nu suntem. Personal, cred că în discursul acela erau o grămadă de lucruri logice. Da, domnule, chiar cred. Bineînţeles, nu sunt de acord cu fiecare cuvânt pe care l-aţi rostit – dar, ce naiba, nu vă aşteptaţi să fim de acord cu totul, nu-i aşa? Diferenţele de opinie – asta stă la baza curselor de cai. Eu sunt totdeauna dispus să-mi schimb mentalitatea. Sunt deschis la orice argument.

Se aplecă în faţă, într-o manieră ademenitoare. Nu obţinu niciun răspuns.

— Lumea e într-o groaznică încurcătură. Aşa cum aţi afirmat. Aici, sunt de acord cu dumneavoastră. Avem un punct în comun. Putem începe de aici. Trebuie făcut ceva în privinţa asta. Nu voiam decât să… Auziţi, strigă el deodată, de ce nu mă lăsaţi să vă vorbesc?

— Dar vorbiţi cu mine.

— Eu… ei bine, adică… ei bine, înţelegeţi ce vă spun.

— Complet.

— Păi, şi?… Ce aveţi de spus?

— Nimic.

— Cum?

— Nimic.

— Ei, haideţi!

— Eu nu am dorit să vorbesc cu dumneavoastră.

— Dar… dar, ascultaţi… avem lucruri de discutat!

— Eu nu am.

— Uitaţi ce e, rosti domnul Thompson după o pauză, dumneavoastră sunteţi un om de acţiune. Un om practic. Doamne, ce persoană practică sunteţi! De orice altceva nu sunt sigur în privinţa dumneavoastră, dar de asta, da. Nu sunteţi?

— Om practic? Da.

— Ei bine, şi eu sunt. Putem vorbi deschis, cu cărţile pe masă. Indiferent de ceea ce căutaţi, putem cădea la învoială.

— Întotdeauna sunt dispus să cad la învoială.

— Am ştiut eu! strigă domnul Thompson triumfător, lovindu-şi cu pumnul genunchiul. Aşa le-am zis... tuturor acelor neghiobi teoreticieni intelectuali neghiobi, precum Wesley!

— Sunt întotdeauna deschis la o învoială – cu oricine are să-mi ofere o valoare.

Domnul Thompson nu putu spune ceea îl făcu să ezite înainte de a răspunde:

— Păi, spune ce condiţii doreşti, frate! Spune ce condiţii doreşti!

— Ce-aveţi să-mi oferiţi?

— Păi – orice.

— Cum ar fi?

— Spuneţi orice. Aţi ascultat transmisiunile noastre pe unde scurte către dumneavoastră?

— Da.

— Am spus c-o să vă acceptăm condiţiile, orice condiţie. Am vorbit serios.

— M-aţi auzit spunând la radio că nu am nicio condiţie de negociat? Am vorbit serios.

— Oh, staţi aşa, ne-aţi înţeles greşit! V-aţi gândit că o să vă combatem. Dar nu vom face asta. Nu suntem atât de rigizi. Suntem dispuşi să luăm în considerare orice idee. De ce n-aţi răspuns apelurilor noastre şi n-aţi venit la o conferinţă?

— De ce-ar fi trebuit?

— Pentru că... pentru că noi doream să stăm de vorbă cu dumneavoastră în numele ţării.

— Nu vă recunosc dreptul de a vorbi în numele ţării.

— Ia ascultaţi, nu sunt obişnuit să... Bun, e-n regulă, n-aţi vrea să mă ascultaţi? N-aţi vrea să mă ascultaţi?

— Vă ascult.

— Ţara se află într-o situaţie îngrozitoare. Lumea moare de foame şi renunţă, economia e la pământ, nimeni nu mai produce. Nu ştim ce să facem în această situaţie. Dumneavoastră ştiţi. Ştiţi cum să faceţi ca lucrurile să meargă. E-n regulă, suntem dispuşi să ne dăm bătuţi. Vrem să ne spuneţi ce-i de făcut.

— V-am spus ce-i de făcut.

— Ce?

— Daţi-vă la o parte.

— Aşa ceva-i imposibil! Asta-i fantastic! Nici nu se pune problema!

— Vedeţi? V-am spus eu că nu avem ce discuta.

— Ei, hai, staţi puţin! Staţi puţin! Nu mergeţi la extreme! Întotdeauna există o cale e mijloc. Nu putem avea totul. Nu suntem... lumea nu e pregătită pentru aşa ceva. Nu vă puteţi aştepta ca noi să abandonăm maşinăria Statului. Trebuie să menţinem sistemul. Dar

suntem dispuşi să-i aducem corecţii. Îl vom modifica în orice sens doriţi. Nu suntem încăpăţânaţi, nişte dogmatici teoretici – suntem flexibili. Vom face tot ceea ce ne spuneţi. Vă vom da mână liberă. Vom coopera. Vom face compromisuri. Dăm totul pe jumătate. Noi o să păstrăm sfera politicii şi vă vom da putere totală asupra sferei economice. O să vă punem la dispoziţie producţia ţării, o să vă facem cadou întreaga economie. O veţi gestiona aşa cum veţi crede de cuviinţă, veţi da ordine, veţi emite directive – şi veţi avea la dispoziţie puterea organizată a Statului spre a vă pune în aplicare deciziile. Vom fi pregătiţi să vă dăm ascultare, cu toţi, de la mine în jos. În domeniul producţiei, vom face ceea ce spuneţi. Veţi fi – veţi fi Dictatorul Economic al naţiunii!

Galt izbucni în râs.

Simplul amuzament al râsului îl şocă pe domnul Thompson.

— Ce se-ntâmplă cu dumneavoastră?

— Prin urmare, asta este ideea dumneavoastră de compromis?

— Care-i…? Nu mai rânjiţi aşa!… Nu cred că m-aţi înţeles. Vă ofer slujba lui Wesley Mouch – şi nimeni nu vă poate oferi o poziţie mai înaltă!… Veţi fi liber să faceţi orice doriţi. Dacă nu vă plac controalele – suprimaţi-le. Dacă vreţi profituri mai mari şi salarii mai mici – decretaţi în acest sens. Dacă vreţi privilegii pentru marii moguli – acordaţi-le. Dacă nu vă convin sindicatele – dizolvaţi-le. Dacă doriţi o economie liberă – daţi ordin ca lumea să fie liberă! Acţionaţi exact cum vă face plăcere. Dar puneţi lucrurile pe roate. Organizaţi ţara. Faceţi-i pe oameni să muncească din nou. Faceţi-i să producă. Aduceţi-vă înapoi oamenii – oamenii cu cap. Conduceţi-ne către o epocă paşnică, ştiinţifică, industrială şi către prosperitate.

— Sub ameninţarea armei?

— Ascultaţi, eu… Ce-i atât de amuzant?

— Vă rog să-mi spuneţi un singur lucru: dacă sunteţi capabil să vă prefaceţi că n-aţi auzit niciun cuvânt din ceea ce am spus la radio, ce anume vă face să credeţi că aş fi dispus să mă prefac că nu l-am rostit?

— Nu-nţeleg ce vreţi să spuneţi! Eu…

— Treceţi peste asta. Era doar o întrebare retorică. Prima parte răspunde celei de-a doua.

— Cum?

— Eu nu joc jocurile voastre, frate – dacă doriţi o traducere.

— Vreţi să spuneţi că refuzaţi oferta mea?

— O refuz.

— Dar pe ce motiv?

— Mi-au trebuit trei ore la radio ca să vă spun motivul.

— Oh, asta-i doar teorie! Eu vorbesc despre afaceri. Vă ofer cea mai măreaţă slujbă din lume. Îmi spuneţi şi mie ce nu vă convine?

— Ceea ce v-am spus pe parcursul a trei ore era că n-o să meargă.
— Dumneavoastră puteţi face să meargă.
— Cum?
Domnul Thompson dădu neputincios din mâini.
— Nu ştiu. Dac-aş fi ştiut, n-aş fi venit la dumneavoastră. Dumneavoastră trebuie să vă daţi seama cum. Sunteţi geniul industrial. Puteţi rezolva orice.
— Am declarat că nu se poate face acest lucru.
— Dumneavoastră l-aţi putea face.
— Cum anume?
— Cumva.
Auzi chicotul lui Galt şi adăugă:
— De ce nu? Vă rog să-mi spuneţi de ce nu!
— Bine, vă voi spune. Vreţi să fiu Dictator Economic?
— Da!
— Şi vă veţi supune oricărui ordin pe care îl dau?
— Da!
— În mod implicit!
— Atunci începeţi prin a aboli taxele pe venit.
— Oh, nu! ţipă domnul Thompson, sărind în picioare. Nu putem face aşa ceva! Asta nu-i... asta nu-i domeniul producţiei. Ăsta-i domeniul distribuţiei. Cum am putea plăti funcţionarii guvernului?
— Concediaţi-i pe funcţionarii guvernului.
— Oh, nu! Asta-i politică! Asta nu-i economie! Nu puteţi interfera cu politica! Nu puteţi avea totul.
Galt îşi încrucişă picioarele pe pernă, întinzându-se mai confortabil în fotoliul cu brocart.
— Vreţi să continuăm discuţia? Sau aţi înţeles despre ce e vorba?
— Eu doar... se opri.
— Sunteţi mulţumit că eu am înţeles despre ce e vorba?
— Uitaţi, rosti domnul Thompson împăciuitor, reaşezându-se pe marginea scaunului. Nu vreau să mă cert. Nu mă pricep la dezbateri. Eu sunt om de acţiune. Timpul e scurt. Tot ce ştiu e că aveţi minte. Exact genul de minte de care avem noi nevoie. Puteţi face orice. Aţi putea face lucrurile să meargă, dacă aţi vrea.
— Bine, spuneţi acest lucru în maniera dumneavoastră: nu vreau eu. Nu vreau să fiu un Dictator Economic, nici măcar pentru răstimpul în care să dau ordinul ca oamenii să fie liberi – ceea ce orice fiinţă umană raţională mi-ar arunca direct în faţă, pentru că ştie că drepturile sale nu sunt menţinute, date sau primite prin permisiunea dumneavoastră sau a mea.
— Spuneţi-mi, rosti domnul Thompson, privindu-l reflexiv, ce anume căutaţi?
— V-am spus la radio.

— Nu înţeleg. Aţi spus că aţi plecat din propriul interes egoist – iar eu pot înţelege acest lucru. Dar ce lucru v-aţi putea dori în viitor pe care să nu-l puteţi obţine chiar acum, de la noi, oferit pe tavă! Mi-aţi spus că sunteţi o persoană egoistă – şi practică. Eu vă ofer un cec în alb pentru orice v-aţi putea dori – iar dumneavoastră îmi spuneţi că nu vreţi. De ce?

— Pentru că cecul dumneavoastră în alb nu are acoperire.

— Ce?

— Pentru că nu aveţi să-mi oferiţi vreo valoare.

— Vă pot oferi orice îmi cereţi. Doar spuneţi-mi despre ce e vorba.

— Spuneţi-mi dumneavoastră.

— Păi, aţi vorbit foarte mult despre bogăţie. Dacă vreţi bani – nu aţi putea câştiga în trei vieţi ceea ce vă pot da eu într-o clipă, în clipa asta, banii jos. Vreţi un miliard de dolari – un frumuşel miliard de dolari?

— Pe care va trebui să-l produc, ca să mi-l daţi?

— Nu, vreau să spun direct din trezoreria publică, în bancnote nou-tipărite… sau… chiar în aur, dacă preferaţi.

— Ce anume îmi va oferi acest lucru?

— Oh, auziţi, atunci când ţara se va pune din nou pe picioare…

— Atunci când o pun pe picioare?

— Ei bine, dacă ceea ce vreţi este să gestionaţi lucrurile în maniera dumneavoastră, dacă căutaţi puterea, vă garantez că fiecare bărbat, femeie şi copil din ţara noastră va da ascultare ordinelor dumneavoastră şi vor face ceea ce doriţi.

— După ce îi învăţ să facă acest lucru?

— Dacă vreţi ceva de la propria dumneavoastră gaşcă – pentru toţi acei oameni care au dispărut – slujbe, poziţii, autoritate, scutiri de impozit, orice favoare specială – e suficient să-mi spuneţi despre ce e vorba, iar ei o vor obţine.

— După ce îi voi aduce înapoi?

— Păi, ce naiba aţi vrea?

— De ce naiba să am nevoie de dumneavoastră?

— Cum?

— Ce anume aţi avea de oferit şi pe care eu să nu-l pot obţine fără dumneavoastră?

Domnul Thompson avea o altă privire atunci când se trase înapoi, ca şi cum se simţea încolţit, totuşi îl privi în ochi pe Galt pentru prima dată şi zise încet:

— Fără mine, nu aţi fi capabil să ieşiţi din această încăpere, acum.

Galt zâmbi:

— E adevărat.

— N-aţi fi capabil să produceţi nimic. Aţi putea fi lăsat aici să muriţi de foame.

— E adevărat.

— Păi, nu vedeţi? – zgomotoasa jovialitate familiară reveni în glasul domnului Thompson, ca şi cum sugestiile date şi primite trebuiau acum ocolite prin intermediul umorului. Ceea ce vă ofer eu este viaţa dumneavoastră.

— Nu este a dumneavoastră ca să o puteţi oferi, domnule Thompson, rosti Galt încet.

Ceva în glasul lui îl făcu pe domnul Thompson să îi arunce o privire, apoi privi iute în altă parte: zâmbetul lui Galt părea aproape blând.

— Înţelegeţi acum, zise Galt, ce anume am vrut să spun atunci când am afirmat că un zero nu poate ipoteca o viaţă? Eu sunt cel care ar trebui să vă ofere acel gen de ipotecă – şi nu fac lucrul acesta. Înlăturarea unei ameninţări nu este o plată, negarea unui lucru negativ nu constituie o recompensă, retragerea derbedeilor dumneavoastră înarmaţi nu echivalează cu un stimulent, oferta de a nu mă omorî nu reprezintă o valoare.

— Cine… cine-a spus ceva despre uciderea dumneavoastră?

— Cine-a spus ceva despre orice altceva? Dacă nu m-aţi ţine aici cu o armă îndreptată asupra mea, sub ameninţarea morţii, n-aţi avea nicio şansă de a vorbi cu mine. Iar armele dumneavoastră doar atâta pot face. Eu nu plătesc pentru înlăturarea ameninţărilor. Eu nu-mi cumpăr viaţa de la nimeni.

— Asta nu-i adevărat, spuse domnul Thompson vesel. Dacă aţi avea un picior rupt, aţi plăti un doctor să vi-l repare.

— Nu şi în cazul în care el a fost cel care l-a rupt – zâmbi ca răspuns la tăcerea domnului Thompson. Eu sunt o persoană practică, domnule Thompson. Nu cred că este practic ca să pui bază pe o persoană al cărei unic mijloc de trai este ruperea oaselor mele. Nu cred că este practic să sprijin o reţea care cere bani în schimbul protecţiei.

Domnul Thompson privi gânditor, apoi clătină din cap.

— Nu consider că sunteţi practic, rosti el. Un om practic nu ignoră faptele realităţii. El nu-şi iroseşte timpul dorind ca lucrurile să fie altfel sau încercând să le schimbe. El ia lucrurile aşa cum sunt. Noi vă ţinem ostatic pe dumneavoastră. Acesta este un adevăr. Indiferent dacă vă place sau nu, e un adevăr. Ar trebui să acţionaţi în consecinţă.

— Acţionez.

— Vreau să spun că ar trebui să cooperaţi. Ar trebui să recunoaşteţi o situaţie existentă, s-o acceptaţi şi să vă conformaţi ei.

— Dac-aţi suferi de o otrăvire a sângelui, v-aţi conforma sau aţi încerca s-o schimbaţi?

— Oh, asta e ceva diferit! E ceva fizic.

— Vreţi să spuneţi că faptele fizice sunt susceptibile de a fi corectate, dar capriciile dumneavoastră nu?

— Cum?

— Vreţi să spuneţi că natura fizică poate fi ajustată după oameni, dar capriciile dumneavoastră sunt deasupra legilor naturii, iar oamenii trebuie să se ajusteze după dumneavoastră?

— Vreau să spun că eu mă aflu într-o poziţie de superioritate!

— Cu o armă în mână?

— Oh, uitaţi de arme! Eu…

— Nu pot uita un lucru real, domnule Thompson. Aşa ceva ar fi lipsit de caracter practic.

— Bine, atunci: ţin o armă în mână. Ce veţi face în această situaţie?

— Voi acţiona în conformitate cu ea. Mă voi supune.

— Ce?

— Voi face ceea ce îmi spuneţi.

— Vorbiţi serios?

— Vorbesc serios. Pur şi simplu.

Văzu nerăbdarea de pe chipul domnului Thompson dând încet înapoi sub o privire uluită.

— Voi săvârşi orice acţiune îmi ordonaţi să săvârşesc. Dacă îmi ordonaţi să mă mut în biroul unui Dictator Economic, mă voi muta acolo. Dacă îmi ordonaţi să stau la un birou, voi sta acolo. Dacă îmi ordonaţi să emit o directivă, voi emite directiva pe care mi-aţi ordonat s-o dau.

— Oh, dar eu nu ştiu ce directive să emit!

— Nici eu.

Se instală o lungă pauză.

— Ei bine? zise Galt. Care sunt ordinele dumneavoastră?

— Vreau să salvaţi economia ţării!

— Nu ştiu cum s-o salvez.

— Vreau să găsiţi o cale!

— Nu ştiu cum s-o găsesc.

— Vreau să vă gândiţi!

— Cum mă va face arma dumneavoastră să realizez acest lucru, domnule Thompson?

Domnul Thompson îl privi în tăcere – iar Galt văzu în buzele strânse, în bărbia proeminentă, în ochii îngustaţi, înfăţişarea unui adolescent bătăuş pe punctul de a emite acel argument filosofic exprimat de propoziţia: îţi sparg faţa. Galt zâmbi, uitându-se în ochii lui, ca şi cum ar fi auzit propoziţia nerostită şi ar fi accentuat-o. Domnul Thompson privi în altă parte.

— Nu, spuse Galt, dumneavoastră nu doriţi ca eu să gândesc. Atunci când siliţi un om să acţioneze împotriva alegerii şi judecăţii sale, ceea ce doriţi să suspendaţi este gândirea lui. Vreţi ca el să devină un robot. Mă voi supune.

Domnul Thompson oftă.

— Nu pricep, zise el pe un ton de reală neputinţă. Ceva e în

neregulă şi nu înţeleg ce. De ce-aţi căuta să intraţi în încurcătură? Cu un creier ca al dumneavoastră – puteţi bate pe oricine. Eu nu mă ridic la înălţimea dumneavoastră şi ştiţi acest lucru. De ce nu vă prefaceţi că vă alăturaţi nouă, ca apoi să dobândiţi controlul şi să mă păcăliţi?

— Din acelaşi motiv pentru care îmi oferiţi acest lucru: pentru că aţi câştiga.

— Cum adică?

— Pentru că încercarea celor mai buni decât dumneavoastră de a vă înfrânge în condiţiile dumneavoastră a permis genului dumneavoastră de oameni să scape basma curată vreme de veacuri. Care dintre noi doi va reuşi, dacă ar fi să vă fac concurenţă pentru controlul asupra gorilelor dumneavoastră? Desigur, m-aş putea preface – şi nu aş salva economia sau sistemul dumneavoastră, nimic nu le va salva acum – dar aş pieri, iar ceea ce aţi câştiga ar fi ceea ce aţi câştigat întotdeauna în trecut: o amânare, o păsuire a execuţiei, pentru încă un an – sau o lună – cumpărată cu preţul speranţei şi al efortului care mai pot fi stoarse din cele mai bune resturi umane din jurul dumneavoastră, inclusiv din mine. Acest lucru îl urmăriţi şi asta este anvergura dumneavoastră. O lună? Aţi bate palma pentru o săptămână – pe baza tezei categorice şi indiscutabile că întotdeauna se va găsi o victimă. Dar v-aţi găsit ultima victimă – cea care refuză să-şi joace rolul istoric. Jocul s-a terminat, frate.

— Oh, asta-i doar teorie! rosti iute domnul Thompson, puţin cam tăios; ochii lui se plimbau prin încăpere, ca un substitut pentru a face câţiva paşi, de colo-colo; trase cu ochiul către uşă, ca şi cum ar fi tânjit să evadeze.

— Susţineţi că vom pieri dacă nu renunţăm la sistem? întrebă el.

— Da.

— În acest caz, pentru că vă deţinem, veţi pieri împreună cu noi?

— E posibil.

— Nu vreţi să trăiţi?

— Ba da. Cu pasiune.

Văzu o fulgerătoare scânteiere în ochii domnului Thompson şi zâmbi:

— Vă mai spun ceva: ştiu că vreau să trăiesc mult mai intens decât vreţi dumneavoastră. Ştiu că pe acest lucru contaţi. Ştiu că dumneavoastră, de fapt, nu vreţi deloc să trăiţi. Eu vreau acest lucru. Şi pentru că vreau atât de mult, nu voi accepta niciun substitut.

Domnul Thompson sări în picioare.

— Nu-i adevărat! strigă el. Faptul că eu nu vreau să trăiesc nu este adevărat! De ce vorbiţi aşa?

Stătea cu membrele uşor apropiate, ca şi cum s-ar fi apărat de un brusc val de frig.

— De ce spuneţi asemenea lucruri? Nu înţeleg ce vreţi să spuneţi.

Se dădu îndărăt cu câţiva paşi.

— Şi nu este adevărat că aş fi un pistolar. Nu sunt. Nu intenţionez să vă fac vreun rău. Nu am vrut să fac rău nimănui. Vreau ca lumea să mă placă. Vreau să vă fiu prieten... vreau să vă fiu prieten! strigă el întregului spaţiu.

Ochii lui Galt îl observau, fără expresie, nedând vreun indiciu despre ceea ce vedeau, cu excepţia faptului că vedeau.

Domnul Thompson tresări brusc, făcând mişcări zorite, inutile, ca şi cum ar fi fost pe grabă:

— Trebuie să alerg, rosti el. Am... am foarte multe întâlniri. O să mai vorbim despre asta. Gândiţi-vă la problema asta. Nu vă grăbiţi. Nu încerc să vă supun la presiuni. Relaxaţi-vă, staţi liniştit şi simţiţi-vă ca acasă. Cereţi tot ceea ce doriţi – mâncare, băutură, ţigări, totul la calitatea maximă. Făcu un semn cu mâna către hainele lui Galt: O să dau ordin ca cel mai scump croitor din oraş să vă facă nişte haine decente. Vreau să vă obişnuiţi cu tot ce este cel mai bun. Vreau să vă simţiţi confortabil şi... Ia spuneţi, întrebă el, puţin cam prea neglijent, aveţi o familie? Nişte rude pe care aţi dori să le vedeţi?

— Nu.

— Ceva prieteni?

— Nu.

— Aveţi o iubită?

— Nu.

— N-aş fi vrut să vă simţiţi singur. Vă putem lăsa să aveţi vizitatori, orice vizitator poftiţi, dacă există vreunul care să vă intereseze.

— Nu există.

Domnul Thompson se opri la uşă, se întoarse să se uite la Galt pentru un moment şi clătină din cap:

— Nu-mi pot da seama ce fel de om sunteţi, zise el. Pur şi simplu nu-mi pot da seama ce fel de om sunteţi.

Galt zâmbi, dădu din umeri şi răspunse:

— Cine este John Galt?

* * *

O plasă rotitoare de lapoviţă atârna deasupra intrării Hotelului Wayne-Falkland, iar gărzile înarmate arătau, în mod ciudat, dezolat de neputincioase în cercul de lumină: stăteau gheboşaţi, cu capetele în jos, strângându-şi armele la piept pentru a se încălzi – ca şi cum, dacă ar fi să dea drumul împotriva furtunii întregii violenţe de scuipare a gloanţelor, acest lucru nu ar aduce alinare trupurilor lor.

De pe partea cealaltă a străzii, Chick Morrison, Condiţionatorul Moral – în drum spre o conferinţă la etajul 59 – observă că rarii şi letargicii trecători nu catadicseau să se uite la gărzi, aşa după cum nu catadicseau să se uite la titlurile muiate în apă ale unui maldăr de

ziare nevândute de pe standul unui vânzător zdrenţăros, care tremura: „John Galt promite prosperitate”.

Chick Morisson clătină din cap neliniştit: şase zile de relatări pe prima pagină – despre eforturile unite ale conducătorilor ţării care lucrau cu John Galt spre a da formă noilor politici – nu aduseseră niciun rezultat. Oamenii se mişcau, observă el, ca şi cum nu le păsa să vadă ceva în jurul lor. Nimeni nu remarcă existenţa lui, cu excepţia unei bătrâne zdrenţăroase care întinse mâna către el în tăcere, pe când el se apropia de luminile de la intrare; el grăbi pasul, iar în palma noduroasă şi goală căzură doar picături de lapoviţă.

Amintirea străzilor conferi vocii lui Chick Morrison o sonoritate aspră, atunci când vorbi în faţa unui cerc de feţe în camera domnului Thompson de la etajul 59. Privirea de pe aceste chipuri se potrivea cu sunetul vocii sale.

— Se pare că nu funcţionează, rosti el, arătând către un maldăr de rapoarte de la cei care luau pulsul publicului. Toate comunicatele de presă despre colaborarea noastră cu John Galt nu par a schimba cu ceva situaţia. Oamenilor nu le pasă. Ei nu cred nicio iotă din ele. Unii dintre ei susţin că el nu va colabora niciodată cu noi. Majoritatea nici măcar nu cred că se află în mâinile noastre. Nu ştiu ce s-a întâmplat cu oamenii. Nu mai cred nimic – oftă – cinci fabrici şi-au încetat activitatea în Cleveland, alaltăieri. Ieri s-au închis cinci fabrici la Chicago. La San Francisco…

— Ştiu, ştiu, rosti sec domnul Thompson, strângându-şi fularul în jurul gâtului: centrala termică a clădirii se defectase. Nu există alternativă: trebuie să se dea bătut şi să preia controlul. E obligat!

Wesley Mouch privi către tavan.

— Să nu-mi cereţi să vorbesc iarăşi cu el, spuse el şi fu cuprins de un fior. Am încercat. Nu se poate vorbi cu omul acela.

— Nu… nu pot, domnule Thompson! strigă Chick Morrison, ca răspuns la oprirea asupra lui a privirii pe care şi-o rotea domnul Thompson. O să-mi dau demisia, dacă vreţi! Nu mai pot vorbi cu el! Nu mă siliţi!

— Nimeni nu poate vorbi cu el, zise doctorul Floyd Ferris. E o pierdere de vreme. Nu aude niciun cuvânt pe care i-l spui.

Fred Kinnan chicoti.

— Vreţi să spuneţi că aude prea mult, nu-i aşa? Iar ceea ce e mai rău e că răspunde.

— Păi, de ce nu încerci tu din nou? izbucni Mouch. Se pare că ţi-a plăcut. De ce nu încerci să-l convingi?

— Nu risc, rosti Kinnan. Nu te amăgi, frate. Nimeni nu o să-l convingă. Eu n-aş încerca a doua oară… Dacă mi-a plăcut? adăugă, cu o privire uimită. Da… da, cred că da.

— Ce se întâmplă cu tine? Îl simpatizezi? Îl laşi să te atragă de

partea lui?

— Pe mine? chicoti Kinnan melancolic. De ce ar avea el nevoie de mine? Aş fi primul dat la gunoi în momentul în care ar avea câştig de cauză… Problema e că – privi meditativ în tavan – problema e că e un om care vorbeşte pe şleau.

— N-o să aibă câştig de cauză! zise iute domnul Thompson. Nici nu se pune problema!

Fu o lungă pauză.

— În West Virginia sunt revolte provocate de foamete, spuse Wesley Mouch. Iar fermierii din Texas au…

— Domnule Thompson! spuse Chick Morrison disperat. Poate… poate am putea lăsa publicul să-l vadă… la un miting… sau la TV… doar să-l vadă, doar spre a se convinge că e în mâinile noastre cu adevărat… Acest lucru ar putea da speranţă oamenilor, pentru câtăva vreme… ne-ar da nouă ceva timp…

— E prea periculos, zise scurt doctorul Ferris. Nu-l lăsaţi să se apropie de public. Va face absolut tot ce îi va trece prin cap.

— Trebuie să se dea bătut, rosti domnul Thompson cu încăpăţânare. Trebuie să ni se alăture. Unul dintre voi trebuie…

— Nu! ţipă Eugene Lawson. Nu eu! Nu vreau să-l văd! Nici măcar o dată! Nu vreau să trebuiască să cred lucrul acesta!

— Ce anume? întrebă James Taggart; glasul lui avea un ton de batjocură periculos de nepăsătoare; Lawson nu răspunse. De ce anume ţi-e teamă?

Dispreţul din glasul lui Taggart suna anormal de accentuat, ca şi cum vederea unei temeri mai mari a altuia îl ispitea să şi-o sfideze pe a sa proprie.

— Ce anume ţi-e teamă să crezi, Gene?

— N-o să cred lucrul acesta! N-o să cred! – glasul lui Lawson era jumătate mârâit, jumătate scâncet. Nu mă puteţi face să-mi pierd credinţa în umanitate! Nu ar trebui să-i permiteţi unui astfel de om să fie posibil! Un egoist nemilos care…

— Grozavă şleahtă de intelectuali mai sunteţi, zise domnul Thompson cu dispreţ. Am crezut că puteţi să vorbiţi cu el în păsărească lui… dar v-a speriat pe toţi. Idei? Unde vă sunt ideile? Faceţi ceva! Faceţi-l să ni se alăture! Aduceţi-l de partea noastră!

— Necazul e că nu vrea nimic, spuse Mouch. Ce-i putem noi oferi unui om care nu vrea nimic?

— Vrei să spui, rosti Kinnan, ce anume îi putem oferi unui om care vrea să trăiască?

— Taci! ţipă James Taggart. De ce-ai spus asta? Ce te-a făcut să spui asta?

— Ce te-a făcut să ţipi? întrebă Kinnan.

— Tăceţi, cu toţii! spuse domnul Thompson. Vă pricepeţi să vă

luptaţi între voi, dar când e vorba să vă luptaţi cu un bărbat adevărat?

— Deci v-a convins şi pe dumneavoastră? urlă Lawson.

— Oh, tăceţi din gură, zise domnul Thompson plictisit. E cel mai dur nemernic cu care am avut de-a face. N-o să înţelegeţi acest lucru. E cât se poate de dur... – o extrem de slabă nuanţă de admiraţie se strecură în glasul său. Cât se poate de dur...

— Există căi de a îi convinge pe nemernicii duri, aşa după cum v-am explicat, rosti tărăgănat doctorul Ferris.

— Nu! strigă domnul Thompson. Nu! Gura! Nu vă mai ascult! Nu vreau să mai aud! – mâinile i se mişcau frenetic, ca şi cum s-ar fi luptat să risipească ceva ce nu putea defini. I-am spus că... că nu e adevărat acest lucru... că noi nu suntem... că eu nu sunt un...

Clătină violent din cap, ca şi cum propriile sale cuvinte erau o formă nemaipomenită de pericol.

— Nu, uitaţi, băieţi, vreau să spun că trebuie să fim practici... şi precauţi. Extrem de precauţi. Trebuie să rezolvăm problema asta în mod paşnic. Nu ne putem permite să ni-l facem duşman... sau să-i facem vreun rău. Nu îndrăznim să riscăm în privinţa a... orice i s-ar întâmpla. Pentru că, dacă el cade, cădem şi noi. El reprezintă ultima noastră speranţă. Nu vă iluzionaţi în privinţa asta. Dacă el cade, pierim şi noi. Ştiţi cu toţii lucrul acesta.

Ochii lui se plimbară peste feţele din jurul lui: ştiau lucrul acesta.

Lapoviţa din dimineaţa următoare căzu pe relatările de pe prima pagină care anunţau că o conferinţă constructivă, armonioasă între John Galt şi conducătorii ţării, din după-amiaza trecută, produsese „Planul John Galt”, care va fi făcut public în scurtă vreme. Fulgii de zăpadă ai serii căzură pe mobila dintr-un apartament de bloc a cărui faţadă se prăbuşise – şi asupra unei mulţimi de oameni care aştepta în tăcere la fereastra închisă a casierei unei fabrici al cărei proprietar dispăruse.

— Fermierii din South Dakota, îi raportă Wesley Mouch domnului Thompson a doua zi de dimineaţă, mărşăluiesc înspre capitală, dând foc fiecărei clădiri guvernamentale întâlnite în cale şi fiecărei case în valoare de peste zece mii de dolari.

— California e la pământ, raportă el pe seară. Acolo are loc un război civil – dacă asta se întâmplă acolo, lucru de care nimeni nu e sigur. Au declarat că se separă de Uniune, dar nimeni nu ştie cine deţine acum puterea. Au loc lupte armate în întregul stat, între „Partidul Poporului”, condus de Ma Chalmers şi de cultul ei închinat soiei, alcătuit din admiratori ai Orientului, pe de o parte, şi ceva denumit „Înapoi la Dumnezeu”, condus de foşti proprietari de terenuri petrolifere.

* * *

— Domnişoară Taggart! murmură domnul Thompson, atunci când ea intră în camera lui de hotel a doua zi de dimineaţă, ca urmare a chemării sale. Ce ne facem?

El se întrebă de ce simţise mai demult că ea poseda un fel de energie liniştitoare. Privea un chip palid care părea stăpânit, dar stăpânirea devenea neliniştitoare atunci când se observa că dura minut după minut, fără vreo schimbare de expresie, fără semnul vreunei emoţii. Chipul ei avea aceeaşi privire ca şi a celorlalţi, îşi spuse el, excepţie făcând ceva din expresia gurii ei, care sugera rezistenţă.

— Am încredere în dumneavoastră, domnişoară Taggart. Aveţi mai multă minte decât toţi băieţii mei, pledă el. Aţi făcut mai mult pentru ţară decât oricare dintre ei – dumneavoastră sunteţi cea care ni l-a găsit. Ce ne facem? Având în vedere că totul se prăbuşeşte, el este singurul care ne poate scoate din necazul acesta – dar nu vrea. Refuză. Pur şi simplu refuză să conducă. N-am văzut niciodată aşa ceva: un om care nu are nicio dorinţă de a conduce. Îl implorăm să dea ordine – iar el răspunde că vrea să se supună lor! E absurd!

— Este.

— Ce părere aveţi despre asta? Vă puteţi da seama ce fel de om e?

— E un egoist arogant, replică ea. E un aventurier ambiţios. E un om cu o cutezanţă nelimitată care joacă pe cele mai mari mize din lume.

Era uşor, îşi zise ea. Ar fi fost dificil în acea perioadă îndepărtată în care ea socotea limbajul drept o unealtă de onoare, care trebuie folosit ca şi cum te-ai afla sub jurământ – un jurământ de supunere la realitate şi de respect pentru fiinţele umane. Acum se punea doar problema de a face sunete, sunete nearticulate adresate unor obiecte inanimate, fără legătură cu atari concepte precum realitate, omenesc sau onoare.

Fusese uşor, în prima dimineaţă, să-i raporteze domnului Thompson cum îl găsise ea pe John Galt în locuinţa lui. Fusese uşor să vadă zâmbetele de aprobare ale domnului Thompson şi repetatele lui strigăte: „Ce fată grozavă!”, scoase aruncând priviri triumfătoare asistenţilor lui, triumful unui om a cărui judecată de a avea încredere în ea fusese justificată. Fusese uşor să exprime o mânioasă ură faţă de Galt – „am fost de acord cu ideile lui, dar nu-l voi lăsa să-mi distrugă compania de căi ferate” – şi să-l audă pe domnul Thompson spunând: „Nu vă preocupaţi, domnişoară Taggart! O să vă protejăm noi de el!”

Fusese uşor să adopte o aparenţă de viclenie rece şi să-i reamintească domnului Thompson de recompensa în valoare de cinci sute de mii de dolari, cu glas clar şi pătrunzător, asemenea sunetului unei maşini de calculat care scoate suma finală a unei note de plată.

Ea văzuse o pauză de o clipă în muşchii faciali ai domnului Thompson, apoi un zâmbet mai strălucitor, mai larg – asemenea unui discurs tăcut care declara că nu se aşteptase la aşa ceva, dar că era încântat să ştie ce anume o făcuse să se mobilizeze şi că era genul de mobilizare pe care o înţelegea.

— Desigur, domnişoară Taggart! Desigur! Recompensa vă aparţine – în totalitate! Vi se va trimite cecul, cu întreaga sumă!

Fusese uşor, pentru că ea avusese sentimentul că s-ar afla într-un fel de non-lume jalnică, în care cuvintele şi acţiunile ei nu mai erau fapte – nu reflectări ale realităţii, ci doar poziţii distorsionate într-una din oglinzile acelea de bâlci care proiectează deformitatea pentru percepţia fiinţelor a căror conştiinţă nu trebuie tratată drept conştiinţă. Subţire, unic şi fierbinte, asemenea unei arzătoare presiuni a unei sârme în interiorul ei, asemenea unui ac ce îi selectează parcursul, era singura ei preocupare: gândul la siguranţa lui. Restul era o negură de dezintegrare lipsită de formă, jumătate acidă, jumătate ceaţă.

Dar aceasta – îşi spuse ea cuprinsă de un fior – era starea în care trăiau toţi acei oameni pe care nu îi înţelesese niciodată, aceasta era starea pe care o doreau, această realitate de cauciuc, această sarcină de a te preface, de a denatura, de a înşela, singura ţintă şi recompensă fiind privirea credulă a unor ochi înceţoşaţi de panică ai domnului Thompson. Cei care doreau această stare voiau oare să trăiască? – se întrebă ea.

— Cele mai mari mize din lume, domnişoară Taggart? o întrebă domnul Thompson nerăbdător. Despre ce e vorba? Ce anumea vrea?

— Realitatea. Pământul acesta.

— Nu prea înţeleg ce vreţi să spuneţi, dar… Uitaţi, domnişoară Taggart, dacă socotiţi că îl puteţi înţelege, aţi… aţi încerca să mai vorbiţi o dată cu el?

Ea simţi ca şi cum îşi auzea propria voce, la distanţă de mulţi ani-lumină, plângând că şi-ar da viaţa ca să-l vadă – dar în această încăpere ea auzi vocea unui străin inexpresiv care rostea rece:

— Nu, domnule Thompson, n-aş încerca. Sper să nu trebuiască să-l mai văd vreodată.

— Ştiu că nu-l puteţi suporta şi nu pot spune că vă învinovăţesc, dar n-aţi putea măcar încerca să…

— Am încercat să-l conving, în seara în care l-am găsit. Nu am auzit decât insulte, în schimb. Cred că îl irită prezenţa mea mai mult decât a oricui altcuiva. N-o să mă ierte pentru faptul că eu am fost cea care l-a prins în capcană. Aş fi ultima persoană căreia să i se predea.

— Mda… mda, asta e adevărat… Credeţi că se va preda vreodată?

Acul dinlăuntrul ei ezită o clipă, între două poziţii: să le spună că nu se va preda şi să îi vadă cum îl omoară? – să le spună că se va preda

şi să-i vadă cum se ţin de putere până când vor distruge lumea?

— O să se predea, rosti ea cu fermitate. O să se dea bătut, dacă îl trataţi corect. E prea ambiţios ca să refuze puterea. Nu-l lăsaţi să scape, dar să nu-l ameninţaţi sau să-i faceţi rău. Frica nu funcţionează. E insensibil la frică.

— Dar dacă... vreau să spun, după felul în care se prăbuşesc lucrurile... ce-ar fi dacă o să se ţină băţos prea multă vreme?

— N-o să se ţină. E un om prea practic ca să facă asta. Apropo, îl lăsaţi să vadă vreo ştire despre starea ţării?

— Păi... nu.

— Aş sugera să-l lăsaţi să citească copii ale rapoartelor dumneavoastră confidenţiale. O să vadă că nu durează mult.

— Asta-i o idee bună! O foarte bună idee!... Ştiţi, domnişoară Taggart, zise el brusc, ca cineva care se agaţă cu disperare de vocea sa, mă simt mai bine ori de câte ori vorbesc cu dumneavoastră. E pentru că am încredere în dumneavoastră. Nu am încredere în nimeni din jurul meu. Dar dumneavoastră sunteţi altceva. Sunteţi de încredere.

Ea se uită fără şovăială direct în ochii lui.

— Mulţumesc, domnule Thompson, zise ea.

A fost uşor, îşi spuse ea – până când păşi în stradă şi observă că, sub haină, bluza ei era udă, lipită de omoplaţi.

Dacă ar fi fost în stare să simtă – îşi spuse în timp ce mergea prin mulţimea de la Terminal – şi-ar da acum seama că indiferenţa greoaie pe care o simţea pentru compania ei de căi ferate era ură. Nu putea scăpa de senzaţia că nu opera decât cu trenuri de marfă: pentru ea, pasagerii nu erau vii sau fiinţe umane. Părea fără rost să irosească un efort atât de mare pentru prevenirea catastrofelor, pentru protejarea siguranţei trenurilor care nu cărau altceva decât obiecte neînsufleţite. Privi chipurile de la Terminal: dacă ar fi ca el să moară, îşi spuse ea, să fie ucis de conducătorii sistemului, iar aceştia ar putea să mănânce, să doarmă şi să călătorească – oare va lucra ea spre a le furniza trenuri? Dacă ar fi ca ea să urle după ajutor, se va ridica unul dintre ei în apărarea ei? Oare ei, care îl auziseră, voiau ca el să trăiască?

Cecul în valoare de cinci sute de mii de dolari a fost livrat la biroul ei, în acea după-amiază; a fost livrat împreună cu un buchet de flori din partea domnului Thompson. Ea privi cecul şi îl lăsă să cadă fâlfâind pe biroul ei: nu însemna nimic şi nu o făcea să simtă nimic, nici măcar vreo umbră de vinovăţie. Era un petic de hârtie, fără o importanţă mai mare decât cele din coşul de hârtii de la firmă. Nu conta dacă putea cumpăra cu el un colier cu diamante, gunoaiele oraşului sau ultima ei cină. Nu va fi cheltuit niciodată. Nu era un simbol de valoare şi nimic din ceea ce cumpăra cu el nu putea fi o

valoare. Dar această – îşi spuse ea – această neînsufleţită indiferenţă reprezenta starea permanentă a oamenilor din jurul ei, a oamenilor care nu aveau scop şi pasiune. Aceasta era starea unui suflet care nu valorizează; oare voiau să trăiască cei care o alegeau – se-întrebă ea?

În acea seară, când sosi acasă, amorţită de epuizare, în holul blocului de apartamente luminile nu funcţionau – iar ea nu remarcă plicul de la picioarele ei decât în clipa în care aprinse lumina din foaierul ei. Era un plic alb, sigilat care fusese strecurat pe sub uşa ei. Îl ridică de jos – apoi, după o clipă, râdea fără sunet, jumătate îngenuncheată, jumătate şezând pe pardoseală, fără a se clinti din acel punct, fără a face altceva decât să se holbeze la notiţa scrisă de o mână cunoscută, mâna care îşi scrisese ultimul mesaj pe calendarul de deasupra oraşului. Notiţa spunea:

Dagny: Ţine-te tare. Fii cu ochii pe ei.
Când el o să aibă nevoie de noi, sună-mă la OR 6–5693.
F.

Ziarele din dimineaţa următoare sfătuiau publicul să nu creadă zvonurile cum că în statele din sud ar fi existat tulburări. Rapoartele confidenţiale, trimise domnului Thompson, afirmau că luptele armate izbucniseră între Georgia şi Alabama, pentru posesiunea unei fabrici producătoare de echipamente electrice – care, din cauza luptelor şi unei căi ferate ce fusese aruncată în aer, fusese izolată de orice sursă de materii prime.

— Aţi citit rapoartele confidenţiale pe care vi le-am trimis? murmură domnul Thompson în seara aceea, confruntându-se încă o dată cu Galt. Era însoţit de James Taggart, care se oferise să se întâlnească cu prizonierul pentru prima dată.

Galt şedea pe un scaun cu spătarul drept, picior peste picior, fumând o ţigară. Părea vigilent şi relaxat, în acelaşi timp. Ei nu puteau descifra expresia de pe chipul lui, cu excepţia faptului că nu arăta niciun semn de nelinişte.

— L-am citit, răspunse el.

— N-a mai rămas prea mult timp.

— Nu.

— Veţi lăsa ca asemenea lucruri să se întâmple în continuare?

— Dar dumneavostră?

— Cum puteţi fi aşa de sigur că aveţi dreptate? strigă James Taggart; vocea lui nu era puternică, dar avea intensitatea unui strigăt. Cum puteţi să aveţi curajul, într-o astfel de perioadă îngrozitoare, să vă conformaţi ideilor dumneavoastră, cu riscul de a distruge întreaga lume?

— Ale cui idei ar trebui să le consider mai sigure spre a fi urmate?

— Cum de puteţi fi atât de sigur că aveţi dreptate? Cum puteţi şti? Nimeni nu poate fi sigur de cunoaşterea sa! Nimeni! Nu sunteţi mai bun decât ceilalţi!

— În acest caz, de ce aveţi nevoie de mine?

— Cum puteţi jongla cu vieţile altor oameni? Cum vă puteţi permite un lux atât de egoist încât să continuaţi a rezista, când lumea are nevoie de dumneavoastră?

— Vreţi să spuneţi: atunci când au nevoie de ideile mele?

— Nimeni nu are complet dreptate sau e complet eronat! Nu există negru sau alb! Nu deţineţi monopolul asupra adevărului!

Era ceva ciudat în maniera lui Taggart – îşi spuse domnul Thompson, încruntându-se – un resentiment straniu, prea personal, ca şi cum nu venise aici să rezolve o situaţie politică.

— Dacă aţi avea, cât de cât, sentimentul responsabilităţii, spunea Taggart, n-aţi îndrăzni să riscaţi a vă încrede doar în propria judecată! V-aţi alătura nouă şi aţi lua în considerare nişte idei, altele decât ale dumneavoastră şi aţi admite că şi noi am putea avea dreptate! Ne-aţi ajuta în planurile noastre! Aţi…

Taggart continuă să vorbească cu insistenţă febrilă, dar domnul Thompson nu îşi putea da seama dacă Galt asculta: Galt se ridicase în picioare şi se plimba prin cameră, nu ca şi cum ar fi fost neliniştit, ci în maniera lejeră a unei persoane care se bucură de mişcarea corpului său. Domnul Thompson observă uşurinţa cu care păşea, felul în care îşi ţinea coloana dreaptă, stomacul plat, umerii relaxaţi. Galt mergea ca şi cum ar fi fost inconştient de trupul său şi, în acelaşi timp, extrem de conştient de felul în care se mândrea cu el. Domnul Thompson privi scurt către James Taggart, la poziţia înclinată a unei persoane înalte prăbuşite într-o atitudine de dizgraţioasă autodeformare şi îl surprinse urmărind mişcările lui Galt cu asemenea ură încât domnul Thompson se ridică în picioare, de teamă că se va auzi în încăpere. Dar Galt nu se uita la el.

— …conştiinţa dumneavoastră! spunea Taggart. Am venit aici să fac apel la conştiinţa dumneavoastră! Cum puteţi să vă preţuiţi mintea mai presus de mii de vieţi omeneşti? Oameni pier şi… oh, fir-ar să fie – rosti el sec –, terminaţi cu plimbatul prin cameră!

Galt se opri.

— E un ordin?

— Nu, nu! spuse grăbit domnul Thompson. Nu este un ordin. Nu vrem să vă dăm ordine… Ia-o uşurel, Jim.

Galt îşi reluă mersul prin cameră.

— Lumea se năruieşte, spuse Taggart, urmărindu-l în mod irezistibil cu privirea pe Galt. Oamenii pier – iar dumneavoastră sunteţi cel care îi poate salva! Contează cine are dreptate şi cine nu? Ar trebui să vă alăturaţi nouă, chiar dacă socotiţi că nu avem dreptate, aţi putea să

vă sacrificaţi mintea spre a-i salva!

— Prin ce mijloace îi voi salva?

— Cine vă credeţi? strigă Taggart.

Galt se opri.

— Ştiţi cine.

— Sunteţi egoist!

— Sunt.

— Vă daţi seama ce fel de egoist sunteţi?

— Dumneavoastră vă daţi seama? întrebă Galt, privindu-l în ochi.

Lenta retragere a trupului lui Taggart în adâncurile fotoliului său în timp ce ochii săi îl fixau pe Galt îl făcu pe domnul Thompson să se teamă în mod inexplicabil de următorul moment.

— Ia spuneţi, întrerupse domnul Thompson cu o voce nepăsătoare la modul strălucitor, ce fel de ţigări fumaţi?

Galt se întoarse şi zâmbi.

— Nu ştiu.

— De unde aţi făcut rost de ele?

— Unul dintre gardieni mi-a adus un pachet din astea. Mi-a zis că l-a rugat un bărbat să mi-l dea cadou... Nu vă faceţi griji, adăugă el, băieţii voştri l-au supus la tot felul de teste. Nu existau mesaje ascunse. Era doar un cadou de la un admirator necunoscut.

Ţigara dintre degetele lui Galt avea pe ea semnul dolarului.

James Taggart nu se pricepe să convingă, conchise domnul Thompson. Dar nici Chick Morrison, pe care îl aduse a doua zi, nu se comportă mai bine.

— Mă voi... mă voi arunca la mila dumneavoastră, domnule Galt, declară Chick Morrison cu un zâmbet frenetic. Aveţi dreptate. Voi concede că aveţi dreptate – şi singurul lucru la care pot face apel este mila dumneavoastră. În adâncul inimii mele, nu pot crede că sunteţi egoistul total care nu simte pic de compasiune faţă de popor.

Arătă cu mâna către un teanc de hârtii pe care le împrăştiase pe masă.

— Iată un apel din partea a zece mii de copii de vârstă şcolară care vă imploră să vă alăturaţi nouă şi să îi salvaţi. Iată un apel din partea unui cămin de handicapaţi. Iată o petiţie trimisă de slujitorii a două sute de credinţe diferite. Iată un apel de la mamele ţării. Citiţi-le.

— Este un ordin?

— Nu! strigă domnul Thompson. Nu este un ordin!

Galt rămase nemişcat, neîntinzând mâna către foile de hârtie.

— Sunt doar nişte oameni de rând, obişnuiţi, domnule Galt, rosti Chick Morrison, pe un ton menit a proiecta abjecta lor smerenie. Ei nu vă pot spune ce să faceţi. N-ar şti ce anume. Ei doar vă imploră. Ei pot fi slabi, neputincioşi, orbi, ignoranţi. Dar dumneavoastră, care sunteţi atât de inteligent şi de puternic, nu puteţi avea milă de ei? Nu-i puteţi

ajuta?

— Renunţând la inteligenţa mea şi urmând orbirea lor?

— S-ar putea să nu aibă dreptate, dar nu-şi dau seama!

— Dar eu, care îmi dau seama, ar trebui să le dau ascultare?

— Nu pot discuta în contradictoriu, domnule Galt. Pur şi simplu vă rog să aveţi milă. Ei suferă. Vă implor să aveţi milă pentru cei care suferă. Eu sunt… domnule Galt, întrebă el, observând că Galt privea la distanţă, dincolo de fereastră şi că ochii săi deveniseră brusc implacabili, ce s-a întâmplat? La ce vă gândiţi?

— La Hank Rearden.

— Cum aşa?… De ce?

— Oare ei au simţit vreun pic de milă faţă de Hank Rearden?

— Oh, dar asta-i altceva! El…

— Tăceţi, rosti Galt pe un ton egal.

— Eu doar…

— Taci! zise scurt domnul Thompson. Nu-l luaţi în seamă, domnule Galt. N-a dormit de două nopţi. E îngrozitor de speriat.

A doua zi, doctorul Floyd Ferris nu părea a fi speriat – dar era şi mai rău, îşi spuse domnul Thompson. Observă că Galt rămânea tăcut şi nu voia să-i răspundă deloc lui Ferris.

— Este problema responsabilităţii morale pe care s-ar putea să n-o fi studiat suficient, domnule Galt, vorbi tărăgănat doctorul Ferris pe un ton prea fandosit, prea forţat de lipsă de formalitate. S-ar părea că aţi vorbit la radio doar despre păcatele funcţiilor. Dar trebuie luate în considerare şi păcatele omisiunii. A nu reuşi să salvezi un Eu este la fel de imoral cu a ucide. Consecinţele sunt aceleaşi – şi pentru că trebuie să judecăm acţiunile prin consecinţele lor, responsabilitatea morală este aceeaşi… De exemplu, având în vedere disperata criză de alimente, s-a sugerat că s-ar putea să devină necesar să se emită o directivă care să ordone ca fiecare al treilea dintre copiii sub vârsta de zece ani şi fiecare dintre adulţii în vârstă de peste şaizeci de ani să fie omorâţi, spre a se asigura supravieţuirea celorlalţi. N-aţi vrea să se întâmple ceva de acest gen, nu-i aşa? Aveţi posibilitatea de a preîntâmpina acest lucru. Un cuvânt din partea dumneavoastră ar preîntâmpina acest lucru. Dacă refuzaţi şi toţi oamenii aceia sunt executaţi – va fi vina şi responsabilitatea morală a dumneavoastră!

— Eşti nebun! urlă domnul Thompson, revenindu-şi din şoc şi sărind în picioare. Nimeni n-a sugerat vreodată aşa ceva! Nimeni nu s-a gândit la aşa ceva! Vă rog, domnule Galt! Nu-l credeţi! Nu vrea să spună asta!

— Oh, ba da, vrea să spună, zise Galt. Spuneţi-i nemernicului să se uite la mine, apoi să se uite în oglindă, iar după aceea să se întrebe dacă mi-ar trece vreodată prin cap că statura mea morală este la cheremul acţiunilor sale.

— Pleacă de-aici! strigă domnul Thompson, trăgându-l pe Ferris spre a se ridica în picioare. Ieşi! Să nu mai aud nicio vorbuliţă de la tine!

Deschise larg uşa şi îl împinse pe Ferris în faţa figurii uimite a gardianului de afară.

Întorcându-se către Galt, făcu un gest de sleită neputinţă din braţe. Chipul lui Galt era lipsit de expresie.

— Auziţi, rosti domnul Thompson rugător, nu există nimeni care să poată discuta cu dumneavoastră?

— Nu e nimic de discutat.

— Trebuie să discutăm. Trebuie să vă convingem. Există cineva cu care aţi dori să vorbiţi?

— Nu.

— M-am gândit că poate... e pentru că vorbeşte – vorbea – ca dumneavoastră, câteodată... poate că dacă aş trimite-o pe domnişoara Dagny Taggart să vă spună...

— Aia? Bineînţeles, vorbea ca mine. E singurul meu rateu. Am crezut că era genul care aparţinea taberei mele. Dar m-a trădat, ca să-şi păstreze compania de căi ferate. Şi-ar vinde şi sufletul pentru compania ei. Trimiteţi-o încoace, dacă vreţi s-o iau la palme.

— Nu, nu, nu! Nu sunteţi obligat să vă întâlniţi cu ea, dacă asta e ceea ce simţiţi. Nu vreau să pierd mai mult timp cu oameni care vă contrariază... Doar că... doar că dacă nu este domnişoara Taggart, nu ştiu pe cine să aleg... Dacă... dacă aş putea găsi pe cineva pe care aţi fi dispus să-l acceptaţi sau...

— M-am răzgândit, zise Galt. Există cineva cu care aş vrea să vorbesc.

— Cine? strigă plin de nerăbdare domnul Thompson.

— Doctorul Robert Stadler.

Domnul Thompson scoase un fluierat prelung şi dădu din cap temător.

— Acela nu e prieten cu dumneavoastră, spuse el pe un ton de avertisment cinstit.

— El este cel pe care doresc să-l întâlnesc.

— E în regulă, dacă doriţi. Dacă spuneţi aşa. O să-l trimit aici mâine-dimineaţă.

În seara aceea, cinând împreună cu Wesley Mouch în apartamentul său, domnul Thompson privi încruntat către un pahar cu suc de roşii pus în faţa sa.

— Cee? Nu există suc de grep? întrebă el iute; doctorul său îi prescrisese suc de grep ca protecţie împotriva unei epidemii de gripă.

— Nu există suc de grep, spuse chelnerul, cu un ciudat fel de accentuare.

— De fapt, rosti Mouch mohorât, nişte bandiţi au atacat un tren pe

Podul Taggart de pe Mississippi. Au aruncat în aer şinele şi au deteriorat podul. Nimic serios. S-a reparat – dar tot traficul este suspendat, iar trenurile din Arizona nu pot tranzita.

— Asta-i ridicol! Nu există o altă…?

Domnul Thompson se opri; ştia că nu există alte poduri de cale ferată peste Mississippi.

După un moment, vorbi cu glas sacadat:

— Dă ordin ca detaşamente ale armatei să păzească podul. Zi şi noapte. Spune-le să aleagă cei mai buni oameni pentru asta. Dacă se întâmplă ceva cu podul acela…

Nu termină propoziţia; rămase aplecat, holbându-se la farfuriile de porţelan scump şi la antreurile delicate aflate în faţa lui. Absenţa unui articol atât de prozaic precum sucul de grep făcuse, pentru prima dată, să fie real ceea ce s-ar întâmpla cu oraşul New York dacă i s-ar întâmpla ceva Podului Taggart.

— Dagny, spuse Eddie Willers în seara aceea, podul nu reprezintă singura problemă.

Aprinse lampa ei de birou, pe care ea, concentrată asupra muncii, neglijase să o aprindă la apropierea apusului.

— Niciun tren transcontinental nu poate pleca din San Francisco. Una dintre facţiunile rebele de acolo – nu ştiu care dintre ele – a pus mâna pe terminalul nostru şi a impus o „taxă de plecare” pentru trenuri. Însemnând că ţin trenurile ostatice pentru răscumpărare. Directorul terminalului nostru şi-a dat demisia. Nimeni nu ştie ce-i de făcut acolo.

— Nu pot pleca din New York, răspunse ea cu asprime.

— Ştiu, zise el blând. Din cauza asta, eu voi fi cel care se va duce acolo să pună ordine în lucruri. Măcar să găsesc un om căruia să îi dau responsabilitatea asta.

— Nu! Nu vreau să pleci. E prea periculos. Şi pentru ce? Nu contează acum. Nu e nimic de salvat.

— Încă există Taggart Transcontinental. Voi sprijini această companie, Dagny, oriunde te vei duce, tu vei fi mereu în stare să pui pe picioare o companie de căi ferate. Eu n-aş putea. Nici măcar nu vreau s-o încep. Nu mai vreau. După ceea ce am văzut. Tu ar trebui. Eu nu pot. Lasă-mă să fac ce pot.

— Eddie! Nu vrei – se opri, dându-şi seama că e inutil. Bine, Eddie. Dacă doreşti.

— Zbor spre California diseară. Am aranjat pentru spaţiu pe un avion al armatei… Ştiu că-ţi vei da demisia imediat ce… imediat ce vei putea părăsi New Yorkul. S-ar putea să fii plecată atunci când mă voi întoarce. Atunci când vei fi pregătită. Nu te preocupa de mine. Nu aştepta să-mi spui. Pleacă cât de repede poţi. O să… o să-ţi spun la revedere, acum.

Ea se sculă în picioare. Stăteau şi se priveau unul la celălalt; în penumbra biroului, fotografia lui Nathaniel Taggart atârna pe peretele dintre ei – acea îndepărtată zi în care au învăţat să meargă pe şinele unei căi ferate. Îşi înclină capul şi îl ţinu plecat pe moment.

Ea îi întinse mâna.

— La revedere, Eddie.

El îi strânse mâna cu fermitate, fără a privi în jos la degetele ei; se uita la chipul ei.

Eddie dădu să plece, dar se opri, se întoarse către ea şi întrebă, cu voce joasă, dar fermă, nici ca rugăminte, nici ca disperare, ci ca un ultim gest de claritate conştientă spre a închide un cont de lungă durată:

— Dagny… ştiai… ce anume simţeam pentru tine?

— Da, răspunse ea încetişor, dându-şi seama în acest moment că ştiuse acest lucru, fără ajutorul vorbelor, de ani de zile:

— Ştiam.

— La revedere, Dagny.

Huruitul slab al unui tren subteran se auzi prin pereţii clădirii şi înghiţi sunetul uşii care se închidea în urma lui.

A doua zi de dimineaţă, ningea, iar picăturile care se topeau erau asemenea unei atingeri glaciale şi tăioase pe tâmplele doctorului Robert Stadler, în timp ce mergea pe lungul coridor al Hotelului Wayne-Falkland, către uşa apartamentului. Doi indivizi musculoşi păşeau alături de el; ei făceau parte din Departamentul de Condiţionare Morală, dar nu catadicseau să ascundă ce metodă de condiţionare ar prefera. „Aminteşte-ţi ordinele domnului Thompson”, îi spuse unul dintre ei cu dispreţ. „Un singur chiţăit greşit – şi o să-l regreţi, frate.”

Nu era zăpada de pe tâmplele lui – îşi spuse doctorul Stadler – era o presiune ca o arsură, se instalase acolo de la scena aceea din seara trecută când ţipase la domnul Thompson că nu putea să se întâlnească cu Galt. Ţipase cuprins de teroare oarbă, implorând un cerc de chipuri impasive să nu-l oblige să facă acest lucru, scâncind că face orice, în afară de aşa ceva. Chipurile nu catadicsiseră să argumenteze sau chiar să-l ameninţe; doar îi dăduseră ordine. Petrecuse o noapte albă, spunându-şi că nu va da ascultare; dar mergea către uşa aceea; presiunea ca o arsură de la tâmple şi uşoara greaţă ameţitoare a irealităţii provenea din faptul că nu putea recupera sentimentul că el este doctorul Robert Stadler.

Remarcă strălucirea metalică a baionetelor ţinute de santinelele de la uşă şi sunetul unei chei învârtite într-o broască. Se trezi păşind în faţă şi auzi uşa fiind încuiată în urma lui.

De cealaltă parte a încăperii, îl văzu pe John Galt şezând de pervaz, o siluetă zveltă, îmbrăcată în pantaloni şi cămaşă, cu un picior aplecat

uşor către pardoseală, celălalt îndoit, cu mâinile împreunate peste un genunchi, cu capul cu părul cu irizaţii solare ţinut în sus, pe fundalul unui cer cenuşiu – şi brusc doctorul Stadler văzu silueta unui băietan şezând pe pridvorul casei sale, lângă campusul universitar al Universităţii Patrick Henry, cu soarele pe părul castaniu al unui cap ţinut în sus pe fundalul unei întinderi de albastru de vară a cerului, şi auzi intensitatea pasionată a propriei sale voci spunând cu douăzeci şi doi de ani în urmă: „Singura valoare sacră din lume, John, este mintea umană, nepângărita minte umană… – şi strigă către silueta acelui băiat, aflat de cealaltă parte a camerei şi la distanţă de ani de zile: „N-am avut încotro, John! N-am avut încotro!”

Se apucă cu mâinile de marginea unei mese aflate între ei, pentru sprijin şi ca barieră de protecţie, cu toate că silueta de la fereastră nu se mişcase.

— Nu te-am adus la asta! strigă el. N-am vrut! N-am avut încotro! Nu asta am intenţionat!… John! Nu trebuie să fiu făcut vinovat pentru asta! Nu sunt vinovat! N-am avut nicio şansă în faţa lor! Ei stăpânesc lumea! N-au mai lăsat loc şi pentru mine!… Ce înseamnă raţiunea pentru ei? Ce înseamnă ştiinţa? Tu nu ştii cât de mortali sunt! Tu nu îi înţelegi! Ei nu gândesc! Ei sunt nişte animale fără minte, mânaţi de sentimente iraţionale – de sentimentele lor lacome, hrăpăreţe, oarbe, iresponsabile! Ei pun mâna pe ceea ce vor, doar atâta ştiu ei: că vor un anumit lucru, indiferent de cauză, efect sau logică – ei vor lucrul respectiv, porcii nenorociţi!… Mintea? Tu nu ştii cât de inutilă este mintea în faţa acestor hoarde fără minte? Armele noastre sunt atât de neputincioase, ridicol de copilăreşti: adevăr, cunoaştere, raţiune, valori, drepturi! Ei nu cunosc decât forţa, înşelăciunea şi jaful!… John! Nu te uita aşa la mine! Cum mă puteam opune pumnilor lor? Trebuia să trăiesc, nu-i aşa? Nu era pentru mine – era pentru viitorul ştiinţei! Trebuia să fiu lăsat în pace, trebuia să fiu protejat, trebuia să cad la înţelegere cu ei – nu există cale de a trăi, decât acceptând condiţiile lor – nu există, mă auzi? nu există!… Ce-ai fi vrut să fac? Să-mi petrec viaţa cerşind slujbe? Implorând fonduri şi alocaţii de la cei inferiori mie? Ai fi vrut ca munca mea să se afle la cheremul bandiţilor care au un talent pentru a face bani? Nu aveam vreme să concurez cu ei pentru bani sau pentru pieţe sau orice altă jalnică preocupare materială! Era oare ideea ta de dreptate – ca ei să-şi cheltuiască banii pe băutură, iahturi şi femei, în timp ce nepreţuitele ore ale vieţii mele se iroseau din lipsă de echipamente ştiinţifice? Convingere? Cum aş putea să-i conving? În ce limbă aş putea să le vorbesc unor oameni care nu gândesc?… Nu ştii cât de singur eram, cât de înfometat de o fărâmă de inteligenţă? Cât de singur, de obosit şi de neputincios! De ce trebuie ca o minte precum a mea să se târguiască cu proştii ignoranţi? Ei nu vor contribui niciodată măcar cu un sfanţ la ştiinţă!

De ce să nu fie forţaţi! Nu pe tine am vrut să te forţez! Pistolul nu era îndreptat către intelect! Nu era îndreptat către oameni ca mine şi ca tine, ci doar către materialiştii fără minte... De ce te uiţi aşa la mine? N-am avut de ales! Nu există altă alegere, decât să-i învingi la propriul lor joc! Oh, da, este jocul lor, ei stabilesc regulile! Ce contăm, noi, cei puţini care pot să gândească? Putem doar spera să ne descurcăm, neobservaţi – şi să-i păcălim să ne servească scopurilor noastre!... Nu ştii ce ţel nobil era viziunea mea despre viitorul ştiinţei? Cunoaşterea umană eliberată de constrângerile materiale! Un scop nelimitat, nerestricţionat de mijloace! Nu sunt un trădător, John! Nu sunt! Slujeam cauza minţii! Ceea ce vedeam în faţă, ceea ce voiam, ceea ce simţeam, nu era de măsurat în dolarii lor mizerabili! Voiam un laborator! Aveam nevoie de el! Ce-mi pasă de unde provenea sau prin ce manieră? Aş putea face atât de multe! Aş putea ajunge la nişte înălţimi nebănuite! N-ai niciun pic de milă? Mi-l doream!... Şi ce dacă trebuiau forţaţi? Cine sunt ei să gânească, în definitiv? De ce i-ai învăţat să se răzvrătească? Ar fi funcţionat, dacă nu i-ai fi retras! Ar fi funcţionat, îţi spun! N-ar fi fost – aşa!... Nu mă acuza! Nu putem fi vinovaţi... cu toţii... vreme de secole... Nu putem fi atât de complet eronaţi!... Nu trebuie să fim condamnaţi! N-am avut de ales! Nu există altă modalitate de a trăi pe pământ!... De ce nu-mi răspunzi? Ce vezi? Te gândeşti la discursul pe care l-ai ţinut? Eu nu vreau să mă gândesc la el! Era doar logică! Nu se poate trăi cu logică! Mă auzi!... Nu te uita la mine! Ceri imposibilul! Oamenii nu pot exista în maniera ta! Tu nu permiţi niciun moment de slăbiciune, nu accepţi slăbiciunile sau sentimentele umane! Ce vrei de la noi? Raţionalitate 24 de ore pe zi, fără fisură, fără odihnă, fără scăpare?... Nu te uita la mine, fir-ar să fie! Nu mă mai tem de tine! Mă auzi! Nu mă mai tem! Cine eşti tu ca să mă învinovăţeşti, ratat nenorocit? Uite unde te-a adus drumul tău! Uite unde eşti, prins, neputincios, sub pază, gata să fii ucis în orice moment de brutele alea – şi cutezi să mă acuzi că sunt nepractic! Oh, da, o să fii ucis! N-o să învingi! Nu ţi se permite să învingi! Eşti omul care trebuie distrus!

Icnetul doctorului Stadler fu un urlet amuţit, ca şi cum imobilitatea siluetei din fereastră slujise ca un reflector tăcut şi îl făcuse brusc să priceapă înţelesul deplin al propriilor cuvinte.

— Nu! gemu doctorul Stadler, mişcându-şi capul dintr-o parte în alta, spre a scăpa de neclintiţii ochi verzi. Nu!... Nu!... Nu!

Vocea lui Galt avea aceeaşi austeritate decisă ca şi ochii lui:

— Ai spus tot ceea ce voiam să-ţi spun eu ţie.

Doctorul Stadler bătu cu pumnii în uşă; când fu deschisă, o luă la goană din încăpere.

* * *

Timp de trei zile, nimeni nu a pătruns în apartamentul lui Galt, cu excepţia gardienilor care îi aduceau mâncarea. La începutul serii celei de-a patra zile, uşa se deschise spre a-l lăsa să intre pe Chick Morrison, însoţit de două persoane. Chick Morrison era îmbrăcat pentru cină, iar zâmbetul lui era nervos, dar mai încrezător ca de obicei. Unul dintre însoţitorii lui era un valet. Celălalt era un bărbat musculos, a cărui faţă părea să contrazică smochingul său: era o faţă aspră, cu pleoape somnoroase, palidă, cu ochi sprinteni şi un nas spart de luptător; ţeasta sa era rasă, cu excepţia unei fâşii de cârlionţi de un blond spălăcit în vârful capului; îşi ţinea mâna dreaptă în buzunarul pantalonilor.

— V-aş ruga să vă îmbrăcaţi, domnule Galt! rosti Morrison cu convingere, arătând către uşa dormitorului, în care un dulap în perete fusese umplut cu haine scumpe pe care Galt nu le alesese să le poarte. Vă rog să vă puneţi haine de seară.

Adăugă:

— Acesta este un ordin, domnule Galt.

Galt se duse tăcut în dormitor. Cei trei bărbaţi îl urmară. Chick Morrison se aşeză pe marginea unui scaun, aprinzând şi stingând ţigară după ţigară. Valetul execută prea multe mişcări pline de curtoazie în exces, ajutându-l pe Galt să se îmbrace, înmânându-i butonii de cămaşă, ţinându-i haina. Bărbatul cel musculos stătea în picioare într-un colţ, cu mâna în buzunar. Niciunul dintre ei nu spunea vreo vorbă.

— V-aş ruga să cooperaţi, domnule Galt, zise Chick Morrison, când Galt fu gata şi indică uşa cu un gest curtenitor spre a porni.

Extrem de iute, încât nimeni nu percepu mişcarea mâinii sale, bărbatul cel musculos îl apucase pe Galt de braţ şi apăsa un pistol invizibil în coastele lui.

— Nu faceţi vreo mişcare greşită, spuse el cu o voce inexpresivă.

— Nu fac niciodată aşa ceva, replică Galt.

Chick Morrison deschise uşa. Valetul stătea în spate. Cele trei siluete în haine de seară păşiră în tăcere prin hol către ascensor.

Rămaseră tăcuţi în ascensor, clinchetul numerelor care se schimbau rapid deasupra uşii marcând înaintarea lor în jos.

Ascensorul se opri la etajul mezaninului. Doi soldaţi înarmaţi mergeau în faţa lor, iar alţi doi îndărăt, în timp ce se deplasau pe coridoarele lungi, întunecate. Coridoarele erau pustii, cu excepţia unor santinele plasate la colţuri. Braţul drept al bărbatului musculos era legat de braţul stâng al lui Galt; pistolul rămânea invizibil oricărui observator posibil. Galt simţea mica apăsare a ţevii în coasta sa; apăsarea era menţinută în mod expert: spre a nu fi resimţită ca impediment şi spre a nu fi uitată nicio clipă.

Coridorul ducea către o uşă de mari dimensiuni, închisă. Soldaţii

părură a dispărea în umbre, în momentul în care Chick Morrison atinse clanţa uşii. Mâna sa fu cea care deschise uşa, dar bruscul contrast de lumină şi sunet făcu să pară că uşa a fost deschisă de o explozie: lumina provenea de la cele trei sute de becuri ale strălucitoarelor candelabre din marea sală de bal a Hotelului Wayne-Falkland; sunetul era aplauzele a cinci sute de oameni.

Chick Morrison deschidea drumul către masa vorbitorilor, înălţată pe o platformă deasupra meselor care umpleau camera. Lumea părea să ştie, fără a fi anunţată, că dintre cei doi bărbaţi care mergeau în urma lui, cel înalt, zvelt şi cu părul auriu-roşiatic era cel pe care îl aplaudau. Faţa lui avea aceeaşi calitate ca şi vocea pe care o auziseră la radio: calmă, încrezătoare – şi intangibilă.

Scaunul rezervat lui Galt era locul de onoare în centrul mesei lungi, domnul Thompson aşteptându-l în dreapta sa, iar bărbatul cel musculos strecurându-se cu dibăcie pe scaunul din stânga, fără a slăbi braţul sau apăsarea pistolului. Bijuteriile de pe umerii goi ai femeilor purtau cu ele sclipirea candelabrelor către umbrele meselor aglomerate până către pereţii aflaţi la distanţă; severul alb-negru al siluetelor bărbaţilor salva stilul încăperii de lux solemn-regal de tăieturile carelor de reportaj ale canalelor de ştiri, microfoanelor şi a unei multitudini de echipamente de televiziune. Mulţimea era în picioare, aplaudând. Domnul Thompson zâmbea şi urmărea faţa lui Galt, cu privirea nerăbdătoare, nervoasă a unui adult care aşteaptă reacţia unui copil în faţa unui cadou spectaculos. Galt se aşeză în faţa ovaţiei, fără a o ignora şi fără a-i răspunde.

„Aplauzele pe care le auziţi, striga într-un microfon dintr-un colţ al încăperii un crainic al radioului, reprezintă un salut pentru John Galt, care tocmai şi-a luat locul la masa vorbitorilor! Da, prieteni, John Galt în persoană – aşa după cum, în scurt timp, se vor convinge aceia dintre voi care pot găsi un televizor!”

Trebuie să-mi aduc aminte unde mă aflu – îşi spuse Dagny, încleşlându-şi pumnii sub faţa de masă, în obscuritatea unei mese laterale. Era greu să păstreze un sentiment de dublă realitate în prezenţa lui Galt, aflat la zece metri de ea. Ea simţea că în lume nu poate exista nici pericol, nici suferinţă, atâta vreme cât îi vedea faţa – şi, simultan, o teroare de gheaţă, atunci când se uita la cei care îl aveau la mâna lor, atunci când îşi aduse aminte de oarba iraţionalitate a evenimentului pe care îl organizau. Ea se forţă să-şi păstreze muşchii faciali rigizi, spre a nu se trăda printr-un zâmbet de fericire sau un ţipăt de panică.

Se întrebă cum anume reuşiseră ochii lui să o găsească în mulţimea aceea.

Ea văzuse scurta pauză a privirii lui, pe care nimeni altcineva nu o putea observa; privirea lui fugară fusese mai mult decât un sărut,

fusese o strângere de mână de aprobare şi de sprijin.

El nu mai privi în direcţia ei. Ea nu putea face eforturi să se uite în altă parte. Era şocant să-l vadă în haine de seară şi încă mai şocant faptul că el le purta cu atâta naturaleţe; el le făcea să pară asemenea unei uniforme de onoare; figura lui sugera genul de banchet, din zilele unui îndepărtat trecut, în care ar fi primit o distincţie industrială. Sărbătoririle – îşi aduse ea aminte propriile cuvinte, cu o împunsătură de dor – ar trebui să fie doar pentru cei care au ceva de sărbătorit.

Întoarse capul. Făcu eforturi să nu se uite prea des la el, să nu atragă atenţia însoţitorilor ei. Fusese plasată la o masă suficient de proeminentă spre a o înfăţişa adunării, dar suficient de obscură spre a o ţine în afara direcţiei privirii lui Galt, împreună cu cei care stârniseră dezaprobarea lui Galt: doctorul Ferris şi Eugene Lawson.

Fratele ei, Jim, remarcă ea, fusese plasat mai aproape de platformă; îi putea vedea faţa posacă printre figurile nervoase ale lui Tinky Holloway, Fred Kinnan, doctorul Simon Pritchett. Feţele care se iţeau deasupra mesei vorbitorilor nu reuşeau în eforturile lor de a ascunde că arătau asemenea unor oameni care îndură un chin; calmul feţei lui Galt părea radios printre ei; ea îşi puse întrebarea cine era prizonierul şi cine era stăpânul. Privirea ei se mişcă încet peste alinierea de la masa lui: domnul Thompson, Wesley Mouch, Chick Morrison, nişte generali, nişte membri ai Legislaturii şi, în mod absurd, domnul Mowen ales ca mită pentru Galt, ca simbol al marilor afaceri. Ea privi prin sală, căutând faţa doctorului Stadler. Nu era prezent.

Vocile care umpleau încăperea erau asemenea unui grafic de temperatură, îşi spuse ea; izbucnirile în râs ale cuiva se întrerupeau, neterminate, şi îi stârneau pe cei de la mesele dimprejur să întoarcă capetele. Feţele erau trase şi strâmbate de cea mai evidentă şi mai puţin demnă formă de tensiune: de zâmbetele forţate. Aceşti oameni – îşi spuse ea – ştiau, nu prin intermediul raţiunii lor, ci prin intermediul panicii lor, că acest banchet constituia cea mai înaltă culme şi esenţa nudă a lumii lor. Îşi dădeau seama că nici Dumnezeul lor, nici armele lor nu puteau face această sărbătorire să însemne ceea ce se chinuiau ei a pretinde că înseamnă.

Nu putea înghiţi mâncarea care fusese pusă în faţa ei; gâtul ei părea închis de o convulsie rigidă. Observă că ceilalţi de la masa ei se prefăceau, de asemenea, că mănâncă. Doctorul Ferris părea a fi singurul al cărui apetit părea neafectat.

Atunci când văzu o îngheţată topită în bolul de cristal din faţa ei, ea observă brusca tăcere din încăpere şi auzi scârţâitul maşinăriei de televiziune care era deplasată cu greutate în faţă pentru a transmite. Acum – îşi spuse ea, cu o senzaţie de aşteptare şi îşi dădu seama că acelaşi semn de întrebare se afla în fiecare minte din încăpere. Se uitau cu toţi atent la Galt. Faţa lui nu se mişcă şi nu se schimbă.

Nimeni nu trebui să facă liniște, atunci când domnul Thompson făcu cu mâna semn unui crainic: încăperea nu părea că respiră.

— Concetăţeni, urlă crainicul la microfon, ai acestei ţări şi ai oricăreia capabile să audieze, din marea sală de bal a Hotelului Wayne- Falkland din New York City, vă oferim inaugurarea Planului John Galt!

Un pătrat de lumină albăstruie apăru pe peretele din spatele mesei vorbitorilor – un ecran de televiziune pe care să se proiecteze pentru oaspeţi imaginile pe care ţara urma să le vadă.

— Planul John Galt pentru Pace, Prosperitate şi Profit! strigă crainicul în timp ce o imagine tremurătoare a sălii de bal apăru deodată pe ecran. Zorii unei lumi noi! Produsul unei colaborări armonioase între spiritul umanitar al conducătorilor noştri şi geniul ştiinţific al lui John Galt! Dacă încrederea dumneavoastră în viitor a fost subminată de zvonuri răutăcioase, acum vă puteţi convinge singuri de familia noastră de conducători unită în mod fericit!... Doamnelor şi domnilor – în timp ce camera de luat vederi îşi îndreptă obiectivul către masa vorbitorilor, iar faţa stupefiată a domnului Mowen umplu ecranul –, domnul Horace Bussby Mowen, Industriaşul American! Camera se deplasă către o colecţie de muşchi faciali modelaţi în imitarea unui zâmbet. General de armată Whittington S. Thorpe! Camera, asemenea unui ochi în faţa unei alinieri la poliţie, se mişcă de la o faţă speriată la alta – speriată de ravagiile fricii, evadării, disperării, nesiguranţei, dispreţului de sine, vinovăţiei. Lider al Majorităţii în Legislatura Naţională, domnul Lucian Phelps!... Domnul Wesley Mouch!... Domnul Thompson! Camera făcu o pauză asupra domnului Thompson; el oferi un rânjet amplu naţiunii, apoi întoarse capul şi se uită în altă direcţie, către stânga sa, cu un aer de aşteptare triumfătoare. Doamnelor şi domnilor, rosti solemn crainicul, John Galt!

Doamne-Dumnezeule – îşi spuse Dagny – ce fac? De pe ecran, faţa lui John Galt privea la naţiune, faţa fără durere, frică sau vinovăţie, implacabilă prin virtutea serenităţii, invulnerabilă prin virtutea stimei de sine. Faţa asta – îşi spuse ea – printre toate celelalte? Indiferent de ce anume plănuiesc ei, îşi spuse ea, e neterminat – nimic mai mult nu poate fi spus sau trebuie spus – iată produsul unui cod şi al celuilalt, iată alegerea, iar cel care este uman va şti.

— Secretarul personal al domnului Galt, rosti crainicul, în timp ce camera trecu rapid peste următoarea faţă şi continuă:

— Domnul Clarence „Chick” Morrison... Domnul amiral Homer Dawley... Domnul...

Ea privi feţele din jurul ei, întrebându-se: au văzut contrastul? Şi-au dat seama de el? L-au văzut pe el? Au vrut să fie real?

— Acest banchet, spuse Chick Morrison, care preluase rolul de

maestru de ceremonii, este în onoarea celui mai măreţ personaj al vremurilor noastre, cel mai capabil producător, omul priceput la toate, noul conducător al economiei noastre – John Galt! Dacă i-aţi auzit extraordinarul discurs de la radio, nu puteţi avea nicio îndoială că el poate face să meargă lucrurile. Acum el se află aici spre a vă spune că le va face să funcţioneze. Dacă aţi fost induşi în eroare de către acei extremişti demodaţi care au pretins că el nu o să ni se alăture niciodată, că nu este posibilă fuziunea dintre viziunea lui despre viaţă şi a noastră, că este ori într-un fel, ori în celălalt – evenimentul din această seară vă va dovedi că orice poate fi reconciliat şi unit!

Din momentul în care l-au văzut – îşi spuse Dagny – îşi pot ei oare dori să privească la altcineva? Din momentul în care ei ştiu că el este posibil, că aceasta este ce poate fi omul, ce altceva pot ei să vrea a căuta? Pot ei oare simţi vreo dorinţă cu excepţia aceleia de a realiza în sufletele lor ceea ce a realizat el în sufletul lui? Sau vor fi ei opriţi de faptul că cei ca Mouch, ca Morrison, ca Thompson nu doriseră să realizeze aşa ceva? Îi vor socoti ei pe cei precum Mouch ca fiind umani, iar pe el ca fiind imposibil?

Camera de filmat baleia prin sala de bal, aducând pe ecran şi ţării feţele oaspeţilor de vază, feţele conducătorilor care observau cu încordare şi – din când în când – faţa lui John Galt. El părea ca şi cum ochii lui receptivi îi studiau pe oamenii din afara acestei încăperi, oamenii care îl vedeau din celelalte colţuri ale ţării; nu se putea şti dacă asculta; nicio reacţie nu altera calmul chipului său.

— Sunt mândru să aduc un tribut în această seară, rosti conducătorul Adunării Legislative, următorul vorbitor, celui mai mare organizator economic pe care l-a descoperit vreodată lumea, cel mai talentat administrator, cel mai strălucit planificator – John Galt, omul care ne va salva! Mă aflu aici pentru a-i mulţumi în numele poporului!

Acesta – îşi spuse Dagny – era spectacolul sincerităţii celor necinstiţi. Cea mai necinstită parte a înşelătoriei e aceea că ei vorbesc serios. Ei îi oferă lui Galt tot ce e mai bun din ceea ce poate oferi viziunea lor despre existenţă, ei încearcă să îl ademenească cu ceea ce constituia visul lor referitor la cea mai înaltă împlinire a vieţii: această răspândire de adulări stupide, irealitatea acestei enorme amăgiri – aprobarea fără standarde, tributul fără conţinut, onoarea fără motive, admiraţia fără cauze, iubirea fără un cod de valori.

— Am dat la o parte toate micile noastre diferenţe, spunea acum Wesley Mouch la microfon, toate opiniile partizane, toate interesele personale şi viziunile egoiste – spre a sluji sub conducerea altruistă a lui John Galt!

De ce ascultă ei? – se întrebă Dagny. Oare nu văd marca morţii pe chipurile acelora şi marca vieţii pe al lui? Ce stare vor să aleagă? Ce stare caută pentru omenire?

…Privi feţele din sala de bal. Erau inexpresive la modul nervos; nu arătau nimic altceva decât greutatea letargiei şi râncezeala unei frici cronice. Se uitau la Galt şi la Mouch, ca şi cum ar fi fost incapabili să perceapă vreo diferenţă între ei sau să simtă preocupare dacă ar exista vreo diferenţă, privirea lor goală, lipsită de spirit critic, care nu evaluează, declarând: „Cine sunt eu ca să ştiu?” Ea se cutremură, amintindu-şi propoziţia lui: „Cel care declară <Cine sunt eu ca să ştiu? > declară <Cine sunt eu ca să trăiesc? >”. Se părea că nu catadicseau nici să facă efortul de a-şi pune această întrebare… Văzu câteva feţe cărora părea că le pasă. Ele se uitau la Galt cu o rugăminte disperată, cu o admiraţie meditativ-tragică… şi cu mâini zăcând fără vlagă pe mesele din faţa lor.

Aceştia erau oamenii care îşi dădeau seama cum era el, care trăiau tânjind frustraţi după lumea lui – dar mâine, dacă l-ar vedea cum este ucis în faţa lor, mâinile lor ar zăcea la fel de lipsite de vlagă, iar ochii lor ar privi în altă parte, zicând: „Cine sunt eu ca să acţionez?”

— Unitatea de acţiune şi de scop, zicea Mouch, ne vor purta către o lume mai fericită…

Domnul Thompson se aplecă spre Galt şi şopti cu un zâmbet prietenos:

— Va trebui să spuneţi câteva cuvinte ţării, mai târziu, după mine. Nu, nu, nu un discurs lung, doar una, două propoziţii, nu mai mult. Doar „bună seara, oameni buni” sau ceva de genul acesta, ca să vă poată recunoaşte vocea. Apăsarea uşor accentuată a ţevii „secretarului” în coasta lui Galt adăugă un paragraf tăcut. Galt nu răspunse.

— Planul John Galt, spunea Wesley Mouch, va reconcilia toate conflictele. El va proteja proprietatea celor bogaţi şi va da o cotă-parte mai mare celor săraci. Va diminua povara impozitelor voastre şi vă va oferi mai multe beneficii guvernamentale. Va scădea preţurile şi va mări salariile. Va da mai multă libertate individului şi va întări legăturile obligaţiilor colective. Va combina eficienţa întreprinderii libere cu generozitatea unei economii planificate.

Dagny observă câteva feţe – trebui să facă un efort spre a crede complet acest lucru – care se uitau la Galt cu ură. Jim era una dintre ele, remarcă ea. Când imaginea lui Mouch ocupă ecranul, aceste feţe erau relaxate în manieră satisfăcut-plictisită, care nu era plăcere, ci confortul permisiunii, acela de a şti că nimic nu se cerea de la ei şi că nimic nu era ferm sau sigur. Atunci când camera de luat vederi arătă pentru o clipă imaginea lui Galt, buzele lor se strânseră, iar trăsăturile lor se ascuţiră datorită unei priviri deosebit de precaute. Ea simţi cu bruscă certitudine că ei se temeau de precizia feţei lui, de claritatea imbatabilă a trăsăturilor sale, de imaginea unei entităţi, o imagine a unei existenţe care se impune. Ei îl urăsc pentru că este el însuşi – îşi

spuse ea, simţind o senzaţie de oroare rece, când natura sufletelor lor deveni reală pentru ea – ei îl urăsc pentru capacitatea lui de a trăi. Oare vor să trăiască? – se întrebă ea în autobatjocură. Prin amorţeala uluită a minţii ei, îşi aduse aminte de sunetul propoziţiei lui: „Dorinţa de a nu fi ceva anume înseamnă dorinţa de a nu fi”.

Acum domnul Thompson era cel care urla în microfon în maniera lui cea mai energică şi prietenoasă:

— Şi vă spun: pocniţi-i peste bot pe scepticii care răspândesc dezbinare şi frică! Ei v-au spus că John Galt nu ni se va alătura niciodată, nu-i aşa? Ei bine, iată-l, în persoană, din proprie voinţă, la această masă şi în fruntea Statului nostru! Gata, bucuros şi capabil să slujească cauza poporului! Niciodată, niciunul din voi, să nu mai înceapă a se îndoi, a fugi sau a renunţa! Ziua de mâine este aici azi – şi ce zi de mâine! Cu trei mese pe zi pentru fiecare de pe pământ, cu o maşină în fiecare garaj şi cu energie electrică gratis, produsă de un gen de motor aşa cum nu aţi mai văzut niciodată! Iar singurul lucru pe care trebuie să-l faceţi e să mai aveţi puţină răbdare! Răbdare, credinţă şi unitate – aceasta este reţeta, pentru progres! Trebuie să fim uniţi între noi şi uniţi cu restul lumii, precum o uriaşă familie fericită, muncind cu toţii pentru binele tuturor! Am găsit un conducător care va bate recordul celui mai bogat şi mai harnic trecut al nostru! Iubirea lui pentru omenire l-a făcut să vină aici – spre a vă sluji, a vă proteja şi a avea grijă de voi! El a auzit rugăminţile voastre şi a răspuns chemării datoriei noastre umane comune! Fiecare este păstrătorul fratelui său! Nimeni nu este o insulă lui însuşi! Iar acum îi veţi auzi vocea – acum veţi asculta mesajul lui… Doamnelor şi domnilor, rosti el solemn, John Galt – către familia colectivă a umanităţii!

Camera de luat vederi se mută pe Galt. El rămase neclintit un moment. Apoi, cu o mişcare atât de rapidă şi de expertă încât mâna secretarului său fu incapabilă s-o imite, se ridică în picioare, se înclină într-o parte, lăsând pentru un moment ca pistolul îndreptat spre el să fie expus vederii lumii – apoi, stând drept, cu faţa către camerele de luat vederi, privind către toţii telespectatorii săi invizibili, el spuse:

— Daţi-vă naibii la o parte din calea mea!

Capitolul IX
Generatorul

— Daţi-vă naibii la o parte din calea mea!

Doctorul Robert Stadler auzi aceste cuvinte la radioul din maşina sa. Nu ştiu dacă următorul sunet, parţial icnet, parţial urlet, parţial râs începu să se işte din el sau de la radio – dar auzi clicul care îi

întrerupse pe amândoi. Radioul amuţi. Nu mai veni niciun sunet de la Hotelul Wayne-Falkland. Căută posturi dintr-un capăt în celălalt al scalei, sub ecranul luminos. Nu se auzi nimic, nici explicaţii, nici scuze de probleme tehnice, nici muzică pentru a masca tăcerea. Toate posturile îşi încetaseră transmisia.

Fu scuturat de un fior, încleştă mâinile pe volan, aplecându-se peste el asemenea unui jocheu la finalul unei curse de cai, iar piciorul apăsă pedala de acceleraţie. Mica întindere de autostradă din faţa lui ţopăia în ritmul salturilor farurilor sale. Dincolo de fâşia luminată nu mai exista nimic altceva decât pustietatea preeriilor din Iowa.

Nu ştia de ce ascultase transmisiunea; nu ştia ce anume îl făcea să tremure acum. Chicoti brusc – părea un mârâit răuvoitor – fie către aparatul de radio, fie către cei din oraş, fie către cer.

Observa rarii stâlpi cu numerele autostrăzii. Nu avea nevoie să consulte o hartă: timp de patru zile, harta aceea fusese tipărită în creierul său, asemenea unei reţele de linii trasate cu acid. Nu puteau să i-o ia, îşi spuse: nu-l puteau opri. Avu senzaţia ca şi cum ar fi fost urmărit; dar mile întregi în urma lui nu era nimic, cu excepţia stopurilor din spatele maşinii sale – asemenea a două semnale de pericol, care fugeau prin bezna câmpiilor din Iowa.

Motivul care îi ghida mâinile şi picioarele se afla la patru zile în spatele lui. Era chipul unui bărbat pe un pervaz şi chipurile cu care se confruntase atunci când scăpase din acea încăpere. Le strigase că nu poate sta de vorbă cu Galt şi că nici ei nu puteau, că Galt o să-i distrugă pe toţi, dacă nu îl distrugeau ei pe el mai întâi.

— Nu face pe şmecherul, profesore! – îi răspunsese rece domnul Thompson. Ai strigat o grămadă că îl urăşti profund, dar când vine vorba de trecut la treabă, nu ne-ai ajutat absolut deloc. Nu ştiu de partea cui eşti. Dacă el nu cedează în manieră paşnică, s-ar putea să trebuiască să recurgem la presiuni – de exemplu, ostatici pe care el nu ar vrea să-i vadă torturaţi –, iar dumneata eşti primul pe listă, profesore.

— Eu? ţipase el, zgâlţâit de groază şi de un râs amarnic-disperat. Eu? Dar pe mine mă condamnă mai mult decât pe orice altcineva!

— De unde ştiu eu? răspunse domnul Thompson. Aud că ai fost pe vremuri profesorul lui. Şi, nu uita, eşti singurul pe care l-a solicitat.

Mintea lui se lichefiase de groază, se simţise ca şi cum era pe punctul de a fi strivit de doi pereţi care înaintau către el: n-avea nicio şansă, dacă Galt refuza să capituleze – şi o şansă şi mai mică dacă Galt li se alătura acestor oameni.

În acel moment, o formă aflată la distanţă îşi făcuse apariţia în mintea lui: imaginea unei structuri cu o cupolă de forma unei ciuperci, aflată în mijlocul unei câmpii din Iowa.

După aceea, toate imaginile începuseră să se contopească în

mintea sa. Proiectul X – îşi spusese, neştiind dacă era viziunea acelei structuri sau a unui castel feudal care domina întregul ţinut, cea care îi dădea sentimentul unei epoci şi al unei lumi cărora el îi aparţinea… Eu sunt Robert Stadler – îşi spusese – e proprietatea mea, a provenit din descoperirile mele, ei au spus că eu am inventat acest lucru… O să le arăt eu lor! – îşi spusese, neştiind dacă era vorba despre bărbatul de pe pervazul ferestrei sau ceilalţi, ori întreaga omenire… Gândurile lui deveniseră ca nişte aşchii care pluteau într-un lichid, fără legătură: Să pui mâna pe putere… O să le arăt eu lor!… Să pui mâna pe putere, să stăpâneşti… Nu există altă modalitate de a trăi pe pământ…

Acestea fuseseră singurele cuvinte care numeau planul din mintea lui. Simţise că restul era clar – clar în forma unei emoţii sălbatice care striga sfidător că nu trebuia să-l facă clar. Va prelua controlul asupra Proiectului X şi va stăpâni o parte din ţară precum domeniul său feudal privat. Prin ce mijloace? Emoţia sa răspunse: cumva. Motivul? Mintea sa îi repetase insistent că motivul îl reprezenta groaza de gaşca domnului Thompson, că el nu mai era în siguranţă printre ei, că planul său reprezenta o necesitate practică. În străfundurile creierului său lichid, emoţia lui ţinuse un alt tip de groază, cufundată împreună cu legăturile dintre aşchiile sparte de cuvinte.

Aceste aşchii constituiseră singura busolă care i-a ghidat traseul de-a lungul celor patru zile şi nopţi – în timp ce conducea pe autostrăzi pustii, străbătând o ţară care se prăbuşea în haos, în timp ce dezvolta o şiretenie obsesivă pentru obţinerea ilegală de benzină, în timp ce fura puţine ore de somn neodihnitor, în moteluri obscure, sub nume false…

Eu sunt Robert Stadler – îşi spusese, mintea lui repetând acest lucru ca pe o formulă a omnipotenţei… Să pui mâna pe putere – îşi spusese, gonind printre semafoarele orăşelelor semiabandonate – gonind pe oţelul trepidant al Podului Taggart de peste Mississippi – gonind pe lângă ruinele ocazionale ale fermelor pe întinderile goale din Iowa… O să le arăt eu lor! – îşi spusese – n-au decât să mă urmărească, n-or să mă oprească de data asta… Îşi spusese acest lucru, chiar dacă nimeni nu îl urmărise – aşa după cum nimeni nu îl urmărea acum, cu excepţia stopurilor maşinii sale şi a motivului cufundat în mintea lui.

Privi aparatul său de radio mut şi chicoti; chicotitul avea calitatea emoţională a unui pumn ameninţător agitat în spaţiu. Eu sunt cel practic – îşi spuse – nu am de ales… Nu am alternativă… O să le arăt eu tuturor gangsterilor ălora obraznici care uită că eu sunt Robert Stadler… Or să se prăbuşească cu toţii, doar eu nu!… O să supravieţuiesc!… O să învinge… O să le arăt eu lor!

Cuvintele erau ca nişte porţiuni de teren solid, în mijlocul unei

mlaştini extrem de tăcute; legăturile zăceau cufundate pe fund.

Dacă ar fi fost conectate, cuvintele lui ar fi format propoziţia: O să-i arăt eu lui că nu există altă cale de a trăi pe pământ!…

Luminile răspândite la mare distanţă în faţă erau barăcile construite pe locul Proiectului X, cunoscut acum sub numele de Harmony City. Remarcă, când se apropie, că la Proiectul X se petrecea ceva neobişnuit. Gardul de sârmă ghimpată era rupt, iar la poartă nu îl întâmpină nicio santinelă. Dar în peticele de întuneric şi în lumina puternică a unor reflectoare care pâlpâiau avea loc un soi de agitaţie anormală: existau nişte care blindate, oameni alergau, se strigau ordine, sclipeau baionete. Nimeni nu îi opri maşina. În colţul unei barăci, zări prăvălit la pământ trupul nemişcat al unui soldat.

Beat – îşi spuse, preferând să gândească acest lucru, întrebându-se din ce motiv era nesigur în această privinţă.

Structura în formă de ciupercă se ghemuia pe o măgură în faţa lui; în îngustele deschideri ale ferestrelor sale erau lumini – iar coşuri fără formă ieşeau de sub cupola sa, ţintind către bezna ţinutului. Un soldat îi bară calea când coborî din maşină la intrare.

Soldatul era înarmat corespunzător, dar fără chipiu, iar uniforma lui părea şleampătă.

— Unde mergi, amice? întrebă el.

— Lasă-mă să intru! ordonă doctorul Stadler dispreţuitor.

— Ce treabă aveţi pe-aici?

— Sunt doctorul Robert Stadler.

— Eu sunt Joe Bow. Am spus: ce treabă aveţi pe-aici? Sunteţi unul dintre cei noi sau unul dintre cei vechi?

— Lasă-mă să intru, idiotule! Sunt doctorul Robert Stadler.

Nu numele, ci tonul vocii şi forma de adresare părură a-l convinge pe soldat.

— Unul dintre ăi noi, rosti el şi, deschizând poarta, strigă către cineva dinăuntru: Hei, Mac, ai grijă de tataie ăsta, vezi tu ce vrea!

În holul gol, slab luminat din beton armat, el fu întâmpinat de un bărbat care ar fi putut fi un ofiţer, cu excepţia faptului că tunica lui era deschisă la gât, iar o ţigară atârna insolent în colţul gurii.

— Cine sunteţi? rosti el scurt, mâna sa zvâcnind prea rapid către tocul armei de la coapsă.

— Sunt doctorul Robert Stadler.

Numele nu avu niciun efect.

— Cine v-a dat permisiunea de a veni aici?

— Eu nu am nevoie de permisiune.

Aceste cuvinte părură a avea un efect; bărbatul îşi luă ţigara din gură.

— Cine v-a trimis? întrebă el, uşor nesigur.

— Vreţi, vă rog, să mă lăsaţi să vorbesc cu comandantul? solicită

nerăbdător doctorul Stadler.

— Cu comandantul? Ai venit prea târziu, frate!

— Cu inginerul-şef, atunci!

— Inginerul care? Oh, Willie? Willie e-n regulă, e de-ai noştri, dar e plecat într-o misiune acum.

În hol mai erau şi alte persoane, ascultând cu o curiozitate temătoare. Mâna ofiţerului făcu semn uneia dintre ele să se apropie – un civil neras, cu un pardesiu ponosit aruncat pe umeri.

— Ce doriţi? rosti el sec către doctorul Stadler.

— Poate cineva să-mi spună unde se află domnii din personalul ştiinţific? întrebă doctorul Stadler pe tonul curtenitor-categoric al unui ordin.

Cei doi bărbaţi se uitară unul la altul, ca şi cum o atare întrebare ar fi irelevantă într-un asemenea loc.

— Veniţi de la Washington? întrebă cu suspiciune civilul.

— Nu vin. Vă voi face să înţelegeţi că am terminat-o cu gaşca aceea de la Washington.

— Oh? bărbatul păru încântat. Sunteţi deci un Prieten al Poporului?

— Aş zice că sunt cel mai bun prieten pe care l-a avut vreodată poporul. Eu sunt cel care le-a dat toate acestea.

Arătă în jurul lui.

— Dumneavoastră? rosti bărbatul, impresionat. Sunteţi unul dintre aceia care au căzut la înţelegere cu Şeful?

— Eu sunt şeful aici, din momentul acesta.

Bărbaţii se uitară unul la altul, retrăgându-se câţiva paşi.

Ofiţerul întrebă:

— Aţi spus că vă numiţi Stadler?

— Robert Stadler. Iar dacă nu ştiţi ce înseamnă asta, o să aflaţi!

— Domnule, vreţi să mă urmaţi, vă rog? spuse ofiţerul, cu politeţe nesigură.

Ceea ce s-a întâmplat după aceea nu-i fu clar doctorului Stadler, pentru că mintea lui refuză să admită realitatea lucrurilor pe care le vedea. Era un du-te-vino de persoane în birouri pe jumătate luminate, în dezordine, erau prea multe arme de foc pe şoldurile tuturora, erau întrebări fără sens care i se puneau de voci răstite care alternau între impertinenţă şi frică.

El nu a ştiut dacă vreunul dintre ei a încercat să-i dea o explicaţie; nu era dispus să asculte; nu putea permite ca aşa ceva să fie adevărat. Continua să afirme pe tonul unui suveran feudal: „Eu sunt şeful aici, din momentul acesta… Eu dau ordinele… Am venit să preiau… locul ăsta este al meu… Eu sunt doctorul Robert Stadler – iar dacă nu cunoşteţi numele acesta în locul ăsta, n-aveţi ce căuta aici, idioţi infernali! O să vă faceţi fărâme, dacă ăsta e stadiul cunoaşterii voastre! Aţi făcut vreo oră de fizică la liceu? Nu-mi păreţi ca şi cum aţi

fi fost lăsaţi înăuntrul unui liceu, niciunul dintre voi! Ce căutaţi aici? Cine sunteţi?”

Îi trebui mult timp să înţeleagă – atunci când mintea lui nu mai putu bloca acest lucru – că cineva îi furase planul: cineva avusese aceeaşi viziune a existenţei ca şi el şi se mobilizase spre a realiza acelaşi viitor. Pricepu că aceşti oameni, care se autodenumeau Prietenii Poporului, îşi însuşiseră Proiectul X, în seara aceasta, cu câteva ore înainte, cu intenţia de a întemeia o stăpânire a lor. Le râse în faţă, cu dispreţ amar-neîncrezător: „Habar n-aveţi ce faceţi, delincvenţi juvenili nenorociţi! Credeţi că voi – voi! – sunteţi în stare să manevraţi un instrument al ştiinţei de înaltă precizie? Cine e conducătorul vostru? Solicit să-l văd pe conducătorul vostru!”

Tonul lui de arogantă autoritate, dispreţul lui şi propria lor panică – panica oarbă a oamenilor de nestrunită violenţă, care nu au nicio normă de siguranţă sau pericol – constituiră motivul care îi făcu să şovăie şi să se întrebe dacă nu cumva era, poate, un membru secret, de nivel înalt, al conducerii lor; erau, în mod egal, gata să sfideze şi să arate supunere faţă de orice autoritate. După ce a fost plimbat de la un comandant nervos la altul, se trezi în cele din urmă condus pe nişte scări de fier, care coborau în nişte coridoare din beton armat, lungi, pline de ecou, la o audienţă la „Şeful” în persoană. Şeful se refugiase în camera de control subterană.

Printre spiralele complexe ale delicatului mecanism ştiinţific care producea raza sonoră, lângă panoul de comandă din perete cu manete, cadrane şi instrumente de măsură strălucitoare, cunoscut sub numele de Xilofon, Robert Stadler dădu ochii cu noul conducător al Proiectului X. Era Cuffy Meigs.

Purta o tunică strâmtă, semimilitară şi pantaloni din piele; carnea gâtului se umfla peste marginea gulerului; buclele lui negre erau năclăite de sudoare. Se plimba neliniştit, ezitant prin faţa Xilofonului, strigând ordine către oameni care intrau şi ieşeau încontinuu din încăpere: Trimiteţi curieri către fiecare sediu districtual unde putem ajunge! Spuneţi-le că Prietenii Poporului au învins! Spuneţi-le că nu mai trebuie să primească ordine de la Washington! Noua capitală a Commonwealth-ului Poporului este Harmony City, care va fi cunoscut de-acum înainte drept Meigsville! Spuneţi-le că aştept 500.000 de dolari pentru fiecare 5.000 de cetăţeni, mâine-dimineaţă – altminteri…!

Trecu ceva timp până când atenţia şi ochii căprui, împăienjeniţi, ai lui Cuffy Meigs se îndreptară către persoana doctorului Stadler.

— Ei bine, ce se-ntâmplă? Ce se-ntâmplă? rosti el scurt.

— Eu sunt doctorul Robert Stadler.

— Cum? – Oh, da! Da! Dumneata eşti barosanul din spaţiile cosmice, nu-i aşa? Dumneata eşti tipul care prinde atomi sau ceva de

genul ăsta. Păi, ce naiba faci aici?

— Eu ar trebui să-ţi pun această întrebare.

— Cum? Uite ce-i, profesore, nu-mi arde de glume.

— Am venit aici să preiau controlul.

— Controlul? Asupra a ce anume?

— A acestui echipament. A acestui loc. A ţinutului aflat în raza sa de acţiune.

Meigs se uită lung la el pentru câteva clipe, apoi întrebă încet:

— Cu ce-ai venit aici?

— Cu maşina..

— Vreau să spun, pe cine ai adus cu dumneata?

— Pe nimeni.

— Ce arme ai adus?

— Niciuna. Numele meu e suficient..

— Ai venit aici singur, cu numele şi maşina dumitale?

— Da.

Cuffy Meigs izbucni în hohote.

— Crezi, întrebă doctorul Stadler, că poţi face să funcţioneze o instalaţie de tipul ăsta?

— Ia-o la goană, profesore, ia-o la goană! Cară-te, ca să nu pun să fii împuşcat! N-avem nevoie de intelectuali pe-aici!

— Cât de mult ştiţi despre chestia asta? arătă doctorul Stadler către Xilofon.

— Cui îi pasă? Tehnicienii sunt ieftini ca braga în ziua de azi! Cară-te! Aici nu-i Washington! Am terminat-o cu visătorii ăia lipsiţi de spirit practic de la Washington! N-or să ajungă nicăieri negociind cu fantoma aia de la radio şi ţinând discursuri! Acţiune – de-asta avem nevoie! Acţiune directă! Cară-te, doctore! S-a dus vremea ta!

Se clătina înainte şi înapoi, prinzându-se din când în când de câte o manetă a Xilofonului. Doctorul Stadler îşi dădu seama că Meigs era beat.

— Nu atinge manetele acelea, prostule!

Meigs îşi retrase brusc, fără să vrea, mâna, apoi o flutură sfidător către panoul de comandă:

— Ating ce vreau eu! Nu-mi spune tu mie ce să fac!

— Pleacă de lângă panoul ăla de comandă! Pleacă de aici! Ăsta e al meu! Pricepi! E proprietatea mea!

— Proprietate! Ha!

Meigs scoase o lătrătură scurtă care era un chicotit.

— Eu l-am inventat! Eu l-am creat! Eu am făcut să fie posibil!

— Serios? Păi, mii de mulţumiri, doctore. Mii de mulţumiri, dar nu mai avem nevoie de el. Avem mecanicii noştri.

— Ai vreo idee despre ceea ce a trebuit să ştiu spre a-l face posibil? Tu n-ai fi fost în stare să te gândeşti la o singură lampă de-a lui! La un

singur bulon!

Meigs dădu din umeri.

— Poate că nu.

— Atunci cum de îndrăzneşti să crezi că poţi fi proprietarul lui? Cum îndrăzneşti să vii aici? Pe ce se bazează pretenţiile tale la el?

Meigs se bătu pe tocul pistolului.

— Pe asta.

— Ascultă, mitocan beţiv! strigă doctorul Stadler. Ai habar cu ce anume te joci?

— Nu-mi vorbi mie aşa, neghiob bătrân! Cine te crezi ca să-mi vorbeşti în felul ăsta? Pot să-ţi frâng gâtul cu mâinile goale! Tu nu ştii cine sunt eu?

— Eşti un bătăuş înfricoşat, care n-are habar de nimic!

— Oh, asta sunt, nu-i aşa! Eu sunt Şeful! Eu sunt Şeful şi n-o să-mi stea în cale o bătrână sperietoare de ciori ca tine! Pleacă de-aici!

Se priviră unul de celălalt pentru câteva clipe, lângă panoul de comandă al Xilofonului, amândoi încolţiţi de teroare. Teroarea neadmisă a doctorului Stadler era efortul frenetic de a nu recunoaşte că se uita la produsul său final, că acesta era fiul său spiritual. Teroarea lui Cuffy Meigs avea rădăcini mai ample, îmbrăţişa întreaga existenţă; trăise în teroare cronică toată viaţa, dar acum făcea eforturi să nu recunoască ceea ce îl înspăimânta: în momentul triumfului său, atunci când se aştepta să fie în siguranţă, acea specie misterioasă, ocultă – intelectualii – refuza să se teamă de el şi îi sfida puterea.

— Pleacă de-aici! mârâi Cuffy Meigs. Îi chem pe oamenii mei! Pun să te împuşte!

— Pleacă tu de-aici, idiot nenorocit, descreierat şi lăudăros! mârâi doctorul Stadler. Crezi c-o să te las să profiţi de pe urma vieţii mele? Crezi că pentru tine am… am vândut…

Nu termină fraza.

— Nu mai atinge manetele alea, lua-te-ar naiba!

— Nu-mi da tu mie ordine! N-am nevoie să-mi spui tu ce să fac! N-o să mă sperii tu cu tâmpeniile tale elegante! Fac ce vreau! Pentru ce m-am luptat, dacă nu pot să fac ce vreau?

Chicoti şi puse mâna pe o manetă.

— Hei, Cuffy, potoleşte-te! strigă cineva din spatele încăperii, ţâşnind în faţă.

— Stai acolo! zbieră Cuffy Meigs. Staţi acolo, cu toţii! Sunt înfricoşat, nu? Vă arăt eu cine-i şeful!

Doctorul Stadler sări să-l oprească – dar Meigs îl dădu la o parte cu o mână, râse copios văzându-l cum cade la podea şi cu cealaltă mână smuci o manetă a Xilofonului.

Sunetul zdrobirii – izbirea scrâşnită a metalului rupt şi a presiunilor care se ciocneau pe circuite antagonice, sunetul unui monstru care se

atacă pe sine însuşi – s-a auzit doar în interiorul structurii. În exterior nu s-a auzit niciun sunet. În afară, structura doar s-a înălţat în aer, brusc şi tăcut, s-a spart în mai multe bucăţi de mari dimensiuni, a trimis câteva fulgere sfârâitoare de lumină albastră către cer şi a căzut ca un morman de moloz. Pe o rază de o sută de mile, formată din părţi a patru state, stâlpii de telegraf căzură precum beţele de chibrit, fermele se transformară în fărâme, clădiri din oraş se prăbuşiră ca şi cum ar fi fost secerate şi mărunţite de lovitura unei singure secunde, fără a avea timp pentru ca un sunet să fie auzit de trupurile contorsionate ale victimelor – şi, la periferia cercului, la jumătatea fluviului Mississippi, locomotiva şi primele şase vagoane ale unui tren de pasageri se scurseră asemenea unui duş de metal în apele râului, împreună cu partea de apus a Podului Taggart, tăiat la jumătate.

Pe locul unde fusese odinioară Proiectul X, nu rămase nimic în viaţă printre ruine – cu excepţia, pentru câteva nesfârşite minute în plus, a unui morman de carne zdrobită şi de ţipete de durere care fusese odată o măreaţă minte.

Exista un sentiment de imponderabilă libertate – îşi spuse Dagny în senzaţia că o cabină de telefon constituia singurul, absolutul ei scop, fără preocupare pentru oricare dintre scopurile trecătorilor de pe străzile din jurul ei. Acest lucru nu o înstrăina faţă de oraş: o făcu să simtă, pentru prima dată, că era stăpâna oraşului şi că îl iubea, că nu îl iubise niciodată înainte ca în acest moment, cu un sentiment al posesiei atât de personal, solemn şi încrezător. Noaptea era liniştită şi clară; privi cerul; aşa după cum sentimentul ei era mai mult solemn decât vesel, dar conţinea senzaţia unei bucurii viitoare – la fel şi aerul era mai mult lipsit de vânt decât cald, dar conţinea sugestia unei viitoare primăveri.

Daţi-vă naibii la o parte din calea mea – îşi spuse ea, nu cu resentiment, ci aproape cu amuzament, cu o senzaţie de detaşare şi eliberare, adresând aceste cuvinte trecătorilor, traficului atunci când îi împiedica grăbita înaintare şi oricărei frici pe care o cunoscuse în trecut. Cu mai puţin de o oră în urmă îl auzise pronunţând acea propoziţie, iar glasul lui continua să-i răsune în aerul străzilor, contopindu-se într-o distantă idee de hohote de râs.

Ea râsese exultând, în sala de bal de la Wayne-Falkland, atunci când îl auzise spunând cuvintele respective; râsese, cu mâna la gură, astfel încât râsul fu doar în ochii ei – şi în ai lui, atunci când el se uitase direct la ea, iar ea ştiu că el auzise râsul. Se priviră unul pe celălalt pentru o fracţiune de secundă, pe deasupra capetelor mulţimii care îşi pierduse răsuflarea şi care striga – pe deasupra bubuitului microfoanelor care erau zdrobite, deşi toate posturile fuseseră deconectate instantaneu – pe deasupra zgomotelor de sticlă spartă de

pe mesele care cădeau, în timp ce oamenii se buluceau către uşile de ieşire.

Apoi îl auzi pe domnul Thompson strigând, arătând cu mâna spre Galt: „Duceţi-l înapoi în camera lui, dar păziţi-l cu preţul vieţii!” – iar mulţimea se dădu la o parte, în timp ce trei bărbaţi îl conduceau afară. Domnul Thompson păru, pentru o clipă, a se prăbuşi, lăsându-şi capul să cadă pe antebraţ, dar îşi reveni, sări în picioare, făcu un semn vag cu mâna acoliţilor săi să-l urmeze şi ieşi afară grăbit, printr-o ieşire secundară privată. Nimeni nu li se adresă oaspeţilor şi nici nu le dădu indicaţii: unii dintre ei fugeau orbeşte spre a scăpa, alţii stăteau nemişcaţi, fără a îndrăzni să se clintească. Sala de bal era asemenea unui vas fără căpitan. Ea trecu prin mulţime şi merse pe urmele găştii. Nimeni nu încercă să o oprească.

Îi găsi îngrămădiţi într-un mic birou privat: domnul Thompson era prăbuşit într-un fotoliu, cu capul în mâini, Wesley Mouch suspina, Eugene Lawson scâncea cu sunetul de furie al unui copil obraznic, Jim îi urmărea pe ceilalţi cu o intensitate ciudat de anticipativă.

— V-am spus asta, striga doctorul Ferris. V-am spus asta, nu-i aşa? La asta ne-a dus „convingerea paşnică” a voastră!

Ea rămase în picioare lângă uşă. Ei părură a observa prezenţa sa, dar păreau a nu le păsa.

— Îmi dau demisia! răcni Chick Morrison. Îmi dau demisia! Am terminat! Nu ştiu ce să spun ţării! Nu pot să gândesc! N-o să încerc! N-are rost! N-aveam ce face! Să nu daţi vina pe mine! Mi-am dat demisia!

Făcu din mâini un gest de inutilitate sau de rămas-bun şi fugi afară din cameră.

— Are o ascunzătoare construită special pentru el în Tennessee, zise Tinky Holloway reflexiv, ca şi cum, şi el, luase o precauţie asemănătoare şi se întreba acum dacă sosise momentul.

— N-o s-o aibă pentru multă vreme, în cazul în care ajunge acolo, spuse Mouch. Cu bandele de jefuitori şi cu situaţia în care sunt transporturile...

Făcu un gest cu mâinile în lateralã şi nu mai continuă.

Ea îşi dădu seama ce gânduri umpleau pauza; ştia că, indiferent ce modalităţi private de scăpare îşi făcuseră rost aceşti oameni, ei înţelegeau acum că erau prinşi în capcană cu toţii.

Ea observă că pe feţele lor nu era groază; distinse indicii ale ei, dar părea asemenea unei groaze superficiale. Expresiile lor mergeau de la apatie deplină până la privirea uşurată a escrocului care crezuse că jocul nu se poate termina altminteri şi nu făcea niciun efort să-l conteste sau să-l regrete – până la orbirea cârcotaşă a lui Lawson, care refuza să fie conştient de ceva – şi până la ciudata încordare a lui Jim, a cărui faţă sugera un zâmbet secret.

— Ei bine? Ei bine? întreba doctorul Ferris nerăbdător, cu energia pârâitoare a unuia care se simte acasă într-o lume a isteriei. Ce-aveţi de gând să faceţi cu el? Să vă certaţi? Să discutaţi? Să faceţi discursuri?

Nimeni nu răspunse.

— Trebuie... să... ne... salveze, zise Mouch încet, ca şi cum şi-ar fi încordat resturile minţii sale şi ar fi dat un ultimatum realităţii. Trebuie... să... preia conducerea... şi să salveze sistemul.

— De ce nu îi scrii o scrisoare de dragoste în legătură cu asta? spuse Ferris.

— Trebuie... să-l determinăm... să preia controlul... Trebuie... să-l silim să conducă, spuse Mouch pe tonul unui somnambul.

— Ei, acum înţelegeţi, spuse Ferris, coborând brusc tonul, ce instituţie cu adevărat valoroasă este Institutul de Stat pentru Ştiinţă?

Mouch nu îi răspunse, dar ea remarcă faptul că păreau cu toţii a înţelege ce anume voia el să spună.

— Aţi obiectat faţă de acel proiect de cercetare al meu ca fiind „nepractic”, zise Ferris încet. Dar ce v-am spus eu?

Mouch nu răspunse; îşi trosnea degetele.

— Nu-i vreme de nazuri, rosti James Taggart cu vigoare neaşteptată, dar şi vocea sa era ciudat de joasă. Nu trebuie să ne fie frică de asta.

— Mie mi se pare... rosti Mouch pe un ton searbăd, că... că scopul scuză mijloacele...

Nu răspunse nimeni; se comportau ca şi cum doreau ca pauzele, nu cuvintele, să afirme ceea ce discutau.

— N-o să meargă, zise Tinky Holloway. N-o să capituleze.

— Asta s-o crezi tu! spuse Ferris şi chicoti. N-ai văzut modelul nostru experimental în acţiune. Luna trecută, am avut trei mărturisiri în trei cazuri de omor nerezolvate.

— Dacă... începu domnul Thompson, iar glasul său se sparse brusc într-un geamăt, dacă moare, pierim cu toţii!

— Nu vă faceţi griji, spuse Ferris. N-o să moară. Aparatul de Convingere Ferris a fost calculat cu grijă spre a exclude această posibilitate.

Domnul Thompson nu răspunse.

— Mie mi se pare... că nu avem alternativă... spuse Mouch; era aproape o şoaptă.

Rămaseră tăcuţi; domnul Thompson făcea eforturi să nu vadă că toţi se uitau la el. Apoi, brusc, strigă:

— Oh, faceţi ce vreţi! N-am avut încotro! Faceţi ce vreţi!

Doctorul Ferris se întoarse către Lawson.

— Gene, rosti el încordat, încă în şoaptă, fugi la biroul de control radio. Dă ordin ca toate posturile să fie pregătite. Spune-le că o să-l

am pe domnul Galt în direct peste trei ore.

Lawson sări în picioare, cu un rânjet brusc, vesel şi alergă afară din încăpere.

Ea îşi dădu seama. Îşi dădu seama ceea ce intenţionau să facă şi ce anume dinlăuntrul lor făcea posibil acest lucru. Nu credeau că va avea succes această manevră. Nu credeau că Galt va capitula; nu voiau ca el să capituleze. Nu credeau că acum îi mai putea salva ceva; nu voiau să fie salvaţi. Puşi în mişcare de panica emoţiilor lor fără nume, ei se luptaseră împotriva realităţii toată viaţa – iar acum ajunseseră într-un moment în care, în sfârşit, se simţeau acasă. Nu trebuiau să ştie din ce motiv simţeau acest lucru, ei, cei care preferaseră să nu ştie niciodată ce anume simţeau – ei doar aveau parte de un sentiment de recunoaştere, având în vedere că aceasta era ceea ce căutaseră, acesta era genul de realitate care fusese implicat în toate sentimentele, acţiunile, dorinţele, alegerile, visele lor. Aceasta era natura şi metoda răzvrătirii împotriva existenţei şi a unei nedefinite căutări a unei Nirvane fără nume. Ei nu voiau să trăiască; voiau ca el să moară.

Oroarea pe care o simţi ea fu doar o scurtă împunsătură, asemenea unei răsuciri a unei perspective ce-şi schimbă sensul: ea sesiză că obiectele pe care le credea a fi umane nu sunt. Rămăsese cu un sentiment de claritate, de răspuns final şi de nevoie de a acţiona. El era în pericol; nu mai era timp şi spaţiu în conştiinţa ei spre a cheltui emoţii pe acţiunile subumanilor.

— Trebuie să ne asigurăm, şoptea Wesley Mouch, că nimeni nu va afla – vreodată – despre chestia asta…

— N-o să afle nimeni, zise Ferris; vocile lor aveau zumzetul precaut al conspiratorilor. E o unitate secretă, separată, pe terenul Institutului… Izolată fonic şi suficient de îndepărtată de celelalte… Doar câţiva membri ai personalului au intrat vreodată acolo…

— Dac-ar fi să zburăm – spuse Mouch şi se opri brusc, ca şi cum ar fi surprins un avertisment pe chipul lui Ferris.

Ea văzu ochii lui Ferris mişcându-se către ea, ca şi cum şi-ar fi adus aminte deodată de prezenţa ei. Ea îi susţinu privirea, lăsându-l să-i vadă indiferenţa netulburată, ca şi cum ea nici nu înţelegea, nici nu era preocupată de discuţie. Apoi, ca şi cum doar ar fi sesizat semnalul unei discuţii private, ea se întoarse încet, sugerând a da din umeri şi părăsi încăperea. Ştia că ei erau acum dincolo de stadiul în care să se îngrijoreze în privinţa ei.

Ea merse cu aceeaşi indiferenţă lipsită de grabă prin holurile şi ieşirea din hotel. Dar la capătul străzii următoare, când dădu colţul, îşi înălţă brusc capul, iar faldurile rochiei ei de seară se loviră ca o pânză de corabie de picioarele ei din pricina bruştei violenţe a vitezei paşilor ei.

Iar acum, când mergea grăbit prin beznă, gândindu-se să găsească o cabină telefonică, simţi o nouă senzaţie ridicându-se irezistibilă înlăuntrul ei, dincolo de tensiunea imediată a pericolului şi preocupării: era sentimentul de libertate al unei lumi care nu trebuise niciodată să fie împiedicată.

Văzu dâra de lumină pe trotuar, care provenea de la fereastra unui bar. Nimeni nu se uită lung la ea, atunci când traversă încăperea pe jumătate goală: puţinii clienţi încă aşteptau şi şopteau încordaţi în faţa vidului albastru, plin de pârâituri, a unui ecran de televizor gol.

Stând în spaţiul strâmt al cabinei telefonice, ca în cabina unei nave pe punctul de a decola către o altă planetă, ea formă numărul OR 6–5693.

Vocea care răspunse imediat fu cea a lui Francisco.

— Alo?

— Bună, Dagny. Aşteptam să mă suni.

— Ai ascultat transmisiunea?

— Da, am ascultat-o.

— Acum pun la cale să-l oblige să capituleze.

Îşi păstră vocea în tonul raportării unor fapte:

— Intenţionează să-l tortureze. Au o maşinărie denumită Aparatul de Convingere Ferris, într-o unitate izolată de pe terenul Institutului de Stat pentru Ştiinţă. E în New Hampshire. Au pomenit de zbor. Au menţionat că o să-l aibă la postul de radio în trei ore.

— Înţeleg. Suni dintr-o cabină de telefon publică?

— Da.

— Eşti încă în rochie de seară, nu-i aşa?

— Da.

— Ascultă-mă cu atenţie. Du-te acasă, schimbă-ţi hainele, împachetează câteva lucruri de care ai nevoie, ia-ţi bijuteriile şi lucrurile de valoare pe care le poţi căra cu tine, ia-ţi haine groase. Nu vom avea timp să facem asta mai târziu. Ne vedem în patruzeci de minute, în colţul de nord-vest, la două străzi distanţă de intrarea principală în Terminalul Taggart.

— Bine.

— Pe curând, Slug.

— Pe curând, Frisco.

Fu, în mai puţin de cinci minute, în dormitorul apartamentului ei, smulgându-şi de pe ea rochia de seară. O lăsă în mijlocul camerei, asemenea unei uniforme lepădate a unei armate din care nu mai făcea parte. Îmbrăcă un costum bleumarin şi – amintindu-şi de cuvintele lui Galt, un pulover alb, pe gât. Pregăti o valiză şi o geantă de umăr. Îşi puse bijuteriile în colţul genţii, inclusiv brăţara de la Rearden Metal pe care o dobândise în lumea exterioară, precum şi moneda din aur, în valoare de cinci dolari, pe care o dobândise în

vale.

Fu simplu să părăsească apartamentul şi să încuie uşa, chiar dacă ştia că, probabil, nu o va mai deschide niciodată. Mai greu păru, pentru moment, atunci când ajunse la biroul ei. N-o văzuse nimeni venind; anticamera era goală; măreaţa Clădire Taggart părea neobişnuit de liniştită. Preţ de un moment, rămase contemplând această încăpere şi toţi anii pe care îi conţinea. Apoi zâmbi – nu, nu era prea greu, îşi spuse ea; deschise seiful şi scoase documentele pe care venise să le ia. Nu exista nimic altceva de luat din biroul ei – cu excepţia tabloului lui Nathaniel Taggart şi a hărţii companiei Taggart Transcontinental. Rupse cele două rame, făcu sul tabloul şi harta şi le vârî în valiză.

Îşi încuia valiza, în momentul în care auzi sunetul unor paşi ce se apropiau grăbiţi. Uşa se deschise cu putere, iar înăuntru năvăli inginerul-şef; tremura tot; chipul îi era schimonosit.

— Domnişoară Taggart! strigă el. Oh, slavă Domnului, domnişoară Taggart, sunteţi aici! V-am căutat peste tot!

Ea nu răspunse; se uită la el întrebător.

— Domnişoară Taggart, aţi auzit?

— Ce anume?

— Deci n-aţi auzit! Oh, doamne, domnişoară Taggart, e... nu pot să cred, încă nu-mi vine să cred, dar... Oh, Doamne, ce-o să ne facem? Podul... podul Taggart a fost distrus!

Ea se holbă la el, incapabilă să se clintească.

— A fost distrus! Aruncat în aer! Aruncat în aer, din câte se pare, într-o secundă! Nimeni nu ştie sigur ce anume s-a întâmplat – dar se pare că... se crede că ceva n-a mers cum trebuie la Proiectul X şi... se pare că razele acelea sonore, domnişoară Taggart! Nu putem lua contactul pe o rază de o sută de mile! Nu-i posibil, nu poate fi posibil, dar se pare că în cercul acela totul a fost ras de pe faţa pământului!... Nu putem căpăta niciun răspuns! Nimeni nu poate obţine un răspuns – ziarele, posturile de radio, poliţia! Continuăm să facem verificări, dar relatările care vin din zona periferică a acelui cerc sunt – fu scuturat de un fior. Un singur lucru e sigur: podul nu mai există! Domnişoară Taggart! Nu ştim ce să facem!

Ea se năpusti la biroul ei şi luă receptorul telefonului. Mâna i se opri în aer. Apoi, încet, chinuit, cu cel mai imens efort ce i s-a cerut vreodată, începu să-şi mişte braţul în jos spre a pune receptorul la loc. Ei i se păru că a durat mult timp, ca şi cum braţul ei trebuia să învingă o presiune atmosferică pe care nu o putea învinge niciun corp omenesc – iar pe parcursul acestor câteva scurte momente, în nemişcarea unei orbitoare dureri, ea îşi dădu seama ce anume simţise Francisco, în acea noapte, în urmă cu doisprezece ani – şi ce anume simţise un băiat de douăzeci şi şase de ani atunci când se uitase la

motorul lui pentru ultima dată.

— Domnişoară Taggart! strigă inginerul-şef. Nu ştim ce să facem!

Receptorul telefonului îşi reluă, cu un clinchet, locul în furca lui.

— Nici eu nu ştiu, răspunse ea.

Într-o clipă, ea îşi dădu seama că s-a terminat. Se auzi spunându-i bărbatului să mai verifice şi să-i raporteze mai târziu – apoi aşteptă ca sunetul paşilor lui să se stingă în liniştea plină de ecou a coridorului.

Traversând prin mulţimea de la Terminal pentru ultima oară, aruncă o privire statuii lui Nathaniel Taggart – şi-şi aduse aminte de promisiunea pe care o făcuse. Acum va fi doar un simbol, îşi spuse, dar va fi genul de rămas-bun pe care îl merita Nathaniel Taggart. Nu avea alt instrument de scris, drept care luă rujul din geantă şi, zâmbindu-i chipului de marmură al omului care ar fi înţeles, trasă un semn al dolarului de mari dimensiuni pe piedestalul de la picioarele lui.

Ajunse prima la colţ, la două străzi distanţă de intrarea în Terminal. Aşteptând, observă primele picături de panică care în scurt timp vor înghiţi oraşul: automobile care mergeau cu prea mare viteză, unele dintre ele încărcate cu calabalâc, prea multe maşini de poliţie goneau prin apropiere, prea multe sirene se auzeau în depărtare.

Se părea că ştirea despre distrugerea podului se răspândea în oraş; oamenii îşi vor da seama că oraşul este condamnat şi vor începe să se bulucească spre a evada – dar nu vor avea unde să se ducă, şi nu mai era preocuparea ei.

Văzu silueta lui Francisco apropiindu-se de la oarecare distanţă; recunoscu iuţeala mersului lui înainte de a-i putea distinge chipul de sub şapca trasă pe ochi. Ea prinse momentul în care o văzu, în timp ce se apropia. El îi făcu semn cu mâna, cu un zâmbet de întâmpinare. Un accent conştient în mişcarea executată de braţul său făcea din ea gestul unui d'Anconia, care întâmpina un călător îndelung aşteptat la porţile domeniului său.

Când el se apropie, ea stătu solemn-dreaptă şi, privind spre chipul lui şi spre clădirile celui mai măreţ oraş din lume, ca spre genul de martori pe care îi dorea, roti încet, cu glas sigur şi ferm:

— Jur – pe viaţa mea şi pe iubirea mea pentru ea – că nu voi trăi niciodată de dragul altui om şi nici nu-i voi cere altuia să trăiască de dragul meu.

El înclină din cap, ca în semn de acceptare. Zâmbetul lui era acum un salut.

Apoi îi luă valiza cu o mână, braţul ei cu cealaltă şi spuse:

— Hai.

* * *

Unitatea cunoscută drept „Proiectul F" – în onoarea celui care a stat

la baza ei, doctorul Ferris – reprezenta o mică structură din beton armat, la baza pantei dealului pe care, mai sus, era construit Institutul de Stat pentru Ştiinţă. De la ferestrele Institutului se putea vedea doar mica bucată cenuşie de acoperiş a unităţii, ascunsă de o junglă de copaci bătrâni; nu părea mai mare decât trapa unei guri de vizitare.

Unitatea era alcătuită din două etaje în forma unui cub de mici dimensiuni, plasat asimetric pe un altul mai mare. Parterul nu avea ferestre, doar o uşă presărată cu ţepi de metal; etajul avea doar o singură fereastră, ca o şovăitoare concesie faţă de lumina zilei, asemenea unei feţe cu un singur ochi. Oamenii din personalul Institutului nu simţeau nicio curiozitate în legătură cu structura şi evitau cărările care duceau către uşa acesteia; nimeni nu sugerase niciodată acest lucru, dar aveau impresia că structura găzduia un proiect dedicat experimentelor cu germeni ai bolilor mortale.

Cele două etaje erau ocupate de laboratoare ce conţineau foarte multe cuşti cu cobai, câini şi şobolani. Dar inima şi sensul structurii era o încăpere din subsolul său, la mare adâncime sub pământ; încăperea fusese incomplet tapetată cu foi poroase de material izolator fonic; foile începuseră să crape şi dedesubt se vedea stânca goală a unei peşteri.

Unitatea era păzită tot timpul de un detaşament format din patru gardieni speciali.

În această seară, detaşamentul fusese mărit la şaisprezece, chemaţi pentru un serviciu de urgenţă printr-un telefon tocmai de la New York. Gardienii, precum şi ceilalţi angajaţi ai „Proiectului F”, fuseseră aleşi cu grijă pe baza unei singure calităţi: o capacitate nelimitată de supunere.

Cei şaisprezece erau staţionaţi peste noapte în afara structurii şi în laboratoarele pustii de deasupra solului, unde rămâneau, fără a protesta, de planton, lipsiţi complet de orice curiozitate despre orice s-ar întâmpla dedesubt.

În subsol, sub pământ, doctorul Ferris, Wesley Mouch şi James Taggart stăteau în fotolii aliniate lângă un perete. O maşinărie, care arăta ca un mic bufet de o formă neregulată, se afla într-un colţ, de cealaltă parte a camerei. Pe partea lui din faţă se găseau şiruri de cadrane de sticlă, fiecare cadran fiind marcat de un segment roşu, un ecran pătrat care semăna cu un amplificator, şiruri de cifre, şiruri de manete de lemn şi butoane de plastic, o singură pârghie de control într-o parte şi un singur buton roşu din sticlă în cealaltă. Partea din faţă a maşinăriei părea a avea mai multă expresie decât faţa mecanicului care se ocupa de ea; era un tânăr voinic, îmbrăcat cu o cămaşă pătată de transpiraţie cu mânecile suflecate deasupra coatelor; ochii săi de un albastru spălăcit deveniseră sticloşi datorită unei concentrări enorm de conştiente asupra sarcinii sale; mişca din

când în când din buze, ca şi cum ar fi recitat o lecţie memorată.

O sârmă scurtă făcea legătura între maşinărie şi un acumulator electric aflat în spatele ei. Rotocoale lungi de sârmă, asemenea unor tentacule strâmbe de caracatiţă, se întindeau pe pardoseala de piatră, de la maşinărie către o saltea din piele, poziţionată sub un con de lumină violentă. John Galt era întins şi legat de saltea. Era gol; micile discuri de metal ale electrozilor de la capătul firelor erau ataşate de încheieturile mâinilor, de umeri, de coapse şi de glezne; un instrument asemănător unui stetoscop era ataşat de pieptul lui şi conectat la amplificator.

— Înţelege bine acest lucru, spuse doctorul Ferris, adresându-i-se pentru prima dată. Vrem să preiei controlul complet asupra economiei ţării. Vrem să devii un dictator. Vrem să conduci. Înţelegi? Vrem să dai ordine şi să te gândeşti la ordinele potrivite de dat. Ceea ce vrem, dorim să căpătăm. Discursurile, logica, argumentele sau supunerea pasivă nu te vor salva acum. Vrem idei. Nu-ţi vom da drumul de aici până când nu ne vei spune măsurile exacte pe care le vei lua spre a ne salva sistemul. Apoi te vom pune să le comunici ţării, la radio.

Îşi înălţă încheietura mâinii drepte, dând la iveală un cronometru.

— Îţi dau treizeci de secunde ca să te hotărăşti dacă vrei să începi să vorbeşti acum. Dacă nu, vom începe. Înţelegi?

Galt se uita direct la ei, fără vreo expresie pe chip, ca şi cum înţelegea prea multe. Nu răspunse.

Auziră sunetul cronometrului în liniştea lăsată, numărând secundele şi sunetul respiraţiei sufocate, neregulate a lui Mouch, în timp ce-şi încleşta mâinile pe braţele fotoliului său.

Ferris dădu semnalul, cu mâna, mecanicului maşinăriei. Acesta acţionă pârghia de contact; aprinse butonul roşu de sticlă şi declanşă două tipuri de sunete: unul era zumzetul în surdină al unui generator electric, celălalt era o bătaie neobişnuită, regulată precum ticăitul unui ceas, dar cu o rezonanţă ciudat de estompată. Avură nevoie de câteva clipe spre a-şi da seama că provenea de la amplificator şi că auzeau bătaia inimii lui Galt.

— Numărul trei, rosti Ferris, ridicând un deget ca semnal.

Mecanicul apăsă un buton aflat sub unul dintre cadrane. Un tremur prelung străbătu trupul lui Galt; braţul lui stâng era zgâlţâit de spasme, pradă convulsiilor produse de curentul electric care circula între încheietura mâinii şi umăr. Capul său căzu pe spate, ochii i se închiseră, buzele i se strânseră. Nu scotea niciun sunet.

Atunci când mecanicul îşi ridică degetul de pe buton, braţul lui Galt încetă să mai tremure. Era imobil.

Cei trei bărbaţi se uitară, având pentru o clipă expresia unora care bâjbâie pe întuneric.

Ochii lui Ferris erau inexpresivi, ai lui Mouch îngroziţi, ai lui Taggart

dezamăgiţi. Sunetul bătăii surde continua, străpungând tăcerea.

— Numărul doi, zise Ferris.

Piciorul drept al lui Galt fu cel care începu să se zbată în convulsii, curentul circulând acum între coapsă şi gleznă. Mâinile sale apucară marginile saltelei. Capul lui zvâcni o dată, dintr-o parte în alta, apoi rămase nemişcat.

Bătaia inimii deveni uşor mai rapidă.

Mouch se retrăgea, lipindu-se de spătarul fotoliului lui.

Taggart stătea pe marginea fotoliului său, înclinat în faţă.

— Numărul unu, gradat, spuse Ferris.

Torsul lui Galt zvâcni în sus, căzu la loc şi se contorsionă cuprins de lungi tremurături, împingând în încheieturile lui încătuşate – în timp ce curentul circula acum de la o încheietură la alta, peste plămânii săi. Mecanicul întorcea încet o manetă crescând voltajul curentului; acul cadranului se apropia de segmentul roşu, care simboliza pericol. Respiraţia lui Galt devenise neregulată, sunete gâfâite scoase de plămânii lui cuprinşi de convulsii.

— Ţi-a ajuns? mârâi Ferris, când curentul fu întrerupt.

Galt nu răspunse. Buzele sale se mişcară uşor, deschizându-se pentru aer. Bătăile din stetoscop erau extrem de rapide. Dar respiraţia sa se diminua către un ritm egal, printr-un efort controlat de relaxare.

— Eşti prea blând cu el! zbieră Taggart, holbându-se la trupul gol de pe saltea.

Galt deschise ochii şi îi privi pentru o clipă. Nu îşi puteau da seama de nimic, în afară de faptul că privirea lui era fermă şi pe deplin conştientă. Apoi îşi coborî din nou capul şi rămase nemişcat, ca şi cum ar fi uitat de ei.

Trupul lui gol părea ciudat de nelalocul lui în acest subsol. Ei îşi dădeau seama de acest lucru, deşi niciunul dintre ei nu ar fi recunoscut. Liniile lungi ale corpului lui, care mergeau de la glezne până la coapsele zvelte, la unghiul taliei, la umerii drepţi, păreau asemenea unei statui din vechea Grecie, împărtăşind sensul acelei statui, dar stilizată într-o formă mai elongată, mai uşoară, mai activă şi având o putere mai suplă, sugerând o energie mai neobosită – trupul nu al unui conducător de car, ci al unui constructor de aeroplane. Iar ca sens al unei statui din Grecia antică – statuia unui om în calitate de zeu – se ciocnea cu spiritul holurilor acestui secol, aşa încât trupul lui se ciocnea cu o pivniţă dedicată activităţilor preistorice. Ciocnirea era şi mai amplă, pentru că părea a aparţine firelor electrice, inoxului, instrumentelor de precizie, manetelor unui panou de comandă. Poate – acesta era gândul căruia îi rezistau aprig şi pe care îl îngropau la baza senzaţiilor lor cei care îl ţineau sub observaţie, gândul de care îşi dădeau seama doar ca o ură difuză şi o teroare nefocalizată – poate că absenţa unor astfel de statui din

lumea modernă era ceea ce transformase generatorul într-o caracatiţă şi adusese un trup precum al lui în tentaculele sale.

— Înţeleg că eşti un fel de expert în electricitate, rosti Ferris şi chicoti. La fel şi noi – nu crezi?

Două sunete îi răspunseră în tăcerea lăsată: zumzetul generatorului şi bătăile inimii lui Galt.

— Seriile mixte! ordonă Ferris, făcându-i semn cu un deget mecanicului.

Şocurile se produceau acum la intervale neregulate, impredictibile, unul după altul, sau la distanţă de câteva minute. Doar convulsiile picioarelor, torsului sau întregului corp al lui Galt arătau dacă trecea curent între doi electrozi anumiţi sau între toţi la un loc. Acele de pe cadrane se apropiau de semnele roşii, apoi dădeau înapoi: maşinăria era calculată să producă cea mai mare intensitate a durerii fără a distruge corpul victimei.

Observatorii fură cei care socotiră de nesuportat aşteptarea de-a lungul minutelor de pauză pline de sunetele bătăilor de inimă: inima gonea acum într-un ritm neregulat. Pauzele erau calculate să permită bătăilor să se liniştească, dar să nu ofere uşurare victimei, care trebuia să se aştepte la un şoc în orice clipă.

Galt zăcea relaxat, ca şi cum n-ar fi încercat să lupte cu durerea, ci să se predea, neîncercând să o nege, ci să o suporte. Atunci când buzele sale se deschideau spre a respira, iar un şoc brusc le strângea la loc, el nu rezista rigidităţii tremurătorare a trupului său, ci o lăsa să dispară în clipa în care curentul îl părăsea. Doar pielea feţei era întinsă, iar linia etanşă a buzelor se strâmba într-o parte din când în când. Când un şoc îi străbătea pieptul, şuviţele roşiatice-aurii ale părului său fâlfâiau odată cu zvâcnirea capului său, ca şi cum s-ar fi clătinat într-o pală de vânt, lovindu-l peste faţă, peste ochi. Observatorii se întrebau de ce părul său părea a deveni mai închis la culoare, până când îşi dădură seama că era năclăit de sudoare.

Groaza de a-ţi auzi propria inimă luptându-se ca şi cum ar fi pe punctul de a exploda în orice clipă fusese gândită spre a fi simţită de victimă. Dar torţionarii erau cei care tremurau de groază, în timp ce ascultau ritmul întrerupt şi îşi ţineau respiraţia ori de câte ori nu se auzea o bătaie. Acum părea că inima făcea salturi, bătând frenetic în cuşca toracică, în agonie şi în disperată furie. Inima protesta; omul nu dorea asta. El zăcea nemişcat, cu ochii închişi, cu mâinile relaxate, auzindu-şi inima cum se luptă pentru viaţă.

Wesley Mouch fu primul care cedă.

— Oh, Doamne, Floyd! ţipă el. Nu-l omorî! Să nu cumva să-l omori! Dacă moare, murim şi noi!

— N-o să moară, mârâi Ferris. O să-şi dorească moartea, dar n-o să moară! N-o să-l lase maşinăria! E calculată matematic! E sigură!

— Oh, nu-i destul? O să ne dea ascultare acum! Sunt sigur c-o să dea ascultare!

— Nu, nu-i destul! Nu vreau să se supună! Vreau să creadă! Să accepte! Să vrea să accepte! Trebuie să-l facem să lucreze pentru noi în mod voluntar!

— Dă-i drumul! strigă Taggart. Ce mai aştepţi? Nu poţi face curentul mai puternic? N-a urlat încă!

— Ce-i cu tine? gâfâi Mouch, surprinzând faţa lui Taggart în timp ce curentul contorsiona trupul lui Galt: Taggart îl privea concentrat, totuşi ochii lui păreau sticloşi şi morţi, dar în jurul acelei priviri neînsufleţite muşchii feţei erau traşi într-o obscenă caricatură a plăcerii.

— E de-ajuns? urla încontinuu Ferris la Galt. Eşti gata să vrei ceea ce vrem noi?

Nu auziră niciun răspuns. Galt ridica din când în când capul şi se uita la ei. Sub ochi avea cearcăne negre, dar privirea îi era clară şi conştientă.

Cuprinşi din ce în ce mai mult de panică, observatorii îşi pierdură sentimentul contextului şi al limbii – iar cele trei voci ale lor se împleteau într-o progresie de ţipete nediscriminate:

— Vrem să preiei conducerea!... Vrem să conduci!... Vrem să dai ordine!... Îţi cerem să faci pe dictatorul!... Îţi ordonăm să ne salvezi!... Îţi ordonăm să gândeşti!...

Nu auziră niciun răspuns, cu excepţia bătăilor inimii de care depindeau vieţile lor.

Curentul străpungea pieptul lui Galt, iar bătăile inimii se auzeau în jeturi, ca şi cum ar fi alergat şi s-ar fi împiedicat – când, deodată, trupul lui deveni nemişcat, relaxându-se: bătăile încetaseră.

Liniştea fu ca o lovitură năucitoare şi, înainte de a avea timp să ţipe, oroarea lor fu depăşită de o alta: de faptul că Galt deschise ochii şi îşi înălţă capul.

Apoi îşi dădură seama că zumzetul motorului încetase şi el şi că lumina cea roşie a întrerupătorului dispăruse de pe panoul de comandă: curentul se oprise; generatorul era mort.

Mecanicul apăsă butonul, fără succes. Ridică pârghia de contact de mai multe ori. Lovi în partea laterală a maşinăriei. Lumina roşie nu se aprindea; sunetul nu revenea.

— Ei bine? rosti scurt Ferris. Ei bine? Care-i problema?

— S-a stricat generatorul, spuse mecanicul neputincios.

— Ce s-a întâmplat cu el?

— Nu ştiu.

— Păi, află şi remediază!

Omul nu era electrician de meserie; fusese ales nu pentru cunoştinţele lui, ci pentru capacitatea lui necritică de a apăsa orice

buton; efortul de care avea nevoie spre a învăţa sarcina lui era atât de mare încât erau cele mai mari şanse ca să nu mai existe loc şi pentru altceva în conştiinţa lui. Deschise tabloul din spate al maşinăriei şi se holbă uluit la complicatele cabluri încolăcite: nu descoperea nimic vizibil stricat. Îşi puse mănuşile de cauciuc, luă un patent, strânse câteva şuruburi şi se scărpină în cap.

— Nu ştiu, zise el; vocea lui avea un sunet de neputincioasă docilitate. Cine sunt eu ca să ştiu?

Cei trei bărbaţi fură în picioare, înghesuindu-se îndărătul maşinăriei spre a se holba la recalcitrantele ei organe. Acţionau doar din reflex: ştiau că nu ştiu.

— Dar trebuie s-o repari! urlă Ferris. Trebuie să funcţioneze! Trebuie să avem electricitate.

— Trebuie să continuăm! strigă Taggart; tremura. E ridicol! Nu accept! Nu voi fi întrerupt! N-o să-l las!

Arătă în direcţia saltelei.

— Fă ceva! striga Ferris la mecanic. Nu sta acolo de pomană! Fă ceva! Repară-l! Îţi ordon să-l repari!

— Dar nu ştiu ce are, spuse omul, clipind.

— Atunci, găseşte!

— Cum să găsesc?

— Îţi ordon să-l repari! Auzi? Fă-l să funcţioneze – altminteri te dau afară şi te arunc la puşcărie.

— Dar nu ştiu ce are. Omul oftă, dezorientat. Nu ştiu ce-i de făcut.

— S-a stricat oscilatorul, rosti o voce în spatele lor; se întoarseră; Galt respira cu greutate, dar vorbea pe tonul laconic şi competent al unui inginer. Scoate-l şi ridică capacul de aluminiu. O să găseşti o pereche de contacte care s-au topit, lipindu-se. Desfă-le, ia o pilă mică şi curăţă suprafeţele ciupite. Apoi pune la loc capacul, cuplează-l la maşinărie, iar generatorul o să funcţioneze.

Se lăsă un lung moment de totală tăcere.

Mecanicul se holba la Galt; îi susţinu privirea lui Galt – şi chiar şi el era capabil să recunoască natura scânteii din ochii de un verde-închis; era o scânteie de dispreţuitoare batjocură.

Făcu un pas îndărăt. În bezna inconştientă a conştiinţei sale, într-o manieră lipsită de cuvinte, fără formă, neinteligibilă, chiar şi el sesiză dintr-odată sensul a ceea ce se petrecea în subsol.

El se uită – se uită la cei trei bărbaţi – se uită la maşinărie. Fu cuprins de un tremur, aruncă patentul şi fugi din încăpere.

Galt izbucni în râs.

Cei trei bărbaţi se îndepărtară încet de lângă maşinărie. Făceau eforturi spre a nu se lăsa să înţeleagă ceea ce înţelesese mecanicul.

— Nu! strigă Taggart, uitându-se la Galt şi făcând un salt în faţă. Nu! N-o să-l las să scape!

Se lăsă în genunchi, pipăind frenetic spre a găsi cilindrul oscilatorului.

— O să-l repar! O să-l pun în funcţiune! Trebuie să continuăm! Trebuie să-i înfrângem rezistenţa!

— Uşurel, Jim, rosti Ferris stingherit, trăgându-l în sus.

— N-ar fi... n-ar fi mai bine să lăsăm pe mâine? rosti Mouch pe un ton rugător; se uita la uşa prin care se năpustise mecanicul, privirea lui fiind jumătate invidie, jumătate groază.

— Nu! strigă Taggart.

— Jim, nu i-a ajuns oare? Nu uita, trebuie să avem grijă.

— Nu, nu i-a ajuns! Nici măcar n-a urlat!

— Jim! strigă deodată Mouch, îngrozit de ceva anume din privirea lui Taggart. Nu ne putem permite să-l ucidem! Ştii lucrul acesta!

— Nu-mi pasă! Vreau să-i înfrâng rezistenţa! Vreau să-l aud urlând! Vreau...

Iar în acel moment Taggart fu cel care urlă. Fu un urlet lung, brusc, sfâşietor, ca la vederea unei imagini neaşteptate, deşi ochii lui se holbau în gol şi păreau a privi în gol. Imaginea cu care se confrunta era înlăuntrul lui. Zidurile de protecţie ale emoţiei, ale evaziunii, ale prefăcătoriei, ale semigândirii şi pseudocuvintelor, construite de el de-a lungul anilor, se prăbuşiră într-o fracţiune de secundă – când îşi dădu seama că voia ca Galt să moară, fiind perfect conştient că va urma propria sa moarte.

Îşi dădea brusc seama de motivul care îi ghidase toate acţiunile vieţii. Nu era sufletul său incomunicabil, dragostea sa pentru alţii, datoria sa socială sau oricare dintre sunetele ilicite prin care îşi păstrase stima de sine: era dorinţa aprigă de a distruge tot ceea ce era viu, de dragul a ceea ce nu era. Era imboldul de a sfida realitatea prin distrugerea oricărei valori vii, de dragul de a-şi dovedi că poate exista sfidând realitatea şi că nu va trebui niciodată să fie legat de vreun adevăr solid, imuabil. Cu câteva clipe în urmă, fusese în stare să simtă că îl ura pe Galt cel mai mult, că ura reprezenta proba răului din Galt, pe care nu mai era nevoie s-o definească suplimentar, că voia ca Galt să fie distrus de dragul propriei sale supravieţuiri. Acum îşi dădea seama că voia distrugerea lui Galt cu preţul propriei sale distrugeri care va urma, îşi dădea seama că nu dorise niciodată să supravieţuiască, îşi dădea seama că voia să tortureze şi să distrugă măreţia lui Galt – o recunoştea ca fiind măreţie, măreţie în conformitate cu singura normă care exista, indiferent dacă cineva ar fi admis-o sau nu: măreţia unui om care era stăpânul realităţii într-o manieră pe care nimeni nu o egalase. În momentul în care el, James Taggart, se trezise confruntat cu ultimatumul: a accepta realitatea sau a muri, emoţiile sale aleseseră moartea, moartea în locul predării către acel tărâm al cărui fiu atât de radios era Galt. În persoana lui

Galt – realiza el – căutase distrugerea întregii existenţe.

Această cunoaştere nu îi confrunta conştiinţa prin intermediul cuvintelor: datorită faptului că întreaga lui cunoaştere fusese alcătuită din emoţii, drept care el era acum pradă unei emoţii şi unei viziuni pe care nu avea puterea de a le înlătura. Nu mai era în stare să cheme ceaţa spre a ascunde vederea tuturor acelor fundături pe care făcuse eforturi să nu fie obligat niciodată să le vadă: acum, la capătul fiecărei alei, vedea ura sa faţă de existenţă – vedea chipul lui Cherryl Taggart cu nerăbdarea ei veselă de a trăi şi faptul că totdeauna dorise să înfrângă această nerăbdare – vedea chipul lui ca fiind chipul unui ucigaş pe care toţi oamenii pe bună dreptate îl detestau, care distrusese valorile pentru că erau valori, care ucisese pentru a nu-şi descoperi propriul rău iremediabil.

— Nu… gemu el, holbându-se la această viziune, dând din cap spre a scăpa de ea. Nu… nu…

— Da, spuse Galt.

El văzu ochii lui Galt uitându-se în ochii lui, ca şi cum Galt vedea ceea ce vedea el însuşi.

— Ţi-am spus asta la radio, nu-i aşa? spuse Galt.

Acesta era sigiliul de care se temuse James Taggart, din care nu exista scăpare: sigiliul şi dovada obiectivităţii.

— Nu… rosti el încă o dată, cu glas stins, dar nu mai era vocea unei conştiinţe vii.

Rămase în picioare pentru un moment, holbându-se în gol, apoi i se înmuiară picioarele, împleticindu-se, şi se aşeză pe podea, continuând să se holbeze, fără a fi conştient de acţiunea sa sau de ceea ce era în jurul lui.

— Jim… ! strigă Mouch.

Nu se auzi răspuns.

Mouch şi Ferris nu se întrebară ce anume i se întâmplase lui Taggart: erau conştienţi de faptul că nu trebuie să încerce vreodată să descopere acest lucru, spre a nu-i împărtăşi soarta. Ei realizau a cui rezistenţă fusese frântă în seara aceasta. Ştiau că acesta reprezenta sfârşitul lui James Taggart, indiferent dacă trupul lui fizic supravieţuia sau nu.

— Hai… hai să-l scoatem pe Jim de aici, zise Ferris cu voce tremurândă. Să-l ducem la un doctor… sau undeva…

Îl ridicară pe Taggart în picioare; el nu opuse rezistenţă, se supuse letargic, şi îşi mişcă piciorele atunci când fu împins. Era cel care ajunsese în starea la care voia să fie redus Galt. Ţinându-l de mâini, de-o parte şi de alta a sa, cei doi prieteni îl conduseră afară din încăpere.

El îi cruţă de necesitatea de a admite în sinea lor că voiau să scape de ochii lui Galt. Galt îi observa; privirea lui era prea auster-

perceptivă.

— Ne întoarcem, îi spuse scurt Ferris şefului gardienilor. Staţi aici şi nu lăsaţi pe nimeni înăuntru. Înţelegi? Pe nimeni.

Îl împinseră pe Taggart în maşina lor, parcată lângă copacii de la intrare.

— Ne întoarcem, rosti Ferris către nimeni în particular, către copacii şi bezna cerului.

Pentru moment, singura lor certitudine era că trebuiau să scape din acel subsol – pivniţa în care generatorul cel viu era ataşat de cel mort.

Capitolul X
În numele a ceea ce e mai bun în noi

Dagny se îndreptă direct către gardianul care stătea la uşa „Proiectului F”. Paşii ei sunau hotărâţi, egali şi deschişi, răsunând în liniştea potecii dintre copaci. Îşi înălţă capul către o rază de lună, spre a-l lăsa pe gardian să-i recunoască chipul.

— Dă-mi drumul înăuntru, zise ea.

— Nu intră nimeni, răspunse el cu vocea unui robot. Aşa a dat ordin domnul doctor Ferris.

— Sunt aici pentru că mi-a dat ordin domnul Thompson.

— Cum?… Nu… nu ştiu nimic despre aşa ceva.

— Eu ştiu.

— Vreau să spun că domnul doctor Ferris nu mi-a spus… doamnă.

— Îţi spun eu.

— Dar eu nu primesc ordine de la altcineva decât de la domnul doctor Ferris.

— Vrei să nu te supui domnului Thompson?

— Oh, nu, doamnă! Dar… dar dacă domnul doctor Ferris a spus să nu las pe nimeni înăuntru, asta înseamnă pe nimeni – adăugă pe un ton nesigur şi rugător – nu-i aşa?

— Ştii că numele meu este Dagny Taggart şi că mi-ai văzut poza în ziare alături de domnul Thompson şi de toţii conducătorii de cel mai înalt nivel ai ţării?

— Da, doamnă.

— Atunci hotărăşte dacă vrei să nu te supui ordinelor lor.

— Oh, nu, doamnă! Nu vreau aşa ceva!

— Atunci dă-mi drumul înăuntru.

— Dar nu pot nici să nu mă supun ordinelor domnului doctor Ferris!

— Atunci, alege!

— Dar nu pot alege, doamnă! Cine sunt eu să aleg?

— Va trebui.

— Uitaţi, rosti el grăbit, scoţând o cheie din buzunar şi întorcându-se către uşă. O să-l întreb pe şef. El…

— Nu, rosti ea.

O anumită calitate în tonul vocii îl făcu să întoarcă capul: ţinea un pistol îndreptat către inima lui.

— Ascultă cu atenţie, zise ea. Ori mă laşi înăuntru, ori te împuşc. Poţi încerca să mă împuşti tu întâi. Ai această alegere – şi nicio alta. Hotărăşte-te!

El rămase cu gura căscată, iar cheia îi căzu din mână.

— Dă-te la o parte din calea mea, zise ea.

El clătină din cap frenetic, lipindu-şi spatele de uşă.

— Oh, Dumnezeule, doamnă! înghiţi el scâncetul unei rugăminţi disperate. Nu pot să trag în dumneavoastră, ştiind că veniţi de la domnul Thompson! Şi nici nu vă pot da drumul înăuntru împotriva ordinului domnului doctor Ferris! Ce mă fac? Sunt un biet om! Nu fac decât să respect ordinele! Nu eu decid!

— E vorba de viaţa ta.

— Dacă mă lăsaţi să-l întreb pe şeful, o să-mi spună, o să…

— Nu te las să întrebi pe nimeni.

— Dar cum ştiu că aveţi cu adevărat un ordin de la domnul Thompson?

— Nu poţi şti. Poate că nu am. Poate că acţionez pe cont propriu – iar tu vei fi pedepsit pentru că mi-ai dat ascultare. Poate că am – iar tu o să fii aruncat la închisoare pentru că nu ai dat ascultare. Poate că doctorul… Ferris şi domnul Thompson sunt de acord în privinţa asta. Poate că nu sunt de acord – şi trebuie să-l sfidezi pe unul sau pe celălalt. Astea sunt lucrurile pe care trebuie să le hotărăşti. Nu există nimeni pe care să-l întrebi, la care să dai telefon, care să-ţi spună. Va trebui să hotărăşti singur.

— Dar nu pot hotărî! De ce eu?

— Pentru că trupul tău este cel care îmi barează calea.

— Dar nu pot hotărî! Nu eu trebuie să hotărăsc.

— Număr până la trei, zise ea. Apoi trag.

— Staţi! Staţi! N-am spus da sau nu! strigă el, băgându-se şi mai tare în uşă, ca şi cum imobilitatea minţii şi a trupului reprezentau cea mai bună protecţie a lui.

— Unu, numără ea.

Îi vedea ochii holbându-se îngroziţi la ea.

— Doi – ea îşi dădea seama că pistolul îi producea lui mai puţină groază decât alternativa pe care i-o oferea.

— Trei.

Calm şi impersonal, ea, care ar fi ezitat să tragă într-un animal, apăsă trăgaciul şi trase direct în inima unui om care voise a exista fără responsabilitatea conştiinţei.

Pistolul ei era echipat cu amortizor; nu fu vreun zgomot care să atragă atenţia cuiva, doar bubuitul surd al unui corp căzând la picioarele ei.

Culese cheia de pe jos de pe pământ – apoi aşteptă câteva scurte momente, aşa cum fusese înţelegerea.

Primul care i se alătură fu Francisco, sosind din spatele unui colţ al clădirii, apoi Hank Rearden, apoi Ragnar Danneskjöld. Fuseseră patru gardieni postaţi la intervale între copaci, în jurul clădirii. Li se venise de hac: unul era mort, trei lăsaţi în tufişuri, legaţi şi cu căluş la gură.

Ea îi înmână cheia lui Francisco fără a scoate o vorbă. El descuie uşa şi intră, singur, lăsând uşa întredeschisă doi-trei centimetri.

Ceilalţi trei aşteptară afară, lângă acea deschizătură.

Holul era luminat de un singur bec chior înfipt în mijlocul tavanului. Un gardian făcea de pază la piciorul scării care ducea la etaj.

— Cine eşti? strigă el la vederea lui Francisco care intra ca şi cum ar fi fost stăpânul locului. Aici nu trebuie să vină nimeni în seara asta!

— Am venit eu, spuse Francisco.

— De ce te-a lăsat Rusty să intri?

— Bănuiesc c-a avut motivele lui.

— Nu trebuia.

— Cineva a schimbat trebuinţele.

Ochii lui Francisco făceau un inventar fulgerător al locului. Un al doilea gardian era poziţionat la mijlocul scării, privind în jos către ei, ascultând.

— Ce treabă ai?

— Mine de cupru.

— Cum? Vreau să spun, cine eşti?

— Numele e prea lung ca să ţi-l spun. O să i-l spun şefului tău. Unde e el?

— Eu pun întrebările!

Dar se dădu un pas în spate.

— Să nu… să nu faci vreo mişcare bruscă, pentru c-o să…

— Hei, Pete, el este! strigă cel de-al doilea gardian, paralizat de modul de comportament al lui Francisco.

Primul gardian încerca să-l ignore; vocea lui se auzi mai tare, pentru că-i sporise frica, atunci când zise:

— Ce cauţi?

— Am zis că o să-i spun chestia asta şefului tău. Unde e?

— Eu pun întrebările!

— Nu răspund la ele.

— Oh, nu răspunzi, ai? mârâi Pete, care recurgea la un singur lucru atunci când era la îndoială: mâna lui zvâcni spre pistolul de la şold.

Mâna lui Francisco fu prea rapidă pentru ca mişcarea ei să fie văzută de cei doi oameni, iar arma lui prea silenţioasă. În secunda

următoare văzură arma zburând din mâna lui Pete, împreună cu un şuvoi de sânge din degetele lui sfărâmate şi urletul lui înăbuşit. Se prăbuşi, gemând.

În momentul în care cel de-al doilea gardian pricepu, văzu pistolul lui Francisco aţintit spre el.

— Nu trageţi, domnule! strigă el.

— Vino aici jos, cu mâinile sus, ordonă Francisco, ţinând pistolul aţintit cu o mână şi făcând un semnal către crăpătura uşii cu cealaltă.

Când gardianul coborî scările, Rearden era acolo spre a-l dezarma, iar Danneskjöld spre a-i lega mâinile şi picioarele. Vederea lui Dagny păru a-l înspăimânta mai mult decât restul; nu putea înţelege: cei trei bărbaţi purtau şepci şi hanorace şi, excepţie făcând modul în care se comportau, puteau fi luaţi drept o bandă de tâlhari; prezenţa unei doamne era inexplicabilă.

— Ia zi, rosti Francisco, unde-i şeful tău?

Gardianul arătă, dând din cap, în direcţia scărilor.

— Acolo sus.

— Câţi gardieni sunt în clădire?

— Nouă.

— Unde sunt?

— Unul e pe scara către pivniţă. Ceilalţi sunt acolo sus.

— Unde?

— În laboratorul cel mare. Cel cu fereastră.

— Cu toţii?

— Da.

— Ce sunt camerele astea?

Arătă către uşile care duceau în hol.

— Tot laboratoare. Noaptea sunt încuiate.

— Cine are cheia?

— El, zise arătând cu capul către Pete.

Rearden şi Danneskjöld luară cheia din buzunarul lui Pete şi se duseră iute, fără zgomot, să controleze camerele, în timp ce Francisco continuă:

— Mai sunt alte persoane în clădire?

— Nu.

— Nu e un prizonier aici?

— Oh... mda, cred că da. Bănuiesc că există, altminteri nu ne-ar fi pus pe toţi de planton.

— El e încă aici?

— Asta nu ştiu. Nouă nu ni se spune.

— Doctorul Ferris e aici?

— Nu. A plecat acum zece-cincisprezece minute.

— Laboratorul cel de sus are intrare din dreptul scării?

— Da.

— Câte uşi sunt acolo?

— Trei. E cea din mijloc.

— Ce-i în celelalte camere?

— Într-o parte e un mic laborator, iar în partea cealaltă biroul doctorului Ferris.

— Există uşi de comunicare între ele?

— Da.

Francisco dădu să se întoarcă la tovarăşii săi, când gardianul spuse pe un ton rugător:

— Domnule, pot să vă întreb ceva?

— Zi-i.

— Cine sunteţi dumneavoastră?

El răspunse pe tonul solemn al unei introduceri într-un salon:

— Francisco Domingo Carlos Andrés Sebastián d'Anconia.

Îl lăsă pe gardian privind cu gura căscată la el şi se întoarse pentru o consultare scurtă, şoptită, cu tovarăşii săi.

După un moment, Rearden fu cel care urcă scările – rapid, în linişte şi singur.

De-a lungul pereţilor laboratorului erau aşezate cuşti conţinând şobolani şi cobai; fuseseră puse acolo de către gardienii care jucau pocher pe lunga masă de laborator aflată în centru. Şase dintre ei jucau; doi stăteau în picioare în colţuri opuse, păzind uşa de la intrare, cu armele în mâini. Faţa lui Rearden fu cea care îl salvă să nu fie împuşcat pe loc atunci când intră: chipul lui era prea bine cunoscut şi prea neaşteptat. Văzu opt capete holbându-se la el, recunoscându-l, fără a avea capacitatea de a crede ceea ce recunoşteau.

Rămase lângă uşă, cu mâinile în buzunarele pantalonilor, în maniera degajată, sigură de sine a unui director executiv.

— Cine este şeful aici? întrebă cu glasul politicos-abrupt al unui om care nu îşi pierde vremea.

— Nu... nu sunteţi... se bâlbâi un ins înalt şi subţire, posac, de la masa de joc.

— Eu sunt Hank Rearden. Sunteţi şeful?

— Mda! Dar de unde naiba aţi apărut?

— De la New York.

— Ce căutaţi aici?

— Înseamnă că nu aţi fost înştiinţat.

— Ar fi trebuit... vreau să spun, în legătură cu ce?

Suspiciunea rapidă, sensibilă, plină de nemulţumire că superiorii lui i-au desconsiderat autoritatea era evidentă în glasul şefului. Era un bărbat înalt, emaciat, cu mişcări zvâcnite, faţă palidă şi ochii neastâmpăraţi, lipsiţi de concentrare ai unui consumator înrăit de droguri.

— Despre treaba pe care o am aici.

— Nu… nu puteţi avea nicio treabă aici, rosti el ferm, sfâşiat între frica de o mistificare şi frica de a fi fost ţinut deoparte de o anumită decizie importantă, luată la nivel înalt. Nu sunteţi oare un trădător, un dezertor şi un…

— Văd că nu sunteţi la curent cu noutăţile, domnule dragă.

Ceilalţi şapte din încăpere se holbau la Rearden cu o nesiguranţă respectuoasă şi superstiţioasă. Cei doi care aveau armele îndreptate către el le ţineau în continuare în maniera impasibilă a unor roboţi. El părea a nu-i observa.

— Ce treabă spuneaţi că aveţi aici? rosti sec şeful.

— Mă aflu aici pentru a prelua prizonierul pe care trebuie să mi-l predaţi.

— Dacă aţi veni de la cartierul general, aţi cunoaşte faptul că eu nu trebuie să ştiu nimic despre vreun prizonier – şi că nu are voie să-l atingă nimeni!

— Cu excepţia mea.

Şeful sări în picioare, ţâşni către un telefon şi luă receptorul. Nu-l ridică decât pe jumătate, îl trânti brusc, cu un gest care trimise o vibraţie de panică în întreaga încăpere: avusese timp să audă că telefonul era mort şi să realizeze că firele fuseseră tăiate.

Privirea sa acuzatoare, atunci când se întoarse către Rearden, se lovi de dojana uşor dispreţuitoare din glasul lui Rearden:

— Nu se poate păzi o clădire – dacă aţi permis să se întâmple aşa ceva. Mai bine iau eu prizonierul, înainte de a i se întâmpla ceva – în cazul în care nu doriţi să vă fac raport de neglijenţă, precum şi de insubordonare.

Şeful se prăbuşi greoi în scaunul său, se aplecă pe deasupra mesei şi se uită în sus la Rearden cu o privire care făcea ca faţa lui emaciată să semene cu animalele care începeau să se agite în cuşti.

— Cine este prizonierul? întrebă el.

— Domnule dragă, zise Rearden, dacă superiorii dumitale imediaţi nu au considerat că se cuvine să-ţi spună, eu cu siguranţă nu voi face asta.

— Nu au considerat că se cuvine să-mi spună nici despre venirea dumneavoastră! urlă şeful, glasul lui mărturisind neputinţa furiei şi transmiţând vibraţiile de neajutorare către oamenii săi. Cum ştiu eu că sunteţi trimis de-acolo? Telefonul fiind stricat, cine o să-mi spună? Cum o să ştiu ce anume am de făcut?

— Asta este problema dumitale, nu a mea.

— Nu vă cred! – strigătul lui fu prea ascuţit spre a fi convingător. Nu cred că guvernul v-ar trimite într-o misiune pe dumneavoastră, atâta vreme cât sunteţi unul dintre acei trădători care au dispărut, prieteni cu John Galt, care…

— Dar n-ai auzit?

— Ce anume?

— John Galt a căzut la înţelegere cu guvernul şi ne-a adus pe toţi înapoi.

— Oh, slavă Domnului! strigă unul dintre gardieni, cel mai tânăr.

— Taci din gură! E interzis să ai opinii politice! se răţoi la el şeful şi se întoarse brusc către Rearden:

— De ce nu s-a anunţat la radio?

— Îţi iei libertatea de a avea păreri despre momentul şi maniera pe care le alege guvernul spre a îşi anunţa măsurile politice?

În lungul moment de tăcere, se auzea foşnetul animalelor care dădeau cu ghearele în zăbrelele cuştilor lor.

— Bănuiesc că ar trebui să-ţi aduc aminte, spuse Rearden, că datoria dumitale constă nu în a pune sub semnul întrebării ordinele, ci de a le da ascultare, că nu trebuie să cunoşti sau să înţelegi politica superiorilor dumitale, că nu trebuie să judeci, să alegi sau să pui la îndoială.

— Dar nu ştiu dacă trebuie să vă dau ascultare dumneavoastră!

— Dacă refuzi, vei suporta consecinţele.

Ghemuindu-se în masă, şeful îşi mută încet privirea, cântărind, de la faţa lui Rearden la cei doi pistolari din colţuri. Aceştia, printr-o mişcare imperceptibilă, îşi ţinură armele cu şi mai multă fermitate îndreptate către ţintă. Un foşnet nervos se auzi în încăpere. Un animal chiţăi ascuţit într-una dintre cuşti.

— Cred că ar trebui să-ţi mai zic, spuse Rearden, cu o voce uşor mai dură, că nu sunt singur. Prietenii mei aşteaptă afară.

— Unde?

— De jur-împrejurul acestei încăperi.

— Câţi?

— O să afli – într-un fel sau altul.

— Şefule, scânci o voce nesigură din rândul gardienilor, nu vrem să dăm de bucluc cu oamenii ăştia, care sunt…

— Taci din gură! zbieră şeful, sărind în picioare şi fluturând arma în direcţia celui care vorbise. N-o să vă apuce frica acum, pe niciunul dintre voi, nenorociţilor!

Striga spre a ţine la distanţă conştientizarea faptului că fuseseră cuprinşi de frică. Era pe punctul de a intra în panică, luptându-se cu ideea că, într-un anume fel, ceva îi dezarmase pe oamenii lui.

— N-are de ce să vă fie frică!

Striga la el însuşi, făcând eforturi să redobândească siguranţa unicei sale sfere: sfera violenţei.

— De nimeni şi de nimic! O să vă arăt!

Se roti, mâna lui tremurând la capătul braţului care săvârşea mişcarea şi trase în Rearden.

Unii dintre ei îl văzură pe Rearden clătinându-se, mâna sa dreaptă

cuprinzând umărul stâng. Alţii, în aceeaşi clipă, văzură cum pistolul cade din mâna şefului şi loveşte pardoseala, în acelaşi moment cu strigătul său şi cu ţâşnirea sângelui din încheietura mâinii sale. Apoi îl văzură cu toţii pe Francisco d'Anconia stând în uşa din stânga, cu arma lui cu amortizor îndreptată în continuare către şef.

Se sculară cu toţii şi îşi scoaseră pistoalele, dar pierdură acel prim moment, neîndrăznind să tragă.

— Dac-aş fi în locul vostru, n-aş face lucrul acesta, rosti Francisco.

— Dumnezeule! icni unul dintre gardieni, făcând eforturi să-şi amintească un nume pe cale îl uitase. Ăsta-i... ăsta-i tipul care a aruncat în aer toate minele de cupru din lume!

— Aşa este, spuse Rearden.

Se îndepărtaseră în mod involuntar de Francisco – şi se întoarseră să vadă că Rearden continua să stea la uşa de la intrare, cu un pistol aţitit în mână şi cu o pată neagră care se întindea pe umărul lui stâng.

— Trageţi, nenorociţilor! urlă şeful către subalternii săi şovăitori. Ce mai aşteptaţi? Culcaţi-i la pământ!

Se sprijinea cu un braţ de masă, din celălalt curgându-i sânge.

— O să-i fac raport fiecărui ins care nu luptă! O să pun să fie condamnat la moarte pentru asta!

— Aruncaţi jos armele, zise Rearden.

Cei şapte gardieni rămaseră nemişcaţi o clipă, neascultând niciunul din cele două ordine.

— Vreau să ies de aici! urlă cel mai tânăr, năpustindu-se către uşa din dreapta.

O deschise larg şi se dădu îndărăt: Dagny Taggart stătea în prag, cu un pistol în mână.

Gardienii se retrăgeau încet către centrul încăperii, ducând o luptă invizibilă în ceaţa minţii lor, dezarmaţi de un sentiment de irealitate în prezenţa legendarelor personaje pe care nu se aşteptaseră să le vadă vreodată, având senzaţia ca şi cum li s-ar fi ordonat să tragă în fantome.

— Aruncaţi armele, spuse Rearden. Voi nu ştiţi de ce vă aflaţi aici. Noi ştim. Voi nu ştiţi cine anume este prizonierul vostru. Noi ştim. Voi nu ştiţi de ce şefii voştri vor ca să-l păziţi. Noi ştim din ce motiv vrem să-l scoatem de aici. Voi nu ştiţi scopul luptei voastre. Dacă muriţi, nu veţi şti pentru ce aţi murit. Dacă murim, noi vom şti.

— Nu-l... nu-l ascultaţi! mârâi şeful. Trageţi! Vă ordon să trageţi!

Unul dintre gardieni privi către şef, aruncă arma şi, ridicându-şi mâinile, se îndepărtă de grup către Rearden.

— Să te ia naiba! strigă şeful, luă un pistol cu mâna stângă şi trase în dezertor.

Simultan cu prăbuşirea corpului omului, fereastra se făcu ţăndări – şi de pe o creangă de copac, ca dintr-o catapultă, silueta înaltă, zveltă

a unui bărbat sări în încăpere, ateriză în picioare şi trase în primul gardian aflat în raza de acţiune.

— Tu cine eşti?

— Ragnar Danneskjöld.

Trei sunete îi răspunseră: un geamăt lung, intens, de panică – zdrăngănitul a patru pistoale aruncate la podea – şi bubuitul unui al cincilea, cu care un gardian trase în fruntea şefului.

Până când cei patru supravieţuitori ai garnizoanei începură să adune piesele conştiinţelor lor, erau întinşi pe jos, legaţi şi cu căluş la gură; cel de-al cincilea fu lăsat în picioare, cu mâinile legate la spate.

— Unde e prizonierul? îl întrebă Francisco.

— În pivniţă… cred.

— Cine are cheia?

— Doctorul Ferris.

— Unde sunt scările către pivniţă?

— În spatele unei uşi din biroul doctorului Ferris.

— Ia-o înainte.

Când dădură să pornească, Francisco se întoarse către Rearden:

— Eşti în regulă, Hank?

— Bineînţeles.

— Nu vrei să te odihneşti?

— Dumnezeule, nu!

Din pragul unei uşi din biroul lui Ferris, ei priviră în josul unei scări înclinate şi văzură un gardian la capătul lor.

— Vino aici cu mâinile sus! ordonă Francisco.

Gardianul văzu silueta unui străin hotărât şi lucirea unei arme. Era suficient. Se supuse imediat; părea uşurat să scape de umezeala criptei de piatră. Fu lăsat, legat, pe podeaua biroului, împreună cu gardianul care îi condusese.

În acel moment, cei patru salvatori fură liberi să coboare rapid scările care duceau la uşa de fier încuiată de jos. Acţionaseră şi se mişcaseră cu precizia unei discipline controlate. Acum, era ca şi cum îşi dădeau frâu complet liber.

Danneskjöld avea ustensile spre a sparge încuietoarea. Francisco fu primul care intră în pivniţă, iar braţul lui îi bară calea lui Dagny pentru o fracţiune de secundă – pentru durata unei priviri spre a se asigura că imaginea era suportabilă – apoi o lăsă să treacă în goană pe lângă el: dincolo de încâlceala de fire electrice, văzuse capul ridicat al lui Galt şi privirea de salut.

Ea căzu în genunchi lângă saltea. Galt privi în sus către ea, aşa cum se uitase în prima dimineaţă în vale, zâmbetul lui era asemenea sunetului unui râs care nu fusese atins de suferinţă, vocea lui era blândă şi joasă:

— Nu trebuia să luăm în serios nimic din toate astea, nu-i aşa?

Cu lacrimile curgându-i pe obraz, dar zâmbetul ei declarând o siguranţă deplină, încrezătoare, radioasă, ea replică:

— Nu, nu trebuia.

Rearden şi Danneskjold îi tăiau legăturile. Francisco ţinea o sticlă mică şi plată cu coniac la buzele lui Galt. Galt bău şi se ridică spre a se sprijini într-un cot atunci când mâinile sale fură libere.

— Dă-mi o ţigară, spuse el.

Francisco scoase un pachet de ţigări cu semnul dolarului. Mâna lui Galt tremura uşor, în timp ce ţinea ţigara la flacăra unei brichete, dar mâna lui Francisco tremura şi mai tare.

Privind către ochii lui pe deasupra flăcării, Galt zâmbi şi rosti pe tonul unui răspuns la întrebările pe care Francisco nu le punea:

— Da, a fost extrem de dur, dar suportabil – iar tipul de voltaj pe care l-au folosit nu provoacă distrugeri.

— O să dau de urma lor, într-o bună zi, indiferent cine or fi… spuse Francisco; tonul vocii lui, hotărât, precis, abia audibil, spunea restul.

— Dacă o să dai, o să descoperi că nu a mai rămas nimic din ei de omorât.

Galt privi la feţele din jurul lui; văzu intensitatea uşurării din privirile lor şi violenţa mâniei din îndârjirea trăsăturilor lor; îşi dădea seama în ce fel retrăiau ei acum tortura lui.

— S-a terminat, zise el. Nu faceţi să fie mai rău pentru voi decât a fost pentru mine.

Francisco întoarse capul într-o parte.

— E vorba de faptul că ai fost tu… şopti el, tu… dacă ar fi fost oricare dintre noi, cu excepţia ta…

— Dar trebuia să fiu eu, dacă ei urmau să încerce tot ce le stătea în putinţă, şi au încercat, şi – făcu o mişcare cu mâna arătând camera – şi rostul celor care au făcut lucrul acesta – în pustietăţile trecutului – şi asta este.

Francisco încuviinţă, ţinându-şi în continuare capul într-o parte; răspunsul său fu strângerea violentă, pentru un moment, a degetelor sale încleştate pe încheietura mâinii lui Galt.

Galt se săltă în capul oaselor, recăpătând încet controlul muşchilor săi. Privi în sus către chipul lui Dagny, când braţul ei zvâcni în faţă spre a-l ajuta; văzu lupta dintre zâmbetul ei şi tensiunea lacrimilor cărora nu le dăduse drumul; era lupta dintre conştiinţa că nimic nu mai putea conta în afară de imaginea trupului său gol, de faptul că acest trup era viu – şi conştiinţa a ceea ce îndurase el. Uitându-se în ochii ei, el îşi ridică mâna şi atinse gulerul puloverului ei cel alb cu vârful degetelor, ca recunoaştere şi ca reamintire a singurelor lucruri care urmau să conteze de acum înainte. Uşorul tremur al buzelor ei, relaxându-se într-un zâmbet, îi spuse că ea înţelesese.

Danneskjöld găsi cămaşa lui Galt, pantalonii şi restul hainelor lui,

care fuseseră aruncate pe jos, într-un colţ al încăperii.

— Crezi că eşti în stare să mergi, John? întrebă el.

— Bineînţeles.

În vreme ce Francisco şi Rearden îl ajutau pe Galt să se îmbrace, Danneskjöld începu să demoleze cu calm, meticulos, fără o emoţie vizibilă, maşinăria de tortură, făcând-o fărâme.

Galt nu era complet sigur pe picioare, dar putea sta în picioare, sprijinindu-se pe umărul lui Francisco. Primii câţiva paşi fură mai dificili, dar atunci când ajunseră la uşă, el fu în stare să-şi reia mişcările păşitului.

Cu un braţ cuprinsese umerii lui Francisco, pentru sprijin; celălalt ţinea umerii lui Dagny, ambele spre a dobândi şi spre a oferi sprijin.

Nu-şi vorbiră în timp ce coborau panta dealului, bezna copacilor cuprinzându-i pentru protecţie, tăind strălucirea moartă a lunii şi strălucirea şi mai moartă, aflată la distanţă, în ferestrele Institutului de Stat pentru Ştiinţă.

Avionul lui Francisco era ascuns în tufişuri, la marginea unei pajişti de dincolo de următorul deal. Nu existau aşezări omeneşti pe o rază de câteva mile în jur. Nu existau ochi care să observe sau să pună sub semnul întrebării fulgerările bruşte ale farurilor avionului care străpungeau prin dezolarea buruienilor moarte şi izbucnirea violentă a motorului pornit de Danneskjöld, care se urcase la manşă.

După ce se auzi sunetul uşii închise în urma lor şi roţile începură să ruleze sub ei, Francisco zâmbi pentru prima oară.

— Asta e unica mea şansă de a-ţi da ordine, rosti el, ajutându-l pe Galt să se întindă pe un scaun cu spătarul dat pe spate. Acum stai liniştit, relaxează-te şi linişteşte-te… Şi tu, adăugă, întorcând capul către Dagny şi indicând locul de lângă cel al lui Galt.

Roţile rulau mai repede, ca şi cum ar fi câştigat viteză, fermitate şi uşurinţă, ignorând neputincioasele obstacole ale micilor hurducături de la şanţurile terenului. Când mişcarea se transformă într-o deplasare blândă, când văzură formele întunecate ale copacilor defilând pe lângă hublourile lor şi rămânând în jos, Galt se aplecă tăcut şi îşi apăsă buzele de mâna lui Dagny: pleca din lumea exterioară cu singura valoare pe care voise s-o smulgă de acolo.

Francisco scosese la iveală o trusă de prim ajutor şi îi scotea cămaşa lui Rearden spre a-i bandaja rana. Galt văzu firicelul fin de sânge care se prelingea din umărul lui Rearden către piept.

— Mulţumesc, Hank.

Rearden zâmbi.

— O să repet ceea ce ai spus atunci când ţi-am mulţumit, la prima noastră întâlnire: „Dacă înţelegi că am acţionat în propriul meu interes, realizezi că nu e nevoie de recunoştinţă”.

— Voi repeta, replică Galt, răspunsul pe care mi l-ai dat: „Din cauza

asta îţi mulţumesc”.

Dagny observă că se uitau unul la altul ca şi cum privirea lor ar fi constituit o strângere de mână a unei legături prea ferme spre a mai necesita vreo declaraţie. Rearden văzu că ea îi observa – iar o contracţie extrem de fină a ochilor lui fu asemenea unui zâmbet de confirmare, ca şi cum privirea lui i-ar fi repetat mesajul pe care i-l trimisese din vale.

Auziră deodată sunetul vocii lui Danneskjöld înălţată vesel în conversaţie cu spaţiul gol şi îşi dădură seama că vorbea prin staţia radio a aeroplanului:

— Da, teferi şi sănătoşi, cu toţii… Da, e nevătămat, doar puţin zdruncinat, se odihneşte… Nu, nicio rană gravă… Da, suntem cu toţii aici. Hank Rearden a fost rănit, dar – aruncă o privire peste umăr – dar rânjeşte la mine acum… Pierderi? Cred că ne-am pierdut cumpătul pentru câteva minute acolo, dar ne revenim… Nu încercaţi să mă chemaţi la Defileul lui Galt, mai întâi aterizez – apoi o ajut pe Kay la restaurant să vă pregătească micul dejun.

— Poate cineva din exterior să îl audă? întrebă Dagny.

— Nu, rosti Francisco. E o frecvenţă pe care ei nu sunt echipaţi s-o prindă.

— Cu cine vorbeşte? întrebă Galt.

— Cam cu jumătate din populaţia masculină a văii, spuse Francisco, sau cu atâţia cât au avut loc în toate avioanele disponibile. Se află în zbor, în spatele nostru, chiar acum. Ai crezut că vreunii dintre ei ar fi stat acasă şi te-ar fi lăsat în mâinile jefuitorilor? Eram pregătiţi să te recuperăm printr-un asalt armat făţiş asupra Institutului ăluia sau asupra hotelului Wayne-Falkland, dacă era nevoie. Dar ştiam că, într-o asemenea situaţie, riscam ca ei să te omoare atunci când ar fi văzut că sunt înfrânţi. Din cauza asta am decis ca mai întâi să încercăm noi patru singuri. Dacă am fi eşuat, ceilalţi ar fi pornit atacul deschis. Aşteptau, la o distanţă de jumătate de milă. Aveam oameni plasaţi printre copacii de pe deal, care ne-au văzut ieşind şi le-au dat de veste şi celorlalţi. Ellis Wyatt coordona acţiunea. Apropo, el pilotează avionul tău. Motivul pentru care nu am putut ajunge în New Hampshire la fel de repede ca doctorul Ferris a fost că trebuia să aducem avioanele noastre din locurile de aterizare ascunse, aflate la distanţă, în timp ce el avea avantajul aeroporturilor deschise. Ceea ce, că veni vorba, n-o să mai aibă prea mult timp.

— Nu, rosti Galt, nu prea mult timp.

— Acesta a constituit singurul nostru obstacol. Restul a fost uşor. O să-ţi spun povestea mai târziu. Oricum, noi ăştia patru am fost suficienţi pentru a le învinge garnizoana.

— Într-unul din veacurile astea, spuse Danneskjöld, întorcând pentru un moment capul către ei, aceste brute, private sau publice,

care socotesc că îi pot conduce prin forţă pe cei mai buni decât ei, vor învăţa lecţia a ceea ce se întâmplă atunci când forţa brută se ciocneşte cu mintea şi forţa.

— Au învăţat-o, zise Galt. Nu e oare tocmai lecţia pe care le-o predai de doisprezece ani?

— Eu? Da. Dar semestrul s-a încheiat. În noaptea asta a avut loc ultimul act de violenţă pe care a trebuit să-l săvârşesc. A fost recompensa mea pentru cei doisprezece ani. Oamenii mei au început acum să-şi construiască case în vale. Nava mea este ascunsă undeva unde nu o va găsi nimeni, până când voi avea posibilitatea de a o vinde pentru o utilizare mai civilizată. Va fi convertită într-un vas transatlantic de pasageri – unul excelent, chiar dacă de dimensiuni modeste. Cât despre mine, voi începe să mă pregătesc să ţin un curs diferit. Cred că va trebui să mai răsfoiesc lucrările primului profesor al profesorului nostru.

Rearden chicoti.

— Aş vrea să fiu prezent la primul curs de filosofie într-o sală de curs dintr-o universitate, spuse el. Aş vrea să văd cum vor fi în stare studenţii să se concentreze asupra subiectului şi cum vei răspunde întrebărilor lipsite de relevanţă pe care nu îi învinovăţesc că ţi le vor pune.

— Le voi răspunde că vor găsi răspunsurile în subiect.

Pe pământul de dedesubt nu erau multe lumini. Peisajul de ţară era o foaie neagră şi goală, cu câteva sclipiri întâmplătoare în ferestrele unor structuri ale guvernului şi cu licărirea tremurătoare a lumânărilor în ferestrele caselor celor nechibzuiţi. Majoritatea populaţiei rurale fusese de mult redusă la existenţa acelor epoci în care lumina artificială reprezenta un lux exorbitant, iar apusul soarelui punea capăt activităţii omeneşti. Oraşele erau ca nişte băltoace răspândite, lăsate în urmă de refluxul mării, încă păstrând câteva picături preţioase de electricitate, dar uscându-se într-un deşert de raţii, cote, controale şi reguli de economisire a curentului electric.

Dar atunci când locul care fusese sursa fluxului – New York City – se înălţă în depărtare în faţa lor, încă îşi extindea luminile către cer, încă sfida bezna primordială, aproape ca şi cum, într-un efort disperat, în apelul final la ajutor, îşi întindea acum braţele către avionul care traversa cerul. În mod involuntar, ei se ridicară în picioare, ca şi cum ar fi luat poziţie de drepţi lângă patul de moarte a ceea ce constituise măreţie.

Privind în jos, puteau vedea ultimele convulsii: luminile maşinilor săgetau străzile, asemenea unor animale prinse într-un labirint, căutând frenetic o ieşire, podurile erau blocate de maşini, căile de acces către poduri constituiau vine de faruri masate, gâtuiri strălucitoare ale circulaţiei care opreau orice mişcare, iar urletul

disperat al sirenelor urca slab până la înălţinea avionului. Ştirile despre artera secţionată a continentului înghiţiseră acum oraşul, oamenii îşi părăseau posturile, încercând, în panică, să abandoneze New Yorkul, căutând scăpare în condiţiile în care toate drumurile erau blocate, iar scăparea nu mai era cu putinţă.

Avionul se afla acum deasupra vârfurilor zgârie-norilor când, deodată, cu bruscheţea unui cutremur, ca şi cum solul se despicase spre a-l înghiţi, oraşul dispăru de pe faţa pământului. Avură nevoie de un moment spre a-şi da seama că panica ajunsese la centralele electrice şi că luminile New Yorkului dispăruseră.

Dagny icni.

— Nu te uita în jos! ordonă Galt pe neaşteptate.

Ea îşi ridică privirea către faţa lui. Pe faţa lui se citea acea austeritate cu care ea îl văzuse întotdeauna că întâmpină împrejurările vieţii.

Îşi aduse aminte de povestea pe care i-o spusese Francisco: „Îşi dăduse demisia de la Twentieth Century. Locuia într-o gheretă dintr-o mahala. Se apropie de fereastră şi arătă către zgârie-norii oraşului. Spuse că trebuia să stingem luminile lumii, iar atunci când vom vedea luminile New Yorkului stingându-se, vom şti că munca noastră s-a terminat”.

Ea se gândi la acest lucru atunci când îi văzu pe tustrei – John Galt, Francisco d’Anconia, Ragnar Danneskjöld – uitându-se tăcuţi unii la alţii pentru câteva clipe.

Îi aruncă o privire lui Rearden; el nu se uita în jos, privea drept înainte, aşa cum îl văzuse privind un peisaj de ţară neatins: cu o privire care evalua posibilităţile de acţiune.

Atunci când ea privi bezna de afară, în mintea ei se ivi o altă amintire – momentul în care, dând ocol deasupra aeroportului Afton, ea văzuse corpul argintiu al unui avion ce se înalţă ca un phoenix din bezna pământului. Ştia că acum, la această oră, avionul purta tot ceea ce mai rămăsese din New York City.

Ea privi înainte. Pământul va fi la fel de gol ca şi spaţiul în care elicea lor tăia o cărare liberă de obstacole – la fel de gol şi de liber.

Ea îşi dădea seama ce anume simţise Nat Taggart la începuturile sale şi de ce acum, pentru prima dată, îi urma cu deplină loialitate: sentimentul plin de încredere de a se confrunta cu vidul şi de a fi conştient că e de construit un continent.

Ea simţi întreaga luptă a trecutului ei înălţându-i-se în faţă şi căzând la pământ, lăsând-o aici, la înălţimea acestui moment. Zâmbi – iar cuvintele din mintea ei, evaluând şi sigilând trecutul, erau cuvintele de curaj, mândrie şi devotament, pe care majoritatea oamenilor nu le-ar fi înţeles, cuvintele unui limbaj al afacerilor: „Nu pune preţ pe niciun obiect”.

Nu îşi ţinu respiraţia şi nu simţi niciun fior atunci când, în bezna de dedesubt, văzu un mic şir de puncte luminoase luptându-se încet înspre vest prin hău, cu săgeata strălucitoare a unui far care căuta să protejeze siguranţa căii sale; nu simţi nimic, chiar dacă era un tren, iar ea îşi dădea seama că nu avea altă destinaţie decât hăul.

Întoarse capul către Galt. El îi urmărea chipul, ca şi cum i-ar fi urmărit gândurile. Ea văzu reflexia zâmbetului ei în zâmbetul lui.

— E sfârşitul, rosti ea.

— E începutul, replică el.

Apoi rămaseră nemişcaţi, întinşi în scaunele lor, privindu-se în tăcere unul pe celălalt. Apoi persoanele lor umplură fiecare conştiinţa celeilalte, ca o sumă şi un rost al viitorului – dar suma includea cunoaşterea a tot ceea ce trebuise să fie dobândit, înainte ca persoana unei alte fiinţe să ajungă să întrupeze valorile existenţei personale.

New Yorkul era mult în spatele lor, în momentul în care îl auziră pe Danneskjöld răspunzând unui apel radio:

— Da, e treaz. Nu cred că o să doarmă în noaptea asta... Da, cred că e în stare.

Se întoarse spre a privi peste umăr:

— John, doctorul Akston ar vrea să vorbească cu tine.

— Ce? E într-unul din avioanele din spatele nostru?

— Desigur.

Galt făcu un salt în faţă spre a lua microfonul.

— Bună, doctore Akston, spuse el; tonul liniştit, scăzut al vocii lui reprezenta imaginea audibilă a unui zâmbet transmis prin spaţiu.

— Bună, John.

Fermitatea prea conştientă a vocii lui Hugh Akston mărturisea preţul plătit aşteptând ca să afle dacă va mai pronunţa vreodată aceste două cuvinte.

— Voiam doar să-ţi aud glasul... doar să ştiu că eşti bine.

Galt chicoti şi – pe tonul unui elev care prezintă mândru tema de acasă făcută ca dovadă a lecţiei bine învăţate – răspunse:

— Bineînţeles că sunt bine, profesore. Trebuia să fiu. A este A.

* * *

Locomotiva Cometei, care se îndrepta către est se strică în mijlocul unui deşert din Arizona. Se opri brusc, fără niciun motiv aparent, asemenea unui om care îşi dăduse voie să ştie că îndurase prea mult: o legătură supratensionată plesnise definitiv.

Când Eddie Willers îl chemă pe conductor, aşteptă foarte mult până când apăru acesta şi pricepu răspunsul la întrebarea lui după privirea resemnată a omului.

Mecanicul încearcă să descopere ce s-a întâmplat, domnule Willers,

răspunse el cu glas scăzut, pe un ton care implica faptul că era de datoria lui să spere, dar că nu mai avea speranţă de ani de zile.

— Nu ştie?

— Se ocupă de asta.

Conductorul aşteptă din politeţe jumătate de minut şi dădu să plece, dar se opri spre a oferi o explicaţie, ca şi cum o deprindere obscură, raţională i-ar fi spus că orice încercare de a explica face mai uşor suportabilă orice groază.

— Motoarele astea Diesel ale noastre nu sunt pregătite să fie trimise la drum, domnule Willers. N-au meritat să fie reparate cu mult timp în urmă.

— Ştiu, rosti liniştit Eddie Willers.

Conductorul simţi că explicaţia lui era mai rea decât lipsa unei explicaţii: ducea la întrebări pe care oamenii nu şi le puneau în ziua de azi. Clătină din cap şi plecă.

Eddie Willers şedea şi privea bezna pustie de dincolo de fereastră.

Aceasta era, după multe zile, prima Cometă spre est cu plecare din San Francisco: era rodul efortului lui torturant de a restabili un serviciu transcontinental. El nu îşi putea da seama cât îl costaseră ultimele câteva zile sau ce anume făcuse spre a salva terminalul de la San Francisco de haosul orb al unui război civil pe care oamenii îl purtau fără vreun concept despre ţelurile lor; nu exista posibilitatea de a-şi aduce aminte de negocierile pe care le făcuse pe baza disponibilităţii fiecărui moment schimbător. Ştia doar că obţinuse imunitate pentru terminal de la conducătorii a trei facţiuni beligerante diferite; că găsise un om pentru postul de director al terminalului, care părea a nu fi renunţat complet; că pusese în mişcare încă o Cometă Taggart, pe ruta spre est, cu cea mai bună locomotivă Diesel şi cel mai bun echipaj disponibil; şi că se urcase în ea pentru a se reîntoarce la New York, fără a şti cât timp va dura realizarea sa.

Niciodată nu trebuise să muncească aşa din greu; îşi făcuse treaba la fel de conştiincios şi eficient ca orice altă însărcinare avută; dar era ca şi când ar fi lucrat într-un vid, ca şi cum energia lui nu ar fi găsit niciun transmiţător şi ar fi eşuat pe nisipurile unui… unui fel de deşert precum cel de dincolo de fereastra Cometei. Îl trecu un fior: simţi o înrudire de moment cu motorul calat al locomotivei trenului.

După un timp, îl chemă din nou la el pe conductor.

— Cum merge? întrebă el.

Conductorul dădu din umeri şi clătină din cap.

— Trimite-l pe pompier la un telefon de pe linia ferată. Pune-l să spună la Sediul General al Diviziei să ne trimită cel mai bun mecanic disponibil.

— Da, domnule.

Nu se vedea nimic dincolo de fereastră; stingând lumina, Eddie

Willers putu distinge o întindere cenuşie punctată de petele negre ale cactuşilor, fără de început şi sfârşit. Se întrebă cum se aventuraseră oamenii să o traverseze şi cu ce preţ, pe vremea când nu existau trenuri. Scutură din cap şi aprinse lumina.

Era doar faptul că trenul Cometa se afla în exil, îşi spuse el, care îi conferea această senzaţie de presantă anxietate. Ea rămăsese imobilizată pe o linie străină – linia ferată împrumutată de la Atlantic Southern care străbătea întreaga Arizonă, linia pe care o foloseau fără plată. Trebuia să o scoată de acolo, îşi spuse; n-o să mai aibă această senzaţie în momentul în care va reveni pe pământul lor. Dar joncţiunea feroviară păru brusc a se afla la o distanţă insurmontabilă: pe malul fluviului Mississippi, la Podul Taggart.

Nu, îşi spuse, nu se terminase. Trebuia să admită faţă de sine însuşi ceea ce îl hărţuiau imaginile, cu o senzaţie de nelinişte pe care nu o putea nici pricepe, nici împrăştia; erau prea lipsite de sens spre a le defini şi prea inexplicabile spre a le îndepărta. Una era imaginea unei mici halte prin care trecuseră fără să oprească, cu mai bine de două ceasuri în urmă: observase peronul gol şi ferestrele strălucitor luminate ale micuţei clădiri a gării; luminile proveneau din camere goale; nu văzuse nicio singură figură omenească, nici în clădire, nici pe şine. Cealaltă imagine era următoarea haltă pe lângă care trecuseră: peronul ei era plin de oameni agitaţi. Acum se aflau cu mult prea departe de orice gară spre a mai capta vreo lumină sau vreun sunet.

Trebuia să scoată Cometa de acolo, îşi spuse. Se întrebă de ce oare simţea acest lucru ca fiind atât de urgent şi de ce anume i se păruse de o importanţă atât de crucială restabilirea relaţiei Cometei. Doar o mână de pasageri se aflau în vagoanele ei goale; oamenii nu aveau unde să meargă şi scopuri pe care să le atingă. Nu de dragul lor făcuse el eforturi; nu putea spune de dragul cui. Două expresii persistau cu fermitate ca răspuns în mintea lui, conducându-l cu imprecizia unei rugăciuni şi cu forţa fierbinte a unui absolut.

Una din ele era: „De la un Ocean la altul, tot timpul” – cealaltă era: „Nu-i da drumul din mână!”…

Conductorul se întoarse după aproximativ o oră, împreună cu pompierul, al cărui chip era ciudat de întunecat.

— Domnule Willers, rosti pompierul încet, Sediul General al Diviziei nu răspunde.

Eddie Willers se ridică în picioare, mintea sa refuzând să creadă aşa ceva, dar realizând deodată că, dintr-un motiv inexplicabil, la exact aşa ceva se aşteptase.

— E imposibil! zise el pe un ton scăzut; pompierul se uita la el, fără a se mişca. Probabil că telefonul de pe linia ferată este stricat.

— Nu, domnule Willers. Nu era stricat. Linia funcţiona normal.

Sediul General al Diviziei era cel care nu funcţiona. Vreau să spun că nu era acolo nimeni care să răspundă, sau nimeni căruia să-i pese de aşa ceva.

— Dar ştii că aşa ceva este imposibil!

Pompierul dădu din umeri; în ziua de azi, oamenii nu mai considerau orice dezastru imposibil.

Eddie Willers sări în picioare.

— Du-te prin tot trenul, îi ordonă el conductorului. Bate la toate uşile – cele ocupate, adică – şi vezi dacă există vreun inginer mecanic.

— Da, domnule.

Eddie ştia că ei simţeau, aşa cum simţea şi el, că nu vor găsi o astfel de persoană; nu printre feţele letargice, sleite ale pasagerilor pe care îi văzuseră.

— Haide, ordonă el, întorcându-se către pompier.

Urcară împreună în locomotivă. Mecanicul cu părul grizonat stătea în scaunul său, privind cactuşii de afară. Farul locomotivei rămăsese aprins şi îşi întindea raza în noapte, neclintit şi drept, luminând doar pâcla ce se dizolva a traverselor.

— Hai să încercăm să descoperim ce anume s-a defectat, zise Eddie, scoţându-şi haina, vocea lui fiind jumătate ordin, jumătate rugăminte. Hai să mai încercăm.

— Da, domnule, spuse mecanicul, fără resentiment sau speranţă.

Mecanicul îşi epuizase mica sa rezervă de cunoştinţe; verificase fiecare sursă de defecţiune la care s-ar fi putut gândi. Se târâse pe sub mecanisme şi pe deasupra lor, deşurubând părţile sale şi înşurubându-le la loc, scoţând piese şi punându-le la loc, demontând motoarele la întâmplare, asemenea unui copil care demontează un ceasornic, dar fără convingerea copilului că este posibilă cunoaşterea.

Pompierul se tot apleca pe fereastra cabinei, holbându-se la nemişcarea neagră şi tremurând, ca şi cum ar fi fost de la aerul nopţii care devenea tot mai rece.

— Nu-ţi face probleme, zise Eddie Willers, asumându-şi un ton încrezător. Trebuie să facem tot ce ne stă în putinţă, dar dacă nu reuşim, or să trimită ajutoare, mai devreme sau mai târziu. Ei nu abandonează trenuri în mijlocul pustietăţii.

— N-au făcut aşa ceva, replică pompierul.

Din când în când, mecanicul îşi ridica faţa mânjită de unsoare spre a se uita la faţa şi cămaşa mânjite de unsoare ale lui Eddie Willers.

— La ce bun, domnule Willers? întreba el.

— Nu putem s-o scăpăm din mână! răspunse Eddie impetuos; îşi dădea seama într-o manieră nedesluşită că el se referea la ceva mai mult decât la Cometă… şi decât la compania de căi ferate.

Deplasându-se de la cabină prin cele trei compartimente de motoare şi din nou spre cabină, cu mâinile sângerânde, cu cămaşa

lipită de spate de sudoare, Eddie Willers făcea eforturi să-şi aducă aminte tot ce ştia despre motoare, ceea ce învăţase la liceu şi mai devreme: tot ceea ce „furase” în acele zile în care agenţii feroviari de la Gara Rockdale îl goneau de lângă spiţele locomotivelor lor de triaj care abia se târau.

Piesele nu se legau cu nimic; creierul său părea blocat şi încordat; îşi dădea seama că motoarele nu erau profesiunea sa, îşi dădea seama că nu ştia şi că acum era o problemă de viaţă şi de moarte pentru el să descopere cunoaşterea. Se uita la cilindri, la lame, la cabluri, la panourile de control ale căror lumini încă pâlpâiau. Făcea eforturi să nu permită minţii sale gândul care făcea presiuni la periferie: care erau şansele şi cât va dura – în conformitate cu teoria matematică a probabilităţii – pentru nişte oameni primitivi, care lucrau prin metode empirice, să dea peste combinaţia corectă de părţi şi să recreeze motorul acestei locomotive?

— La ce bun, domnule Willers? murmură mecanicul.

— Nu putem s-o scăpăm din mână! strigă el.

Nu ştia câte ore trecuseră când îl auzi pe pompier strigând deodată:

— Domnule Willers! Ia uitaţi!

Pompierul era aplecat pe geam, arătând către bezna din spatele lor.

Eddie Willers privi. O micuţă lumină ciudată se balansa intermitent departe, la distanţă; părea să avanseze într-un ritm imperceptibil; nu părea asemenea vreunei lumini pe care ar fi putut-o identifica.

După o vreme, i se părea că distinge nişte forme negre de mari dimensiuni care înaintau încet; se mişcau pe o linie paralelă cu şinele; spotul de lumină atârna la mică distanţă deasupra solului, balansându-se; ciuli urechile, dar nu auzi nimic.

Apoi auzi un bocănit slab, atenuat care semăna cu copite de cai. Cei doi bărbaţi de lângă el urmăreau formele cele negre cu o privire plină de din ce în ce mai multă groază, ca şi cum o apariţie supranaturală avansa către ei, din noaptea deşertului. În momentul în care chicotiră brusc, vesel, recunoscând formele, chipul lui Eddie fu cel care îngheţă într-o privire plină de groază la vederea unei fantome mai înfricoşătoare decât oricare alta la care s-ar fi aşteptat: era un convoi de căruţe cu coviltir.

Lampa ce se balansa îşi opri clătinatul lângă locomotivă.

— Hei, amice, pot să vă duc undeva? întrebă un bărbat care părea a fi şeful; chicotea. Aţi rămas blocaţi, este?

Pasagerii din Cometă se uitau pe geamuri; unii coborau pe scări şi se apropiau. Chipuri de femei se iţeau din căruţe, dintre ustensilele de gospodărie; un bebeluş scâncea undeva în partea din spate a caravanei.

— Eşti nebun? întrebă Eddie Willers.

— Nu, frate, vorbesc serios. Avem loc berechet. Vă ducem undeva contra plată – dacă vreţi să scăpaţi de-aici.

Era un bărbat costeliv, nervos, cu gesturi largi şi o voce insolentă, care aducea a circar de bâlci.

— Asta este Cometa Taggart, spuse Eddie Willers, sufocându-se.

— Cometa, ai? Seamănă mai degrabă cu o omidă moartă. Care-i treaba, frate? Nu mergeţi nicăieri – şi nu mai puteţi ajunge acolo, chiar dacă aţi încerca.

— Ce vrei să spui?

— Nu vă imaginaţi că mergeţi la New York, nu?

— Mergem la New York.

— În cazul ăsta... în cazul ăsta, n-aţi auzit?

— Ce anume?

— Ia zi, când aţi vorbit ultima dată cu una din gările voastre?

— Nu ştiu!... N-am auzit ce anume?

— Că Podul Taggart al vostru s-a dus. S-a dus. A fost aruncat în aer şi făcut bucăţele. O explozie generată de o rază sonoră, sau ceva de genul ăsta. Nimeni nu ştie cu exactitate. Decât că nu mai există niciun pod peste Mississippi. Nu mai există niciun New York la care să se poată ajunge – cel puţin nu pentru oameni ca tine şi ca mine.

Eddie Willers nu ştiu ce anume s-a întâmplat după aceea; căzuse pe partea laterală a scaunului mecanicului, uitându-se la uşa deschisă a compartimentului motorului; nu îşi dădu seama cât timp stătuse acolo, dar când, în sfârşit, întoarse capul, văzu că era singur. Mecanicul şi pompierul părăsiseră cabina. Afară era un vacarm de sunete, ţipete, plânsete în hohote, întrebări strigate şi sunetul râsului circarului de bâlci.

Eddie se târî până la geamul cabinei: pasagerii şi echipajul Cometei se îngrămădeau în jurul şefului caravanei şi al tovarăşilor săi semizdrenţăroşi; el îşi mişca mâinile, făcând gesturi de comandă.

Unele dintre doamnele mai bine îmbrăcate din Cometă – ai căror soţi aparent fuseseră primii care făcuseră târgul – urcau în căruţele cu coviltir, plângând şi ţinându-şi strâns delicatele lor truse cosmetice.

— Urcaţi, oameni buni, urcaţi în căruţe! răcnea vesel circarul. O să facem loc pentru toată lumea! E puţin aglomerat, dar e mai bine să vă mişcaţi, decât să rămâneţi aici ca hrană pentru coioţi! S-a dus vremea calului de fier! Nu mai avem decât calul normal, de modă veche! Încet, dar sigur.

Eddie Willers coborî pe jumătate scara de pe laterala locomotivei, spre a vedea mulţimea şi a fi auzit. Făcu semn cu o mână, ţinându-se de balustradă cu cealaltă.

— Nu plecaţi, nu-i aşa? strigă el la pasagerii săi. Nu părăsiţi Cometa?!

Ei se îndepărtară puţin de el, ca şi cum nu voiau să-l privească sau să-i răspundă. Nu voiau să audă întrebări pe care minţile lor erau incapabile să le evalueze. El văzu chipurile oarbe ale panicii.

— Care-i treaba cu maimuţoiul ăla plin de unsoare? întrebă circarul, arătând către Eddie.

— Domnule Willers, spuse conductorul încet, n-are rost…

— Nu abandonaţi Cometa! strigă Eddie Willers. N-o scăpaţi din mână! Oh, Doamne, n-o scăpaţi din mână!

— Eşti nebun? Habar nu ai ce se întâmplă în gările voastre şi la sediul central! Aleargă înnebuniţi ca nişte găini cu capetele retezate! Până mâine dimineaţă, nu cred că o să mai fie operaţională vreo companie de căi ferate de partea asta a fluviului Mississippi.

— Mai bine veniţi cu noi, domnule Willers, zise conductorul.

— Nu, strigă Eddie, strângând cu putere bara de metal, ca şi cum ar fi vrut ca mâna să i se sudeze acolo.

Circarul dădu din umeri.

— Ei bine, e înmormântarea ta!

— În ce direcţie mergeţi? întrebă mecanicul, fără a privi la Eddie.

— Mergem, pur şi simplu, frate! Căutăm un loc de popas… pe undeva. Noi suntem din Imperial Valley, California. Gaşca „Partidului Poporului” a pus mâna pe recolte şi pe toate proviziile pe care le aveam în cămări. „Creare de stoc”, ziceau ei. Aşa că ne-am luat catrafusele şi am plecat. A trebuit să mergem noaptea, din cauza găştii de la Washington… Căutăm un loc unde să ne ducem traiul… Dacă veniţi cu noi, sunteţi bine veniţi, în cazul în care n-aveţi casă – ori vă putem lăsa undeva mai aproape de vreun oraş sau altul.

Oamenii acestei caravane – îşi spuse Eddie cu indiferenţă – păreau prea sălbatici spre a deveni fondatorii unei aşezări secrete, libere şi nu suficient de sălbatici spre a deveni o bandă de jefuitori; nu aveau o destinaţie de găsit într-o mai mare măsură decât raza imobilă a farului locomotivei; şi, asemenea razei, se vor dizolva undeva prin întinderile pustii ale ţării.

El rămase pe scară, privind în sus către rază. Nu se uită atunci când ultimii oameni care au călătorit cu Cometa Taggart fură transferaţi în căruţele cu coviltir.

Conductorul se duse ultimul.

— Domnule Willers! strigă el disperat. Haideţi!

— Nu, spuse Eddie.

Circarul de bâlci făcu din mână un gest către figura lui Eddie de pe laterala locomotivei, deasupra capetelor lor.

— Sper că ştii ce faci! strigă el, jumătate ameninţare, jumătate rugăminte. Poate că cineva o să vină încoace să te ia – săptămâna viitoare sau luna viitoare! Poate! Cine o să facă lucrul ăsta, în ziua de azi?

— Plecaţi de-aici, rosti Eddie Willers.

El se urcă înapoi în cabină – când căruţele o luară din loc şi porniră, bălăngănindu-se şi scârţâind, în noapte. El se aşeză în scaunul mecanicului dintr-o locomotivă neclintită, cu fruntea apăsată pe inutila manetă a acceleratorului.

Se simţea precum căpitanul unui vas transatlantic avariat, care preferă să se scufunde odată cu nava sa decât să fie salvat de canoea sălbaticilor care îl iau peste picior cu superioritatea ambarcaţiunii lor.

Apoi, brusc, el simţi iscându-se o mânie disperată, justificată. Sări în picioare, punând mâna pe maneta acceleratorului; trebuia să pornească locomotiva, s-o pună în mişcare. Dincolo de faza gândirii, a calculului sau a fricii, primind imboldul unei sfidări justificate, el trăgea de manete la întâmplare, împingea înainte şi înapoi maneta acceleratorului, apăsa pe pedala de frână, încerca să distingă forma unei viziuni care părea distantă şi în acelaşi timp apropiată, conştient doar de faptul că disperata lui bătălie era alimentată de acea viziune şi era dusă de dragul ei.

N-o scăpa din mână! striga mintea lui – în timp ce vedea străzile din New York – n-o scăpa din mână! – în timp ce vedea luminile semnalelor de cale ferată – n-o scăpa din mână! – în timp ce vedea fumul înălţându-se mândru din coşurile fabricilor, în timp ce făcea eforturi să străpungă fumul şi să ajungă la viziunea aflată la baza acestor viziuni.

Trăgea de colacele de cabluri, le conecta şi le despărţea – în timp ce brusca senzaţie de raze de soare şi de pini îi tot dădea târcoale în colţul minţii. Dagny! – se auzi el strigând fără sunet – Dagny, în numele a ceea ce e mai bun în noi!... Acţiona pârghiile inutile şi o manetă a acceleratorului care nu punea nimic în mişcare... Dagny! – striga el unei fetiţe de doisprezece ani, aflată într-un luminiş din pădure scăldat în razele de soare – în numele a ceea ce e mai bun în noi, trebuie să pornesc trenul acesta!... Dagny, asta e ceea ce a fost... iar tu ai ştiut lucrul acesta, atunci, dar eu nu am... ai ştiut lucrul acesta când te-ai întors să priveşti la şine... eu am spus: „nu e o afacere sau a-ţi câştiga existenţa”... dar, Dagny, afacerea şi câştigarea existenţei şi acel lucru din om care face posibil acest lucru – asta este ceea ce e mai bun în noi, ăsta era lucrul ce trebuie apărat... pentru a-l salva, Dagny, trebuie să pornesc acum acest tren...

Când descoperi că se prăbuşise pe podeaua cabinei şi îşi dădu seama că nu mai putea face nimic altceva aici, se sculă în picioare şi coborî pe scară, gândindu-se vag la roţile locomotivei, chiar dacă era conştient că mecanicul le verificase. Simţi scârţâitul prafului de deşert sub picioarele sale atunci când se lăsă în genunchi. Rămase nemişcat şi, în enorma tăcere, auzi foşnetul ierburilor care se mişcau în beznă,

asemenea chicotitului unei armate făcute să fie liberă a se mişca atunci când Cometa nu era în stare de acest lucru. Auzi un foşnet mai ascuţit în apropiere şi văzu forma mică şi cenuşie a unui iepure care îşi iţea capul spre a mirosi treptele unui vagon al Cometei Taggart. Împins de o enormă furie, se năpusti în direcţia iepurelui, ca şi cum ar fi putut înfrânge înaintarea inamicului în persoana acelei micuţe forme cenuşii.

Făcu câţiva paşi spre partea din faţă a locomotivei şi privi în sus către literele TT. Apoi se prăbuşi peste şine şi rămase suspinând în faţa locomotivei, cu raza neclintită a farului de deasupra lui pierzându-se în noaptea infinită.

* * *

Muzica Concertului nr. 5 al lui Richard Halley ţâşnea din claviatura lui, dincolo de sticla ferestrei şi se împrăştia prin aer, deasupra luminilor văii. Era o simfonie a triumfului. Notele se scurgeau în sus, vorbeau despre înălţare şi erau însăşi înălţarea, erau esenţa şi forma mişcării ascendente, păreau a întruchipa fiecare act şi gând omenesc care avea drept motiv înălţarea. Era o rază solară de sunete, ieşind la iveală din ascunzătoare şi împrăştiindu-se liber în exterior. Avea libertatea eliberării şi tensiunea scopului. Curăţa spaţiul şi nu lăsa nimic altceva decât bucuria unui efort neîngrădit. Doar un ecou slab din interiorul sunetelor vorbea de lucrul din care evadase muzica, dar vorbea într-o uimire surâzătoare la descoperirea faptului că nu exista urâţenie sau suferinţă şi că nu trebuise niciodată să existe. Era cântecul unei imense izbăviri.

Luminile văii cădeau în petice strălucitoare pe zăpada care încă mai acoperea pământul. Erau fâşii de zăpadă pe lespezile de granit şi pe crengile grele ale pinilor. Dar ramurile goale ale mestecenilor aveau un uşor avânt în sus, ca o promisiune încrezătoare a viitoarelor frunze ale primăverii.

Dreptunghiul de lumină de pe latura unui munte era fereastra biroului lui Mulligan. Midas Mulligan şedea, – cu hartă şi o coloană de cifre în faţa lui. Înşira bunurile băncii sale şi lucra la un plan de investiţii, îşi nota locaţiile pe care le alegea: New York Cleveland Chicago… New York Philadelphia… New York… New York… New York…

Dreptunghiul de lumină din josul văii era fereastra casei Danneskjöld. Kay Ludlow şedea în faţa unei oglinzi, examinând gânditoare nuanţele unui machiaj de film, înşirate în faţa ei într-o casetă ponosită.

Ragnar Danneskjöld era întins pe o canapea, citind un volum din operele lui Aristotel: „… căci aceste adevăruri sunt valabile pentru tot ceea ce există, şi nu doar pentru anumite genuri deosebite de celelalte. Toţi oamenii le folosesc, pentru că ele fiinţează cu adevărat

în calitate de fiinţă... Pentru un principiu pe care trebuie să îl aibă oricine care înţelege că tot ceea ce există nu reprezintă o ipoteză... În mod evident, un atare principiu este cel mai sigur dintre toate; să începem a spune care este acest principiu. Este cel conform căruia acelaşi atribut nu poate să aparţină şi să nu aparţină aceluiaşi subiect în aceeaşi privinţă..."

Dreptunghiul de lumină de pe hectarele unei ferme era fereastra bibliotecii judecătorului Narrangansett. El şedea la o masă, iar lumina lămpii sale cădea pe exemplarul unui document vechi. El marcase şi tăiase contradicţiile în afirmaţiile sale care constituiseră pe vremuri pricina distrugerii sale. Adăuga acum o nouă clauză paginilor sale: Congresul nu va da nicio lege care să limiteze libertatea producţiei şi a comerţului...

Dreptunghiul de lumină din mijlocul unei păduri era fereastra cabanei lui Francisco d'Anconia. Francisco stătea întins pe podea, lângă limbile focului care dansau, aplecat asupra unor foi de hârtie, completând schiţa Topitoriei sale. Hank Rearden şi Ellis Wyatt şedeau lângă şemineu.

— John va desena noile locomotive, spunea Rearden, iar Dagny va conduce prima cale ferată dintre New York şi Philadelphia. Ea...

Şi brusc, auzind următoarea propoziţie, Francisco ridică în sus capul şi izbucni în râs, un râs de întâmpinare, triumf şi uşurare. Ei nu puteau auzi muzica Concertului nr. 5 al lui Halley care se prelingea pe undeva deasupra acoperişului, dar râsul lui Francisco se potrivea cu sunetele sale. Conţinută în secvenţa pe care o auzise, Francisco vedea lumina soarelui de primăvară pe pajiştile largi ale caselor din ţinut, vedea scânteile motoarelor, vedea strălucirea oţelului în structurile noilor zgârie-nori care se înălţau, vedea ochii tinerilor privind viitorul fără nesiguranţă şi frică.

Propoziţia pe care o rostise Rearden fusese:

— Probabil că o să încerce să mă jupoaie de viu cu taxele de transport pe care o să le aplice, dar o să fiu în stare să le fac faţă.

Slaba licărire de lumină care se prefira încet prin spaţiu, pe cea mai înaltă culme accesibilă a unui munte, era lumina stelelor din şuviţele părului lui Galt. El privea nu la valea de dedesubt, ci la întunericul lumii de dincolo de zidurile sale. Capul lui Dagny se odihnea pe umărul lui, iar vântul făcea ca părul ei să se încâlcească în părul lui. Ea ştia din ce motiv el dorise să meargă pe munţi în seara asta şi ce anume se oprise el să vadă mai bine. Ştia ce cuvinte va folosi el şi faptul că ea va fi prima care le va auzi.

Nu puteau vedea lumea de dincolo de munţi, nu exista decât un hău de beznă şi de stâncă, iar întunericul ascundea ruinele unui continent: casele fără acoperiş, tractoarele ruginind, străzile neluminate, şinele ferate abandonate. Dar la mare depărtare, la

marginea pământului, o flacără mică se unduia în bătaia vântului, flacăra sfidător-încăpăţânată a Torţei lui Wyatt, contorsionându-se, fiind despărţită şi recăpătându-şi vigoarea, fără a fi smulsă sau stinsă. Părea a chema şi a aştepta cuvintele pe care John Galt urma să le pronunţe acum:

— Drumul e curăţat, rosti Galt. Ne întoarcem în lume.

Ridică braţul şi, deasupra pământului pustiit, el făcu în aer semnul dolarului.

SFÂRŞIT

Cuprins

Capitolul I – Atlas
Capitolul II – Utopia lăcomiei
Capitolul III – Anti-lăcomie
Capitolul IV – Anti-viaţă
Capitolul V – Păzitorii fraţilor lor
Capitolul VI – Concertul eliberării
Capitolul VII – „La telefon John Galt”
Capitolul VIII – Egoistul
Capitolul IX – Generatorul
Capitolul X – În numele a ceea ce e mai bun în noi